ANUL IX. — No. 382

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 1 Aprilie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Rapsodii de primavară

I

Sus, prin crângul adormit,
A trecut în taină mare,
De cu noapte, risipind
Șiruri de mărgăritare
Din panere de argint,
Stol bălai
De îngerași,
Cu alai
De toporași.
Primăvară, cui le dai?
Primăvară, cui le lași?

II

Se 'nalță abur moale din grădină.
Pe jos, pornesc furnicile la drum.
Acoperișuri veștede 'n lumină
Intind spre cer ogeacuri fără fum.

Pe lângă garduri s'a svântat pământul
Și ies gândacii-Domnului pe zid.
Ferestre amorțite se deschid
Să intre 'n casă soarele și vântul.

De prin balcoane
Și coridoare
Albe tulpane
Fâlfâe'n soare.
Ies gospodinele
Iuți ca albinele,
Părul le flutură,
Toate dau zor.
Unele mătură,
Altele scutură
Colbul din pătură
Și din covor.

Un zarzăr mic, în mijlocul grădinii,
Și-a răsfirat crenguțele ca spinii
De frică să nu-i cadă la picioare
Din creștet, vălul subțirel de floare.

Că s'a trezit așa de dimineață
Cu ramuri albe — și se poate spune
Că-i pentru 'ntâia oară în viață
Când i-se 'ntâmplă-asemenea minune.

Un nor sihastru
Și-adună'n poală
Argintul tot.
Cerul e-albastru
Ca o petală
De miozot.

III

Soare crud în liliac,
Sbor subțire de gândac,
Glasuri mici
De rândunici,
Micșunele și urzici...

Primăvară, din ce rai
Nevisat de pământeni,
Vii cu mândrul tău alai
Peste crânguri și poeni?

Pogorîtă pe pământ
In mătăsuri lungi de vânt,
Lași în urmă, pe câmpii,
Galbeni vii
De păpădii,
Bălți albastre și 'nsorite
De omăt topit abià,
Și pe dealuri mucezite
Arături de catifea...

Și pornești departe'n sus,
După Iarna ce s'a dus,
După trena-i de ninsori
Așternută pe colini.
Drumuri nalte de cocori
Călăuzii cei străini,
Iți îndreaptă, an cu an,
Calea lungă și te mint
Spre ținutul diafan
Al câmpiilor de-argint.
Iar acolo te oprești
Și doar pasul tău ușor
In omăt strălucitor,
Lasă urme viorii
De conduri împărătești
Peste albele stihii...

Primăvară, unde ești?

G. TOPIRCEANU

St. Dimitrescu — *Tovarășii de viață*

Personalitatea lui Henrik Ibsen

După ce gloria încununase cariera frământată a lui Ibsen, scriitorul norvegian exclamă într'o scrisoare adresată prietenului și sfătuitorului său Georg Brandes: „Pentru mine, libertatea este prima condiție a vieții". O-dinioară în **„Stâlpii Societății"**, Ibsen accentuase toată gravitatea pe care o atribuia ideii acesteia, suggerând Lonei exclamația finală: „libertatea și adevărul, iată stâlpii societății". Ne putem închipui cu ușurință desamăgirea unui asemenea suflet, sortit să se desvolte în atmosfera comprimată a unor orășele de provincie, unde mentalitatea apăsătoare a nevoilor de fiecare zi și preocupările mărunte, întunecă flacăra plăpândă a idealurilor timide. Cehov a descris cu toată puterea realismului său sobru, influența nefastă pe care mediul micilor orașe o exercită asupra formațiunii spiritelor. Dramaturgul norvegian a făcut să culmineze în **Dușmanul poporului** satira împotriva moravurilor coborâte și a conștiințelor încovoiate, care determinaseră desgustul său pentru provincia norvegiană, excomunicarea și plecarea sa grăbită spre sudul Europei.

„Am fost excomunicat", — spune el în scrisoarea către A. P. Hansen, — „aveam pe toată lumea împotriva mea. A fi părăsit de toți, a nu cunoaște, în afara căminului tău, pe nici un om care să aibă încredere în tine, vei înțelege că trebuia să nască o stare mintală favorabilă concepției din **Pretendenții la coroană"**.

Ca mulți scriitori de seamă ai Rusiei, Ibsen nu confunda libertățile politice cu libertatea de gândire. Dimpotrivă, nu odată în scrisorile adresate prietenilor săi, își exprimă disprețul pentru libertățile politice, cari inspiră oratoria ușoară și goală a mediocrității. Intr'o scrisoare din 1872 către Brandes, el afirmă, după câteva considerații defavorabile presei liberale, că „un guvernământ absolut e cel mai favorabil libertății de gândire". In repetate rânduri scriitorul norvegian nu pierde prilejul de a reînoi disprețul său pentru preferințele și aspirațiile mulțimii.

Brandes explică antropofobia lui Ibsen prin adversitatea pe care o inspirau acestuia succesele populare ale lui Björnstierne Björnson. Ciuda împotriva acestui prieten și protector al tinereții sale, a cărui generozitate stârnise un timp laude ditirambice sub pana lui Ibsen, a servit acestuia stimulentul creațiunii și a aprins, de multe ori, flacăra geniului său.

Crespondența cu prieteni, publicată în urma morții sale, revelează pe un Ibsen, avid de laude și de distincțiuni, orgolios, supărat peste măsură împotriva unor critici cari nu-i recunosc meritele, amenințător în clipe de nemulțumire, plecat și prevenitor când interesul material i-o dictează, versatil în sentimente și mânat de adversitate față de aceiași oameni a căror apropiere o caută a doua zi. Ea revelează însă și spiritul său neînfrânt, voința fermă ce-l călăuzește, alternările de speranță și de desnădejde în destinele sale și triumful preocupărilor morale asupra chinuitoarelor griji materiale.

Sbuciumul personalității sale e vizibil în toată opera dramatică a scriitorului novegian. Dela **Brand la Peer Gynt**, dela **Comedia iubirii** la **Solnes constructorul** și la **Rața sălbatecă**, dela **Strigoii** la **Casa de păpuși** și la **Iohn Gabriel Borkman**, toate piesele dau impresia emanării dintr'un spirit vast, complex și puternic, dar care imprimă tuturor lucrărilor nota individualității sale unice. Dramaturgul norvegian scria, de altfel, dela Roma lui Björnstierne Björnson, că sculpturii antice îi lipsește marca personalității artistului creator, și lipsa acestui „individual" îl face să nu guste pe deplin frumusețile ei. Dar sculptura Greciei și Romei antice e tocmai armonia care se confundă cu natura!

Pe când tendința clasicismului antic e de a contopi opera cu viziunea naturii până la depersonalizarea artistului pentru gloria creației, ibsenismul înseamnă natura întoarsă spre sufletul artistului și elaborată, apoi, prin concepția, imaginația și ideile lui proprii, ca să realizeze un colorit mai puternic și o oarecare exagerare, necesare spre a demonstra mai bine triumful naturii împotriva deformărilor ei artificiale.

Viața profund interioară pe care a dus-o Ibsen departe de țara și de legăturile cu ai săi, a favorizat această concepție. Scriitorul norvegian a putut să plece constant urechea către adâncurile neexplorate ale sufletului, spre a auzi, în liniștea izolării, murmurul intens al glasurilor lăuntrice. Ca să menție neturburat contactul cu profunzimile conștiinței sale, Ibsen s'a lăsat dominat de o voință neînfrântă, — voința pe care a preamărit-o în **Brand,** — și de „sfântul egoism" pe care-l predica lui Brandes, izolându-se cu asprime și închizând ochii la aspectul lumii exterioare, spre a o retrăi în imaginație cu trăsăturile mărite, deformate, amenințătoare. De câte ori „sfântul egoism" tresărea la viziunea primejdiilor, exagerate de propria lui imaginație, spiritul său robust reacționa aruncând săgeți doborâtoare împotriva viciului moral al societății înconjurătoare.

Ibsen cerea omului un crez care să-i umple viața, așa cum convingerile și aspirațiile lui i-au zbuciumat încontinuu personalitatea creatoare. Simpatia lui întreagă o îndrepta spre cei porniți pe cărarea unor idealuri înălțate deasupra posibilităților comune de realizare, și lacrima compasiunii sale luneca spre cei căzuți, ca Brand, în lupta zdrobitoare cu destinul. Ibsen ura compromisul cu realitatea, măsurarea aspirațiilor după puterea de realizare.

„Nenorocire", — spune eroina din **Doamna Inger din Oestraat,** — „acelui care a primit o mare vocație și care nu are tăria să o îmlinească... Acelui care e ales spre a fi instrumentul cerului, nu-i e îngăduit să aibă nimic scump, — nici soție, nici copil, nici relații, nici cămin și acesta e blestemul celui care a fost ales spre a săvârși o operă mare". Acest blestem l-a simțit Ibsen planând asupra destinului său și a căutat să-și oțelească sufletul, spre a-și realiza menirea. El a simțit cât de mediocră e fericirea celor măsurați în dorinți și în expansiuni, cu sufletul închis suggestiei idealurilor generoase, și a preferat infinit voluptatea frământării aspirațiilor în lupta desnădăjduită contra imposibilului, senzației dezolante a avânturilor înăbușite și trivializate.

In **Rosmersholm,** Ibsen aruncă săgețile satirei împotriva lașității voinții și gândirii celorlalți, prin cuvintele pe care Brendel le adresează lui Rosmer. „Peter Mortensgaard poate tot ce vrea... Și asta pentru că nu vrea niciodată decât ceeace poate. El e capabil să trăiască fără nici un ideal. Și în aceasta constă secretul oricărei acțiuni și al oricărei isbânzi".

Aceste două concepții contrare de viață, le-a sintetizat dramaturgul norvegian, cu toată strălucirea, în ce-

Continuare în pagina II-a

Centenarul lui Ibsen

La 15 Martie curent s'a sărbătorit centenarul lui Ibsen la Oslo, printr'o expoziție „Ibsen" în Biblioteca Universității.

Pe lângă nenumăratele portrete ale lui Ibsen, din cea mai fragedă copilărie până la masca luată pe patul de moarte, figurează și un teatru în miniatură reprezentând scena și decorurile așa cum erau când s'au reprezentat piesele lui Ibsen pentru întâia oară.

Dar cel mai mare interes al acestei expoziții sunt cele douăsprezece pânze pictate de Ibsen. Ibsen se revelează în ele ca un desenator de mare putere și finețe, cu adevărate însușiri de pictor. De exemplu, dacă tatăl său nu s'ar fi ruinat, este sigur să Ibsen ar fi făcut pictură pentru care arăta mare înclinare și un deosebit talent din copilărie.

Sunt deasemenea expuse, după cum se poate închipui, toate edițiile operelor lui Ibsen, dela cele dintâi până la cele din urmă, în limba Norvegiană și în limbile străine în care au apărut, precum și toate operele în care s'a vorbit despre Ibsen și operele sale, scrisorile și ilustrațiile relative la persoana, viața și operele marelui dramaturg.

Celebrarea lui Ibsen la Oslo a început la 14 Martie cu reprezentarea piesei „Brand", după care se vor reprezenta „Strigoii", „Rața sălbatică", „Un dușman al poporului" și „Rosmersholm" la teatrul Național Norvegian și la toate teatrele particulare din Oslo și Bergen. In acest oraș, unde Ibsen a trăit multă vreme și a fost și regisorul unui teatru, se va reprezenta una din piesele sale cu decorurile și costumele cu care s'a jucat întâia oară în 1856.

E curios că „Brand" a cărei reprezentație va fi semnalul cu care începe comemorarea lui Ibsen și care a contribuit la faima lui universală când a apărut și a fost premiată cu premiul național oficial, nu s'a reprezentat decât după douăzeci de ani după ce a fost scrisă și atunci numai în fragmente. Ibsen avea părerea că „Brand" e o piesă care nu poate fi jucată, ci numai citită și a fost surprins de succesul ei pe scenă. Se pare că el a conceput-o în timpul unei excursii pe munți, căci era, în tinerețe, un turist pasionat, în timpul unui viscol grozav care l'a prins în munții din Vestul Norvegiei. A scris'o apoi, într'o dulce și caldă vară în Italia, 1865, cu gândul hotărât de a nu o reprezenta niciodată pe scenă.

In Anglia comemorarea lui Ibsen va fi grandioasă. Centenarul a fost organizat de Mr. Grey și Miss Sybill Arundale. S'a hotărât reprezentarea în trei matineuri a pieselor „Un dușman al poporului", „Rața sălbatică" și „Strigoii" pe scena teatrului Wyndhom sub patronajul ministrului Norvegiei, în zilele de 26, 27 și 30 Martie.

Din inițiativa organizatorilor, piese de Ibsen au fost puse în repetiție în teatrele multor orașe din Anglia încă din Septembrie și comemorarea marelui Norvegian va fi aproape tot atât de strălucită în această țară ca și în Norvegia, patria lui.

Pe lângă aceasta s'au organizat conferințe asupra operii și vieții sale de către Liga dramei britanice și sub patronajul ministrului Norvegiei la Royal Society of Arts. Conferențiari au fost desemnați: George Bernard Shaw „Ibsen and Afler"; Mr. Desmond Mac Carty: „Ibsen the Dramatist", iar Miss Elisabeth Robins: „Ibsen and the Actress".

Apoi se vor ținea trei lecții la London University College, — iar în Mai, tot sub patronajul Universității, o serie de conferințe în zilele de 10, 15 și 17 Mai de către profesorul Haldane Hoht de la Universitatea din Oslo „The Genius of Ibsen", „The Crisis in Ibsen's Life and Thought" și „Ibsen and Norway".

Bine înțeles vor fi și două banchete, dintre care unul al Clubului P. E. N. organizat de Mrs. Dawson-Scott și Mr. Hermann Duld. — *I.*

Gânduri

Pictorul trebue să picteze în singurătate.
Leonardo da Vinci

Ceiace vorbim — trebue închinat prezentului, momentului; ceiace scrim — trebue închinat viitorului, posterității.
Goethe

Vreau să fiu singur.
Erasme

Nu e deajuns să te depărtezi de vulg: trebue să înlături și toate ideile tale care sunt înrudite cu vulgul.
Montaigne

Adevărații mizantropi îi găsești nu în chilie, departe de lume, ci în mijlocul oamenilor, frământați pururea de pasiuni.
Leopardi

le două poeme dramatice, cari stau și astăzi în fruntea creației lui poetice: **Brand** și **Peer Gynt.**

Brand este imnul desnădăjduit închinat inadaptabilității, voinții superioare, neînfrânte decât de fatalitatea destinului care zdrobește viața și o cufundă în taina morții. **Peer Gynt** e satira supleții individului lipsit de o puternică personalitate, a înclinării lui în fața tuturor cerințelor, a adaptării rapide și complexe la toate variațiile, pe care le oferă societatea, viața și natura.

Și totuș, Peer Gynt nu e un exemplar neglijabil de umanitate. Toate trăsăturile defavorabile și micimile caracterului său, se accentuează numai sub lumina puternică pe care o proectează Brand. Fără contrastele de perspectivă, pe care le produce alăturarea celor două poeme dramatice, Peer ar fi inspirat spectatorilor o altă judecată, și încercările lui trecătoare de curaj și de înălțare deasupra slăbiciunei funciare a caracterului său, ar fi apărut ca reprezentarea celor mai frumoase sforțări spre eroism. Dar, pe lângă voința neîmblânzită și necruțătoare a lui Brand, pe lângă planarea continuă a acestuia în sferele idealului inaccesibil, tresăririle de conștiință ale lui Peer Gynt dau impresia unor șuerături ușoare, în vârtejul tumultuos al uraganului.

Coborând din sferele imaginației superioare, spre a se deda unei opere concrete de asanare socială, Ibsen a creat acea serie celebră de eroi ai vieții sociale, în **Strigoii, Casa de păpuși, Stâlpii societății, Un dușman al poporului,** și în celelalte piese realiste, cari au înlesnit o înțelegere mai ușoară a geniului său.

Gloria, care întârzia să vie zgomotos cu **Brand** și Peer Gynt, apare impetuoasă în urma lucrărilor cu caracter social. Ibsen deschide, prin piesele realiste, orizonturi nouă teatrului contemporan, și în tot apusul Europei, dela fiorduri la Mediterana și de acolo la Atlantic, răsună buciumul noilor credinți. Ele se rezumă în isbânda vieții împotriva inerției tradiției, în triumful naturii contra stavilelor artificiale ce le crează societatea. Astfel „teatrul liber" în Franța și în Germania, cel verist în Italia și campania lui Shaw în Anglia, pornesc dela mișcarea inițială a lui Ibsen.

Azi, după o sută de ani dela nașterea dramaturgului norvegian, forța animatoare a gândurilor lui continuă să ne stăpânească. Este demonstrația cea mai vie a tăriei irezistibile pe care o emană convingerea adâncă a omului, când e clădită pe rațiunea unei etice superioare și pe aspirațiile spre cele mai înalte culmi pe care le poate străbate gândirea omenească.

AURELIU WEISS

Colțul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" continuă astăzi publicarea de titluri de cărți de gândire: studii, filosofie, psychanaliză — în depozit în librărie:

PSICHANALIZA, VIAȚA SEXUALĂ

In limba franceză: S. Freud: Introduction à la psychanalyse, Science des rêves (opera complectă), Trois essais sur la sexualité. Totem et Tabou, Psychopathologie de la vie quotidienne; Psychologie collective et analyse du moi, Cinq leçons sur la psychanalyse Essais de psychanalyse (— cuprinzând: Au delà du principe du plaisir, Le *moi* et le *soi.* Considérations actuelles sur la guerre et sur la mort, Histoire du mouvement psychanalitique); Deasemenea: Fr. Wittels: Freud (L'homme, la Doctrine, l'école; Dr. Alfred Adler: Le tempérament nerveux — precum și numeroase alte lucrări în legătură cu psychanalyza. Dr. Rank: Traumatisme de la naissance.

In limba germană: Profesor Sigmund Freud: Vorlesungen über die Psychanalyse (opera complectă într'un volum de format mic. Dünndruckausgabe); Die Frage der Laienanalyse; Totem und Tabu (Uebereinstimmungen im Seelenleben der Wilden und der Neuerotiker); Psychologie des Liebeslebens. Jenseits des Lustprinzips, Studien zur Psychanalyse der Neurosen, Pyschoanalytische Studien an Dichtung und Kunst; Eine Teufelsneurose im 17 Jahrhundert; Vorlesungen über den Traum.

In jurul psychanalizei: Dr. Ferenczi: Populäre Vorträge über Psychoanalyse; Otto Rank: Don Juan Gestalt; I. Levine: Das Unbewusste: Dr. Jones: Therapie der Neurosen; Dr. Ferenczi: Hysterie und Pathoneurosen; Vera Schmidt: Psychoanalytische Erziehung in Sowyetrussland; Dr. Franz Alexander: Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit; Hans Prinzhorn: Gespräch über Psychoanalyse; Th. Reik: Der eigene und der fremde Gott (kollektives Vergessen Jesus u. Maria im Talmud, Die wiederauferstandenen Götter. Evangelium des Judas Iskarioth; Psychoanalytische Deutung des Judaproblems, Gott und Teufel, Unheimliehkeit fremder Götter und kulte, etc., etc.); Dr. S. Bernfeld; Die heutige Psychologie der Pubertät; Imre Hermann: Psychoanalyse und Logik;

Otto Weininger: Geschlechtund Charakter (opera celebră, complectă); Uber die letzten Dinge; — *Ellen Key:* Jahrhundert des Kindes; Ueber Liebe und Ehe.

CARȚILE ZILEI

Henri de Régnier: L'Altana ou la Vie Vénitienne 1899—1924 (2 tomes); *Jacques Bainville:* Couleurs du temps (Vues-Faits-Paraboles); *René Bonnefoy;* Gilberte et l'Autorité; *Maurice Genevoix:* Les mains vides; *Stijn Streuvels* (marele scriitor flamand): L'Août et autres nouvelles, în seria Cabinet Cosmopolite; In seria: „Leurs raisons". Au apărut: Edmond Fleg: Pourquoi je suis Juif; *Rachilde:* Pourquoi je ne suis pas féministe; *Guiraud:* Pourquoi je suis catholique; *Henri Robert;* Un avocat en 1830. Prețurile noastre: 6,50—7 lei francul; 38 lei marca.

EYVIND JOHNSON

Poetul înghețat

Iarna, care s'a ivit la Polul Nord, creștea și se făcuse un uriaș cu ochi albaștri reci, cu barba înghețată. Scobora spre sud, binecuvântare și calamitate pentru oameni. Când iarna ajunse la Stockholm, Ioan, omul cu brațul țeapăn, zise noului prieten, pictorul Olle:

— Privește râul, Olle, a venit iarna. Ești foarte drăguț că mă poftești la masă...

Râul îngheța. Voia și el să se'mbrace ca toată lumea, dar nu izbutea decât pela maluri, alcătuind dantele de ghiață. Lângă statuia lui Carol al XII-lea sta un om cu chipul și ochii rotunzi. Vânzând cârnați fierbinți, asculta pe cineva care spunea mereu:

— E frig. E frig. E teribil de frig.

Omul cu cârnații, dete cu piciorul în pământ, și râse:

— Da, e frig. A venit iarna.

Amurgul se lăsa încet, ca și cum l'ar fi reținut ceva pe acoperișurile caselor.

Ioan zise:

— E frig al dracului.

Și cum Olle răspunse doar cu o mișcare a capului, el urmă: S'a isprăvit de-acum. A venit iarna. Circul, în fiecare seară, e plin de lume. E atâta vreme de când nu m'am mai agățat de trapez, ca un zeu tânăr. Azi sunt un poet bătrân care nu mai are nimic de spus asupra iernei... Ce-ar fi să mergem să cinăm acum? E destul de târziu.

— Da, răspunse Olle poetului necunoscut.

* * *

Străbătură Grădina Regală. Omul cu brațul țeapăn se răzema de pictor ca și cum șchiopăta. Un picior făcea pași mai mari decât celalt. Olle se uită la el și-și spuse că face o faptă bună chiar dacă s'ar lăsa furat. Doamne, de ce n'ar da de mâncare unui om, chiar dacă se crede un zeu al trapezului, un zeu zburător?

— Aci, zise zeul când ajunseră în strada Birger-Jarl. Cotiră într'o uliță strâmtă și intrară într'un restaurant. Era plin. Luară loc într'un colț, poruncită ceva de băut și mâncat și se bucurară de căldură. De câteori se deschidea ușa, gerul alb intra agățându-se de picioare. Slujnicile aveau mâini roșii, ochi obosiți. Ioan și Olle băură; apoi mâncară în tăcere. Ușa se deschidea des, ca orice ușă de restaurant la vremea mesei, și cei care intrau veneau cu frig. Dar figurile mușteriilor se iluminau de plăcere când se așezau la masă. O familie mare, căreia îi era frig. In mijlocul restaurantului sta un om cu umerii largi și pieptul scobit, găunos. Mustățile mari, galbene, atârnau jalnic. Privirile lui se opriseră, țepene, pe Ioan.

— Cine e? întrebă Olle?

Zeul se întoarse, privi la acel om un minut, și reîncepu să mănânce.

— E un om mare, zise după o clipă. E un poet și un creditor. Inchipuește-ți, datorez un milion de coroane omului aceluia. Iși cere milionul, dar n'are nici o speranță. Și e dovada că totul s'a isprăvit. N'am mai spus adineaori, că totul s'a isprăvit?

— Ce s'a isprăvit? întrebă pictorul.

— Dragul meu, răspunse Ioan, vrei să faci cinste și cu o cafea?

— Da, zise Olle. Dar spune-mi, ce s'a isprăvit?

— Fericirea s'a isprăvit, nu mai e nici speranța, de bani să nu mai vorbim, răspunse zeul zburător făcând un gest larg cu brațul țeapăn. Iubirea s'a isprăvit, isprăvit sunt și eu, iar omul cu mustățile galbene pe care-l vezi colo e singurul meu dușman, singura ființă care mai are vre-un simțimânt pentru mine. Mă urăște. Dar îi sunt profund recunoscător: cât timp mă va urî, nu voi fi încă singur. Acum a venit și iarna. Individul va muri poate de frig — știu eu? — sau de oftică, și atunci voi fi singur, cu desăvârșire singur. In ziua aceia totul va fi isprăvit.

„Iarna care se ivește din râu, urmă Ioan, pentru a ne lua, de data asta a întârziat cam mult. Azi dimineață, înainte de a te întâlni, îmi ziceam: e vreme să plec. Și când te-am văzut, mi-am zis: iată un pictor sau un poet care a vândut ceva și are gologani. Mă apropii și te întreb dacă n'ai să-mi împrumuți o coroană până săptămâna viitoare. Nu că ași fi în stare sau ași voi să ți-o înapoez, dar așa, ca să zic ceva — și atunci m'ai întrebat: vrei un cârnat cald? O să vie acum și negustorul, să așteptăm puțin. Și m'ai privit de parcă mă cunoșteai. Se poate. Sunt zeul zburător și am făcut de sute de ori pe trapez saltul mortal; fotografia mea era prin toate gazetele, iar băeții mă visau noaptea în somn.

„Ai simțit vreodată mirosul circului și al rozăturii de lemn? Aveam un fizic plăcut, de-aceia am și fost atât de măgulitor poreclit „zeul zburător". Intr'o seară am văzut o femee în lojă. Era metresa clownului și clownul e omul cu mustățile galbene. Avea o înfățișare mai bună pe vremea aceea. Femeia a ridicat odată ochii și m'a văzut. Avea perle în jurul grumajilor, inele în degete și poate păcatul în trup. Am surâs; a surâs și ea. Din clipa aceia clownul a încetat de a mai fi vesel și s'a apucat să scrie femeii, poeme. A devenit poet, nu poet mare, dar oricum poet. Il vedeam din vreme în vreme și îmi spunea totdeauna: „O să se sfârșească rău. Cunosc femeia". Ii răspundeam și eu: „Iți voi da un milion dacă nu isbutesc..."

„Nu spuneam femeii niciun cuvânt, niciodată. O vedeam, îmi zâmbea și îi răspundeam cu zâmbet și-mi spuneam în fiecare seară că a doua zi voi scobori în loja ei să-i vorbesc.

„Intr'o zi de iarnă am zărit-o pe stradă. Am urmărit-o până la ușa ei; aci ea se'ntoarse, îmi surâse și pieri. Am sunat, dar n'a venit nimeni să-mi deschidă. In seara aceia nu s'a arătat la circ; și era tocmai seara când am căzut de sus.

„Ai căzut vreodată? Știi ce e? Aerul cântă în urechi, terenul devine dur, auzi căderea propriului corp, apoi se face negru. In seara aceia nu fusese întinsă plasa de siguranță, pentrucă așa cerusem eu, din pricina femeii...

„Am eșit din spital într'o zi de iarnă, într'o zi când negustorii de cârnați fierbinți își freacă mâinile de frig și de mulțumire. Nu mai puteam fi artist. M'am dus la femeia aceia, dar ușa era încuiată. Am aflat cât de mare era iubirea mea pentru ea și odată cu iubirea veni speranța. I-am scris. Am făcut poeme, am devenit poet pentru ea. Și pe măsură ce poemele îmi veneau înapoi dela ea, le trimiteam ziarelor, ca să am cu ce să trăesc. Ce e la urma urmei un poet? O ființă palidă care și-a pus inima în călimară. O scoate bucățică cu bucățică, ca să ție mai multă vreme. Eu sunt omul care scriu de cincisprezece ani poeme de iubire. Am scris 354 poeme de iubire primăvara, 330 de iubire vara și 735 de iubire toamna. Și în fiecare poemă sunt câteva picături de sânge. Trebue să spun că inima mea a fost o inimă mare, una din cele mai mari. Cel de colo, clownul, n'a făcut pe jumătate cât am făcut eu și poezia lui e mai rară decât a mea. In poemele mele era sânge și foc, în ale lui era numai cerneală și apă. Iți place să citești poezii, pictore? Nu? Păcat!.. Iată extrase din 231 de ziare...

„Acum cincisprezece zile, un director de ziar, îmi spuse: „O să vie iarna. Fă-mi o poezie mare și frumoasă pentru numărul de Crăciun. Iți voi da 25 de coroane. Dar să fie gata peste opt zile."

„Era comanda cea mai de preț pe care o primiam și eram tot atât de fericit ca înaintea serii în care am căzut de sus, acum cincisprezece ani. M'am întors în odaia mea mobilată și am început să scriu:

ODĂ LA O IARNĂ

de

Ioan zis Zeul zburător

„Am scris titlul de cincizeci de ori. Și pe urmă...

„A scris o odă Primăverei, e foarte ușor. Te așezi și cugeți la picioare frumoase de femei, la frunze noui, la zăpada care se topește. Vara cugeți la căldură și la umbră, iar toamna (cel mai bun anotimp) cugeți la ploaia care cade, la frunze galbene și așa mai departe. Dar iarna? Cel puțin dacă ași avea o ceașcă de cafea fierbinte...

— Da, zise Olle. Dar ce, s'a isprăvit? Nu mi-ai spus încă...

— Indată. Trebuia deci să fac o odă iernii. Dar mi-am adus aminte de *ea,* când am văzut'o întâia oară. Mi-am adus aminte de toate străzile pe care am urmărit-o. Toate acestea — nu-i așa? nu merg într'o poemă de speranță. Mi-am adus aminte că mi-am pus inima într'o călimară și că inima aceia era necesară ca să scriu — și atunci băgai de seamă că mi se cerea o poemă care nu era ca toate celelalte, pentrucă nu era pentru *ea.* Mi se cerea o poemă care să vorbească de speranță și fericire, iar în călimara mea nu era nici speranță, nici fericire. Călimara era goală. Inima se isprăvise.

„Am mai făcut o încercare, dar în zadar. M'am dus la directorul ziarului cu toate poemele mele, dar el vrea neapărat o odă veselă de Crăciun.

„Și azi am fost la el și i-am spus să se adreseze altui poet. „Păcat, mi-a răspuns directorul, aveai o scriere foarte frumoasă și aveam intenția s'o reproducem în facsimil..." Am plecat.

„Dumneata ești foarte cumsecade. Mi-ai plătit masa și cafeaua. Poate n'o să ne mai vedem. N'ai putea, cumva, să mă împrumuți cu două coroane? ți le înapoez săptămâna viitoare! Mă poți găsi oriunde. Iarna umblu foarte mult, ca să mă 'ncălzesc. Poate că o întâmplare norocoasă mi-o va scoate și pe *ea* în cale... Mulțumesc!"

A.

Nu pleca de acasă

fără să te fi asigurat întâi că posezi acea energie fizică care e indispensabilă chiar pentre cele mai neînsemnate oboseli! Un stomac bine nutrit este o rezervă de forțe, întotdeauna gata să înlocuiască pe cele ce se epuizează. Pentru a realiza o condițiune atât de avantagioasă n'aveți decât să beți o ceașcă de:

CACAO Knorr

care unește un gust delicios cu valori nutritive extraordunare într'un volum mic. E singurul printre produsele similare, care si digerează și asimilează în timp foarte scurt, și care. pentru orice organism va fi reconstituantul energiei.

Incercați, comparați și apreciați.

De vânzare la drogherii și magazine de coloniale.

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC
pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbați
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC
pentru varice și subțiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei și cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuție prefectă — Prețuri sub concurență

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
în continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Aveți stofă?
Salonul de Croitorie MAX
de la Perlmutter
Strada Aureliu 27
(prin Spătar)
EXECUTĂ
Fracuri, Smokinguri, Costume, etc
elegant și convenabil
Telefon 209|02

Predica în biserica românească

DR. GRIGORIE GH. COMȘA, episcopul Aradului și **DR. JUSTIN SUCIU,** profesor de teologie; **Trei sute cincizeci de pilde pentru predici și alte cuvântări,** Arad, Tipografia diecezană, pag. 383.

In biserica ortodoxă română predica a fost puțin cultivată. Cauza acestei lipse se poate explica prin faptul, că serviciul divin, desfășurându-se cu multă amploare și cuprinzând într'însul multe cântări religioase și fragmente din toate cărțile principale bisericești, oferea credincioșilor, într'o limbă populară înțeleasă de toți, suficient material pentru meditațiune spirituală și mângâere sufletească. Dar chiar și din punctul de vedere al timpului, serviciul divin în biserica noastră e lung, pentru nervii omenirei de azi chiar prea lung, în cât o prelungire și mai mare a lui prin o predică ar fi greu de suportat.

La acest fapt se mai adaogă și împrejurarea, că biserica română a avut în toate timpurile trecute o existență grea, fiind continuu persecutată și asuprită de vremelnicii stăpâni politici ai pământului locuit de români. In astfel de împrejurări e ușor de înțeles, că biserica noastră, lipsită de libertatea politică și de mijloacele materiale, n'a putut să-și crească slujitorii la altar cu pregătirea școlară mai superioară.

Predica religioasă e poate cea mai grea parte din arta oratoriei, care nu reclamă numai voce și gesturi, ci și o adâncă pătrundere psihologică a auditorului și o înțelegere a situațiilor în care se predică. In biserică nu se poate da drumul vervei oratorice ca la o întunire politică unde publicul vine dinainte pregătit pentru o idee preconcepută sau un scop bine determinat. Predicatorul dela amvon are în fața sa de obiceiu oameni obidiți, nefericiți, loviți de soartă, cari așteaptă dela predicator mângâiere sufletească și împăcarea conștiinței cu sine însăși. Alegerea mijloacelor pentru atingerea acestui scop însuși este deci foarte grea.

Elementul principal în propovăduirea credinței celei noui a fost și la Isus pilda, care a trecut apoi și în cărțile bisericești, cari se bazează toate pe graiul cu pilde.

Nici literatura bisericească modernă n'a abandonat acest element, care și-a dovedit în toate împrejurările eficacitatea, dar autorii moderni au lărgit câmpul pildelor obișnuite în predicile religioase, trecând dela pildele abstracte la pilde luate din viața reală. Modificarea aceasta a fost necesitată de schimbarea radicală produsă în omenire prin rezultatele obținute de științele pozitive. Lumea modernă nu se mai mulțumește cu comparații ca acestea: „Viața omului ca floarea câmpului", „pământ ești și în pământ te vei preface", etc. Astăzi și cei mai evlavioși creștini explică altfel taina vieții, decât părinții și strămoșii lor.

De această modificare adâncă a vieții trebue să țină seamă și teologii, dacă vor ca să-și împlinească misiunea și față de pătura cea mai intelectualizată a neamului nostru, care a început a se îndepărta tot mai mult de biserică. Cu vecinica repetare a troparelor, cântate de obiceiu pe nas și a întregului „libret" liturgic, pătura cultă nu mai poate fi readusă la biserică. Pentru aceasta trebuesc mijloace nouă. Biserica noastră nu cunoaște și n'ar putea admite altceva decât corul vocal și predica de la amvon. Amândouă sunt însă lucruri grele și reclamă multă pricepere. Cu toate acestea ar fi posibilități de realizare în biserica noastră, și după războiu s'au făcut încercări în ambele direcții. In vechiul regat pare a prevala introducerea corului, iar în Ardeal a predicei. Aici se luase încă înainte de războiu inițiativa de-a face pe preoți să țină cât mai des predici în biserică. Pentru a le veni într'ajutor, s'au tipărit și cărți cu predici făcute conform nevoilor și priceperii populațiunii dela sate, pe cari preoții n'aveau de cât să le memorizeze și să le spună în biserică sau cu prilejul ceremoniilor bisericești mai importante. Bunele intențiuni s'au izbit însă de lipsa de pregătire a preoțimei. care nu învățase în seminarii arta oratoriei. Intr'o privință încercarea a dat totuși roade. La înmormântări a devenit aproape uz general de a se ținea un panegiric de către paroh. E prima etapă în generalizarea predicei în biserica noastră din Ardeal.

După războiu s'a reluat din nou chestiunea aceasta și capii bisericei române ardelene fac toate sforțările de-a introduce în mod regulat predica religioasă. S'a constatat în orașele principale din Ardeal, că în zilele când se anunță o predică, bisericile sunt mai cercetate și clasa cultă e mai bine reprezentată la serviciul divin.

O deosebită atențiune a dat acestei probleme actualul episcop ortodox al eparhiei Aradului P. S. Sa Dr. Grigorie Gh. Comșa, care a tipărit mai multe volume de predici și o „Istorie a predicei la români". In predicile sale, autorul a căutat să se apropie, pe cât a fost cu putință în cadrele uzanțelor bisericei ortodoxe, de concepțiunile moderne ale vieții și de rostul ce-l are azi biserica într'un stat național cum e al nostru. In volumul său recent „Trei sute cincizeci de pilde pentru predici și alte cuvântări", compus cu concursul d-lui dr. Justin Suciu, profesor la Academia teologică din Arad, harnicul episcop ne dă o foarte bogată și extrem de interesantă, dar și instructivă colecțiune de pilde, cari pot fi folosite ca puncte de plecare pentru predici și cuvântări ocazionale. Valoarea deosebită a acestor pilde constă în faptul că ele sunt luate din toate domeniile vieții și din toate timpurile și dela toate popoarele civilizate, astfel încât deschid orizonturi largi și nouă preoților, care vreau să facă din predică o chestiune de prestigiu personal și a nu mijloci de-a atrage cât mai multă și mai bună lume la biserică. Prin stilul lapidar și conținutul concis, în care sunt scrise aceste 355 de pilde, colecția aceasta e în acelaș timp și o carte, care poate fi citită cu plăcere și cu folos și de laici. In deosebi tineretul școlar poate profita mult din ea, fiindcă pe sub ochii lui trec aici toate gloriile omenirii în cele mai caracteristice situații sau aptitudini ale lor. Un exemplu, luat din această colecție prețioasă:

„Despre voință. Când marele Napoleon cucerea țările una după alta, a amintit cineva, că Alpii vor sta în calea armatelor lui. Atunci a zis hotărît: „In lături cu Alpii!" Și el făcu drumul Simplon prin regiunile cari mai înainte nu puteau fi străbătute".

Mai plastic nici că s'ar putea arăta la ce poate duce voința fermă a unui om. Literatura noastră bisericească s'a îmbogățit astfel cu o carte prețioasă.

ION BAILA

INCĂLȚĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

Invierea din morți

S'au petrecut acum cinci ani niște lucruri ce se tăinuiesc din scurt și înțelegere e luată peste tot, ca niciodată până azi, ca să nu sufle nimeni un cuvânt. Cei care au știut țin această învoială. Mie, între alții mi s'a cerut neted : Jură că de tot ce ai văzut n'ai să-ți mai amintești. Am jurat negreșit și îndată m'am și apucat să vîr într'un caiet ce l-am ascuns foarte bine, într'un plic lipit peste tot, ceasurile ce mi-au trecut pe dinainte.

Și chiar de nu le-aşi da la lumină astăzi, simt un murmur pe toate drumurile și pe toate fețele văd o schimbare. Intr'o zi sau alta se va ști. Se va povesti tare ceeace acum se ascunde. La ce să mai întârzieze ? Nu vede toată lumea că este ceva nou ? Cam pe la toate răspântiile se aud șoaptele ce le ascultai nu mai de mult aseară dinaintea puțului lui Noe.

— L'ai văzut ?...

— Da' cum să nu-l văd ?

— El să fie ? l'ai văzut bine ? te-ai uitat de aproape la el ?

— De, știu eu ?... Mi-e frică, frate Gheorghe, să mă apropii de el... când îl văd, mi se întorc mințile în cap și îmi tot zic : el să fie ori mă înșel eu ? E leit el... Uite, l-am văzut întâiaș dată, veneam încet numărându-mi banii de pe porumb. La cotitură, ridic ochii și îmi vine rău... era el! Işi răsucea mustața întocmai ca el, cu deștiul mic... Tot așa îmbrăcat peste tot, întocmai...

— Să știi că e o drăcie la mijloc, mă vere...

— Par'că sînt nebun, ți-o spun drept... Acum când îl văz, îmi scot căciula și mă fac verde. El nu-și aduce aminte par'că de nimic ; zâmbește așa, cam în batjocură, și mă întreabă : Ești sănătos, Gheorghe ? și se uită drept în gura mea. Marți i-am zis : Nu mă mai fierbe 'n loc, jupâne, că mă spânzur... Iți spun drept că am plâns și că nu mai am liniște. Mă gândesc toată noaptea numai la el și tot îmi sună într'una în cap : Ești sănătos, Gheorghe ?

— Ce-o fi cu blestemăția asta ? Când știu eu bine că i-am turtit capul cu mâinile mele și i-am sleit creerii ca pe un ou de vierme, când i-am golit burta de mațe, că n'a rămas din el decât o murdărie neagră întinsă pe șosea. — Și să-l mai văz dinaintea ochilor mei ? Nu cumva ni se pare, mă ! Zi că ni se pare ! Zi că nu se poate — că înebunesc.

— Măi frate, ciudat lucru este că nu ni se pare de loc. Știi tu că l'au văzut oamenii chiar în locul unde l'am omorît, uitându-se la praf ? Il întorcea cu vârful biciuștei și râdea. Și oamenii au fugit peste garduri ca nălucile.

Lucrul e foarte adevărat. Nimănuia nu i se pare și toți cred că au năluci. A înebunit o grămadă de lume în ultimii cinci ani, din pricina asta. Câte un om trece și își vede de treabă. Colo'n poartă zărește pe câte cineva uitându-se în lungul drumului. Omul se întreabă : Par'că-l cunosc ? De unde ? Nu-și aduce aminte. Face câți-va pași, iar se oprește ; pe urmă se întoarce, cu ochii holbați. Dumneata ești, Domnule cutare ? Și cel din poartă râde și pleacă. Omul rămâne înlemnit și se întreabă ce o mai fi și asta... Toți râd așa dobitocește și întorc spatele...

Căci iată ce s'a întâmplat — și e mai bine să iau dela capăt.

Acum cinci ani, în luna lui Februar, brazdele unui vânt ca de piatră, izbeau mânăstirea noastră răsărită prin zăpezi învârtitoare. Nopțile utreniilor înghețate sânt înspăimântătoare în pustiile ce umbresc mânăstirile. La orele două abia făcusem un pas în slujbă. Cari adormiți, cari înghețați, în strane, auzeam vocea slabă a citețului, din mijloc, astupată de tunetele și scrâșnirile aspre ale turlelor. Cucuvaia din turlă care trăește de 400 de ani acolo, se strămuta prin fața candelelor, de pe tâmplă pe sfesnice, de acolo pe lanțul policandrului, și de câte ori i se atingea ghiara de rece țipa și se întorcea în haosul bisericii. Un vânt ne umflă deodată camilavcele.

— Inchide ușa, strigă starețul din jeț, și auzirăm pași de lume intrând.

Starețul întoarse o căutătură severă peste noi și se dete jos din jețul lui ca să mustre pe cei ce veneau atât de târziu la un ceas și mai bine după toacă :

— Ce leneși, cinstite Părinte, zise el către arhimandriți. O să-i pedepsească Dumnezeu ! Dar abia trecut de scobitura stranelor, starețul se întoarce :

— Ia vin de vezi ciudățenii, cinstite Părinte, strigă el ca un om speriat. Toți arhimandriții ies din strană și văd încolo până'n fundul bisericii câteva sute de călugări albi plini de zăpadă.

— Hristos a înviat ! Părinte Ieremia, zice unul bătrân și mare. Ce mai faceți ?... și adăugă îndată: Noi suntem sănătoși cu ajutorul lui Dumnezeu . Citețul se întoarse și fugi în altar :

— „Părinților, ce-o fi asta ? întrebă el. Uite... e în biserică... Părintele Dionisie... ziditorul mânăstirii". Preotul de rând, în odăjdii, scoate capul râzând deasupra ușilor împărătești dela altar și-l vede. Cuviosul Dionisie făcând cruci mari, venea spre altar. Ingrozit, preotul fugi prin ușa din dos în curtea mânăstirii și spuse : „Isuse, fiul lui Dumnezeu, Satana mânecă la noi". Dar ziditorul mânăstirii, trecând pe lângă mine, suspină ușurat :

— „Bun a fost Dumnezeu, frate Iakinte". Știa cum mă chiamă ! I-am pus o metanie adâncă și am voit să-i sărut mâna. El însă m'a oprit cu cuvintele :

— Nu te apropia de mine, căci încă tot putred sunt și carnea mea crește la loc cu încetul. Ca Lazăr sunt, abia sculat din mormânt.

Toți părinții fugiseră afară de mine, care rămăsesem să slujesc starețului Dionisie, răposat întru Domnul acum *222* de ani. Clirosul mânăstirii în odăjdii eșise cu Evanghelia și cu cădelnița și făcea o slujbă împrejurul bisericii strigând :

— Venit-a Satana să ne ispitească în mijlocul nopții. Iisuse, Mielul lui Dumnezeu, nu lăsa pe pierzătorul de inimi să ne întunece ci mai vârtos alungă-l pre el.

— Amin ! striga corul călugărilor ; și vântul năpraznic îneca gemetele, rupea vocile încă fierbinți și arunca vorbele, împrăștiindu-le în beznă și zăpadă. Talaze cu miile, de omăt, cădeau ; perdele groase de ghiață măruntă se sfâșiau în evangheliile de argint, pe care degetele înghețau ca niște încuietori ornamentale. Un preot începea pe de rost capitolul din evanghelie cu fecioarele înțelepte și candelele cu undelemn. Eclziarhul de la un capăt al obștei striga : Nu pe aia cinstite părinte. Citește pe : „A ieșit semănătorul să semene". „E bine, părinte", răspundea o voce. Și fiecare cânta un capitol, un psalm, un condac. Câțiva intonau „Sfinte Dumnezeule" pe glasul al 8-lea.

— Părinte Arhimandrite, mă doare sufletul, se văeta un protosinghel.

— Să mergem toți prin chilii, zise arhimandritul. N'are să fie nimic. Imi spune mie ceva că e o nălucă.

Bucuroși cu toții se duceau în chiliile calde, dar cum nimeni nu avea puterea să rabde singurătatea, câte doi-trei la unul, se înghesuiau ca să vorbească.

In biserică, numărul călugărilor cari au speriat obștea se făcuse mare, da pe dinafară, se revărsa pe drumuri. S'au aprins toate lumânările și cele două policandre. Părintele Dionisie se uita la sfintele vase și vorbia cu un foarte bătrân monah, cu barba până în ochi. — Eu am lăsat odoare de aur adevărat, și uite acum cu ce se slujește. — Prea Sfinte... sunt la Muzău, îl informai eu—Ce-ai zis, bre? — Vlădica cel mare le-a luat, Prea Sfinte, acum zece ani și le-a turnat din nou ca să le înfrumusețeze — zise un monah necunoscut. — E adevărat, prea sifnte. Prea sfinția voastră ați spus câteva șiruri de rubine și mărgăritare prin prejurul potirului. Vlădica a zis că e mai frumos să nu se vadă și le-a dat ca să le toarne din nou sfintele vase, așa ca pietrele să rămână pe dinăuntru în miezul aurului. — Așa se lucrează azi, bre? se miră ziditorul. — Așa, prea sfinte. Când se dreg lucrurile vechi, care nu mai plac, le intră scumpeturile pe dinăuntru ca să fie ca și sufletele noastre, nevăzute și strălucitoare întru întuneric, zise un frate.

Ceilalți călugări examinau în detaliu icoanele și se mirau și ei. Unii se cunoșteau, alții nu, și se uitau lung unii la alții. Părintele Dionisie însoțit de mulți călugări cari vorbeau în mai multe chipuri românește, voia să se uite de aproape la zugrăveli.

— Nu se mai vede nimic, Părinte arhimandrite. Ce-i asta ?

— Pictură cu oloi, spuse un monah care murise de curând, executată de Max Spintzler din Copenhaga, o celebritate, Prea Sfinte. E șeful unei școli noi artistice, care împărtește linia în puncte și din puncte face ceață.

— Taci, bri, deșuchiatule ! zise starețul Dionisie.

— A fost concurs sub președinția ministrului, Prea sfinte.

— Cine-i acela, bri ! taci,deșuchiatule, îți mai zic. Că abia înviași din morți și te trimit Răului înapoi.

— Să vie moș Neculai, porunci starețul Dionisie, să șteargă toate aistea și să le facă la loc.

— Ni-i foame, cinstite părinte, se văetară călugării, care sosiseră ca la vre-o patru mii și purtând fiecare în jurul capului un fir de rază albăstrie, licăritor. Unii din ei nu mai gustaseră pâine de câte trei veacuri întregi.

— Frate chelar, porunci starețul Dionisie. Dă câte o cană cu vin și merinde bune.

— Chelăria e goală, merinde nu-s și chelăriile vechi s'au dărâmat. Nici căni nu se găsesc. Sunt la Minister.

— Vom videa la ziuă, fraților... Rugați-vă fierbinte.

T. ARGHEZI

Mihail Zoșcenco

Patru zile

Cetățeni. războiul mondial, tranșeele, toate astea au lăsat urme. Noi toți am rămas șubrezi sau bolnavi. La unul nu-i în regulă nasul, altuia i s'a zgârcit stomacul, la altul, altceva nu funcționează matematic, cum ar fi de dorit. Astea toate sunt rezultatele.

Cât despre mine, eu n'am de ce să mă plâng : sunt sănătos. Și mănânc cât zece. De dormit, dorm bine. Cu toate astea mi-e frică într'una să nu mi-se fi tras și mie ceva din statul în tranșee.

Așa că într'o bună zi, mă scol și-mi pun o cismă; îmi aduc aminte ca acum. Nevastă-mea zice: „Mi se pare că ești cam cenușiu la față azi. Par'că nu ți-ar fi bine".

Mă uit în oglindă. Adevărat de speriat cât de cenușiu eram !— Na, am pățit-o !—îmi trecu prin cap. Au început urmările tranșeelor ! Ori inima, ori alte măruntae n'or fi în regulă ! De aceia sunt cenușiu. —Imi iau pulsul. —Bătea încet, da bătea. Simțeam un fel de dureri pe dinăuntru. Mă îmbrac trist și, fără să mai beau ceai, mă duc la lucru. Mă duceam la lucru și mă gândeam : „Dacă vre-un dobitoc îmi spune ceva de cum arăt și mă întreabă de sănătate, mă duc la doctor. Se întâmplă d'astea : Omul trăește, trăește, și deodată moare ! Se întâmplă des.

La unsprezece fără cinci—îmi aduc aminte ca acuma—se apropie de mine maistrul Schiton și zice: „Dragă Ivan Feodorovici, ce ți-e? Ai o înfățișare de speriat. Ești pământiu".

Vorbele astea, parcă'mi străpunseră inima. — Maica ta, Cristoase ! mă gândii eu, s'a dus cu sănătatea mea ! In ce hal am ajuns ?—Și iar mă durea pe dinăuntru, și mi s'a făcut rău. De abia m'am târât până acasă. Chiar eram să chem trăsura sanitară. Ajung acasă, mă trântesc în pat și nu mă mai mișc. Nevastă-mea plângea și nu știa ce să mai facă. Vecinii mă căinau.

„Rău arăți !—ziceau ei—Ivan Feodorovici. Nu mai seamănă a obraz ! Par'că ai fi uns cu cenușă".

Vorbele astea mă scoteau mai rău din fire. Stăteam lungit și nu puteam să dorm. Dimineața eram prăpădit de tot, și-am zis să aducă cât mai iute doctorul.

Doctorul vine și zice că mă prefac !

Imi venea să-l omor.

„Am să-ți arăt eu, zic, prefăcătorie! Eu, zic, am să scot trei ruble de unde oi putea, și am să mă arăt la un doctor mare".

Incepui să mă pregătesc. Trecui cu briciul peste obraz, îmi ștersei săpunul și, ce să vezi ? un obrăjor roș și sănătos. M'am uscat cu un prosop și nu mai era nici urmă de culoare cenușie.

Nevastă-mea vine și zice: „Vasia, pe semne că nu te spălasesi de-o săptămână. Zic : „Ce vorbești, proasto !? Nu poate să fie o săptămână ! Dar vre-o patru zile, s'ar putea".

Numai bucătăria noastră e de vină, că-i friguroasă și murdară. Nu mai ai nici o poftă să te speli. Și când au început cu toții să mă bocească, nu mi-a mai fost gândul la spălat. Nu știam cum să mă urc mai iute în pat.

Indată mă spălai, mă răsei, îmi pusei o cravată și-o pornii, rumen ca un măr, la un prieten.

Durerile încetaseră și inima bătea cum trebue.

Tradus de **I. D. G.**

MARCEL PREVOST
(Dela Academia Franceză)
SCRISORI DE FEMEI
Un elegant volum de 250 pagini
Editura „CUGETAREA" (Mătăsari 23) *Lei 48*

IZVOADE DE CRESTĂTURI

Arta noastră țărănească, plină de atâtea comori nebănuite, n'a fost încă cercetată cu special interes științific, cu înțelegere și competență. Diletantismul a făcut numai rău în acest domeniu, inducând în eroare străinătatea și servind false îndrumări cercetătorilor.

„Izvoade de crestături ale țăranului român", recenta lucrare a domnului profesor Al. Tzigara-Samurcaș, e cea dintâi încercare temeinică de sinteză și de introducere serioasă în tainele artei țărănești.

Lucrarea aceasta era sortită să apară cu prilejul inaugurării Muzeului de artă națională, a cărui clădire, din lipsă de fonduri, a rămas până astăzi neisprăvită.

Tezaurul nostru de artă națională nu poate fi pus în valoare, pentrucă, deși există, nu-l poate vedea nimeni. Colecțiile care reprezintă cele mai alese, mai omogene și mai străvechi însușiri artistice ale poporului nostru, și care învederează indisolubila lui unitate etnică dealungul veacurilor, nu au încă piedestalul solid de unde să poată împlini rolul de seamă ce le revine în educarea maselor.

Fără a mai aștepta mereu amânata terminare a clădirii, domnul Tzigara-Samurcaș, dând la iveală — cu prețioasa colaborare artistică a domnului O. Roguski — prima parte a Albumului, a strâns laolaltă imaginile celor mai caracteristice izvoade de crestături conservate în colecțiile Muzeului.

Stâlp din Ungureni-Muscel

Obiectele de artă, și în deosebi cele de origină țărănească, alcătuesc firul nevăzut ce statornicește permanența caracterului specific al neamului nostru, în granițele distincte ale evoluției sale istorice.

Arta românească are rădăcini mai vechi decât însăși graiul ce vorbim. Limba și credința strămoșească au suferit oscilări, au fost adesea părăsite sub opresiuni în decursul vremurilor, pe câtă vreme manifestările artistice ale băștinașilor s'au menținut — sfidând scurgerea veacurilor și influențele străine — mereu intacte și neîntinate, dela cei dintâi locuitori ai acestor meleaguri și până la țăranul din zilele noastre.

Legătura acestor izvoade cu preistoria se învederează prin faptul ce nu se mai poate contesta că peșterile noastre au fost locuite din cea mai îndepărtată epocă paleolitică — din vremea pietrei neșlefuite. Uneltele de cremene paleolitică se găsesc apoi și în straturile următoare ale neoliticului, făcând tranziția dela cultura pietrei necioplite la aceia a pietrei cioplite și a ceramicei de pământ ars.

Particularitățile fundamentale ale celor dintâi manifestări artistice ale strămoșilor noștri se regăsesc în chip neîndoelnic și în arta țărănească de astăzi.

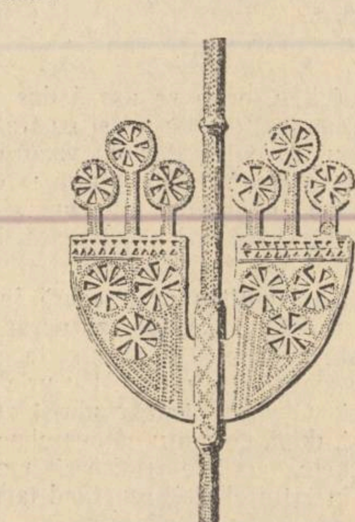
Astfel, în olăria țăranului nostru întâlnim ca notă caracteristică de ornamentație, aceiaș spirală strămoșească din vremea neoliticului, cu excluderea absolută a motivelor florale sau animale, întâlnite atât în ceramica troiană a vremurilor de odinioară cât și în olăria maghiară de azi.

Deasemeni, sculptura în lemn a Românilor nu cunoaște decât ornamentele geometrice, care contrastează cu sculpturile înflorate ale Ungurilor.

Izvoadele de țesături ale țărăncii noastre se deosebesc și ele de ale altor neamuri vecine, prin formele geometrice și prin armonia culorilor.

Unitatea sufletească a tuturor Românilor s'a menținut nealterată în toate aceste manifestări exterioare, care au păstrat farmecul seninătății și al sincerității tradiționale.

Cele peste patru sute de izvoade de crestături, desenate cu o desăvârșită înțelegere și îndemânare artistică de domnul O. Roguski sunt menite să dezvălue în taina lor lineară rostul mai adânc și semnificațiile mistice ale acestor manifestări.

Furcă de tors din Transilvania

După cum din buchile alfabetului sau din semnele scării muzicale, spune domnul Tzigara-Samurcaș, se alcătuesc cuvintele și sunetele, tot astfel din înșirarea meșteșugită a liniilor și suprafețelor se îmbină nesfârșita serie de motive ce vorbesc limba particulară a formelor.

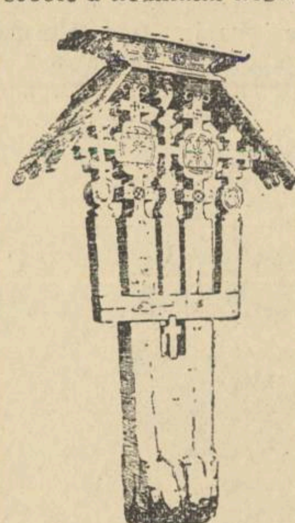
Motivele acestea sunt combinate din anumite puncte și linii — restrânse la număr ca și literele alfabetului — înșirate și legate între ele după anumite norme ale ritmului și ale simetriei, principii pe care se bazează și poezia.

Monotonia aparentă a doinelor noastre, repetarea aceleiaș rime, corespund repetării elementelor fundamentale din care sunt înflorite izvoadele de crestături.

Dar nu numai prin asemănarea înfățișărilor exterioare se înrudește sculptura țărănească cu poezia populară : ele au și un conținut comun. Fondul doinei e dorul, acea abstracțiune atât de specifică poporului nostru încât nu găsește echivalent în nici-o altă limbă europeană. Sculptura țărănească tinde deasemeni, spre abstracțiune : formele prin care se exprimă sunt pur lineare, fără nici-o corespondență cu realitatea înconjurătoare, care să tulbure succesiunea normală a figurilor geometrice. Nici chiar stilizarea, adică traducerea naturii vii prin linii și figuri geometrice, nu se întâlnește în arta noastră țărănească. (Stilizări florale și zoomorfice se găsesc numai pe unele obiecte monacale, și sunt, desigur, de proveniență străină).

Din rigiditatea liniilor drepte și din mlădierea nu prea variată a celor frânte, țăranul nostru a combinat o serie de izvoade de clasică sobrietate, ferindu-le de orice influență ce ar fi putut să le știrbească seninătatea.

Crestăturile migăloase, perfect regulat înșirate și artistic scobite, cu care își împodobește furca sau bâta ciobanul, reprezintă închegarea în forme plastice a răbdării, a liniștei și a bucuriei de viață ce reflectează trăinicia de secole a neamului nostru.

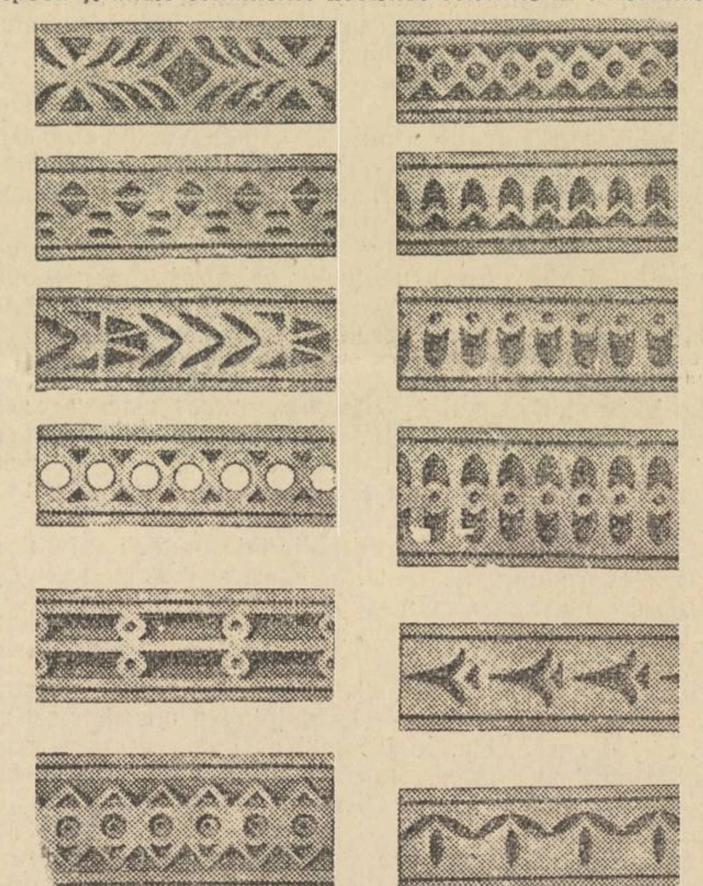

Troiță din Prahova

Blidar din Mehedinți

Plăsmuirile artistice ale țăranului cristalizează în crestăturile ce-i înfloresc bâta, urmele săpate în sufletul lui de răsfrângerile dorului.

* * *

Pentru a stabili vârsta crestăturilor, domnul Tzigara-Samurcaș arată că apariția acestui tezaur artistic, variat în aparență, dar unitar în simplicitatea lui organică, nu se poate urmări cu preciziune, — întrucât din epoca preistorică nu s'a păstrat nici-o urmă, deși lemnul trebue să fi fost cea dintâi armă de apărare a neoliticului. In săpăturile sălașurilor preistorice se regăsesc totuși, în pământ, locurile rămase goale ale temeliei stâlpilor ce susțineau clădirea ; lemnul s'a mistuit și numai gropile mai amintesc șirul de coloane ale tindei preistorice care perzistă și în arhitectura din vremea noastră. S'au găsit din această epocă și unele ornamente neolitice reliefate în tencuială.

E mai presus de orice îndoială că țăranul ce-și incresta bâta, spre a o deosebi de a tovarășilor săi, era contimporan cu ceramistul neolitic, care a imprimat acele splendide ornamente adâncite, reliefate sau chiar zugrăvite în culori suprapuse cu măestrie pe oala plămădită de mâinile lui.

Ornamentica olarului avea aceiaș bază abstractă, utilizând spirala dusă până la cele mai savante și subtile combinații, alături de motive geometrale în linii și puncte.

Modelele atât de rafinat combinate ale sculpturii coloanelor și toate celelalte izvoade de crestături sunt dovada că și lucrarea lemnului a trebuit să se supună unei foarte îndelungate și treptate desvoltări. In decursul acestei firești evoluții, motivul geometral se menține exclusiv. Capitelurile, însă, conform tipicului clasic grecesc, împrumutat și uneori ușor modificat de Romani, cuprind forme florale iar nu geometrice.

Din lipsa amestecului în sculptura băștinașe a stilului corintian, domnul Tzigara-Samurcaș trage două concluzii de capitală însemnătate : 1) puritatea menținerii stilului nostru geometral, și 2) inexistența unei influențe romane asupra artei strămoșilor noștri.

Negând afinitățile sau moștenirile romane (localnicii Traci, apoi Dacii sau Geții, fiind socotiți mult superiori în artă Romanilor), domnul Tizgara-Samurcaș constată interesante apropieri și chiar identități cu arta popoarelor scandinave, pe de o parte, și cu păstorii rasei alpine, pe de alta.

E o contribuție până acuma cu totul originală în domeniul artei naționale.

Albumul înșiră elementele ornamenticei de crestături, incepând dela cele mai simple și până la cele mai complicate motive.

Lămurind tehnica acestor izvoade și motivele ornamentației, autorul arată îndemânarea țăranului în tăierea precisă a contururilor, în înfățișarea clară, liniștită, chibzuită și bine echilibrată a compunerii lor.

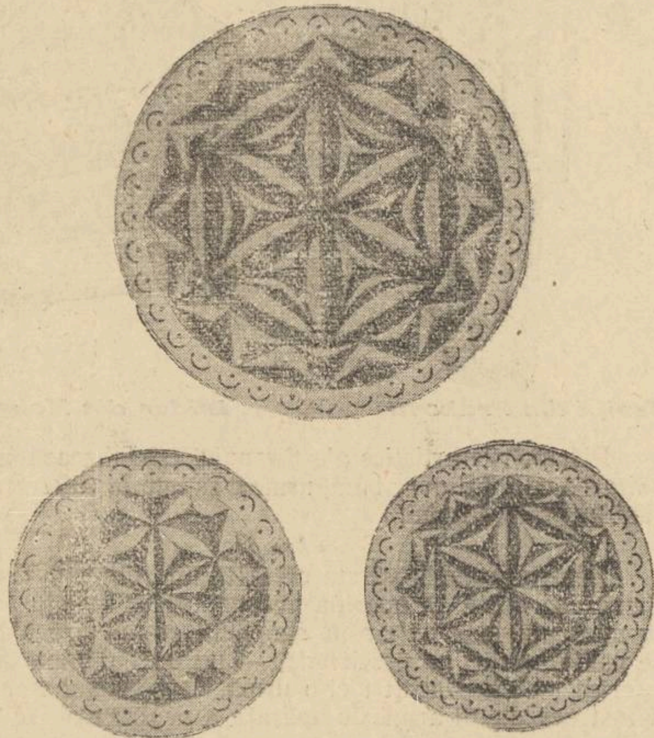
(Continuare în pagina IV-a)

Principiile decorative după care sunt construite aceste crestături sunt grupate în ordinea însemnătăţii şi a apariţiei.

Principiul repetiţiei (inspirat de succesiunea regulată a zilelor) care alcătueşte fondul jocurilor populare, al cântecelor ce le însoţesc şi al doinelor, corespunde aci orânduirii măestrite a mai multor crestături de aceiaş formă şi dimensiune, una lângă alta, la distanţe egale. Prin amplificarea principiului repetiţiei, uneori abia se mai recunoaşte motivul iniţial.

Pentru a se evita monotonia, s'a format apoi *principiul alternanţei* (inspirat de alternarea dintre zi şi noapte). Pe baza acestui principiu se realizează cele mai frumoase şi mai variate motive.

Uimit de perfecţiunea cu care firea împarte cele mai multe din făpturile ei în părţi egale, artistul popular a născocit acele motive unitare bazate pe *principiul simetriei.*

Inginea globului solar şi poate înfăţişarea atât de perfectă a florilor a inspirat motivele ce înconjoară un punct central, statornicind *principiul radiaţiunii.*

Compoziţiile ornamentale întemeiate pe aceste patru principii fundamentale sau pe combinarea lor, se repetă uneori izolate, alte ori în şiruri strânse, îndeobşte admirabil orânduite şi adaptate suprafeţei ce împodobesc.

Motivele se construesc sau din puncte de formă rotundă, triunghiulară, rombică şi eliptică, sau din linii drepte, incizate şi grupate în poziţii deosebite, sau din îmbinări de linii curbe, sau — în sfârşit — din combinarea tuturor acestor puncte şi linii, alternate sau întretăiate în cele mai felurite compoziţii.

Unele din aceste motive se pot regăsi şi la alte popoare. Insă *desvoltarea motivelor primordiale şi mai ales coordonarea şi comasarea lor sunt proprii poporului român* şi ele ilustrează minunat specificul nostru etnic.

* * *

Lucrarea domnului Tzigara-Samurcaş este oarecum prefaţa unei opere mai întinse, care trebue să înfăţişeze, pe lângă evoluţia gândirii artistice a poporului nostru, desvoltarea, lăţirea şi înrudirea formelor, făurirea şi utilizarea obiectelor descrise.

Slujindu-se numai de criteriile interpretării ştiinţifice, invocând o informaţie vastă, obectivă şi judicios selecţionată, domnul Samurcaş a ştiut să desprindă, prin analiză subtilă, caracterele specifice ale artei ţărăneşti.

Reflexiunile interesante, originale şi rodnice, care abundă în Albumul d-sale, contribue — în epoca noastră de dibuire şi neclaritate — la înfăptuirea unei limpezi adânciri de ansamblu. In întregul ei, opera aceasta alcătueşte un model de cercetare erudită şi un desăvârşit tablou rezumativ al tuturor tendinţelor sufleteşti ale poporului nostru.

Disecate în importanţa şi semnificaţiile lor, prin originale puncte de vedere, prin observaţiuni de ascuţit simţ estetic, — manifestările artistice, ce-şi au obârşia îndepărtată în straturile cele mai adânci şi mai străvechi ale locuitorilor de baştină din aceste meleaguri, nu ilustrează decât permanenţa nevoii lăuntrice de frumos care i-a îndemnat totdeauna să încresteze furci, bâte, stâlpi, porţi, căuşe, troiţe, scripete, linguri şi blidare, să încondeeze strachini şi oale, să-şi împodobească prispa, portul şi uneltele de muncă.

Comorile de sensibilitate ce s'au cristalizat în izvoadele ţărăneşti sunt menite să deschidă posibilităţi largi pentru cercetările viitoare, împrospătând, în sensul adevăratei tradiţii autohtone, şi manifestările artei noastre culte

H. BLAZIAN

Boala lui Cleopa

Incetase cea din urmă lovitură a clopotului de utrenie şi în biserica mânăstirii un călugăr începu să citească Pololoşniţa. La lumina strecurată de sub straşina fanului de deasupra analogului din dreapta, părintele Ghelasie, marele eclesiarh, zări dintr'o aruncătură de ochi lipsa ierodiaconului Cleopa. Gândi că poate l-o fi furat somnul şi hotărî să-l mai aştepte. Văzând însă că nici până la aprinderea luminilor pentru sfârşitul Pololoşniţei nu soseşte, trimise pe fratele Dumitru, paracliserul, să-l cheme sau să vadă ce e cu el de nu vine la biserică.

Se duse fratele Dumitru la chilia ierodiaconului şi bătu la uşă, — întâi încet, apoi tot mai tare, repetând de câteva ori rugăciunea obişnuită : „Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru miluieşte-ne pre noi“. Neprimind niciun răspuns, plecă mirat şi totodată îngrijat că lui Cleopa i se va fi întâmplat ceva rău. Când se întoarse însă din nou cu faţa spre chilia acestuia, ca să pună cârligul la poartă, zări o mică dâră de lumină ce se prelungea uşor din spatele casei. Repede se înapoe atunci în curte şi se strecură. călcând încetinel, în dosul chiliei lui Cleopa. Aci, lumină la fereastră. Şi cum fereastra n'avea perdele, fratele Dumitru văzu pe Cleopa mişcându-se agitat prin odae şi blodogorind singur.

Se bucură atunci fratele, gândind întru sine : „Bietul părintele Cleopa îşi face pravila şi, răpit fiind cu rugăciunea, n'a auzit clopotul“. Şi se apropie să bată în geam. Când îl văzu însă că umblă cu mâinile la spate şi nu face nici o închinăciune, se miră şi gândi iarăşi : „Să-şi fi pierdut evlavia părintele Cleopa ?!“ Şi vrând să afle ce boscorodeşte se apropie de fereastră şi-şi lipi urechea de spărtura unui geam. Dar după o clipă făcu ochii mari şi se cutremură când auzi pe ierodiacon repetând într'una :

J'ai,
Tu as,
Il a,
Elle a
Nous avons
Vous avez,
Ils ont,
Elles ont...

Infiorat, fratele Dumitru îşi făcu cruce şi se spăimântă şi mai tare când văzu pe Cleopa că se opreşte în mijlocul chiliei şi începe să dea din mâini şi să se răstească de par'că s'ar fi certat cu cineva :

Ai-je ?
As-tu ?
A-t-il ?
A-t-elle ?
Avons-nous ?
Avez-vous ?
Ont-ils ?
Ont-elles ?

„Doamne, iartă-l“ — grăi aproape tare fratele, şi închinându-se mereu se duse într'un suflet la eclesiarh :

— Cinstite părinte, hai c'a înebunit părintele Cleopa !

Eclesiarhul se opri din cetitul celor „şase psalmi“ şi făcu ochii mari la fratele Dumitru :

— Ce vorbă e asta ?

— Să-l vezi, cinstite părinte, cum dă din mâini şi sporojeşte singur... că ţi-e mai mare jalea !

Protosinghelul Ghelasie rămase o clipă pe gânduri, apoi lăsând psalmii să-i citească un duhovnic, luă pe fratele Dumitru şi plecă la Cleopa să vadă ce e cu el. Dar n'apucară să facă poteca jumătate, că auzind vorbă şopăcăită de om ce venea spre ei, se deteră mai la oparte şi se opriră s'asculte, crezând că poate să fie niscai făcători de rele. Când colo — ierodiaconul Cleopa, venea agale vorbind singur :

J'ai,
Tu as,
Il a,
Elle a...

— Oare n'o fi beat, frate Dumitre ? — zise eclesiarhul păşind încet în urma ierodiaconului.

— Nu cred, cinstite părinte, răspunse fratele, că, după cum bine ştiţi, părintele Cleopa nu prea se dă cu băutura.

— Atunci să ştii că nu e bine cu el, — oftă Ghelasie făcându-şi cruce.

— Doamne fereşte de ceasu rău ! — se închină şi fratele.

Intrând în biserică, Cleopa se aşeză dus pe gânduri în strana lui din dreapta. Eclesiarhul şi cu fratele îl pândiră până la sfârşitul utreniei, dar nu văzură la el nici cel mai mic semn de ţicneală. Dinpotrivă : Cleopa ceti canoanele liniştit şi pe înţeles ca totdeauna. Eclesiarhul se miră şi însărcină pe frate să-l urmărească, în taină.

* * *

Dimineaţa, fratele Dumitru se strecură în curtea lui Cleopa. Fiind fereastra deschisă, îl văzu pe acesta făcându-şi pravila cu mare evlavie şi se bucură în inima lui că s'a înşelat când a socotit că e nebun. Bucuria fratelui nu ţinu însă mult, căci Cleopa, isprăvindu-şi rugăciunea, căscă de două ori şi, după ce stătu câteva clipe pe pat, se uită puţin într'o carte, apoi se ridică şi începu să se plimbe în lungul şi în latul chiliei, repetând tare :

Je ne suis pas,
Tu n'es pas,
Il n'est pas,
Elle n'est pas.
Nous ne sommes pas,
Vous n'êtes pas,
Ils ne sont pas,
Elles ne sont pas...

Fratele Dumitru căscă gura şi rămase cu ea aşa un răstimp, după care îşi făcu cruce şi porni în fugă la eclesiarh :

— Cinstite părinte, tot nebun e părintele Cleopa, c'a început iar ca aseară... Numai să mergeţi să-l auziţi !

Părintele Ghelasie îşi luă dulama şi se duse repede la Cleopa. Acesta îşi urma bodogăneala tare şi cu fereastra deschisă :

Je n'ai pas,
Tu n'as pas,
Il n'a pas,
Elle n'a pas...

După ce ascultă câteva minute, eclesiarhul bătu la uşă şi intră în chilie :

— Da' ce faci, Cleopa ?

— Ce să fac, cinstite părinte... uite, îmi făceam pravila, — răspunse acesta surprins.

Ghelasie îl privi lung şi, după ce îl mai întrebă câte ceva, ieşi şi se duse drept la stăreţie.

— Bietul Cleopa e pe cale să ia drumul balamucului, — spuse el cu tristeţe în glas, stareţului.

— Cum să ia drumul balamucului ? ! — întrebă stareţul cu haz — crezând că eclesiarhul glumeşte.

Dar părintele Ghelasie, care ţinea mult la Cleopa, fiindcă era călugăr bun, dete din cap oftând şi povesti stareţului pentru care pricină bănuia el că ierodiaconul e pe cale să-şi piardă minţile.

Arhimandritul Atanasie se miră mult de cele ce auzi şi se întristă şi el căci Cleopa era o fală a schitului. Şi fiindcă tocmai se auzia toaca pentru proscomidie, rugă pe eclesiarh să se ducă la biserică şi să spue preotului de rând să scoată *părticică* şi să se roage în taină „pentru ajutorul şi însănătoşirea ierodiaconului“. Apoi să caute să-l urmărească şi când o vedea că mai dă semne de ţicneală, să-l înştiinţeze şi pe el.

* * *

Vorba că Cleopa a început să se scrântească se auzi repede în micul schit şi călugării îşi făceau cruce şi se rugau pentru ertarea păcatelor fratelui lor, pe care îl iubeau toţi.

Seara, când Cleopa mută lampa în odaia din dos, se adunară toţi pe lângă fereastră şi aşteptară nerăbdători să vadă ce face. Ierodiaconul, nebănuind că e urmărit de vre-o cincisprezece perechi de ochi, şi încă mai puţin că e crezut pe cale de a-şi pierde minţile, îşi scoase liniştit anteriul şi, după ce îşi puse halatul, se uită un timp pe-o carte. Apoi se scărpină puţin după ureche şi începu să se plimbe prin chilie şi să repete tare :

Tu te couches,
Je me couche,
Il se couche ;
Nous nous couchons,
Vous vous couchez
Il se couchent...

Călugării se închinară şi eclesiarhul trimise după stareţ. Când sosi arhimandritul, Cleopa tocmai se oprise în mijlocul chiliei şi blodogorea dând din mâini, de parcă se certa cu duşii de pe lume...

Este-ce que je me couche ?
Te couches-tu ?
Se couche-t-il ?
Nous couchons-nous ?
Vous couchez-vous ?
Se couchent-ils ?

Apoi, înălţând din umeri :

Je ne me couche-pas !
Tu ne te couches pas !
Il ne se couche pas !...

Şi iar repetă dela început, până ce obosi şi se culcă.

Călugării ascultară înfioraţi până la urmă, apoi se depărtară şoptind rugăciuni şi cuvinte de compătimire.

La miezul nopţii, odată cu începerea utreniei în biserică, se făcu liţie în paraclis, de către un preot şi un diacon, pentru a întoarce milostivirea lui Dumnezeu către robul său Cleopa ierodiaconul.

Acesta, fără să ştie sau măcar să simtă ceva, se duse ca de regulă la biserică, unde ceti şi cântă parcă mai frumos ca niciodată. Călugării îl urmăriră cu multă băgare de seamă, doar doar vor prinde vre-un semn de nebuneală. Dar spre mirarea lor, Cleopa se purtă ca omul cel mai sănătos la cap.

După sfârşitul utreniei, stareţul se luă de vorbă cu ierodiaconul, sucindu-l cu fel-de-fel de întrebări, dar spre bucuria lui acesta răspunse cu smerenie şi cu înţelegere, ceeace făcu pe arhimandrit să-şi mai alunge din bănueli.

In ziua următoare însă, primind veste dela eclesiarh că lui Cleopa „iar i-a venit rău“, profită de prilejul că într'o ceată de musafiri se găsea şi un medic şi-i spuse acestuia toată tărăşănia. Doctorul ascultă cu luare-aminte, apoi rugă pe stareţ să cheme pe bolnav şi să-i aducă şi un ciocănel de lemn.

Când văzu pe ierodiacon voinic şi plin de viaţă, omul ştiinţei se îndoi de bănuelile stareţului, totuşi îl cercetă cu atenţie şi începu cu întrebările.

— Părinte, d-ta ai înfăţişarea unui om aşa de sănătos, încât, eu ca doctor, sunt foarte dornic să aflu cărui fapt datorezi această fericită stare. Cred că n'ai să te superi dacă te voi întreba câte ceva.

— Poftiţi, şi eu am să vă răspund, — zise Cleopa mirat.

— Spune drept: eşti pe deplin sănătos?

— După cum vedeţi...

— N'ai câteodată dureri de cap?

— Nu!

— Nu simţi când şi când câte o greutate la ceafă?

— Nu!

— Nici strânsori în tâmple?

— Nici!

— Nici vâjîeli în urechi?

— Defel!

— Nu te pomeneşti câteodată vorbind singur ?

— Nu!

— Nu-ţi vine când şi când să dai cu pumnii în masă, să spargi câte-o farfurie, să arunci după câini?

— Nu! — răspunse Cleopa râzând.

— Cu inima cum o duci?

— Nici n'o simt măcar.

— N'ai zăcut niciodată de nimic?

— De gâlci şi de friguri.

— De vre-o boală urâtă n'ai fi zăcut ?

— Nu! — răspunse ierodiaconul roşindu-se ca focul.

— Pe părinţii d-tale i-ai cunoscut?

— Trăesc şi astăzi.

— Sunt oameni voinici şi sănătoşi?

— Voinici şi sănătoşi.

— Bunicii d-tale la ce vârstă au murit?

— Toţi trecuţi de 80 de ani.

— Şi toţi au murit acasă?...

— Toţi!

— Fraţi şi surori ai?

— Patru fraţi şi trei surori.

— Ei sunt sănătoşi ?

— Ca fierul.

După ce-i făcu aceste întrebări, doctorul păru o clipă că şovăeşte, apoi cu multă gingăşie apucă pe Cleopa de mână şi-l rugă să privească un punct din tavan. Acesta făcu întocmai şi doctorul avu prilejul să vadă doi ochi limpezi şi frumoşi. Şi ca să se încredinţeze pe deplin îl aşeză pe un scaun şi începu să-l pocnească cu ciocănelul de lemn când peste un genunchi când peste celălalt.

— Mulţumesc, părinte, zise el însfârşit, şi-ţi prooroesc că ai să ajungi adânci şi fericite bătrâneţe.

Cleopa făcu metanie stareţului şi ieşi grozav de mirat, dar în acelaş timp şi mulţumit că doctorul l-a găsit aşa de sănătos.

După plecarea ierodiaconului, medicul asigură pe stareţ că „bolnavul“e pe deplin sănătos. Arhimandritul însă găsi că are motive să se îndoiască. Şi fiindcă doctorul rămânea peste noapte în schit, fu rugat să vie, când o fi înştiinţat, ca să vază cu ochii lui când i se va face rău închipuitului nebun.

In seara aceia călugării se adunară iarăşi în dosul chiliei lui Cleopa ca să-l vadă din nou în aiurările boalei de care erau încredinţaţi că e picnit. Stareţul şi cu doctorul veniră mai pe urmă, însoţiţi de eclesiarh şi de ucenicul dela stăreţie.

Ierodiaconul îşi făcea rugăciunea înaintea mulţimei de icoane aşezate frumos într'un colţ al peretelui de răsărit al chiliei. Stareţul şi cu ceilalţi călugări nu-l scăpau din ochi, abia ţiindu-şi răsuflarea; dar doctorul privea zâmbind un chip de om sănătos, înseninat şi mai mult de plăcerea rugăciunii.

Când „bolnavul“ închise Ceaslovul şi agăţă metaniile pentru canon de piciorul patului, călugării îşi şoptiră repede şi îşi opriră răsuflarea. Stareţul trase pe doctor de haină şi-i zise mişcat :

— Să-l vedeţi acuma!

Ca şi când ar fi ştiut că e urmărit, Cleopa nu stătu în meditaţie, după pravilă, decât preţ de-un minut, apoi scoase de sub pernă o carte şi după ce se uită puţin pe o pagină, începu să se plimbe şi să vorbească tare şi să dea din mâini de parc'ar fi bătut cuie:

Le plus petit
Très petit
Trop petit
La plus petite
Très petite
Trop petite.
Les plus petits,
très petits,
trop petits.
Les plus petites,
très petites,
Trop petites...

Călugării îşi deteră coate şi oftară; iar stareţul, închinându-se, se adresă jalnic doctorului:

— Acum v'aţi încredinţat, domnule doctor?

Dar doctorul râdea ţiindu-se cu mânile de burtă.

— E păcat să râdeţi, domnule doctor, când vedeţi pe un frate de-ai noştri într'o aşa nenorocire! — mustră stareţul pe omul ştiinţei.

— Părintele învaţă franţuzeşte, Prea Cuvioase! — răspunse acesta cu delicată compătimire.

Călugării scoaseră un ţipăt uşor de mirare şi priviră la doctor cu gurile căscate. Unii îşi făceau chiar cruce de bucurie. Dar arhimandritul Atanasie, om de treabă, care mai înainte de a fi călugăr păzise oile prin aceiaşi munţi unde este aşezat schitul, moţăi îngândurat din cap, apoi privi drept la Cleopa şi zise râzând silit:

— Vasăzică tot îi lipseşte ceva ! !

DAMIAN STANOIU

„Album zoologic“

KANGURUL

La ferestruia zorilor de nea
Bat degete nervoase de cristal...
(Se sinucide cea din urmă stea.)
Iar dimineaţa în vestmânt opal,
Işi piaptănă elasticele plete
Din care curge ploaia de paiete...

Când soarele îşi ţese vag conturul
Şi cască ştirb prăpăstioasa-i gură, –
La orizont apare brusc kangurul
Făcând o îndrăsneaţă săritură
Cu trepiedul cozii, parc'ar fi
Pe ski...
Şi cercetând decorul larg şi clar,
Işi scoate puii calm din buzunar...

ALEXANDRU BILCIURESCU

PĂZIŢI
Copiii şi familia de griji şi de nevoi
făcând o
Asigurare
asupra vieţei
la

cu o plată mică lunară vă asiguraţi
UN CAPITAL
copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte
O RENTA de bătrâneţe începând dela 45 de ani
PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară
Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Representanţa Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
toate relşia prezentanţele şi agenţiile din ţară

STEJAR IONESCU
Domnul dela Murano
—Editura „Viaţa Românească“—
PREŢUL 60 LEI

Voiţi să scăpaţi de Reumatismul, Guta D-voastră
Junghi uri dureroase în membre şi încheieturi, umflături la membre, mâini şi picioare anchilozate înţepături. dureri săgetătoare în diferite părţi ale corpului, chiar slăbirea ochilor (vederei) nu sunt adesea decât urmările suferinţelor reumatismale şi ale gutei, cari trebuesc înlăturate, căci altfel boala progresează din ce în ce mai mult.
EU VA OFER o cură de băut vindecătoare
care activează dizolvarea şi eliminarea acidului uric şi schimbului de nutriţie, deci nu aşa numită doctoria universală secretă ci un produs pe care buna noastră mamă NATURA îl dărueşte spre binele omenirii bolnave.
Fiecăruia o probă gratuită
Scrieţi-mi imediat şi veţi primi prin depozitele mele instalate în toate ţările, absolut gratis şi franco o probă împreună cu instrucţiunile de servire. Vă puteţi apoi convinge singuri de inofensivitatea acestui remediu şi de efectul său rapid.
August Marzke. Berlin Wilmersdorf Bruchsalerstrasse No. 5 Abt. 15

Henrik Ibsen

(Câteva note)

Multă vreme Ibsen a fost socotit drept un scriitor cu tendință, ale cărui drame încercau, ca niște teoreme, să demonstreze atotputernicia unei idei sau a unui principiu. Nu încape nici o îndoială că la baza întregii sale opere se găsește o atitudine etică precisă, care însă nu trebue în nici un caz socotită ca o teză morală pe care poetul ar vrea cu neștirbită încăpățânare s'o legitimeze prin scrisul său. Ibsen a crezut totdeauna într'o omenire mai bună și mai nobilă. Iar când în atingere cu realitatea s'a ciocnit de tragediile zilnice și de ipocrizia înjghebărilor sociale, cea de „a treia împărăție", pe care ar fi voit s'o vadă cât mai curând înfăptuită, purificatoare de ucigătoare minciuni și de șubrede fericiri ipocrite i-a apărut din ce în ce mai depărtată și utopică. Ibsen, ca și alți mulți scriitori ai epocii sale, ca și Tolstoi, Dostoiewski sau discipolul său Hauptmann, simțea social. Dar pe când un Tolstoi și un Dostoiewski au crezut că societatea ca organism colectiv este vinovată de toate păcatele vieții, Ibsen a socotit că de vină este individul izolat și mai ales omul în cadrul cel mai restrâns al vieții sale sociale care e familia.

O reformă a societății înseamnă înainte de toate o reformă a omului. O purificare a vieții sociale nu poate începe pentru Ibsen decât cu o demascare a ipocriziei individuale.

De aceea Ibsen în dramele sale sociale și individuale, nu va fi decât în treacăt preocupat de colectivitatea socială, iar centrul preocupării sale va rămânea individul. Dramele în care elementul social propriu zis ocupă un loc precumpănitor sunt puține și în bună parte nereușite, ca de pildă „Liga Tinerimii", unde satira socială este vădită și tendința netăgăduită. Intr' „Un dușman al poporului" însă, în care aceiași ipocrizie socială este ridiculizată, toată greutatea conflictului e pusă în sufletul doctorului Stockmann, a cărui evoluție psihologică este analizată cu o epuizare a detaliului, care atinge perversitatea. Nicăiri însă Ibsen nu și-a propus susținerea unei anumite teze. Un învățat german, Oscar Walzel, care a căutat să lămurească tendenționismul lui Ibsen, arată că din corespondența lui Ibsen publicată nu de mult, reese că întreaga sa operă este rezultatul unei experiențe, că materialul uman al dramelor sale a fost trăit de poet, dacă nu subiectiv în orice caz obiectiv. Contradicțiile ce se pot găsi de-alungul acestei puternice opere dramatice, sunt pentru Walzel cea mai bună dovadă a lipsei unei teze sau a unei tendințe.

Walzel are dreptate când spune că pe Ibsen nu l'au pasionat ideile, ci oamenii. Iar atunci când o idee centrală se întrevede în opera sa, ea este personificată într'un om, sau concretizată într'un simbol. Drama lui Ibsen este numai într'atât dramă de idei, întrucât acțiunile individuale capătă o semnificație general-umană. Oricât de puternic sunt caracterizați eroii lui Ibsen, ei păstrează totuși un caracter pronunțat individual. Consulul Bernick, dr. Stockmann, Helmer, Nora, Hedda Gabler, Rebeca West, etc., sunt înainte de toate indivizi caracteristici, de o profundă umanitate în complexul lor psihologic.

Această putere de caracterizare dramatică, Ibsen o datorește mai ales aprofundării sufletelor eroilor săi. Chiar când tratează o problemă socială generală ca în „Stâlpii Societății" și intr' „Un dușman al poporului", Ibsen nu se lasă ademenit de învelișul exterior al vieții sociale, oricât ar fi el de variat și interesant. Nici societatea ca largă colectivitate umană, nici Statul ca legiuitor al acestei societăți nu-l interesează, pentru că împotriva ipocriziei solidare nu se poate lupta și minciuna colectivă nu se poate demasca. Cei cari încearcă să demaște colectivitatea și să-i ucidă minciunile, se nărue ca Brand și rămân singuri ca doctorul Stockmann. Idealismul este un viciu pentru alcătuirea modernă socială și o intransigență aproape dementă ca aceea a lui Brand, care în exclusivismul său vrea „tot ori nimic", chiar dacă ar fi să treacă peste cadavrul copilului său, nu poate duce decât la o tragică înfrângere. Ibsen a știut lucrul acesta din experiență, căci încercarea sa din anii tinereții de a preface mentalitatea țării sale, a dat greș.

Brand nu e decât o splendidă simbolizare a acestui elan idealist care se sfarmă de stâncile minciunii și ipocriziei sociale.

Dar dacă Brand e tragedia idealismului, Peer Gynt e caricatura lui. Și Peer Gynt e în căutarea unui ideal, dar sufletul său proteic, mobil și adaptabil, ca sufletul oricărui modern, zadarnic schimbă haină după haină, zadarnic se caută pe sine, el rămâne până la sfârșit jocul unei fantezii care îl poartă din miraj în miraj. Desigur că aceste două poeme de un admirabil suflu poetic și de o minunată realizare literară, îl arată pe Ibsen ca un pesimist. In „Brand" ca și în „Impărat și Galilean", Ibsen întrevede posibilitatea unei a „treia împărății umane", dar pe care omenirea nu va putea-o înfăptui astăzi.

E concluzia tristă și amară a unui idealist utopic. Și totuși pesimismul social al lui Ibsen este compensat de o nestrămutată credință în eliberarea omului din închisoarea minciunii și ipocriziei. Un pesimist adevărat n'ar mai nădăjdui într'o înobilare a omenirii. Pe când Ibsen crede într'o aristocrație umană curățită de minciună, cu sufletul și spiritul liber de transacții și compromisurii. Mulți dintre eroii săi încearcă cu hotărâre această prefacere a omului, această aristocratizare a sufletului omenesc. Dacă Gregers Werle nu reușește să atingă ținta acestei înnobilări, e fiind că Hyalmar Ekdal e plămădit dintr'un lut de prea proastă calitate și fiindcă mediocritatea spiritului său se potrivește mai curând cu minciuna în care a trăit atâta timp, decât cu libertatea și adevărul care cer sacrificii și înlăturarea oricărei transacții. E caracteristică o scenă din „Rața sălbatecă" în care Hyalmar Ekdal se hotărăște să rupă orice legătură cu bătrânul Werle, de pe urma căruia de fapt trăia. Și pentru a dovedi tuturor că această hotărâre este definitivă, rupe actul de donație făcut de bătrânul Werle, în folosul locotenentului Ekdal. Dar hotărîrea ține puțin. Actul de donație aruncat pe masă, atrage din nou privirile „purificatului" și Hyalmar găsește argumentul necesar pentru a lipi hârtia sfâșiată și a o lăsa în păstrarea prea supusei sale soții, pentru care sbuciumata tragedie idealistă a lui Hyalmar e o simplă nebunie.

Se întâmplă însă ca unii dintre idealiștii lui Ibsen să purifice sufletul celui robit de minciună. E cazul lui Rosmer. Idealismul său vrăjește pe demonica Rebeca West, voința sa o cucerește pe deplin și aceea care luptase ca prin minciună să stăpânească pe Rosmer, acum când minciuna este demascată nu poate să se folosească de fericirea unei uniri sincere și curate, pentrucă umbra minciunilor și crimelor din trecut se ridică între ei. A voit oare Ibsen să dovedească inutilitatea oricărei purificări sufletești? A socotit el în cele din urmă că minciuna este necesară vieții, că a-i lua omului minciuna, înseamnă a-l lipsi de singura lui putere? Desigur că nu. Contradicțiile de la o dramă la alta sânt vădite și ele pledează împotriva unei idei preconcepute, a unui principiu moral rigid, care l-ar fi îndrumat către o judecată unilaterală a sufletului omenesc. Dimpotrivă, Ibsen socotește că sufletul omenesc e încătușat de minciuni diferite și necesare unei vieți normale. Omul este în viață actor, el poartă mască și o poartă voluntar. A-i smulge masca nu este totdeauna o binefacere pentru dânsul. Rosmer și Hyalmar Ekdal și-au dat singuri seama că demascarea pe cât de înălțătoare e pentru idealist, pe atât e de inutilă și de primejdioasă pentru acela, care găsindu-se într'o anumită împrejurare, la care s'a adaptat ca rănita rață sălbatică, nu se poate totuși desprinde de ea. A face pe procurorul, minciunii umane este desigur un lucru foarte nobil, rezultatul practic al rechizitoriului este însă în multe cazuri, și mai ales atunci când e vorba de oameni mediocri și normali, dezastruos. Idealul omului nou nu poate fi atins curățind pe omul vechiu de minciună. Noua aristocrație umană va putea fi realizată pregătind pe om ca de la începutul vieții sale să trăiască fără mască, fără minciună și mai ales ceiace este temeiul vieții sale, căsnicia, să fie clădită pe o desăvârșită egalitate între bărbat și femeie și pe un raport de nesilită și integrală sinceritate reciprocă. Ibsen nu-și pune însă o singură problemă, ci mai multe. O serie întreagă de întrebări grave și decisive pune el vieții și omului în clipa când coboară în subterana sufletului omenesc. Căci Ibsen, înainte de Strindberg și Pirandello, ca un mare dascăl și înaintaș al acestora, a făcut cea dintâi descindere în subconștientul eroilor săi. Smulgându-le masca el și-a deschis drumul spre labirintul lor psihic.

Omul s'a găsit astfel înaintea acestui neînduplecat judecător de instrucție, care îl surprindea asupra corpului-delict. Astfel liberat de minciună, sufletul va fi judecat de poet, va fi cercetat cu o grijă și o bucurie aproape diabolică, fiindcă Ibsen singur mărturisește că rostul unic al scrisului său este ținerea unei aspre judecăți asupra sufletului. Intrebarea fundamentală, unică, pe care o pune Ibsen vieții, e în ce împrejurare omul se poate elibera de dulcile și înșelătoarele cătușe ale minciunii. Legătura între bărbat și femeie, cu deosebitele posibilități și situații poate ea ajunge la o formă ideală? Poate femeia înnobila pe bărbat? In „Stâlpii Societății" răspunsul e afirmativ. Lona Hessel, cu idealismul ei înflăcărat și cu etica ei imperativă conduce pe consulul Bernick la autodemascare și la eliberarea de minciună. In „Nora" Ibsen oferă o altă posibilitate a legăturii între femeie și bărbat, aceia a femeii neînțeleasă, nebăgată în seamă de bărbat, neînțeleasă, fiindcă etica ei individuală e în surprinzătoare contradicție cu etica strimtă și ipocrită a lui Helmer. In „Constructorul Solness" Hilde Wangel, vrând să înalțe pe Solness și să-i valorifice încăodată puterea sa de creație, îl năruie. Altă dată femeia se sacrifică zadarnic, ca de pildă în „Strigoii", căci ceiace-a urzit păcatul și minciuna nu mai poate fi îndreptat. Dar nu numai cu aceste aspecte ale legăturii dintre bărbat și femeie se mulțumește Ibsen.

Femeia nu este totdeauna o ființă cu adânc simț moral care împrăștie în jurul ei numai binele și sacrificiul. Ibsen știe că în viața bărbatului poate intra și pofta de stăpânire a Rebecăi West sau demonismul distrugător și nelogic al Heddei Gabler. Femeia nu e din totdeauna un „stâlp al societății", ea poate fi uneori și un mijloc de descompunere socială. Bărbatul nu se poate oricând sprijini pe ea. Dar atunci, se întreabă Ibsen, oare bărbatul nu ar face mai bine să se retragă în singurătate și să lase societatea să se svârcolească în mijlocul păcatelor sale?. Doctorul Stokmann se oprește la această soluție. Undeva departe, strângând în jurul său numai pe cei puțini și aleși, el va pregăti în izolarea singurătății noua aristocrație umană. Este lucrul acesta cu putință? Răspunsul îl dă tot Ibsen. E adevărat omul singur este omul tare, pentrucă el nu ține seamă de societate și nu depinde de legile ei artificiale. Dar omul singur, în izolarea sa voită pierde contactul cu realitatea, devine robul individualității sale în continuă creștere și riscă să termine ca Iohn Gabriel Borkman, victimă a tăriei sale de caracter și a fanteziei sale disproporționate.

Dar Ibsen e poet, creator de uriașe individualități. El nu-și trăește viața subiectiv, ci și-o trăește obiectiv, chinuit de probleme și întrebări contradictorii, creind oameni, lăsându-i să lupte, să învingă sau să cadă, preocupat mereu de aceiași întrebare: cum îl facem pe om mai bun, cum îl putem smulge din plasa minciunii? O ultimă întrebare își pune Ibsen după ce a ajuns la capătul puterilor sale creatoare. Nu este arta oare purificatoarea sufletului uman, singura care înalță pe om, și-l descătușază de proza vieții? Răspunsul la această întrebare e mai amar ca toate celelalte. Arta distruge viața, ea se hrănește din dezastrul vieții, egoismul ei neînduplecat dizolvă și consumă tot ce e bun în noi.

In epilogul său dramatic, „Când noi vom învia din morți", Ibsen se oprește la concluzia atât de simplă și elementară, dar atât de amară pentru dânsul, că viața nu trebuie nici confruntată cu întrebări inutile, nici ucisă de egoismul artistului, ci pur și simplu trăită.

Ibsen sfârșește ca toți marii moraliști: în sceptică și în supunere la legile capricioase ale naturii.

Și totuși toată frământarea ideologică și morală a lui Ibsen a rodit acea operă dramatică uriașă, în care sbuciumul marilor individualități, încordarea aprigă a voințelor, înflăcărata luptă a cercetătorilor de ideal se îmbină și se întregesc într'o tragică pasiune umană.

Dramaturgul Ibsen și-a creat lumea sa de eroi, de conflicte de idei și de simboluri din nemiloasa disecare a sufletului omenesc. Drama sa, cu neîntrecuta ei construcție arhitectonică, închide toată această lume sbuciumată de autoexamene de conștiință, a cărei judecată supremă o face poetul procuror și judecător de instrucție. Fără să se fi gândit la o revoluție literară, așa cum a făcut-o cea mai mare parte dintre scriitorii europeni de la sfârșitul veacului al nouăsprezecelea, Ibsen a realizat-o totuși, fiindcă în loc să fie preocupat de forma exterioară a poeziei, el i-a revoluționat spiritul și prin aceasta și stilul.

ION SAN-GIORGIU

DELAFRAS

MICUL SACRIFICIU

Interesant roman social

Editura „CUGETAREA" Lei 40

Lucruri inedite de și despre Eminescu

Confruntând mereu...

Un traducător al Carmen Sylvei și al lui Eminescu: Luis F. Paganini ex-protocolist general. — Zina baladei și „crăiasa" din RUGACIUNE. — Dela priveghiul codrului la „Mai am un singur dor"

Găsim că tot cu metoda confruntărilor de texte e bine să urmăm comentarea „Vârfului cu dor", — de astă dată comentarea ultimelor două acte ale baladei.

Una din țintele acestor îndelung-stăruitoare confruntări de variante e de a-l arăta pe mereu nemulțumitul poet-traducător tinzând dela forme embrionare către unele forme coapte (oarecum) pentru viață. Printre aceste în necazuri și suspin zămislite și 'n dureri născute versuri, sunt — de sigur — șeptelici firavi. Dar noi, în critica literară, nu suntem ceeace în pedagogie erau Lacedemonienii epocei lui Lycurg.

Alt scop al acestor alăturări de texte este de-a face cu putință ca, în anume strofe ale dramei lirice analizate de noi, să se întrezărească mijitul și tresărirea unora din viitoarele poezii ale lui Eminescu.

* * *

Suntem, deci, cu păstorul Ionel pe vârful muntelui, acolo unde cugetătorul care sălășluește în faurul de stihuri, Demetriu Nanu avea să clameze:

> Pe piscurile'nalte e îns'așa de frig
> Și nu'mi răspunde nimeni, o! nimeni dacă strig!

Pe Ionel însă îl aud — și-i răspund — spiritele negurii și cele ale muntelui și Dorul.

Il aud că spune și că se tângue:

Cum frunzele-aleargă
Căzând pustiu,
Cătându'și mormântul
De timpuriu.

In lumea cea moartă
Lin ați căzut,
Tovarășii veștezi
Celui tăcut.

Și păstorul care— pentru a face să se vădească puterea de-a pătimi a unei dragostĭ pe nedrept bănuite — s'a surghiunit fără cârtire pe culmi, simte cum gerul *îl strânge* de-a valma cu frunzele.

Iși dă seama că-i osândit ca și ele:

La zâmbetul verii
Voi fi-veți reci;
Din liniștea morții
Nu 'nviu în veci. [1])

Plutitoarele duhuri ale negurii caută să-l adoarmă. Dar nu izbutesc.

Păstorul aude:

Cum vâjâie, bate,
In preajma mea,
Și inim' ascultă
De visuri grea.

Căci grijă ea duce
De cine i-e drag,
Speranța s'atârnă
De-un svon pribeag

Plesnire de picuri
Abia sunând
Și stropii înghiață
Pe rând, pe rând.

De lungi necazuri
Ce le aștept,
Inghiață gândul
Și viața 'n piept.

O mică paranteză, înaintea unei digresiuni ceva mai mari:

La strofa penultimă, în manuscriptele Academiei, un cuvânt cu forma dialectală (moldovenească) hotărăște altfel de soarta rimei și de-a strofei întregi:

Plesnire de picuri
Răsună abié
Și stropii înghiață
Din ce în ce.

Și acum digresiunea (care e numai întru atâta digresiune întrucât ni întrerupe, pentru moment, *rezumarea* piesei; altminteri nu se abate cu o iotă dela gândul nostru: acela de a stabili o paralelă între texte):

Traducătorul a redat balada în metrul original; a redat-o credincios, dar nu ca o juxtă. Adică nu i-a alterat poezia, — atâta poezie câtă e în textul lui F. de Laroc. In strofele citate mai sus, tălmăcirea are, însă, un mic dezavantagiu față de originalul german. Intr'adevăr versiunea românească se slujește, în quatrenele amintite, de câte o singură rimă de fieștecare strofă, pare-că am avea afaci cu distihuri; pe când la F. de Laroc rimele — încrucișate — formează o cruce deplină: rimează *și* versurile fără soț între ele:

> Wie rieselt und rauschet
> Es rings umher,
> Mein Herze das lauschet
> So träumeschwer,
>
> Mein Herze das banget
> Nach meiner Braut,
> Und hoffet und hanget
> An jedem Laut.
>
> Ein Tröpfeln, ein Klopfen
> Erklinget leis
> Und alle die Tropfen
> Sie werden Eis.
>
> Von langen Kränken
> Das meiner harrt
> Wird all'mein Denken
> Auch so erstarrt.

Versiunea italiană a „Vârfului cu dor" pare o copie după traducerea românească, astfel că pe tălmăcitorul italian al baladei îl putem numi primul transpunător, în limbă străină, a lui Eminescu, iar în ce privește traducțiile în italienește putem să-l socotim drept un antemergător al lui E. Perito și Ramiro Ortiz.

Numele lui e: Luis F. Paganini. In București, între anii 1871—1873, el scotea o bibiliotecă a Liberului Cugetător și își întovărășia numele cu următoarele titluri:

> „Elev al desființatei școale majore din Verona, ex-protocolist general la Economatul fostei Direcțiuni generale a Telegrafului și drumurilor de fer din Lombardia-Veneția, ex-sublocotenent din armata Austriacă, funcționar mai mulți ani în ramul judecătoresc și administrativ Român, ex-Dragoman al Agenției și Consulatului Italian, Intendente al Universității din Bucuresci".

Din traducerea lui, iată patru strofe conținând lamentele păstorului Ioanello:

> Le foglie cadono
> Dal tronco lor,
> Cercando la tomba
> Giovani ancor.
>
> Nel mondo morto,
> Cadest' in sen.
> Compagne passite,
> Muto terren.
>
> Un gel voi tutte
> Cols' insieme
> Con voi mie forze
> Spense, e speme.
>
> Ai prim dolci di,
> Fredde ancor,
> Nel mortallo sonno
> Starete ognor.

Considerăm încheiată digresiunea.

* * *

Spiritele muntelui se apropie rând-pe-rând de păstorul solitar. Unul, observând că pletele i-ar fi „pare-că de omăt" face pe altul să se întrebe: „Moșneag să fie ori băiet?"

Și un refren străbate scena:

„Va muri! Va muri!"

Dorul, — mirat că „pe vârful senin de unde el caută lumea peste tot", se află un om — rostește următoarea osândă:

„Păstorul, turma ce'și lăsă, e-al meu de-acum pe vecii vecilor".

Și, desfăcând negurile, îl face pe condamnat să-și mai vază odată, din depărtări imense, logodnica, hora, ciobanii. Iar un duh al muntelui (ironic? năcăjitor?) constată în gura mare:

De când o zână a zărit
El nu mai e ademenit
De-a lui mireasă.
Mândra crăiasă,
Stăpâna noastră, alegându-l,
E-al ei cu inima și gândul, —

versuri al căror vocabular pare să-l fi obsedat pe Eminescu. Căci vom mai întâlni din vocabularul acesta, în *Rugăciune*:

Crăiasă, alegându-te,
Ingenunchiăm rugându-te.

* * *

Pân' la culmea dorului străbat însă implorările Mariei:

Zărit-ai în lume pe-al meu iubit,
Seninule soare?
El singur în munte e rătăcit,
De chinul iubirii amar muncit,
De frig poate moare.

Eu l'am iubit, visătorilor brazi
Pădure înaltă!
Perdut pentru mine el este azi,
Și glasul lui blând și al lui obraz
Și toate de-o laltă.

O, brazi cu-apărare! o, soare blând
Ținèți-l cu viață!
Să aibă prieteni în codru stând
Căci, altfel, de neguri, de viscol, vânt,
Și inima 'nghiață.

Invocarea aceasta e după ediția sibiană a traducerii din F. de Laroc; ea are o mulțime de variante în departamentul manuscriptelor din biblioteca Academiei. Iată una:

1. — *Lumină de soare, am un iubit*
Văzutu-l'ai oare?
Și singur în munte e dus, rătăcit
Și, poate, de chinul iubirii muncit
De frig, poate moare.

Eu am iubit visătorilor brazi,
Tu codrule verde!
Pierdut pentru ochii 'mi e blândul obraz
Și glasul iubit eu nu-l aud azi;
In lume se pierde.

Voi brazi cu-apărare, tu soare iubit
Tineți-l cu bine,
Luați-l în pază pe cel părăsit
Să nu i se 'nghețe 'n omăt viscolit
Și inima 'n sine.

Alta:

2. — *...Eu am iubit, visătorilor brazi*
Pădure măreață
Și glasul lui dulce eu nu'l aud az
Pieri pentru mine iubitul obraz
Iubita sa față.

Vor brazi cu-apărare, tu soare iubit
Ii fiți cu blândețe
Cătați ca prieteni la cel părăsit
Ca inima lui de-omăt viscolit
Să nu i se'nghețe.

Și înc'o variantă:

3. — *Eu am iubit, o! tu codru măreț*
(Păduri visătoare)
Pierdut-am ah! glasu-i și ochiul isteț;
Pierit-a și chipu-i cu-a lui frumuseți
In lumea lui mare.

(Continuare în pagina VI-a)

[1]) O variantă a acestei strofe:

> Nici vouă n'o râde
> Vr'un soare viu —
> Din liniștea morții
> Nici eu nu'nviu.

(Biblioteca Academiei Române, Mss. 2258).

Voi, brazi de-apărare, tu soare iubit
Ii fiţi cu dreptate
Luaţi-l in pază pe cel părăsit
Să nu-i inceteze 'n omăt viscolit
Şi pieptul de-a bate.

Infăţişările nenumărate pe cari le iau versurile aceleaşi strofe ne amintesc cele spuse de Etienne de la Boetie cu privire la munca traducătorului : „Que maincte nuit dessus le livre il songe — Et, dépité, les onglles il s'en ronge — Qu'un vers rebelle il ait cent fois changé"

* * *

Tocmai când Ionel crede că cercarea lui a ţinut în deajuns, vine Dorul să-l vestească :

De tine eu am parte-acum !

Ori cine 'n ochii-mi s'a uitat,
In vale 'n veci nu mai coboară
Nu mai sărută vr'o fecioară...

Şi iată că mugurii apar, că se trezesc glasurile. E primăvara cu dragostea şi cântările ei. Fetele, flăcăii, bacii mai bătrâni şi turmele urcă spre culmi. Soseşte şi Maria cu dânşii. Dar pe Ionel il găsesc dormind. Somn adânc. A! morţii somn. Maria desnădăjduită strigă : „Mor lângă el". Corul păstorilor declară : „Veghem lângă el". Dorul însă-i sfătueşte :

Ba nu ! Ziceţi somn uşor !
Şi mergeţi la vale
Priveghiul de jale
Să-l ţie codrii vor.

Iar un tenor, un bas, un alt şi un sopran, alternând, închee cu aceste patru strofe :

Cum codrul stă 'n priveghiu
Adânc jăluindu-l
Fiorii trecându-l
Prin trunchii nalţi şi vechi.

Văzând în moarte 'ntins
Copilul său vested,
Se 'nchină din creştet
De mult amar cuprins.

Auzi sunând abia
Cântare divină
Ea tremură lină
Ş'un suflet sboară cu eu.

Ea pleac' ale noastre frunţi,
Vueşte puternic,
Noi plângem cucernic
Pe bietul cioban din munţi!

Cine nu vede în strofa a 2-a a acestui cântec de încheere al corului baladei (traduse în 1878) geneza următoarelor versuri din „De-oi adormi", poesie publicată în numărul de Februar 1884 al Convorbirilor literare (vol. XVII, pag. 420) :

Şi nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creştet,
Doar moartea glas să dea
Frunzişului veşted ?

Sau mai bine : geneza unei variante („Mai am un singur dor") în care rimele 'mbrăţişate dau o mai doveditoare mărturie a marei asemănări dintre strofa baladei şi cea din elegia lui Eminescu :

Şi nime 'n urma mea
Nu'mi plângă la creştet —
Frunzişului vested,
Doar vântul glas să-i dea.

BARBU LAZAREANU

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial,
fiind cele mai perfecţionate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77
LAUBERGER & GLOSS

CLIŞEE
liniare
autotipii
trichromii
DESENE ARTISTICE
RECLAME DE ORICE FEL
EXECUTĂ IREPROŞABIL
ZINCOGRAFIA
ADEVĔRUL
ADMINISTRAŢIA · STR. SĂRINDAR 7-9-11 ·

Cronica teatrală

— Raţa sălbatică. — Mitică Popescu. — Bucureştii petrec —

Teatrul Naţional a reluat „Raţa sălbatecă" într'o distribuţie cu totul nepotrivită.

Din pricina înţelegerii prea disparate a rolurilor, piesa lui Ibsen a fost crunt mutilată.

Domnul Ciprian, care trebuia să întrupeze în Gregor Werle, un vizionar, un fanatic propovăduitor al adevărului, adică stâlpul pe care se sprijină drama şi esenţa preocupărilor ibseniene, a fost exasperant de monoton şi de lipsit de convingere.

Doamna Ana Luca, după o lungă vacanţă scenică, se prezintă cum nu se poate mai nepregătită în rolul Ginei.. Soţia lui Hyalmar e o femee simplă, fără educaţie, care stropeşte uneori vorbele, care nu are vise şi nu-şi face iluzii, — dar, aşa cum e, ea a pus pe picioare căminul acela trist, banal, întemeiat pe o minciună şi susţinut prin iluzii.

Gina e nenorocită, nu e rea ; e simplă şi tăcută, nu e nesimţitoare. Aşa cum a înţeles-o d-na Ana Luca, soţia lui Hyalmar e absentă cu desăvârşire din acţiunea ce se desfăşură atât de dramatic în jurul ei.

A jucat atent, cu gesturi şi accente fireşti, domnul V. Antonescu în bătrânul Werle.

Figura tragic de impresionantă a bătrânului Ekdal a fost redată cu sugestive nuanţe de domnul I. Morţun.

Doamna Elena Almajan-Buzescu şi domnul N. Soreanu au purtat, însă, isbânda adevărată a spectacolului.

In Edwiga şi Hyalmar — aceste două formule distincte de umanitate, ce se apropie sau se resping după capricii bizare, — Ibsen a închis toată taina simbolică a dramei. In descifrarea expresivă a acestei taine rezidă întreg succesul piesei.

Şi cei doi protagonişti ai primei noastre scene au pătruns tot sensul de umanitate încătuşat în aceste personagii. Au compus rolurile cu un perfect echilibru logic şi au trăit drama cu emoţionantă convingere, subliniind cu fiecare gest, cu fiecare accent, intenţiile menite să exprime rostul moral şi psihologia personagiului.

* * *

Domnul Camil Petrescu nu se dă bătut. După eşecul „Mioarei", harnicul fabricant de piese anuale s'a grăbit să înregistreze şi eşecul lui „Mitică".

Incercând să-l facă pe clasicul nostru Mitică mai prost decât e şi mai ridicol decât îl crede lumea, domnul Camil Petrescu a făcut o îndoită confuzie : 1) închipuindu-şi că orice anecdotă poate fi subiect de comedie, — şi 2) socotind că o comedie poate fi bazar de anecdote, şi încă din cele mai grosolane.

Materialul din care şi-a clădit domnul Camil Petrescu piesa este un soi de moloz literar, în care scormonind, a găsit : o „cărămidă poştală", „jandarmeluci", o chestie a ‚oftanţilor", — „iubeşte-mă, Veto dragă !", „pe calul bălan", etc.

Intreg efortul de creaţie al d-lui Petrescu se iroseşte în aceste „voite" vulgarităţi, pentru a ni se demonstra că Mitică — tocmai pentrucă e Mitică — nu poate să facă decât spirite de echivalenţa acestora. Şi la urma urmei, piesa nu trebue să placă tuturor ; e deajuns că place unora.

Vorba d-lui Petrescu: „De gustibus, nihil sine Deo!.."

Numai că, în această credinţă şi cu acest sistem, se pot spune toate prostiile pe scenă, sub scuza subtilă că... aşa e personagiul. Ridicolul trebue să reiasă din structura psihologică a eroului, din faptele şi din contrastul comic ce există între intenţie şi realizare, — nu numai din echilibristica verbală.

Şi Mitică al domnului Petrescu, nu e motivat, nu e posibil şi nu e nici măcar teatral.

Eforturile trupei dela Teatrul Mic au fost şi de data aceasta inutile. — *H. Lazu.*

* * *

Autorul de reviste mult gustate de publicul bucureştean, în anii trecuţi, d. Ben-Eli, cată să ne amuze şi în anul acesta. „Bucureştii petrec" — titlul revistei d-sale, cu adevărat... la teatrul Central.

„Visul faraonului" şi tălmăcirea lui, teoria relativităţii a lui Einstein, explicată şi comentată teoretic, parodiile teatrului evreesc, o şedinţă la Liga Păcii, etc., — au plăcut mult, iar multe cuplete au fost bisate.

Asemenea a stârnit entuziasm apariţia unor stele cinematografice, cum sunt : Charlot, Josephine Baker, etc.

Revista foarte spirituală, dansurile alternând cu cupletele şi cu câteva tablouri reuşite, au distrat mult publicul.

Orchestra, sub conducerea maestrului Schwartzmann, a secundat admirabil textul.

Succesul serii l-au împărţit deopotrivă d-rele : Maria Sandu, Sidy Thal, Jenny Selter, şi d-nii Teffener, Sadigurski, etc.

Autorul a fost aplaudat şi chemat la rampă.

INT.

FILATELIA

La comercianţii filatelişti din Paris n'au apărut încă noile mărci româneşti cu portretul Regelui Mihai. Se crede însă că la apariţia lor vor fi cotate cel puţin dublu cât e valoarea lor nominală — fiindcă o mulţime de cereri, chiar telegrafice, dela cele mai îndepărtate puncte filateliste, au şi sosit la Paris.

Germania a emis două mărci a 30 pf., verde-măslinie şi a 40 pf., violetă după tipul vechilor mărci din 1889,

Preţul de catalog pentru aceste mărci neştampilate e 7 franci.

Bulgaria a emis o nouă marcă de 50 stotince, neagră-roză, cotată a 25 centime; Italia — 15 c., carmin, 35 c., Norvegia — 300, albastră, neştamp. 3 fr. ; Tlanda — — ½ c., cenuşe, 1 jum. c., violetă-roşie, amândouă neştamp., se vinde laolaltă cu 35 c. ; Elveţia — 5 fr., albăstrie, cu un peisagiu frumos, hârtia cu filigram: o cruce, preţul neştamp., după catalog 37 fr. 50 c.; Cehoslovacia — 40 h, cafenie, 60 c. şi o serie de mărci complimentare de 10, 40, 50 şi 60 h., şi 1 şi 2 cor. Preţul seriei întregi neştamp. 4 fr. 50 c.

Prin presa filatelistă se totalizează indicaţiile asupra mărcilor Lituaniei, care în 1918 a emis primele serii fără vre-un semn distinctiv. In 1919 apar mărcile pe o hârtie cu semne „grase": întâi o reţea de arcuri mici, apoi linii late, paralele şi şerpuitoare. In 1920 apar semne de tip nou : o reţea de exagoane, ca nişte faguri de miere. In 1922 — o serie de portrete, fără semne în filigram. Emisiunile anului 1923 repetă filigranele din 1921;

Cronica Şahului

Soluţiile problemelor No. 66 şi 67

de Ing L. Loewenton.

Din cele 5 soluţii trimese, cu regret constatăm că nici una nu e complectă. Unii domni au rezolvat bine no. 67, fără însă de a resolva No. 66.

Singurii, d-nii S. Barber şi G. Brotmann, în colaborare, au înţeles adevăratul sens al „matului algebric" şi au rezolvat problema no. 66, fără însă a da o analisă complectă şi fără de a dovedi că nebunii din d1 şi é4 n'ar putea fi rezultatele unor transformări de pioni.

Urmează aci soluţia problemei no. 66 :

Se cere un mat în „—1 mutări"

Enunţul e clar. Nu e vorba aci de retragerea *„ultimei"* loviturii" cum au înţeles d-nii deslegători. Aşi fi scris retragerii o mutare şi în acest caz trebuia să se dovedească din poziţie „că 0-0-0 era ultima mutare. „—1" în algebră se interpretează ca o lovitură nouă însă de sens contrariu. Deci retragerea „0—0—0" este soluţia cerută. Deasemenea încercările făcute de a se rezolva problema prin egalităţi de felul $-1=-2+1$ nu sunt admisibile, căci am răsturna chiar şi sensul problemelor directe. (de ex.: $+3$ lovituri $=-7+10$).

In consecinţă: Soluţia este „Alb face o mutare în sens invers. *—1=0—0—0 înapoi.*

Cercetând apoi poziţia constatăm :

1) Nebunii din é4 şi d4 nu au putut eşi din poziţiile lor iniţiale.

2) Deasemenea ei nu au putut resulta din transformarea unor pioni fiind ori prea puţine bătăi de piese posibile, ori că ar fi stricat rocada albelor. (Analiză de altfel uşoară).

In consecinţă trebue să îndepărtăm nebunii de pe aceste câmpuri, fie că-i luăm jos de pe placă, fie că-i reaşezăm în poziţiile lor iniţiale.

In ambele cazuri negrul devine în mod „automat" mat.

Soluţia problemei No. 67. (Cinci finale de H. Rinck).

No. 1. Alb : Rf2, Dd1, Nf7. Negru : Ré4, Da6.

No. 2. Alb : Rd2, Da8, Ng2. Negru : Rf5, Dg3.

No. 3. Alb : Ré1, Db7, Cé7. Negru : Rd3, Dd8.

No. 4. Alb : Rc8, Dh3, Cé6, Pa3. Negru : Rc6, Db2, Nd4, Pa4, b5 şi d6.

No. 5 Alb : Rb8, Tb6, Ch6. Negru : Ra2, Cg7, Ph2.

In primele patru studii alb joacă şi câştigă iar în ultimul, alb joacă şi face remis.

D-nii S. Rosenfeld-Bucureşti şi I. Scharho-Timişoara au găsit toate finalele.

D. dr. A. Roth a putut descoperi numai trei finale, fără a mai trimite şi pe celelalte două.

In definitiv :

Au deslegat corect şi fără o dovadă analitică, problema *No. 66 :* D-nii Barber şi Brotman (Bucureşti).

Au deslegat corect şi complect *No. 67 :* D-nii S. Rosenfeld şi I. Schlarho.

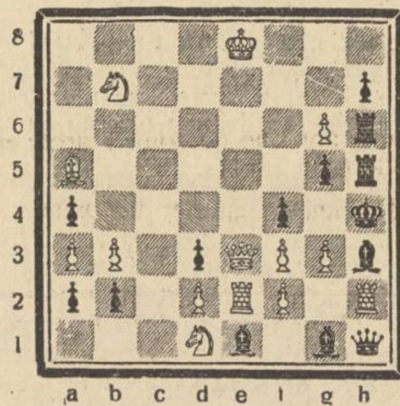
Incercări interesante la No. 66 a d-lor Schlarko, Rosenfeld, dr. Roth. D. ing. Goldenberg-Huşi a făcut o mică analiză, fără însă de a pătrunde fondul şahistic al problemei.

Dedic trei probleme analitice d-lor, care au făcut încercări mai serioase şi cred că e bine ca să se menţie premiul anunţat pentru acela din domniile-lor, care va trimite o soluţie mai bună la ele :

PROBLEMA No. 94

Problemă, care a atins „recordul" în turneul Ropke II de Ing. L. Loewenton (din Chess Amateur 1927).

Dedicată D-lor *S. Barber* şi *G. Brotmann*, Bucureşti.

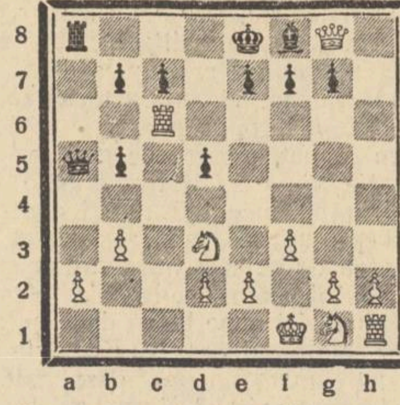

Care a fost poziţia acum **53** de mutări ?

PROBLEMA No. 95

de L. Loeventon

(Dedicată D-lor : *I. Schlarko* şi *S. Rosenfeld)*

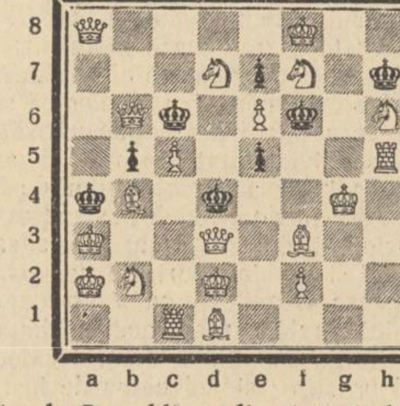
Alb voia să anunţe un mat în 3 mutări tocmai când lovi un pion negru şi-l dete jos de pe placă.

„Aşezaţi exact pionul la loc".

PROBLEMA No. 96

de L. Loeventon

(Dedicată D-lui *Dr. A. Roth, Jibert*)

Care sunt cele 5 probleme directe în trei lovituri de unul din cei mai mari componitşi?

NB.: **Se acordă încă un premiu de lei 250, pentru cea mai bună soluţie, dată de alţi deslegători.**

Concursul nostru de probleme

In urma numeroaselor cereri, prelungim termenul închiderii concursului nostru de probleme până la 30 Aprilie a. c. Tot până la această dată se pot trimite şi corecturile problemelor găsite incorecte şi care se vor anunţa ca atare în „Cronica Şahului".

* * *

RECTIFICARI. — Autorii problemelor 89 (Motto Timeo ferentibus) şi 92 (Motto: Excelsior! II) ne roagă să arătăm că în aceste probleme lipseşte câte un pion negru ; în problema No. 89 la g5 iar în problema No. 92 la h5.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

Ochelari pentru cai

Medicii oculişti din Statele-Unite fac experienţe reuşite într'o direcţie cu totul originală: **îndreptarea vederii la cai cu ajutorul ochelarilor.** In oraşul Akron se află un Institut special de „Oftalmologie" pentru patrupede, în care, sub conducerea profesorului Emans, se lucrează la „controlarea şi rectificarea" vederii la animale, după noua metodă inventată de el.

O serie de aparate i-au permis să constate că cel puţin 10 la sută din caii de curse au vederea proastă. Deci, profesorul a făcut un lung şir de experienţe la celebrele grajduri din Kentukky şi a reuşit să convingă pe proprietarul lor, arhimilionarul Bradley, să introducă pentru caii lui, nişte ochelari speciali. Caii nu numai că se împacă cu ochelarii, ci şi înţeleg folosul lor, îndată ce încep să privească liniştiţi prin acele sticle rotunde, modelate cam altfel decât se obicinueşte pentru ochii oamenilor. Caii prevăzuţi cu aceşti ochelari, capătă complecta siguranţă a pasului şi câştigă mult la viteză. Cai nărăviţi, care nu se supuneau antrenamentului, au devenit foarte ascultători, de îndată ce au început să se uite prin ochelari. Instrumentele şi metoda lui Emans mai permit un riguros control al ochilor la caii de rasă, astfel că se pot selecţiona pentru producţie numai armăsarii şi iepele care au vederea normală şi puternică. Ereditatea va produce aci, desigur, efectul ei minunat, şi putem asista la creiarea unei specii de cai cu cea mai „ascuţită" vedere. In curând se va ameliora pretutindeni şi stocul de cai de cavalerie, din armatele tuturor statelor. Deci vor apărea pela maneje şi câmpuri de instrucţie, escadroane cu cai cu ochelari. Emans a mai constatat că până şi cea mai proastă mârţoagă îşi îndeplineşte datoria şi munca mult mai bine dacă lucrează cu ochelari. Cavaleria americană laudă invenţia lui Emans şi confirmă faptul că la instrucţia zilnică, caii ajutaţi de ochelari sunt egali cu cei mai buni şi conştiincioşi cai din regiment. Emans e convins că faima cailor arabi şi căzăceşti se explică prin excelenta lor vedere moştenită şi întărită prin puritatea aerului din stepe şi deserturi...

„Româneşte"

Intr'un mare oraş din nouile ţinuturi, proprietarul unei fabrici de ghete a tipărit şi împrăştiat o interesantă reclamă către publicul purtător de ghete. Reclama este adresată către *S. T.*, ceeace dincolo de munţi insemnează de sigur *onor public.*

Redăm mai jos cuprinsul foii volante, fără nici o adăogire sau îndreptare:

S. T.

Cu onoare trag atenţiunea prea Stimatei titlu, că în Bulevardul Regele Ferdinand No. 41 *am aranjat uzina de ghete în rată, unde pregătesc cu* preţ cea mai eftine, *totfelul de ghete, după măsurătură precize. Cu mustră şi fazoanele după revistele de modă din Paris, Londra şi Viena.*

Din curând să-l vizitaţi atelierul meu, că la ghetele cari sunt comandată la mine, nu numai aceea folos aveţi, că în rată foarte comoată se poate plăti lunar sau săptămânal, ci lângă garanţie îl facem din cea mai bună şi fină material.

La Dvoastră i stă în putinţă, să alegeţi după măsurătură, cu moda cea mai plăcută şi din cea mai bună material, cu condiţiune comoată de plătire în rate lunar sau săptămânal.

Ghete purtate colorate, din nou îl prefac pe orişicare coloare.

Repar galoş şi şoşon *cu specialitate separat. Repar totfelul de ghete purtate, bine, repede şi foarte eftin.*

Pentru luarea măsurei, la chemare cu carte poştale, voi merge în orişicare parte a oraşului.

Rog sprijinul Onor. public, cu cea deosebita serviciul.

„Toma cel Turbat"

Thomas Hinney, un boxeur din Noua Zeelanda, a bătut la New-York pe campionul Canadei, francezul Jack Delaney, de categorie grea, în prezenţa a 20.000 de spectatori. Hinney vrea acuma să se întâlnească chiar cu Gene Tunney, campionul mondial.

Presa engleză compară pe Hinney cu un bulldog care a scăpat din lanţ. El se bate **crescendo**, din ce în ce mai iute, dela o repriză la alta. Faţă de viteza mişcărilor sale, Francezul a fost nevoit numai să se apere şi să evite loviturile, ceiace n'a reuşit să facă până la sfârşitul matchului.

Acum zece luni, Thomas Hinney a sosit la New-York, fără să aibă măcar un... pardesiu. Astăzi, în urma celor nouă matchuri susţinute cu un succes crescând, posedă un capital de 800.000 dolari !

In ţara cutremurelor

Staţiunea centrală meteorologică din Japonia a comunicat prin Radio, că, în cursul anului trecut, seismografele ei au inregistrat 6.027 cutremure de pământ pur locale, adică, cu 317 mai mult decât în anul 1926. Din acest număr, 3.958 zguduiri au fost marcate numai de instrumente, iar 2.069 — simţite distinct şi de populaţie.

Un incident picant la Monte-Carlo

Ziarele relatează un curios incident petrecut zilele trecute la Monte-Carlo.

Un pasionat jucător pierduse toată averea sa la bulă. Omul avea de ales: craca unui pom sau un glonte de revolver.

Deodată o idee salvatoare îi străfulgeră prin minte. Se repezi la hotel, scoase din garderoba soţiei sale o cutie şi se întoarse peste câteva minute în sala de joc.

La masa de joc erau adunate multe femei din inalta aristocraţie europeană, participând cu pasiune la emoţiile jocului.

Jucătorul apăru la masa de joc şi cu aerul cel mai liniştit din lume începu să scoată din cutie mici pacheţele pe care le oferi elegantelor sale partenere.

La un moment dat, spre uimirea întregei asistenţe, jocul încetă cu desăvârşire, iar elegantele jucătoare se îmbulzeau în jurul jucătorului, căutând să obţină cât mai multe din pacheţelele pe care acesta le oferea.

Intre timp în faţa norocosului jucător se strângeau grămezi de monede, drept preţ al pachetelor pe care le oferea elegantelor femei.

Ce se întâmplase? Pacheţelele pe care cucoanele le cumpărau cu asalt, conţineau ciorapi de mătase cunoscuta marcă „Adesgo" 45 şi 48.

Se înţelege că jocul de bulă nu a mai putut continua, căci toată atenţia femeilor fu atrasă de norocosul şi originalul vânzător, iar acesta, graţie inspiraţiei sale îşi refăcu repede situaţia, câştigând o sumă enormă.

CĂRŢI ŞI REVISTE

MARIE V. MUTIUS: „Le Miroir" şi „Der Spiegel"

Domverlag, Berlin. Depozit pentru România la librăria F. Zweier, Bucureşti, B-dul Brătianu 3

Autoarea acestei interesante nuvele trăieşte în mijlocul nostru. Originară din Franţa, d-na Marie v. Mutius a devenit soţia d-lui Gerhardt v. Mutius, actualul ministru şi reprezentantul diplomatic al Germaniei la Bucureşti. Imprejurarea aceasta a făcut ca d-na Marie v. Mutius să-şi însuşească egal de bine limbile franceză şi germană şi să devină o scriitoare apreciată pentru ambele naţiuni, cărora le aparţine prin naştere şi prin căsătorie.

Sub pseudonimul M. de Boissy a publicat în limba franceză două volume de versuri „Ombres et Clartés" şi „Pages d'hier", iar în limba germană o povestire „Mein dänischer Freund". Ultima sa lucrare, de care ne ocupăm aici, o scris-o de-odată în amândouă limbile, păstrând exact forma şi subiectul, fără a face o traducere dintr'o limbă în cealaltă.

Subiectul istorioarei din elegantul volumaş „Le Miroir" sau „Der spiegel" e cât se poate de simplu, şi dacă totuşi această mică scriere merită să fie relevată este pentru forma frumoasă în care se expune un scurt episod din viaţa unei femei, văduvită prea de tânără pentru a putea renunţa la bucuriile vieţii sentimentale şi prea târziu pentru a-şi mai putea reface viaţa sdrobită.

Oglinda, acest „ghicitor brutal", care nu ştie să ascundă nimic, nici chiar femeilor pe cale de a-şi pierde farmecele tinereţii, poate fi totuşi un iscusit amăgitor pentru o femeie, care se priveşte în ea cu dorinţa tainică de-a mai descoperi ceva în privirile şi în trăsăturile feţei, ceva din acel misterios „vino 'ncoace", care poate atrage pe bărbatul dorit. Sub suggestia unei astfel de amăgiri încearcă şi văduva Ana-Maria să-şi refacă viaţa prin cucerirea amorului lui Serge, un văr al unei prietene Olga. Incercarea ei e aproape de izbândă, dar în ultimul moment intervine Olga. Pus prin jocul fatal al sorţii între femeia, al cărei păr începe să înflorească, şi între verişoara lui de douăzeci şi cinci de ani, Serge nu se gândeşte mult şi pleacă cu aceasta, nimicind cu brutalitate toate iluziile şi speranţele văduvei Ana-Maria.

„Oglindă, oglindă, amar te-ai răzbunat asupra mea. Eu am încercat să te înşel şi să nu mă supun poruncilor tale... Dar toamna era aici, când eu încercam să-mi fac iluzii că e încă vară întârziată".

Aşa se sfârşeşte acest scurt episod din viaţa văduvei Ana-Maria: Banal ca toate amorurile întârziate.

ION BĂILĂ

Buzunarul

Cetesc ediţia V-a a gramaticei limbii române de prof. dr. Calistrat Şotropa (Cartea românească, 1927).

Dela Tiktin şi Al. Philippide 'ncoace, nu s'au mai alcătuit, la noi, multe gramatici atât de sistematice şi atât de limpezi.

Dar, deşi în prefaţă autorul ne spune că „regulele şi formele gramaticale nu sunt făurite de gramatici ci numai fixate de dânşii consultând operele fruntaşilor literaturii" constat totuş unele ciocniri — o, puţine ce-i drept ! şi mici de tot — între autorul bunului manual şi unii poeţi români din cei consacraţi.

De partea cui e dreptatea ? De partea poeţilor ! Ei nu se abat dela regulele gramaticelor câtă vreme nu-s stânjeniţi în armoniosul curs al poeziei. Stânjenirea venită, ci îşi îngăduie (slujindu-se de mlădioşia şi varietatea limbii vorbite) unele libertăţi cari trebue să pue pe gânduri pe cei cari *fixează* regulele. Trebue adică să li arate, că regula se cuvine a fi urnită din *fixitatea* ei astfel ca ea să înregistreze o achiziţie *nouă* în ce priveşte alcătuirea diverselor forme ale aceluiaş cuvânt.

Iată, pentru moment o pildă.

La pagina 29 a gramaticei d-lui Calistrat Şotropa se dă declinarea grupului substantivelor ambigene terminate în plural în *e.* Printre acestea zăresc cuvântul *buzunar,* cu următoarea paranteză : pl(ural) : *buzunare.*

Or, iată că poetul Gheorghe din Moldova, — într'o deliciosă erotică — ne arată că se poate rosti şi scrie în plural şi *buzunări:*

Veste tristă, tristă veste :
Nici un ban în buzunări.
De-acu ochii tăi, drăguţo,
Vor sluji de lumânări.

Iar doi fragi muiaţi în lapte
Drept băut şi drept mâncare.
Să mâncăm ! Pieptaru'n laturi !
Nu căta că-i postu-mare.

Şi când strugurii s'or coace,
De-i fi mamă, de-oi fi tată,
N'a fi, puico, vina noastră,
Ci-a fi lumea vinovată.

Ce să faci în toiul iernii
Făr' un ban în buzunări,
Când dulci ochii tăi, drăguţo,
Ne slujesc de lumânări ?

Poezia poartă titlul *Sărăcie.* Or, „sărăcia" asta a lui Gh. din Moldova e-o adevărată bogăţie de vocabular şi de flexiuni gramaticale. — *B. Lăzăreanu.*

Ibsen şi Iulian Apostatul

In legătură cu centenarul lui Ibsen, d. La Chesnais publică în *Mercur de France* un interesant studiu asupra lui Ibsen şi Iulian Apostatul. In seria operelor anterioare dramelor sale moderne — se ştie că acestea din urmă au fost scrise către vârsta de 50 de ani — se găseşte şi „Impărat şi Galilean" unde Ibsen pune în scenă încercarea de a restaura păgânismul lui Iulian Apostatul. Ibsen o publică în 1873 şi considera atunci această îndoită dramă — sunt două piese în cinci acte — ca opera lui principală. El o meditase mai bine de şase ani şi îi trebui douăzeci şi şapte de luni de muncă continuă ca să-i dea forma definitivă. — *g. b.*

Din ineditele lui Taine

Cu ocazia apropiatului centenar al lui Taine, unul din istoriografii lui cei mai credincioşi, d. Victor Giraud, publică în *„Le Correspondant"* un studiu interesant şi inedit al marelui cugetător şi literat asupra celor trei Andromaques. Taine l-a scris în 1852 atunci când, desfiinţându-i-se catedra de agregat în filozofie, începu să facă studii de istorie literară. Acest eseu asupra Andromacăi lui Euripide, a lui Virgil şi Racine n'are, desigur, strălucirea studiilor de mai târziu ale lui Taine. Dar, cum declară foarte bine d. Victor Giraud, el este foarte ingenios prin vivacitatea formulelor acestei superiorităţi de judecare, care trebuiau să pună pe autorul lor, mai târziu, printre cei dintâi scriitori ai timpului său.

Se ştie că Taine admira foarte mult geniul lui Racine. Dar această admiraţie nu-l împiedica să aprecieze, cu toată libertatea, unele trăsături ale tragediei clasice. Găsim în acest studiu, pe care-l publică d. Victor Giraud, un amestec de sentimente duioase dar şi o rezervă puţin ironică. Ceea ce Taine laudă fără nici o restricţiune, este preocuparea psihologică a lui Racine. Teatrul lui Racine este într'adevăr teatrul sufletului, povestea lumii interioare, „la vivante philosophie". Decoraţia exterioară nu contează. Şi Taine este încântat de ideea că aceste tragedii, jucate într'o cameră între patru fotolii, fac tot atât efect cât şi pe scenă. „Nu le înţelegem decât prin ochiul spiritului şi inimii". Iată complimentul suprem al filozofului, adresat poetului.

Dar şi stilul tragediei clasice pare lui Taine puţin convenţional. Eleganţa, reflecţia liniştită îi plac, desigur. Numai, observă el, acestea nu convin marilor sbuciumări sufleteşti. Pasiunea aruncă natura omenească în lovituri sufleteşti mari, cu accente întretăiate. Ea provoacă cuvinte incoerente şi fraze grăbite, scurte. Taine nu este deci departe să creadă că drama romantică, prin familiaritate şi brutalitate, este mai aproape de adevăr decât nobilele cuvinte clasice. — *g. b.*

Filosofia seriozităţii

Volumul al treilea al occidentalei reviste de sinteză culturală „Minerva", aduce preţioase contribuţii ştiinţifice şi filosofice semate de Othmar Spann, N. Daşcovici, N. Bagdasar, Gheorghe I. Brătianu, N. Petrescu, Tr. R. Ionaşcu, P. Andrei, etc.

Domnul Mihai D. Ralea publică un foarte substanţial studiu asupra Filosofiei seriozităţii.

Există — spune d. Ralea — în fiecare atitudine, în fiecare acţiune, în fiecare întreprindere, un criteriu central, specific şi apoi altele mai mult ori mai puţin străine obiectivului urmărit.

A alege ceiace e fundamental, de ceiace nu e, înseamnă a te apropia de seriozitate. Ierarhia care consacră această calitate, înseamnă a găsi specificitatea fiecărui lucru.

Seriozitatea din punct de vedere psihologic e o funcţie de diferenţiere. Căci ceiace convine unei acţiuni, nu convine alteia. Totul se reduce în a intra în particularitatea esenţială a fiecărui lucru.

Dar seriozitatea nu ni se prezintă numai ca *o selecţiune justă de mijloace* pentru a soluţiona o dificultate. Fiindcă nu e deajuns să poţi constata cu luciditate şi pricepere şi să vrei să îndeplineşti ceiace se cere unei acţiuni într'un moment dat. Mai trebue un *coeficent de acţiune,* ca să ducă întreprinderea până la capăt.

Domnul Ralea arată apoi că prin orice cale am ajunge la definiţia seriozităţii, ea se reduce la ideia de individualitate : „Fii complect până la urmă, ceiace eşti; istoveşte specificul din tine şi din lucruri; du până la capăt ceiace ai ireductibil şi complect particular,—iată postulatele seriozităţii. Bun sau rău, puţin sau mult, fii ceiace îţi dictează legea ta personală, adică desvoltă-te sincer, simplu, complect; fereşte-te de derivaţii străine şi de influenţa falsificatoare ; realizează-ţi predestinaţia temperamentală ; nu te abate dela ceiace îţi aparţine fatal, pentru chemări şi seducţii care-ţi vin din altă parte. Şi, mai cu seamă, nu te neglija, nu te opri la mijloc de cale..."

Tineretul nostru, în deosebi, ar trebui să se pătrundă de aceste postulate, care mărturisesc la cel ce le enunţă o rodnică maturitate de cugetare şi, în acelaş timp, o surprinzătoare cunoaştere a omului.

Seriozitatea e tot ceiace conduce şi stimulează marile realizări. Ea e comandamentul suprem al vieţilor închinate muncii de creaţie. Fără această filosofie ,atât de clar şi de concis formulată de d. Ralea, nu-şi va putea valorifica nimeni activitatea pe nici-un tărâm. — *b.*

Theo van Rysselberghe

O interesantă expoziţie retrospectivă a îngăduit Belgiei să aducă un adevărat omagiu naţional pictorului Theo van Rysselberghe, artistul care a perpetuat marile tradiţii belgiene.

Cu acest prilej, Jean Schlumberger scrie în „La Nouvelle Revue Francaise" o scurtă caracterizare a preocupărilor artistului.

Tablourile din epoca pointilistă, judicios alese, impresionau (spune Schlumberger), prin accentul lor delicat, prin prospeţimea lor intactă.

Se poate afirma cu hotărâre că această pictură nu e sortită peirii.

Insă, într'o vreme când nimeni nu se interesa de portret, Theo van Rysselberghe rămase mai departe preocupat de un îndârjit şi scrupulos studiu al figurilor.

Rămăsese aproape singurul ce încerca să menţină această ştiinţă, această luciditate psihologică care ne face să căutăm întotdeauna în operele marilor portretişti, un învăţământ preţios despre oameni. — *b.*

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

S. Mehedinţi, Politica de vorbe şi omul de stat Lei 100.—
E. Lovinescu, Critice vol. V Ediţie definitivă „ 60.—
V. Militaru, Fabule „ 60.—
E. Herriot, Doamna Récamier şi prietenii ei iluştrii (Chateaubriand, Benj, Constant, D-na de Stael, Montmorency, etc.) „ 110.—
I. Agârbiceanu, Legea minţii (Roman) „ 160.—
G. Dima, Şcoala Secundară în lumina bacalaureatului „ 60.—
Damian Stănoiu, Călugări şi ispite. Scene din viaţa mânăstirilor „ 75.—
Dr. Traian Pop, Curs de criminologie „ 390.—
V. Demetrius, Fecioarele (versuri) „ 35.—
V. Demetrius, Tinereţea Casandrei „ 50.—
Dobrogeanu Gherea, Critice vol. V. „ 50.—
Gârleanu Emil, Bătrânii. Nuvele din viaţa boerilor moldoveni „ 45.—
Ivela L. A., Dicţionar Muzical ilustrat „ 175.—
Segall S., Credinţe, Datini şi superstiţii din viaţa boerilor moldoveni fJàtC.ha loydwrf lodaarra viaţa poporului evreu „ 60.—
M. A. Dumitrescu, Dreptul maritim şi falimentul „ 500.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere.

Din literatura franceză

Sinclair. — Le Petrole, roman Lei 84.—
Leon Daudet. — La ronde de nuit, redigé en éxil „ 105.—
Documents diplomatiques secrets russes 1914—1917 „ 175.—
Dwelshauvers. — Traité de psychologie „ 280.—
A. Godard. — La creation „ 84.—
P. Fort. — Histoire de la poésie française depuis 1850 „ 105.—
Guillon. — Utiliser au mieux les courroies de transmission „ 60.—
G. Faure. — Heures romanesques „ 84.—
G. Snarez. — De Poincaré à Poincaré „ 84.—
A. Londres. — L'humme qui s'évada „ 84.—
H. Barby. — T. S. F. conseils de radiophonie „ 75.—
M. Gorki. — Les Cafards, roman „ 63.—
F. Carco. — Legénde et la vie d'Utrillo „ 84.—
Dr. Françon. — **Maladies rhumatismales** chroniques diagnostic et traitement „ 210.—
Geo London. — Les grands procès de l'année „ 84.—

Expediţia în provincie contra Ramburs

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă : Thomas Hardy : *Le maire de Casterbrigge, Jude l'obscure, Sous la verte feuillée. Le retour au pays natal:* Henri Barbusse : *Faits divers, Jésus. Les Judas de Jésus ;* A-Palacio-Valdès : *Tristan, Le roman d'un romancier ;* André Suarès : *Sur la vie* 3 vol. (Ediţie nouă), *Poète tragique. Xénies;* Rainer Maria Rilke : *Les fenêtres* (ediţie rară cu 10 aqua-forte de Baladine); B. Kellermann : *Le tunnel, La mer ;* Charles Richet : *Le sixième sens ;* Stijn Strenvels : *L'Août ;* Vsevolod Ivanov: *Le train blindé;* Knut Hamsun: *Sous l'étoile d'automne;* Han Ryner: *L'amour plural, L'ingénieux hidalgo Miguel Cervantes;* etc., etc.

In germană : Karl Kautsky : *Die materialistische Geschichtsauffassung* 2 vol.: Angelica Balabanoff: *Erinnerungen und Erlebnisse* Anna Siemsen: *Das Buch der Mädel;* Rosa Luxemburg: *Briefe aus dem Gèfängnis;* Barthel: *Der Mensch am Kreuz;* Otto Rühle : *Revolutionen Europas* 2 vol.; Valeriu Marcu : *Lenin;* etc., etc.

Reviste străine : *Europe, Nouvelle Revue Française, Les nouvelles littéraires, Der Kampf, Die Gesellschaft, Frauenwelt, Der Wahre Jacob,* etc., etc.

Reviste româneşti : *Viaţa Românească, Scrisul Românesc, Sinteza, Cugetul liber.* etc. etc.

MAGAZINUL de MUZICA

La MIGNON

Bucureşti, Pasagiul Vilagros No. 5

peste drum de Prefectura Poliţiei

în vederea Sft. Sărbători de Paşte

MARE REDUCERE DE PREŢURI

Gramofon de Voiaj	Lei 2200	Note Muzicale
„ „ voiaj mare	„ 3000	Viori dela 350 în sus
„ „ Masă	„ 4500	Mandoline, Coarde
„ „ Mare de masă	„ 6000	Reprezentanţa Pianelor
„ „ de Salon Dulap	„ 9000	Fr. Liehr Lignitz
APARATE (Columbia Polidor		
şi PLACI (Dulceto Parlophon		

Inlesniri de plată

Cuvinte de recunoştinţă

pentru

Alimentele pentru copii

„ALLENBURYS"

Gara Mărculeşti, 14 Martie 1928, jud. Ialomiţa)

DOMNULE IANCOVICI,

Relativ la eficacitatea alimentelor englezeşti „ALLENBURYS" vă comunic următoarele:

Am hrănit copilul cu aceste alimente din a doua lună, începând cu No. 1, urmând conform broşurei cu No. 2 şi No. 3. Copilul mănâncă cu poftă acest aliment care se prepară foarte uşor.

In tot acest timp n'a fost niciodată bolnav de stomac.

După cum se vede din fotografia anexată, copilul e bine desvoltat, vioi şi sănătos. Odată cu copilul meu s'a mai hrănit şi copilul d-lui şef al gărei, cu acelaş aliment. Copilul e deasemenea foarte voinic.

Alimentele Dvs. sunt cu adevărat o binefacere pentru copii şi mai ales pentru mamele cari nu au sân.

Am recomandat şi voiu recomanda tuturor alimentele „Allenburys", convinsă fiind că fac cel mai mare bine părinţilor.

Cu mii de mulţumiri,

A. ALEXANDRESCU

Cereţi broşură în limba română, franceză sau engleză;
Alimentarea copiilor cu „ALIMENTELE ALLENBURYS"
Reprezentant S. N. Iancovici, Bucureşti, str. Academiei No. 6, Telefon 39/13.

A. THIBAUDET: La Republique des professeurs

Ultima carte a infatigabilului Thibaudet se cheamă „La République des Professeurs". Este un fel de continuare a „Prinţilor Loreni". Prinţii Loreni sunt Poincaré şi Barrès. Ei au condus Franţa o bucată de vreme. Politica lor puţin cam reacţionară (bine înţeles reacţionară numai în chestiile externe, căci în cele interne democraţia Franţei este o axiomă chiar şi pentru caraghioşii de la „Action Fransaise") a fost precumpănitoare în perioada imediat posterioară războiului. Dar lucrurile se schimbă. Şi noua directivă a „Cartelului Stângei" se caracterizează prin preponderanţa spiritului normalian. Herriot, Painlevé, Blum—cei trei mari şefi ai Stângei — sunt normalieni. Franţa nu mai e o republică condusă de advocaţi. A devenit o „Republică de profesori". Şi Thibaudet — om care nu face politică şi care declară că nu are de loc temperament politic — descrie această stare de lucruri.

O descrie în chipul cel mai plicticos cu putinţă. O spunem — cu toată admiraţia pe care o avem pentru Thibaudet. Acest scriitor este fără îndoială una din cele mai clare şi mai ascuţite inteligenţe ale Europei contemporane. Ştie un număr incalculabil de lucruri, are un „talent filozofic" remarcabil, are în cel mai mare grad darul de a împreuna idei şi fapte venite din direcţiile cele mai depărtate ale gândului şi de a le face să rimeze logiceşte. Este apoi, cu toată vârsta sa relativ înaintată, foarte deschis curentelor nouă. Este totdeauna dispus să le priceapă — şi de cele mai multe ori chiar isbuteşte s'o facă.

Dar „La République des professeurs" este o carte proastă, fără sare, fără interes. Desigur, aceste lipsuri isvorăsc din obligaţia — care acum s'a transformat probabil în obiceiu — de a scrie, de a scrie mereu. Şi este adânc întristător de-a vedea cum un talent aşa de remarcabil se lasă prostituat din cauze aşa de extraştiinţifice şi extraartistice ca oboseala sau nevoia de câştig bănesc. Şi este cu atât mai întristător cu cât, noi toţi, care suntem profesionişti ai condeiului, am căzut mai mult sau mai puţin des, victime acestei degradatoare slăbiciuni.

Aşa dar, este o carte plicticoasă. Bine-înţeles: „on n'est pas inpunément Thibaudet". Pe ici pe colo tot mai scapără câte o observaţie fină, câte o reflecţie profundă. Şi pentrucă tocmai am întâlnit una deosebit de impresionantă m'am şi gândit să scriu această recenzie.

In plimbările prin Luxemburg — spune Thibaudet — eşti izbit re un sentiment ciudat care îţi umple sufletul. Un sentiment de respect pentru copii. Luxemburgul e „forum"-ul şcolarilor din toate unghiurile cartierului latin. O vastă circulaţie de berete şi ghiozdane. Şi Thibaudet, în mijlocul acestei bresle a elevilor simte limpede că acolo sunt adevăraţii intelectuali ai Franţei. Căci ce este un intelectual ? E omul care nu are altă ocupaţie decât să cultive lucrurile spiritului. Ei bine, intelectualii adulţi răspund la această definiţie într'o mai mică măsură decât tinerii cetăţeni ai grădinii Luxemburg. Aceştia din urmă nu au altă grije decât învăţătura. Trăesc ca într'o societate platoniciană închisă, unde tot interesul vieţii constă în notele şcolare şi succesele la examen. Nici că se poate o mai ideală cetate a spiritului ca această mică şi solidă corporaţie a cărturarilor cu pantaloni scurţi.

Dar profesorii ? Nu-s ei într'o încă şi mai mare măsură intelectualii-tip ?

Aci Thibaudet spune un lucru profund : profesorii, scrie el, sunt faţă de şcolari, ceeace un reangajat este faţă de armată. Meseria de dascăl este, de cele mai multe ori, o reintoarcere la ocupaţiile copilăriei pentrucă în acele ale vârstei adulte am dat dovadă de o oarecare inaptitudine a trăi.

Bine-înţeles, adaugă Thibaudet, nu trebue să lăudăm pe nimeni prea mult, nici să acuzăm pe alţii cu exclusivitate. Este foarte probabil ,spune el, că mulţi din oamenii care se fac de pildă ingineri, dovedesc o inaptitudine pentru o viaţă mai dezinteresată şi mai ideală. Să nu învinovăţim pe nimeni, şi să respectăm fiecare lucru.

Dar interesant în toate acestea este oarecum suplimentul de prestigiu care se dă copilului.

E drept că de o bucată de vreme, se vorbeşte mult despre „Majestatea Sa Copilul". Dar i se acordă această demnitate emnientă pentrucă e *slab.* Societatea noastră laicizată a înlocuit vechii idoli religioşi cu alţii morali, care sunt, în principal: solidaritatea, mutualitatea şi umanitarismul. Iată de ce slăbiciunea copilului reclamă cooperarea tuturor acelora care sunt tari, pentru a neutraliza, prin mijloace morale, inegalităţile fizice şi intelectuale dintre adulţi şi copii.

Dar acesta e un punct de vedere mai vechiu. Nu numai din cauza slăbiciunei sale copilul merită o solicitudine specială, ci şi pentru calităţile sale pozitive, pentru micile sale superiorităţi pe care le are faţă de oamenii mari.

Copilul are un suflet deosebit, nu numai interesant pentru psiholog, dar plin de înalte merite şi virtuţi proprii. Iată, pentru ce, de o bucată de vreme, foarte multe sunt bucăţile literare cu eroi copii.

Psihologia, pedologia şi pedagogia pe de o parte, literatura cu copii pe de alta — au adus la constatarea că nimeni nu este mai serios ca copilul. Vreau să spun nimeni ca el nu are mai desvoltat simţul tragicului, propulsiunea de a lua în serios toate lucrurile. Fireşte, facultatea de a râde rămâne intactă. Dar alături de ea, facultatea de a lua în dramatic toate lucrurile vieţei, constitue o incontestabilă caracteristică a sufletului copilului. Este probabil că sinuciderea la această vârstă — din nefericire foarte frequentă — ar fi şi mai frequentă încă dacă copilul ar dispune de mijloacele perfecţionate de distrugere de care poate dispune un adult.

Spuneam cu ocazia „Medeleni"-lor d-lui Ionel Teodoreanu că una din cauzele reuşitei acestui roman este faptul că descrie copii. Or, în România copilul e aproape singurul personaj care ia viaţa în serios. Românul nu ia în serios viaţa, ci guvernul. Guvernul e singura realitate respectabilă. Restul tot : moralitate, politică, artă, religie, politeţă, etc., sunt lucruri relative şi inconsistente, adeseori simple simboluri verbale, bune de zeflemea şi nu de conduite prea atente. Şi în ţara aceasta de guvernamentali de profesie, singurii oameni care păstrează ceva din acea delegaţie tacită pe care Istoria o dă membrilor societăţilor umane, delegaţie de a *crede* în valorile făcute de ei înşişi, — aproape singurii care rămân să mai ia puţin în serios toate aceste lucruri sunt — vorbesc mai ales în România — marii noştri oameni mici. Iată de ce acel pasagiu din cartea lui Thibaudet a trezit în inima mea ceva cald: tandreţa şi admiraţia mea pentru acea pătură de oameni rămaşi încă nepervertiţi de toată urîciunea socotelilor mărunte şi a ironiilor eftine.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Incepătorii

O revistă nouă, cu un nume mai mult agricol decât literar, scrisă de tineri ce abia şi-ar găsi un locşor în ultima pagină a unei publicaţiuni mediocre, — publică la loc de frunte aceste câteva rânduri:

„Intre un nume nou şi unul vechiu, consacrat, deosebirea ni-se pare că nu constă decât într'un spaţiu efemer, o cernere de ani, — *iar talentul, puterea concepţiei şi valoarea operelor pot umple acel spaţiu care desparte un nume nou, de unul vechiu.*

„Intre o floare conservată în seră şi aceiaşi floare ce răsare şi moare într'un colţ tăinuit de pădure, — care-i deosebirea? Parfumul nu-i acelaş?

„Intre un stejar voinic şi un lăstar mlădios răsărit la rădăcina-i, care-i deosebirea? — Acea inevitabilă cernere de ani care-i desparte efemer. Incolo?

„Acealeaşi frunze, acelaş dor de viaţă, aceiaşi frumuseţe şi acelaş parfum".

Am reprodus aceste rânduri, care au caracterul destul de ridicol al unor străvezii auto-elogii. Le-am reprodus pentrucă le găsesc revelatoare a stării de spirit cu care pornesc debutanţii, începătorii, *„tinerii care promit"* pe potecile artei.

Toţi sunt pătrunşi de înalta lor chemare. Toţi se încred în talentul lor, — ce zic? — în geniul lor, ca într'una din acele formidabile forţe ale Firii, cărora nimic nu li se poate împotrivi.

Pentru arta înaintaşilor au un dispreţ olimpic. Cu atât mai mult, cu cât n'o cunosc... Işi închipuesc deci, că literatura începe cu primul rând tipărit din proza sau din poezia lor.

Respinşi dela o revistă, se cred mari neînţeleşi, mari nedreptăţiţi. Cu o îngâmfată amărăciune, gândesc la ignorarea lui Eminescu şi la anevoiasele lui începuturi literare. Se strâng, apoi, între ei, formează un cenaclu în care se admiră reciproc şi reciproc se calomniază. Pornesc câte o revistă. Un număr, două, trei... Isprăvesc banii. Şi, încheind bilanţul, constată că presa nu dă cuvenita atenţiune adevăratei literaturi, iar publicul este încă nepregătit ca să înţeleagă arta superioară.

In loc să se reculeagă; în loc să pornească pe alte căi — fiindcă oricare din ei ar putea fi cu oarecare bunăvoinţă, un corect învăţător de sat sau un harnic şi alergător portărel; — tinerii pletoşi încep tribulaţiile între redacţiile cotidianelor şi ale periodicilor şi sfârşesc, peste câţiva ani, într'o cafenea întunecoasă, în atmosfera înăcrită de fumul stătut al tutunului, sub privirile duşmane ale chelnerului care ştie că „dela ăla" nu ia bacşiş, — criticând societatea, oraşul, presa, literatura — şi recitând pentru cine ştie a câte-a oară manuscrisul voluminos, cu file îngălbenite, pe care-l poartă cu o mândră dezamăgire în buzunarul tocit al pardesiului perimat...

E Foldal al lui Ibsen, care germinează în cei mai mulţi din semeţii începători de astăzi.

...Incepătorii de eri...

Delavrancea era la Paris. De acolo, trimesese câteva pagini de proză nu ştiu cărei reviste bucureştene. Vara, veni în Bucureşti. Vlahuţă nu-l cunoştea. Voia totuşi, să-l cunoască.

Şi într'o zi, într'o modestă cameră de hotel, Delavrancea primi vizita lui Vlahuţă. Sfioşi, şovăitori amândoi — Delavrancea vorbind mai mult; Vlahuţă mai mult ascultând — îi prinse înserarea, stând la taifas. Ceasuri şi ceasuri vorbiseră, fără să-şi dea seama că ceasurile trec unul după altul.

Despre ce? Despre poeziile lui Vlahuţă? Despre proza lui Delavrancea? Nu. Ci despre Eminescu...

...Incepătorii de astăzi, nu seamănă celor de ieri.

Pamfletul

O revistă literară a închinat un număr — nu de mult — pamfletului românesc. Indată, au început protestele :

— Lipseşte cutare...

— Şi cutare!

— Dar cutare? Ce, nu-i şi el pamfletar?

Şi partea cea mai nostimă e că toţi protestatorii aveau dreptate! Toţi cei cari lipseau din pomelnicul pamfletului, erau în adevăr pamfletari. Fiindcă, dacă pe vremea lui Napoleon, orice soldat purta în giberna lui bastonul de mareşal, — astăzi orice scriitor poartă în buzunarul său un plaivaz de pamfletar.

Da, scumpi confraţi, — toţi, toţi sunteţi pamfletari! Nimeni n'o tăgădueşte. Românul nu se mai naşte poet, ca pe vremea blândului Alexandri. Românul se naşte pamfletar...

A! Fireşte, era o vreme când profesiunea de pamfletar nu era tocmai comodă. Beldiman şi Panu şi atâţia alţii — deşi nu revendicau cu atâta stăruinţă titlul de pamfletari — au plătit cu luni de puşcărie sau cu fuga peste graniţă curajul de a spune lucrurilor pe adevăratul lor nume.

Astăzi, slavă Domnului ! — lucrurile s'au mai schimbat. Astăzi, putem scrie fără teamă pe cărţile noastre de vizită — în josul numelui, profesiunea: pamfletar. Injurăm cu toţii şi este o foarte amuzantă întrecere: care înjură mai grosolan?

Fiindcă astăzi am uitat un lucru : că mulţi, foarte mulţi pamfletari n'au înjurat, ci au ironizat. Rivarol şi Chamfort, Voltaire şi Anatole France, Paul-Louis Courier şi Rochefort — au ştiut să înlocuiască vorba aspră cu o vorbă de spirit. Şi o vorbă de spirit este mai aspră decât orice vorbă aspră...

Când i s'a spus lui Mirabeau că e vândut regelui, furtunosul tribun a clamat cu sinceritatea lui cinică :

— Sunt plătit, dar nu vândut...

Rivarol — acest impecabil exemplar de aristocrat al spiritului; Rivarol, care dispreţuia firea plebee a lui Mirabeau, a spus — cu leneşa lui eleganţă, într'un zâmbet tăios :

— E vândut, dar nu plătit...

Fiindcă Mirabeau primea o subvenţie prea mică! Cuvântul a rămas. Şi nu este totuşi, decât un cuvânt de spirit.

Şi tot Rivarol a spus despre Mirabeau:

— Pentru bani e în stare de orice. E în stare chiar de o faptă bună!

Dar Paul-Louis, „bonomul" Paul-Louis — care avea în scrisul lui eleganţa celui mai clasic stil, şi cea mai perfidă ironie. In toate pamfletele lui, nu există o singură vorbă aspră. Numai un zâmbet răutăcios, care răsare la fiecare pagină, la fiecare rând, la fiecare frază.

Franţa, care este — netăgăduit — patria marelui, adevăratului pamflet, posedă şi astăzi o falangă de neînduraţi biciuitori ai prostiei, ai şarlataniei şi ai hipocriziei contimporane, a căror temută armă este ironia.

Să ne ocupăm deci, mai puţin de numărul pamfletarilor şi să revizuim mai de grabă genul în sine: pamfletul. Să ne întoarcem la marea tradiţie a acestui gen. Să ne amintim că pamfletul nu exclude de fel eleganţa, ba chiar politeţea. Să nu confundăm mitocănia cu pamfletul — căci atunci, scumpi confraţi oricât v'aţi cheltui voi în injurii, veţi fi depăşiţi de vajnicii locuitori din Obor care vor rămânea cei mai mari pamfletari... — *Tudor-Teodorescu-Branişte.*

Din viaţa necunoscută a lui Jules Verne

In momentul centenarului lui *Jules Verne*, d-na Allotte dela Fuye, pe care strânse legături de rudenie o leagă cu autorul operei „Cinci săptămâni în balon", publică o biografie minunat de sinceră şi documentată asupra acestui animator al tinerelor spirite din secolul al XIX-lea, asupra acestui anunţător genial al timpurilor nouă. Găsim în „Jules Verne, sa vie, son oeuvre", gustul documentului precis şi darul unei evocări vii, care sunt şi calităţile esenţiale ale lui Jules Verne însuşi.

Fiu al unui armator din Nantes, Jules Verne n'a fost sedentarul din Amiens, cum s'a crezut de cei mai mulţi. El a străbătut mările cu yachtul lui, a călătorit cu pasiune şi spiritul lui a călătorit încă mai mult şi mai departe. Incă de tânăr şi-a descoperit chemarea, a creiat o formulă literară absolut nouă şi a pus în serviciul imaginaţiei sale gustul de informaţie ştiinţifică, cea mai precisă, care, lucru ar părea curios, îl apropie de Zola. Mare realist şi mare vizionar, el, nu numai că a prevăzut, dar a trăit chiar cu o jumătate de secol în viitor, indicând toate cuceririle ştiinţifice din secolul al douăzecilea.

Măreţia operei sale se măsoară numai cu incredulitatea contemporanilor săi. Intr'o vreme se credea că Jules Verne nu există, că operele erau scrise de un „sindicat", iar academia italiană trimise pe marele scriitor Ed. de Amicis, să cerceteze la Amiens dacă acest Jules Verne este „un om" şi trăeşte.

Jules Verne trecea drept un „mit solar", ceeace este, fără îndoială, cea mai înaltă culme a popularităţii omeneşti. — *g. b.*

Faust complect

Pentru prima oară regisorul german Paul Mederow a pus în scenă partea întâi şi partea a doua a lui Faust, la teatrul Popular din Viena.

De obiceiu se reprezinta numai partea întâi, căci se socotea partea a doua prea lipsită de acţiune şi prea filosofică pentru scenă. Dr. Mederow şi-a permis să lase la o parte unele scene şi să accentueze dramatismul din celelalte. Ce vor zice însă fanaticii lui Goethe de această mutilare şi „fardare" a operei marelui scriitor ?

In timpul acesta la Berlin se fac cercetări pasionate spre a se găsi cine a fost inspiratoarea, originalul lui „Gretchen" (Margareta) din Faust. Plecând de la faptul că Goethe a fost foarte legat, în timpul şederii sale la Strasburg cu Iohan Herder, învăţător, filosof şi critic, cercetările s'au îndreptat în acest sens. S'a găsit astfel în archivele din 1755, ale satului în care s'a născut Herder, o povestire mult mai crudă şi mai grozavă de cât ar fi îndrăznit vre-o dată teatrul să o puie în scenă. O fetiţă de 14 ani, sedusă de un tânăr ce vizita familia lui Herder, pe atunci băiat de şcoală, şi-a ucis copilul şi a fost executată în piaţa micului său sat natal. Faptul a lăsat o impresie neştearsă în mintea lui Herder şi este amănunţit redat în arhiva primăriei din acel sat. Mai multe alte descoperiri în legătură cu aceasta, fac să se creadă că povestirea lui Herder a servit de motiv creaţiei acesteia din vârsta matură a lui Goethe. — *I.*

Herbert Eulenberg

Herbert Eulenberg, — dramaturg, nuvelist, critic — s'a născut în 1876 la Mühlheim, e doctor în drept şi trăeşte în Kaiserswerth lângă Düsseldorf. Dramele sale „Anna Walewska", „Münchhausen", „Pasiune". „O jumătate de erou", „Kassandra", „Cavaler Barbă-albastră", „Tatăl natural", „Samson", „Totul pentru amor". „Totul pentru bani", etc., vibrează de un înalt ton tragic sau adesea satiric, şi au făcut ca publicul şi critica să recunoască în el o personalitate poetică de o frapantă originalitate, de o mare bogăţie de gândire şi de o desăvârşită măestrie a stilului. Ca nuvelist („Istorii ciudate", etc.), Eulenberg îşi caută subiectele în adâncimile sufletului omenesc şi le dă o formă de-un adevărat nivel artistic. O dovadă a acestor alese calităţi ne-o dă puternica şi poetica nuvelă apărută în româneşte în ultimul număr al *„Lecturii"*, sub titlul : *„Taina Femeilor"*.

Cartea sa, „Sonete germane" e una din cele mai frumoase şi subtile opere ale liricei moderne.

Mult citite sunt avântatele lui portrete critice impresioniste apărute şi în româneşte în câteva volume, în traducerea d-lui C. Săteanu, sub titlurile: „Siluete literare şi artistice" şi „Alte siluete literare şi artistice".

Un teatru al lui Strindberg

Mai există la Stockholm casa unde Strindberg întemeiase „Teatrul intim". Mari necazuri a tras scriitorul de pe urma acestui teatru. Totuşi un fapt remarcabil s'a întâmplat în 1907: la un matineu se aflau în sală numai doi spectatori, Bernard Shaw şi Strindberg care avea pentru întâia oară curajul să privească la o reprezentaţie a „Domnişoarei Iulia". Nu e de mirare că răspunderea bănească, pe care o suporta Strindberg singur, a devenit atât de grea că a fost silit, în 1908, să-şi schimbe locuinţa de teama creditorilor. De altfel el nu încasa nici o tantiemă, piesele sale, jucându-se gratuit. Totuşi „Teatrul intim" a jucat un mare rol în viaţa scriitorului neliniştit. In aceiaşi vreme a cunoscut'o pe Fanni Falkner, tânăra actriţă pe care Strindberg a iubit'o pătimaş.

La 26 Noembrie 1907 a avut loc deschiderea „Teatrului intim", cu „Pelicanul" care se juca pentru întâia oară. Sala de spectacol era în subsol, amenajată după gustul lui Strindberg. Sala a mai slujit de-atunci unui comisariat şi unui post de pompieri. Azi, după 20 de ani, în localul „Teatrului intim" se răsfaţă o cafenea. Nu e o cafenea de lux şi nici măcar o cafenea burgheză, ci un local pentru şoferii de piaţă. Printr'o uşă scundă, dai în celebra „cameră roşie", în unghiuri piezişe, tapetată roşu-închis, cabinetul particular al lui Strindberg. Aici era... Mai există în această clădire o „sală Strindberg": Nu ţine de cafenea, ci e a Societăţii tipografice suedeze şi o întrebuinţează ca sală de şedinţe şi de festivităţi. Sub portretul lui Strindberg atârnă o coroană de laur. Şi totuşi Strindberg pare mai viu în „camera roşie" unde şoferii sorb din ceştile de cafea, discutând problemele sociale. E atmosfera lui aci şi se apropie mai mult de „Teatrul intim" care cuprindea exact 161 de locuri şi care încasa de-atâtea ori numai 39 de coroane !

„Teatrul intim" care a ţinut numai trei ani, înseamnă pentru Strindberg împlinirea dorinţelor lui celor mai vii. L'a numit „Teatrul intim" pentru că avea în vedere un program anume. Nu umbla după vulg. Căuta un public ales, de gust. Intreprindere îndrăzneaţă. Montarea prevedea — pe vremea aceea ! — fundaluri în draperii, şi obiecte strict necesare, caracteristice şi cât mai simbolice. Din acelaş punct de vedere a căutat să decoreze sala şi foaerul.

La început Strindberg plănuise să reprezinte nu numai piesele sale, ci şi altele alese de el: *Hippolit* de Euripide, *Tristan* de Wagner (fără muzică) precum şi unele lucrări de Peladan şi Hebbel. Dar trupa lui, numită de critică în bătae de joc ordinul preoţesc al cultului strindbergian, nu voia să joace nimic alt decât bucăţile defăimate ale maestrului adorat. Şi nici n'a jucat altceva ! De douăzeci de ani, în Suedia, în Danemarca, în Finlanda, aceşti actori nu vor să joace decât pe Strindberg.

Pe vremea când erau la „Teatrul intim", le mergea rău de tot. Şi totuşi ei mărturisesc că era vremea de aur. Mâncau şi se îmbrăcau prost, sufereau după urma ciudăţeniilor directorului — şi jucau. Jucau sub conducerea lui, în decorurile stabilite de el, în piesele scrise pentru ei. Jucau în faţa sălii goale „Tatăl" şi „Regina Cristina", pe care Strindberg o socotea cea mai bună piesă istorică a sa şi despre care critica spunea că „e opera necoaptă, falsă, *antiartistică* a unui autor cu morala şi inteligenţa ţicnite". Au jucat, după ce a venit succesul, de o sută treizeci de ori *Domnişoara Iulia* şi de o sută cincizeci de ori *Svanevitt* şi erau fericiţi nu când îi aplauda publicul, ci când îi aplauda autorul. Raporturile dintre Strindberg şi actorii lui erau unice, adânci, mai mult decât prieteneşti. Când „Teatrul intim" şi-a închis porţile, actorii s'au simţit ca desrădăcinaţi. Un singur lucru le mai rămânea să facă: să pornească în lumea largă şi să propovăduiască sfântul cuvânt de artă al maestrului. Şi ceeace a făcut August Falk, marele actor, cu trupa lui, pentru cunoaşterea lui Strindberg e mai mult decât ne închipuim. — A.

MĂRUNTE

In străinătate. — Centenarul naşterii lui Edmond About a fost sărbătorit printr'o manifestaţie solemnă la Sorbona. Abel Hermant a făcut elogiul gazetarului, al cronicarului şi al romancierului care a scris „Regele Munţilor", „Germaine", „Cazul domnului Guérin" şi „Nasul domnului Notar"...

— După raportul unei erudite profesoare de la Universitatea din Nebrasca, cuvântul „yes" se pronunţă numai în acest stat în 37 de feluri. O sută de studenţi şi studente au făcut ancheta aceasta minuţioasă şi au alcătuit o listă numai din acele variante care prezintau un interes pentru filologie. De sigur aceasta provine din marele număr de străini care se perindează prin Statele-Unite. Ar fi curios să se cerceteze dacă în cele 48 de state lista stabilită la Nebrasca ar fi aceiaşi. — *I.*

— „Maşina de ucis războiul" e titlul unei recente lucrări a lui Claude Algio. Autorul nu e, cum s'ar putea presupune, un scriitor fantezist, în genul lui Wells. Maşina lui de ucis războiul e pur şi simplu o banală „Ligă a popoarelor împotriva războiului"; — această Ligă va trebui să răspândească o doctrină pacifistă pe care autorul o numeşte „Especegitism". La sfârşitul lucrării, Algio cere, mai întâi, ajutor bănesc, — apoi se propune pe sine ca preşedinte al Ligii. Concluzia aceasta, dealtminteri, era uşor de prevăzut.

— Sub titlul stendhalian, „Le rouge et le noir", s'a înjghebat la Bruxelles o grupare foarte activă, care organizează serate pentru a se discuta şi examina diverse probleme. Invitaţii îşi comunică aci impresiile lăsate de ultimele cărţi belgiene şi străine ce au citit şi de ultimele evenimente. Schimbul de idei se face astfel fără intermediar şi într'o atmosferă de multă cordialitate, bunăvoinţă şi înţelegere.

Nu vopsiţi părul decât cu

HENNÉ VEGETAL

cu care se vopseşte în mod ireproşabil la Casa

LOUIS & LEON

Calea Victoriei 41

NB. Tunsoarea, masajiul, coafura, manicura se execută de specialişti. Aparate de masaje, clame pentru ondulat părul cu apă, se vinde cu preţuri de fabrică.

Notaţi adresa : Louis & Leon. Calea Victoriei 41,

Mart

— Copacii sunt albi...
— Au înflorit ?
— Nu... a nins !

(L'Oeuvre)

Reprezentaţie

Focile dresate în circuri — dacă s'ar întoarce acasă...

(Life)

Bibliografie

Sep... ...opa : „Flori din grăidna raiului", Inst. „Ardealul", Cluj. Preţul 15 lei.

Marcel Romanescu : „Grădina lui Teocrit", Edit. Cartea Românească, Bucureşti, Lei 50.

Damian Stănoiu : Călugări şi ispite (Scene din viaţa mânăstirilor), Edit. „Cartea Românească", Preţul 75 lei.

Viaţa Românească No. 2 (G. Ibrăileanu, Mihai D. Ralea, Al. O. Teodoreanu, D. V. Bornoski, Aureliu Weiss, Ionel Teodoreanu, M. Sevastos, etc.).

Numărul 3 pe luna Martie, din „Revista de Şah" care a apărut de curând conţine pe lângă un bogat material de partide şi probleme, un interview interesant cu campionul lumii Dr. Alexandru Alechin, intitulat : „Cum l'am învins pe Capablanca".

Deasemenea se găsesc în corpul revistei rubrici foarte importante atât pentru şahiştii începători cât şi pentru problemiştii începători.

Ştiri şi dări de seamă despre ultimele publicaţiuni şahiste complectează ultimul număr din această excelentă publicaţie.

Abonamentele se fac pe adresa Revistei de Şah Iaşi, str. Arcu No. 3, iar numerele separate se găsesc de vânzare la „Socec" în Bucureşti sau la librăria „Şah" în Chişinău.

Editura „ANCORA"

„Domnul Deputat"

de

V. Demetrius

Este romanul în care sânt zugrăvite clasa privilegiaţilor stricată şi cinică şi sguduirea din temelii a României adusă de revoluţia ţărănească

„Domnul Deputat" este singura icoană mare şi reală, a sângeroasei şi duşmănoasei represiuni a răsvrătirii îndreptăţite pentru pământ din 1907

PREŢUL LEI 40.—

Se găseşte la toate librăriile

Citiţi azi

LECTURA No. 164

Floarea literaturilor străine

H. EULENBERG

TAINA FEMEILOR

Lei 5.— Scrierea complecta. La librari şi chioşcari.

ANUL IX. — No. 383

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 8 Aprilie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Gravura

— Vă spun că femeiuşca asta moare de urît...

— Amice, nu te pricepi deloc când e vorba de atitudinea femeilor. Asta pe care-o vezi, e fericită să contemple priveliştea încântătoare din faţa ei.

— Iar eu sunt sigură, zise al treilea glas, că domnişoara s'a despărţit chiar adineauri de o fiinţă scumpă şi că o lacrimă îi tremură în vârful genelor...

Discuţia asta. care avea loc în faţa uneia din gravurile mele, m'a amuzat ca de obiceiu: nimeni nu se uita la ea fără să-şi dea o părere diferită de a celorlalţi şi fără să creadă că a descifrat adevărata intenţie a pictorului.

Descoperisem într'o zi, în vitrina unui magazin, această mică reproducere după un tablou suedez, care avusese darul să mă încânte îndeajuns ca s'o cumpăr numaidecât, — şi o aşezasem în salon, în colţişorul meu preferat. Imi plăcea să mă uit la ea, fiindcă mă făcea să visez. Trecusem şi eu la început prin toate presupunerile prietenilor mei, dar — tot lăsând să lucreze asuprămi farmecul acestei imagini atât de simple — am ajuns la urmă să-mi povestesc mie însămi o istorioară, care trebue să fie cea adevărată. Ascultaţi, am să v'o povestesc... Dar, mai întâiu, să v'arăt gravura despre care e vorba.

...O odae cufundată în semi-întuneric... un gheridon de pe care doi trandafiri albi îşi contemplă într'o oglindă frumuseţea pură, înclinându-se pe cristalul strălucitor al unei cupe. La fereastra larg deschisă, pe un scaun cu spătarul drept, stă o fată în rochie neagră; faldurii mari ai poalei se lasă pe parchet. Bustul e tineresc şi gingaş; o *bertă* de dantelă fină tiveşte deschizătura gulerului, care lasă vederii gâtul rotund şi o minunată ceafă desvelită de cocul împletit cam sus; apoi, o bărbie nostimă şi începutul unui oval ascuns pe jumătate sub trei bucle brune... coafură de altădată, care-i stă atât de bine şi care dă aici tot farmecul misterului, atrăgând privirea, ascuţind gândul... Ce ascund aceste bucle? Ochi scânteetori de şiretenie sau cam melancolici? Nas ştrengăresc, cu vârful puţintel ridicat, sau uşor acvilin, cu nări lungi şi fine? Gura, în sfârşit, şi fruntea? Mister! nu vom şti niciodată. Eu mi-o închipui cu ochi mari surâzători şi o gură fragedă — şi nu pot să cred, ca unul dintre amicii mei, că e gata să moară de urât... ar trebui să fii o fată prostuţă de tot ca să ţi se urască înaintea priveliştii care apare în cadrul ferestrei, dar bărbia ta e prea spirituală pentru asta... Cu mânile alene împreunate pe genunchi, ea priveşte desişul copacilor mari, tufişurile şi peluzele parcului, asupra căruia fantezia mea aşterne pulberea unui asfinţit de soare. Aerul e trandafiriu peste tot, frunzele sunt tivite cu aur, *canaşii* cu flori învoalte par acum cărbuni aprinşi iar muşcatele înţeapă cu flacări mărunte întunericul brazilor. Respiraţia grădinii miroase dulce a fân cosit; dinspre iazul vecin tremură prin văzduhul încropit al înserării note uşoare, melancolice şi tânguioase: broaştele îşi încearcă glasul în surdină pentru concertul nocturn... Dacă tânăra făptură de colo ar plânge plecarea unei fiinţe scumpe, atunci, ca să se razime de marginea acestei ferestre, ea ar fi ales mai de grabă întunericul nopţii, care înlătură mai bine orice stavilă privirilor şi gândurilor şi'n liniştea căreia sufletul poate vorbi mai slobod... Dacă s'ar bucura numai de frumuseţea naturii, atunci s'ar fi răzimat uşurel de spătarul scaunului, înclinând puţin capul cu un aer visător. Dar nu, ea stă dreaptă în scaun, cu mânile strânse, cu gâtul întins... uite cum aşteaptă, uite cum ascultă... I-se pare că aude în depărtare sunet de corn, riturnela bine cunoscută a surugiului poştei — şi roşaţa bucuriei i-se ridică în obraji... pentrucă, iată, în curând trăsura poştei va face să scârţâe pietrişul de pe alee şi se va opri dinaintea vechiului portic, ca să-i aducă, în sfârşit, pe alesul inimii...

In zilele noastre, lucrurile s'ar petrece cu totul în alt chip. Intre două lovituri de rachetă, fata va tresări fără veste la strigătul brutal şi aspru al claxonului; va zvârli mingile de tenis şi se va arunca pe bicicletă, ca să poată eşi mai repede înaintea maşinei „patruzeci de cai", care-şi face intrarea sgomotoasă şi triumfală, într'un nour de pulbere. Peste două secunde, fata va dispărea în braţele păroase ale unui urs uriaş, din înfăţişarea căruia numai o mustaţă blondă îi va spune că e cel iubit şi aşteptat. Cu părul în vânt, cu ochiu scânteetor, ea va lua apoi loc alături de acest divin şofeur, şi acei care îi vor vedea sosind astfel, vor găsi că lucrul e foarte frumos şi natural — la fel aţi fi făcut şi voi, şi eu de-asemeni...

Numai că, pe vremea când bandouri plate încadrau frunţi candide şi bucle drăguţe umbreau strălucirea ochilor, pe care se cădea să-i pleci cât mai des în pământ, — pe vremea aceia erau mai multe „forme". Sunt încredinţată că eroina noastră, călcând toate regulele bunei educaţii se va scula repede de pe scaun la apropierea berlinei şi va trimite din vârful degetelor o sărutare galantului cavaler, care-şi va spune dragostea cu o singură privire înflăcărată; asta n'o va împiedica însă când mamă-sa o va chema peste câte-va clipe ca să-şi salute domnul logodnic — să intre în salon cu ochii pudic plecaţi în jos şi să răspundă la salutul corect al galantului senior cu o adâncă reverenţă, înroşindu-se tare.

...Şi iată micul roman pe care îmi închipui că l-am surprins, dând la o parte cu gândul două bucle întunecate.

NADÈJE ŞTIRBEY

(Traducere de G. Topîrceanu).

N. N. Tonitza — Studiu

Claude Debussy

(Cu prilejul unui de ceniu dela moartea lui)

Au trecut zece ani dela moartea lui Claude Debussy şi muzica lui rămâne tot atât de fină şi de nouă caşi la început Duioşia şi gingăşia celui mai mare geniu muzical al Franţei, a întrecut în intensitate accentele şi polifoniile similare ale celorlalţi compozitori. Tradiţiunea claveciniştilor Rameau şi Couperin a fost reînviată de dânsul cu ajutorul adierilor orientale, care evocau doruri străine muzicii moderne.

Adevăratul creator n'are nevoie să devină intenţionat — novator sau reformator. El poartă în sine lumea lui de sunete şi de acorduri nouă, pe care le găseşte fără să le caute. Astfel au fost: Mozart, Beethoven, Chopin şi Debussy. Acesta din urmă a desfiinţat cadrul formelor muzicale consacrate; a scăpat din cercul fermecat al academismului. Inovaţiunile lui Debussy nefiind intenţionate, au fost numai urmări fireşti ale profundei necesităţi interioare şi tehnice: de a comunica muzicii fluenţa, expresivitatea, mobilitatea...

In 1880, Debussy era stăpânit de Wagner: Wagnerismul respiră din **„L'Enfant Prodigue"** şi **„La Demoiselle Elue"**. Dar spiritul său fiind contrar lui Wagner, Debussy s'a emancipat curând. Pe acest drum a fost ajutat de Mussorgschi şi de simbolismul lui Mallarmé. Tocmai lui i s'a dat apoi să găsească intuitivismul şi sensualismul muzical ca ideal al artei simboliste.

Debussy e subiectiv şi sub-conştient. El a scăpat muzica franceză de influenţe străine: de Schubert, Wagner, Verdi şi Rossini. Extrem de atent faţă de Rimsky-Korsacov şi de Mussorgschi, Debussy a pus pe muzică şi mai multe texte din Baudelaire şi Verlaine („Ariettes Oubliées").

Quartetul de coarde scris în 1893 l-a adus la nivelul celorlalte genii franceze în muzică. „Amiaza lui Fawn" (Text de Mallarmé) e punctul culminant al desvoltării lui Debussy.

In 1902 apare opera lui „Pelleas şi Melisanda" (cu subiect din Maetterlink) care e egală simplicităţii senine a lui Mozart. Compoziţiile: „Images", „Estampes" şi „Préludes" ridică pe Debussy la rangul de „nou Liszt". Urmează apoi: 12 studii inchinate lui Chopin, muzica pentru „Sf. Sebastian" de Gabriele d'Annunzio, şi un poem simfonic „Iberia", ţesut pe muzica populară din Spania.

Debussy e omnilateral. E la fel de puternic în misticism creştin caşi în simbolism modernist; e sensualist, gânditor, profet, povestitor fantezist, umorist şi realist. Muzica lui impresionează atât pe melomanii intelectuali cât şi pe simplii auditori de masă. Il duşmănesc numai filistinii muzicii, semi-agramaţii muzicanţi... *A. N.*

Cântec de Florii

Te doresc, senină zi de primăvară,
Să-mi topeşti din suflet valuri de nămeţi,
Să-mi deschizi fereastra, să mă 'mbii afară
Peste câmp, spre zarea unei alte vieţi.

Sunt Ierusalimul stând în aşteptare
Mesia să-mi vină, Mesia să-mi spună
Să 'ngenunchi în faţa nouilor altare...
Sărbătoare caldă, sărbătoare bună.

Plouă... Zi pustie... Mesia nu vine
Şi credinţa-mi veche tot mai mult mă fură.
E mai bine 'n casă, e mai cald în mine...
Sărbătoare tristă, rece şi obscură.

GEORGE TĂSLĂOANU

Gustav Meyrink

de PAUL ZARIFOPOI

Gustav Meyrink a împlinit în Ianuarie 1928 şaizeci de ani. Cu această ocazie, primăria oraşului München i-a trimis o scrisoare de felicitare şi mai multe sticle cu vin. Procedeul pare de o familiaritate glumeaţă, sau prea populară; în sfârşit — cine ştie? — poate a fost ironică această salutare patriarhal burgheză din partea unui consiliu comunal către un scriitor specific certat cu autorităţile tradiţionale din stat şi societate, ironie care de multă vreme dospeşte în sufletul burghezilor luaţi în râs pe toate tonurile de către neînduratul satiric, ajuns cu timpul un pur şi grav apostol literar al doctrinelor oculte.

Meyrink a debutat în *Simplicissimus*. Acolo se concentra şi se rafina, în forme veninos impertinente, revolta intelectualilor şi artiştilor germani contra spiritului burghez înţepenit în lenea obtuză şi comodă fatal legată de orice supremaţie socială îndelung consfinţită. Intr'o vreme, foaia umoristică din München avea comunitate de redacţie cu *l'Assiette au beurre* din Paris. Se formase adică un germen de Internaţională a intelectualilor europeni, şi această semnificativă colaborare germano-franceză a făcut să se vadă curioase deosebiri între spiritul de dincolo şi cel de dincoace de Vosgi. Satira franceză rămânea, în total, veselă şi uşoară; cea germană, necăjită şi totdeauna înclinată spre enorm. Francezii aveau în faţă o autoritate burgheză slăbită; acolo orice critică se exercita, de multă vreme, în libertate aproape nemăsurată. In Germania, însă, puterile trecutului s'au exercitat până la războiu cu o îndărătnică vigoare şi satira germană avea încă, în parte, caracterul furios al broşurilor franceze libertare care, înainte de Revoluţie, se publicau în Olanda sau la Londra şi pătrundeau în Paris prin contrabandă. Acest spirit de satiră enormă l-a transpus Meyrink în fantastic. Capacitatea lui rabiată de a inventa răutăţi pentru a lovi în ofiţerimea germană, în pastori, în Oberlehreri, în tot felul de patriotarzi politici sau literari, în meschinele fariseisme ale vieţii private burgheze, creiază o poezie de un grotesc straniu, care aminteşte plastica satirică agăţată pe catedralele gotice sau grafica maeştrilor ilustratori ai demonologiei moralizante din veacul al XV-lea şi al XVI-lea.

E o năpustire exasperată asupra obiectului care e sfâşiat artistic, pe încetul, cu o turbare rece, pentru a i-se descoperi uriciuni fără nume şi fără număr. Meyrink ştie să dea impresia unei infinităţi de perspective hidoase sau ridicule, — o măestrie care îşi are izvorul oarecum în desperarea de a putea isprăvi vreodată să arate odiosul şi ridicolul care irită pe artist până la tortură. Lupta între această desperare şi setea, neînfrânată de a arăta totuşi pân'la istovire uriciunea obiectului, se rezolvă într'o stare de admiraţie feroce faţă de acesta, şi astfel ura se face contemplaţie şi devine artă.

...In observatorul maestrului astrolog e întuneric. Pe alama lucioasă a telescoapelor se strecoară în raze reci lumina stelelor.—Astăzi, maestrul fotografiază pe Saturn! şoptesc cu înfiorată nerăbdare discipolii adunaţi în turn. Unul dintre ei se apropie de telescop, şi deodată ţipă: Un inel, un inel nou în jurul lui Saturn, un inel dinţat!... Dar se aud pe scară paşii bătrânului. Adepţii amuţesc. Cufundat în gânduri adânci, maestrul intră şi începe să invoace spirite. Un duh nimicitor, Tiphon, pătrunde în turn. Arătări informe plutesc în aer, mâni violete pipăe podelele. Groaza distrugerii absolute stăpâneşte; pare că şi zidurile se prefac în cenuşe. Din tavan se lasă tăcuţi paianjeni albi, coborîţi din sfera sinucigaşilor, şi ţes mreaja trecutului care creşte, creşte neîncetat din ceas în ceas... Un adept scoate pumnalul şi se spintecă. Altul cade mort şi capul i se răsuceşte cu faţa la ceafă. O sticlă mare se sparge în mii de bucăţi. Pereţii se luminează fosforic. La pământ zace maestrul; din trup i se scurge sânge. Trăgând de moarte, astrologul explică şcolarilor înmărmuriţi:

Insetat de a înţelege taina cea mai înaltă, am căutat să omor un om, ca să-i cercetez sufletul. Voiam ca cel jertfit să fie o făptură cu desăvârşire netrebnică, şi m'am coborît în sânul norodului. Am căutat printre avocaţi, me- [illegible]; — odată crezusem chiar că am găsit omul care-mi trebuia într'un profesor de gimnaziu... Căutare zadarnică: în fiecare descopeream un semn, uneori abia vizibil, care mă silea să-l las în pace. Dar în sfârşit am găsit — nu un singur om, ci o clasă întreagă, aşa cum în pivniţe, când răstorni o oală veche, dai peste o grămadă de melci fără casă: Nevestele de pastori! — Multe din ele le-am cercetat pânditor, cum caută neastâmpărat „să fie folositoare", cum ţin întruniri „pentru luminarea servitoarelor", cum împletesc ciorapi calzi pentru copiii negrilor, cum distribue morală şi mănuşi de bumbac protestante, cum chinuesc nenorocita omenire îndemnând-o să adune staniol, dopuri de plută vechi, bucăţele de hârtie, cuie strâmbe şi orice gunoaie, ca — „să nu se piardă nimic!" Când le-am văzut pregătindu-se să organizeze misiuni, ca să verse peste tainele cărţilor sfinte zoaia lor moralistică, paharul amărăciunilor mele se umplu pân'la gură. Pusesem cuţitul pe una din ele *(ein pinselblondes* DEUTSCHES Biest), dar prinsei de veste că — „pântecele ei era binecuvântat"... Am pus mâna pe o a doua, pe a zecea, pe a suta; toate aveau — „pântecele binecuvântat!" Dar nu m'am lăsat, zi şi noapte am pândit ca un câne, şi în sfârşit am prins una, tocmai când se sculase din lehuzie, o saxonă pieptănată cu cărare la mijloc, cu ochi albaştri de gâscă. Ca să-mi fie cugetul împăcat, am ţinut-o închisă nouă luni, pentru ca nu cumva să fie şi asta binecuvântată, sau să aibă cine ştie ce fel de înmulţire virginală, ca la moluştele din adâncurile Oceanului. Cât am ţinut-o închisă, în clipele când nu o observam, a scris un volum gros: Cuvinte din inimă ca dar pentru fiicele germane la primirea lor în rândul oamenilor maturi. Am luat cartea repede şi am ars-o într'un amestec de gaze explozibile. — I-am despărţit sufletul de trup şi l-am izolat în sticla care s'a sfărâmat adineaori. Intr'o zi a început să-mi miroasă suspect a lapte de capră... Sufletul scăpase din sticlă. Am căutat să-l prind cu cele mai irezistibile momeli: am pus pe fereastră o pereche de pantaloni femeieşti de flanelă roză, un album de poezii

Continuare în pagina II-a

legat în catifea verde cu flori de aur, — totul a fost în zadar. Acum sufletul plutește în spațiile interplanetare, și *astăzi a isprăvit de împletit în jurul lui Saturn un inel de horboțică !...* După cum fiecare categorie de nervi, oricare ar fi iritația, răspunde cu energie specifică, tot așa sufletul unei Frau Pastor, dacă-l iriți — împletește horbotă, dacă nu-l iriți — se înmulțește, excluziv... Zicând aceste, maestrul și-a dat sufletul.

Uriciuni caracteristic meschine sunt încadrate de poetul Meyrink în imagini cosmice. El înalță astfel până la colosal și la infinit prostia zeloasă și mincinos modestă, o arată ridicându-se și răspândindu-se, sublim și inatacabil, în toată puterea ei masivă și strivitoare.

...Invățatul Hiram Witt izbutise să prepare, din celule animale, creere vii capabile să gândească liber și din proprie putere. Un pungaș, deghizat în ofițer de grenadiri, intră cu zgomot mare în laborator și, înjurând strașnic, cere bani în numele puterii militare și pe cuvânt de onoare ofițeresc. Hiram Witt îi dă speriat tot ce avea în portofel. Grenadirul înhață banii grăbit, zbiară: „Drepți ! porc de câine", și pleacă trântind ușa. Desmeticit, învățătorul băgă de seamă că unul din creere, cel mai viu și mai interesant, dispăruse de pe placa lui de sticlă. Iar în locul creerului : o gură căscată, strâmbă de zbierăt, cu o pereche de mustăți tip Wilhelm al II-lea... Hiram Witt își aduce aminte că ofițerul își pusese coiful tocmai pe placa unde se afla creerul dispărut, și-l acoperise. Creerul se volatilizase complect în câteva minute.

...Dacă se inoculează orangutanii cu un serum preparat pe vite cornute, trecut prin oae și printr'un animal leneș, orangutanii își aleg numaidecât un comandant, îi lipesc hârtie poleită pe posterior, se aliniază ireproșabil, și zbiară, zbiară, și pornesc izbind piciorul de pământ.

...Fakiri din adâncurile Himalaiei au găsit secretul de a face vizibile idei și imagini mintale. Un mijloc formidabil de a controla capacitățile intelectuale. Experiențele făcute în orașe europene arată figuri clare numai în capetele matematicilor ; dela învățații de alte specialități se proectează forme divers confuze, până la piftia informă; însă din capul unui ofițer, recomandat de camarazi ca gânditor foarte ager: Nimicul absolut, care, pe loc, începe să soarbă în el, cu vuet înfiorător, universul întreg.

In asemenea compoziții satirice fantasticul este un procedeu pentru a caracteriza enorm și violent. Prin abilă acumulare Meyrink obține structuri de colosală persiflare, monumente pasionate de invectivă fanatic arzătoare. Dar în mai mare proporție s'a dezvoltat, în opera lui, fantasticul liber de lirismul acesta al negării, care apare, sporadic, încă dela Edgar Poë și, anemic, la Villiers de l'Isle-Adam.

In *Golem* culminează arta pur fantastică a lui Meyrink. Povestirile care au precedat acest roman sunt pregătiri ; cele care l-au urmat, sunt derivate ale acestei opere de maestru.

Cred că dispoziția pentru arta fantastică pentru zilele noastre s'a pregătit prin Victor Hugo și prin simbolism. Vorbim neapărat, numai de genealogia pur literară a fenomenului, și nicidecum nu avem în vedere explicarea lui sociologică. Atât de îndrăzneț a legat și a transpus impresii premergătorul atletic al poeziei moderne, și cu atât mai mult au lucrat astfel realizatorii înșiși ai acestei poezii, încât universul întreg al artistului modern este, în esență, dispus fantastic.

Din metaforele splendide și noui, născute în revolta anticlasică a lui Hugo, din imaginile genial neprevăzute ale lui Rimbaud, din antilogica fermecătoare a lui Mallarmé, s'a format în conștiința noastră estetică un țesut fantastic; și orice impresie cu sorți de elaborare artistică este mai tare sau mai slab atrasă și implicată în acest țesut. Și, fără voia lor, realismul și naturalismul, înverșunându-se asupra detaliului concret, au contribuit să întărească trebuința de imagine halucinatorie, chiar acolo unde artistul nu tindea spre fantasticul propriu zis. Astfel, în total, literatura europeanului modern s'a orientat spre vis și visare.

Ceiace în poezia propriu zisă este imagine adeseori fugară și singuratică, devine motiv durabil și cadru în roman. Visul, în înțelesul propriu al cuvântului, inspiră arta lui Meyrink și o dictează.

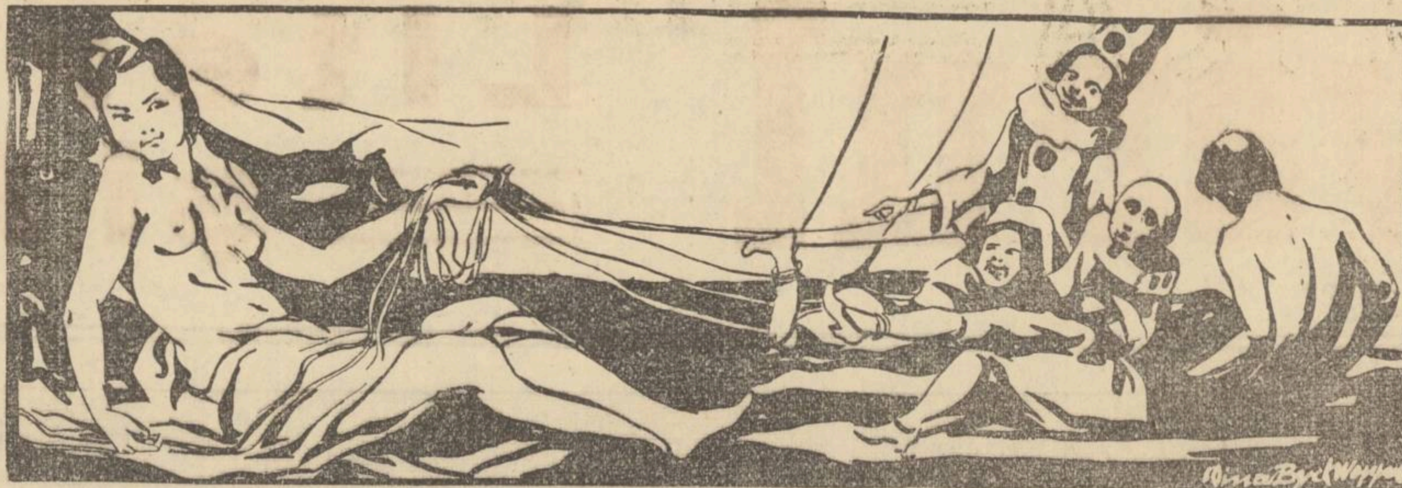
In *Golem*, dela primul până la cel din urmă rând, cu o grije de o stranie subtilitate, starea de vis e strecurată și susținută cu toate nuanțele sentimentului de misterioasă nedumerire, de irezistibilă divagație, de ademenitoare nebunie care ne cuprinde în ultimele clipe ale vegherii, ne tiranizează în somn și ne tachinează în secundele dintâi ale trezirii. Aici a realizat artistul, mai desăvârșit decât oriunde aiurea, operația delicată a împletirii visului cu tablouri din realitatea normală. In celelalte romane, și în cele mai multe nuvele, sentimentul propriu al misterului rămâne, relativ, fără putere: Intenția scriitorului de a prezenta fapte extraordinare ca posibile îi slăbește efectele.

Cu cât ocultismul îl captiva mai tare, cu atât artistul fantastic slăbea în Meyrink. Mistica doctrinară poartă cu ea, ca orice ideologie, trebuința irezistibilă de a demonstra. Raționalismul inevitabil al oricărei propagande, apasă știința ocultă ca un blestem, constituind aici o contrazicere fără remediu. Nu de incapacitatea de a crede adevărate învățăturile oculte care-l farmecă, nu de raționalismul prealabil pe care nu-l poate armoniza cu ideologia mistică, suferă opera lui Meyrink; ci tocmai fiindcă a devenit om al școlii și al propagandei, poezia lui fantastică și-a pierdut tot mai mult vigoarea.—In literatura ocultistă sentimentul misterului e, mai totdeauna, slab până la nulitate; și e caracteristic cât de servil mimează spiritiștii, atitudini și metode ale științelor exacte.

Fiorul misterului este o achiziție modernă. Primitivul nu cunoaște decât o frică simplă, puerilă și prozaică. Anticitatea orientală și cea clasică nu au depășit decât prea puțin și rar această fază a fantasticului naiv realistic. Dante ardea de patimă politică: imaginile lui aduc prea adesea aminte izvorul nemilos de clar al vieții practice. Shakespeare singur, între primii europeni moderni, simte misterul, independent de orice practică, religioasă ori morală ca valoare contemplativă curată. Aptitudinea de a simți misterul ca atare, prin urmare de a-i da viață poetică sau religioasă specifică, fără ingredient teologic sau moralistic, s'a determinat în măsura în care spiritul european a lămurit pe de o parte sensul și domeniul cunoașterei exacte, empirică sau rațională; pe de alta: relativitatea și deci mobilitatea acestei cunoașteri științifice. Imaginea lumii consacrată în experiența obișnuită este o funcțiune a structurii întâmplătoare a aparatelor noastre de percepție. Fizica teoretică ne-o poate dovedi; cea experimentală ne poate arăta chiar relativitatea acelei imagini. Astfel, cum s'ar putea ca europeanul actual să nu fie eminent iritabil pentru mister și fantastic ?...

Câtă vreme ocultismul doctrinar nu l-a robit (și — poate — câtă vreme ispitele editorilor nu l-au adus să fabrice cărți cu totul de prisos ca *Der Weisse Dominikaner* sau *Der Engel vom westlichen Fenster)*, Meyrink a rămas un maestru al acelei poezii de înfiorare misterioasă și de pură visare, produs original al zilelor noastre, născut prin revolta poeților contra milenarei retorici clasiciste, din empirismul științific al ultimului veac și din metafizica implicată în acest empirism.

PAUL ZARIFOPOL

Dr. CABANES — *Indiscrețiile Istoriei*

De când există cămașa de noapte?

(Studiu de higienă retrospectivă)

Memorialistul Saint-Simon, unul din cei mai exacți pictori de moravuri, povestește undeva că Ludovic XIV, bolnav, se afla în patul lui „îmbrăcat într'o cămașă". In fiece dimineață primul medic și primul chirurg, veneau și-l primeneau. Ca ducele-memorialist să menționeze acest fapt, înseamnă că avea o importanță deosebită.

Oare cămașa de noapte, vestmânt indispensabil și higienic, să nu fi existat din totdeauna ? Ar fi de necrezut, dacă n'am avea dovezi sigure că'n vremea aceluiași Ludovic XIV, la Curte chiar, lumea se culca fără cămașă de noapte. O eroină din *Prețioasele ridicole* mărturisește că disprețuiește căsătoria din pricină că ar trebui să doarmă alături de un om gol.

Contele de Saint-Aignan, însărcinat de Rege să descrie pentru Ana de Austria și Maria-Tereza, călătoria din 1661 la Nantes, povestește cum Fabry, căpitanul de gardă, auzind zgomot la ușa regală, a eșit *gol* din camera de gardă să vadă ce e. Ar fi îndrăznit un curtezan, să vorbească de un om gol către două regine, dacă faptul n'ar fi fost veridic și obicinuit ?

Răsfoind *Corespondența doamnei de Maintenon,* fostă soție a lui Scarron și mai târziu regină a Franței, am găsit o scrisoare a poetului : „In timp ce întinsă în pat, *goală,* îți odihnești trupul alb și gras, eu cuget întins în pat, prins de mare grijă".

Scarron veghia ; veghia *cu* sau *fără* cămașă ? Nu ne spune. Dar ne spune că persoana căreia îi adresa scrisoarea dormea *goală.* Și asta e de ajuns.

Dar nu trebue să exagerăm. Nu toată lumea dormea fără cămașă de noapte în veacul al 17-lea.

Astfel Domnișoara — *M-lle de Montpensier* — purta o cămașă ziua și alta noaptea ; și cum n'avea rufărie multă, cămașa de zi era spălată noaptea și cămașa de noapte, ziua. Dar întrebuințarea cămășii de noapte era destul de rară chiar printre curtezani, dacă Tallemant a putut povesti următoarele de un cavaler anume Miraumont :

Era un om hazliu. Odată o femee, căreia îi datora bani, venind să-l vadă pe când era mea în pat, ca s'o învețe minte să nu mai vie altădată de timpuriu, a condus-o *gol,* până'n stradă.

Metresa lui Henri IV, „frumoasa Gabriela" n'avea rufărie de corp, în tot cazul, nu se găsește în inventarul averei rămase după moartea ei. Rufăria de corp în timpul regelui Henri IV, era ceva cu totul rar, un lux. Regele de Navarra avea numai unsprezece cămăși, toate, și toate rupte.

* * *

Până la ce epocă oamenii au dormit în costumul lui Adam ? E greu de răspuns cu precizie. Iată ce spune autorul *Dicționarului de proverbe franceze,* Mésanger :

„Până'n vremea lui Henri III patul era acoperit, la Curte, cu o mătase de culoare neagră, spre a scoate în evidență albul pielei. Toată lumea se culca *fără cămașă.* Despre o făgăduială neținută, se spunea: „O mireasă care se culcă în cămașă", ceiace înseamnă că miresele nu întrebuințau cămașa de noapte, chiar în vremea lui Henri III.

Dar în timpul Renașterii ?

Fără a răspunde direct la chestiune, vom consulta pe Bonnaffé, care a scris asupra vieței intime din timpul Renașterii, cu multă pricepere și delicatețe.

Femeia din *Heptameron* e în cămașă : să fie regulă sau excepție ? In *Comptes du moine adventureux* „o doamnă, gata de culcare, e gătită într'o haină îmblănită, iar pe dinăuntru, goală de tot". Bandello vorbește de o fată culcată „care-și lepădase cămașa și care sare din pat fără alt vestmânt". In *Arrêts d'amour* un tânăr „aruncă deodată cuvertura patului în care dormise și se dă jos gol, precum a eșit din pântecele măsii". In altă parte, o femee tânără „se apropia seara de fereastră, fără nici un vestmânt pe ea, și sta ore întregi".

Guillaume Bouchet e și mai categoric : el povestește întâmplarea unui medic, care se strecura noaptea din pat, să se ducă la slujnică ; „spre a-l reține, nevasta, când el dormea cosea cămașa ei de cămașa lui ; doctorul simțindu-se prins, rămânea locului nemișcat, asemenea unui lup în cursă."

Ceiace înseamnă că întrebuințarea cămășii de noapte nu era generală.

Sigur e faptul că întrebuințarea cămășii de noapte în veacul al 15-lea rămăsese un lux, precum se poate vedea din descrierea trusoului Isabelei de Bavaria ; această regină venind în Franța, a adus cu sine *trei* cămăși !

* * *

Aceste obiceiuri nu sunt proprii Franței. La Roma nu era cuviincios să te culci în cămașă. Un scriitor povestește că fusese rugat de o doamnă din Paris să ducă un dar unei surori de lapte, măritată în Italia cu un lăcătuș. „Bat dimineața pe la șapte, povestește scriitorul. *Chi é,* se aude o voce de bărbat. Spun de ce am venit. „Iartă-mă că nu sunt îmbrăcat... — N'are aface. — Atunci intră". Intru. Era gol și făcea reverențe. Mă duce la nevastă-sa, care era în aceiași stare. Ii dau ceasul de argint pe care-l adusesem pentru ea. Femeia isbucni în chiote de bucurie. La acest zgomot, patru păsări fără pene se ridicară dintr'un pat de-alături. Erau copiii : doi băieți și două fete".

Dacă deschidem *Capodopera unui necunoscut* de maestrul *Mathanasius* (1728) dăm peste următoarea observație :

„Există țări unde oamenii se culcă în cămașă, altele unde oamenii scot noaptea cămașa și altele unde nu se poartă cămașă nici ziua nici noaptea : e cazul femeilor din Germania iarna, ale căror vestiminte sunt căptușite cu blăni de vulpi".

Altă întâmplare privește pe celebrul Frederic Barbaroza, și dovedește că marile evenimente sunt produse de cele mai adeseori de cauze mici :

Istoria ne spune că orașul Fondi a fost distrus și ars de Barbaroza, furios că n'a putut răpi pe frumoasa și spirituala Iulia Gonzaga, văduva lui Vespasian Colonna, contesa de Fondi, spre a o dărui lui Soliman II. Iulia, surprinsă în puterea nopții, a fost salvată, *goală,* de un gentilom (care a fost apoi pedepsit cu moartea) sărind pe fereastră și fugind călare în munți.

Generalul Jean-Marie de la Colonie aflându-se în 1702 cu trupele franceze în apropiere de Baden, se culcase la un han. „Auzind zgomot în patul de alături, povestește generalul, deschisei ochii ; mare-mi fu uimirea când, în locul hoților pe care-i bănuiam, zării două fete cam de 18—20 de ani, de o frumusețe răpitoare. *Ele erau goale,* după obiceiul țării, iar cămășile le aveau la căpătâiul patului".

Gentilomul polonez Pasek, autorul unor *Memorii* foarte curioase, și care a luat parte la o expediție împotriva Suedezilor, în prima jumătate a veacului al 17-lea, ne povestește că a rămas în Danemarca, odată, fiind găzduit de locuitori. Ceiace l'a uimit mult în obiceiurile locului, mărturisește el, e faptul că femeile se *desbracă în pielea goală spre a se culca, chiar în prezența soldaților străini* pe care erau silite să-i găzduiască. In Polonia, declară gentilomul, o femee măritată, n'ar veni în această stare niciodată, nici în fața propriului ei bărbat.

După cele de mai sus, nimeni nu va mai fi surprins aflând că'n Abisinia, țară cu moravuri primitive, bărbatul și femeia se culcă laolaltă *într'o singură cămașă.* E drept că obiceiul acesta a fost observat acum un veac ; se poate ca el, azi, să fie schimbat. — *A.*

BIBLIOGRAFIE

E. Lovinescu : „Critice", vol. IV, Edit. „Ancora", București, Lei 60.

Liviu Marian: „Contribuțiuni la Istoria literaturii românești din secolul al XIX-lea", Tip. Cartea Românească, Chișinău, Lei 80.

I. L. Peretz : „Epidemia", Edit. Asoc. „Junimea evree", București.

Comoedia No. 19 Februar ; *Viața Literară* No. 75 ; *Revista funcționarilor publici* No. 1 ; *Semenicul,* Anul I, No. 3 ; *Graiul românesc,* Anul II, No. 2 ; *Orașul nostru,* Anul I, No. 3 ; *Picuri de rouă,* Anul I, No. 1 și 2.

Cele trei Crișuri, Anul IX, No. 2 ; Cugetul liber, Anul I, No. 4 ; Viața literară, Anul III, No. 78 ; Cultura omului, Anul I, No. 1 și 2 ; Arena literară, Anul I, No. 4 ; Șezătoarea, Anul 36, No. 1 ; Orașul nostru, Anul I, No. 4.

Gândul nostru, Anul VII, No. 2 ; Familia, Anul III, No. 1—2 ; Revista Tinerimii, Anul II, No. 3 ; Pământul, Anul I, No. 1 ; Cele trei Crișuri, Anul IX, No. 2 ; Vremea Anul I, No. 6.

Viața literară, Anul III, No. 80 ; Vremea, Anul I, No. 20 ; Revista spiritistă, Anul II, No. 7.

PIANELE și PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial, fiind cele mai perfecționate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREȘTI
Calea Victoriei, No. 77

Frumusețea nu va dispare
dacă femeea își va menține organismul printr'un regim alimentar care'l va face să prospere.
In ziua de azi fiecare femee știe perfect că e suficient de a consuma excelenta
CACAO Knorr
pentru menținerea siluetei moderne.
In cacao Knorr fiecare organism găsește ceeace e necesar pentru creșterea normală și armonioasă. Intradevăr cacao Knorr conține substanțe alimentare principale și ca atare întrebuințarea ei este indispensabilă pentru prosperitatea fizică mai ales în cazul când se cere o alimentare cu volum mic și care nu îngrașe.
De vânzare la droguerii și mag. de coloniale.

Anecdote

Doi zgârciți care făceau versuri se luară la întrecere care va scrie cele mai bune strofe asupra filantropiei, biruitorul urmând să câștige o anumită sumă de bani, care constituia pariul. După ce compuseră versurile, s'au dus la preotul târgului care tocmai intra în biserică printre două șiruri de văduve și orfani ; îi deteră manuscrisele și banii și îi explicară pariul.

— Sunt amândouă proaste, declară preotul după ce le citi și rupând manuscrisele împărți banii la săraci.

* * *

O femee mărturisea preotului păcatul că iubește prea mult jocul de cărți. Preotul a făcut-o atentă asupra timpului pierdut.

— Da, părinte, ai dreptate ! Nu-ți poți închipui cât timp se pierde cu amestecatul cărților !

* * *

Un foarte mare senior trimisese lui Thomas Morus două mari vase de argint de valoare extraordinară, spre a și-l face favorabil într'un proces cu termen apropiat. Dar Thomas Morus umplând cele două vase cu cel mai bun vin pe care-l avea în pivniță, zise omului trimis de marele senior:

— Du aceste vase stăpânului tău și spune-i din parte-mi că tot vinul din pivnița mea îi stă la dispoziție.

Din vitrina
Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.
Calea Victoriei 27 (Colț cu Bul. Elisabeta)
O Sărbătoare Națională
„Zece ani dela realipire"
BASARABIA

Cazacu P. Dr. Moldova dintre Prut și Nistru 1812-1918 Lei 90.—
Culea A. Cetățile Moldovenești de pe Nistru „ 5.—
Năstase. Basarabia „ 5.—
Harea. Românii de peste Nistru „ 5.—
Ciobanu. Basarabia, Monografie „ 350.—
Ciobanu. Cultura Românească sub stăpânirea rusă „ 60.—
Filipescu C. Basarabia. Considerațiuni generale, economice și financiare „ 40.—
Haneș P. Scriitorii Basarabeni. (Studii literare) „ 25.—
Lisseanu P. Basarabia. Privire istorică. „ 10.—
Cetatea Albă. Pagini cu prilejul aniversărei realipirei 1918-1928 „ 40.—
Ghibu O. Dela Basarabia Rusească la Basarabia Românească „ 200.—
Stoika T. Basarabia pământ românesc. Culegeri de date și documente istorice „ 20.—
Giurgea E. Din trecutul și prezentul Basarabiei „ 250.—
Al. Mateevici. Poezii. Publicate cu o prefață de P. Haneș „ 25.—
Agârbiceanu I. Legea minții. Roman „ 160.—
Marian Liviu. Civilizație și poezie „ 30.—
M. Theodorian-Carada. Discursuri politice „ 60.—
Asociația Generală a economiștilor din România. Stabilizarea monetară în Europa și consecințele ei economice „ 200.—
In Bib. pentru toți To. 1159-1161
Harriet Beecher-Stowe. Coliba lui Moș Toma „ 18.—

Din literatura franceză

Thellesme. — Pour l'électricien Lei 150.—
F. Mauriac. — Destin, roman „ 84.—
B. Hagani. — L'Emancipation des juifs „ 84.—
A. Antoine. — Les souvenirs sur le théâtre Antoine „ 84.—
H. Bordeaux. — Le calvaire de Cimiez, roman „ 84.—
A. de Mirimonde.—Manuel pratique des assurances „ 240.—
R. Lote. — L'allemagne d'après guerre „ 140.—
Wissaut. — Cafés et Cabarets, Paris d'autrefois „ 105.—
Pirandello. — Vieille Sicile „ 175.—
Thomas Hardy. — Jude l'Obscur „ 84.—
Ch. Diehl. — Histoire de l'empire Byzantin „ 84.—
M. Laignel. — La literature Italienne „ 63.—
W. James. — Précis de psychologie „ 175.—
Ch. Fabry. — Eléments d'Electricité „ 63.—
I. Keynes. — La réforme monétaire „ 105.—
S. Zagarski. — La republique des Soviets „ 105.—
Hatzfeld. — Histoire de la grèce ancienne „ 252.—
Anthologie de la nouvelle poésie française „ 210.—
Expediția în provincie contra ramburs.

Aveți stofă?
Salonul de Croitorie MAX
de la Perlmutter
Strada Aureliu 27
(prin Spătar)
EXECUTĂ
Fracuri, Smokinguri, Costume, etc
elegant și convenabil
Telefon 209|02

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC
pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbați
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC
pentru varice și subțiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei și cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuție prefectă — Prețuri sub concurență

PLASTICA

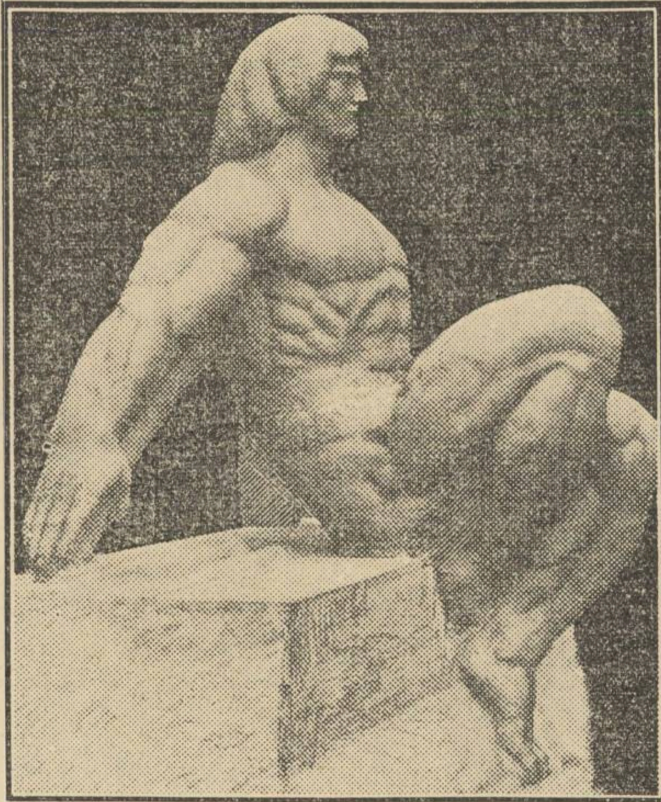
— *Arta Română* —

Infiinţată la Iaşi, în timpul războiului, Societatea „Arta Română" şi-a croit cu sacrificii un drum de severă afirmare.

Intrunind cel mai mare număr de personalităţi reprezentative ale plasticei noastre, „Arta Română" şi-a lărgit activitatea şi şi-a mărit prestigiul. Alături de artiştii consacraţi, au fost chemaţi să expună, aproape toţi tinerii de talent ai generaţiilor nouă.

Calitatea artistică primează la închegarea fiecărei expoziţii şi controlul reciproc este firul de legătură între membri.

Intenţiunile vădite ale acestor interesante manifestări de ansamblu sunt lămurirea unor idei precise de artă, sintetizate prin ilustrarea plastică a clasicismului-nou şi realizarea specificului românesc în arta noastră cultă.

I Jalea **Arcaş în repauz**

Amândouă aceste formule ar părea reţete utopice în primul moment. Insă, dacă elementele expresive care disting clasicismul nou se pot recunoaşte în arta câtorva expozanţi, nu se întâmplă acelaş lucru cu ceiace s'ar părea că alcătueşte caracteristicul nostru etnic.

Toată lumea vorbeşte despre specificul plastic dar nimeni nu se strădueşte să-l identifice. Definiţiile şi peroraţiile vide de sens, nu lămuresc nimic. Problema specificului nu e posibil să fie înglobată într'o naivă enunţare matematică.

H. H. Catargi **In marginea satului**

Specificul românesc se poate urmări concret numai în manifestările autentice ale artei ţărăneşti. Principiile decorative ale tuturor izvoadelor artei anonime sunt singurele elemente care se pot preciza într'un stil de geometrie bizară a liniilor ce se prelungesc şi se reiau la nesfârşit, prin repetări ritmice care corespund mişcării pe loc şi refrenului ce revine şi amână necontenit emoţia încercuită în sine, prin armonizările unui cromatism liniştit, prin spirala străveche — care, atunci când nu se desfăşoară între margini de chenar, se continuă ipotetic în afara lui, — prin ritm, simetrie, alternanţă şi proporţie

Corneliu Michăilescu **Compoziţie**

Desigur, s'ar putea da şi o altă precizare. De pildă, s'ar putea spune că tot ceiace înalţă spiritul în regiunile necercetate ale misterului, tot ceiace se apropie de simbol, tot ceiace se repetă la infinit, pe acelaş drum şi cu aceiaş intensitate de sentiment şi ne apare neaşteptat, neprecizat, neţărmurit, înrudit de aproape cu enigma, constitue esenţa sufletului românesc. Dar o astfel de definiţie, pe cât e de pretenţioasă şi de declamatorie, pe atât e de vagă.

Motivele primordiale, care statornicesc specificul nostru etnic, sunt tot ceiace se poate invoca drept element de continuitate în arta românească.

Realizarea specificului românesc, sub aspectele găsite în manifestările ţărăneşti sau prin aflarea unor echivalenţe spirituale în arta noastră cultă, nu va fi posibilă decât print'o lentă infiltrare a misticei populare şi a înfăţişărilor ei formale în sensibilitatea artiştilor conştienţi.

Câţi sunt însă dispuşi să mai primească lecţii?...

* * *

Abstracţiunea dorului, transpusă în abstracţiunea arabescurilor lineare, cu excluderea stilizării directe a formelor din natura exterioară, este un caracter recunoscut, desigur, şi în unele compoziţii de artă nouă, care exclud anecdota.

Dar puritatea de sentiment din care ţâşneşte spontan creaţiunea anonimă, nu poate echivala cu o înfăptuire de laborator. Cel puţin o realitate interioară trebue să existe în orice elaborare artistică.

Convulsiunile sterile ale moderniştilor au speculat şi aceste pretinse înrudiri cu arta populară. Insă primitivismul nu trebue confundat cu simplitatea de exprimare a artistului anonim, după cum nici academismul nu trebue confundat cu tradiţia.

Improspătând creaţiunile actuale în sensul unităţii şi frumuseţii clasice, nu în acela al imitării formelor primitive, — găsind echivalenţele sufleteşti ale creatorilor autohtoni de odinioară, artiştii români vor izbuti să impună atributele primordiale ale specificului naţional, care nu rezidă în mod necesar nici în compoziţiile cu voevozi, nici în cele cu ţărani, năframe şi troiţe.

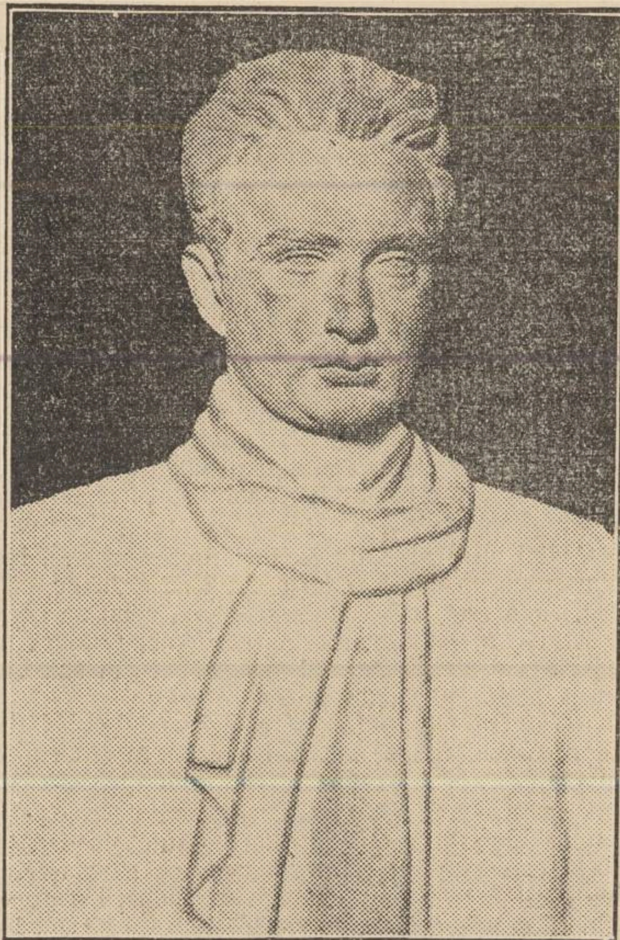
Tache Papatriamdafil **Peisaj**

Specificul trebue plămădit în sufletul românesc, în simţirea românească. Arta va întruni elementele caracteristice sensibilităţii noastre etnice când artistul va asimila organic toate frumuseţile peisagiului românesc, când va simţi româneşte, indiferent de cum va realiza plastic această simţire.

Este însă, de netăgăduit, că principiile formale ale artei noastre ţărăneşti se pot experimenta numai în abstractismul simplificator al clasicismului nou.

* * *

Preocupaţi să realizeze un ideal de artă pe care exigenţele epocii noastre i-au silit adesea să-l neglijeze, membrii Societăţii „Arta Română" tind să doboare tirania formulelor învechite, aşezând subiectele plastice în atmosfera deosebită a unui mister ce se cere dezlegat.

M. Onofrei **Bustul pictorului T. S.**

Clasicismul expresiv e astfel o îngrădire comodă şi în acelaş timp o largă posibilitate de afirmare pentru artişti înzestraţi, ca Biju, Bunescu, H. Catargi, Demian, Ionescu-Sin, Iser, Kessler, Corneliu Michăilescu, Pallady, Papatriandafil, Soroceanu, Steriade, Jalea, Medrea, Onofrei, Brâncuş şi Theodorescu-Sion.

Ceiace nu putem admite, în atitudinea unora din expozanţi, este frecventarea acelor inconsecvenţe picturale care fac să se învecineze preocuparea clasicistă până la amănunt, cu stilizarea cea mai accentuată. Aceasta nu dovedeşte nici temperament deosebit şi nici ştiinţă. Sinceritatea este singura cale spre înălţările supreme ale artei.

H. BLAZIAN

Invierea din morţi

II

Două mii de ani de creştinătate niciun creştin nu crezuse serios în învierea morţilor, socotind că învierea se va săvârşi, într'o formă oarecare la figurat. Vor învia desigur sufletele, adică se vor apropia de pământ, căci moarte nu vor fi fost nici când, de vreme ce Infernul şi Paradisul au fost pregătite ca să le cuprindă deocamdată pe toate. Se vor întoarce unii din Rai şi alţii din Iad, de bună seamă, căci nici unul din aceste două despărţăminte ale lumii abstracte nu poate să dureze în vecii vecilor fără schimbare. Insă răposaţii vor fi nişte duhuri, care vor sta lângă noi şi noi nu le vom vedea, mişcându-ne printre ele şi trecând prin ele ca prin nişte raze sau ca prin nişte întuneric.

Cine ar fi bănuit că preschimbate în ţărână, trupurile se vor plămădi din nou din umbra şi din praful lor şi luând carne şi simţire omenească se vor ivi între noi.

Invierea s'a făcut însă precum a fost scris în cărţile vechi. Om cu om a ieşit care din văzduh, care din lut la faţa pământului, aşa cum a fost. Insă cum nu se fixase în amănunt ziua şi ceasul ci numai vremea fusese orânduită, morţii s'au deşteptat câte unul la început şi numai după câteva săptămâni s'au umplut ţările de ei.

In casa lui Dinu Petre, cel care s'a ivit întâi a fost tatăl nevestei, decedat acum 22 de ani. El a venit cam pe la 12 noaptea din cimitirul Sf. Treimi. Fiind zăpadă şi el fiind îmbrăcat subţire, pentrucă fusese înmormântat în luna lui Mai, bătrânul s'a grăbit. Lătrându-l câinii, a ieşit vătaful Marin şi l-a găsit în grajd micşorând lampa, care ardea cu flacără prea mare, pe un timp când petrolul se scumpise. Bătrânul s'a dus şi s'a uitat la vite, mângâindu-le pe şolduri. Vacile nu s'au speriat pentru că în tăcerea lor ele ştiau că înviază morţii, încă din noaptea din Betleem când au suflat abur cald în pruncul ştiutorul a toate, care trebuia şi el ucis şi înviat, cum se întâmplase.

Dar dacă vacile credeau, Arhiereii n'au crezut niciodată cuvântul întreg şi înţelesul tainelor până în fund, din pricină că vorbele scrise, ca şi cele grăite, nu sunt în stare să adune tot înţelesul unui graiu petrecut în suflet şi pogorît de sus.

Vătaful a strigat de două ori: — Cine e? şi a intrat în grajd supărat — şi când a dat cu ochii de socrul lui Dinu Petre, întâi s'a zăpăcit, apoi s'a şters la ochi, că îl cunoscuse din viaţă şi când l-a întrebat: — Ce mai faci tu, Marine, dar mare ai crescut! — vătaful a luat-o la fugă, a trântit uşa, a încuiat-o şi a căzut pe jos.

— Ce ai, Marine? l-a întrebat stăpânul.

— Ia, strigoiul! a răspuns vătaful. Strigoiul boerului umblă la vaci.

Dinu Petre a rîs. El nu credea în strigoi. Invăţase la Montpellier dreptul, era în curent cu ideile sănătoase ale timpului şi devenise un fel de liber-cugetător. Strigoi? Strigoii umblă prin capetele ţăranilor ignoranţi. Cum ar putea să existe strigoii? Nu e nici natural nici logic. De când s'a însurat şi munceşte moşia soţiei lui, la Cărpineşti, de auzit a auzit de strigoi dar nimeni nu i-a arătat niciodată unul.

— Ai băut ceva, Marine, zise boerul.

— Du-te şi vezi şi d-ta, sărut'mâna, răspunse Marin.

— Nu te duce, să nu răceşti, zise nevasta. Ştii că te-a cam încercat mereu guturaiul.

Totuş Dinu Petre se duse, trăgându-şi blana şi căciula pe urechi. Ca să fie, deşi slobod de superstiţii, ferit de vre-o surpriză, el luă câinii cu el şi plecă la grajd. S'a întâmplat sau nu ceva, boerul se întoarse de-a fuga în casă, trânti şi el uşa, fugi la toate uşile şi le încuie pe toate şi căzu într'un jilţ lângă nevastă şi cele două fete mari ale lor.

— Ce ai, Dinule? îl întrebă soţia.

— Mi se pare că e adevărat, răspunse el, uitându-se speriat la geamuri. Sunt închise geamurile bine? Am văzut strigoiul. Leit bătrânul. Pusese gura la o ţâţă de vacă şi sorbea lapte. Când am intrat în grajd începu să zâmbească şi văzându-l că vine spre mine cu braţele întinse, mă dădui înapoi şi o luai la fugă. Când am închis uşa grajdului mi s'a părut că m'a apucat strigoiul de pulpana hainei, care mi se agăţase de uşă şi era să rămân acolo. Nici câinii n'au voit să intre: au mârâit, s'au uitat înfricoşaţi şi au plecat. Nu se mai alătură nici unul de grajd.

Nevasta lui Dinu Petre avu impresia că înebunise şi Marin şi bărbatul ei şi-şi făcu semnul crucii. Dar privirile ei rămaseră pironite pe geamuri. In umbra ferestrei se străvedea un chip, care se uita la ea, apoi se lipi de sticlă.

— Uite-l! şopti tremurând Elena. A venit la geam.

Dinu Petre nu cuteza să se mai uite. Şira spinării lui era rece ca o gratie din geam şi nevastă-sa nu-şi mai putea deslipi de frică privirea din fereastră. Bătrânul făcu un semn şi bătu în geam: — Nu mă primiţi în casă? zise bătrânul.

Soţii, inspăimântaţi, abia avură puterea să sufle în lampa din mijlocul odăii şi făcându-se întuneric, unul lângă altul, îşi fixară ochii în geam, paralizaţi şi în nestare să-şi dea seama de este adevărat sau de li se pare. Când mai bătu odată'n geamul întunecat bătrânul, soţii simţiră trecându-le prin minte un zbor de mare demenţă.

— Mi-e foame! zise bătrânul şi stete puţin ca să audă un răspuns.

— Ai auzit ceva? şopti Elena. A spus că-i este foame, ce-o fi însemnând asta?... I-am făcut pomenile **toate.** N'a rămas nici un soroc neîmplinit.

— Mi se pare, zise soţul, revenit la tradiţie, că în ultimii ani ai cam uitat. Mâine mă duc la târg şi cumpăr lumânări, ulcele şi basmale. Să faci dis de dimineaţă o colivă.

— Ce crezi tu, Dinule? îl întrebă nevasta pot să fie strigoi? Şi se poate ca tata să se fi făcut strigoi? Pentruce?

Pus în faţa ştiinţei, Dinu Petre se gândi un moment. Se sculă din colţul de odaie, în care stătuse ghemuit şi zise: Eşti o proastă şi eu sunt şi mai prost ca tine. Este cu neputinţă. Inchis într'o contradicţie şi neştiind hotărît ce să mai creadă, îl apucă o revoltă împotriva, întâi, a unei stări de fapte ce abia începeau să li-se arate, apoi împotriva lui-şi. Işi ridică semeţ capul şi puse mâna pe puşcă. Se duse tiptil la geam. Strigoiul păşea prin ograda imensă către poartă, negru în zăpada scânteietoare. Luă puşca la ochi, o sprijini bine între bărbie şi umăr, chiti şi trase.

— L-am omorît! zise Dinu Petre.

Un urlet de câine împuşcat rupse rotogolul tăcerii.

T. ARGHEZI

Din Literatura chineză

Scrisoare

Prietene, te conjur nu mai veni să mă vezi! Vei strivi sălciile pe cari le-am sădit în faţa casei mele. Nu mi-e îngăduit să te mai iubesc. Trebue să mă supun părinţilor mei. Le-am mărturisit dragostea mea aprinsă şi ei m'au certat cumplit.

Prietene, te conjur, nu sări zidul curţii noastre! Vei rupe ramurile tânărului santal pe care îl stropesc în fiecare dimineaţă. Imi e cu neputinţă să-ţi dăruesc inima mea. Voinţa fratelui meu mai mare e atotputernică şi m'a oprit să te iubesc.

Prietene, te conjur, nu smulge bariera de care ne-am rezemat în seara plecării tale. Vei desrădăcina trandafirul ale cărui flori le respir în amurg.

In munţi

Cu centura desfăcută, cu mânta deschisă în bătaia vântului proaspăt, am suit poteca plină de pietre care duce la Izvorul Primăverii.

Ne-am aşezat pe covorul de trestii pe care servitorii îl întinseseră aproape de Izvor şi-am ascultat mai întâi murmurul pinilor. Mireasma crinilor ne îmbălsăma vinul care curgea din belşug.

Când umbrele se lungiră şi când ceaţa serei începu să plutească printre arbori, convorbirea noastră se sfârşise, căci fluerele păstorilor îşi răspundeau în munţi.

Cântecul fetei Lo-Fo

Din clipa când soarele se arată la orizont, el luminează curata noastră locuinţă din ţinutul Thsin.

In ţinutul Thsin e o frumoasă fată, o frumoasă fată care se numeşte Lo-Fo.

Lo-Fo e fermecătoare şi cuminte. Lo-Fo, care îngrijeşte foarte bine viermii de mătase, nu stă în cumpănă să facă lungi drumuri ca să culeagă frunze de dud.

Ca să culeagă frunze de dud, Lo-Fo se piaptănă ca japonezele, îşi atârnă mărgele rotunde la urechi, îşi pune două rochii, una galbenă şi una roză şi ia cu dânsa un coşuleţ împodobit cu o panglică de mătase albastră.

Intr'o zi, guvernatorul provinciei întâlni pe Lo-Fo pe drumul de Miază-Noapte. Opri cei patru cai şi spuse şefului escortei: „Intreabă pe această frumoasă cum se numeşte şi câţi ani are!".

Lo-Fo răspunse: „In ţinutul Thsin e o frumoasă fată care se numeşte Lo-Fo şi care n'are încă douăzeci de ani. Dar, ea nu mai e tânără, căci a împlinit şasesprezece ani".

Guvernatorul provinciei spuse iar şefului escortei: „Intreabă pe această frumoasă dacă vrea să se urce în trăsura mea..."

Lo-Fo răspunse, lăsând ochii în pământ: „Guvernatorul n'are o soţie care-l iubeşte? In ţinutul Thsin. Lo-Fo îşi are logodnicul".

Cântecul sfâşietor

Imi repetai: „Vom îmbătrâni împreună. In acelaş timp cu al meu, părul tău va albi ca zăpada munţilor, ca luna în timpul verei"...

Astăzi, stăpâne, am aflat că iubeşti o altă femee, şi am venit, desnădăjduită, să-ţi spun adio!

Pentru ultima dată, să turnăm vin în ceştile noastre. Pentru ultima dată, cântă-mi cântecul care spune de-o pasăre moartă sub zăpadă, apoi mă voiu îmbarca pe fluviul Yu-keon ale cărui ape se împart ca să curgă spre Răsărit şi spre Apus.

De ce plângeţi, tinerelor fete care vă măritaţi?

Vă veţi căsători poate cu un bărbat cu inima credincioasă, cu un bărbat care vă va repeta sincer: „Vom îmbătrâni împreună".

Inţelepciune

Când o femee îţi vorbeşte, surâde-i şi n'o asculta.

Adio

Pasărea *youen* şi pasărea *yang* sboară împreună pe fluviul Kin ale cărui valuri mlădioase curg spre nord. Când pasărea *youen* se opreşte la umbra unui arbore de pe ţărm, tovarăşa sa se opreşte printre trestiile înflorite. Amândouă mai bine ar muri sau s'ar lăsa prinse decât să sboare, dacă, sburând, ar trebui să se despartă.

Adio, stăpânul vieţii mele! Nici o apă nu poate să se întoarcă la izvorul său, nici un trandafir nu poate să reînflorească pe copăcelul care l-a lăsat să se scuture.

In ciuda credinţei obşteşti, plantele nu sunt nesimţitoare.

Ce li se întâmplă celor a căror fire este să trăiască împreună? Una trăeşte şi moare în chiar locul unde vântul i-a aruncat sămânţa care i-a dat viaţa, alta moare în clipa când e smulsă din adăpostul pe care şi l-a ales. Firea e ertătoare cu floarea, dar omul e crud cu femeia care-l iubeşte.

Adio, stăpânul vieţii mele! Nici o apă nu poate să se 'ntoarcă la izvorul său, nici un trandafir nu poate să reînflorească pe copăcelul care l-a lăsat să se scuture.

In amintirea mea, păstrează aceste trei rândunici de jad. Ele îmi străluceau în păr, în ziua când ne-am căsătorit. Şterge-le, în fiecare seară, cu mâneca ta de mătase. Şi nu strânge niciodată covorul de trestii pe care m'ai desmierdat... Lasă paianjenii să-şi toarcă pânza. Te rog păstrează veşnic bucata de chilimbar pe care îmi culcam capul, ca să dorm. Visurile pe care ţi le va da, îţi vor aminti trecutul nostru.

Adio, stăpânul vieţei mele! Nici o apă nu poate să se întoarcă la izvorul său, nici un trandafir nu poate să reînflorească pe copăcelul care l-a lăsat să se scuture.

Am uitat, în cufărul tău sculptat, mica mea manta de fulgi. N'o pune niciodată pe alţi umeri decât pe-ai tăi. In ce priveşte oglinda mea, mica mea oglindă de argint în care sufletul mi se oglindea precum un chip în fundul unei fântâni, întinde-o adeseori nouii tale soţii, şi să-ţi ajute să-i cunoşti sufletul.

Adio, stăpânul vieţii mele! Nici o apă nu poate să se întoarcă la izvorul său, nici un trandafir nu poate să reînflorească pe copăcelul care l-a lăsat să se scuture.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Cuiul dela Budachi

O zi onomastică şi o dulce zi depe la mijlocul lui Septembrie.

In saloanele doamnei colonel Tunescu lume destulă, nu numai militari, ci şi civili.

Cu toate că ferestrele sunt larg deschise, cei câţiva prieteni mai intimi şi fumători mai pasionaţi stau retraşi în biroul colonelului, unde-şi pot fuma pipele mai în voe. Pe o măsuţă rotundă stă o tabla cu o garafă de vin, pahare, câteva cafele, prăjituri...

— La ce te gândeşti doctore? — se adresă colonelul către prietenul intim, pe care-l observa tăcut intr'un colţ, Nu iei nimic?

— Mă rezerv pentru Duminecă.

— Dece?

— D'apoi nu faceţi nunta?

Colonelul îşi apropie scaunul de fotoliul doctorului. După ce-şi răsuci puţin musteaţa-i căruntă şi aspră, aruncă o privire la cei de lângă masă şi zise în şoaptă:

— Doctore, te-aşi ruga ceva...

— Ce, iar amânaţi? Se cunoaşte că nu-i copilul vostru! Mă rog, fata înamorată tun, pretendentul — un băiat sărac, ce e drept, dar un model de băiat. Ce mai vreţi?

— Mai încet, doctore, te rog. Fetiţa ţine la el în adevăr. Te asigur că ţin la nepoata mea mai mult poate decât aş ţine la un copil al meu. Dovadă — că n'aş da-o — în ruptul capului după un militar. Destul s'a zbuciumat biata nevastă o viaţă întreagă: dela Baba-Dag la Târgu-Frumos, dela Baia de Aramă la Dorohoi... Dar războiul... Lehamete! Gogu.. ce să zic? Un băiat minunat, dar... Ia bagă de seamă, doctore, cum calcă băiatul ăsta... Mi se pare, de când a fost la băi..

— Le-ai sfârşit pe toate, mai faci şi pe doctorul! Băiat mai voinic, mai sănătos, mai simpatic... Ce mai vrei?

— Tu eşti doctor, şi eu îs militar. Dă-mi voe să-ţi spun că în materiile astea noi sântem ceva mai tari. Când comandam batalionul trei, toţi ofiţerii erau clienţii mei. „Hipermanganat, locotenente! roşu-închis! Mijloc sigur. Suveran!.. Şi tu... Dar... st!

Pe uşă se arătă tocmai tânărul despre care era vorba. Inalt, svelt, cu figura-i deschisă, de-abia atinsă de câţiva fulgi blonzi, tânărul întrunea acel farmec al tinereţii care dispune şi cucereşte până şi firile cele mai morocănoase: în ochi limpezimea şi naivitatea copilăriei; în cuta-i uşoară depe frunte — cel dintâiu semn al unui gând tenace şi bărtesc; iar pe buze acelaş râs gata a izbucni caşi la zece ani...

— Domnule colonel, nişte doamne vor să plece şi să vă strângă mâna, — zise tânărul, închinându-se stângaciu şi jenându-se parcă să intre în odae.

— Nişte doamne?.. Intră, intră, Gogule, că eu îndată... Dă, te rog, scrumelniţa de colo... — Observă! — şopti doctorului. — Da, da, îndată, Gogule...

Şi colonelul eşi pe uşă, urmat de tânărul logodnic, ale cărui mişcări i se părură destul de suspecte şi doctorului...

Peste câteva minute colonelul se întoarse. Privirile celor doi prieteni se întâlniră.

— Ce zici, doctore? Aşa-i că... trebue amânat, n'ai încotro...

— Nu vă mai şoptiţi, bre — zise cuconul Sandu, alt prieten al casei, sorbind din cafea şi uitându-se la cei doi prieteni, retraşi în colţ. — Secretele voastre le ştiu eu... la mai bine ascultaţi ce-am păţit eu la Budachi-Dacia...

— Dacia? La Budachi!...

— Imi ziceam şi eu, ce să caute. Dar vezi că patriotismul e patriotism. Dădură oamenii de cuvântul rusesc „daci“, vilă. Şi iată că din Budachi-daci, Budachi-vile scoaseră pe dacii lui Decebal. Apoi făcură şi o Dacie: Budachi-Dacia. Ba o impuseră şi sciţilor de acolo: „ce da-aci, mă? Dacia! Tot n'aţi învăţat?..“

Dar ce eram să spun? Da. Plec eu acum doi ani să văd noua Dacie. Ştiţi, bilet gratuit, locuinţă de asemenea... Numai că să le fie de cap: o scumpete barbară, biftecul — talpă de bocanci; cafeaua — cu miros de câine plouat, vorba lui bietul Barbu, Dumnezeu să-l ierte. Marea... nici jocul acela de lumini, nici acele dungi schimbătoare: un fel de Sahară, moartă şi pustie... păzită totuşi de grănicerii noştri cu străşnicie, cu toate că nu se zăreşte un singur vapor, un caic, o luntre...

— Grănicerii trebuie să păzească, — zise colonelul, — fiindcă...

— Da, cele câteva „daci“ depe mal, — vai de „dacile“ lor. (Aud că s'au construit mai bune. dar mă îndoesc).

In jurul „dacilor“ poate două-trei grădini mai frumuşele, cu toate că-i partea cea mai „aristocratică“, mai pretenţioasă... Incolo, câte o tufă-două de arbuşti, şi aiştea chirciţi, goi, morţi. N'ai pe ce-ţi odihni ochiul...

— O fi fost în anul acela de secetă...

— Adevărat... Dar importă nu seceta, nici Dacia... Vă aduceţi aminte cât eram eu de înţepenit, cum nu mă puteam pleca, după ce m'am întors dela Budachi?..

— Cum nu? Iţi făceai reclamă. La vârsta ta...

— De astă dată lăsaţi gluma, care se resfrânge asupra unui băiat cum se cade, un băiat care...

— Nu înţeleg...

— Ascultaţi păţania. Ziua mai mergea: te mai scalzi, mai stai lungit pe plajă, mai fumezi... Apoi masa, somnul, iar plaja... Dar seara — să mori! Străzile întunecoase ca păcura; gropi; un praf înăbuşitor; câţiva pari bătuţi în marginea drumului — parcă înadins, ca să-ţi spargi capul.. Singurul loc de plimbare — pe mal, deasupra „Obrăvului“. Gropi şi aici, se înţelege, un fel de spini de care te agăţi la tot pasul; câţiva copăcei uscaţi, de a căror prezenţă te convingi numai prin întunerec. Să te odihneşti oleacă, n'ai unde...

— Tu îi fi căutat vre-un boschet, vre-o gondolă...

— Ba căutam vre-o bancă. O şi găsii. Şi-a bătut cineva joc de public, a bătut câţiva ţăruşi în pământ şi a întărit pe ei o scândură. Atâta şedere pentru toţi cei vre-o două mii şi ceva de evrei, bulgari, nemţi, ruşi, găgăuţi şi vre-o şapte opt de ai noştri, veniţi ca să vadă noua Dacie.

De altfel cei de prin părţile locului, şi mai ales tineretul, nu se sinchisesc: stau culcaţi pe iarbă, sau chiar pe pământul gol, şi se simt de minune. Simplu de tot: bărbaţii cu capetele pe genunchii femeilor, femeile pe genunchii bărbaţilor, — toţi aproape clae peste grămadă. Ştiţi, un fel de epocă de aur, pe care abia o deghizează până la un punct, întunerecul, — un fel de priapism, mi se pare. Nu, orice s'ar zice, la noi încă nu s'a ajuns...

— Te-au scandalizat bolşevicii până şi pe tine!...

— Intr'o seară cum horhăiam prin întunerec, prin gropi, spini şi picioare întinse, zăresc vreo şapte-opt persoane şezând pe ceva. Mă apropii, mă uit, mă aşez şi eu pe un capăt. Nu observai, nu simţii nimic. Mă plictisea numai vorba lor şi o chicoteală aşa de nesuferită, că părăsii îndată locul şi mă îndreptai spre casă. A doua, sau a treia seară, nimerii aceiaşi bancă şi acelaş capăt. Mă zmulsei şi de data asta, urmărit de acelaş râs şi de aceiaşi chicoteală, şi mă dusei să mă prăjesc în fierbinţeala odăii. A treia, a patra zi... Dar ce să vă mai înşir? Destul că abia peste vre-o săptămână înţelesei de ce râde simpaticul tineret de la Budachi, — înţelesei când nu mai aveam nici o pereche de pantaloni necârpiţi! Aţi înţeles? In locul acela, pe care politicoşii mei sciţi mi-l rezervau cu atâta bunăvoinţă, era bătut un cui... Mic de tot şi cam întors...

— Auzi! — zise colonelul. — Şi cică-i persecutăm... Dar noroc, Sandule, că ştii să cârpeşti!

— Dar voi credeţi că numai eu am păţit-o? — Zise cuconul Sandu. S'a făcut şi o socoteală. Ştiţi la cât se ridică pagubele pricinuite de afurisitul de cui? La peste trei sute de mii, socotind numai pantaloni şi rochii, — afară de ce mai era pe sub astea! Să fi fost la mine la Dorohoi... le arătam eu!...

Iacă de ce umblam eu aşa... de râdeţi voi ca proştii! Cinci perechi de pantaloni noi-nouţi!...

— Să vie Gogu! — zise doctorul, râzând de păţania boerului dela Dorohoi.

Dar Gogu tocmai intra.

— Domnule colonel...

— Stăi, — zise cuconul Sandu. — Unde ai fost vara asta tinere?

— La nişte băi, cucoane Sandule, — răspunse tânărul, jenat de privirile curioase ale asistenţilor. — La Budachi, dar am stat numai...

— Ia întoarce-te puţin cu faţa spre uşă. — Aşa... Ia vezi ce ţi-a căzut jos... Apleacă-te, apleacă-te!

— Nu-i nimic, cucoane Sandule! — zise tânărul, ţinându-se ţeapăn.

— Zici că ai fost la Budachi?

— Da.

— Adică la Dacia? Cu „aristocrăţimea?...“

— La Dacia...

— Dar cuiul s'a mai păstrat?... întrebă colonelul, zâmbind.

— Da, domnule colonel, — îngână tânărul roşind până în albul ochilor.

— Atunci, ştii ce? — se amestecă cuconul Sandu; — du-te în strada Şelari No. 5, etajul de sus, la dreapta. E acolo unul care ştie să repare... Inţelegi?... Orice ruptură, la haină, sau altceva... Ţi-o ţese, de nici nu bănueşti... Inţelegi?... Acuma plecaţi amândoi!

Bătrânii rămaseră singuri râzând.

Peste câteva minute colonelul se întoarse radios. Pe figura aspră a bătrânului oştean se zugrăvea mulţumirea, bunătatea şi iubirea.

Piciorul drept, atins de o baionetă în valea Oituzului, sălta acuma mai bine decât cel sănătos.

— Gata! Am şi dat băiatului bani pentru haine! Duminică jucăm la nunta Lizicăi şi a lui Gogu. Până în seară îi şi expediem la Sinaia. Acuma să cinstim în sănătatea şi norocul tinerilor!

— Ura, Sandule!... A. FRUNZA

Mihail Zoşcenco

Ceasul

Cauza întregei întâmplări a fost că Vasili Conopatov s'a plimbat în tramvai cu o fată. Dacă ar fi fost singur, totul ar fi mers bine, nu i-se întâmpla aşa prostie. Dar dracul l-a împins pe Vasia, să meargă cu fata în tramvai. Aşa a fost să fie. De obicei Vasia nu mergea cu tramvaiul, ci totdeauna pe jos.

Şi deodată, vrea să-şi arate manierele: „Dragă domnişoară, nu cumva doreşti să te plimbi cu tramvaiul?“ — Ai văzut ce păţeşti cu manierele boereşti?

După ce a urcat-o în tramvai, a mai şi plătit pentru dânsa, fără să-i dea ea ghes. Asta n'ar fi fost nimic. Dar, ca să facă pe grozavul, a început să se ţină de mânerele care atârnă sus. Şi atunci, na!

Băiatul avea un ceas mic şi i l-au furat. Acum o clipă îl avea. Deodată îl caută ca să se fudulească cu el, şi ia-l de unde nu-i.

„Ce-i asta?! zice, o dată mă sui şi eu în tramvai, şi poftim!

A început zarvă în tramvai şi vagonul se opri. Bănuielile lui Vasia căzură îndată pe domnişoara lui.

Ea începu să plângă. Zice: „N'am obiceiu să fur ceasuri“.

Publicul era furios: „E o mitocănie, ziceau ei, să bănuieşti o domnişoară“.

Domnişoara plângea mereu: „Nu sunt supărată pe d-ta, zice, că aşa e omul la necaz, dar, te rog hai la poliţie. Poate dă Dumnezeu să se găsească.

El zice: „Lasă încolo poliţia, şi iartă-mă te rog că te-am bănuit. Multe zice omul la necaz.“

Acum a început publicul: „Cum se poate? Dacă adevărat a dispărut ceasul, trebue să mergeţi la poliţie“.

Vasili zice: „Cetăţeni, n'am poftă să merg la poliţie. N'o să mă duceţi cu sila!“

Publicul zice: „Ba trebue să mergi dacă ţi-a dispărut ceasul. Hai! Noi mergem ca martori.“

Vasili zice: „Asta nu e pe dreptate“. Dar tot a trebuit să meargă.

Şi ce credeţi? S'a dus la poliţie băiatul, şi n'a mai ieşit.

S'a dus cu martorii ca să lămurească ce se întâmplase. I-au spus: „Bine. O să găsim ceasul. Complectează formularul acesta şi descrie ceasul“.

A început să explice, să complecteze formularul, şi s'a zăpăcit. L-au întrebat unde era în 1919. Şi i s'a înfundat. I-au poruncit să rămâie acolo şi domnişoarei i-au dat drumul.

Vedeţi d-voastră, cum se petrec lucrurile. Nu mai poţi nici să reclami la poliţie, că te zăpăceşte şi o păţeşti.

Tradus de I. D. G.

Toamna în baltă

Toamna înserează'n baltă lângă lotca sfărâmată,
Printre ierburi ruginite se întinde pe furiş,
Soarele-i aruncă punte de lumină 'nsângerată
Pe viroaga adormită într'un cuib de păpuriş.

Arcul cerului se 'ndoaie, străveziu ca o năframă
De mătase azurie peste-a grindului aramă.
Brotăcei cu ochi de sticlă — ocarine verzi de humă, —
Inşiraţi pe malul apei sar ca mingile de gumă.

Pescăruşi cu aripi albe de hârtie japoneză
Se rotesc tăind spirale în văzduhul auriu,
Iar un stârc bătrân îşi poartă pijamaua lui de sdrenţe
Intre cerul fără margini şi imensul grind pustiu.

D. JARNEA

Perioada de aclimatizare

Cad fulgi mari, bătuţi de vânt tăios. Văzduhul pare-a spune că-şi va plăti tăcerea de până 'acum.

Oştenii de mâine, roşii de frig, sosesc ninşi, pâlcuri-pâlcuri, conduşi de câte-un căprar ţanţoş, ce le ţine ritmul pasului, nervos, mai dela distanţă...

„Un-doi-unu... un-doi-unu...“

Ei merg câtva timp în tactul comenzii, apoi îl pierd. Şeful le aminteşte greşeala cu blândeţe autoritară.

„Dreptu *'leat*,... *un*, doi... ùnu...

Cum zăreşte însă chipiu ofiţeresc, comandantul schimbă tonul, trece fuga în faţa trupei.

„Don' locotinent *leat*.... stângu, stângu... un, doi, unu... ţine *cad'nţa* mă... nu vrei s'o ţii mă?...

După ce-a trecut primejdia răsuflă uşurat.

„Te prind eu la *istrucţia pi gios boboc*“, — şi le pomeneşte neamurile printre dinţi.

Ei sunt îmbrăcaţi felurit, după portul locului de baştină. Aci se întâlnesc flăcăii munţilor, cu făpturile semeţe şi scumpi la vorbă, cu plugarii şesului şi cu târgoveţii guralivi. La glasul datoriei părăsesc casa, lasă cântece şi doruri, rup firul vieţii paşnice, nesbuciumate de năzuinţi ascunse.

Bătrânii aşteaptă în frig, cât le împarte feciorii la unităţi, apoi trec cu toţii la cantină de tăinuiesc până'n deseară, când gornistul sună prelung apelul. Acum se ridică golind paharele, cel mic sărută mâna bătrânului, strângând-o mult, ca pentru despărţire lungă.

— Apăi... mergeţi cu bine...

— Să ne mai scrii cum o duci...

Şi ese grăbit afară, în noapte, trecându-şi pe la ochi un capăt de basma.

* * *

In a treia zi, căpitanul Tache Corteanu a strâns escadronul în sala de mese, ca să-şi vadă noii subalterni. I-a trecut întâiu *în revistă*, apoi i-a adunat în juru-i şi le-a vorbit în graiul lor, ca să-l înţeleagă.

— Voi, băeţi, aţi venit la oaste din toate colţurile ţării... până acum aţi trăit după obiceiul locului... acum intraţi într'o nouă viaţă, mai cu regulă: munca la timpul ei... mâncarea la al ei, odihna la al ei... Aveţi vreme zece zile să vă obişnuiţi cu ea, în perioada de aclimatizare, cum îi zicem noi;... oamenii vechi şi gradaţii vă mai arată pe ici, pe colo;... nu faceţi instrucţie, nici gărzi, nici corvezi: mergeţi la plimbare în oraş într'o zi, în alta niţică gimnastică şi aşa trece timpul şi vă deprindeţi cu armata... acum rămâneţi liberi... dumneata plutonier-major vină după mine şi chiamă pe soldatul Ifrim.

— Ifrim, strigă gros vagmistrul Jorică.

— Prizent, făcu soldatul şi se înfăţişă.

Căpitanul îl luă deoparte.

— După ce trece perioada asta de aclimatizare, vii la mine ordonanţă, cum am vorbit cu moş Gheorghe, tatăţău.

Apoi către Jorică:

— Să-i ajustezi hainele, vagmistre.

— Prea bine, dom' căpitane să trăiţi!

— Bună seara.

Şi Tache Corteanu, părintele escadronului I, plecă mulţumit, fără grijă de mersul treburilor.

Conform tradiţiei, amănuntele aplicării cad în competinţa gradaţilor, ofiţerii neştirbindu-le iniţiativa prin prezenţa lor, aşa că blândele poveţe ale lui Tache Corteanu au trecut în practică chiar a doua zi, începând cu deşteptarea care s'a sunat cu un ceas mai devreme. Sergentul de zi — un căprar roşcovan — a intrat viscolit, s'a pornit printre paturi, cu sabia zăngănind.

— Scoală leat!... Aici se doarme epureşte.

Lui Ifrim i-a acordat o atenţie deosebită.

— Da tu mă?... Vrei să-mi chiuleşti miliţia ca ordinanţ, ai?, îi zice cam răspicat nescăpând totodată ocazia de a-l înrudi cu câţiva sfinţi de seamă.

— Da' ce mă 'njuri bre, răspunse soldatul cu arţag, bazat pe situaţia viitoare.

— Ai zis „bre“?!!

Atât putu spune, împreunând mâinile speriat:

— Păi... la ce mă 'njuri?

— Ti!! asta-i disciplină răcane! — tună în dormitorul întunecat, şi se năpusti cu pumnii asupra-i, cu ochii holbaţi, ghemuindu-l, pisându-i capul, obrajii, unde nimerea, cu furie pătimaşe în apărarea disciplinei ameninţată, intercalând între lovituri şi pomenirea celor sfinte.

Vinovatul gemea înăbuşit, cu capul în perina de pae.

— Iartă-mă domnu' căprar, iartă-mă.

— Aha... nu... te 'nvăţ eu disciplina leat...

Soldaţii au sărit ca arşi din paturi, prinzând a le strânge, întinzând pătura, să sară banul. Când a sfârşit de *reparat* disciplina *ofensată*, domnul căprar *sergent de zi*, se depărtă, cu sabia tot zăngănind.

— S'a dus cu *ţivilia!* — iar din uşă, porunci:

— Treceţi la spălat... apăi la ceai!

Ifrim se îmbrăcă de grabă, strânse aşternutul, apoi scoase tutunul. Şi pe când ceilalţi coborau la ceai, el s'aşeză pe marginea patului oftând uşor, trăgând amarnic din ţigara groasă.

Ceaiul nu e prea dulce, nici prea fierbinte, însă totdeauna pluteşte deasupa lui o undă de grăsime, când mai deasă, când mai rară, după socoteala celui ce curăţă deceseară cazanul. Oamenii vin pe două rânduri, primesc cana cu ceai şi colţucul cazon, apoi trec în sala de mese alături. La sfârşit veni şi Ifrim.

— Târziu camarade... ai să bei ceaiu' gol, fără pâine, îl ceartă micul despot fără a-l mai onora şi cu alte complimente.

După amiază, activitatea a început la ora patru. Până atunci, răgaz pentru digestia borşului cu carne, alternat cu ciorbă de fasole în zilele de post, printre care se numără şi *Lunea*, după canoanele cazone. Un escadron a plecat să cutreere străzile, *vizitând* târgul şi luând cunoştinţă de *domiciliile* ofiţerilor respectivi; altele fac *educaţie patriotică* sub privegherea reangajaţilor. Jorică a eşit cu escadronul la câmp, pe platoul Cătămăreştilor. Aci, i-a aşezat în cerc şi le-a făcut *Introducerea* şedinţei de instrucţie.

— Ascultă toată lumea, băete!... după metoda nouă toate *orile* de instrucţie încep cu *iducaţia fizică...* azi o leacă de *antrinament* la fugă, mâni o leacă de *suideză*, poimâni iar fugă... pe vremea mea nu era... zice că întăreşte trupul şi muşchii... noi începem c'o leacă de fugă... ascultă aici... luaţi câte patru şi plecaţi în trap în juru' meu aşa cam cât o falce... închideţi gura şi trageţi aer numai pe nas... şi purtaţi mâinile în cadenţă, aşa cum fac eu.

Şi le arătă mecanismul sportului care *practicat astfel* avea să le întărească trupul şi muşchii. Apoi au pornit cu toţii pe urmele lui, lărgind cercul tot mai mult în juru-i.

Vântul şueră în câmpia pustie taina pribegirii lui. In fund, departe, câteva lumini plăpânde sfredelesc ceaţa ce vrea să acopere Cătămăreştii. *Şeful*, vârît în şubă, cu gulerul trecut mult peste cap, fumează liniştit, înfruntând cu nepăsare asprimea ernei şi se uită gânditor la subalternii care bătătoresc omătul proaspăt, necălcat.

Când s'a împlinit o jumătate de oră, a încetat „antrenamentul“. Oamenii, roşii rac, suflă năbuşit. — Aşa... cam greu,... da' o să meargă... acu întindeţi mâinile în lături, ridicaţi-vă pe vârfu' picioarelor şi trageţi aer cu gura deschisă... să vă vie *respiraţia* la loc... uite-aşa... începeţi.

Operaţia n'a ţinut mult, tocmai cât trebue să îngheţe pe ei apa agonisită în timpul fugii. Apoi şeful a intrat deadreptul în instrucţie.

— Astăzi învăţăm salutu'... că dacă nu-l ştiţi nu poţi eşi *individual* în oraş... salutu' este o formă enterioară de respect, pentrucă inferiorul — scrie la reglement — datoreşte superiorului *diferenţă* şi respect... care se manifestă enterior prin salut... înţelegeţi mă, ai?... salutu' se dă în toate ocaziile când te 'ntâlneşti cu un superior, afară dacă eşti pe bicicletă... că nu poţi să-l saluţi...

Un târgoveţ, din neamul lui Israel, priceput în conducerea acestor maşini, îl contrazice:

— Da' dici să nu poţi, domp' toner-major? O ţii cu stânga şi saluţi cu dreapta, par' că-i griu?...

— Taci târtane, c'aşa scrie la carte... Şi cum vă spuneam, salutu' se face ducând cu voiciune mâna dreaptă la *cozirocul* capelii privind drept în ochii şefului.

Unul tuşi sec.

— Eşi încoa' care-ai tuşit!

Vinovatul se înfăţişă.

— De ce-ai tuşit, băete, te doare ceva?

— Nu mă doare.

— Atunci de ce tuşişi?

— Ni-o vinit aşa...

— Băete în front nu tuşeşti, nu mişti, nu vorbeşti... ca'n biserică: asculţi... Ai înţeles?... care-ai tuşit mă?... eşi 'nainte.

Dar până să se înfăţişeze al doilea delicvent, un altul mic, sgribulit, tuşi înecat.

— A! răcni şeful roş de mânie, faci în potrivă câne? — şi-i încălzi obrazul c'o palmă voinicească, repezindu-se la celălat nenorocit. Acum însă tot escadronul fu prins de tuse. Şeful păli, pricepând că antrenamentul îşi făcuse efectul.

— Drepţi... coloană câte patru, direcţia cazarmă... [illegible]

* * *

Seara, la ora stingerii, oamenii cad sfârşiţi de trudă, în somn greu, întremător. Şi lucrul se repetă zece zile în şir după „programul-orar“ stabilit de forul conducător al cazărmii, timp în care mai toţi au prilejul să se obişnuiască prin *proprie experienţă* cu *noua viaţă*. Iar „perioada de aclimatizare“ capătă prin colaborări anonime, o mică *variantă*, un fel de *prolog* ai piesei ce ţine afişul la infinit, schimbând numai figuraţia din an în an.

Cât a durat această iniţiere în tainele instituţiei armate, gradaţii s'au străduit ca'n scurtul popas printre ei, Ifrim să le simtă bine atribuţiunile şi să înţeleagă tot rostul miliţiei.

Şi în ziua zecea pe când se afla la curăţitul cailor, un harmasar nărăvaş, anume ales pentru cei curagioşi a plesnit cu sete în pieptul lui Ifrim.

— Valeu! făcu soldatul, cu glasul sugrumat. Apoi îşi apăsă mâinile pe piept şi se prăvăli lat pe linia grajdului. Câţiva soldaţi l-au ridicat şi l-au dus la Infirmerie.

Nu-i nimic! — a îmbărbătat vagmistrul pe ceilalţi... — ...îi trece...

Iniţierea în tainele miliţiei se desăvârşise.

C. C. PETROVICI

Cărţi care trebuesc citite

Recomandate de BIBLIOFILA

Bucureşti, strada Wilson No. 1

Cărvunarii: Marghiloman, Note politice 1897—1924. Câteva observaţiuni critice şi lista alfabetică a celor 2103 persoane citate.

CĂRŢI FRANCEZE: *Pierre Benoît:* Axelle; *Henry Bordeaux:* Le calvaire de Cimiez; *Paul Bourget:* Quelques témoignages; *Emmanuel Bove:* La coalition; *Jean-Marie Carré:* Les deux Rimbaud; *Paul Claudel:* Le père humilié; *Joseph Conrad:* Le Frère-De-la-Côte; *Georges Duhamel:* La nuit d'orage; *Maurice Genevoix:* Les mains-vides; *Julien Green:* Christine, Adrienne Mesurat; *Frank Harris:* La vie et les confessions d'Oscar Wilde; *Pierre de Lacretelle:* Vie politique de Victor Hugo; *François Mauriac:* Destins; *André Maurois:* Bernard Quesnay (édition augmentée de huit chapitres inédits), Voyage au pays des articoles; *Adrien de Meeus:* Histoire de Belgique; *Paul Morand:* Bouddha vivant; *Henri de Régnier:* L'Altana ou la Vie vénitienne; *Upton Sinclair:* Le Pétrole; *André Thérive:* Le retour d'Amazan ou une histoire de la littérature française.

Afară de aceasta Bibliofila este bogat asortată cu cărţi bibliofile din toate ediţiile principale.

CĂRŢI GERMANE: *Das Geheimnis des Freimaurers* von einem bruder Meister; *Heinichen:* Die Grundgedanken der Freimaurerei u. d. oeff. Leben; *Horneffer A.:* Der Bund der Freimaurer; *Keller L.:* Die geistigen Grundlagen der Freimaurerei u. d. oeffentliche Leben; *Wolfstieg A.:* Die Philosophie der Freimaurerei; *Wolfstieg A.:* Ursprung u. Entwicklung der Freimaurerei.

Chantepie de la Saussaye: Lehrbuch der Religionsgeschichte; *Clemen C.:* Die Religionen der Erde; *Schjelderup K.:* Die Askese.

Adler A.: Menschenkenntnis; *Atlantis:* Volksmaerchen u. Volksdichtungen Afrikas; *Jellinck K.:* Das Weltengeheimnis; *Kuntz:* Vor den Toren der neuen Zeit; *Lindsay u. Evans:* Die Revolution der modernen Jugend.

PENTRU COMERCIANŢI: *Botts* Handwoerterbuch des Kaufmanns. Lexikon f. Handel u. Industrie. *Enciclopedia complectă* p. comerţ şi industrie.

INVĂŢAŢI LIMBI STRĂINE. *Metoda Mertner* (8 săptămâni) p. engleza, franceza, italiana, spaniola. *Metoda Langenscheidt* (6 luni) p. engleza şi franceza.

CITIŢI WELTSTIMMEN (conţin pe scurt conţinutul celor mai celebre cărţi din literatura mondială, precum şi biografii, critici, etc. Număr de probă gratuit).

In Bibliofila este o expoziţie permanentă de reproduceri a celor mai bune tablouri din toate timpurile. Aceste reproduceri sunt executate cu un procedeu special şi redau în mod fidel originalul.

Citiţi azi:

„LECTURA“ No. 165

Floarea literaturilor străine

ALFRED de MUSSET

FIUL LUI TIŢIAN

Lei 5.— Scrierea complectă la Librării şi chioşcari.

CEHOV

O dramă

— Pavel Vasilovici, a venit o cocoană şi întreabă de D-voastră, anunţă Luca. — De un ceas de când aşteaptă.

Pavel Vasilovici tocmai dejunase. Auzind de cocoană se încruntă.

— Dă-o dracului ! Spune-i că sunt ocupat.

— De cinci ori a fost până acuma... zice că vrea numaidecât... mai nu plânge.

— Ah !.. Ei, pofteşte-o în birou !

Pavel Vasilovici îşi puse încet surtucul, luă într'o mână o carte, în cealaltă un condei şi, prefăcându-se foarte ocupat, trecu în birou unde îl aştepta o doamnă grasă, roşie la faţă, cu ochelari şi îmbrăcată foarte modest.

— Vedeţi D-voastră... (Muraşchina lăsă ochii în jos şi împreună mâinile în semn de rugă.

— D-voastră nu mă mai ţineţi minte, începu, emoţionată, cu o voce puternică de tenor. — Eu... eu am avut fericirea să vă fac cunoştinţa la Hruţchi... Eu... mă numesc Muraşchina.

— A-a-a... M... M.., Luaţi loc, vă rog! Cu ce vă pot fi de folos?

— Vedeţi D-voastră... continuă doamna tot mai emoţionată... eu sunt o mare admiratoare a talentului D-voastră! Te rog, să nu crezi că vreau să te linguşesc, dar aşa e! Intr'o privinţă eu nu sunt străină de literatură... se înţelege, nu îndrăznesc să mă numesc scriitoare... dar... am publicat trei poveşti pentru copii... şi,,, răposatul meu frate a colaborat la revista D-tale

— Da-a ?... Dar... în ce pot să-ţi fiu de folos ?...

— Vedeţi D-voastră... Muraşchina lăsă ochii în jos şi se înroşii ...eu cunosc talentul D-tale. Eu... am scris o dramă şi aşi vrea să-ţi ştiu părerea... sau, mai bine zis, să-ţi cer sfatul.

Muraşchina se căută nervoasă prin buzunare şi scoase un caiet enorm.

Lui Pavel Vasilovici îi plăceau numai lucrările lui proprii. Cele străine, i se păreau ca nişte ţevi de tun îndreptate drept spre el. Văzând caietul spuse repede:

— Bine, lasă-l aici, am să-l citesc.

— Pavel Vasilovici, zise Muraşchina cu glas rugător, eu ştiu cât eşti de ocupat. Dar... fii bun, lasă-mă să-mi citesc drama chiar acuma!... Fii bun!... Numai jumătate de ceas!... Te implor!...

Pavel Vasilovici era om bun şi nu ştia să refuze. Văzând că cucoana se pregăteşte să izbucnească în plâns băigui:

— Bine, poftim... ascult... jumătate de ceas, primesc...

Muraşchina scoase un strigăt de bucurie, se aşeză şi începu să citească. Citi mai întâi cum lacheul şi servitoarea, curăţind sufrageria luxoasă, vorbesc de D-şoara Ana Sergheievna care a construit în sat o şcoală şi un spital. După ieşirea lacheului urma un monolog al servitoarei despre învăţătură. Apoi un monolog al lacheului despre general, care nu poate suferi principiile fiicei sale şi se pregăteşte să o mărite cu un ofiţer bogat, şi crede că fericirea poporului stă în ignoranţă. Apoi apăru domnişoara şi spuse publicului că toată noaptea s'a gândit la învăţătorul şcoaei, Valentin care îngrijeşte de tatăl său bolnav, a învăţat mult dar nu crede în nimic.

Pavel Vasilovici se gândea cu dor la patul lui. Se uita furios la Muraşchina, simţea cum bate par'că în el glasul ei bărbătesc şi-şi zicea:

— Dracu te-a adus... Ce sunt eu vinovat că tu ai scris o dramă?... Ah! Ce caiet gros!...

Privind la portretul nevestei atârnat în perete, îşi aduse aminte că dânsa îi spusese să cumpere cinci metri de şiret, brânză şi praf de dinţi. — De n'aşi pierde eşantilionul de şiret. Unde l'am pus ? In haina albastră... Ah ! uite cum au murdărit muştele geamul portretului... Acuma citeşte scena XII-a. In curând trebue să se termine actul întâi.

— Nu găseşti că monologul acesta e cam lung? întrebă de-odată Muraşchina ridicând ochii de pe caiet.

Pavel Vasilovici care nu ascultase, răspunse cu o voce vinovată, par'că el ar fi scris monologul: — Nu... de loc... foarte drăguţ!... continuă, te rog..,

Muraşchina plină de fericire continuă:

Ana : Dumneata prea analizezi toate. Ai încetat să trăieşti cu inima şi trăieşti numai cu judecata. — Valentin : Ce e inima ? e un termen anatomic. — Ana (timidă) : Dar iubirea? Şi iubirea e produsul asociaţiei de idei? Spune-mi sincer : ai iubit vre-o dată ? — Valentin (cu amărăciune) : Să nu atingem o rană încă nelecuită, (pauză) La ce te gândeşti? — Ana: Mie mi se pare că nu eşti fericit.

In timpul scenei XVI-a Pavel Valentin căscă şi fără să vrea pocni din dinţi cum fac câinii când prind muşte. Se sperie şi dădu feţii repede o expresie de atenţie.

Scena XVII... Oare când are să se sfârşească?... Insfârşit cucoana citi cu glas tare „Cortina". Pavel Vasilovici respiră uşurat, şi se pregătea să se scoale, dar Muraşchina întoarse repede foaia şi continuă:

— „Actul al doilea. Scena reprezintă strada satului. La dreapta şcoală, la stânga spital. Pe treapta din urmă stau câţi-va bolnavi.

— Iartă-mă, întrerupse Pavel Vasilovici, câte acte sunt în total?

— Cinci, răspunse Muraşchina, şi în aceiaşi secundă continuă să citească.

Pavel Vasilovici se străduia să nu i-se închidă ochii şi să nu-i dispară de pe faţă expresia de atenţie. Sfârşitul i se părea atât de depărtat încât nici nu se mai gândea la asta.

— Tru-tru-tu-tu... îi suna în urechi glasul Muraşchini, tru-tu-tu...j,j,j.j.j...

— Despre ce mă gândeam?... A, da, am uitat să iau sodă !... trebue să am vreun catar la stomac... S'a aşezat pe fereastră o vrabie...

Căscă fără să i-se deschidă gura şi se uită la Muraşchina care i se părea ca într'o ceaţă. Une-ori o vedea subţiindu-se sau umflându-se.

— „Valentin : Te rog dă-mi voie să plec. — Ana (speriată). De ce? — Valentin: (a parte). S'a îngălbenit. (Sare) Nu mă sili să-ţi spun pricina. — Ana (după o pauză): Nu se poate să pleci!...

Muraşchina începu iar să se umfle, apoi să se prefacă într'un fum cenuşiu. I se mai vedea numai gura mişcându-se. Apoi se făcu mică şi, împreună cu masa alunecă până în fundul odăii.

— Valentin (ţinând pe Ana cuprinsă) : Tu mi-ai dat viaţa arătându-mi scopul ei! Tu m'ai reînviat, după cum o ploaie de vară reînviază pământul...

De odată Pavel Vasilovici se sculă în picioare şi începu să privească pe Muraşchina cu ochi tulburi.

— Scena XI-a. Aceiaşi, baronul, un comisar cu sergenţi.—Valentin. Luaţi-mă! — Ana: Luaţi-mă şi pe mine ! Da, şi pe mine! Eu îl iubesc, îl iubesc mai mult decât viaţa !.. — Baronul : Ana Serghievna, uiţi că cu aceste cuvinte ucizi pe tatăl d-tale!...

Muraşchina iar începu să se umfle... Pavel Vasilovici, cu o privire sălbatecă, scoase un răcnet, apucă o călimară grea şi fără să mai ştie ce face, o lovi pe Muraşchina cu toată puterea în cap...

— Legaţi-mă, am omorât-o!!... Strigă el către servitorul care venea speriat...

...La judecată l'au achitat.

Din ruseşte de S. Dobrogeanu-Gherea

Un record

Ca o bombă a isbucnit din Berlin vestea în toate ziarele de mare tiraj ale lumii : *Omul care cântă şaptezeci şi cinci de ore la pian, fără pauză şi fără a se ridica de la pian !* Băgaţi de seamă: fără să se ridice de la pian ! Puneţi-vă în situaţia asta! Să staţi şaptezecişicinci de ore pe acelaş loc fără — pricepeţi! E de neînchipuit! Ipoteză de casă de nebuni!

Un ziarist american s'a dus la Berlin să vadă fenomenul Afişe uriaşe atrăgeau atenţia trecătorilor: „Aci cântă Edi şaptezecişicinci de ore la pian, pentru a bate recordul lui propriu. Il puteţi vedea şi admira. In orice oră din zi şi din noapte". Iar pentru cei cari nu vor să citească, e pus un om gătit în costum de cavaler medieval, cu platoşă, cu pieptar şi suliţă şi care strigă: „Atenţiune. Staţi! Se poate vedea, se poate auzi — record mondial — la pian! Edi cântă şaptezecişicinci de ore fără întrerupere! Edi cântă! Zi şi noapte! Edi cântă!

Oamenii se opresc în cete, ascultă intră şi — Edi cântă! E la pian în cămaşă albă şi pantaloni negri (modă mare la bărbaţi: alb-negru) cu o ţigare în gură şi cântă. Cântă una după alta opere, dansuri, marşuri, lieduri, Wagner, Gilbert, marşul lui Radezky, Mareseillaiza. Şi în timp ce cântă — mănâncă, bea, fumează, vorbeşte — dar cântă!

Ziaristul american se apropie de pianist. Acesta urmând să cânte cu mâna stângă, apucă un scaun cu dreapta:

— Luaţi loc vă rog!

— Sunteţi artist?

— Nu. Dar sunt bine crescut.

— Cântaţi de mult?

— De douăzeci de ore.

— Şi cât timp veţi continua astfel?

— Cam şaptezecişicinci de ore şi după aceia plec să cânt aiurea o sută de ore.

Oricum, pianistul dovedeşte că are şi spirit de întreprindere.

— Aţi mai cântat aşa de mult?...

— Da. Cincizeci de ore la Königsberg şi şaptezecişicinci de ore la Hanovra. Publicul s'a înghesuit şi mi-a turtit pianul. Era un pian prost.

I se serveşte masa. In timp ce cântă „Wer hat denn den Käse zum Banhof gerollt", cu dreapta Edi apucă o bucată de pâine, o aruncă în gură şi cântă mai departe cu amândouă mâinile.

— Voiţi o ţigare ? întreabă Edi pe ziarist

— Mulţumesc!

— Luaţi loc, nu mă costă nimic...

Şi ziaristul observă pe pereţi numeroase afişe: „Edi fumează numai ţigarete X" sau „Edi cântă numai la pianele Y", sau „Edi îşi face hainele numai la croitoria Y", etc.

— Şi care e numele dv. d-le Edi ?

— Mă numesc Eduard Kemp., — am treizeci şi şase de ani, necăsătorit fără copii...

Şi liedul sună voios: „Was machst du mit dem Knie, lieber Hans?".

— Cum aţi ajuns la ideia recordului ?

— Cântam de mic la pian. Noaptea pianul era încuiat, ca nu cumva să cânt. Intr'o noapte, pe când părinţii se culcaseră, auziră deodată pianul; se sculară şi mă găsiră în cămaşă la clavir; îl descuiasem cu încheetoarea de ghete. La zece ani cântam pe dinafară şi încet încet am ajuns să cânt trei, cinci, zece şi mai multe ore până când am bătut un record.

Un vânzător de ziare strigă ultimele ediţii. Edi cumpără un ziar, îl aşează pe pupitrul notelor, cântă fireşte mai departe şi citeşte tare: „Călătoria lui Stresemann la Geneva..." Liedurile se recunosc: „Wo sind deine Haare...? Fest steht und treu, die Wacht...! und sagst du, Komm heit'nacht, mein Schatz... !" (Toate pe dinafară).

— Sunteţi controlat?.

— Fără 'ndoială. Doi funcţionari de la Justiţie supraveghează cu rândul.

Cunoşti liedurile astea?... Şi Edi cântă cu pasiune: „Nun, sei bedankt, mein lieber Schwan !... Wer weiss ob wir uns wieder seh-n!..."

Ziaristul a plecat. Era convins că în curând Edi va cânta în America, deoarece continentul lui Columb ţine să aibă toate recordurile, deci şi pe omul care cântă şaptezecişicinci de ore fără întrerupere. — A.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Karl Kautsky: *Materialistische Geschichtsauffassung* 2 vol.; Morgan: *Urgesellschaft;* L. von Stein: *Geschichte der Sozialen Bewegung* 3 vol.; Andreas Scheu: *Umstruzklime;* Vorländer: *Geschichte der Philosophie;* Otto Rühle: *Revolutionen Europas* 3 vol.; Cunow: *Allgemeine Wirtschaftsgeschichte* 2 vol.; A. Courady: *Geschichte der Revolutionen;* Otto Bauer: *Nationalitäten Frage;* etc., etc.

In franceză: Anatole France: *Oeuvres complètès* (ediţia mare, toate volumele); Rainer Maria Rilke: *Les fenêtre* (ediţie rară cu 10 aquaforte): Ramon Gomez de la Serna: *Gustave l'incongru;* André Gide: *Si le grain ne meurt, Les faux-Monnayeurs, Voyage au Congo;* Georges Duhamel: *La nuit d'orage, Journal de Salavin. La pierre d'Horeb;* Marcel Proust: *A la recherche du temps perdu* (toată seria). *Croniques;* Jacques London: *Croc-Blanc, Aventureuse, Mikhail, chien de cirque, L'appel de la forêt;* Alain: *Propos sur le bonheur, Les idées et les ages* 2 vol., *Le citoyen contre les pouvoirs;* Maxime Gorki: *Les cafards, Ma vie d'enfant,* etc.. etc.

Reviste române şi străine. Expediţii în provincie contra ramburs. Reduceri de preţuri la cumpărături mai mari

„Zâna-de-zăpadă"

Amintiri din Rusia

...„A murit la Atena Maria Alexandrovna de Ribasse, cunoscuta cântăreaţă de Operă"...

Această scurtă informaţie apărută într'un cotidian rusesc din Paris, care îmi vine regulat, a fost de ajuns, ca să-mi turbure liniştea pentru mai multe zile în şir. Apoi uitarea şi obişnuinţa au pus stăpânire pe această primă impresie. Astăzi, mă întorc calm spre trecutul îndepărtat, din care mi-au rămas câteva file de amintire duioasă, legate de acest nume: Maria Alexandrovna de Ribasse. Le cred oarecum interesante şi pentru alţii...

Am întâlnit-o pe Maria de Ribasse la Odesa, în strada Deribasovscaia, plină de zarva mulţimii de pietoni. Eram licean pe vremea aceea şi am venit la Odesa să stau câteva zile în casa unchiului meu, magistrat superior la Curtea de Apel.

Impreună cu vărul meu, Nicolae Ulgren, licean şi el, de aceeaşi vârstă cu mine, bătătoream, cel puţin o jumătate de zi, aceleaşi trei-patru trotuare ale străzii centrale Deribasovscaia, între străzile Preobrajenscaia şi Puşchinscaia.

Chiar în prima zi a acestei vizite, m'am ales cu o cunoştinţă foarte nostimă : un copil de vreo doisprezece ani, bine îmbrăcat, „civil" (nu era şcolar), extrem de desgheţat faţă de liceeni, de eleve şi de birjari. Un fel de „Vasilache"—un „Petruşca" sau un „Vanca Ru-tiu-tiu" rusesc,— cu un adorabil căpuşor de porţelan, capricios modelat.

Copilul se plimba înconjurat de câţiva liceeni mari şi mici. Liceenii şi elevele îl salutau cu duioşie şi-i aruncau priviri de dragoste surâzătoare. Unii se opreau în faţa lui şi-i strângeau mânuţa. Am observat chiar din primul moment, că odată cu această strângere de mână, se strecura ades şi câte o monedă de argint în palma băiatului-păpuşă. Mai târziu, am văzut cum hârtii galbene, de o rublă, şi verzi, de trei ruble, dispăreau în buzunarul elegantului său veston.

M'a dumerit din capul locului vărul meu Colea asupra acestui personagiu enigmatic. Era „pajul reînviat" al Marusei de Ribasse, Zâna liceelor de fete din Odesa. Am aflat astfel, despre existenţa Mariei Alexandrovna de Ribasse — o elevă de 17 ani, din clasa a şaptea, decana unui număr de vreo cincisprezece mii de eleve din Odesa.

„Pajul" ei „reînviat" şi răsfăţatul Mitea (Dimitrie) din lumea liceenilor şi a birjarilor (sergenţii de stradă salutau cu acelaş respect „Zână" şi „Pajul"), aparţinea unei familii foarte sărace, cu numeroşi copii. Marusea de Ribasse, ajutoarea unei doamne din elita Odesei în operele de caritate, a dat într'o zi peste această familie abia scoasă de vecini şi de poliţişti din pivniţa, unde cele opt fiinţe ce o compuneau, aproape se asfixiaseră cu gazul aerian dintr'o ţeavă spartă.

O întâmplare cu totul melodramatică. Eleva Maria întrebuinţa în fiecare dimineaţă câte o oră, înainte de a merge la şcoală, vizitând pe „săracii" cartierului", înregistraţi în carnetul ei. Era odată în toiul iernei, când la orele şapte era încă noapte. Marusea de Ribasse, cu taşca în mână, s'a oprit în faţa unui gang de unde se auzea o zarvă cu totul neobişnuită. Era tocmai catastrofa întâmplată unei familii de săraci, cunoscută Marusei.

Pe scurt, din cele opt fiinţe asfixiate, în stare mai gravă era băiatul Mitea, pe care Marusea îl distingea de mult, din mijlocul celorlalţi copii. Văzând nenorocirea, ce se abătuse asupră-i, Marusea n'a lăsat pe nimeni să-l îngrijească. Fata îşi făcea cele mai aspre reproşuri, pentru că nu-l scosese mai înainte din familia lui şi nu-l ajutase să trăiască în condiţiuni mai bune. I se părea acum, că e vinovată de această nenorocire şi se devotă băeţelului.

Urmele asfixiei au trecut însă destul de repede. In aceeaşi zi, medicii au constatat că Mitea va scăpa cu viaţa. Apoi au urmat câteva chete organizate de Marusea în folosul familiei lui Mitea. Tatăl băiatului, un muncitor din port, a fost internat într'un sanatoriu; mama — lăsată să-şi crească copiii, cu o subvenţie permanentă servită de Uniunea Societăţilor de Caritate din Odesa.

Şi toate acestea numai prin influenţa unei eleve de 17 ani !...

* * *

Tineretul şcolar s'a simţit apoi obligat să ajute mereu băneşte pe Mitea — „Pajul Reînviat" al „Zânei".

Ofrandele acestea se ridicau la început, pe zi, la zeci de ruble ; şi Mitea le preda conştiincios mamei sale. S'au oferit o mulţime de studenţi, de liceeni şi de eleve să dea lecţii lui Mitea şi celorlalţi copii din familia lui.

In toamna anului când îl văzusem pentru prima oară, Mitea urma să se înscrie într'un liceu... Dar am aflat cu mult mai târziu despre cariera lui ulterioară. In primul an de liceu, ajutat şi admirat de profesori, caşi de elevi, a fost menajat şi îngrijit cu aceiaşi duioşie şi simpatie generală. Banii, însă, prea mulţi şi necunoaşterea vre-unui refuz pentru capriciile sale, l-au stricat foarte curând. In anul al doilea a fost scos din liceu de către părinţi, altfel îl ameninţa o eliminare scandaloasă, deoarece fusese prins asupra unei mârşăvii oarecare.

Peste vre-o trei ani, l'am recunoscut într'o trăsură cu roate de cauciuc. Era un „Alfons" al micelor prostituate din Odesa. Am auzit că Marusea de Ribasse a suferit foarte mult din pricina deziluziei cu „Pajul" ei „reînviat". Am mai aflat, că ea făcea acuma conservatorul la Petersburg şi dorea să ajungă cântăreaţă la Operă...

Pe atunci, însă, involuntar, fiind mosafir la Odesa, deşi eram din Chişinău, trebuia să împărtăşesc admiraţia lumii şcolare pentru Mitea şi pentru Marusea de Ribasse. Stătusem, dealtfel, prea puţin în Odesa ca să fi putut cunoaşte bine şi de aproape pe cei doi idoli ai acestui sentimental tineret. Am fost şi eu prezentat Marusei de Ribasse, dar fără putinţa de a mă socoti printre cei ce alcătuiau escorta ei. Am rămas doar, timid şi confuz, în faţa acestui înger; şi i-am păstrat câtva timp un sentiment de adorare abstractă ,care nu mă împiedică, bineînţeles, să-mi urmez cărarea zilnică de cavaler al atâtor fete din Chişinău, unde cunoşteam arborii genealogici ai tuturor autohtonilor.

Am plecat în anul acela din Odesa, după vre-o zece zile, şi n'am mai văzut pe Marusea şi pe Mitea decât în treacăt în vre-o trei împrejurări. Icoana şi povestea lor mi-au complectat lumea sufletească cu câteva accente nouă de dor şi admiraţie. Rămăsesem, însă, străin de peripeţiile şi surprizele trăite mai departe de tineretul şcolar din Odesa, zi cu zi, odată cu desfăşurarea soartei lui Mitea sau cu cuceririle noi făcute de Marusea dealungul carierei ei de zână şi artistă.

Trebue să adaug numai că, sub adoraţia generală pentru această fată, se ascundea faptul, că Marusea era ultima reprezentantă a familiei de Ribasse. Străbunicul ei, amiralul şi arhitectul de Ribasse fusese între 1796 şi 1815, creatorul noului oraş şi port Odesa. Emigrat din Franţa, în urma marei revoluţii, împreună cu Ducele Richelieu, el a făcut să se ridice pe malul pustiu al Mării Negre, acest minunat oraş. Astfel că locuitorii Odesei se arătau credincioşi dinastiei de Ribasse până la plecarea Marusei la Petersburg, adică în anii ei de şcolăriţă, când se plimba pe trotuarul străzii care îi purta numele: „Deribasovscaia"!.

* * *

Au trecut câţiva ani. Cariera artistică a Marusei de Ribasse era încă în pregătire. Dar, într'o zi, afişele operei din Kiev şi ziarele anunţară că Rebicov pune în scenă noua lui operă „Pomul de Crăciun",*) cu subiectul luat din Dostoevski, rolul principal fiind încredinţat artistei Maria Alexandrovna de Ribasse, laureata conservatorului din Petersburg.

Eram pe atunci student al Universităţii din Kiev, obicinuit să fac multe nopţi de iarnă „coadă", în aşteptarea deschiderii casei de bilete, când veneau celebrităţile invitate la Operă, la concerte, sau la dramă, pentru unul sau câteva spectacole... In cazul „Pomului de Crăciun", însă, şi al apariţiei Mariei de Ribasse, am fost scutit de toate aceste neplăceri.

Mi-am cumpărat de dimineaţă bilet şi împreună cu câţiva camarazi care cunoşteau trecutul Odesei din epoca Marusei şi a lui Mitea, am asistat la premiera „Pomului de Crăciun". De 18 ori pe rând s'a cântat această operă în primele trei săptămâni din luna Decembrie a acelui an, şi de 18 ori în şir am fost prezent la aceste spectacole. N'am căutat s'o văd pe Maria de Ribasse în afară de scenă, deşi mă întâlneam cu Rebicov, cu care păstram prietenia de când fusese director al şcoalei muzicale din Chişinău. Chipul ei se încrustase odinioară adânc în sufletul meu, ca orice imagine de soră ideală, dar am rămas streini unul de altul. Acuma, când devenise artistă mare şi se bucura mai ales de succese. ce i-ar fi putut aduce cunoştinţa unui student, care nu aflase decât întâmplător povestea „Zânei" din Odesa ?

S'a apropiat Crăciunul şi am plecat din Kiev la Chişinău. Revenit pe la 20 Ianuar, am aflat că „Pomul de Crăciun" e montat la Harcov de însuşi Rebicov, şi că Ribasse a plecat să cânte acolo...

De atunci au mai trecut trei ani.

Apoi epoca celei dintâi revoluţii ruseşti m'a făcut să întrerup cursurile universitare şi să nu mai revin ca student (un şir întreg de ani, reprimit fiind în fiecare August în mod condiţionat, la fiecare 31 Decembrie eram eliminat, fiindcă nu-mi sosea dela Ohrană certificatul de bună purtare politică), decât abia după potolirea pasiunilor. In mediul noilor mei colegi, mă simţii atunci oarecum „student bătrân".

Intr'un cerc de prietini vechi şi noi, am cunoscut pe doi fii de bancheri evrei din Kiev, studenţi şi ei: Bagrov şi Epstein. Povestirea mea n'are deocamdată în vedere pe cel dintâi: e acel Bagrov, simpaticul neurastenic şi enigmaticul revoluţionar de mai târziu, care a asasinat în 1911 pe Stolypin, primul ministru al Rusiei, după ce a jucat timp de trei ani rolul de agent al Ohranei, ca să capete încrederea nelimitată a şefilor ei; în urma cărui fapt fusese chiar însărcinat cu păzirea personală a lui Stolypin la acelaş teatru comunal de Operă din Kiev şi chiar în seara spectacolului de gală, care avea loc în prezenţa familiei ţarului Nicolae al II-lea !...

* * *

Al doilea „fiu de bani gata", Rafail Epstein, un băiat extrem de delicat şi frumos ca un zeu antic, nu era cuprins de patima politică ; suferea de piept şi era discret, duios şi timid faţă de femeile desgheţate sau de cunoştinţele nouă. In toamna aceia Epstein se pregătea să plece în Italia pentru toată iarna. Şi a plecat. Iar eu, asigurându-mă din nou, că nici în acest an Ohrana nu binevoeşte încă să ridice excomunicarea pronunţată contra mea, de Crăciun m'am pomenit acasă.

Lucrul s'a repetat astfel de câte-va ori în şir. In fiecare toamnă mă întâlneam deci cu Bagrov şi Epstein, necunoscându-le bine firile şi perspectivele viitorului. Erau foarte ciudaţi amândoi, şi fiecare în felul său.

Bagrov — gânditor ca un complotist (se afla de pe atunci în Ohrana), cu eternu-i surâs bolnăvicios, plin de tristeţe şi de jenă de parcă cerea tuturora ertare; risipea fără socoteală banii luaţi dela părinţi (şi dela Ohrană). Cel puţin jumătate din veniturile lui intrau în buzunarele camarazilor nevoiaşi, — iar cealaltă jumătate dispărea în chefuri prin localurile unde tineretul universitar şi revoluţionar bea şi mânca stimulându-i dărnicia...

Rafail Epstein — părea pe zi ce trecea, turnat în ceară. Călătoriile îl făcuseră ceva mai vesel, mai desgheţat chiar şi în societatea femeilor. Tenul mat al feţei lui era ars de soare şi masca cu greu slăbirea obrajilor. Ochii lui înebuneau tot mai mult pe numeroasele adoratoare, dar nici-una nu-i capturase încă inima. Se apropia de 25 ani, aşa, fără vre-o simţire împărtăşită, bogat, generos şi condamnat...

Au mai trecut câţiva ani, şi am încetat să mai mă duc în fiecare toamnă la Kiev. Era inutil să mă mai înscriu a zecea oară la Universitate pentru unul şi acelaş semestru iluzoriu. Dar în 1912 am mai vizitat odată pe fosta şi incomplecta mea Alma Mater ; am mai călcat prin cercuri restrânse de vechi prieteni, am stat puţin pe la rude... Intr'o zi, l'am întâlnit şi pe Epstein împreună cu o doamnă a cărei figură mi s'a părut cunoscută şi am aflat numai decât că e... soţia lui: Maria Alexandrovna de Ribasse, care nu devenise totuşi Doamna Epstein, fiindcă amândoi erau împotriva căsătoriei legale.

El părea mai tare, mai sănătos decât în trecut. Fericirea îl făcuse să-şi încordeze puterile vieţii înaintea morţii fatale. — „Rafcic", — aşa-i spunea Marusea, „Zâna" tinereţii mele.

Era tot atât de frumoasă pe cât părea de fericită.

Iată deci, când mi-a fost sortit să o cunosc mai de aproape. Merita, într'adevăr, această femee, toată faima câştigată încă de pe timpul lui Mitea-păpuşă. Bunătatea ei, delicateţa şi suprema sensibilitate se exprimau cu o şi mai mare siguranţă şi graţiozitate, prin gest şi prin ton.

Părechea Epstein era iarăşi înconjurată la Kiev de numeroşi admiratori. Totuşi, în afară de câteva ceasuri

*) Vezi „Pomul de Crăciun". No. 264 al „Adev. Liter. şi Art."

(Continuare în pagina VI-a)

răsleţe petrecute împreună cu dânşii, n'am reuşit nici atunci să-mi împletesc oarecum cărarea vieţii cu a lor. Plecând acasă, la Chişinău, i-am părăsit pentru totdeauna. Citeam numai din când în când despre succesele Mariei de Ribasse de prin mai multe teatre de Operă. Intre altele, ea tocmai recreiase rolul „Zânei-de-zăpadă" în opera lui Rimsky-Korsacov, cu acelaş nume.

In 1916, un ziar din Kiev, ce-mi venise la Iaşi, îmi adusese un anunţ de doliu: părinţii lui Epstein mulţumeau tuturor rudelor şi prietenilor care au luat parte la prima aniversare a morţii fiului lor, asistând la parastasul din Sinagoga cea Mare. Anunţul nu conţinea numele Marusei alături de cel al părinţilor lui Rafail. Despre dânsa am aflat în acelaş an, tot din jurnalele ruseşti sosite întâmplător, că juca şi cânta din nou la Odesa, la Moscova... De atunci, n'am mai întâlnit nicăeri numele ei prin coloanele gazetelor ruseşti. De curând, însă, mai exact: cam pe la începutul lui Ianuar 1928, am dat peste informaţia care mi-a anunţat moartea Mariei de Ribasse...

* *

Mor, dispar multe, foarte multe dintre cunoştinţele noastre vechi. Ni se înăspreşte fatal inima şi nu mai răspunde la cele mai dureroase veşti, aşa cum ar trebui să răspundă. Şi totuşi, tocmai moartea acestei femei mi-a pricinuit o mare durere. Ce fiinţă frumoasă şi duioasă, ce artistă de talent autentic a dispărut odată cu Maria de Ribasse ! — Repet, dealtfel, ceiace s'a scris despre ea în presa emigraţiei ruseşti, din centrele Europei.

Nu numai vocea, ci toată firea ei excepţional de muzicală a fost ca o coardă ce răsună la tot ce-i frumos în acordurile vieţii. Un gust fin, o tratare elegantă a rolurilor, o pătrundere artistică a intenţiilor autorilor — au fost dovezile talentului cu care o înzestrase Divinitatea. Puritatea gândirii şi a expresiei — făceau din ea parcă un tip ideal de întrupare îngerească sub înfăţişarea unei călugăriţe. Nici o „aventură amoroasă" în întreaga-i viaţă, ci numai doi iubiţi, amândoi morţi, succesiv, — Rafail Epstein bucurându-se şi de infinita-i duioşie de soră de caritate predestinată, îndurerată.

Cariera ei de artistă nu şi-o făcuse cu ajutorul reclamei. Intotdeauna modestă şi calmă, fără vre-un substrat practic, Maria de Ribasse evita situaţiunile, care cereau îndrăzneală şi prefera să se dea la o parte. Astfel, numai talentul ei o înălţa în mod firesc, din treaptă în treaptă.

Am mai aflat din necrologuri, că Maria a murit de inaniţie la Atena. Iar puterile au trădat-o tocmai atunci, când însfârşit, ajunsese la putinţa de a scăpa de mizerie acceptând catedra de canto în Capitala Greciei. S'a stins, s'a topit ca şi „Zâna de zăpadă" din basme, pe care a interpretat-o de atâtea ori.

Ziarele afirmă că nimeni n'a ştiut în ce sărăcie s'a zbătut ea la Paris. Nu mândria, nu amorul propriu; ci o excepţională delicateţă a caracterului ei nu i-a îngăduit să atragă atenţiunea altora asupra nevoilor ei personale. Nicăeri, niciodată nimeni n'a auzit dela dânsa vre-o plângere sau vre-o cerere de ajutor. Iar în ajunul plecării dela Paris spre Atena, fiind pentru ultima oară în casa unor prieteni, i-a făcut pe aceştia să râdă foarte mult, când a refuzat să mai ia puţin dintr'o mâncare, spunând cu o nuanţă de glumă tristă:

— Ah ! nu ! Mulţumesc, e deajuns. Eu şi cu Rafcic al meu ne-am dezobicinuit să mâncăm...

. . . .

Aci, mă dumiresc: dela Rafcic i-a rămas deci un alt Rafcic — fiul acelui student frumos şi nepotul acelui bancher, care în anunţul de doliu nici nu pomenise măcar numele norei.

Acest detaliu necunoscut, aflat abia acuma, mi-a stârnit gânduri rebele, legate de trecutul care nu se mai întoarce niciodată. Cum şi după noi mai rămân uneori fiinţe la fel cu acest Rafcic al doilea şi se pierd apoi în haosul vieţii — faptul însăşi al existenţei undeva a acestei flori orfane capătă o însemnătate înfiorătoare şi ne produce o durere nemărginită...

Şi totuşi, într'o amintire ca aceasta, destul de mare, n'am descris măcar înfăţişarea Marusei de Ribasse ca elevă de liceu şi nici cum realiza ea pe scenă tipul fetiţei cerşetoare din „Pomul de Crăciun" sau acel al „Zânei de zăpadă", creaţiuni de Operă necunoscute încă în Europa decât din partiturile editate la Lipsca.

Fermecătoare şi subţirică ca şcolăriţă şi ca artistă, frumoasă, elegantă şi de o bunătate fantastică — ca femee de societate, tipul Marusei de Ribasse poate fi închipuit de orişicine după imaginaţia proprie; şi fiecare o va vedea aşa cum era. Dar mai presus de orice înfăţişare exterioară, de orice aspect al figurii sale, stă faptul că ea, care a apelat la caritatea publică pentru alţii, n'a cerut nimic pentru dânsa niciodată ; şi s'a stins, părăsindu-şi fiul, evident, în faţa aceleiaşi carităţi publice...

ALEXIS NOUR

DIN CATALOGUL

Editurii „ANCORA"

S. Benvenisti & Co.

Bucureşti-Str. Emigratului No. 4 şi 6-colţ cu Str. Antim

Ortiz Ramiro. Italia modernă	Lei	60.—
Paraschivescu Ştef., lt.-colonel, La porţile Moldovei	„	30.—
Pas Ion, Găina cea moţată	„	50.—
Pas Sarina-Cassvan. In ţara trântorilor	„	35.—
Peltz I. Fantoşe vopsite	„	40.—
Plastara G. Curs de drept civil Român, vol. VII (siguranţe personale şi reale)	„	350.—
Popescu-Lumină I Domniţa Galini (poveşti)	„	75.—
Pora N. Din lumea lor (poveşti pentru copii)	„	60.—
Rădulescu-Codin. Cuvântări populare	„	60.—
Relgis Eugen. Coloana printre ruini (eseuri)	„	30.—
Râuleţ Const. Piedica (Colecţia Ancora)	„	25.—
Rosetti Radu şi **Cerbu S.** Cartea dragostei (antologie)	„	40.—
Sandu Movilă. Crinii roşii (poesii)	„	35.—
Sandomirsky Axentie. Bestia Mistică, (viaţa şi moartea lui Rasputin)	„	60.—
Sanielevici H. Noi probleme	„	90.—
Scriban Archim. Sfânta Evanghelie	„	80.—

Se pot procura dela toate librăriile din Capitală şi provincie.

Cronica muzicală

Tamara Karsavina.-Ettore Bergamaschi

Dacă vom judeca după cronicile apărute în presa rusească din Paris, Berlin, Praga, Varşovia, Riga, etc., vom avea tot dreptul să fim prea puţin satisfăcuţi de mozaicul coreografic executat de Tamara Karsavina în seara de 21 Martie la Teatrul Liric. Programul desfăşurat aci n'a prezentat vre-o noutate : Karsavina dansează toate aceste numere pretutindeni unde o duce itinerariul turneului ei european.

Ea continuă să lucreze şi să repete zilnic acelaş program, fără să fie nevoită să-şi întindă mereu repertoriul, complectându-l cu numeroasele noutăţi ale coreografiei moderne. A arătat deci şi Bucureştenilor un maximum de artă coreografică !

Şcoală, şcoală şi iar şcoală ! — nici un fragment de creaţiune nouă... Şcoală tradiţională, superbă; dar balerina nu mai cunoaşte avânturile îndrăzneţe. Partenerul ei, tânăr şi proaspăt, evident antrenat de rolul său; dirijorul extrem de exact (au fost totuşi câteva clipe de lipsă de coincidenţă între muzică şi mişcările Tamarei Karsavina), — din aceste elemente se compune cadrul în care îşi desfăşoară rutinata-i plastică de balet.

Gesturi clasice abundă. Păstrarea, economisirea energiei pentru sfârşitul spectacolului, unde o strălucire supremă e absolut necesară, face şi ea parte din programele specifice de turneu.

E, evident, un mare avantaj pentru opera noastră că n'a fost nevoită să plătească Tamarei Karsavina sume considerabile pentru cele două seri.

Sala era arhiplină.

Numerele cele mai reuşite au fost : Chopin (vals), Lanner (Wiener Walzer), Delibes (fragment din Sylvia) şi Strauss (Galopp cu nuanţă de cancan graţios)...

Tenorul Bergamaschi ne-a arătat uimitoarele resurse de cântăreţ din ţara lui Verdi — ţară care, ea însăşi, e o întinsă şcoală de muzică.

Adevăratul bel-canto ce trebue desfăşurat în interpretarea rolului lui Manrico, în acele câteva accente distincte de mezzavoce, care fac trecerea la frazele cele mai dramatice ale registrului acut;—toate acestea Bergamaschi le-a ilustrat cu generozitatea unui virtuos consacrat.

Ariile populare ale „Trubadurului", când sunt executate de un asemenea artist cu minunate resurse vocale, ne face să ne aducem aminte de arta cu care Paderevschi, de pildă, îl interpretează pe Chopin.

Când vom putea oare ajunge să avem, din şcoala noastră muzicală, astfel de interpreţi lirici ?

D-l Jean Athanasiu a contribuit la ansamblul de belcanto al spectacolului, strălucind în repetate rânduri cu o emisiune vocală de aceiaşi superioară calitate ca şi Bergamaschi.

A. N.

FILATELIA

Presa filatelistă procedează foarte conştiincios şi merită toată lauda din partea colecţionarilor, când le atrage cea mai serioasă atenţie asupra nevoii de a cunoaşte la perfecţie unele laturi ale filateliei practice, care sunt prea des neglijate. Neglijenţa aceasta produce multe deziluzii şi pagube amatorilor filatelişti — şi numai lor; fiindcă profesioniştii şi comercianţii filatelişti cunosc toate detaliile şi chiar tainele asupra mărcilor.

Trebue de pildă, cunoscut, că mărcile Angliei sunt prevăzute cu 17 diferite filigrame: o coroană mare, una mică, o jartieră, flori heraldice, o ancoră, o coroană cu litere: I, V şi R; o cruce, o tijă de trandafir, etc. Filigramul cel mai des întâlnit e o coroană; trei serii principale de mărci din 1887 cu portretul Reginei Victoria, din 1902 cu portretul lui Eduard VII şi din 1912, cu portretul Regelui George — sunt prevăzute cu acest filigram. Dela 1840 şi până la 1926 inclusiv, Anglia n'a lansat decât 178 mărci, din care 82 au semn — o coroană. Mai rar pot fi întâlnite : o tijă de trandafir — 13 mărci; o jartieră — 9; o ancoră — 8, o cruce — 3; şi literele *I V R* se află pe o singură marcă din seria anului 1847, în valoare de 6 pence.

Coloniile engleze n'au aplicat, în marea majoritate de cazuri din primii ani când s'au lansat mărcile poştale, — nici un semn în filigram. După aceasta, Coloniile Engleze au introdus patru tipuri de semne (deşi unele colonii n'au recurs de loc la semne în filigram, iar acelea care le-au întrebuinţat — n'au făcut-o pentru toate mărcile lor), şi anume: începând cu anul 1863 apar o coroană şi două litere: S. S.; dela 1882 înainte — o coroană şi literele S. A; dela 1904 înainte — literele mici S. A. repetate de foarte multe ori pe coala mărcilor cum ea iesă din maşina litografică; astfel pe fiecare marcă se află S. A. întregi sau numai părţile lor tăiate pe marginea mărcii. Apoi începând cu anul 1921 aceleaşi două litere apar filigramate într'un cursiv foarte complicat.

Astăzi cele mai scumpe şi mai căutate mărci engleze sunt cele cu S. S. şi coroană. Sunt şi excepţii. Mărcile Africei de Sud au semnul — un cap de ren; Australia — litera A şi o coroană; Barbados, Ceylon, Grenada, Sf. Elena, Sf. Lucia şi Tasmania — o stea cu şease colţuri; Capul Bunei Speranţe o ancoră; Jamayca — un ananas; Malecca — un cap de elefant. N'au filigrame: Borneo şi Canada.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 97

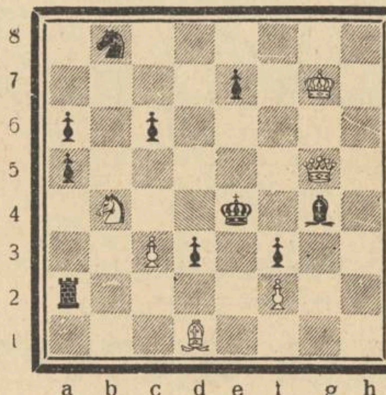
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Nazdar II"

(inedită)

Negru (10 figuri)

Ré4, Ta2, Cb8, Ng4, Pa5, a6, c6, d3, è7 şi f3.

Alb (6 figuri)

Rg7, Dg5, Cb4, Nd1, Pc3 şi f2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 98

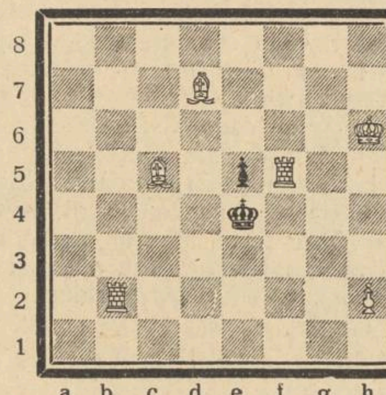
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Haduviga II»

(inedită)

Negru (2 figuri)

Ré4, Pé5.

Alb. (6 figuri)

Rh6, Tb2 şi f5, Nc5 şi d7, Ph2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 99

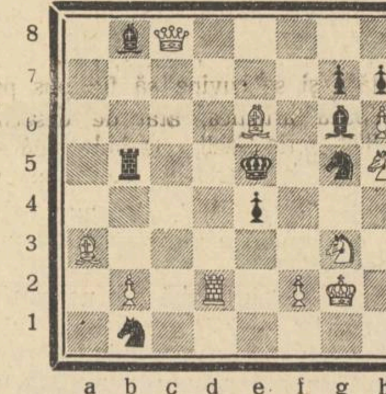
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Haduviga III"

(inedită)

Negru: (9 figuri)

Ré5, Tb5, Cb1 şi g5, Nb8 şi g6, Pé4, g7 şi h7.

Alb (10 figuri)

Rg2, Dc8, Td2, Cg3 şi h5, Na3 şi é6, Pb2, f2 şi h6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 100

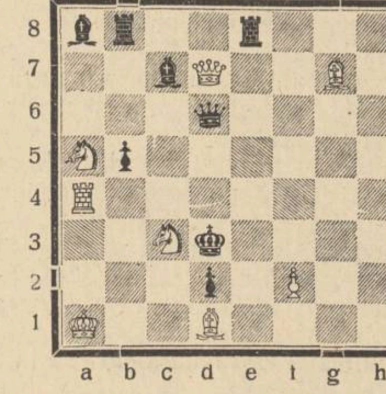
Din concursul nostru de probleme.

Motto: „Excelsior IV"

(inedită)

Negru: (8 figuri)

Rd3, Dd6, Tb8 şi é8, Na8 şi c7, Pb5 şi d2.

Alb (8 figuri)

Ra1, Dd7, Ta4, Ca5 şi c3, Nd1 şi g7, Pf2.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

CORESPONDENŢA

BRAŞOV — A. P. — Problema dv. în 2 mutări (Rg7, Rg5) e insolubilă. 1. Tg2, Ch5+! 2.?

IAŞI — A. M. — Am primit o singură problemă în două mutări (Ré7, Ré5) care se va publica.

LOCO — G. N. — Cercul de Şah „Camera de Comerţ" str. Bursei 2. Et. III — Cercul de Şah „Sfatul Negustoresc" Pasag. Imobiliara scara B. Et. I — Cercul de Şah „Tură" Labirint 54 — Cercul de Şah „Speranţa" Şoseaua Crângaşi (Cooperativa Speranţa).

FOCŞANI — E. C. — Nepublicabilă.

ŞTEFĂNEŞTI — Problema dv. în 2 mutări (Ra7, Rd5) e slabă. Mai încercaţi.

SOROCA — H. C. — Problemele trimise sunt slabe.

Pentru autorii problemelor destinate concursului nostru.

Motto: HADUVIGA I în 4 mutări, se rezolvă şi prin 1. Nb5.

Motto: IONIŢĂ SĂNDULESCU în 4 mutări, e incorectă căci în afară de faptul că are 2 soluţii 1. g2—g3 şi 1. Nc5, soluţia indicată de autor nu duce la rezultat prin 1..., N×b8.

Motto: BENCEA se rezolvă şi prin 1. Nf3+.

Motto: PRIMĂVARĂ e insolubilă căci la 1...., f6—f5! nu există mat în a doua mutare.

Motto: NAZDAR I e incorectă căci aproape în toate variantele există dualul 2. D×è4+.

Motto: SUS LA MUNTE... se rezolvă şi prin 1. N×é6+.

Motto: NAZDAR IV se rezolvă şi prin 1. a5—a6 sau 1. Cf5—é7.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Părerea ştiinţei asupra alimentelor pentru copii „ALLENBURYS"

Dispensarul „Goutte de lait" Str. Traian No. 25 — *Buc. 30 Martie 1928*

Graţie bunăvoinţei dv. am putut experimenta la dispensarul „Goutte de lait" din Bucureşti, laptele „ALLENBURYS". Rezultatele obţinute au fost din cele mai satisfăcătoare, laptele a fost bine suportat, copiii l'au luat cu plăcere, n'au avut nici o manifestare nocivă.

Am întrebuinţat No. 1, 2 şi 3. In special m'am servit de No. 2 la un copil atrepsic. Am hrănit acest copil cu laptele „Allenburys" No. 2, după prescripţia din broşură. Copilul ia cu plăcere din 4 în 4 ore, e sătul, vioi, n'are vărsături, scaunele normale, doarme bine şi creşte în greutate.

Am întrebuinţat şi făina maltată No. 3, cu lapte de vacă, cu aceleaşi rezultate bune.

Cred dar că produsele „Allenburys" sunt de mare folos, acolo unde alăptarea la sân nu e posibilă şi mai ales în timpul când copilul este înţărcat.

Laptele „Allenburys" se prezintă bine, are miros foarte plăcut şi gust excelent.

Medic şef al dispensarului „Goutte de lait"
DR. B. MENDELSOHN

Cereţi broşura în limba română pentru alimentarea copiilor cu alimentele „Allenburys".

Reprezentant S. N. Iancovici, Bucureşti, str. Academiei No. 6. Tel. 39/13.

Curiozităţi

„Valencia şi Internaţionala"

Se afirmă că autorul „Valenciei" îşi cifrează veniturile anuale în milioane de franci.

Pierre Degenter, autorul „Internaţionalei", a pătruns deasemeni în toate colţurile lumii unde se găsesc proletari oricât de puţin organizaţi. Dar aceasta e cu totul altceva. Deşi „Internaţionala" are menirea să înlocuiască toate imnurile naţionale, autorul ei, trecut de 70 ani, mai vegetează la Saint-Dénis, lângă Paris, într'o extremă sărăcie.

Existenţa lui Degenter se menţine mulţumită micilor încasări primite la societatea compozitorilor francezi şi percepute din veniturile unor romanţe şi dansuri scrise de Degenter pe vremuri. Partidul comunist francez îi mai dă un mic ajutor bănesc. Soarta acestor două cântece: „Valencia" şi „Internaţionala" arată că, deocamdată, simpatiile masselor nu sunt încă de partea lui Degenter.

Fracul Calăului

Executarea celor condamnaţi la moarte în Polonia se făcea până de curând de detaşamente militare, ceeace, evident, producea demoralizarea ostaşilor. O nouă lege prescrie un deosebit ceremonial pentru execuţia care trece în competenţa unui călău de Stat, şi anume : pregătirile se fac de către ajutorul călăului; însuşi călăul nu face altceva decât trage, cu o lovitură de mână scăunaşul pe care stă condamnatul cu streangul de gât. Această operaţie călăul o execută fiind îmbrăcat în frac, cu cilindru în cap, având pe faţă o mască de mătase neagră şi mănuşi albe. Mănuşile călăul le aruncă apoi la picioarele spânzurătoarei. In ultimul timp au şi fost executaţi astfel vre-o zece condamnaţi. Presa găseşte însă că ceremonialul acesta e prea teatral şi nu corespunde seriozităţii cu care justiţia e nevoită să curme viaţa unor indivizi primejdioşi: se şi elaborează un alt ceremonial.

Crematoriu repugnat

Acum un an, la Moscova a fost inaugurat „Crematoriul Central". Intenţia guvernului sovietic era să introducă arderea cadavrelor deocamdată numai în Capitală ; urma mai târziu să se construiască crematorii în toate oraşele mari ale fostei Rusii. Experienţa celor 12 luni însă, a arătat că în acest nou stat atât de ateist şi realist, crematoriul central rămâne în inactivitate ; în afară de cele dintâi câteva cadavre luate de prin spitale, au fost arşi în cursul unui an întreg numai 23 decedaţi, conform ultimei lor voinţe sau după cererea rudelor. Arderea fiind destul de scumpă, crematoriul refuză să ardă cadavrele oamenilor săraci, vagabonzi sau morţi din cauza vreunei epidemii, etc. Presa sovietică explică această situaţie — cam... prea originală pentru un Stat şi o societate bazate pe materialismul economic, — prin faptul că propaganda religioasă desfăşurată pe ascuns de clericii ortodoxi, catolici, luterani, musulmani şi budişti, „a asmuţit toate capetele împotriva crematoriului"; că ideia ştiinţifică a arderii cadavrelor a şi eşuat în faţa unei alte idei lansate de cler: „Crematoriul e o invenţiune a Satanei"; şi că, însfârşit, nici unul încă dintre comuniştii de marcă n'a exprimat dorinţa să fie ars, şi nici nu s'a adresat crematoriului când i-a murit cineva din familie. Insuccesul acesta se mai explică şi prin preferinţa ce comuniştii o arată vădit îmbălsămării : însuşi Lenin, apoi Frunză, Dzerjinschi, etc. se află îmbălsămaţi prin mausolee luxoase. Pentru Lenin s'a construit un mausoleu special în centrul Moscovei, pe o mare piaţă istorică ; iar ceilalţi comunişti şi-au găsit eterna odihnă prin cavourile luxoase ale aristocraţilor şi bogătaşilor, expropriate de stat. Ca rezultat, nu s'a mai clădit nici un crematoriu în provincie, iar crematoriul central rămâne unic şi n'are pe cine să ardă, deşi la Moscova mor zilnic aproximativ 100 de oameni !

„Maharani" din Andor

Miss Nancy Müller, devenită Davy-Sharny-Akhta, soţia Maharadjahului din Andor, fiind încântată de Brahmanism, intenţionează să trimită în Statele-Unite ale Americei de Nord, o misiune care să convertească cât mai mulţi americani şi americane — la Brahmanism. Fosta Miss Americană e plină de admiraţie mai ales pentru ceremoniile: trecerea la brahmanism şi căsătoria după ritualul brahman. Noua „Maharani" a şi afectat în acest scop o sumă : 50.000 de dolari, adică atâta cât are dela soţul ei anual, conform contractului, pentru „mici cheltueli". In ziua nunţii excentrica şi frumoasa americană a primit ca dar de la soţul ei, lucruri în valoare de 300.000 dolari. In curând „Maharani din Andor" va pleca în Europa unde i se va face o operaţie de apendicită. Acum ea s'arată pretutindeni în oraş şi prin împrejurimi, însoţită de patru ostaşi, adevăraţi uriaşi Hinduşi călare, care au datoria să „croiască drumul" în mulţimea îmbulzită în străzi înguste, orientale, — cortegiului Inaltei Doamne. Până la căsătorie „Maharani" a stat închisă în palat, timp de patru luni.

CĂRŢI ŞI REVISTE

SIMONA BASARAB: Robii Pământului — Biblioteca „Dimineaţa" No. 84 Preţul 10 Lei. —

Deschizând modestul volumaş intitulat „Robii pământului", te întrebi cine sunt robii pământului, căci din cele trei schiţe, ce ni se prezintă aci, nici una nu poartă titlul broşurii. Dar, după ce ai isprăvit lectura celor 103 pagini, vezi cu satisfacţie ce nimerit e titlul colectiv pentru „eroii" celor trei schiţe. Aceşti robi ai pământului sunt fiinţele nenorocite, din care fiecare sat are câte un reprezentant tipic. Astfel satul Cornii de sus are pe ţiganul Dogan, sărac lipit pământului, care trăeşte la o moară aproape părăsită, dar visează la comoara ce o descoperise într'o noapte fără somn prin flacările ce i-se arătaseră la locul cu noroc, dar pe care n'o poate desgropa până nu-i va da voe ursitoarea.

In Poglet trăieşte Trololoi, care nu munceşte nimic, dar totdeauna găseşte masa pusă în orice casă ar intra, fiindcă e plăcut la vorbă şi oamenii ascultă cu plăcere şoţiile lui. Are legături intime cu depravata satului, care la rândul ei face dragoste, pe lângă alţii, şi cu „şeful" postului de jandarmi şi astfel află cine sunt hoţii care fură boii oamenilor din sat.

„Şeful" postului e în acelaş timp şi capul bandei de hoţi şi Trololoi, care încă ştie ceva de taina asta, e schingiuit până la sluţenie, ca să nu poată spune nimic, dar căruia îi revine la urmă rolul de-a-l toca în cap pe „şăf" tocmai când vrea să fure boii primarului.

In sfârşit, un alt sat, fără nume, are pe Măcălău, supranumit „prostul satului", care e o namilă de om, cu puteri cât şapte şi muncitor când are ce lucra. Pentru un viol săvârşit asupra unei fetiţe de 13 ani, în împrejurări de care el, omeneşte, aproape că nu poate fi făcut răspunzător, este condamnat la muncă silnică „şi cântă de bucurie că are unde lucra".

Aceştia sunt robii pământului. Fiinţe de pe ultima treaptă a societăţii omeneşti.

Meşteşugul cu care a înţeles autorul să brodeze câte-o acţiune, vie şi interesantă, în jurul acestor nenorocite fiinţe, fără a le poetiza, dar şi fără a le trata ca pe nişte animale constitue valoarea acestei broşuri.

Sunt aci pagini de o adâncă înţelegere a firii omeneşti şi a rosturilor sociale ce le au oamenii în trecerea lor pe acest pământ. Aluziile discrete la influenţa dezastruoasă ce o are politica asupra vieţii din satele noastre, care ar trebui să-şi păstreze caracterul patriarhal, dau acestor povestiri o notă de actualitate. Peste tot discreţia în stil şi în expunere e una dintre calităţile prin care se distinge broşura „Robii pământului".

ION BAILA

CHARLES de ROUVRE: Auguste Comte et le Catholicisme; DENIS SAURAT: Milton et le matérialisme chretien en Angleterre

Colecţia „Christianisme", edit. Rieder Paris 1928

In colecţia „Christianisme", dirijată de P. L. Couchoud, au apărut vre-o treizeci de opere în cari problemele religioase sunt cercetate în lumina concepţiilor ştiinţei moderne. Texte vechi sunt redate în versiuni critice definitive, iar unii autori sunt prezentaţi în lumină nouă, sub aspecte nebănuite.

Astfel *Charles de Rouvre*, care a mai publicat un volum: „L'amoureuse histoire d'Auguste Comte et de Clotilde de Vaux", presintă pe filosoful positivismului în raport cu catolicismul. Ar părea curioasă această apropiere. Charles de Rouvre vrea să dovedească în noul său volum că August Comte care a dărâmat totul, era de fapt un constructor — şi că „modelul construcţiei sale a fost catolicismul". El a vrut să transpună regimul catolic din planul supranatural în planul social.

Această concluzie a studiului lui de Rouvre nu va fi atât de lesne primită de marele public şi de unii discipoli, cari nu vor să vadă în Comte decât pe creatorul „filosofiei positive". Nici catolicii n'ar accepta cu uşurinţă o atare mutilare a religiei lor. E oare cu putinţă ca, luând catolicismul Dumnezeul său, să i-se dea o nouă armătură pentru a fi transplantat în domeniul social? Pentru a dovedi aceasta, Charles de Rouvre se foloseşte de numeroase citate din opera şi corespondenţa lui Auguste Comte. Pune la contribuţie şi primele lucrări din tinereţe ale filosofului positivist, precum şi scrisorile adresate Clotildei de Vaux, fără de care Comte n'ar fi ajuns la încheierea logică a operei şi vieţii sale.

Cartea lui *Denis Saurat* despre „Milton şi materialismul creştin în Anglia", prezintă acelaş interes, dar nu ne duce la concluzii neaşteptate. Nu e o lucrare *à thèse*, ci o cercetare istorică a curentelor spirituale şi religioase cari au influenţat inspiraţiile poetice şi filosofice din secolele 16, 17 şi 18, în lumea anglo-saxonă.

Saurat distinge un „curent de gândire care începe dela Fludd până la Walt Whitmann" şi care îşi găseşte eflorescenţa minunată, în 1667, în „imensul poem al lui Milton: Paradisul pierdut". Saurat cercetează acest curent, care a început sub forma unui panteism materialist anglo-saxon. Acest curent născut dintr'o inspiraţie religioasă, se bizue pe de-oparte pe ştiinţă, pe de altă parte pe ocultism. Fludd a publicat o „Istorie a Macrocosmului" care e „punctul de plecare al unei filosofii pe care Gassendi şi Hobbes o vor transforma, o vor face mai ştiinţifică, fără s'o elibereze însă de acel panteism care a pătruns în cele mai înalte spirite din Anglia, ca William Blake şi Shelley".

Opera lui Saurat cuprinde, în fond, istoria luptei încă neterminate dintre religie şi ştiinţă. „Fludd şi Milton sunt fiii Cabalei şi ai Hermetismului. Hobbes şi Gassendi sunt fiii raţionalismului; ei au vrut să înlăture din curentul materialist elementele ocultismului". Aceste elemente sunt însă puternice îndată ce intră în acţiune sentimentul religios. Panteismul materialist creştin n'a fost eliminat din sufletul englez.

Milton l'a exprimat în opera lui cu o măestrie neîntrecută. Dela Blake până la Whitmann, vom găsi influenţa „Paradisului Pierdut".

Această concepţie a materialismului panteist creştin a dat naştere „secţei mortaliştilor", în secolul al 17-lea. Ea există şi azi, însă oarecum subterană, căci nu s'a ivit un nou poet mare care să-i redea vechea strălucire. La meetingurile din Hyde Park se pot vedea încă reuniuni ale credinciosilor acestei secte a Mortaliştilor. Citând aceleaşi texte biblice şi folosindu-se de aceleaşi argumente, ei îşi continuă propaganda, într'un veac al necredinţei şi al traficului internaţional. — *P. A.*

PAUL GSELL: MILLET (cu 60 planşe) ARSENE ALEXANDRE: DAUMIER (cu 60 planşe)

Colecţia „Maitre de l'art moderne" Paris, 1928

Paul Gsell a stat în apropierea marelui Rodin, ale cărui idei şi analize le-a adunat într'un volum cunoscut: **l'Art**. Cu învăţămintele primite dela marele sculptor, Paul Gsell a cercetat şi apreciat opera unui mare pictor: Jean-Francois Millet.

„Cele mai pure capod'opere sunt acelea cari se resfrâng pe de-a'ntregul în gândire şi în suflet". Această maximă a lui Rodin e aplicată tablourilor şi desenelor lui Millet. Studiul lui Gsell asupra „pictorului-ţăran" tinde să ne arate adevărul acestei maxime. Technica lui Millet e prodigioasă: ea vădeşte o ştiinţă a planului şi volumului, energia mişcărilor, generalizarea tipurilor, construirea grandioasă a scenelor. Toate acestea au însă valoare deosebită prin faptul că ele evidenţiază şi un suflet excepţional. E sufletul lui Millet, de o sinceritate neînfrântă, eroică. Viaţa lui Millet a fost un lung martiraj. El a ştiut însă să păstreze un echilibru impresionant, fraternizând cu suferinţa omenească, contopindu-se cu tainele vieţii şi ale lumii. Prin aceasta, Millet e o pildă de „ordine şi nobleţă" şi se cuvine să fie pus printre figurile cari luminează epoca artistică, atât de desechilibrată, din zilele noastre. Millet, scrie Gsell, „ne îndeamnă să-l imităm în sinceritate, căreia el i-a sacrificat toate bucuriile cari tenteaza vulgul. El ne îndeamnă să înfruntăm misterul şi ne arată că munca e singura speranţă mântuitoare".

Despre **Honoré Daumier**, un alt mare artist al secolului XIX-lea, se ocupă în aceiaş colecţie Arsène Alexandre, care a scris mai de mult un alt volum asupra vieţii şi operei lui Daumier. Balzac spunea de acest pictor că „sub pielea lui e ceva din Michel-Angelo". Arsène Alexandre se ocupă mai ales de pictura lui Daumier, care era şi desenator, „caricaturist" al revistei „Charivari". Mizeria i-a dat prea puţin răgaz pentru pictură. El a isbutit totuşi să creeze o lume întreagă, un fel de „Comedie umană" care avea şi trăsăturile comice ale caricaturilor sale, dar şi acel substrat tragic impus de înţelegerea suferinţei şi micimei omului. Paleta lui Daumier nu era bogată; expresiile sunt însă impresionante. Baudelaire a consacrat cel dintâi un studiu înţelegător şi drept asupra acestui pictor sarcastic şi adânc omenesc. Théodore de Banville a scris un „portret sufletesc" al lui Daumier. Acest om care avea faima unui satiric, era un pictor plin de nelinişti. „Burghezii" lui erau mai mult tragici decât comici şi păreau urmăriţi de o Nemesis caraghioasă".

Astăzi, când opera lui Daumier este expusă în „lumina durabilă a muzeelor", apare în evidenţă pictura, pe care contimporanii lui au neglijat-o în favoarea caricaturilor sale. Daumier a murit în 1879, sărac şi orb. După zece ani „negustori inteligenţi, în schimbul unei sume de nimic, au cumpărat dela văduva lui, tot ce se afla în atelier". Azi, „milionari esteţi" au adăogat valorii morale a operelor lui Daumier „o valoare pecuniară covârşitoare". Aceasta e soarta artiştilor cât timp trăesc, şi a operelor — după moartea creatorilor geniali. — **P. A.**

Eminescu

Intr'un studiu publicat în revista **„Viaţa Românească"**, d. G. Ibrăileanu se ocupă de „Ediţiile poeziilor lui Eminescu". După ce arată cât de ne-ştiinţific au fost alcătuite aceste ediţii (de T. Maiorescu, Chendi, Scurtu, Bogdan-Duică, Adamescu şi alţii), d-sa face această sinteză a personalităţii poetului, minunată atât din punct de vedere naţional cât şi universal, din care reiese odată mai mult puterea de pătrundere a criticului, precum şi darul adevăratei înţelegeri şi situări a valorilor literare:

„Eminescu — spune d. G. Ibrăileanu — este unul din exemplarele cele mai splendide, pe care le-a produs umanitatea. Avem convingerea nestrămutată că, dacă mai trăia, sănătos, încă douăzeci de ani, el ar fi fost considerat, fără putinţă de contestare, ca unul din cei mai mari creatori de poezie din întreaga literatură a lumii. (Dacă Goethe s'ar fi stins la treizeci şi trei de ani, ca Eminescu, „Goethe" nu ar exista).

Poeziile lui Eminescu, geniale, şi în chip absolut, ne apar ca un produs şi mai extraordinar, putem zice, cântărind bine cuvântul, un produs miraculos, când ne gândim la împrejurările în care au fost creiate, — când putem să ne transpunem în epoca apariţiei lor şi când ne putem imagina toate condiţiile **personale** ale creatorului lor.

Cetitorul, care ar voi să-şi dea seamă de genialitatea lui Eminescu, ar trebui mai întâi să cetească, pe îndelete, literatura română dinainte şi din vremea aceia, să foileteze în răgaz publicaţiile anterioare şi contemporane lui Eminescu, să trăiască în închipuire acea epocă, să aibă prezente în minte limba, stilul şi arta acelei vremi. Să-şi imagineze starea culturală a ţării, preocupările intelectualilor de-atunci, cultura lor, gustul lor, nevoile lor sufleteşti.

Atunci va vedea, va simţi bine, ce săritură a făcut Eminescu; va înţelege noutatea totală şi excepţională în desvoltarea literaturilor, a operei lui. Căci Eminescu nu este muntele măreţ care se înalţă ca Ceahlăul deasupra culmilor dimprejur. El este muntele care isbucneşte deodată spre cer din câmpia plată. In vremea lui Shakespeare erau şi alţi dramaturgi mari. Shakespeare a fost expresia supremă a unei epoci literare.

Dacă nu ne transpunem în vremea lui Eminescu, dacă, spre a-l judeca, nu ne umplem de spiritul vremii aceleia, dacă nu pornim dela scrisul de-atunci, nu putem înţelege bine că limba lui poetică, stilul lui, arta lui, sunt făurite de el pe de-a'ntregul. Dar e de ajuns să ne gândim numai la limbă. (Dealtfel, limba este măsura artei unui poet). Astăzi ne-am deprins cu ea — din opera lui şi din opera tuturor scriitorilor post-eminesciani, pentru care limba lui a fost punctul de plecare.

Dar dacă ne putem pune în starea de suflet necesară ca să asistăm „la origina lucrurilor", atunci vom înţelege că orice vers al lui Eminescu este o întrebuinţare nouă a limbii române şi o orchestraţie nouă a muzicii ei". — **g. b.**

Revista de filosofie

„Societatea română de filosofie" de sub preşedinţia domnului profesor C. Rădulescu-Motru, şi-a fixat un interesant plan de activitate, având de scop cultivarea studiului filosofiei în toate ramurile teoretice şi de aplicaţiune, prin: conferinţe publice, editarea de lucrări sub controlul şi îngrijirea Societăţii, editarea organului oficial al Societăţii („Revista de filosofie"); acordarea de premii şi burse.

„Revista de filosofie" înlocueşte vechea publicaţiune „Studii filosofice" şi se bucură de colaborarea celor mai distinşi profesori şi publicişti, aducând întotdeauna un material atent selecţionat şi din domenii diferite.

Numărul de Aprilie—Iunie al „Revistei de filosofie" publică interesante articole de d-nii: N. Bagdasar, E. Speranţia, I. Brucăr, I. D. Decusară, M. Moldovanu, etc...

Domnul Tudor Vianu semnează un judicios şi substanţial articol despre Henrik Ibsen, notând preocupările social-ideologice ale operei ibseniene.

„Ibsen adera la un ideal comun multor gânditori ai veacului al XIX-lea şi prin care veacul se elibera de fapt de vechea doctrină a virtuţii, practicată în temeiul imperativului antipsihologic al înfrângerii de sine.

Noul ideal moral îşi propune să ajute la întâlnirea datoriei cu inclinaţia şi pentru aceasta un Schiller recomandă calea înobilării estetice, un Spencer o mai bună adaptare la realitate şi un Guyau o expansiune cât mai neîncătuşată a vieţii.

In rândul acestor gânditori trebue trecut şi Ibsen, numai că această cucerire de nobleţă el nu o spera decât pentru o epocă mai îndepărtată, căci întrucât priveşte singura nobleţă morală posibilă în prezent, el n'a văzut-o decât în forma pe care o răspândea în jurul său un om ca Iohannes Rosmer, a cărui influenţă nu putuse decât să zdrobească voinţa unei femei voluntare şi sensuale ca Rebeca West.

In anul în care Henrik Ibsen se năştea la Skien, în Norvegia, — vedea lumina zilei în Rusia, la Iasnaia-Poliana, Leon Tolstoi. Mai tânăr decât ei era Frederic Nietzsche. Tolstoi şi Nietzsche ocupă două poziţii, între care Ibsen a mijlocit o trecere. Căci el a împărţit cu Tolstoi nevoia de puritate şi cu Nietzsche aspiraţia către personalitate, dar nu şi-a însuşit misticismul unuia şi imperialismul voinţei celuilalt.

Intre neocreştinismul tolstoian şi neopăgânismul nietzschean, Ibsen a izbutit să ridice un pisc mai înalt, pentrucă perspectiva lui este în adevăr mai cuprinzătoare. Este un omagiu care trebue să se aducă poetului şi moralistului acum când se aniversează centenarul naşterii sale." — *b.*

Colţul Librăriei „Hasefer"

Aveţi câteva ceasuri libere?

Citiţi din cărţile pe cari vi le recomandăm. Librăriile sunt inundate zilnic de atâtea opere mediocre încât o alegere este foarte anevoioasă. Noi nu primim nimic „din oficiu". Alegem şi prezentăm cititorilor noştri numai acele cărţi cari merită să fie citite.

Iată câteva din cele apărute în ultimii doi-trei ani în limba franceză, a căror lectură interesează şi distrează:

André Maurois: Voyage au pays des articoles. Dinainte: Vie de Disraëli. Ariel ou la vie de Shelley, Les silences du Colonel Bramble, Les discours du Docteur O'Grady, Méipe ou la délivrance, Etudes anglaises, La conversation, Bernard Quesnay (ediţia nouă, cuprinzând opt capitole adăogate).

André Gide: Voyage au Congo, Palaudes, Isabelle, Caves du Vatican, Faux-Monnayeurs, Journal des F. M., Retour de l'enfant prodigue. Porte étroite, L'immoraliste, Prétextes, Nouveaux prétextes, Incidences. Symphonie pastorale, Saül, Prométhée malenchaîné, Nourritures terrestres.

Georges Duhamel: Civilisation, Nuit d'orage, Possesion du monde, Confession de minuit, Entretiens dans le tumulte, Les plaisirs et les jeux. Voyage de Moscou. Journal de Salavin, Sur la pierre de Horeb. Lettres du Patagon.

Marcel Proust: Opera completă cuprinde: Du côté de chez Swann, A l'ombre des jeunes-filles en fleurs, Côté de Guermantes I, Guermantes II (Sodhome I), Sodhome et Gomorrhe II; La Prisonnière, Albertine disparue, Le temps retrouvé. Afară din serie: Pastiches et mélanges, Les plaisirs et les jours, şi ultimul volum de essaiuri inedite: Chroniques. Avem şi o serie de studii asupra operei lui Proust.

Roger Martin du Gard: Jean Barois, Seria Les Thibault: Les pirates de l'avenue du Rhum, Aux lumières de Paris, Marguerite de la nuit.

Expediţiuni, în provincie, nu putem face decât contra unui acont anticipat remis prin mandat. *Preţurile noastre:* 6.40—7 lei francul, 38 lei marca, cu reduceri pentru intelectuali.

EXPOZIŢIA ISER

In sala librăriei noastre, str. Eugen Carada 7 (fostă Karageorgevici), pictorul *Iser* expune o extrem de interesantă serie de desene, gravuri şi gouache. Expoziţia se poate vizita zilnic, dela 9—1 şi 3—7.

MAGAZINUL de MUZICA
La MIGNON
Bucureşti, Pasagiul Vilagros No. 5
peste drum de Prefectura Poliţiei
în vederea Sft. Sărbători de Paşte
MARE REDUCERE DE PREŢURI

Gramofon de Voiaj lei 2200
„ „ voiaj mare „ 3000
„ „ Masă „ 4500
„ „ Mare de masă „ 6000
„ „ de Salon Dulap „ 9000
APARĂTE (Columbia Polidor
şi PLACI (Dulceto Parlophon

Note Muzicale
Viori dela 350 în sus
Mandoline, Coarde
Reprezentanţa Pianelor
Fr. Liehr Lignitz

Inlesniri de plată

INCĂLŢĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

Cărţi nouă

PETER EGGE: HANSINE SOLSTAD (Stock, 1928)

Thibaudet spunea odată că oamenii — inclusiv şi mai ales eroii de povestiri literare — sunt de două feluri: oameni cu **destin** şi oameni cu **soartă**. Destinul depinde de psihologia proprie a cuiva; soarta e indiferentă de caracter, şi-i realizată de împrejurări exterioare. Eroii lui Balzac sau Dostoiewski, personalităţi puternice, îşi croesc singuri viaţa, cu ajutorul calităţilor şi cusururilor lor; au destin. In Tragediile greceşti biografia eroilor depinde de voinţa zeilor; eroii n'au destin propriu; au numai soartă.

După cum se poate lesne observa, cele două cuvinte alese de Thibaudet nu sunt dintre cele mai fericite. Dar nu importă. Ştim ce a vrut să spună. Nu vom înţelege deci prin ele mai mult nici mai puţin decât strictul sens Thibaudet.

Dar clasificaţia în sine este ea justificată?

* * *

Mi-am pus această întrebare zilele trecute citind o carte a lui Peter Egge, Hansine Solstad. Ceeace izbeşte, în biografia eroinei, este că are totodată şi soartă şi destin, — şi că dramatismul romanului stă tocmai în conflictul dintre aceste două forţe.

Când era fetiţă mică, Hansine Solstad slujia la nişte ţărani foarte săraci. Intr'o zi, la păscut, se întâlneşte cu lupul, care îi mâncă doi miei; câtva timp după aceia, vine un unchiu al său care o ia la el. De aci ura ţăranului rămas şi fără miei şi fără servitoare. Ca să se răzbune, scorneşte că Hansine era hoaţă şi de-aceea a dat-o afară. Mai târziu când cineva avea necaz pe ea, îi era uşor să se răzbune. Fura ceva, şi zicea că e Hansine; sau ascundea lucrul la Hansine.

Fetiţa însă are o fire deosebit de cinstită şi de dreaptă. Hula mulţimii o jigneşte. Dar credinţa în justiţia lui Dumnezeu nu o lasă. Şi atunci asistăm la un formidabil efort omenesc de a se urca în ierarhia socială pentru a face să tacă gurile rele. Decât gurile rele nu vor tăcea. Căci atunci când, foarte bogată, Hansine va dărui 20.000 coroane pentru fundarea unui azil, lumea va spune în şoaptă: „Vezi? Remuşcarea!".

Ceea ce-i impresionant în toată această carte este că Hansine, încordându-şi voinţa, **reuşeşte**. Reuşeşte să obţină dela resursele ei de inteligenţă şi energie tot ce se putea obţine. Dar ceva, în afară îi rezista mereu. Ca o fatalitate, toţi oamenii fug de dânsa, lăsând un gol trist în juru-i. Şi ea mereu, e torturată de aceea că **nu pricepe pe Dumnezeu**. De sigur, spune ea, Dumnezeu are „une idée de derrière la tête". Are el o socoteală pe care, ea, proasta, nu o pricepe. Şi, în cele din urmă, după ce încercase toate amărăciunile, mai voia un singur lucru: să moară, ca să afle, odată, părerea lui Dumnezeu...

In fond, este aci ceva mai simplu decât vrea Thibaudet: De omul, oricât de tare ar fi el, în luptă cu Leviatanul, cu societatea, cu acea putere uriaşă care e comunitatea, opinia publică. Nu-i aci nimic misterios, — sau nimic mai misterios ca alt-ceva. Şi, în tot cazul, nu-i cazul să se vorbească de vre-o soartă tainică, de vre-o fatalitate transcendentă.

La un moment dat, Hansine aştepta scăpare dela o scrisoare a unui inginer emigrat în Brazilia, şi care îi dase, odată, bacşiş, un pol de aur pe care acum oamenii o acuzau că l-a furat. Inginerul răspunde imediat, lăudând-o mult pe Hansine. Decât, tocmai în momentul primirei scrisorii, fratele inginerului (la care sosise scrisoarea) moare. In dezordinea acestei nenorociri, plicul fu uitat nedesfăcut, şi abia după vre-o patruzeci de ani regăsit, deschis şi înmânat Hansinei...

Desigur, este aci ceeace numim fatalitate. Dar e un mic detaliu. In fond, lumea ar fi continuat să vorbească de rău pe Hansine, chiar după cetirea în public de către Vaster, a scrisorii de disculpare. Căci, la urma urmelor, ceeace o făcea pe Hansine antipatică era firea ei bună, morală, mândră, muncitoare, într'un cuvânt virtuţile sale. Desigur. A fi virtuos, a fi foarte virtuos este, şi nu este un mod de a te conforma mediului social în care trăeşti. Căci dacă societatea prescrie să ai anumite calităţi sufleteşti, ea le cere o doză normală. A fi excepţional de virtuos e o cutezanţă, o sfidare, o trufie revoluţionară. Autorul norvegian a văzut bine aceasta. La un moment dat, Hansine, datorită solidelor sale calităţi de energie, deşteptăciune, perseverenţă şi blândeţe reuşeşte, cu o înmărmuritoare uşurinţă, să se ridice la o situaţie materială inesperată. Atunci, cea mai bună prietenă a ei, subit, se răceşte de dânsa. Fără să fie propriu zis invidioasă, superioritatea prietenei sale o jigneşte.

Adevăratul autor al **soartei** nenorocite a Hansinei este **destinul** ei, adică personalitatea sa prea plină de virtuţi pentru a nu agasa şi indispune poporul. Aşa în cât la urma urmelor, oamenii se clasifică în două categorii puţin cam altele decât acele propuse de Thibaudet. In oameni care liniştesc, şi oameni care sbârlesc societatea în care trăesc.

* * *

De ce ţine una şi cealaltă din aceste particularităţi? S'ar crede că prin conformism social trebue să înţelegem coincidenţa aceloraş virtuţi sau aceloraş cusururi la individ şi la grup. Ar fi o eroare. Adică mai puţin chiar decât o eroare. N'ar fi în nici un chip o **cauză**. Căci nu există calitate sufletească, precum nici defect, viţiu sau vină, care să fie absente din conştiinţa colectivă, din mediul social. Şi de unde alt le-am putea lua?

Ceeace importă e nu materialul de sentimente, ci doza şi gradul. Societatea e mulţumită când ne vede că în ceva — orice — suntem **mijlocii**. Nici prea jos (căci atunci inspirăm desgustul celor mai tari pentru cei mai slabi), nici prea sus (căci atunci stârnim hula celor mici împotriva celor ce pretind a se înălţa deasupra lor).

Cum spun filozofii, conformismul social nu-i o problemă calitativă, ci pur cantitativă. Fiecare societate are virtuţi şi păcate. Dar ele au o anumită intensitate medie. Această medie e care se cere indivizilor. Mediocritate în virtute, mediocritate în viţii. Iată, ca să întrebuinţăm stilul Hansinei, „părerea lui Dumnezeu", ideea sa „de derrière la tête".

Hansine păcătuise prin excesul său în absenţa de păcate. Hansine, decând era fetiţă, era „un om tare". Iată toată vina, iată toată crima.

* * *

Pentru exact aceleaşi motive, Hansine Solstad este tipul perfect al eroului de roman nordic şi chiar al romanului în genere.

Hansine este tocmai un exemplu de „oameni ca toţi oamenii", diferit doar prin aceea că înţelege a fi mai cu tărie decât alţii acel lucru care nu se învaţă, care e nespus de eroic, şi de frumos, şi care se chiamă: o persoană.

Şi e foarte trist pentru noi să cetim romanul lui Peter Egge. Căci el ne aduce, cu brutalitate, cu obrăsnicie, acest gând dezolant:

La noi n'au fost, nu sunt şi nu vor exista poate niciodată tipuri în felul foarte puţin idealizatei ţărăncuţe Hansine Solstad...

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Centenarul lui Meredith

Oamenii mari ai veacului al 19-lea sunt într'un moment greu. Umbrele lor trec printr'o criză periculoasă : criza centenarului. Anglia se pregăteşte să celebreze naşterea lui Meredith, romancierul născut la 11 Februarie 1828. De altfel Englezii ar mai avea anul acesta să celebreze şi pe alţi scriitori: pe John Bunyan (1628), pe căpitanul Cook şi Olivier Goldschmidt (1728) fără să uităm pe poetul şi pictorul Rosetti (1828). Anul acesta mai sînt celebraţi marii scriitori Tolstoi şi Ibsen.

Ca să revenim la Meredith, e necesar, ţinând seama de complexitatea operei, să cercetăm întâi şi să înţelegem atitudinea lui în faţa vieţei şi starea lui de spirit în faţa problemelor principale ale vieţei. Dar înainte de toate trebue să protestăm împotriva celor care acuză pe autorul *Egoistului* că scrie o limbă obscură, arhaică şi că povesteşte evenimente puţin verosimile. E adevărat că trebue să citim de două-trei ori pentru a preţui cum se cuvine romanele lui, pentru a prinde anumite idei generale şi teme particulare autorului. Marele scriitor „victorian" e un fel de vraci nevăzut care lasă înapoia lui un parfum magic. El e prietenul naturei, omului şi pământului. El face parte din acei scriitori, destul de rari azi, ale căror păreri şi credinţe alcătuesc temelia unei filosofii, e drept mai intuitivă, mai fragmentară, mai puţin sistematică. Ideile sunt ţâşniri fulgurante care iau adesea o formă humoristă, delicată şi mişcătoare. Meredith pare totdeauna că se află la capătul unei călătorii intelectuale într'o ţară misterioasă, dar refuză să fie unul din personagiile povestirii, să introducă în roman concluzii asupra lumii.

Meredith a depăşit epoca lui şi multe din părerile care ni se par noui, au fost condensate admirabil în scrieri de acum o jumătate de veac. Care era atmosfera timpului ?.. Pe la 1860 ştiinţa ducea o luptă aprigă împotriva religiei. Oameni pioşi au reacţionat dârz mai înainte de a adapta „îndoiala cuviincioasă" a lui Tennyson. Dickens a scăpat de această nelinişte, pentrucă era un copil de geniu ; Thackeray se refugiază la clubul său, iar Browning într'un sentimentalism dramatic şi grotesc. Carlyle, George Eliot, Stuart Mill sunt însă dominaţi de aceste probleme. Pretutindeni extremişti: deoparte preoţimea care trăeşte, după unii, în felul oilor lui Panurge ; de cealaltă parte materialiştii care trec prin viaţă ca nişte maşini automate. Meritul lui Meredith e de a fi scăpat şi de unii şi de alţii : el reprezintă o personalitate complectă, compactă, dintr'o singură bucată. El a scăpat de conflictul dureros dintre materie şi ideal. George Meredith, într'o epocă de desechilibru păstra seninătatea unui contemporan al lui Platon : el a transplantat sub cerul cenuşiu al Marei-Britanii ideile Greciei antice ; a rămas un păgân.

Creatorul lui „Shafbat" ignora cu totul universul şi teologia creştină. Simţi că dacă evoluţia nu exista, ar fi inventat-o el. De aci purced contradicţiile acestui mare talent : e un optimist născut, un epicurian de temperament şi un stoic de convingere ; e un filosof raţionalist care nu dispreţuieşte misticismul ; e un radical asociat cu un aristocrat, e interpretul exuberant, entusiast, romantic al unui cult nou şi care nu se poate opri să nu predice liberalismul şi toleranţa.

Citindu-l, îţi vine în minte Wordsworth care crede că omul e un străin care locueşte pe un glob dominat de infinit ; suntem prizonieri şi suntem pierduţi. In nefericirea noastră, natura ne apare singura păstrătoare a unei realităţi eterne, marele mister care ne iluminează cu razele-i apocaliptice. Autorul „baladelor lirice" va rămâne poetul singurătăţii, al viselor din sânul pădurilor.

Pentru Meredith nu există paradis pierdut ; nu-şi aminteşte să fi întâlnit vre-un Eden oarecare, un Eldorado, o Cytera. Căci suntem fiinţe pământeşti, produse naturale şi ne putem ridica până la Spirit. Floarea cea mai plăpândă depe câmp conţine un mister tot atât de mare cât o constelaţie. Bună sau rea, aceasta este situaţia noastră. Ar fi foarte uşor să trăim în armonie perfectă cu elementele de cari depindem. Dar voim să dominăm ; de aci dezacordul.

Filosofia lui Meredith e destinată acelora care cred în solidaritatea valorilor morale şi care n'au nevoe să fie salvate din disperare. — *A.*

Buzunarul, buzunare, buzunări

D. B. Lăzăreanu scria aici, în numărul trecut, că gramatica trebue să-şi însuşească licenţele poeţilor buni. Suntem cu toţii de acord că limba o face poporul în colaborare cu vremea ; iar scriitorii nu fac decât s'o perfecteze. Dar desigur că licenţele poetice izvorâte — cum spune d. Lăzăreanu — din *stânjenirea ce poetul întâlneşte în armoniosul curs al poeziei,* sunt cele din urmă inovaţiuni scriitoriceşti cari îmbogăţesc o limbă. „Licenţa" prin definiţie, este o violenţă ce *se iartă* poetului în anumite condiţiuni.

Inovaţia va rămânea în limbă când, chiar ieşită din „stânjeneală", s'ar părea că poetul şi-a inventat întâi „stânjeneala" ca să aibă pretext să-şi plaseze fericita inovaţie... Orice inovaţie limbistică corespunde unei nevoi limbistice, dar licenţa poetică nu corespunde de cât unei nevoi a poetului... a insuficienţei sale.

Iar exemplul d-lui Lăzăreanu nu este concludent. Forma „buzunări" are alte titluri ca să intre în gramatică, nu numai autoritatea poetului Gh. din Moldova.

Drepturile acestei forme la cetăţenia gramaticei sunt mult mai tari şi mult mai vechi. Atât de tari şi atât de vechi încât, Gh. din Moldova probabil nici nu şi-a dat seama că-şi permite o formă nu tocmai ortodoxă. Limba populară moldovenească cunoaşte mai mult forma *buzunări* decât buzunare... Iată şi un exemplu :

Logofete brânză 'n brâu,
Lapte acru 'n călimări,
Foc şi-amar în buzunări...

D. V. B.

Explicaţii

D-l Mihalache Dragomirescu, cunoscutul publicist, ocupându-se de o poezie apărută în această revistă, nu se poate dumiri cum o umbră care e *culcată,* poate în acelaş timp *să alerge ?*

Uite cum, coane Mihalache.

D-ta când te duci la Institut, într'o zi cu soare, nu faci nici o umbră pământului ? Faci. Dacă nu ne crezi, pune-ţi ochelarii şi cercetează bine împrejur: ai să observi chiar la picioarele d-tale o umbră cam rotofee şi cam cu cioc. Când stai d-ta pe loc, stă şi ea; iar când mergi d-ta, merge şi ea — *fără să se scoale 'n două picioare !* E foarte curios, dar e aşa : umbra merge culcată.

Ba se întâmplă uneori ceva şi mai curios : umbra care merge culcată, poate, la un moment dat, să se oprească pe loc, deşi s'a ridicat — şi ea ! — în două picioare. E destul să ai lângă d-ta, în partea opusă soarelui, un gard sau un zid. Acest fenomen bizar te poate lămuri şi în privinţa celeilalte nedumeriri estetice a d-tale : cum poate o umbră să „se sue pe garduri".

Acum suntem în drept să cerem şi noi d-lui Mihalache Dragomirescu o mică lămurire gramaticală. D-sa scrie :

„Articolul cu toată erudiţia netoată (şi vom vedea îndată pentru ce) nu ne înaintează cu nimic. Căci *reflexiile* despre singurătate, la care s'ar reduce articolul, *n'are* nici o atingere cu viaţa".

De ce reflexiile n'are nici o atingere cu viaţa, cucoane Mihalache ? Fiindcă este proaste ?...

Till Eulenspiegel

Eroul lui Hauptmann nu are nici o asemănare cu primitivul său strămoş. El este un aviator care se întoarce teafăr din război şi cu pieptul plin de decoraţii.

Acest „as" al aerului umple sufletul lui Hauptmann de o exuberanţă plină de avânt şi credinţă. Eroul său are inspiraţia de a-şi preschimba, după dezastrul din 1918, cascheta de aviator într'o bonetă de paiaţă. Apoi, cu câinele său, urcat într'un car tras de doi cai, Poison şi Gall, acest nou Tiel cutreeră Germania, oprindu-se în fiecare piaţă publică, pentru a juca comedia şi a glumi cu trecătorii de pretutindeni, scuturându-şi clopoţeii.

Cu prilejul acesta, întreaga Germanie de după războiu se perindă prin faţa cititorului : furtunile şi violenţa tinerei republici, patrioţii ca şi comuniştii, învălmăşeala şi amestecul unei lumi în plină prefacere şi dezlănţuire, oglindesc, mai bine decât ori ce documente istorice, perioada aceasta în experienţa unui popor, care o aştepta de mult ca pe o făgăduială amăgitoare. Poemul e scris în hexametre; şi satira, burlescul, retorismul, ura şi iubirea, războiul şi pacea, toate se armonizează în chip desăvârşit.

Literatura germană s'a îmbogăţit cu un poem epic nou, al cărui plan este atât de vast încât figurile se şterg şi mintea modernă se sfieşte să-l conceapă. Hauptmann se arată în acest poem ca un mare patriot, dar un patriot înţelept şi uman, plin de înţelegere şi milă pentru cele rele, dar în acelaş timp aspru şi necruţător. Dacă acest poem nu va fi privit ca desăvârşit în totalitatea lui, nimeni nu-i va contesta puterea şi geniul cu care a realizat momente cu adevărat mărete din viaţa şi sufletul german de azi.

Cartea a apărut în volum (Fischer Verlag) în preajma Crăciunului, dar era aşteptată cu nerăbdare, după apariţia câtorva fragmente în ziarele germane din anul trecut. E o operă lungă, în care domină mai mult dorinţa de a ridica nivelul vremurilor de azi, decât de a face o critică, ceiace, fără îndoială, va contribui, pe lângă celelalte calităţi, a face din acest poem opera clasică a şcolarilor germani din generaţia viitoare. — *I.*

Imnul Gloriei latine

Cel mai vechiu imn al gloriei latine este *Carmen Saeculare* scris de Horaţiu cu prilejul festivităţilor Impăratului August pentru a celebra jocurile seculare. In el se preaslăveşte măreţia Romei şi a fost cântat la acele festivităţi, alternativ, de coruri de băeţi şi fete din nobleţa romană.

Fasciştii, după propunerea senatorului Cremonesi, guvernatorul Romei, au instituit un concurs printre muzicanţii italieni spre a face din Carmen Saeculare imnul oficial pentru celebrarea zilei de naştere a Romei la 21 Aprilie.

Până acuma însă nici o compoziţie nu a fost găsită la înălţime.

Maestrul Puccini a încercat înainte de a muri să compuie imnul, dar încercarea, pe cuvintele traduse de Fausto Salvatori, a fost găsită slabă şi fără originalitate. — *I.*

Avantagiile sociale ale scriitorului

In „Revue fédéraliste", John Charpentier face următoarele observaţiuni în legătură cu avantagiile sociale pe care le poate obţine scriitorul :

Trebue să ne pătrundem de acest adevăr că, în literatură, ca în orice întreprindere, înaintezi prin vârstă mai degrabă decât prin merit.

Operele de seamă ale tinereţii sau ale maturităţii nu aduc stima şi reputaţia decât atunci când, fiind bătrân, nu mai eşti în stare să le revizueşti. Recompensa n'o primeşte niciodată autorul, ci cadavrul lui aproape îngheţat.

Pentru ca să fie cu putinţă contrariul, trebue să presupunem admiraţia, gloria câştigată printre contimporanii adversari într'o luptă cruntă ; nu i se poate cere însă unui scriitor, să îndure atâta suferinţă.

Chiar la călugări, sanctitatea nu este îngăduită decât postum.

Mallarmé a spus: „Cel ce înfruntă miragiul Imortalităţii, ştie prea bine că ea consistă, în afară de mântuirea indiferentă a lumii viitoare, în cultul reînoit de câţiva tineri, la începutul vieţii". — *b.*

Clasa intelectuală din Ardeal

In numărul de Februarie al revistei sibiene „Transilvania" d. S. Voicu se ocupă de clasele sociale din Ardeal şi face cu privire la clasa intelectuală următoarele judicioase constatări:

„Cu începutul veacului al XIX-lea, dar mai ales după revoluţia dela 1848, au început să sporească rândurile păturii intelectuale din Ardeal.

Urmărind evoluţia celor mai multe familii de intelectuali, care s'au ridicat, în prima generaţie, din straturile ţărăneşti, observăm fenomenul următor: advocatul sau medicul eşit din straturile ţărăneşti, întemeiând o familie, nu a putut asigura şi urmaşilor săi direcţi cel puţin înflorirea la care au ajuns ei. De obicei cei ridicaţi întâi din pătura ţărănească, au avut urmaşi, care n'au mai fost la înălţimea lor. In multe cazuri s'a putut observa că dacă copiii acestora au putut ajunge până la culmea la care s'au ridicat părinţii, nepoţii au fost loviţi de decadenţă. Nici ca pregătire intelectuală, nici ca putere de muncă sau poziţie socială, n'au mai ajuns pe întâii ridicaţi din ţărănime. In a treia generaţie s'au stins multe din familiile intelectualilor ridicaţi din ţărănime, ori au ajuns sub treapta socială, la care s'au ridicat moşii lor.

Fenomenul poate a trecut pentru mulţi neobservat.

In rândurile preoţimii ardelene putem afla o succesiune de o sută, o sută cincizeci de ani, chiar mai mult: generaţii întregi din aceeaşi familie au fost tot preoţi. Rar cazurile când au regresat, ajungând învăţători sau chiar ţărani descendenţii străbunului care a fost preot. Dimpotrivă, de cele mai multe ori, descendenţii lui au urcat treptele evoluţiei, ajungând advocaţi, medici, etc. Şi dintre cei ce au intrat în rândurile păturii culte, cei mai trainici cu descendenţă rămasă la acelaş nivel sau ajunşi la altul şi mai înalt, au fost tocmai fiii de preot.

Primii intelectuali ieşiţi din pătura ţărănească par de obicei preocupaţi de dorinţa îmbogăţirii, a unui trai mai larg, mai luxos chiar. Fiii lor de obiceiu au pretenţii mai mari decât părinţii, năzuesc la mai mult şi, dacă nu ei a treia generaţie ajunge adeseori în ruină.

Explicarea ni se pare că nu poate elimina argumentul următor: clasa preoţească, — cea mai veche clasă intelectuală la noi, prin însuşi faptul vechimii, a experienţei trecutului grămădită an de an şi veac, este mai consolidată, mai aşezată ca altele, ştiind cum trebuie să trăiască, după ce normative, în ce cadre, cari limite nu le poate trece. Are o concepţie bine definită asupra datoriilor şi îndatoririlor tagmei sale, ştie ce-i poate folosi şi strica, ştie până unde se poate întinde. Din experienţa unui întreg şir de înaintaşi, — desigur acum plătită la vremea ei, tagma preoţească are o tradiţie care o sfătueşte şi o conduce în viaţă.

Un preot al cărui strămoş încă a fost preot, îşi mobilează şi azi casa aproape tot atât de simplu ca şi străbunul. Deşi are avere, stă mult în cumpănă înainte de a împrumuta la o bancă.

Intelectualul ieşit din ţărănime, cât ce şi-a deschis biuroul caută mobilă preţioasă, iar căsătorindu-se nu cruţă zestrea pentru aranjamentul interior al locuinţii, nu se dă în lături chiar dela împrumut dacă-l află — „pentru a fi în rând cu lumea". Lucrează la fel, — deşi puţin mai moderat în pretenţii — intelectualul pornit din alt intelectual, dar şi el „trebuie să ţină rând cu lumea".

Cu care lume?

Cu clasa socială corespunzătoare străină, sau, dacă a venit mai târziu în pătura cultă românească ce-a început să se înfiripeze, — cu aceasta.

Caracteristica principală a celor câteva generaţii de intelectuali pe cari le-am avut până acum este că au cheltuit, cei mai mulţi, peste puterile câştigului, ruinându-se pe ei, sau pe descendenţii lor, numai pentru a fi în rând cu lumea". — I. B.

Jean de Gourmont

Am anunţat într'un număr precedent moartea neaşteptată a lui Jean de Gourmont.

In ultimul volum al revistei „Mercure de France", Gabriel Brunet publică o călduroasă evocare a omului şi o justă înfăţişare a cugetării scriitorului.

Jean de Gourmont socotea că structura particulară a sentimentelor sexuale ale unui scriitor determină şi colorează întreaga sensibilitate şi mare parte din inteligenţa lui.

Cercetările asupra vieţii amoroase a unui scriitor vor fi, aşa-dar, de cea mai mare însemnătate.

Ar fi desigur neapărat necesar să se ştie că Stendhal a fost un amant nefericit, adesea chiar în sensul psihologic al expresiei.

Ar fi interesant să se afle că firea pasionată a lui George Sand era de esenţă cerebrală, deoarece părea că reprezintă un caz real de anafrodizie.

N'ar fi de prisos să se ştie că Chateaubriand nu iubea decât femeile care împărtăşeau dragostea... fără consecinţe.

Ar trebui să se arate că Chamfort „înţepat de săgeata lui Amor" în sensul cel mai tare al cuvântului, avea din această pricină oarecare drept să fie mizantrop şi... misogin; — şi că aceiaşi consideraţie se poate aplica şi lui Baudelaire.

Cei ce au urmărit cronicile lui Jean de Gourmont au putut să remarce cu uşurinţă cât de mult îl preocupau aceste lucruri. Nu era departe de a mărturisi că femeia şi iubirea fac să nască supremele daruri ale cugetării şi ale artei într'un suflet.

Despre Auguste Comte, scria :

„Numai prin sentiment înţelege omul viaţa : inteligenţa lui trebue să fie însufleţită de femee şi de dragoste".

Unui scriitor contimporan care voia să alunge femeia din viaţa cugetătorului, i-a răspuns :

„Sub pretextul că femeia poate să tulbure meditaţiile noastre despre moarte, cele mai frumoase şi cele mai profunde, pare-se trebue s'o alungăm din viaţa noastră. Sărmane filosof ! dacă alungi femeia din viaţa ta, cugetarea şi opera ta vor fi tot atât de sterile ca şi tine, căci o operă de gândire şi de filosofie care nu e fructificată prin parfumul femeii nu se poate impune." — *b.*

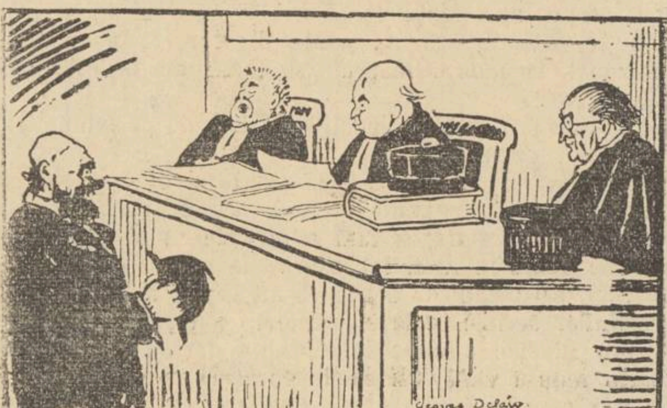
Argument

Ea. — Vai de mine ! Ticăloasa de Janine ne-a văzut când mă sărutai.

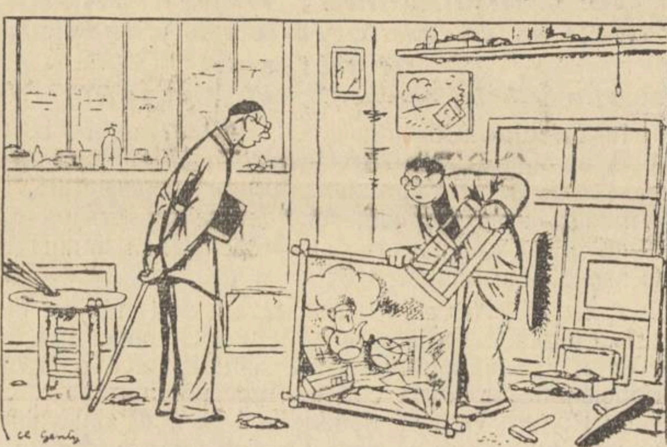
El. — N'ai nici o frică. N'are să spună, — căci am sărutat-o şi pe dânsa. *(Le Matin)*

Rugăminte

— Domnule preşedinte, dacă vi-i tot una... vă rog condamnaţi-mă înainte de masă, ca să ajung la timp la puşcărie şi să apuc supa... *(Le Journal)*

Pictură modernă

— Tabloul acesta... nu-l las din 15.000 de franci şi încă fără ramă !

(Le Journal)

Editura „CUGETAREA" Bucureşti, Mătăsari 23

Director — Proprietar :
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Ultime noutăţi apărute :

Pierre Louis :	Afrodita	60.—
M. Artzibaşew :	Sanin	58.—
Delafras :	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki :	Mama (Ed. II-a)	38.—
Maurice Dekobra	Cu Inima Intristată (Ed. II-a)	55.—
	Madona din Tren „	58.—
	Gondola cu Himere „	58.—
Marcel Prevost	Scrisori de Femei	48.—
Iules Verne :	Ocolul Pământului (Ed. II-a)	25.—
Raymonda Machard :	Cucerirea (La Rossession) sub	presă

INSTITUT DE BEAUTÉ — SALON DE COAFURĂ
LOUIS & LEON
Bucureşti—Calea Victoriei No. 4'-Tel. 308|88
Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil | Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare
voile, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie
„PILOCARPINA"
Unic remediu contra căderii părului şi distrugeri mătreţei.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

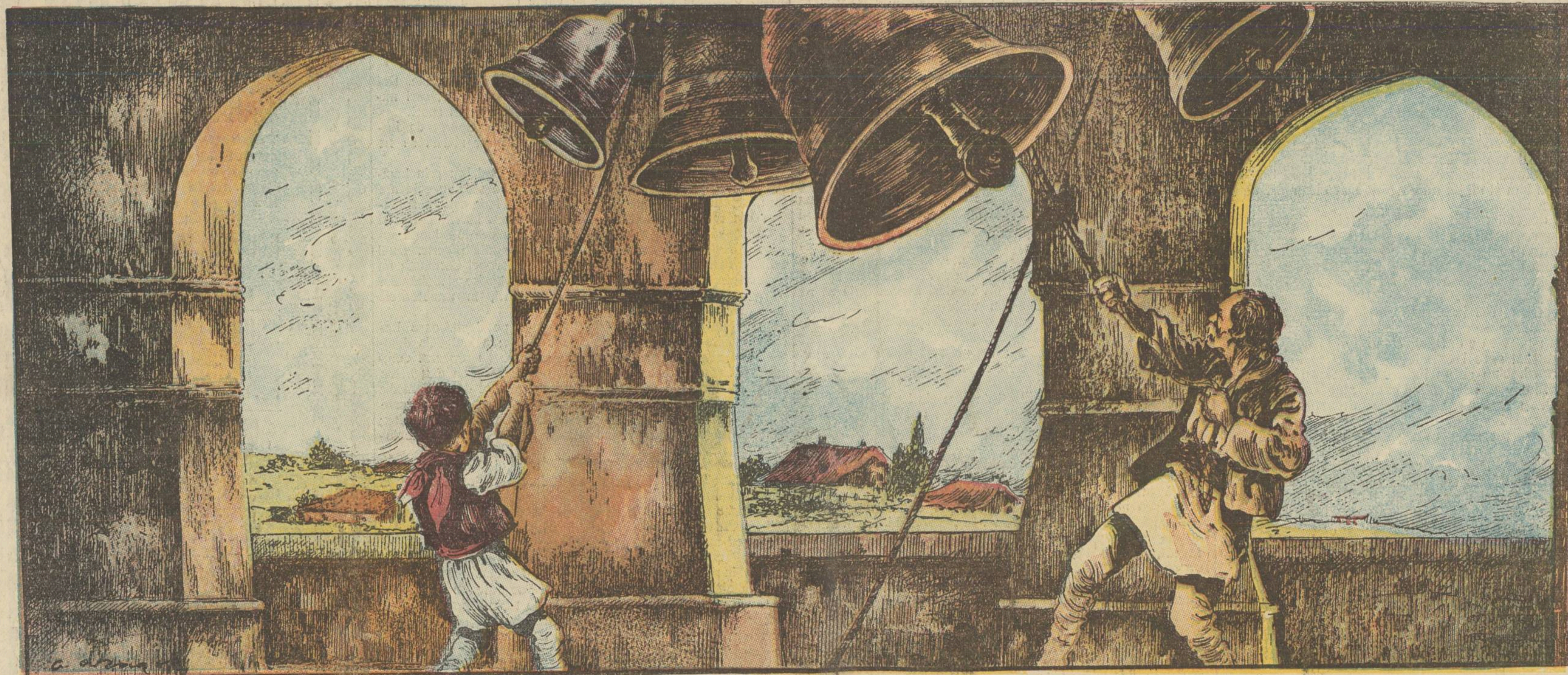
Clinică Dentară moderna
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|2.

ANUL IX. — No. 384 NUMAR de PAŞTI 10 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA 20 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE 12 PAGINI Duminică 15 Aprilie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

NAZARETUL

(Scrisori către Simforoza)

E o dimineață indecisă de Aprilie. Soarele a învăluit trandafiriu, în primul ceas al zilei, aceste înălțimi iernatice şi pleşuve — pe coastele cărora duc exilul meu de azi — şi s'a stins, apoi, în noianul negurilor albe.

In grădinile prin cari am trecut adineaori se simte totuşi nădejdea anotimpului celui nou. Iarna lungă şi mohorîtă — aproape de o jumătate de an !... — începe să-şi strângă corturile... In plopii mulți, înfipți pe lângă ziduri, pasările cerului pornesc noile cuiburi... Mă uit în jurul meu, mă uit în mine însumi şi dibuesc în amintire acele poteci însorite şi prididite de migdali, de la picioarele Carmelului, în rețeaua cărora am rămas, de când cu cea din urmă a mea scrisoare...

Vreau să iau, astăzi, încă odată, firul povestei. Eram la otelul „Herzlia", pe Carmel, între chiparoşii negri, daliile sângerânde şi depărtările schimbătoare ale mării. Ajunsesem şi poposisem seara, după o lungă cercetare prin Emekul, cucerit, dunam cu dunam, de eroismul pionierilor sionişti. O noapte de odihnă în otelul „Herzlia", cu fereastra deschisă deasupra pinilor şi chiparoşilor şoptitori, deasupra florilor adormite şi mării fără somn !...

A doua zi, am cercetat mânăstirea călugărilor carmeliți, şcolile şi institutele cele noi, am trecut în sus şi în jos prin vechea şi prin noua Haifă şi am luat gustarea de amiază, pe o terasă, de unde se vedea, sub boltirile albastre ale zării, profilul cu capişon de omăt al Hermonului.

Am pornit, după amiază, pe lângă Kişon în sus spre plaiurile Galileei... Toate aceste căi străbătute şi lucruri trăite le-am notat minut cu minut, într'un caet pe care îl am şi acum. Dar mare îmi este mirarea, când prin paginile lui, zgâriate şi muşcate, din fuga automobilului, revăd înfiripându-se acest crâmpei din viața mea... Nu-l mai cred, nu-l mai recunosc, ci mi se pare o revărsare a visului peste bietele şi familiarele mele ogoare negre...

Iubită Simforoză, redeschizând povestea, în această firavă dimineață de primăvară, mi se pare că îți reconstituesc un vis de care îmi aduc treptat aminte. Sînt în el părți şovăitoare, sânt în el lacune de neîmplinit... Uneori nu mai înțeleg criptogramele din caetul meu, alte ori nu le mai pot interpreta... Mi-aduc aminte că între Hadara-Carmel şi Nazaret, am poposit la Nahalal... Mi-aduc aminte de această şcoală de agricultură şi de horticultură (dar nu pentru băeți, ci pentru fete), de ordinea, de confortul, de grădinile de experiență şi de prosperitatea elevelor... Mi-aduc aminte de fericita atmosferă sufletească din acest institut fără pereche în restul lumii...

Dar nu mai mi-aduc aminte de detaliile drumului până la Nazaret... Văd numai holde puternice, legănându-se — verzi cu descompuneri galbene — în preajma maşinei noastre... N'am uitat un şacal, care ne-a tăiat drumul şi-a pierit între grâne... Văd apoi linii de case arabe, subt o zi palidă şi apocaliptică, — un fel de vis în vis, — şi apoi o limpezire, ca de golf de mare, după ce cortina caselor patrate, a lămâilor şi a palmierilor a ondulat şi s'a strâns vălătuc...

De unde a început Nazaretul ? Nu mai ştiu ! Din vibrarea aşteptării mele, din adâncul anilor de reverie, din cărțile citite şi mângâiate cu obrajii traşi de veghere.... Nazaretul a început de o dată, ca o apoteoză viorie, întretăiată cu columne de marmură şi de aur. Ne-am găsit în miezul lui scobit şi larg, risipindu-ne inima şi ochii pe dealurile fericite şi ferecate cu mânăstiri, cari îl străjuesc şi-l clădesc : cuib al viselor supreme ! Nazaretul ! Nazaretul : aici pe drumul sur, răscolit de automobil... Nazaretul : în aceste culmi legate la o laltă prin ghirlande de viță, prin ziduri vechi şi noi şi prin zigzagul cipreşilor călugări. Nazaretul : în aceste sfinte cetăți de pomenire, fie care cu temelia în veacul apostolic şi cu fruntea în emoțiunea noastră înlăcrimată... Nazaretul : în această velință taliană, aşternută rotund până subt jghiaburile Fântânei Sfintei Fecioare şi resfrântă pe după dealuri şi strânsă în falduri, pe grumajii, atâtor sfinte chinovii !

Sîntem noi, cei ce privim acest port al pământului, dar culcat lângă marea celor dumnezeeşti ?... Unde ne vom opri, ca să îngenunchem şi să sărutăm pământul ? Unde ne vom ascunde ca să lăsăm să curgă în voe lacrimile noastre ?

Insoțitorii mei cunosc Nazaretul din alte vremuri... Ei nu vor coborî din maşină şi nu vor cerceta nimic. Dar sînt oameni prevenitori şi cu agerime psihologică... Işi dau seama că tovarăşul lor trăeşte o clipă excepțională şi că, pentru el, sborul maşinei trebue întrerupt.

Ne oprim subt nişte umbrele verzi, cari covârşesc zidul vechi al străzii şi mă despart, un moment, de subțirii mei prieteni... Unde mă voi duce ? Cine mă va călăuzi în rețeaua acestor ulițí întortochiate şi prăvălatice ?...

O iau la întâmplare spre făptura zveltă a unei biserici, cu zaplazuri înflorite prin prejur...

E cald. Ulița e strâmtă şi pustie... Intru mai întâi într'o alee, pare că de platani, dincolo de o poartă nepăzită de nimeni... Sînt apoi într'o grădină cu umbră opalină, cu răzoare de irişi, cu copăcei necunoscuți, cu gâlgâiri de apă, într'un bazin rotund...

E o sfântă biserică care doarme învăluită în zvonul albinelor şi în mireasma florilor.

Cine poate să-mi deschiză ?... Un frate franciscan îmi apare, subt claritatea sfredelitoare a soarelui. Il rog să-mi dea voe să intru în sfântul său locaş... Dar fratele îmi dă de lucru. Trebue să-i vorbesc într'un idiom nou : italo-romăno-francez, pe ici pe colea înecat în latineşte, fiindcă fericitul paznic al bisericuței (de felul lui de pe la Saragoza) nu şi-a pierdut vremea cu felurimea limbilor pământeşti şi afară de limba lui spaniolă, nu mai înțelege — sânt sigur de aceasta! — de cât limba îngerilor...

O, nenorocitul de mine, eu pe aceasta n'o înțeleg şi nu mai ştiu dacă voi ajunge s'o înțeleg vreodată... Fratele franciscan mi-a deschis sfântul locaş şi m'a lăsat, cu simplitate, fața în fața cu mine însumi.

In umbra răcoroasă a zidurilor sfinte îmi adun gândurile, cum ai aduna, de pe jos, nişte mărgele risipite... Inteleg, cu recunoştință, că o mână nevăzută mi s'a întins, peste zaplazurile prididite de vrejuri şi de flori, şi m'a ridicat până la potriva acestui sfânt altar... Unde aşi fi găsit eu această singurătate şi această tihnă, lăsat la sfatul şi la călăuza unor oameni ?

Cât e de bine aici !... Nişte turturele sau nişte porumbei pun o horbotă dulce acestei ore sfinte şi tăcute. Draga mea amică, am căzut în genunchi şi am lăsat pe marea sufletului meu, purtată şi plină de zefirii recunoştinței, o singură pânză albă, o singură barcă de pescar...

O, marea sufletului omenesc ! mai tainică, mai vastă, mai bogată în furtuni neaşteptate şi în naufragii, de cât toate oceanele pământeşti la o laltă !

In ora aceea, petrecută în mica biserică latină din Nazaret, toate erau calme, adormite între trandafiri balsamici şi prididite de fericirea misticului Sion.

Cât am rămas, pe lespezile albe ?... Mi s'a părut o vecinicie într'un fulger... Am ieşit din adormita capelă în grădina pare că şi mai adormită. Aveam un sentiment ciudat : mă luptam pare că să mă mențin la suprafața realității. Căci la fie care pas mă cufundam, pieream din mine însumi şi căutam să mă agăț : — ici de o floare, dincolo de un ciorchine liliachiu, mai încolo de un ghimpe de aur, „spina Christi".

Când mi-am regăsit tovarăşii, m'am frecat la ochi... Ce caută această maşină americană, subt colina pe care medita odinioară Dumnezeescul meu Invățător !

GALA GALACTION

Primăveri de altă dată

de MIHAIL SADOVEANU

In acei ani dedemult, pe la 1896-1897, primăvara venea altfel, nu pentrucă o priveau altfel ochii mei de adolescent, ci din pricina altor variații şi echilibrări atmosferice. Au fost în copilăria mea, în văile Siretului şi a Moldovei, ierni lungi şi tari, cu omăt foarte îmbelşugat. Apele şi mlaştinele sticleau oglinzi neclintite dela începutul lui Decembrie până la Martie şi cârdurile de copii aveau petreceri prelungi. De pe coastele săniuşurilor coboram la ghețuş şi stăruiam în frig până ce soseau amurgurile trandafirii, cu geruri de stâncă neclintite şi înfricoşate. Apoi, sara, abia aveam putere s'ascult începutul unei poveşti ori a unei întâmplări şi mă cufundam în somn şi'n vise, retrăind şi mai agitat întâmplările zilei. Deodată, însă, într'o noapte, începea să sune un austru cu modulații când grave, când înalte, c'o presiune năprasnică, pe care o simțeam prin geamuri şi prin păreți, prin sobe şi pe sub uşi, s'a doua-zi aveam cea dintâiu temperatură a dezghețului. In puține zile apoi, curentul cald dela sud muia complect ghețurile şi zăpezile, şi zăporu pornea. Mi-au rămas în minte puhoaiele şi revărsările ca ceva măreț. Asta era primăvara. Umblam către şcoală şi înapoi acasă încă pe pod de ghiață; dar pe marginile drumului într'un soare puternic, curgeau pâraie grăbite, cu făgaş săpat în ghețar, cu cotituri şi cascade, cu ostroave, cu subterane în care dispăreau, cu volburi spumoase în pârâul cel mare din vale, care colecta toate pâraiele cele mici. Urmăream şi îngrijeam torentele acestea efemere, rupeam zăgazurile de gunoaie, instalam morişti care lucrau fără niciun folos, — şi mă bucuram nespus de năvala apelor, ca de orice lucru trecător. Râul cel mare, în şes, curgea subt perdele de aburi. Câmpiile joase erau, vreo două-trei săptămâni, un lac imens. Şi 'ndată după ce se zbicea pământul simțeam în juru-mi şi'n mine înflorirea bogată şi bruscă a vieții. Poate ajungem iarăşi, în timpul nostru mărginit la un ciclu de ani cu ierni că odinioară. Cele de anii trecuți îndeobşte au fost mai sărace şi primăverile n'au mai dat pământului aspect de apariție proaspătă din potop. De aceea, prin contrast, văd şi mai colorat şi mai puternic pe cele dedemult.

In unul din acei ani a căzut Paştele în vremea înfloririi livezilor. Mă aflam pe Moldova, într'un sat unde trăiau rude ale mamei mele. Casa în care stam era a lui Vasile Umbră. Pe nevasta stăpânului gospodăriei o chema Ileana; pe fată, Aglăița. Aveau această singură copilă cu numele Aglăița, — codană de cincisprezece ani. Era destul de frumuşică, cu pielița obrazului curată, cu părul castaniu şi cu ochii caprii mari, cu gene cârligate. Avea un zâmbet plăcut ş'un fel de a privi pe furiş — cu viclenie. Insă era sfioasă, nu vicleană.

Chiar în cele dintâiu două zile am aflat că Aglăiței începe să-i fie drag un flăcău din sat. Faptul acesta, numai pe jumătate lămurit de gospodina casei, pricinuia oarecare tulburări şi năcazuri. Fata suferea în tăcere imputări şi asprimi, care acuma îmi apar într'o lumină cu totul deosebită. Atuncea eram aproape partizanul mamei; căci nu înțelegeam cum, eu fiind acolo, ochii aceia cu gene cârligate puteau privi în altă parte. Zâmbetului îi atribuiam numai viclenie. Şi eram bine încredințat că flăcăul, un flăcău oarecare, era departe de a se putea măsura cu mine. — Mai întâiu eu eram un târgovăț, îmbrăcat orăşeneşte, destul de frumuşel după părerea proprie: blond şi nalt, cu plete şi cu ochi visători. Al doilea adusesem cu mine câteva cărți, în cetirea cărora mă cufundam ceasuri întregi. Asta, fără îndoială, trebuia să-mi dea prestigiu şi nobleță, chiar dacă Aglăița, absolventă numai a cinci clase rurale, habar n'avea cine-s Eminescu, Alecsandri şi Creangă. Cu asemenea tovarăşi, cu asemenea vârstă, şi într'o primăvară înflorită, nu-mi puteam închipui că fata de gazdă poate să rămâie multă vreme cu gândul la horile din câşlegi şi la flăcăuaşul ei, — la urma urmei un om de rând.

Eu citeam la măsuța de lângă fereastră, un vodevil de Alecsandri. Gospodina era la stative, lucrând harnic la o pânză în patru ițe. Sunetele ritmice ale suveicei şi ale vatalelor, dela o vreme monotone ca pulsația unei pendule, departe de a mă tulbura în îndeletnicirea mea, mai curând îmi creau o atmosferă prielnică şi odihnitoare. Cum încetau, cum ridicam ochii, neliniştit.

Intră într'o vreme în casă Aglăița, din soarele de afară, şi maică-sa numai decât o întâmpină cu glas de ceartă:

— Ce cauți aici, fată, hăi? ai isprăvit treaba pe care ți-am dat-o?

— Da, mămucă.

— Ai şi gătit de lipit prispa ?

— Am gătit.

— Mira-m'aşi! Şi dac'ai gătit, de ce-ai venit aici ca să-mi stai cu mâinile în şoduri ? Cloştele le-ai adus în ogradă, ori iar umblă pe toloacă, şi a dat iar în pui mâța lui Bâtlan ? Cu mâța ceea decât i-o pozna şi nu m'ajunge mintea ce să facem ! — Vorbele din urmă erau către mine.

— Cloştile-s în ogradă, mămucă, răspunse Aglăița. Să n'ai dumneata nici o grijă.

— Cum să n'am grijă, fată hăi ? Da ce ştii tu de câte sunt şi câte trebuiesc ? Iaca, peste patru-cinci zile-s sfintele Paşti şi sunt de făcut atâtea, că m'apucă o groază numai când mă gândesc. De mâni ies de la stative; şi să deie dracu să nu-mi fii de ajutor cum ştiu eu, şi să dai din mâni lângă mine, iar cu gându să fii unde prepun eu; s'apoi dacă nu ți-oiu spânzura pielea 'n băț, să nu-mi spui cum mă chiamă !

Fata plecă bărbia în piept, foarte ruşinată. Tăcu.

— Acu ce cauți aici ?

— Am venit mămucă să iau un mosor de bumbac, să fac țevi.

— Hai—hai, nu umbla tu mai răpede, c'acuşi vezi pe dracu! Ia mosoru şi du-te. Ce cauți acolo, după uşă ?

— Văd gunoiu, mămucă.

— Alei, fata mamei ! D'apoi ce-ai învățat tu la şcoala ceea, unde ai umblat cinci ani şi ai făcut cinci glasuri ? De aceia nu te-am avut ajutor, ca să nu ştii nici atâta lucru ? Acolo nu-i gunoiu, fată hăi; acolo-i cenuşă. Şi cenuşa nu

(Continuarea în pag. II-a)

ştii tu că, Lunea, nu se dă afară ? Ai ştiut şi ţi-am spus; că ce grijă am avut eu, decât să te învăţ asemenea lucruri, ca să poţi fi gospodină la casa ta, dar gândurile tale-s la Ucigă-l crucea. Hai-hai! Te-oiu mai vedea eu jucând cu feciorul Paraschivei !

— Bine, mămucă, o lăs la locu ei.

— Ce laşi la locu ei ?

— Cenuşa, precum mi-ai spus.

— Se 'nţelege că s'o laşi. Asemenea să nu uiţi şi despre gunoiu, că nu trebuie să-l dai afară înainte de a răsări sfântu-soare.

— Asta ştiu mămucă.

— Bine că ştii. Vâră-ţi minţile în cap şi învaţă rânduiala lumii ş'a vieţii, ca să-ţi prindă bine. Tu socoţi c'aşa-s treburile ? Dai din mâni şi gata ! Trebuie să mai treacă multă apă pe Moldova până ce-i învăţa tu atâtea ş'atâtea, fără de care nu poate trăi o femeie şi fără de care nu te poţi numi gospodină. Câte păsări zboară crezi tu că toate se mănâncă ? Şi câţi flăcăi joacă'n horă socoţi tu că toţi îs vrednici să poarte căciulă ? Am să-i hotărăsc eu Paraschivei lui Bălan să mai deie ţâţă lui Neculăieş al ei ! Du-te şi-ţi vezi de letcă şi nu mai sta aicea stâlp, lângă mine.

Fata eşi supusă şi cu lacrimi în ochi.

Peste puţină vreme auzii glasul blând al gospodarului, afară. Letca stătuse. Fata răspundea ceva.

— E supărată şi plânge, mă gândeam eu; şi tatu-său, care-i un om bun şi blajin o mângâie. Dar el nu ştie de urmările ei, ca maică-sa.

Vârâi degetul arătător între foile cărţii, închisei tartajii şi-i cuprinsei între celelalte degete ale mânii drepte, şi mă strecurai pe uşă, afară. In ogradă — lumină orbitoare. O scroafă neagră căzuse pe o coastă, în plin soare, şi vre-o opt purcei se năpusteau în zvâcnituri să-i deschidă pântecele cu surlişoarele rotunde. Cloştele se scăldau în colb. Gospodarul, om încă tânăr, dejuga boii dela căruţa plină de halaturile de arat şi boronit.

— Am isprăvit de dat păpuşoii.... îmi zise el, vesel.

Mă înturnai spre lacrimile Aglăiţei. Copila îşi începuse iar lucrul, c'un obraz înflorit de fericire şi cu ochii duşi în zări. Intre zări şi ochii ei căprii sta, fără nici un fior de vânt, livada grea de floare şi de mireazmă.

După această scenă, urmează îndată, în amintirea mea, a doua — tot vie şi proaspătă. Nu pot preciza dacă s'a petrecut în aceiaşi după amiază, ori în altă zi din săptămâna patimilor. Treburile gospodăriei se alinaseră, către sară, şi eu ieşisem cu cartea pe prispă. Leliţa Ileana hrănea un foc viu sub şopron, iar bădiţa Vasile isprăvea de dres gardul de nuiele al livezii. Mirosea, în amurg, a fum ş'a flori de măr. Deodată, întorcând ochii, zăresc prin tindă, în odăiţa cea mică, cu uşa deschisă pe Aglăiţa, isprăvindu-şi găteala, pentru denie.

Cămaşa înflorită, fustele înfoiate şi creţe, ciuboţelele cu potcoave galbene: — era gata. Işi privea acum cu luare aminte obrazul şi pieptănătura într'un hârb de oglindă mic cât palma. Şi-l plimba pe dinaintea nasului ş'a ochilor în toate chipurile, se apropia de ferestruică, se trăgea mai la o parte într'o lucire mai vie a apusului, — se mişca graţios şi cochet, cu fustele creţe unduind.

Ştiam că-şi spălase părul cu borş, în care maică-sa o sfătuise să puie şi câteva fire de busuioc, sămănat în ziua de sfântul Gheorghe a anului trecut. Fetele de pe Moldova se lau într'un chip deosebit, amestecând la operaţia asta nu numai burueni, ci şi descântece. Iar cosiţele şi le împletise cu anume îndemânare şi meşteşug, fixându-le într'o cunună, cu câteva flori artificiale, întocmai aşa cum la vremea lor, se gătiseră mama ei şi bunica de mult moartă şi alte femei în linie ascendentă până în veacuri vechi. Intr'acelaşi chip, cu aceleaşi ape şi flori. Işi potrivea cerceii ieftini şi-şi freca uşor sfârcurile urechiuşelor. Işi mângâia sprincenele subţiri şi zâmbea ochilor căprii irizaţi cu aur.

Clopotul bisericii începu a suna îndată ce albăstri înserarea. Tropăind mărunt, fata trecu pe lângă mine fără să mă vadă. Din lumina focului de la şopron, maică-sa o urmări cu ochii în tăcere. Nu-i răpezi nici o vorbă aspră. O lăsă să se ducă, pe sub arcuri de flori, la tovarăşele ei şi la flăcăi, după o lege veche şi misterioasă.

Intrucâtva jignit, părăsii pe prispă volumul lui Alecsandri şi mă îndreptai şi eu spre poartă.

— Ia un băţ, ca să nu deie cumva vreun câne... îmi zise blând gospodarul.

Leliţa Ileana începu a râde.

— Trebuie să iei băţ, vorbi şi ea, — căci te cunosc după straiu că eşti străin...

Cânii erau însă blajini în sara aceea de denie, şi clopotul avea o vibrare de cântec, pe care n'am mai auzit-o de-atunci niciodată. In umbra viorie, în sara înflorită de primăvară îmi închipuiam, cred, că mi-i dragă copila care trecuse mărunt pe lângă mine şi cugetam să mă întorc cu dânsa spre casă, numai eu singur cu ea, şi să-i dau a înţelege simţirea mea. Mă înşelam cu vorbe închipuite, pe care le rosteam numai în mine şi grăbeam spre clopotniţa neagră a bisericii.

Slujba începuse; fumegau făclii de ceară. Preotul bătrân în odăjdii aruncate în grabă şi strâmb pe el, murmura vorbe neînţelese, măturând cu barba-i căruntă furnicile chirilice de pe ceaslovul dinainte-i. Dascălul căsca din când în când, behăind plictisit şi trudit. Şi el, şi părintele Gavril abia se întorseseră dela câmp, de la muncă aspră şi grea, şi'n ochii lor aburea somnul pământului. Tineretul din biserică, însă, era vioiu. Intr'o parte, în dreapta, stăteau flăcăii, nalţi şi drepţi. In partea cealaltă fetele. grămădite buluc, şoşoteau într'una, chicotind şi frământându-se. Murmurele rugăciunilor, luminile şi ecourile bisericuţei erau absolut străine şi fără noimă pentru lumea aceia. Copiii încaltea, în fund păreau la o petrecere teribilă, aşa se ghionteau şi se veseleau. Blajinul părinte Gavril ridică într'un răstimp fruntea, cu privirea o clipă aspriță; pe urmă se răzgândi şi lăsă lucrurile să meargă în voia lor, — ca şi cum toată lumea aceea tânără cu totul străină de ritualul creştin, se adunase la o slujbă a primăverii ş'a tinereţii.

Cele două grupe, flăcăii şi fetele, au schimbat numai priviri şi zâmbete. Apoi au ieşit tropăind din bisericuţa veche. Au mers o vreme tot deosebiţi pe uliţa cea mare a satului prin aburul şi lumina livezilor. S'au despărţit şi s'au împrăştiat şi s'au simţit fericiţi, ca toate generaţiile, până la cele mai din trecut. Abia mai pe urmă am înţeles că toate erau lege şi obiceiurile, şi eresurile, şi totul de ceartă al mamei şi toate câte se întâmplau într'un colţ de lume încă străvechiu şi păgân, sub protecţia blajină a bisericuţei. Iar eu eram, în chip firesc, expulzat din viaţa profundă a lumii aceleia şi din peisagiul ei.

MIHAIL SADOVEANU

Citiţi azi:
„LECTURA" No. 166
Floarea literaturilor străine
J. WASSERMANN
AURUL DIN CAXA MALCA
Lei 5.— Scrierea complecta. la Librari şi chioşcari.

Dr. CABANES

Cronica ştiinţifică

Maladia secolului

Când Théophraste. Renaudot, în veacul al 17-lea a cerut privilegiul pentru **Gazeta** sa, a solicitat în acelaş timp autorizaţia să întemeeze nişte **Birouri de adrese**, unde se puteau procura uşor obiectele de orice fel anunţate.

Printre aceste obiecte a strecurat şi o serie de leacuri, dintre cele mai bune, fiind gata să dea şi un supliment de informaţii acelora care voiau să se lămurească.

In timp ce Renaudot căuta să-şi scurgă produsele, prin mijlocul unei publicităţi ingenioase şi noui, un altul, nu mai puţin dibaci, dar mult mai şarlatan, Nicolas de Blegny avu ideia să alcătuiască un fel de Almanach pe care l'a numit le **Livre commode des adresses** şi unde erau enumerate în amănunt tot soiul de droguri şi medicamente empirice pe care le vindea cu dela sine putere, exclusiv.

Trebue să spunem că Renaudot dă ospitalitate în **Gazeta** sa unor reclame neruşinate, numai întâmplător; de cele mai adeseori e de bunăcredinţă, în timp ce Blegny e un şmecher care se pricepe de minune să-şi laude marfa şi s'o vândă naivilor care se lasă atraşi în cursă.

Acest aventurier fără scrupule a avut toate fericirile: nu numai că a reuşit să ocupe contemporanii cu personalitatea-i stăruitoare, dar şi multă vreme după ce a murit a găsit biografi binevoitori care să-i împrospăteze memoria, când atâtea glorii zgomotoase cad în uitare. A fost chirurg? A fost farmacist? Se numea într'adevăr Blegny? S'a născut la Paris sau aiurea? Nu ştim nimic precis, deşi a avut grijă să ne dea o seamă de amănunte din viaţa-i accidentată. Işi da toate titlurile în stare să capteze încrederea publicului şi nu ţinea seamă dacă îi era îngăduit sau nu. Totul era să pue în practică cunoscuta maximă: **Vulgus vult decipi, decipiatur.** Şi dacă mijlocul întrebuinţat era imoral, cel puţin putea spune că succesul scuza purtarea.

Una din cele dintâi maladii de care s'a legat Blégny, era acea maladie foarte răspândită şi pe care noi o numim „avarie" (sifilis) şi pe care Blégny o numea „marea maladie". El o vindeca, spunea, „fără regim", numai cu ajutorul mercurului de aur.

Mulţi şarlatani parizieni exploatând teama de „izolare" impusă invalizilor Venerei, se lăudau că vindică „cea mai veche, cea mai dârză şi mai neîngrijită **avarie,** cu remedii blânde, familiare şi cu preţ scăzut". Ei făgăduiau lecuirea în patru sau cinci săptămâni, fără teamă de recidivă. Blégny, mai prudent, nu fixa termen; astfel că nu era expus la decepţii. Dar se uita urât la toţi acei „îndrăzneţi" — aşa numea pe lecuitorii care-i făceau concurenţă! — şi îi copleşea cu epigrame.

Iată portretul unuia, descris de Blégny:

„Acest nou doctor care a lipit anul trecut, în 1676, afişe galbene, şi-a dat seama că trebuia să făgăduiască un lucru nemaipomenit ca să atragă pe naivi; el anunţa că vindecă în cinci ore boalele venerice, fără recidivă sau alte supărări. Dar punea şi el o condiţie, ca să scape din încurcătură: cerea ca boalele să fie noui şi să nu mai fi fost tratate şi când după ce a excrocat pe unii care s'au plâns că suferă mai departe, el striga sus şi tare că bolile clienţilor săi mai fuseseră tratate!"

* * *

Şarlatanul vizat de Blégny nu era singurul care întrebuinţa astfel de mijloace. Alţii mergeau şi mai departe şi nu se temeau să cadă la înţelegere cu farmacistul, spre a goli şi mai lesne punga clienţilor. Ei anunţau că dau consultaţii gratuite şi într'adevăr nu luau bani dela nimeni. Dar spuneau bolnavilor, că nu le pot da şi medicamentele necesare — şi-i trimeteau la farmacistul înţeles.

Alţii erau şi mai vicleni — şi mijlocul întrebuinţat depăşeşte aci orice imaginaţie. Soţiile lor (şi amănuntul îl ştim tot dela Blégny), soţiile lor aveau grija de a dărui tinerilor odată cu graţiile amoroase, şi virusul boalei venerice. Unul din aceşti „medici" distribuia bilete de vindecare a maladiior venerilce în tabăra regelui, de pe câmpia Ouille, în timp ce soţia medicului, împreună cu alte şapte sau opt fete publice, distribuiau virusul boalelor.

Nu ştim întrucât povestirile lui Blégny sunt autentice; dar vom reţine faptul că din vremea aceia chiar, existau specialişti pentru „avariaţi", că din vremea aceia se tratau maladiile ambelor sexe prin specifice a căror putere era lăudată în chip neruşinat.

* * *

Din veacul al 17-lea, o seamă de şarlatani ghiciseră folosul ce-l puteau trage din această mină nesecată. Un medic englez care vizitase Franţa prin 1698, şi-a însemnat următoarele:

„Toată lumea se ocupă cu leacurile şi lecuirea boalelor: farmacişti, bărbieri, moaşe, călugări. Mă amuzam citind pe zidurile oraşului, afişele acelor şarlatani, tipărite cu litere groase:

In numele Regelui

Leac sigur şi comod pentru vindecarea boalelor secrete, fără a sta acasă.

Sau:

Cu îngăduirea regelui

Mijloc foarte comod şi sigur pentru a vindeca fără a prinde cineva de veste, boalele venerice, etc.

Sau:

Cu privilegiul Regelui

Anteveneriamul medicului indian pentru toate maladiile venerice, aşa cum sunt (?) fără recidivă şi fără a sta acasă. E foarte comod şi foarte plăcut (?).

Specificele antivenerice erau de altfel cunoscute din veacul al 16-lea. Se poate spune despre anumite medicamente ceiace s'a spus de anumite descoperiri: că nu isbutesc niciodată atât de bine ca atunci când vin la timp. Nu e de mirare că sub Ludovic XV au apărut leacurile cele mai preţioase, mai eroice şi sigure împotriva „boalei franceze".

Pe toate zidurile se citesc afişe în acest stil: „Tratament popular de boale venerice, pentru adulţi, pentru copii, administrat gratuit din ordinul guvernului".

Se vând **băi antivenerice** de Beamé care nu sunt altceva decât o soluţie de sublimat; se vinde **chocolata antivenerică** sau leacul antiveneric **vegetal** al doctorului Agirony. In acelaş timp un mare senior, ducele de Bouillon, obţine privilegiul pentru nişte săculeţe destinate să distrugă paraziţii **(pediculi pubis).**

* * *

In timpul secolului XVIII şarlatanii au fost legiune. Doi dintre ei merită mai mult decât o simplă menţiune, căci numele lor e legat de istoria societăţii galante a acelei epoci.

Unul e Keyser, al cărui secret a fost cumpărat de Ludovic XV, spre fericirea supuşilor săi. Keyser merită să fie prezentat.

„Keyser, spune un memorialist, a fost celebru prin bomboanele lui antivenerice. Mareşalul Biron l'a scos în evidenţă prin experienţa pe care a făcut'o cu acel leac asupra soldaţilor din regimentul său, infectaţi din pricina libertinagiului şi a desfrâului. Keyser a îngrijit persoane din cea mai înaltă societate. Avem, asupra acestui fapt, documente precise. Unul e d. de Fontanieux şi era intendentul garderobei Coroanei; un personagiu ilustru, precum se vede. Se molipsise şi dobândise o „galanterie", cum se spunea pe atunci, în următoarele împrejurări:

Baronul Warseberg, deşi întreţinea pe domnişoara Laforest, vizita şi domnişoarele dela Varenne; a luat dela domnişoara Dorville morbul distrugător pe care l'a procurat domnişoarei Laforest care l'a făcut cadou d-lui Saimson, muşchetar, care la rându-i l-a dăruit domnişoarei Laforest de la Comedia Italiană care, fără mofturi, l'a dat domnului de la Ferté, care l'a dat domnişoarei Rozetti, care l'a dat domnului Fontanieux; acesta, mai puţin generos ca ceilalţi, l'a dat în seama doctorului Keyser, faimos în acest fel de maladii.

Keyser avea un rival, foarte căutat şi el şi de-abea putea mulţumi toată clientela, un anume Guilbert de Preval, medic al Facultăţii din Paris.

Acesta pretindea a fi descoperit un prezervativ infailibil împotriva virusului veneric. In acest scop a făcut o experienţă, cu mare răsunet pe vremuri.

Guilbert de Preval, o lună după întâia experienţă, a repetat-o în faţa chirurgului contelui de Marche.

Neliniştită de aceste experienţe, Facultatea a dat ordin ca Guilbert de Preval să fie şters de pe tablou, pretextând că o astfel de prostituare publică era dezonorantă şi infamă pentru unul din membrii ei.

In decretul emis cu acel prilej, se află următoarele:

„Facultatea ţinând foarte mult la puritatea moravurilor şi buna reputaţie a membrilor ei, îndepărtând orice bănuială de infamie s'a ocupat totdeauna cu cea mai mare grijă să le inspire oroarea de perversiuni şi şarlatanii.

„Cu durere mare a aflat că d. Guilbert de Preval a uitat demnitatea şi nobleţea situaţiei lui, vânzând un pretins leac antiveneric, pe care-l lăuda cu neruşinare că ar fi preservativ; că nu s'a sfiit să se prostitueze în chip public, printr'o experienţă infamă şi monstruoasă cu o fată de moravuri desfrânate, spre a da leacului său mai multă reputaţie şi credit".

Intâlnirea

Dragul meu, tu iarăşi ai venit
In căsuţa albă şi umilă,
Ce m'ascunde cu atâta milă
Ca 'ntr'un vechiu şi singuratic schit.

Stăm privind lumina zilei moartă,
Despărţiţi de lume şi de viaţă...
Şi-mi acoperi lin cu mâna ta
Ochii larg deschişi, întreaga faţă,
Parc'ai vrea să mă ascunzi de soartă,
Să n'o văd — doar poate m'a uita.

Nu vorbim... adesea vorba minte.
Şi la ce risipa de cuvinte
Intre noi ?
Ci, tăcuţi, ne strângem mai aproape
Şi acelaş suflet, ni se pare,
Geme şi ne doare,
Şi se sfarmă 'n amândoi.

OLGA VRABIE

Atelier de Pălării Bărbăteşti
Instalaţie Modernă
Pălăriile bărbăteşti cât de vechi se curăţă, se întorc şi se modernizează
LA
Marin Drăgănescu
Str. Regală 10
Execuţie ireproşabilă, material de prima calitate.

La Paris, Londra şi Berlin
se poartă numai
Ciorapi de Mătase pură
Adesgo 45 şi 48

PENTRU
SĂRBĂTORI
CEL MAI FOLOSITOR
DAR ESTE O CARTE!
Trimiteţi prin mandat poştal costul volumelor alese şi le veţi primi franco la domiciliu. Comenzi în valoare de la Lei 100 în sus se expediază şi prin ramburs
Editura „Adeverul" S. A.
BUCUREŞTI
STR. SARINDAR, 7—11

„SUB FLAMURA ROŞIE"
— ROMAN —
de Dem. Theodorescu
Lei 100

„CUCOANA OLIMPIA"
— ROMAN —
de Lucia Mantu
Lei 30

„RĂTĂCIRE"
— ROMAN SOCIAL —
de Aida Vrioni
Lei 30

DIN VIAŢA UNIVERSITARĂ
Amintiri, critici şi propuneri
de Dr. Gr. T. Popa
Lei 15

COMOARA CU POVEŞTI
Un volum format mare
cuprinzând aproape 60 de poveşti din cele mai frumoase, toate ilustrate în culori şi cu o admirabilă copertă ilustrată.
de N. Batzaria
Lei 80

„EVREICA"
şi alte povestiri de Andersen
traducere de N. Batzaria
Lei 30

Cereţi Catalogul detaliat pentru:
Biblioteca
DIMINEAŢA
Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare
Instructivă — Interesantă — Eftină
Distractivă — Folositoare — Elegantă
Au apărut până acum aproape 100 volume scrieri originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

„HAPLEA"
— Păţanii şi Năzdrăvănii —
de Moş Nae
Lei 50

CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS
Operă complectă
700 pagini
Lei 70

MIZERIILE LONDREI
SENZAŢIONAL ROMAN
Al celebrului scriitor PONSON du TERRAIL
1000 pagini
Lei 100

JIDOVUL RĂTĂCITOR
Celebrul roman de EUGEN SUÉ
800 pagini
Lei 100

MISTERUL DIN CAVOU
Cel mai senzaţional roman ce s'a scris vreo-dată
de XAVIER de MONTEPIN
800 pagini
Lei 100

Toate volumele de mai sus se găsesc spre vânzare la librăriile şi depozitele de ziare din ţară.

G. Petraşcu — Nud

PLASTICA

— G. Petraşcu. — Traian Cornescu. — Honoriu Creţulescu —

Căminul Artelor Regina Maria adăposteşte expoziţia unui mare meşter al paletei româneşti.

Pictorul George Petraşcu reprezintă poate cea mai rafinată şi mai adâncă sensibilitate plastică a celei mai infloritoare epoci artistice pe care a cunoscut-o până astăzi ţara noastră.

Fără să stărue în fixarea trăsăturilor descriptive ale formei, care se modelează ritmic din pasta caracteristică a compoziţiilor, fără să se intereseze special de amănunt de nuanţa izolată, pictorul George Petraşcu transcrie numai sentiment, viaţă şi artă profundă în pânzele lui.

E un sensibil, un emoţional care-şi clădeşte sufletul în pastă. E un mare iubitor de frumos şi un mare înţelegător al artei.

Izbucnire plastică de tonuri sumbre şi de tumult ascuns, opera lui Petraşcu exprimă anul acesta o îndrumare nouă şi pentru mulţi revelatoare. Massele cromatice, construite pe vechea gamă aspră şi atât de frecvent zgronţuroasă, tind să se lumineze, să contureze mai viu obiectul, desprinzându-l precis din atmosferă, dar lăsându-l organic încadrat într'însa.

E o accentuare încă timidă, dar adânc prevestitoare.

Intre actualele fixări mature şi neaşteptatele făgădueli de diferenţiere, pictorul George Petraşcu aşterne cărarea permanentelor izbânzi...

* * *

Pictorul Traian Cornescu, pe care ani de-a rândul l-am urmărit în compoziţiile ce traduceau ambianţa plastică şi spirituală a atâtor opere dramatice, a deschis la Ateneu o interesantă expoziţie de privelişti veneţiene, portrete, nuduri, flori, naturi moarte, compoziţii.

Traian Cornescu — Autoportet

Pictura lui Cornescu închide jocuri discrete de lumină, acorduri armonioase, surdinizate şi, alături de acestea, tremurări de raze sugestive, încercuiri de luminozitate nouă.

Pe drumul limpezirii de sine şi al afirmării hotărîtoare, artistul realizează popasuri remarcable, între care, bucăţile ce reproducem nu sunt cele mai puţin caracteristice.

* * *

In sala Ileana a Cărţii Româneşti expune un pictor tânăr, Honoriu Creţulescu, un talent încă nelimpezit, dar îndeajuns de făgăduitor pentru a opri interesul criticei.

Traian Cornescu — Portet

Cu vagi reminiscenţe din înaintaşi uşor de identificat, cu preocupări variate şi adesea îndrăzneţe, pictura lui Honoriu Creţulescu nu răscoleşte desigur sufletul şi nu tulbură, dar atrage prin incomplecta ei înfăţişare şi dispune prin exuberanţa tonurilor deschise, prin seninătatea de expresie a portretisticei şi uneori chiar prin naivitatea compoziţiilor — pentru care însă scuza unei comenzi nu poate fi argument estetic.

Honoriu Creţulescu — Ileana

H. BLAZIAN

G. Petraşcu — Poarta la mânăstire

Invierea din morţi

III

Cu Domnul nostru Iisus Hristos, învierea s'a petrecut cu totul deosebit. El înviase odată pe pământ şi s'a suit la ceruri cu sufletul şi trupul. Dovadă netăgăduită despre această suire o aduc apostolii, care l-au văzut. Fiind pe o înălţime şi vorbindu-le cu duioşia şi cu tristeţea dulce a unui Dumnezeu care se făcuse om numai ca să guste amărăciunile vieţii mărginite, care murise o dată şi înviase pentru că sâmburile lui nu putea sta mort mai multă vreme, el păru ca o haină clătinată de vânt pe o frânghie. Pasul lui se desprinse lin de pământ, rămase un timp apropiat de pământ până ce ultimele cuvinte vor fi fost rostite — şi depărtarea crescu până ce Domnul nu se mai văzu.

S'a suit repede la ceruri ori s'a suit încet? Apostolii nu mărturisesc, ei fiind rămaşi îngenunchiaţi şi cu ochii spre genunchi. Ei şi-au ridicat capetele abia când nu se mai vedea Mântuitorul decât, cât un ierete.

Cei care vedeau de dincolo de ceruri aduc totuşi mai amănunţite ştiri. Ei scriu în aşa numita Biblie aprocrifă, nerecunoscută şi repudiată de Sinoade şi de Biserici, că Dumnezeu Tatăl, după suferinţa răstignirii, a morţii şi a învierii, când a trebuit să răstoarne o piatră de pe mormânt uriaşă, voind să cruţe Fiului o nouă oboseală, a pogorît o podină de nori jos de tot în văzduh şi că pe podină se afla carul de flacări al Proorocului Ilie, mânat de însuşi Ilie, marele surugiu al lumii dumnezeieşti. Acoperit de o perdea de nori groşi, carul a putut întoarce pe loc şi s'a putut îndrepta fără să fie zărit de prostime şi de credinciosii de rând, către cetatea cu clopotniţi şi cu căprioare de jurîmprejur, albe, păscând mărgăritare pe ţărmul unui lac de lumină.

Negreşit că până să sosească la porţile de ametist ale cetăţii, Tatăl era înştiinţat din cinci în cinci minute, dacă Fiul a purces în sus şi dacă se apropie teafăr. Poşta o făceau acei îngeri mici cu gulere de aripi, pe care Făcătorul a toate i-a lăsat fără braţe şi fără trup, ca să nu se lipească frumuseţea lor de nimic pământesc.

Este adevărat că în timpul lipsei de 30 de ani din ceruri a Fiului, care fusese trimis să ia chip de om pe planetă, Tatăl făcuse mari pregătiri ca să-şi primească mlădiţa, într'un colţ de rai liniştit. Zeii greceşti şi latini care umpluseră ţara de dincolo de văzduhuri şi se purtau ca oamenii de jos, căpătaseră obiceiuri urîte şi sădiseră chiar vie, ca să înlocuiască nectarul şi ambrozia cu vinuri albe. Zeii conducători fură transportaţi departe şi aruncaţi la marginile ţăriei în mare, care pustie până atunci se umplu de vieţuitoare multe. Zeii mai mici fură siliţi ca într'o jumătate de ceas să se boteze şi să se nască din nou într'alte stihii. Mulţi dintr'înşii fură făcuţi pândari la marginile cu întunerecul vecinic ale grădinilor cereşti, ca să oprească trecerile întâmplătoare, pe undele beznei în care îşi ispăşeau păcatele înotând fără oprire într'o neagră lichidă fără fund şi insule, ale ocnaşilor veciei, osândiţi să nu mai părăsească Iadul. Cu fecioarele vestale şi toate preotesele tinere şi frumoase din legile vechi, Dumnezeu fu milostiv, dându-le o muncă uşoară de paracliserițe, de-a aaprinde seara şi de-a stinge dimineaţa candelile cerului, suflând odată duhul viu şi a doua oară duhul mort peste ele, unul de argint şi celălalt de funingini în fiecare zi.

Intorcându-se acasă, Domnul nostru Iisus Hristos găsi catapetesmele spoite alb şi zugrăvite din nou şi cerul întreg schimbat în mânăstire, cu popor mult de stihare. Cântecele de lume fuseseră alungate o dată cu lăutarii din taraful lui Anakreon, ospeţele conteniră, chelăriile fuseseră desfiinţate. Din zorii zilei până noaptea târziu şi din noaptea târziu până în zori, nu se mai făceau decât slujbe bisericeşti. Privegherele se împleteau cu liturghiile, acestea ţineau şapte ceasuri până la ceasul vecerniei şi vecerniile se înădeau cu utreniile şi aşa mai departe. Lăcomia zeilor, organizaţii milităreşte fu înlocuită şi cu neîncetata rugăciune dar şi cu postul uscat. Când un sfânt dorea să mănânce, el arunca mâna în aer oriunde şi orişiunde s'ar fi găsit lua din aer un pumn de mană, care călătorea risipită în acest scop. Iar setea şi-o potoleau sfinţii luând stele care ningeau pe ei şi care pluteau în jurul lor ca nişte bomboane reci. Mesele fuseseră asvârlite, scaunele trimise la iad ca să fie arse, tacâmurile, cupele nimicite. Lumea întreagă sta de vecii vecilor în picioare cu cădelniţi în mâni şi cântând icoase şi condace şi sfinte Dumnezeule de câte trei ori.

Numai pentru Fiul fusese păstrat un pat cu saltele de puf, rămase de la idoli, ca să fie primit în mare odihnă Partea întreagă, pe care o locuia Fiul se înfăţişa ca un sanatoriu şi luxul vechilor zei numai aci se mai găsi deocamdată. Căci cu toate că înviat şi înălţat, Fiul mai purta în palmele mâinilor lui urmele piroanelor care-i fuseseră bătute prin carne în lemn. Picioarele purtau încă în tălpi golurile cu sânge, rămase după scoaterea cuielor. Coasta înţepată cu lancea mai era dureroasă. Cu toate că pe fiecare din rănile lui plutea văpaia albastră dintre stele, ca un alean, vindecarea lor nu se făcuse de tot şi Mântuitorul, îngrijit de îngeri cât porumbii, trebui să stea câteva zile culcat şi minunile îi fuseseră pentru câtva timp oprite.

Minunile în viaţa sfinţilor sunt ca zugrăvirile în viaţa meşterilor cu vopsele, de care nimic nu-i mai poate desvăţa. Mintea gândeşte şi mâna caută pensula ca să zugrăvească. Şi nici-o îndeletnicire nu e mai pătimaşă ca aceia a minunilor. Din nimic sfântul găseşte întotdeauna mijlocul şi răgazul să facă altceva şi să facă ceva, iscând flori ca nişte jucării îmbătătoare, schimbând lumina în vânt, vântul în umbră, umbra în fiinţe, în pasări. Seacă un râu şi duce râul cu un semn într'altă parte. Piteşte muntele şi ridică'n locul lui, cu vârf, un fund de râpă. Mută viaţa. aprinde apa, împietreşte uraganul şi-l face stânci. Şi toate acestea în clipele scurte dintre două slujbe cu coruri sau cu cetanii.

In jurul învierii din morţi, Domnului nu i-a fost greu să scoboare din ceruri, după cum se urcase, cu trupul lui întreg şi în aceeaş mantie aurie cu care fusese îngropat, cu care înviase şi se suise la Tatăl. In patru, cinci locuri unde se rărise şi de unde căzuseră mărgelele, a fost căutată Fecioara Maria, care nu sta chiar în cetate ci mai departe, într'o colibă de lemn sfânt şi care a dres mantia şi a cusut mărgele noi. Cei cari l-au văzut întorcându-se în ţările de jos spun că Domnul călca liniştit ca un grădinar printre prunii lui şi că s'a apropiat de noi ca un voevod care scoboară din munte la şes.

Intre cele dintâi lucruri pe care a voit să le vadă a fost mormântul lui din Ierusalim, apoi a vizitat Golgota şi pretutindeni preoţii şi arhiereii s'au lepădat de el şi au tăgăduit că tot el este cela ce a suferit moarte şi viaţă. Nimeni nu se desparte de pământ fără ca să-i rămâie în suflet durerea că l-a părăsit, căci pământul are un farmec neşters. Şi s'a dus în biserici, în seminarii, a străbătut mănăstirile — iar în catedrala noastră a şezut pe jilţul împărătesc pe care şed Domnitorii, şi a zis Crezul în timpul liturghiei de acolo. Şi întru târziu înviind şi Pilat din Pont şi calăii vechei legi, ei au voit să-l prindă iarăşi pe Iisus. dar braţele lor erau slabe, legăturile lor se deslegau şi când au fost să-l învinovăţească din nou la guvernatorul Palestinei, limbile lor vorbeau aiurea, cuvintele îi înşelau şi câţi se apropiau de fiinţa lui se înmuiau pe picioare ca nişte păpuşi de tărâţe. Sutaşii alunecau ca pe un pământ de grăsime, braţele lor voiau să strângă şi nu puteau, pleoapele le cădeau peste ochi şi li se închideau strâns, cu o cusătură, ca nişte coji de nuci, degetele erau ca fără de oase şi suliţele lor se încovoiau ca şi cum ar fi fost de sfoară.

Iar când Pillat voi să repete spălarea, în semn că el nu ştie şi nu cunoaşte, din vasul plin cu apă, pe care i l-a aplecat un soldat de-asupra mânilor, curse făină de tibişir...

T. ARGHEZI

Şueta de vorbă

Un act

INTÂIA SCENĂ

Domnişoarei
Marioara Ventura

Scena reprezintă un compartiment de tren. Călătoarea stă lângă fereastră şi priveşte afară. Călătorul — lângă uşă — o fixează. E atent la orice mişcare a ei. Vrea să intre în vorbă. Călătoarea înțelege şi evită orice privire spre uşă. Joc de scenă adecuat. Dar o mişcare involuntară a ei — şi călătorul intervine :

CĂLĂTORUL

Departe, mergeţi doamnă ?

CĂLĂTOAREA *(puţin ostilă)*

Da, domnule, departe.

CĂLĂTORUL *(serviabil)*

E soare, las perdeaua.

CĂLĂTOAREA *(ostilă)*

Nu, daţi-o la o parte

CĂLĂTORUL *(dulce şi îngrijat)*

Curent ? Să 'nchidem geamul ?

CĂLĂTOAREA *(ostilă)*

Prefer, să fie jos.

CĂLĂTORUL *(descurajat)*

Ce timp frumos e-afară !...

CĂLĂTOAREA *(zâmbind discret)*

Da, domnule, frumos

CĂLĂTORUL *(încurajat de zâmbet)*

Spuneaţi că mergeţi, unde ?

CĂLĂTOAREA *(scurt)*

Am spus că merg departe.

CĂLĂTORUL *(pedant, ironic)*

Atunci voiajul clasic ! valiza şi o carte.

CĂLĂTOAREA *(executivă)*

Exact. Am o valiză. Dar eu nu fac lectură
Eu nu citesc în trenuri deloc literatură
Şi nici nu iau cu mine un maldăr de ziare.
Prefer să dau perdeaua *(gestul)* Şi... să mă uit în zare
(Din ce în ce mai absentă)
Să văd o cărăruie.

CĂLĂTORUL *(ca s'o readucă)*

Dar, v'a căzut poşeta.

CĂLĂTOAREA *(ironică)*

Ce interes mai are când aţi găsit şueta
De vorbă ?

CĂLĂTORUL *(protestând)*

Dar nu este...

CĂLĂTOAREA *(afirmativă)*

Ba da. E-adevărat.
Şueta convorbirii e tot ce-aţi căutat...
(Ironică)
Curent, perdele, soare ? Ce delicate fleacuri !

CĂLĂTORUL *(zâmbind insinuant)*

Ce vreţi, o veche boală, cu vechile ei leacuri ?

CĂLĂTOAREA *(jicnită şi ironică)*

E veche boala ? Poate. Dar nu şi pacientul.
De ce nu se mai schimbă atunci şi tratamentul ?
In medicină este curentă teoria,
Că totul e bolnavul, nu este maladia...
Că trebue schimbată şi după ins reţeta
Cum trebue schimbată, dealtfel, şi „şueta".
(Ca şi cum şi-ar aduce aminte de ceva)
...Ea esă de la lucru sau de la magazin
Cu degete muncite, dar cu piciorul fin.
O întâlniţi pe stradă, vă place silueta
Şi repede vă 'ntoaceţi să-i strecuraţi şueta.
Nu vă interesează cât e de obosită,
Ii aplicaţi formula. „De ce aşa grăbită ?"
Sau e studentă poate. O mică învăţată
Ce pleacă dela cursuri, adânc preocupată.
Nu vă interesează ce gânduri o agită ;
Ii aplicaţi formula : „De ce aşa grăbită ?"
Aşa-i pe stradă. Insă, aici în tren, se schimbă.
E alta, dar tot veche şi ea vă stă pe limbă.
Ce sântem ? Cine sântem ? Nimica nu înseamnă.
Ne aplicaţi formula : „Departe, mergeţi, Doamnă ?"

TUDOR MAINESCU

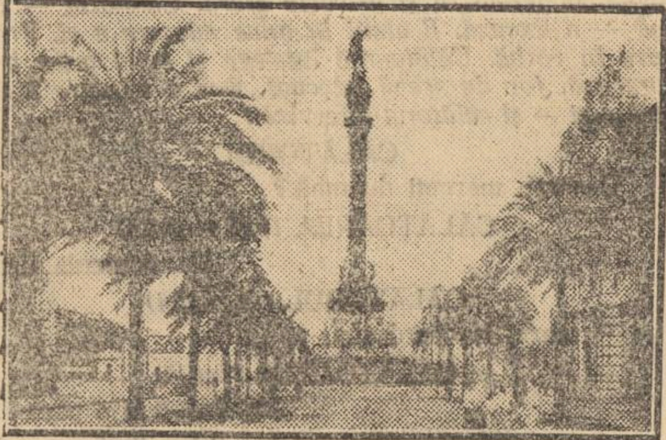

Cutreerînd Spania

Prin poarta de Răsărit

De 15 zile sunt pe drum... adică nu chiar pe drum, dar nici acasă nici ajuns la ţinta finală: mă strămut din loc în loc, străbătând mai zorit prin capitalele mai puţin ospitaliere pentru noi ale lumii jugo-slave, prin valea Savei mai dogoritoare decât nordul Italiei, pe care-l cutreer cu răgaz prin Rivierele mai răcoroase decât Veneţia şi Milano, de unde totuş, încă dela începutul verii, privilegiaţii globului şi-au strămutat plictiseala în munţii Elveţiei, lăsând copleşite de singurătate vilele din umbra palmierilor şi cipreşilor şi aşa de vacantă Marea! Eu am plecat din direcţie opusă, să-mi fac vacanţa în urmărirea zilelor de Iulie ale Sudului... în Spania tot aşa de îndepărtată ca Parisul ori Londra, dar mai puţin cunoscută decât America şi îndestul de apropiată de Nisa şi Monte-Carlo, punctele extreme, apus-mediterane, până unde Românul a răsbătut cu faima în explorările sale... Insăşi împrejurarea că nu poţi avea decât odată pe săptămână legătură pe mare între Genua şi Barcelona, dovedeşte cât de izolată, de îndepărtată din rosturile internaţionale a ajuns patria lui Columb, descoperitorul...

După a 15-a noapte din sudul Franţei, singura petrecută în tren, am deschis ochii dincolo de staţia Perpignan, în faţa Pyrineilor. Pe semne soarele nu de mult săltase peste marea încă nevăzută (pe care însă ne-o anunţă cactuşii) şi împroaşcă prin frunzişul mărunt înrourat al livezilor de măslini, trezindu-ne şi pe noi bravii voiajori de clasa III-a din somnul mai adânc şi mai reparator al dimineţii ca şi din amorţeala nopţii răcoroase şi stropind, de mult alb, norii agăţaţi de culmile înalte ale munţilor pleşuvi dimpotrivă...

Barcelona

Vale după vale se deschide apoi spre creste pleşuve îmbiindu-ne trecerea dincolo şi vale după vale se îngroapă iarăşi după mormanele călătoare îmbrăcate în muşchiu, în crânguri pipernicite, sărace şi arare în păduri fără contur. Şi trenul francez se tot deşartă pe măsură ce ne tragem mai aproape de linia munţilor. Dar un munte de lavă plumburie se saltă rupând linia măslinilor şi copleşind încremenit toate zările. Marea! Pricep abia când pot prinde cu ochiul ceva din vagul zărilor neprecise împletite în depărtatele adâncuri şi mai apoi când percep infinita ei neodihnă.

Străbatem tuneluri, văi, sate sărace prin faţa masivului Alberos ce închee Pyrineii orientali. *Cerber!* — staţia de graniţă franceză în faţa capului cu acelaş nume, încă un tunel de câteva sute de metri tăind pe sub o măgură rotogoală ca un uriaş ceaun răsturnat — şi suntem în Spania...

„Port-Bon!" — rosteşte scurt aproape de fereastră, glasul conducătorului francez, care şi-a terminat cursa şi dispare pe peron lăsându-şi trenul cu aceiaşi indiferenţă cu care ne pregătim noi să-l abandonăm... Ne-am oprit pe un podiş din faţa mării, care se prelinge printre stâncile ameninţătoare, sure, până la aşezările localităţii.

Suntem puţini călătorii rămaşi pentru Spania din acest tren de persoane şi foarte puţină animaţie pe peron. Pe dinaintea a doi poliţişti de graniţă, uniformaţi aproape la fel cu finanţii fostei Austro-Ungarii, intru în vamă ţinându-mă de curent şi urmat de nevastă care citeşte cu jumătate voce şi de sigur falş inscripţiile spaniole: „Entrada". „Viajeros para Francia" „Viajeros para Espana".

Tipul Spaniolului de la această a doua poartă a Peninsulei — căci Pyrineii nu sunt străbătuţi până azi de vreun drum de fier,, ci numai ocoliţi pe la coastele mărilor — nu oferă un contrast cu ceeace am întâlnit în sudul apropiat al Franţei: sunt aceiaşi Catalani, ce se revarsă de amândouă părţile munţilor, mai asemănători cu Italienii de cât cu Francezii şi al căror adevărat centru de viaţă în Peninsulă e Barcelona. Poliţiştii din „guardia civil" — jandarmeria spaniolă cu tricorn asemănător în formă cu al carabinierilor Italiei, dar simplu-negru, fără podoabe ca şi uniforma lor, se plimbă câte doi în ţinută liberă-latină, fără poza majestoasă, uneori ridicol de severă, a deţinătorilor de autoritate din unele părţi ale Europei centrale.

La controlul paşapoartelor funcţionarul mă primeşte ca pe o cunoştinţă veche: se vede că trecerea unui Român pe aici e un eveniment epocal. Pe deasupra, sub regimul dictatorial, nici un străin neputând să treacă graniţa fără să fi cerut prealabil printr'un consulat autorizaţie de la Ministerul de Interne din Madrid, fiecare e cunoscut şi aşteptat. Eu îmi cerusem autorizaţia din Milano telegrafic şi, se înţelege, pe lângă cheltuieli, a trebuit să mai contribui cu indicarea punctului ca şi timpului aproximativ pentru trecerea graniţei. Fiecare voiajor străin intră aşa dar azi în patria lui Columb precedat de sbârnâială telegrafică şi în plus cu un fel de notorietate, oricare i-ar fi clasa de voiaj, cum circulă „grandezzele" şi suspecţii...

După ce s'au terminat formalităţile de trecere pentru cei vre-o 20 călători destinaţi Spaniei, pe impiegaţii vămii parcă îi înghiţi pământul şi locul deveni pustiu; căci abia peste 4 ore avea să plece acceleratul pentru Barcelona. Şi noi, decât să ne plictisim păzindu-ne bagajele în „sala de esperanza", le-am depus la păstrare, am luat-o de vale pe strada povârnită a târguşorului fără arbori, până jos la sânul îngust al mării cu modesta-i plajă, am urcat pe drumul în serpentine colina din miază-zi ca o casă de melci uriaşă fără vegetaţie, fără umbră, cu prizărite coarde de viţă stăruind între pietre, până sus, sus de tot sub cerul albastru. Acolo, tolăniţi pe vârful colinei stâncoase, ne-am măsurat vremea rămasă şi spaţiile clocotinde cu spumoase spinări de unde ce, jucând în soare, alungă fără istov ca să se isbească în colţii uriaşi cu cari Pyrineii muşcă în valuri.

Ca toate popoarele Apusului, Spaniolii nu prea vorbesc limbi străine — am observat-o aceasta încă din vamă şi mi-o confirmă şi drumul spre Barcelona, întrucât fireşte o asemenea verificare se poate face în clasa III-a... Un funcţionar de poştă din vamă, în drum spre marele port în vederea Duminecii, îmi întăreşte această impresie fie cu mă turisirea lui despre compatrioţii săi, fie, încă mai elocvent, cu franţuzeasca lui spaniolă, pe care şi-o exploatează până la epuizare spre a ni se face plăcut şi util. Cu un amestec de franceză şi castiliană — pe care o provoc uneori cu italieneasca mea aproximativă, îşi arată regretul de a nu fi înţeles încă din Port-Bon că suntem străini — căci ne-a văzut urcând culmea din faţă!... Se urcase şi el după noi până aproape de vârf — nu ştie pentru a câtea oară — şi iată! putea să ne arate şi să ne numească locurile şi n'a bănuit că suntem străini... „Muy bonito, muy hermoso" (foarte frumos) — se entuziasmează el contemplând retroactiv spectacolul unic al mării şi al Pyrineilor ei. Privii mustrător către nevastă-mea care bănuise pe Spaniolul nostru drept un bandit, care ne urmărea în singurătatea locului ca să ne gâtuie şi să ne îmbrâncească în mare...

După ce ne crezuse Italieni şi află adevărul, isbucneşte într'un cuvînt unic care dovedeşte că e edificat: „Trahano! Trahano!" (Traian adică, tata Traian...) Gândul că Spania dăduse Romei pe Impăratul care avea să realizeze cea din urmă expansiune latină peste Dunăre îl încântă şi... ne-a luat deacum sub protecţia lui... E ghidul nostru, care până la Barcelona ne dă lămuriri asupra localităţilor, ne oferă ţigări, ne face întrebări spre a ne putea da alte informaţii şi lămuriri, face pe interpretul — şi aşa străbatem Catalonia de Răsărit — după ce am întors Pyrineii cu cealaltă pantă spre noi — deacurmezişul peste văile fluviilor Muga, Fluvia şi Tar şi alte mărunte presărate în părţile mai rodnice cu vii, cu lanuri pârguite şi verzi de grâu şi popuşoiu, cu livezile de măslini ce covârşesc locul, cu apariţia rară a pinului spaniol în coroană rotundă, a cipresului elegant ce taie zarea ca un turn gotic, pe lângă sate cu îngrămădire de veche şi tristă zidărie sură, cu uliţe înguste fără verdeaţă şi cu umbră numai de ziduri, şi arare un turn de castel sumbru în mijlocul acestor triste îngrămădiri de scoici. Ne face să remarcăm Gerona (antica Gerunda) sbuciumată în veacul de mijloc ca şi în perioada răsboaielor napoleoniene.

Intovărăşiţi de explicaţiile lui în compartiment, de şiruri de cactuşi şi trestie de zahăr dealungul liniei şi închizând adesea vederea, de rari şosele şerpuinde, pe cari înaintează cu răgaz care şi trăsuri cu două roate, cu mari coviltire ocrotitoare împotriva arşiţei, trase de câte 2—4 catâri ori măgari înşiraţi lung unul câte unul, ajungem în sfârşit iarăşi în preajma mării şi intrăm într'o gară modernă ca toate gările marilor centre europene, pe care ne-o anunţă conducătorul într'un graiu săltăreţ: *Barcelona, Estacion de Francia! (Ce* şi *ci* se rostesc ca un *s* peltic, cu limba între dinţi...).

Un alt tovarăş de călătorie din acelaş compartiment, iarăşi barcelonez, şi care vorbeşte franţuzeşte ca şi celălalt, îmi recomandă nu departe de gară un hotel potrivit, cu un patron care vorbeşte şi franţuzeşte (foarte potrivit), ne conduce, ne prezintă, ne fixează şi preţul pensiunii şi îmi mai dă şi o carte de vizită cu adresa, ca să fac apel la serviciile sale a doua zi dacă am nevoie; d. *Tomas Porta Tapia* din Calle Diputacion...

ROMULUS CIOFLEC

O Magdalenă

Mă uit ca un duhovnic şi pătrund
In fundul patimei ce'n tine geme
Şi nu pot gândul tragic să-l ascund
Când mă petrece dincolo de vreme.

Copil tu vezi alei de trandafiri
Şi-auzi în jur doar cântece de îngeri;
Eu văd calvarul tragicei iubiri
Şi-un coborîş pe care cazi şi sângeri.

O, mâna ta cea albă ca un crin
Mi-o'ntinzi cu-o gingăşie de fecioară,
Iar eu cetesc în palmă-al tău destin
Şi-o presimţire gravă mă 'nfioară.

Sorbindu-ţi setea lacomă de viaţă
Ce-ţi tremură'n narine şi în gene,
Eu întrevăd departe, ca prin ceaţă
Cum plânge chipul unei Magdalene.

1927 ION SAN-GEORGIU

SURORILE

Evoluţia unui poem pascal din tinereţea literară a lui Eminescu

Acum un an, am publicat (în „Adevĕrul"): *O poezie de Paşti a lui Mihail Eminescu,* reconstituită după manuscriptele aflătoare în Academia Română. Pretenţia ca vr'un cetitor să-şi aminteaşcă acele versuri ar fi, din parte-mi, cu atât mai bizară, cu cât eu însu'mi le uitasem în bună parte.

Dar o nouă răsfoire a caetelor rămase de pe urma lui Eminescu — şi anume a celor numerotate: *2260, 2270* (A) şi *2285* — m'a pus în prezenţa unei alte poezii, care poartă aci titlul: *Ta twam asi,* aci titlul amplificat, ori îndoitul titlu: *Surori — Ta twam asi.*

Mihail Eminescu

Această poezie încorporează variante de strofe din bucata ce are drept subiect noaptea Invierii. Ca dovadă — înainte de a da în întregime după manuscrisul *2260* ff 196-200 poemul Surorilor — iată, întâi, câteva din versurile pascale tipărite în pagina 3-a a „Adevĕrului" dela 24 April 1927:

Prin ziduri înegrite, prin izul umezelii
Al morţii rece spirit se strecură 'n tăcere:
Un singur glas îngână cuvintele de miere
Inchise în tratajul străvechii evanghelii.

...O muzică adâncă şi plină de blândeţe
Pătrunde tânguioasă puternicile bolţi:
„Pieirea, Doamne sfinte, căzu în orice colţ,
„Căci a căzut în însuşi isvorul de vieţe".

In poemul „Ta twam asi — Surori", o strofă şi sumedenie de emistihuri se găsesc şterse cu creionul albastru. Dar cum fără ele, tranziţiile ar părea bruşte şi unele versuri s'ar trezi prea de tot eliptice, prea fără de acord şi — pe alocuri — deadreptul lipsite de senz, de aceea tipăresc şi rândurile şi vocabulele cari, menite unor viitoare îndreptări, s'au găsit suprimate şi neînlocuite.

La fel însă ca în acele traduceri din Biblie cari caută să împace transpunerea literară cu cea literală, — voi însemna cu alte caractere (aldine) strofa, emistihurile şi cuvintele răzleţe şterse în manuscript:

Fiică gingaşă de rege, când în haina ta bogată
Treci în faeton de gală şi te mlădii zâmbitoare,
Cum din frunze înfoiete râde proaspătă o floare.
Toată lumea ce te vede e de tine 'nseninată.

Sbori cu şase cai ca vântul şi răsai ca Aurora.
Cu căciulele în mână şi cu gurile căscate,
Oamenii salută 'n cale pământească zeitate.
Tu te 'nchini... Te simţi născută spre norocul tuturora.

Dar de-odată în mulţime tu fixezi ochiul tău mare.
De o umbră 'nfiorată e gândirea ta cuprinsă...
O femee de pe stradă şi-a 'nălţat privirea-i stinsă
In spre tine, fără ură, făr' amor, fără păsare.

Tu? Unde te-apropii, codrul se preface în grădină,
Intristarea 'n bucurie, bucuria 'n fericire...
Secolii coroanei tale cu regală strălucire
Pot să scoată grâu din pietre şi palate din ruină...

Ea? Născută 'ntr'o cămară, în mizerie obscură,
N'auzi nici glas de mumă, nici a preoţilor psalme...
S'a trezit cu comedianţii cum juca bătând din palme,
Pe-a perzării căi părinţii o 'ndreptară ş'o vândură

Ea? De-o intra în templu, sub negre boltituri
Al morţii spirit doară îl simte în tăcere
Căci nu 'nţelege blândul cuvânt de mângâiere
Din paginile unse a sfintelor scripturi.

Ce 'nseamnă-acele candeli ce ard în orice colţ
Sub chipuri mohorîte cu-adânci şi slabe feţe?
Ce 'nseamnă' acea cântare pătrunsă de blândeţe
Ce umple tânguioasă puternicile bolţi?

Rugămu-ne 'ndurărilor
Luceafărului mărilor:
Din valul ce ne bântue,
Inalţă-ne, ne mântue,
Privirea adorată
Asupra-ne coboară,
O, maică precurată
Şi pururea fecioară,
Marie!

Răpită de duiosul organelor avânt
Pe cartea cea de rugă alunc'a ta dreaptă.
Iar ochii tăi cei umezi la ceruri se îndreaptă —
Ea?... Cade **în mulţime cu faţa** la pământ.

* * *

De-ai murì copil de rege de-ale florilor mircasĕ,
Ca de marmură un înger sub boltirile înalte,
Pe un catafalc depusă, — un popor ar plânge 'ncalte,
După sufletul tău dulce, după sfânta cea frumoasă.

Ea? Dacă va cădea moartă într'o noapte de beţie
Prin ciocnire de pahare şi prin danţuri desfrânate,
Vre un cioclu de pe uliţi va 'ncărca o-atunci în spate.
Dară nici în moartea însăşi linişte nu va să-i fie.

Nu. Nici maiestatea morţii nu sfinţeşte pe sărac...
Căci scheletu-acela care a purtat ast' avuţie
De amar şi (de) durere, preparat de-anatomie
Va face un pedant dintr'însul... Iar în urmă într'un sac

Va fi aruncat în groapa cea comună. O scântee
Ce-a perit fără de urmă. Şi cu toate astea-i semeni
Ca şi lacrima cu roua. Parc'aţi fi surori de gemeni
Două vieţi în două inimi, dar o singură femee.

Pe o tulpină primitiv-creştinească s'au hultuit — cum vedem — două mlade, dintre cari numai *una* va înflori. Cealaltă, repede împovărată nu de *fructul* ci de stigmatul vinei, e menită unei veştejiri precoce şi iremediabile.

Pe un fond pascal iată, aşa dară, o schiţă filozofico-socială în versuri, unde predomină *antiteza* atât de dragă pe atunci (între anii 1870—1875) sufletului lui Eminescu, lucru pe care ni-l vor arăta de altminteri până şi titlurile multor bucăţi zămislite în acea epocă din viaţa poetului: *Venere şi Madonă, Inger şi demon, Impărat şi proletar* (la început: „Umbre pe pânza vremii"), *Dumnezeu şi om* (poem aflător în caetul de manuscripte B. A. R. *2285* ff 99—100).

Schiţa de poem amintită, va avea parte de numeroase variante — una dintre acestea cu zeci de strofe nu toate ursite dăinuirii, câteva îndrăzneţe şi vestind—deşi cu destule stângăcii şi ele — pe-un Eminescu înoitor al rimelor şi ademenit de formele gramaticale mai puţin uzitate şi, deci, neuzate:

Ochii tăi cei mari şi negri strălucesc de-o junǎ viaţǎ
Faţa-ţi marmură lovită de resfrângerea-aurorii
Părul tău negru şi luciu, lin în respirarea borii,
In cununa lui de roze albe s'îmflă şi se 'ncreaţă.

Cât despre rugăciunea încadrată în această poezie, ea are şi mai numeroase forme. Iată un fragment dintr'o variantă găsită în Ms. *2276*:

O, sfântă Marie
Regina tăriilor
Şi scutul soliilor
Nădejdea corăbiei
Şi pavăza săbiei,
Limanul sărmanilor
Şi soarele anilor
O, maică a 'ndurărilor
Luceafăr al mărilor
Ne dă bucurie,
Sfântă Marie,
O, sfântă Fecioară Marie.

* * *

Titlul indian al poeziei — *Ta twam asi* — se explică prin faptul că mintea lui Eminescu era plină pe atunci de cosmogoniile popoarelor: cea indiană (care'şi va găsi, apoi, ecloziunea în „Scrisoarea I" şi în „Rugăciunea unui dac"), cosmogonia scito-geto-dacică (vezi-o în nedreptăţitul poem „Gemenii).

Iar pe cea dintâi filă a caetului *2285*,—alături de o însemnare a garderobei intime a poetului (însemnare datată: 17 Iulie 1871), — vom vedea înregistrarea grăbită a unui vers: *„incepând theogonia din gândirea unui Scald",* rând în care primul emistih va fi înlocuit, imediat, prin: *Incepând teodiceea...*

BARBU LAZAREANU

A apărut:

Colina Indrăgostiţilor

de **N. BATZARIA**

E un volum cuprinzând minunate schiţe şi nuvele din viaţa fermecătorului şi misteriosului Orient, pe care autorul îl cunoaşte şi îl redă aşa de bine.

Preţul Lei 60

De vânzare la toate librăriile

Hrăniţi copiii cu alimentele englezeşti

„ALLENBURYS"

Laptele „Allenburys" No. 1 *pentru copii până la 3 luni împliniţi*
Laptele „Allenburys" No. 2 *pentru copii dela 3 la 6 luni*
Făina maltată „Allenburys" No. 3 *pentru copii de la 6 luni în sus*

Cereţi, broşura în limba romăoa pentru alimentarea copiilor cu alimentele *„Allenburys"*
Reprezentant S. N. IANCOVICI, Bucureşti, Str. Academiei No. 6.

Albumul cu poze

Moartea

In aleia cimitirului, pe asfaltul călduț și pe gardurile aburite, ieșeau la soare, proaspeți și somnoroși, gândacii-Domnului. Par'că plouase cu mărgele roșii, — și nici o fată nu se apleca să le culeagă. In iarba crudă, dintre talgerele frunzelor toporașii își ridicau căpușorul violet, îmbrobodit în petale strânse.

Prin liniștea transparentă, subt soarele învălit în neguri, răzbăteau glasuri potolite. Departe, printre pietre sure, se mișcau fără sgomot făpturi de umbră. O marmură neagră răsfrângea pâlpâirea măruntă a unei lumânări. Un scatiu, pe vârful unei cruci, spunea ceva în limba lui, tăcea o clipă și iar începea, cu neastâmpăr, — par'că vestea lumii o primejdie și se supăra că nu-l crede nimeni.

Și dintr'odată, s'a pornit printre platanii sunători un fir de vânt, aspru și statornic. Cerul, sgâriat de crengile copacilor, s'a năruit și s'a sfărâmat în colb de ninsoare. Cu penele'n răspăr, scatiul a fugit în mausoleul pe păreții căruia sfinți bizantini, săpați în granit, binecuvântau furtuna.

Din fundul cimitirului, de-acolo unde hodinesc săracii lumii acesteia veneau în grabă prin învăluirea de lapoviță femei cu șalurile adunate peste piept, cu pomenile strânse în legături pestrițe.

Am intrat pe urma lor în biserica cimitirului, la adăpost.

Aici, era aproape întuneric. Deschizătura ușii culca pe lespezile roase un dreptunghiu de lumină sură. Pe-un catafalc de scânduri goale odihnea, fără lumânare la căpătâi, un sicriu închis. Aerul umed pătrundea prin haine, le îmbiba cu mirosul lui putrezit și se lipea de trup, înghețat și moale.

M'am așezat în strana afumată și îngustă, ca într'un sicriu vertical. Deoparte și de alta s'au ghemuit, înfrigurate, două bătrâne.

Cineva a lipit de un sfeșnic o lumânare subțirică. La flacăra ei clătinată și nesigură s'a deslușit, jos pe lespezi, ceva alb: un săcușor de pânză pe care degete mari lăsaseră urme negre de pământ. O bătrână a șoptit :

— E băetu' lui Ifrim, al mortului. L-o desgropat biata mă-sa, să-l pue lângă bătrân... Or fi vr'o zece ani de când o murit. L-o înjunghiet altu'...

Din săcușor se arăta, într'un colț, un capăt de femur, galben și plin de țărână. Și alături, ceva nedesluşit, rotund și negru.

M'am aplecat — și am înțeles. Trupul tot se destrămase și se risipise în jurul oaselor, dar capul rămăsese acoperit cu păr, — un păr negru, cu firul îngroșat de umezeală și cu reflexe cenușii și moarte...

Bătrâna de lângă mine a oftat subt tulpan și mi-a vorbit, cu familiaritatea pe care o îngădue vecinătatea morții:

— Vezi mata, duduiță, săcușoru' ista ?... Cel ce zace acuma în el o fost un băet voinic și mândru ca un brad. Și iaca !...

Am închis ochii. M'am gândit la o mână subțire de femee care și-a trecut cândva degetele prin părul acesta, pe vremea când era moale și viu. Am simțit atunci în degetele mele, cu amintirea subtilă și sigură a nervilor, căldura ușoară a mângâerii.

Și, izbită greu de-un gând, am eșit din biserică fără să mă mai uit îndărăt, — am eșit singură, cu sufletul gol, prin înserarea tulbure și clătinată de vânt.

Un accident

Călușul s'a trezit când se lumina de ziuă. O dungă alburie se strecura pe subt ușa grajdului. Inăuntru, era cald. Afară, picura de pe marginea streșinei de stuh: ploua, ori se topea omătul.

Călușul a rămas c'un smoc de fân între dinți. A ciulit urechile, a ascultat, pe urmă a ridicat buza de sus într'o parte și a nechezat ușurel și dulce. Se auzeau pași. Un drug a fost tras, pe dinafară. Ușa s'a deschis. In lumina moale a dimineții, abia desfăcută din neguri, s'a arătat stăpânul. Venea aplecat din grumaz, ca și cum s'ar fi temut să nu se lovească cu creștetul de un tavan prea scund: așa-i era mersul. Avea barbă roșcată și ochi suri, ciudați: cu unul se uita drept, dar celălalt căta furiș, cu ocoluri. Omul mormăia năcăjit, scuipând fărâme de tutun printre dinții lați și negri ca niște sâmburi mari de harbuz.

Intre om și cal era o tovărășie și o prietenie veche. Omul nu râdea niciodată, dar calul se veselea pentru amândoi. C'un șomoiag de fân, stăpânul a frecat spinarea călușului.Apoi l-a scos afară, la lumină.

Era un cal mărunt și roșcat, cu părul cam lung și fără lustru, — la fel cu toți frații lui de muncă.

Pe prispa casei, o fată desghioca păpușoi. Ciocălăii fâșâiau uscat, și'n sită cădea râs poleit de boabe. Găinile așteptau pe aproape, atente. Un cocoșel pestriț a sărit pe prispă, a furat un grăunte ș'a fugit cu el după casă, chemând găinile cu glas de cocoș matur.

Fata a întrebat :

— Nu ei și pe Bălan' a lui Niță, tătucă ?

Omul a răspuns :

— Nu că n'am de cărat decât un stiv de *chiatră* și'mplinesc măsura.

Călușul s'a așezat singur între hlube. Acolo și-a ridicat crupa, și-a încordat grumazul și a schițat un salt sglobiu. Omul l-a mustrat, fără asprime :

— Iți vine a zburda, — hai ?

Cuminte, călușul a pornit la drum. Căruța s'a hurducat greu peste pragul porții. Glasul fetei ajunse din urmă, subțirel și alintat :

— Tătucă-ăi, dacă iei paralele dela domnul Haim. vezi de-o leacă de zahar...

Omul nu s'a întors. In locul lui, călușul a înălțat capul. S'a uitat la fată cu ochii violeți și calzi și a scuturat din coamă cu înțelegere :

— N'ai nici o grijă, lasă... Nu uităm noi...

* * *

Ploua. La fiecare pas, copitele alunecau pe caldarâmul umed. Cu capul în piept, cu picioarele oblice, călușul trăgea din greu la deal. In răstimpuri se oprea, întorcea privirea ostenită către bolovanii suri din căruță, apoi, resemnat, pornea iar. Omul îl îndemna prietenește :

— A dracului vreme, măi tată ! Dacă știam una ca asta, luam și pe Balan cu noi... Da' cu agiutoru' lui D-zeu, tot om răzbi noi până la domnu' Haim...

Călușul părea că n'aude. Asculta cum vuesc, departe, tramvaele. Totdeauna-i fusese frică de tramvae, Știa că rostul lor e să lunece pe jghiaburile înguste de oțel culcate dealungul străzilor. Dar dacă unul ar avea gust să sară din jghiab și s'o ia razna pe delături, — așa cum o lua el câte odată, peste câmp, pe-alături de șosea ?...

La crucea drumului, o roată s'a prins în șina tramvaiului. Călușul s'a încordat, omul a pus umărul, frățește. Și atunci, fără veste, s'a arătat la cotitură dușmanul. Venea în goană smintită, pe pantă în jos, sunând din clopot. Omul a apucat calul de zăbală și l-a smucit într'o parte... A fost prea târziu. Vuet greu de dărâmătură, zăngănit de geamuri sparte... Apoi, o clipă de tăcere mare. Par'că nu se întâmplase nimic. Pe urmă, oamenii au început să țipe și să vorbească toți deodată. Din tramvai, coborau și alergau în neștire călători aiuriți. Larma se întindea, ondulată, dealungul drumului.

Numai călușul tăcea. Doborît pe-o coastă între sfărmăturile căruții, c'un picior prins sub tramvai, se uita împrejur împainjenit, fără să miște. Durerea punea umbre tulburi în ochii lui mari. Un om s'ar fi zbătut, ar fi țipat. El nu se zbătea, nu încerca să scape din încleștarea vrăjmașă. Știa că e zadarnic. Doar pielea i se încrețea și i-se destindea pe trup, în tremur...

Cu încetul, în jurul lui s'a făcut loc slobod. Oamenii s'au tras la o parte și-au privit, cu spaimă și c'un fel de umilință, durerea lui cuminte și tăcută. Dintr'o mașină a coborît un străin cu haină sură și cu aur mult la chipiu. A dat un ordin scurt și aspru. Ceilalți au tăcut. Hurducându-se peste bolovani, tramvaiul a dat îndărăt. Stăpânul calului s'a apropiat. S'a uitat la piciorul rupt în trei locuri. S'a aplecat și a întins o mână. Dar mângâerea lui n'a atins capul tovarășului, ci a fluturat doar o clipă, dibuitoare, pe deasupra coamei plină de glod. Omul și-a acoperit ochii cu cotul și a pornit pe uliță înainte, clătinându-se și târându-și picioarele prin bălți.

In urma lui, străinul cel cu aur la chipiu, a scos din tocul de piele dela șold un revolver. O femee din mulțime a țipat, și-a prins tâmplele între palme și s'a năpustit într'o ogradă. Abia simțit, copiii s'au apropiat, deschizând ochi mari și nevinovați.

Călușul a ciulit urechea: oțelul era rece. N'a închis ochii,—nu înțelegea. Ii palpitau nările și'n ochi i-se adunau lacrimi tulburi, plâns omenesc. Un vuet adânc l-a făcut să tresară. Nu l-a auzit, dar l-a simțit în trup ca pe un cutremur care l-ar fi prins din toate părțile deodată...

Nu-l mai durea nimic, nu-și mai aducea aminte de nimic. O clipă și-a ridicat capul, a nechezat ușor, și ochii încă vii și-au căutat, neliniștiți, stăpânul. Și-a lăsat tâmpla pe o piatră. Intre el și lume a început să alunece o pânză sură, uniformă și moale. Călușul a ascultat o vreme cum curge pe deasupra lui, alinătoare și grea, apa liniștii. Dealungul spinării i-a trecut un fior ondulat, — cel din urmă. Și ochii triști, țesuți cu vinișoare subțiri de sânge, au rămas împietriți în nedumerire.

A doua zi, strada spălată de ploaie nu mai păstra nimic din ceeace fusese. Despre întâmplarea asta, au scris gazetele zilei. Au scris așa :

„Un tramvai a dat peste o căruță cu piatră, sfărâmând-o. Tramvaiul s'a ales cu două geamuri sparte. Din fericire, n'a fost nici un accident de persoane"...

OTILIA CAZIMIR

Mateo Civitale **Crist**

Gânduri

Numai cel care a trăit prin fapte, care a pătruns adâncimile lumii, care a simțit în inima lui pumnalul iubirii, durerii, gloriei și ambiției; numai acest om înțelege cu adevărat de ce gândul caută singurătatea. **Byron**

Numai în singurătate iți dai seama de fericirea de a trăi alături de cineva care știe să cugete.

J. J. Rousseau

Calea Impărătească

de **DAMIAN STANOIU**

S'a dus cuviosul Iosif la cuviosul Pimen cel Mare și l-a întrebat cu smerenie :

— Spune, ava Pimene, cum se cuvine a trăi călugărul?

Iar marele pustnic, cu toate că ducea viață aspră, sau tocmai pentru aceasta, i-a răspuns astfel :

— Este mai bine pentru călugăr să ție calea de mijloc, căci aceasta este calea împărătească, mai ușoară și mai lesnicioasă, ca nici mintea să se trufească și nici diavolul să-l bântue prea tare cu răutățile lui.

Și s'a răspândit sfatul cuviosului Pimen prin toată frățimea pustiei. Dar călugării nu prea l-au luat în seamă, căci erau înverșunați împotriva Diavolului și hotărâți să-și dobândească mântuirea printr'o luptă necurmată cu puternicul vrășmaș al neamului omenesc. Iar Satana, hulit și prigonit de suflarea neagră a pustiei, bântuia oastea lui Hristos cu toată puterea și cu toată răutatea lui.

De atunci s'au crestat pe răboj multe veacuri, îndeajuns de multe, ca mai toți călugării, după grele pătimiri și încercări de tot felul, să ajungă a se încredința de înțelepciunea cuvintelor rostite de cuviosul Iosif, și să urmeze „calea împărătească" — unii pe la mijloc, alții mai pe la margini, fiecare după firea și după judecata lui.

Părintele Carion din sfânta mânăstire Cernica își căuta și el mântuirea pe aceeași cale, fiindcă o găsise mai largă și mai netedă. N'are nici spini, nici întortochieri. Mai făcea și d'ale călugăriei, ca să nu supere pe Dumnezeu ; se mai îndulcea și cu d'ale lumii, ca să nu întărâte prea mult pe Diavol, — și în felul acesta trăia fără turburări. E drept că nici firea lui nu i-ar fi îngăduit să apuce pe altfel de drumuri. Să-l fi văzut cu barba roșie, sbârlită și cu nasul ridicat de vârf, nici n'ați fi bănuit cât de pașnic era el în cugetul și în faptele lui.

Pe statornicia omului însă nu trebue să pui temei neclintit. Căci chiar și celui mai înțelept și mai liniștit, când nu te aștepți — atunci îi vine gust sau vre-o toană, de stai în loc și te crucești. Așa i-a venit într'o zi cuviosului Carion. Tocmai citea în „Viața" sfântului Pahomie cum acest mare pustnic se lupta cu dracii, fiindcă îi întărâta cu viețuirea lui aspră și neprihănită, — și ce și-a zis Carion : — la să încerc și eu să mă pui nițel mai rău cu vrășmașul, să vedem ce are să-mi facă ?

Și fără să cugete mai mult, a părăsit îndată și vremelnic calea împărătească și s'a pornit pe post aspru și pe pravilă necurmată. Căci toate le-o mai suferi Satana, dar postul și rugăciunea niciodată. Mai ales când întrec orice măsură.

O săptămână întreagă a trăit părintele Carion cu aghiazmă, anafură uscată, puține fructe și apă — la mare sete. A citit „ceasuri" după ceasuri, a poftorit psaltirea de trei ori, a făcut carne vie la genunchi și la buricele deștelor, din pricina mătăniilor, și nici dela biserică și dela ascultare n'a lipsit. Și după atâta canon, cu ce credeți că s'a folosit ? Aproape cu nimic. Doar o cămașă i-a perit de pe gard ; însă nici pentru răul ăsta nu era încredințat că i l-a făcut necuratul sau vre-un țigan din sat.

Care să fi fost pricina nepăsării Diavolului ?

Tocmai așa ager la minte nu era el, cuviosul Carion ; dar că dracul îi cunoaște gândurile și face haz de osteneala lui, nu-i fu greu să priceapă. Și era cât pe-aci să se lase. Ii fu însă rușine de el însuși să se dea bătut după o săptămână, când sfinții cuvioși luptau o viață întreagă. Să mai meargă însă cu așa post și cu atâta citanie, nu mai avu curaj. Astfel că, după îndelungată chibzuire, găsi alt mijloc, și încă strașnic, să întărâte pe Ucigă-l toaca.

* * *

In vremea aceea se afla în mânăstire un meșter care meremetisea zugrăveala paraclisului. La acesta se duse Carion și-i porunci un tablou cu Satana...

— Să-mi faci, domnule zugrav, pe Necuratul și cât o fi cu cale iți plătesc. Dar să-l faci mai repede că am treabă cu el.

Meșterul se uită chiorâș la călugăr, gata să-i zică : — Dacă simți nevoie de dracu, ce-ți trebuie zugrăvit ? Fă-i semn, că vine el !... Dar fiindcă avea prilej de câștig, tăcu și se învoi.

— Cum vrei să-l fac, cuvioase ? Numai capul, ori și trupul până la mijloc ?

— Ba să-l faci întreg, din creștet și până în tălpi : cu coarne, cu ghiare, cu păr, — așa cum e el.

In trei zile meșterul mâzgăli un drac așa cum îl mai făcuse el prin tinde de biserici : negru și păros, coada lungă și încovrigată, barbă ascuțită, nasul încovoiat, cu doi ochi de jar și cu o furcă de fier în mână, gata să înhațe sufletele păcătoșilor și să le arunce în Gheena.

Când îl văzu părintele Carion, își frecă mâinile de bucurie... Dar fiindcă simți și un fior rece prin inimă. rugă pe meșter să-i șteargă furca, să-i facă ochii ceva mai stinși, și să-i mai tocească ghiarele și coarnele. Când tabloul fu astfel schimbat, cuviosul îl pironi în peretele dinspre apus al odăii în care își făcea pravila și dormea. După ce-l țintui bine și-l mai privi — când de departe, când mai deaproape, când din față când din profil, dete semnalul de luptă, scuipând pe dracu drept în ochiul stâng. Fiind vopseaua udă, scuipatul porni la vale... cu ochiu cu tot. Când văzu pe Sarsailă chior, Carion râse de-l duru mijlocul. Apoi luă sula și începu să-l împungă în cap, în față, în piept în picioare, zicându-i cu răutate :

— Ha, te doare? Ce zici, Michiduță? Credeai că n'o să se găsească în toată mânăstirea un călugăr cu atâta curaj?

Intr'acest chip chinuia părintele Carion pe necuratul, ori de câte ori îi venea gust. Il ințepa, îl scuipa, după ce s'a uscat bine — se strâmba la el, îl mânjea la gură cu mâncare, îi aprindea tămâie într'o strachină pe care o așezase dedesubtul tabloului, și tare mândru se simțea de curajul lui. Numai când se gândea că într'o bună zi o să se isprăvească și răbdarea dracului, lucru pe care el îl dorea cât mai curând, simțea oarecare strânsoare la inimă.

Intr'o zi vine la el duhovnicul Macarie, și când dă bătrânul cu ochii de tablou, se trase un pas înapoi, închise ochii și-și făcu cruce mare, călugărească.

— Ce-i cu ăsta aici, Carioane?

— Mi l'a făcut zugravul, cinstite părinte, și l'am pus aci ca să-l batjocoresc nițel... că frică nu mi-e.

Duhovnicul râse silit și iar își făcu cruce. Apoi luând înfățișare aspră, zise fiului său de spovedanie:

— Ți-ai dat tu bine seama ce faci, când ai băgat sărăcia asta în chilie?

— Da, cinstite părinte!

— Ai gândit să-ți bați joc de diavolul, hai?

— Chiar așa, cinstite părinte... să vedem ce-o să-mi facă el?...

Bătrânul se închină din nou

— Tii, da prost mai ești, Carioane! Păi bine, omule cum ți-ai putut închipui că tu o să fii în stare să te măsori cu ucigă-l-crucea? Cine se pune cu el?... Unu ca tine?! Fiu, fiu, mare nebunie ai făcut! Puteai să te lupți cu el prin nevoințe călugărești, așa cum porniseși, — ce trebuia să-l mai întărâți și în felul acesta? Ce crezi tu că folosești dacă te pui atât de rău cu el? N'ai cetit ce-a pățit odinioară cuviosul Moise Arapu? Că s'a luat prea rău cu vrăjmașul până când acesta, întărâtat peste măsură, l'a pândit într'o noapte pe când se întorcea cu donița dela fântână și l'a pălit cu un par în spinare de l-a lăsat abia viu. Atunci s'a dus cuviosul Isidor la cuviosul Moise și i-a zis : „Frate Moise, încetează de a te mai lupta cu diavolii mai presus de măsură, că și întru această vitejie se cade a păzi o măsură!". Așa o să pați și tu, ca mâine. Mai bine ia tabloul și bagă-l în foc sau aruncă-l în lac. Eu ți-am spus ca să n'am păcat".

Ințelept o fi fost sfatul duhovnicului, dar părintele Carion își pusese și el în minte, odată în viața lui, să facă o ispravă și ținea să meargă până la capăt. Ce-o păți, o păți. Așa că în loc să asculte povața bătrânului, începu să chinuiască pe... dracu și mai rău ca până aci. Acum nu-l mai ințepa cu sula rece, ci o înroșea mai întâi în foc, și mare plăcere simțea să audă fierul sfârâind în trupul vrăjmașului.

„Hm, miroase a friptură de draci!" zicea el după ce făcea isprava. Apoi mai de silă, mai de milă îl lăsa, uitându-se cu băgare de seamă să vadă vre-un semn de supărare pe chipul lui. Dar diavolul părea că nici nu se sinchisește.

Numai într'o seară, după ce și-a chinuit dușmanul cu mai multă ură parcă decât până aci, i s'a părut cuviosului că vede un corn mișcându-se dela jumătate în sus. Dar în loc să se înfricoșeze, a simțit că-i saltă inima de bucurie. Pentru orice întâmplare însă și-a făcut socoteala că nu strică să citească în seara aceasta cât mai mult.

Se duse dar la analog și deșiră la rugăciuni și la psalmi până începură rândurile să se urce unul peste altul și slovele să-i fugă dinaintea ochilor. Obosit, cuviosul închise sfintele cărți și, fără să vrea, își aruncă privirea spre tablou... Dar ce e oare asta? Coarnele dracului se mișcau din rădăcină și până la vârf... Se frecă la ochi și se uită din nou: coarnele se mișcau într'una, până când d'odată se lungiră de trecură peste pânză. Speriat, călugărul aprinse repede tămâie multă dedesubtul tabloului, — doar doar s'o potoli vrăjmașul. Văzu însă cu groază prin rotocoalele de fum, cum coarnele dracului se schimonoseau, în toate felurile: aci se lărgeau, aci se strâmbau, se încovoiau, se încovrigau... Carion se uită o clipă la... ușă, apoi închipui repede câteva cruci către icoane, suflă cu putere în lampă și se vârî în pătură, cu fața la perete... Dar coarnele vrăjmașului îl urmăreau mereu.Aci le vedea largi ca de bou, aci pe spate ca de țap, aci țepure ca de taur, aci boante ca de vițel mic. Apoi deodată se lungiră până ajunseră la el. Când simți că-i ating spatele, cuviosul dădu un țipăt și sări speriat în sus. Dar în loc de ușă nimeri cutia de chibrituri. Cu picioarele tremurând și cu mâinile bâțâind, părintele Carion aprinse lumânarea și cu mare silă se uită la tablou... Dracul sta liniștit și cuminte.

Răsuflând ușurat, monahul se dădu mai aproape și privi lung pe Michiduță. Bietul diavol, cu ochiul scos, cu ghiarele tocite și fără nici o armă, părea smerit și ponosit. Carion îl scuipă din vârful limbei, apoi mai dela jumătate. Spurcatul nu cârti în nici un chip. Atunci călugărul își ridică ochii la coarne și văzându-le înțepenite pe pânză, îl cuprinse bănuiala că toată spaima lui s'a tras dintr'o părere. Apoi se gândi că n'o fi fost părere și că dracul a căutat să-l sperie ca să nu-l mai batjocorească. Și iar bănui că a fost părere, apoi iar se gândi că n'a fost părere. In cele din urmă găsi el cu cale că e mai bine să lase pe dracu fără coarne. Și cu toate că era în puterea nopții, se duse la zugrav de-i ceru o pensulă muiată în vopsea și trase cu ea peste amândouă coarnele.

Acum bietul Sarsailă era și chior și ciunt. Carion îl privi cu mâinile în șolduri și-i zise scrâșnind din măsele;

— Așa-ți trebue, blestematule ! Bată-te Dumnezeu, să te bată!...

Apoi se culcă fără nici o teamă și adormi dus.

* * *

In seara următoare, după ce a ințepat și scuipat tabloul ca de obicei, Carion s'a așezat pe pat și l-a mai privit o vreme, căci simțea mare plăcere să vadă pe dracu așa slut cum era. Această plăcere însă nu i-a fost de folos cuviosului. Căci vrăjmașul, fie că-l ajunsese supărarea, fie ca să-și bată și el joc de călugăr, i-a încurcat gândurile. Și în loc să se culce liniștit, ca omul împăcat, s'a tot uitat la tablou până a socotit el că așa cum e... nu mai seamănă a drac. Deci coarnele trebue făcute la loc. Dar să nu le mai facă așa lungi, ci mai scurte... numai coarne să fie.

Și pe loc începu cuviosul Carion să-și făurească în minte tot felul de coarne, să vadă care i-ar veni mai bine năpăstuitului diavol. Dar când, după multă chibzuință, hotărî să i le facă răsucite ca la unii berbeci, își aduse aminte ce-a pățit în seara trecută... și parcă le și văzu deșirându-se ca un sfredel la spatele lui. Atunci se ridică de pe pat și începu să se plimbe prin chilie, cu mâinile la spate. Se plimbă în lung și în lat până găsi că e mai cuminte să-l lase pe Michiduță așa cum se găsește. Apoi păsi spre lampă s'o stingă. Satana însă îl trase de spate și iar îi întoarse gândurile.

„Se poate, oare, să mă țiu eu că am pe diavolul în chilie, când el n'are coarne" își zise Carion cu stânga la tâmplă, și iar începu să măsoare chilia. Dar n'apucă să facă un târcol, că mintea i se lumină și-i veni pe buze o întrebare, care poate nu mai ispitise pe nimeni până atunci:

„Toți dracii or fi având coarne? Nu s'or fi găsind printre ei și ciuți?"

In caz că da, putea foarte bine să lase tabloul așa cum se găsește. Dar de unde poate afla adevărul? Cuviosului îi veni să râză de un gând așa scrântit și suflând în lampă se culcă, grăind aproape tare :

„Odată ce e drac, firește că trebue să aibe și coarne!".

Și cel din urmă gând îi fu că a doua zi să cheme pe meșter ca să puie coarne dracului.

* * *

D'odată păru el, cuviosul Carion că o să adoarmă. Dar când prinse a răsufla mai lung, îi pieri somnul ca alungat de un dușman și neroada întrebare iar îi veni pe buze:

„Toți dracii or fi având coarne?"

Se suci el pe o parte, se învârti pe cealaltă, dar Ene nu se putea apropia de gene din pricina diavoleștilor coarne. Se gândi bietul călugăr la cele ce a citit în Viețile Sfinților, căută să-și amintească dacă a văzut undeva scris sau a mai auzit pe cineva vorbind de acest lucru, — dar de geaba tot chinul la care supuse mintea: ori unde citise și ori dela cine auzise, dracul era zugrăvit cât mai încornorat.

Scos din balamale de această ispită neașteptată, cu-

(Continuare în pag. 6-a)

viosul vru s'o scuture în uitarea somnului. Zadarnică încercare căci, ori de câte ori închidea ochii, ori de-i ţinea deschişi, vedea acelaş rând cu slove mari înainte: *toţi dracii or fi având coarne?* Când strângea pleoapele mai mult, slovele se făceau verzi; iar când piereau pentru o clipă, îi ţiuia urechea: toţi dracii or fi având coarne?

Dacă văzu el că nu scapă cu una cu două, dete iarăşi drumul gândului. Şi nebunul când se văzu slăbit în frâu, se opri drept la vitele cornute care seamănă cu Ucigă-l-crucea, adică la capre. Aceste dobitoace au coarne, dar găsesc destule şi ciute... şi Carion socoti cu mintea lui că dacă printre capre sunt unele şi fără coarne, de ce n'ar fi şi în legiunile de draci măcar câteva mii sau câteva sute fără această podoabă?...

Dar socoteala iar se încurcă... Dracii sunt draci, şi caprele sunt capre!

Atunci îşi aduse el aminte că a văzut odată la ieromonahul Avimelec o carte cu tot felul de vietăţi în ea, şi gândind că poate o fi scris şi satana acolo, luă papucii în picioare şi tăie curtea cetăţii.

— Părinte Avimelec... nu te supăra... dă-mi niţel cartea aia cu toate jivinile.

Avimelec deschise somnoros fereastra.

— Dar nu poţi măi frate, s'o laşi până dimineaţă?

— Nu... Fiindcă... îmi trebuie acuma.

Ieromonahul aprinse lumânarea şi, luând cartea, i-o întinse printre zăbrele, râzând:

— Ţine-o, părinte Carioane, că-mi pare că te bântue necuratul în miez de noapte.

Când ajunse la chilie, cuviosul răsfoi cartea — întâi mai repede, apoi din nou, mai încet, dar dracul nicăeri. Câtă la dobitoace şi găsi unele mult mai pocite decât ucigaşul; umblă la şerpi şi dădu peste unii mult mai groaznici decât cel care a înşelat pe Adam şi pe Eva, — dar Sarsailă deloc! La păsări nu mai umblă, căci nu putea fi pus, dacă ar fi fost decât în rândul animalelor...

Ostenit de atâta frământare a minţii, bietul călugăr nu ştia ce să mai facă să scape de năpastă, — când dete Dumnezeu şi sună clopotul pentru utrenie. Se îmbrăcă la iuţeală şi porni la biserică.

Când boarea rece îi atinse fruntea, simţi că-l slăbesc durerile de cap, iar până la biserică i se mai limpezi şi mintea. Dar când păşi în sfântul lăcaş, îl puse păcatul să-şi ridice ochii pe pereţii tindei, unde sunt zugrăviţi cel puţin douăzeci de draci... şi toţi încornoraţi. Carion simţi că iar i se zăpăceşte mintea şi ieşi afară, la răcoare. Intâlnind sub clopotniţă pe duhovnicul Ilarion, îşi luă inima în dinţi şi-l opri în cale:

— Cinstite părinte... te-aş întreba ceva... dacă nu te superi...

— Spune.

— Uite... cinstite părinte... sfinţia ta ce crezi? Or fi şi draci fără coarne?

Duhovnicul se uită speriat la Carion, îşi făcu cruce mare la răsărit şi scuipă către apus.

— Tu nu eşti în toate minţile, Carioane? Păi n'ai văzut pe vrăjmaşul zugrăvit în biserică?

— Ba-l văzui şi acu, cinstite părinte...

— Ei, are coarne, ori ba?

— Negreşit că are... dar eu îmi închipuiam c'or fi şi d'ăi fără coarne.

Părintele Ilarion râse cu poftă.

— Aăăă, da' sărac mai eşti cu duhul, măi omule! Cum o să-ţi închipui tu astfel de bazaconii? Nu ştii că la noi nu merge pe închipuite? Ce e scris, e sfânt! Hai la utrenie şi pe urmă, când te-i duce acasă, să faci o sută de închinăciuni şi să te culci în pace. Nu-ţi mai bate capul cu astfel de prostii. Că odată ce e drac, fireşte că are coarne!

Cuvintele duhovnicului fură ca o lumânare ce se aprinse în capul lui Carion şi-l luminară. Acuma îşi dete el seama, şi fără zăbavă, că toată comedia cu coarnele e scornită de satana ca să-l chinuiască până l-o lăsa în pace. Şi tare se bucură că în sfârşit diavolul s'a răsvrătit împotrivă-i şi caută să-l sperie cu fleacuri...

— Iii, sarsailă, sarsailă, nu mă sperii tu cu una cu două! Scorneşte alte ispite... iar până atunci te joc eu pe tine...

Aşa gândea părintele Carion păşind în urma duhovnicului, peste pragul bisericii. Dar când s'a înapoiat în chilie şi s'a uitat la tablou, a simţit un fel de milă pentru satana şi în loc să ia sula şi să-l înţepe, a început să-i mângâie ciocul...

— Lasă, Michiduţă, că mâine aduc zugravul să-ţi puie coarne şi să-ţi facă ochiul la loc... şi pe urmă... care pe care.

Apoi s'a culcat şi a adormit somn de om mulţumit.

N'a trecut însă un ceas şi viteazul nostru s'a pomenit ţipând... tocmai în mijlocul chiliei. Visase o ceată de draci cu tot felul de coarne pe care le văzuse la animalele din cartea ieromonahului Avimelec. El făcea haz privindu-i cum se schimonoseau şi tot lua seama ca să zărească printre ei şi vre-un ciut, — când se pomeni faţă în faţă cu dracul de pe tablou. Se făcu mai întâi că e aşa cum îl zugrăvise meşterul. Apoi îi sări ochiul stâng, după ochi îi săriră coarnele şi în locul lor ţâşniră şiroaie de sânge. Atunci dracul începu să urle de durere şi apucă pe Carion de gât. Se smuci el, dar n'avu nici o putere; dete să strige, dar îi era gura încleştată; vru să ridice dreapta pentru a-şi face cruce, dar mâna era moleşită. Atunci se rugă în gând lui Dumnezeu să-l scape şi se deşteptă plin de apă şi ţipând...

Auzind ceilalţi călugări care locuiau pe acelaşi sală, veniră în grabă şi se speriară când îl văzură gâfâind, scăldat în năduşeală şi cu ochii holbaţi:

— Ce s'a întâmplat vecine?

Părintele Carion oftă din inimă şi le făcu semn că n'are nevoe de ei. Apoi scoase binişor tabloul din perete, desprinse pânza din ramă, o făcu sucălete, o vârî în sobă şi-i dete foc...

De atunci nu s'a mai abătut cuviosul Carion cu niciun deget din „calea împărătească".

DAMIAN STĂNOIU

Primăvara Nouă

Hai suflete la soare, hai afară,
Căci a sosit o nouă primăvară...
Să stai aşa, cu faţa spre lumină,
Ca un bolnav pe-o bancă în grădină.

Şi nu lua cu tine nici o carte,
Să stai aşa şi să priveşti departe...
Din floarea care'n cale o să-ţi iasă,
Să-ţi faci un idol alb ca o mireasă.

Hai suflete afară, hai la soare,
Să te apropii tot mai mult de-o floare,
Să'ntinzi spre dânsa braţele-amândouă
Şi să'nfloreşti în primăvara nouă.

1928 D. N. TEODORESCU

In vacanţă

Soarele e încă sus, dar peste sat umbra muntelui, înalt şi zburlit, a şi început să se întindă, ajungând până în pârău.

Puţinii vizitatori, cei mai mulţi de prin Bucureşti, veniţi aici numai fiindcă e ceva mai eftin, stau încă prin scundele cerdacuri ţărăneşti, la pocher, sau în jurul vre-unei mesuţe aşezate în curte, la umbră, gustând şerbeturi, cafele, fumând...

In liniştea văii încep să se audă nişte strigăte ciudate, vorbe omeneşti, diformate prin depărtare şi ecourile văii: O-a! O-o! A-o!..

— Vin butucii! — se aude dintr'un cerdac. — Mergem!

— Mamă! Hai şi noi! De trei zile stăm aici, şi încă nu m'ai dus!..

Fetiţa lasă mingea şi păpuşile şi începe să zgâlţie pe mama, ca s'o ducă la butuci.

— Iaca aşa eşti tu, Lucico: ştii numai să superi pe mama! Ei, ce-ai să vezi acolo?

— Hai, mamă! Ha-ai!..

— Ei, hai, iacă să-mi iau pelerina. Ce copil nesuferit!

* * *

Pe malul pârăului câteva grupuri de vizitatori, — unii şezând pe vre-un buştean, alţii tolăniţi jos, pe iarbă, — aşteaptă să vadă cum vin butucii. In lipsă de orice distracţii, — cazino, bal — vor să vadă măcar cum se izbesc butucii şi cum luptă oamenii cu butucii...

In aşteptare unii cască, alţii stau cu vre-o gazetă. Cucoanele împletesc, sau coasă ceva.

Un grup mai scurtează din timp cu ajutorul câtorva sticle...

— O-a! O-o-o!..

Zăgazurile, din fundul văii au fost ridicate de mult, lupta a început de pela prânz, dar pe aici încă nu se vede nimic, deşi apa a crescut în deajuns

Ba iată-i că vin...

Din dosul unui arin aplecat deasupra pârăului se arată câteva puncte nehotărâte, care cresc, se prefac în grinzi din ce în ce mai lungi, săltând din când în când pe grebănul înspumat al apei.

Sunt întârziaţii de acum câteva zile, — pe care şivoiul apei prea slab nu i-a putut aduce. Acuma le-a venit şi lor rândul, şi nu se împotrivesc, îşi întorc numai din când în când capetele unii către alţii, parcă ar vrea să mai stea puţin de vorbă. Dar unul din urmă ceva mai gros şi mai lung îl izbeşte dindărăt şi-i face să se grăbească, să nu încurce lumea.

Urmează apoi un grup foarte liniştit, care-şi caută de drum, fără să se oprească o clipă. Unii parcă s'ar îndemna chiar.

— Hai ce mai staţi? Aşa... împreună..

Şi supuşi, paşnici ca oamenii, când merg la lucru, sau se duc la recrutare, tăcuţi şi gânditori, trec dealungul pârăului, întorcându-se puţin numai când cineva din urmă, mai nerăbdător parcă, sau mai supărat, vrea să-şi facă loc mai degrabă...

Atunci unii, mai împăciuitori, se dau la o parte, îl lasă să treacă înainte, îşi urmează în linişte conversaţia lor tăcută şi se înfundă în umbra fagilor de mai la vale, unde se întrevedea fabrica: intră supuşi, ascultători, ca recruţii în umbra cazărmii, ca plăvanii din Fălciu în întunericul abatorului...

Dar vine şi un grup mai puţin paşnic: un buştean căpăţânos şi cam strâmb nemeri, cine ştie cum, printre cei de clasa întâia, drepţi şi lucioşi, şi stârneşte un bucluc întreg. Strâmbul izbeşte pe unul care nici nu se aştepta, şi-l întoarce aproape deacurmezişul pârăului, apoi dă să se urce pe el, ca să treacă înainte. Cel izbit însă se agaţă cu un capăt de mal, cu alt capăt de celălalt mal şi-i gata să stea de pricină... Alţi câţiva se opresc şi ei, şi în loc să lovească în zurbagiu, dau tot în cel lovit. Noroc că vine unul mare de tot, greu şi rotund ca un butoiu, şi care nu înţelege să se oprească o clipă; îi izbeşte pe toţi, îşi face drum înainte şi-i lasă să se ciorovăiască între ei cât le-o plăcea. Cei sfădiţi se arată gata de bucluc şi se izbesc câtva timp cu putere...

— Mamă, hai acasă!

— Dece?

— Uite cum se bat!

— Proastă eşti Lucio! Ce-ţi pasă?

— Mamă, unde se duc? — întreabă fetiţa cu lacrămi.

— La fabrică; unde să se ducă? Vezi cât eşti de proastă?

— Ce să facă acolo?

— Cum ce să facă? Ii taie. Ce întrebări?

— Săracii! Mamă, nu vreau... Hai acasă!..

Câţiva bucureşteni aud conversaţia şi râd cu zgomot.

Veniţi aici împreună cu cucoanele lor încă de pe la douăsprezece, bucureştenii au şi mâncat aici, stau pe iarbă cu sticle şi coşuri şi-s bine dispuşi.

* * *

Degeaba râd bucureştenii, căci la cotitura din dreptul lor începe o întreagă dramă...

Sute de ani au stat brazii în liniştea muntelui, apărându-se unul pe altul de furtunile şi vijeliile iernelor, iar când se întâmpla să cadă vre-unul, vecinii adesea îl sprijineau pe umerii lor, până când tovarăşul putrezea şi cădea la pământ. Altfel pace, linişte, frăţie... Şi tocmai acuma, după ce au fost trântiţi de mâna omului, despuiaţi, ciopârţiţi şi corgăniţi în pârău, s'au pus pe bucluc mai rău decât oamenii!..

La început fusese linişte şi aici. Cei care o luaseră pe lângă malul drept, sau pela mijloc, trecuseră uşor, fără izbituri. Ceilalţi însă se învălmăşiră rău. Ajungând la cotitură, unii se opriseră pentru un mic popas la umbră. Mai veniră şi alţii. Intorşi cu capetele unii către alţii, parcă ar fi plănuit ceva. Apoi neînţelegându-se, începură să se despartă. Şi ar fi plecat liniştiţi la vale, dacă tocmai acuma vre-o doi mai groşi, tot săltând pe grebăn, voioşi că merg aşa de uşor, n'ar fi dat peste mulţimea adunată în cotitură, de care se izbiră cu putere.

Celor dela mijloc atâta le-a trebuit: în loc să aştepte până or pleca cei dela margine, începură a se izbi între ei. Unul, lovit drept în frunte, se cufundă cu capul în apă şi părea că s'a înecat cu totul. Nu trecu mult însă, şi lovindu-se, se vede, de fund, se ridică deodată în picioare şi vru să încalece peste un vecin. Acesta, izbit şi el, se răţoi, se ridică la rându-i şi-l trânti peste ceilalţi. Nemaiavând încotro, butucul se aruncă tocmai pe mal, unde stăteau bucureştenii.

— Fugiţi, mă, că ăsta-i nebun, dă peste om!

Şi vizitatorii îşi adunară în grabă lucrurile şi schimbară locul.

In momentul acesta din pădure se iveşte un grup de câţiva oameni: un bătrân cu o geantă de piele la brâu, — om vânjos, dar cu un picior de lemn, — şi câţiva flăcăi, băietani de câte optsprezece-nouăsprezece ani, cu câte o ţapină în mână şi topor la brâu.

Năltuţi şi subţiateci, pe lângă bătrân, şi mai ales pe lângă bucureştenii zdraveni şi burtoşi, băieţii păreau numai cât nişte ţânţari, dar aveau ţapine zdravene de tot, iar peste opinci, legate cu curele groase, nişte potcoave cu dinţi puternici.

— Ce căutaţi voi, măi băieţi? — îi întrebă un vizitator.

— Am venit să mai descurcăm buclucul ăsta, — răspunse bătrânul în locul băieţilor.

— Cu copiii ăştia?

— Copii?..

— Câţi ani ai tu mă? — întrebă vizitatorul, zâmbind.

— Nouăsprezece, — răspunse cel mai năltuţ, cu o floare la pălărie, cu cioareci strâmţi, cu o haină subţire de bumbac, nouă încă, dar crăpată la toate încheeturile, — crăpată poate în lupta cu butucii, şi sub care se bănuiau muşchi subţiri, dar tari ca oţelul.

Lucrul acesta îl putea bănui de altfel, poate numai un ochiu deprins, căci domnul urmează cu dispreţ:

— Şi ce leafă ai tu?

— Cinci sute de lei.

— Aşa... Bune parale... Să te vedem!

— Pe zi, — lămuri bătrânul.

— Pe zi?!..

Bucureştenii se uitară miraţi unul la altul.

Unul din ei avea un odor de băiat tocmai de nouăsprezece ani, elev într'a şaptea, — care însă, în loc să aducă acasă câte cinci sute de lei adusese nu de mult o scrisoare dela director, cu ameninţarea că-i dat afară, dacă n'aduce o mie de lei pentru nişte geamuri sparte...

Tot atâta procopseală cu cellalt, mai mare, chipurile mai cuminte: ăstuia i-a căzut în cap o fereastră întreagă dela sinagogă. Altă cheltuială cu doctorul!..

Aşa se cheltuesc banii cu învăţătura, pe când ăsta care n'a învăţat poate nici şcoala primară, primeşte câte cinci sute de lei pe zi!..

— Nu în toate zilele, domnule: numai când e bătălie! — lămuri bătrânul, uitându-se cu ochi de expert la îngrămădeala butucilor. — Hai, mă Bucure, — se adresă către cel mai năltuţ, — uită-te bine la balaurul de colo şi dă-l volta. Tu, Ioane, ia-l în răspăr pe cel cârn, că el trebuie să fie cu pricina. Şi tu, Floricel, pe cel dolofan dela mijloc. Iute, să-mi joci, cum jucam eu, când eram ca tine!

Vizitatorii se uitară tăcuţi unii la alţii, iar băieţii, după ce-şi pipăiră toporul dela brâie, urcară cu ţapinele în mâni pe butuci.

Incepu un dans drăcesc care prefăcu pe nepăsătorii şi veselnicii privitori în statui; femeile nu îndrăzneau nici să ţipe, bărbaţii priveau hipnotizaţi.

Luaţi în răspăr de vârful ţapinei, câţiva butuci, care păreau adunaţi aici numai pentru bucluc, se rostogoliră spre cellalt mal. Nu se îndurară însă să plece, gata a se pune din nou de pricină. Dar Bucur sări în apă cufundându-se până în brâu, îl izbi pe cel mai gros, şi-i făcu şi pe alţi vre-o doi să-şi caute de drum.

Flăcăul sări din nou pe grămadă.

Ion rostogoli şi el câţiva, îndreptându-i spre curentul apei şi dansând întruna, ca să nu fie prins dela spate.

— Varda, Ioane, că te prinde!

Ion urcă acuma pe grămadă, chitind pe care să-l încolţească şi să-l răpeadă spre grebănul apei.

— Păzeşte, Ioane! — strigă moşneagul, văzând un butuc care venea dea dura peste băiat. — Vine duşmanul!

Dar puternica pârghie, mânuită cu o iuţeală de toreador, îl îndreptă în altă parte, iar băiatul sări pe mal.

Sări, dar fără ţapină: aceasta rămăsese la duşman. Atunci flăcăul scoase toporul dela brâu, se repezi ca fulgerul, clinti butucul care se clătina, gata să se rostogolească, şi salvă ţapina.

Şi mai primejduit era al treilea flăcău. Aflându-se tocmai la mijloc, între monştrii de toate grosimile şi lungimile, — care se izbeau, se încălecau, ridicau capetele şi iar cădeau, Floricel înfipse toporul în unul care stătea în picioare, se ridică o clipă deasupra vălmăşagului, chibzuind unde să sară. Abia se lăsă jos, când un alt monstru porni spre el, tăindu-i drumul.

— Piciorul, Floricel, că rămâi ca mine! — strigă bătrânul.

— Hai, mamă, acasă! — ţipa fetiţa, crezând pe Floricel pierdut.

Dar lui Floricel îi veni în ajutor Bucur, care răzămă dosul ţapinei de unul de clasa întâia, dolofan şi neclintit, iar cu vârful încolţi pe noul monstru lângă un capăt. Copleşit ca de o durere grea şi o putere nevăzută, monstrul abia se putu întoarce puţin pe loc, bătând numai cu restul trupului pe ceilalţi şi căutând să scape în pârău. Amândoi flăcăii făcură un pas îndărăt şi-l lăsară să se rostogolească.

Se încinse o nouă luptă, unde oameni şi butuci păreau hotărâţi să sfârşească unii cu alţii. Cu o putere neîndurată oamenii îi rostogoleau şi-i izbeau către cellalt mal; butucii se loveau de fund, săreau la asalt, orbi, cu capetele ameninţătoare...

In sfârşit o seamă din ei, după ce stătură în cumpănă câteva clipe, o luară cu încetul la vale, după curent. Ceilalţi, rămaşi aproape singuri şi nemai fiind împinşi de nimeni în cotitură, se îndreptară şi ei cu încetul la vale.

Puţin câte puţin în cotitură se făcu linişte. Simţindu-se liberi, cei câţiva butuci cari mai rămăseseră, se îndemnară singuri după curent.

— Hai, nene Tache, — zise un bucureştean, — că ăştia îţi strică şi pofta de masă. Te mai ia ca martor!

— Dacă-s lacomi... Auzi, cinci sute de franci! De aia ajungeţi voi, mă, la picioare de lemn, — se adresă nenea Tache către cei trei băieţi care, tremurând de oboseală şi ştergându-şi sudorile, se lungiră o clipă pe mal

— Lăcomia, aia-i...

Viligiaturiştii trecură pe podeţul de scânduri, aruncat peste pârău puţin mai la deal, şi se îndreptară spre casele lor.

In liniştea amurgului se mai auziră un răstimp strigătele trăgănate ale celor care corgăneau în fundul văii.

— A-o-o! O-o-a!..

Făceau de lucru băieţilor pentru a doua zi.

— A-o!.. O-a-a!..

A. FRUNZA

INSTITUT DE BEAUTÉ — SALON DE COAFURĂ

LOUIS & LEON

Bucureşti—Calea Victoriei No. 4'-Tel. 308|88

Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil — Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare

voi.e, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie

„PILOCARPINA"

Unic remediu contra căderii părului şi distrugerii mătreţei.

INTERESANTA

Distractivă Instructivă

Biblioteca „DIMINEAŢA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—

AU APĂRUT PÂNĂ AZI APOAPE 100 VOLUME

Lucrări originale şi traduceri dir operele cele mai de seamă

No. 1. — **Războiul balcanic** de M. Sadoveanu.
No. 2. — **Diavolul** de I. Agârbiceanu.
No. 3. — **Spitalul** de P. I. Jouve (trad. de Victor Ion Popa).
No. 4. — **Mâna Vrăjită** de Gerard de Nerval (trad. de Eug. Boureanu).
No. 5. — **Crima Lordului Arthur Saville** de Oscar Wilde (trad. de Ion Popa).
No. 6. — **Şeful gării** de A. de Herz.
No. 7. — **Lăcustele** de Gleb Uspenski (trad. de M. Sevastos).
No. 8. — **Toamne de odinioară** de Gala Galaction.
No. 9. — **Fantezii humoristice** de Edgar Poe.
No. 10. — **Secretul lui Don Juan** de Rémy de Gourmont.
No. 11. — **Nuvele** de Gh. Brăescu.
No. 12. — **Viaţa lui Eminescu** de Gala Galaction.
No. 13. — **Adio** de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — **Xanthis sau vitrina sentimentală** de Albert Samain .trad. de M. Carp).
No. 15. — **La Montmorency** de H. Sanielevici.
No. 16. — **Imprumutul răposatei** de Blasco Ibanez.
No. 17. — **Domnişoara Roxana** de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — **Viaţa în armată** de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — **Poeme** de Ştefan Petică.
No. 20. — **Zîna apelor** de Bojena Niemţova.
No. 21. — **Surpriză** de J. Dongorozi.
No. 22. — **Poveştile lui Hînu Ion** de Sandu Teleajen.
No. 23. — **Omul cu obrazul 'ncrustat** de Jak London.
No. 24. — **Flămânzii** de I. Ciocârlan.
No. 25. — **Lupii** de Eug. Boureanu.
No. 26. — **O sărutare** de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — **Homunculus** de Al. Ciura.
No. 28. — **Viaţa mea**, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — **Prima Turcoaică** de N. Batzaria.
No. 30. — **Patru cuvântări** de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — **Păianjenul** de Hans Heinz Evers.
No. 32. — **Faust**, tragedie. de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — **Amintirile unui băiat de familie** de I. Petrovici
No. 34. — **Tristan** de Thomas Mann.
No. 35. — **Amazoana**, culegere de eseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — **Laguna** de Joseph Conrad.
No. 37. — **Descântecul** de I. Vinea.
No. 38. — **Crainquebille** de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — **Povestiri din Danemarca** de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — **In tren** de H. Sanielevici.
No. 41. — **Secretul contesei** de Regnier.
No. 42. — **Singurătatea** de I. Agârbiceanu.
No. 43. — **Balzac şi Stendhal** de Brandès.
No. 44. — **Crima din str. Nopţii** de N. Davidescu.
No. 45. — **Livada de măslini** de Maupassant.
No. 46. — **Sărutul cel mai dulce** de Septimiu Popa.
No. 47. — **Din minunile instinctului la insecte** de J. H. Fabre.
No. 48. — **O mireasă la loterie** de W. A. Hofman.
No. 49. — **Radeş** de D. N. Teodorescu.
No. 50. — **Werther** de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — **Domnul Şef** de Adrian Pascu.
No. 52—53. — **Profesiunea D-nei Warren** de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — **Cum am ucis pe Rasputin** de V. Purişkevici.
No. 56. — **Nebuna** de Octav Mirbeau.
No. 57. — **Plăpumarul chior şi Taurul alb** de Voltaire.
No. 58. — **Gazda cu ochii umezi** de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — **Către timpuri mai bune** de Anatole France.
No. 60. — **Nevinovata** de Henrich Fann.
No. 61. — **Clacă şi robie** de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — **Odaia Ceasornicului** de Georges Duhamel.
No. 63. — **O împuşcătură în ceaţă** de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — **Un şaizeci şi şasă...** de Şalom Alechem.
No. 65. — **Livretul roşu** de Luigi Pirandello.
No. 66. — **Familia Lewton** de H. Sanielevici.
No. 67—68. — **Viaţa părintelui Vasile Fiveischi** de Leonid Andreev.
No. 69. — **Văzute şi trăite**, de I. Petrovici.
No. 70. — **Drumeţul din Praga** de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — **Floarea roşie** de Voevold Garşin.
No. 72. — **In tinereţe sau la bătrâneţe** de N. Batzaria.
No. 73. — **O lună de miere** de Israel Zangwil.
No. 74. — **Patima iubirii** de Rabindranath Tagore
No. 75—76. — **R. U. R.** de Carl Ciapek.
No. 77. — **Crocodilul** de Th. Dostoewski.
No. 78. — **Micile ironii ale vieţii** de Thomas Hardy.
No. 79. — **Antigona** de Walter Hasenclever.
No. 80. — **Un om sensibil** de Octave Mirbeau.
No. 81. — **Viaţa şi filosofia lui Spinoza** de Dr. Ygrec.
No. 82. — **Ochiul de Nichel** de Tudor Teodorescu-Branişte.
No. 83. — **Copilul minune** de Thomas Mann.
No. 84. — **Robii pământului** de Simona Basarab.
No. 88. — **Despre stil** de Paul Zarifopol.
No. 89. — **Visul unui om ridicul** de Th. Dostoewsky.
No. 85. — **Oul de cristal** de H. G. Wells.
No. 86. — **Alte schiţe vesele** de Gh. Brăescu.
No. 87. — **Caucaz** de Knut Hamsun.

No. 88. — **Despre stil** de Paul Zarifopol.
No. 89. — **Visul unui om ridicul** de Th. Dostoewsky.

No. 90. — **Zâna din fundul lacului** de N. Davidescu.
No. 91. — **Povestiri de Ladislav Reymont**

Obiceiuri de Paşte în Ardeal

AMINTIRI

Satul, unde am văzut lumina vieţii, e resfirat pe o vale, care îşi are obârşia în sânul unui deal acoperit cu fagi seculari, dar cu toate acestea nu-şi poate hrăni albia cu apă decât în zilele de ploaie sau primăvara când se topesc nămeţii de zăpadă. De-alungul acestei văi, ce se sfârseste într'o luncă frumoasă, sunt aşezate casele ţărăneşti, înşiruite pe uliţi, cari converg de pe coline spre vale. Socotind după felul cum sunt construite aceste case se poate stabili, că desvoltarea satului s'a făcut de la deal spre câmpie, căci sus, în apropierea codrului de fagi, adăpostu-rile omeneşti sunt făcute din bârne de brad, cu încăperi mici şi scunde, având ferestruici cu patru ochiuri, puţin mai mari decât o şchioapă, şi cu cruci de lemn, cari au rostul vădit al unor gratii de apărare. Prin aceste ferestruici nici lumina soarelui nu poate pătrunde în odăi de cât uitându-se chiorâş printre zăbrele. In jurul acestor case şi curţile sunt mici şi bine îngrădite de jur împrejur, formând fiecare casă o citadelă de apărare împotriva unor musafiri nepoftiţi, cum erau pe vremuri lupii flămânzi iarna şi hoţii borfaşi în toate anotimpurile anului.

Dar pe măsură ce satul se popula tot mai mult şi viaţa era mai orânduită şi mai puţin expusă primejdiilor de tot felul, casele din nou clădite erau mai încăpătoare, cu pereţi mai mari şi se construiau în parte din piatră şi cărămidă, iar şirul lor se întindea spre ses, până în luncă, unde curge liniştit un râuleţ destul de puternic pentru a mâna două roţi la moara satului.

Aşezarea pitorească a satului meu natal avu o înrâurire binefăcătoare asupra desvoltării sufleteşti a locuitorilor. Aceştia mai avură şi norocul de-a avea timp de aproape două veacuri o continuitate neîntreruptă în conducerea treburilor duhovniceşti. Unul dintre străbunii mei, venit aci ca paroch dintr'un sat de lângă Sibiu, întemeie un fel de dinastie în conducerea bisericei, dând în şir mai multe generaţii de preoţi din familia sa. Această continuitate, care era de altfel aproape regulă generală în satele ardeleneşti, avu o bună influenţă religioasă asupra poporului credincios din fire. Sub efectul acestei influenţe şi al farmecului dulce al naturei, viaţa sufletească a locuitorilor din acest sat de munte căpătă cu timpul o structură sănătoasă, făcându-i creştini buni şi evlavioşi. Moşii şi strămoşii mei, cari au păstorit în cursul celor aproape două sute de ani această comună, n'or fi avut, desigur, multe cunoştinţe, ca pe vremea aceea, dar au avut bunul simţ al credinţei adevărate. Ei nu puneau la corvada mătăniilor pe o mamă pentru că dăduse în zi de post lapte copilului bolnav şi sleit de puteri, dar nici nu cereau să li se plătească slujbe de deslegare de la cei bolnavi şi bătrâni, cari se înfruptau din mâncări grase în zilele oprite prin canoane, pentru că în faţa lor gura omului nu păcătuia prin ceeace băga într'însa, ci numai prin ceece scotea dintr'însa. Maxima lor de duhovnici era, că hrana sub nici o formă nu putea să formeze un păcat, fiindcă gura nu păcătueşte prin ceeace mănâncă, ci prin ceeace spune, adică prin vorbele urâte şi de ocară.

Cu astfel de educaţie creştinească e uşor de înţeles, că la această populaţie trebuia să se desvolte, pe lângă o credinţă fermă, şi obiceiuri frumoase în legătură cu sărbătorile mai însemnate de peste an.

Frumoase erau obiceiurile şi la Crăciun, colindători, cu irozii, cu steaua şi cu jocurile junilor, cari se ţineau în toate Duminicile până la lăsatul secului de Paşte, dar tot mai frumoase şi cu caracter mai profund religios erau obiceiurile în legătură cu sărbătorile Paştelui. Păresimile, cari premerg Invierei Domnului erau pentru această populaţie adevărate zile de reculegere sufletească. Incepând cu copiii din şcoala primară, toată lumea se spovedea şi se cumineca. In ziua Sfântului Toader copiii, grupaţi după uliţi, strângeau bani şi cumpărau zahăr, franzeluţe şi vin, pentru ca una din mamele lor să le fiarbă „dumicat" adică un fel de supă de vin cu franzele şi îndulcită cu zahăr. Toţi se adunau apoi în casa unde li-se pregătea această mâncare, care ni-se părea delicioasă, şi fiecare mai aducea cu sine o farfurioară de grâu fiert, cum se obişnueşte a se face şi la colivă. Mâncatul acestor „bunătăţi" se făcea în cântece şi glume, iar petrecerea se sfârşia cu o horă în jurul unui pom din grădină. Până se învârtea hora se spuneau şi nişte versuri, pe cari eu le-am uitat. Jocul acesta avea o semnificaţie mai adâncă, căci prin el copiii „se prindeau veri" adică „fraţi de cruce" şi legătura aceasta rămânea toată viaţa, transformându-se la vârsta bărbăţiei în prietenie adevărată.

Iată un obiceiu, care nu era numai un simplu joc copilăresc, pentru a căruia bună reuşită ne pregăteam cu săptămâni înainte. Mai cu seamă strângerea sumei de bani ne dădea multă bătaie de cap, căci în vremurile acelea banul era ban şi era greu de câştigat, nu ca în zilele de azi.

Poporul nostru e însă dotat cu mult simţ pedagogic şi el ştie să facă educaţia tineretului într'un mod plăcut şi în acelaş timp bine fundat. Strângerea banilor pentru petrecerea dela sfântul Toader o exploatau părinţii pentru a ne însufleţi respectul faţă de memoria celor morţi. In scopul acesta ni-se dedeau bani ca să facem rugăciuni şi mătănii pentru cei morţi. Copiii mai săraci făceau lucrul acesta şi pentru alte familii, cari nu aveau copii sau nepoţi proprii.

Dar grija pentru odihna celor răposaţi nu era lăsată numai în seama copiilor. In tot cursul păresemilor se perindau la biserică toate familiile din sat, făcând să se citească slujbe pentru morţii lor. Bunicul meu, pe care eu l-am apucat după ce preoţise aproape cincizeci de ani, deci la vârsta de şaptezeci, abia mai răzbea să dovedească atâtea slujbe, căci pentru fiecare „pomelnic" (tabloul morţilor din familie) trebuia să facă slujbă separată. Răsplata materială pentru această oboseală era foarte curioasă. Ea consta dintr'o „liturghie de prescuri", compusă din trei bucăţi de pâine în forma crucii. In felul acesta „salarul" trebuia să-l aducă acasă în desagi pe cal, cu toate că o bună parte din el era împărţit chiar dela biserică crâsnicului, clopotarului, cântăreţilor şi altor persoane în legătură cu biserica sau înrudite cu noi. Se înţelege că nici ce se aducea acasă nu se putea mânca tot şi astfel primiam continuu vizitele ţiganilor din sat şi ale cerşetorilor din satele vecine, cari ştiau că din curtea părintelui Ioan nu pleca nimeni cu mâna goală. Afară de aceste prescuri se mai dedea şi câte o făclie de ceară subţire ca paiul trestiei de râu, iar pentru slujbe mai mari, cari erau însă rari, se plăteau câţiva gologani. Acesta era „salarul" de paroh ale bunicului meu după preoţie de o jumătate de veac. In tinereţele sale însă probabil că era „salariat "exclusiv în „alimente", pe cari nu le putea valoriza, fiindcă altfel n'ar fi fost nevoit să se îndeletnicească şi cu alte lucruri pentru ca să-şi poată creşte cei cincisprezece copii şi să-i îngroape tot el, cu excepţia unei singure fiice, care l-a supravieţuit.

Acest cult al morţilor, practicat într'o atmosferă de misticism şi resignaţiune, se transforma într'o sărbătoare mai veselă în Sâmbăta Floriilor. In ziua aceasta învăţătorii satului eşeau cu toţi copiii de şcoală la câmp, unde se petrecea cu cântece şi jocuri până începea soarele a se înclina spre apus. Când se apropia ceasul vecerniei, copiii îşi umpleau braţele cu mâţăşorii înfloriţi şi înverziţi de răchită sau de salcie şi porneau în rânduri de câte doi, spre sat de-a dreptul la biserică. Pe tot parcursul drumului se cântau cântece vesele şi naţionale. Convoiul copiilor cu sburdălnicia lor nevinovată, trezită de aerul plăcut al primăverii, aducea veselie în sat. Locuitorii porneau în urma lor şi in cimitir se împodobeau crucile de la toate mormintele cu cununi împletite din mâţâşorii aduşi de copii. In felul acesta se pregătea atmosfera de sărbătoare în care trebuia să se petreacă sărbătorile Invierei.

* * *

Religiozitatea, adânc simţită şi poetică, de care erau pătrunşi locuitorii acestui sat, se învederează şi printr'un obiceiu, care nu cred să se mai găsească în multe părţi ale ţării. Acest obiceiu constă în răscumpărarea slujbelor în sărbătorile Paştelui. O familie mai cu dare de mână plătea preotului o sumă corespunzătoare de bani şi un miel gras, pentru ca acesta să renunţe la veniturile stolare, pe care avea dreptul să le încaseze de la credincioşi sub formă de mir sau de botez. In felul acesta întreg serviciul divin din sărbători se oficia fără a se impune poporului vre-o danie cât de mică. Pâinea şi vinul de Paşte se distribuiau gratuit întregei populaţii şi numai noi, „copiii popii", primeam câte un ou roşu de la rude sau cunoştinţe mai bune ale familiei. E de remarcat că din această pâine şi vin, cari erau sfinţite printr'o slujbă specială, se dedea fiecărei familii atâta cât să ajungă pentru fiecare membru o linguriţă de cuminecătură, care se lua pe „nemâncate", altfel era considerat ca mare păcat.

In schimbul acestei jertfe materiale donatorii gustau în tot cursul sărbătoarei din suprema fericire ce şi-o putea închipui un om din popor. In biserică li-se dedea locul de cinste lângă altar, preotul îi cumineca cu fast deosebit, cântăreţii din strană le cântau mai frumos şi poporul îi încărca de laude. La masă erau musafirii noştri şi astfel se împărtăşesau din belşug de cinste şi de recunoştinţă.

Ar fi greşit însă să se creadă, că jertfele acestea porneau din vanitate stearpă. Nu, căci cei cari făceau acest lucru, erau cunoscuţi ca oameni evlavioşi şi buni creştini şi ceeace făceau era numai pentru mulţumirea lor sufletească. Se întâmpla câte odată de se oferea pentru aceasta şi câte un bogătaş vanitos. Bunicul meu ştia însă să-l înlăture sub un pretext oarecare, chiar scărităţând pretenţiunile sale faţă de alte persoane mai sărace, dar recunoscute ca creştini drepţi şi evlavioşi.

In obiceiul acesta era o distincţiune sufletească, care caracteriza în vremea aceea sentimentul creştinesc al populaţiei din satele româneşti de sub poalele Carpaţilor de sud, cari formau frontiera între Ardeal, Muntenia şi Oltenia.

Obiceiurile acestea patriarhale dispar tot mai mult din viaţa poporului nostru. Astăzi, când mă duc în satul meu natal, am impresia că nu mai găsesc nici pe bătrânii evlavioşi şi curaţi la suflet de odinioară şi nici pe copiii veseli şi zburdalnici din cari făceam şi eu parte pe vremuri. Bătrânii se ţin de cancanuri politice, iar copiii de azi au uitat jocurile şi cântecele noastre şi par vecinic preocupaţi de „cariera" ce vor face-o în România-Mare.

Reflecţiile acestea se impun fără voie când rătăceşti cu mintea prin labirintul amintirilor. Ceva s'a schimbat în lumea asta. Ne-am schimbat noi sau ceilalţi? Cred că ne-am schimbat cu toţii şi ne vom schimba mereu, căci acesta este cursul vieţii.

ION BĂILĂ

Bolnavi de plămâni
Mii de persoane vindecate
Cereţi imediat cartea mea asupra
Noua artă de alimentare
care a salvat deja pe mulţi. Aceasta poate fi aplicată pe lângă orice fel de viaţă obişnuită, şi ajută să nvingi mai repede boala. Transpiraţia noaptea şi tusea dispare, greutatea corpului creşte şi calcinarea progresivă opreşte boala
Oameni serioşi
din ştiinţa medicală confirmă superioritatea metodei mele şi aprobă cu plăcere aplicarea ei. Cu cât se incepe mai din timp cu metoda mea de alimentare cu atât mai bine.
Cu totul gratuit
obţineţi cartea mea din care aflaţi lucruri demne de ştiut. De oarece editorul meu trimite în total numai
10 000 bucăţi gratis
scrişi vă rugăm imediat ca să faceţi şi Dv. parte din fericiţii primitori
Georg Fulgner, Berlin Neukölln
Ringbahnstrasse 24 Abteilung 11

In Vinerea Paştelui

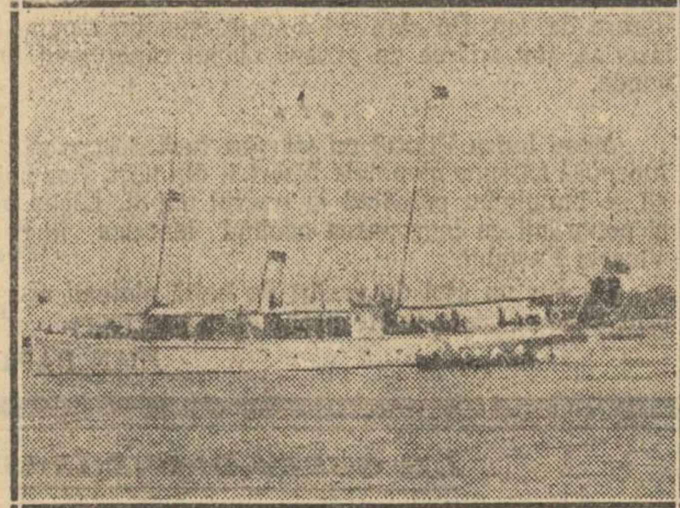
de JEAN BART

Primăvară. Dunărea abia se curăţise de sloiuri. Săptămâna patimilor mă apucase într'un mic port dunărean. Şalupa era legată la ponton. Aşteptam un ordin de plecare în susul Dunării. Şi ca să-mi treacă de urât — mă duceam cu Moşul Iancu Pilotul, la biserică în serile de denie.

Moşu Iancu era unul dintre cei mai buni piloţi de pe Dunăre. Vechiu şi priceput marinar, învăţase meseria servind în tinereţe pe vapoarele austriace ale primei companii de navigaţie cu aburi pe Dunăre. Carte ştia puţină, se uita pe hartă ca mâţa în călindar, dar cunoştea Dunărea cu ochii închişi. Experienţa lui în navigaţia fluvială preţuia mai mult de cât bagajul meu ştiinţific de calcule nautice, astronomice şi meteorologice.

Căutam să-i fur meseria asta care nu se învaţă din cărţi. Tot drumul aveam grijă să-l alimentez cu ţigări şi coniac din belşug. Bătrânul acesta, blajin şi sfătos, avea din născare ochiu de pilot, sânge rece şi o ţinere de minte uimitoare. Ştia istoricul fiecărui punct de pe Dunăre şi povestea minunat, c'o fineţă deosebită, întâmplări şi peripeţii din viaţa lui de marinar de apă dulce.

Slab, uscat şi atât de rezistent că sta zile şi nopţi întregi la cârmă.

Nu lua în gură carne de vită şi nu suferea să vadă tăind nici un pui de găină. Marinarii râdeau de apucăturile lui şi susţineau că Moş Iancu avea de gând, după retragerea la pensie, să se călugărească pentru a-şi asigura intrarea în raiu.

* * *

In seara de Vinerea Paştelui — Moşu, îmbrăcat curat, cu şapca cercuită de două galoane de argint, îşi prinse la piept medalia serviciului credincios clasa I şi prin cheutoarea vestei îşi trecu lanţul gros al ceasului de aur, dăruit de Regina Elisabeta de pe când moşul pilotase iachtul regal într'o călătorie pe Dunăre.

— Gata Moşule? Mergem la denie?

— Gata. Iaca, să-mi iau numai pachetul ista.

— Dar ce ai acolo? îl întreb văzând că bagă în buzunar un sul mare de hârtie.

— O lumânare pentru biserică.

Am plecat pe cheu amândoi tăcuţi.

Aproape de biserică încep să-l necăjesc.

— Bine, moşule, ştiu că eşti bisericos, că trebuie să aprinzi o lumânărică la icoane, dar văd că ai luat o lumânare de cele mai mari parcă am merge la nuntă sau la botez.

— Apoi vezi mata, în fiecare an, în Vinerea Paştelui eu trebuie numai decât să duc o lumânare mare la biserică. Aşa-i datorinţa mea din tinereţă.

Şi Moş Iancu tăcu. Işi puse capul în piept păşind cu ochii în pământ, preocupat, fără să mai scoată nici o vorbă. Avea par'că ceva pe suflet. Trecu pragul bisericii încovoiat ca sub o grea povară care-i îndoia umerii slăbiţi.

Din strana de lângă uşă, unde mă oprisem, îl vedeam pe bătrân mişcându-se evlavios prin norii de fum de tămâe, făcând metănii cucernice în dreptul icoanelor. In genunchi, cu fruntea lipită de lespedea rece, rămase mult timp aşa în faţa altarului.

Târziu, pe când ne întorceam în port, încerc din nou să-l necăjesc cu gluma.

— Multe păcate trebue să ai de ispăşit moşule... ori tot e adevărat ce zice lumea că vrei să te călugăreşti?

El tace. Şi în loc să zâmbească blând ca de obiceiu, se posomorăşte şi cată ţintă în pământ. Imi pare rău. Văd că moşul, vesel şi sfătos altă dată, acum n'are chef de glumă. Tac şi eu. Ajungem în dreptul pontonului. Moşul în loc să intre pe schele, se aşează pe nişte butuci de lemn rămaşi pe cheiu în faţa şlepului. Era încă de vreme, nu îmi era somn. Mă aşez şi eu jos şi îi întind o ţigară. Simţeam că bătrânul are de spus ceva.

După câteva minute, scoase un oftat adânc şi'ncepu cu glas adânc:

— Eu în fiecare an în Vinerea Paştelui trebue să mă pocăesc, că am un mare păcat pe suflet.

— Dar cine n'are păcate, Moşule? Incerc eu să-l mângâi.

— Apoi vezi că eu am un păcat mai mare... că am ucis un om.

— Cum se poate? Fac eu surprins. Un om blând ca d-ta, care nu poate tăia nici un pui de găină, să omoare un om? Şi încep să râd.

— Ferească D-zeu de ceasul rău, zise bătrânul clătinând din cap. Şi începu să povestească o nenorocită întâmplare din tinereţea lui.

* * *

— Mai de mult, pe vremea copilăriei mele, nu se afla căpitan de şlep român. Numai Greci erau pe toată linia Dunărei. Mie de mititel tare mi-a fost dragă apa. Am fugit de la şcoală din Brăila şi am intrat băet de punte pe un şlep care se chema **Hios**, al lui Andronachi, cel care s'o spânzurat de inimă rea, că o pierdut o avere întreagă cu trei vapoare de porumb umed care s'o încins în drum spre Italia.

Căpitanul şlepului era un Kefalonit, Epaminonda, Dumnezeu să-l ierte. Om întunecat, ursuz şi sgârcit. Ştia să scoată banul şi din piatra seacă.

Tot ce aduna trimetea la patrida lui. Pe vremea aceea căpitanii de şlepuri se îmbogăţeau repede. Că se furau grânele cu tonele. Şleparii erau pe sub mână în tovărăşie cu hoţii de cereale, cari mişunau pe tot lungul Dunărei. Pe atunci nu păzeau ca acum grănicerii pe toate malurile. Veneam odată cu şlepul plin de grâu dela Calafat la Brăila. In Cerna Vodă ne aştepta o telegramă. Trebuia să rămânem pe loc. Remorcherul avea să se întoarcă la Giurgiu şi noi să aşteptăm venirea lui în port câteva zile.

Cum era spre Paşti, cer voe căpitanului meu să merg pentru o zi la Constanţa unde locuia un frate al tatei, pilot la căpitănia portului.

N'am stat mai mult de-o zi şi o noapte. Când mă întorc în Cerna-Vodă şlepul Hios nicăeri. Mă gândesc eu că s'o fi întors remorcherul şi a luat şlepul în jos spre Brăila. Dar mă răsgândesc că n'a putut avea vreme remorcherul să facă atâta drum.

Mă frământ, întreb eu de unii de alţii, prin port şi aflu că şlepul meu se lăsase la vale singur, fără remorcher, în cursul Dunărei, pe firul apei, cu ancora târiş, căci era dibaci marinar căpitanul Epaminonda.

Cum stau eu singur amărât pe mal, iacă văd că acostează la ponton un remorcher grecesc venind din jos, spre Brăila.

Mă duc şi prind să cercetez dacă n'au întâlnit cumva în cale şlepul nostru. Un marinar grec îmi spune că a văzut pe Hios ancorat la malul stâng, în dreptul satului Topalu. Un fochist bătrân, care mă auzise întrebând, zise ca pentru sine, zâmbind pe sub mustaţă:

— Hei, ştie el Epaminonda ce face. Mai vestiţi hoţi ca Topălenii nu se află pe toată Dunărea.

Mă bătea gândul s'o iau singur pe jos de-a lungul malului, dar îmi era teamă că mă apucă noaptea pe drum până la Topalu.

Văd o lotcă de pescari coborând la vale. Ii fac semn. Şi mă rog de-un lipovan bărbos să mă ia şi pe mine în jos că pot fi şi eu de ajutor să trag la băbăici.

Am plecat cu lotca pe Dunăre la vale. Curentul apei era tare. Mergeam repede dar tot pe inoptate am ajuns în dreptul Topalului.

Din depărtare am cunoscut şlepul ancorat pe malul opus, în faţa satuui. Imi creştea inima de bucurie.

Ajung. Mă sui pe şlep. Mă uit peste tot. Nimeni. Măi, zic, mare pozna şi asta... să lase el vasul încărcat aşa singur. Caut la pupa şlepului, barca nicăeri. O fi plecat cu barca la sat; dar trebue să pice el acuş că n'o să rămâie noaptea acolo. Spirtoase nu lua în gură grecul niciodată. Să fi avut el vre-o amantă in sat nu ştiam.

Pe punte erau două cabine cari comunicau între ele. Vreau să intru. Uşa încuiată.

Trag, sucesc, şi la urmă isbutesc să bag mâna pe sub oblonul ferestrei ca să ajung zăvorul pe dinăuntru. Uşa se deschide. Pipăi şi dau peste lumânare. N'a fost chip să găsesc nici un băţ de chibrit. Prin întuneric mă lungesc pe pat.

Ostenit, pătruns până la oase de umezeală, trag pătura peste cap şi închid ochii.

Aţipisem. Vise urâte îmi tulburau somnul. Par'că umblam până la brâu într'un lac de sânge. O puşcă ruginită explodase în mâinile mele şi-mi scoase umărul drept din loc.

Auzeam nişte şuerături şi mugete îndepărtate. Gemete şi scrâşniri prelungite veneau de undeva de aproape. Simţeam clătinarea regulată a şlepului.

Fac o sforţare şi mă ridic în picioare. Imi frec tâmplele ca să-mi dau sama de ce-i în jurul meu

Desigur că s'a stricat vremea. Pe Dunăre s'a stârnit iar furtună şi valuri.

Pipăind ca un orb ies afară pe punte cu capul gol. O suflare de ghiaţă îmi tae răsuflarea.

O noapte neagră. Cerul acoperit. Nourii încărcaţi se târau parcă pe jos goniţi pe deasupra valurilor vinete răscolite de furtună.

Mă târăsc împotriva vântului până la ancoră. Mai slobod o cheie de lanţ. Intăresc legăturile şlepului. Inţepenesc cârma care se sbătea scârţâind în balamale. Şi inspectez încuetorile capacelor de la **boca-porţile** magaziilor de grâu. Pe mal, în faţa şlepului, nişte sălcii stufoase ca nişte umbre negre se încovoae cu gemete nesfârşite.

Singur, buimăcit în bezna nopţii, în mugetele vântului care tae văzduhul, mă simt săgetat de-o spaimă cumplită. Şi prin minte îmi trece un gând de groază... Nu sunt pe Dunăre atâtea locuri blestemate unde niciodată nu trebue să ancorezi?... de câte ori nu auzisem asta de la marinarii bătrâni...

Un dangăt de clopot răzbi bocind în depărtare. Şi câteva steluţe slabe începură a licări plutind pe malul celălalt.

Oamenii din sat ocoleau biserica în noaptea de îngroparea Domnului, în Vinerea Paştelui.

Mi-am făcut cruce, şi par'că îmi venise inima la loc.

Liniştit am intrat în cabină. M'am lungit, dar n'a mai fost chip să adorm.

Mi se încrucişau prin minte felurite gânduri. Adică se pot găsi în lume oameni aşa de răi ca să plece într'o noapte ca asta la furat?... de ce nu?... ba tocmai de aşa vreme se folosesc hoţii de obiceiu.. şi căpitanul care nu mai vine... dacă rămâne în sat?... până la ziuă trebuie să stau singur Şi îmi fac planul cum trebue să mă apăr la un caz de nevoe.

...Dacă o fi şi o fi... nu mă las nici mort... doar e vorba aci pe viaţă şi pe moarte... şi mă ridic în picioare, îmbărbătat dar leoarcă de sudoare.

Intru pipăind în cabina de alături. Nimeresc puşca pe care ştiam că o ţine căpitanul veşnic încărcată la căpătâi. Mă întorc şi o aşez binişor pe patul meu la îndemână. Inchid bine obloanele dela ferestri şi pentrucă încuetorile uşilor erau slabe le înţepenesc câte o bară de fier pe dinăuntru.

Dacă se întoarce căpitanul are să bată în uşă. Dacă vin hoţii nu pot să intre decât spărgând tablele de lemn cu toporul. Eu o să-i aştept cu degetul pe trăgaciu.

Mă întind din nou pe pat. Inchid ochii, hotărît de data asta să dorm tun.

Dar auzul mi se ascuţea fără voe. Furam cu urechea orice mişcare. Vântul urla afară, apa plescăia coastele şlepului, cârma scârţâia ca o pană de ferăstrău trasă regulat prin creier.

Luptam ca să-mi alung o teamă copilărească pe care o simţeam cum mă cuprinde. Şi din mulţimea zgomotelor care mă împresurau, deosebesc deodată nişte lovituri scurte, regulate, cari se apropiau de şlep. Ridic capul şi ascult. E ţăcăneala lopeţilor în băbăici. Desigur că se apropie o barcă. Se întoarce căpitanul.

O isbitură seacă primeşte şlepul drept în coastă. Sar în picioare. Simt parcă o lovitură scurtă în cap şi în pântece.

Lipesc ochiul de crăpătura dintre oblon şi cerceveaua ferestrei.

Tresar. Un fior îmi tae spatele.

(Continuare în pag. 8-a)

Nu-i căpitanul. Sunt patru oameni spătoşi cu nişte căciuli ţurcăneşti. Se duc drept la boca-porţii magaziei de grâu. Aud bocănituri. Puntea de tablă răsună tare. O sudoare rece îmi scaldă trupul. Aud fâşâituri lungi pe tablă. Târăsc se vede sacii plini de grâu, pe punte spre barcă. Nişte paşi rari se apropie de uşă. O mână pipăe încuetoarea de la uşa căpitanului. O chee scrâşneşte în broască, uşa înţepenită cu bara de fier pe dinăuntru nu se deschide. Cineva pipăe oblonul dela fereastră. Sgâlţână balamalele. Eu ridic puşca şi-i sprijin buza ţevii de marginea cercevelei. Oblonul rezistă. Lucrul afară s'a oprit. Aud paşii cari se îndepărtează. Se face linişte. Stau la pândă. Limba în gură mi-i uscată. Un nod mi s'a pus în gâtlej. Capul îmi arde şi simt bătăile inimei repezi—par'că aş fugi într'o goană nebună.

Aud iar paşi apropiaţi de fereastră. Intre oblon şi cercevea apare o muche de topor. Simt răsuflarea celui care apasă pe peretele cabinei, din afară. Aştept cu ochii ţintă, cu degetul pe trăgaciu.

Deodată balamalele trosnesc şi oblonul sare din loc.

Inaintea ochilor numai o clipă s'a arătat umbra unui cap aplecat în pervazul ferestrei.

Un bubuit de puşcă şi un zângănit de geamuri sparte m'a asurzit. Fumul care umpluse cabina m'a orbit deodată.

Am tras în plin fără să ochesc măcar. Smucitura puştei îmi amorţise braţul drept. Abea am putut deschide uşa. Nu se auzea nici o vorbă, nici un vaet pe punte.

Spre provă am zărit prin întuneric barca deslipită de şlep. Trei oameni se desluşeau în ea. Unul în fund la cârmă, doi la lopeţi, trăgând din răsputeri să scoată barca la larg.

Sub fereastra spartă, pe covertă un trup zăcea nemişcat. Imi era frică să mă apropii. Fac o sforţare şi mă aplec. Imi tremurau mâinile. Caut să-i văd faţa.

D-zeule !... mă dau îngrozit înapoi... ce-am făcut ?

Căpitanul Epaminonda sta cu gura căscată, cu ochii deschişi ţintă la cer.

Se prăbuşise trăsnit fără suflare. O moarte fulgerătoare. Toată încărcătura de halice şi poşte de lup, o primise în cap, prin tâmpla dreaptă, numai de la un lat de palmă depărtare.

Il pipăi. Era cald încă.

Ce-i de făcut?

Imi clănţăneau dinţii în gură într'un tremur de frică... de frig. Stam uluit, cu capul gol în suflarea vântului, în puterea nopţii.

Şi deodată ce-mi vine în minte. Mă aplec. Iau trupul acela moale de picioare, îl târâi pe punte până la marginea şlepului. Şi-l împing făcându-i vânt în apă. A căzut ca un balot greu la fund. Şi curentul repede l-a şi furat târându-l la vale.

Am scos apoi o găleată de apă şi am spălat frumos puntea de urmele de sânge.

Am tras sacii cu grâu până la magazie, am închis capacele boca-porţilor şi am măturat coverta.

După ce totul s'a pus în regulă, ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat, m'am dus în cabină şi m'am culcat.

A doua zi pe la amiază, când a sosit remorcherul să ia şlepul, m'a găsit dormind buştean.

— Unde-i căpitanul ? Cum să lase şlepul plin pe seama unui copil? Se întrebau cei de pe remorcher.

— Iacă, a plecat de-aseară cu barca la sat şi nu s'a mai întors, le spun eu strângând din umeri.

Ne-am întors la Brăila. Un marinar bătrân de pe remorcher i-a luat locul lui Epaminonda pe şlep. N'am povestit la nimeni întâmplarea asta. Hoţii din Topal n'au suflat nimic ca să nu se afle că erau tovarăşi cu Epaminonda. M'am debarcat şi am intrat în spital. Şase săptămâni am zăcut în pat de friguri. Şi câţiva ani am rămas c'o durere de cap. De câte ori auzeam sunetul clopotelor de biserică, îmi apărea cu groază chipul căpitanului Epaminonda.

* * *

Moşu Iancu Pilotul nu sfârşise încă de povestit când începură să sune clopotele bisericii din port. Luminile roşii se înmulţeau pâlpâind în negrul nopţii. Eşeau preoţii şi poporănii cu îngroparea ocolind biserica în noaptea Vinerei Paştelui.

Pe sus un stol de pasări de baltă pluteau aruncând prin văzduh, nişte ţipete prelungi, plângătoare.

JEAN BART

I. S. GUSEV-ORENBURGSCHI

CLOPOTARUL

...Din înălţimea clopotniţei, diaconul privia câmpiile aburite de suflul primăverii, care parcă erau acoperite cu rotocoale de fum, râul galben şi pădúricile încă negre pe albul zăpezilor. I se părea că toate cântă şi joacă, pline de veselie, pe când el însuşi se zbate sub clopote, năvălind ritmic cu tot trupul peste scândura care făcea să tune clopotul cel mare, şi lucrând iute şi tare cu amândouă mâinile pentru ca celelalte clopote mai mici să sune cât mai lămurit. Ii era tare cald şi inima-i sălta de bucurie. Faţa-i zbârcită, în rama pletelor albe împrăştiate, era purpurie, şi pulpanele rasei fluturau ca nişte aripi.

In deschizătura de jos a clopotniţei apăru capul paznicului Dănilă care îi strigă ceva şi arătă cu mâna în jos. Diaconul n'auzi nimic; dar faţa lui Dănilă era atât de supărată, încât Diaconul îşi întrerupse deodată muzica.

— Părintele se supără, — zise Dănilă, — jos totul e gata...

Diaconul dădu lui Dănilă locul şi se cobori jos, încet răsuflând din greu şi răguşit la fiecare treaptă. Işi netezea pieptul şi-şi smuncea capul ca un cal obosit.

In curtea bisericii stăteau ţărani, se clătinau prapurii, străluceau icoane...

Preotul, în odăjdii stacojii, cu crucea în mână, dădea semne de nerăbdare. Diaconul îi făcu cu mâna — „numaidecât!" — Trecu în altar şi-şi puse „stiharul" cel stacojiu. In urechi îi mai vâjia muzica clopotelor şi mai bufnea clopotul cel mare. Pieptul îl durea de zăduf, iar inima i se zbătea ca o pasăre prinsă. Coborînd treptele pridvorului, se clătină şi se aşeză — ducându-şi mâna la frunte.

Preotul, nemulţumit, îi zise :

— Nu ţi-i ruşine, Diacone, să tragi fără să mă 'ntrebi?

Procesiunea porni, cântând, spre sat. Diaconul se ridică şi răspunse preotului cu un surâs timid :

— Parcă nu ştiam eu că n'o să-mi daţi voe ?

— Dar îţi face rău. Nu ţi-a spus doctorul ? Ai inima bolnavă...

— De !... Părinte... Ce alta mi-a mai rămas în viaţă ? Nu trăiesc decât pentru ziua de Paşti... Să mai trag clopotele încă odată... şi apoi...

— Ce apoi ?

— Să-mi aduc apoi aminte... Să trăesc a doua oară...

— Totuşi, altădată, să nu mai tragi fără voia mea. Trebue să-ţi asculţi parohul.

Diaconul tăcu.

Procesiunea trecea dela o casă la alta. La fiecare se slujea pe scurt, lăsând în urmă miros de tămâie şi lumânări. Femeile erau gătite, copiii alergau cu ouă roşii, ciocnind... Bărbaţii aduceau grâu cu baniţele pline. Era frumos şi se vedea belşug în toate.

Preotul zâmbea tot mai mulţumit, apropiindu-se procesiunea de masa cea bogată din casa Primarului. Se gândea la ea şi Diaconul, fiindcă era tare obosit, gâfâia de atâta cântec şi-i vuia capul.

— Bum ! Bum ! — ofta greu clopotul cel mare, acoperind zeflemelele pascale ale clopotelor mici.

La casa Primarului se opriră. Primarul sărută toate icoanele şi prapurii. Apoi urmară acatistele, pomenirea tuturor sfinţilor, după numele celor ai casei. Primarul cânta şi el, greşind cuvintele şi melodia...

... De atunci a început o dragoste, o dragoste dela clopotniţă ...

Apoi femeile aşternură o masă lungă cu lumânări aprinse, cu sticle, samovar, tăvi, cozonaci, fripturi... Primarul aşeză clerul şi purcese la cinstirea oaspeţilor, rămânând numai el în picioare şi poruncind femeilor. Se mânca şi se bea frumos de tot. Iar deasupra casei şi a mesei plutea „muzica roşie" a clopotelor.

Preotul zicea :

— Anul acesta, slavă Domnului, e de trăit. Belşug în toate. Numai Diaconul mă face să sufăr, prin neascultarea sa. Vrea să tragă clopotele... Şi doar are inimă bolnavă!...

Un cor de voci izbucni : fiecare vru să-l facă pe Diacon să se supuie preotului. Iar Primarul cinstind pe Diacon cu cel mai mare pahar din casă, îi zise :

— Ia ! E balzam ! Fii cuminte şi fereşte-te. Numai pe tine te avem. Un altul, asemenea ţie, nu vom mai avea... Te cinstim. In curând căsuţa ta de pensionar va fi gata. Te vom ţine la căldură şi în voie bună...

Diaconul se muie, mulţumi şi zise cu lacrimi în ochi :

— Căsuţa mea va fi în curând foarte simplă ; cinci scânduri şi un capac. Dar pentru dragostea voastră vă mulţumesc, bătrâni ai satului ! Cât despre clopote, părinţi şi fraţi, trebuie mai întâi să înţelegeţi...

Şi ridică degetul arătător.

— Nu avem ce înţelege, — zise preotul; — îţi face rău şi atâta tot. Inima...

Diaconul protestă violent :

— N'are a face... Sufletul vrea, cere fraţilor ! Am să vă povestesc îndată...

— Zi, Diacone, zi, — se auzi din toate părţile.

— Of! A fost demult... Şi parcă e acuma, în faţa mea... Nu mi-au mai rămas decât amintirile. Nu mai dorm de multe nopţi, vorbesc cu Moartea... E aproape...

— Mofturi ! — râse preotul : — ai să trăeşti mai mult decât noi... Să vezi...

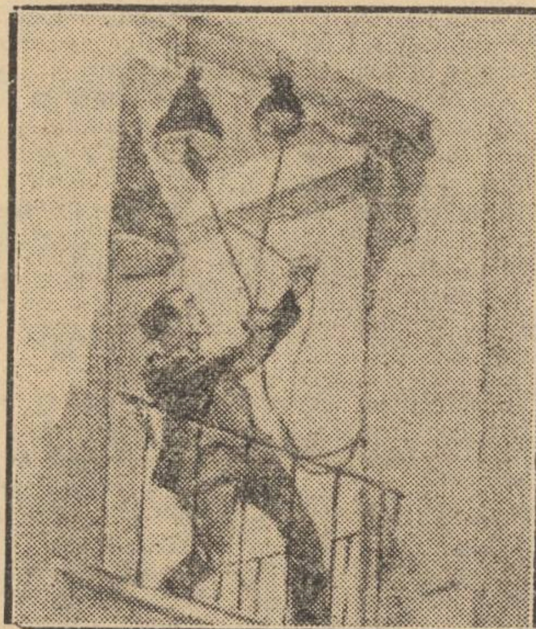
— Nu-s mofturi ! Diaconiţa mea a venit la mine de două ori... Când va veni a treia oară... Atunci...

Şi luând din mâna primarului al doilea pahar, urmă :

— Şcoală n'am făcut nici măcar patru clase. Tata mă făcu cu greu dascăl la o parohie îndepărtată. Venisem acolo pe jos, cu un săculeţ în spate... Parohia era foarte săracă. Preotul mă întâmpină foarte sever şi nici în casă nu mă lăsă să intru : zise că nici familia lui nu încape în cele două odăiţe. Dar nici ţăranii gospodari nu se arătară mai buni la inimă. Nu găsii nici un adăpost. Veni seara. Era pe timpul toamnei. Mă aşezai pe treptele bisericii. Tremuram. Ce să fac? Incercai uşa pridvorului : nu era încuiată. Intrai şi urcai scara clopotniţei. Dormii sub clopote. Dimineaţă, porumbeii mă treziră. Era ziua de Duminică. Veni clopotarul să tragă. Mă văzu şi se sperie. Ii spui :

— „Sunt dascăl nou trimis aci, lasă-mă să trag eu clopotele". — „Ştii ?" — „Cum să nu ?" — Eram doar din copilărie artist la clopote...

— Artist, într'adevăr, — râse Preotul, bătându-l pe umăr.

Şi-mi porunci Prea Sfinţitul să trag clopotele ...

— Aşadar, începui să trag. Intâi loveam clopotul cel mare. Asta o poate orişicine. Dar când pornii cu muzica mea, cu toate cinci clopotele, stârnii nişte melodii şi arii, încât tot satul se opri cu capetele ridicate în sus. De atunci mă făcusem iubitul satului. Numai preotul nu vru măcar să mă vadă. Nu-mi dădea apoi nici partea mea din venit. Zicea mereu că n'are nevoie de ajutorul meu. Rătăcii aşa câte-va luni pe la oameni. Foame! Nesomn! Numai atâta mângâiere: în zilele de sărbătoare, sub clopote...

...A avut preotul acela o fată. Intr'o dimineaţă, eu făcându-mi concertul, văd nişte ochi albaştri cari mă privesc şi râd. Stă pe ultima treaptă, îşi astupă urechile. Apoi îndrăzni şi intră sus... Am vorbit cu dânsa... Adică vorbise ea, iar eu stăteam cu obrajii aprinşi, şi tăceam...

— Foarte frumos sună clopotele, — zise ea privindu-mă drept în ochi: — „Se poate să mai vin, să ascult?..." Şi când plecă, nu îndrăznii măcar s'o petrec. Am rămas sus. N'am vrut să mă dau jos. Incepusem s'o aştept mereu. Şi veni ! Odată, a doua oară... In fiecare sărbătoare stam sub clopote, din zorii zilei, şi mă chinuia întrebarea : vine sau nu vine ?... Şi venea. Şi ochii ei albaştri mă priveau din nou...

Diaconul zâmbi.

Bău şi oftă fericit :

— Da, tinereţă ! Nu-mi mai aduc aminte cum am îndrăznit s'o sărut. De atunci a început o dragoste, o dragoste dela clopotniţă... Aflase preotul, tatăl ei, şi era să mă omoare cu evanghelia, în biserică. Era om serios. Mă alungase de mai multe ori din biserică. Vroia să mă dea afară şi din slujbă. Intr'o bună zi a plecat cu fata în oraşul gubernial ca să roage pe Preasfinţitul să mă mute într'altă parohie. Cum şi ce i-a răspuns atunci Vlădica — nu ştiu; însă pe mine nu m'a mutat. Iar preotului i-a dat un tânăr seminarist ca ginere şi l-a numit la o parohie vacantă.

...S'a întors preotul acasă vesel. Se tot lăuda că mă va pierde. Nu-mi rămăsese decât clopotniţa. Simţisem o răutate nemărginită împotriva fetei care mă trădase pentru un seminarist. Rămăsei mereu sus, în clopotniţă, toată vara. Gânduri negre mă doborau. Nu mă mai coboram nici la oamenii satului, cu toate că mă iubeau mult pentru arta mea...

Intr'o zi, stând aşa, aud paşii ei : se urcă pe scară. Se aruncă spre mine şi strigă:

— „Vasea, Vasea ! Nu pot fără de tine, numai pe tine te iubesc !..."

Aci Diaconul surâse fericit:

...Imi adusese o bucurie nespusă. Eram gata să mă lupt cu întreaga lume. Dar un gând mă străpunse : — Ce să facem acuma ? — Să fugim, — zise ea. — N'am nici un ban, cum să fugim ? — o întreb eu.

Iar ea îmi răspunse :

— „Mi-a dat tata 20 de ruble — ia-le!..." Atunci mi se aprinse un mare curaj şi-i zisei :

— „După primul cânt al cocoşilor să eşi din curte şi vom pleca..."

Am găsit la un prietin o brişcă cu un cal bun ; îi zisei că plec în oraş.

După miezul nopţii am şi plecat, hăt ! — prin stepe, prin pădurici, cât mai departe, aşa ca nimeni să nu ne dea de urmă. Trei zile rătăcisem. Doisprezece popi n'au vrut să ne cunune, dar al treisprezecelea ne-a cununat... Să cred că numărul 13 e fără noroc ? Era un preot tare bătrân, care ne-a ascultat povestirea, a plâns cu noi, şi ne-a dus la biserică...

— Ei, şi? — s'a auzit din toate părţile, pe când Diaconul tăcu, răsuflând după atâta vorbă.

— Apoi, nimic... Mult timp a fost supărat socrul meu, şi n'a vrut să mă vadă. Dar într'o zi Vlădica, trecând prin satul nostru, porunci să fie adus dascălul — clopotarul satului. Socrul, doar, nu mă mai lăsa nici măcar la clopotniţă. Mă înfăţişai Vlădicăi. Imi vorbi el multe, cu faţa foarte aspră, şi cu râsul abia stăpânit. — „Cum se face, nemernicule, că nu m'ai întâmpinat cu muzica cuvenită?"

I-am raportat, în genunchi, despre toate. Şi-mi porunci Preasfinţitul să trag clopotele, ca să-mi audă şi el arta, stând în cerdac. Şi am tras atuncea nişte „dilindonuri", nişte melodii şi arii, încât tare se înduioşase Arhiereul. Imi zise: — „Să te pregăteşti pentru hirotonisire: Te fac diacon". Iar socrului meu, ameninţându-l cu degetul: — „Nu se cuvine unui iereu să aibă o răutate în inimă. Providenţa însăşi se vede în lucrurile acestea...

... ca să mi audă şi el arta ...

Atunci ne-am împăcat... Aşa a fost...

Diaconul privi pe cei dela masă cum îi ascultau povestirea:

— Şi dumneavoastră mai ziceţi să nu... mai cânt cu clopotele?.. Lăsaţi diaconului ceiace i-a mai rămas...

Preotul se sculă, şi adaugă:

— Să-i mulţumiţi primarului pentru cinste, şi să mergem mai departe... Iar pe Diacon nu-l vom mai supăra, nu-i aşa ?...

Trad. din ruseşte

Educaţia şi creaţia artistică

Cu acest început de primăvară s'a nimerit ca ciclul de conferinţe „Politica culturii" să ajungă la partea lui consacrată frumosului: educaţia şi creaţia artistică. Subiectul l-a tratat un poet: **d. Ion Pillat.**

Insemnătatea subiectului s'ar putea sintetiza într'o frază a lui Novalis: „Un popor nu devine istoric decât pe măsură ce devine artistic".

Numai politica culturală e în stare să dea o personalitate stabilă unui stat; şi cultura unei ţări se judecă după gradul artistic la care a ajuns.

Ca să precizeze temeinicia educaţiei artistice, conferenţiarul a definit sentimentul estetic şi valoarea lui socială: o plăcere sufletească dezinteresată care dă o îmbogăţire şi o lărgire spirituală; căci frumosul nu poate decât să ne înalţe şi să ne purifice. De aci, puterea socială a artei, care e un instrument de educaţie socială de prim ordin.

In privinţa vulgarizării artei, d. Pillat crede că răspândirea ei o scapă dela închiderea în cercuri vremelnice şi-i dă un izvor adânc de inspiraţie. Despre subiecte urâte, în artă nu poate fi vorba, căci arta veritabilă purifică şi înobilează

După gradul accesibil al formelor de artă, conferenţiarul făcea următoarea ierarhizare: arhitectura, teatrul, muzica, artele plastice, nuvela, romanul şi, cea mai greu de înţeles, poezia.

Educaţia artistică trebue începută din copilărie, creind, în şcoală mai ales, în jurul copilului o atmosferă artistică prielnică desvoltării însuşirilor sufleteşti şi aptitudinilor sale naturale. Nu trebue să-i ciopârţim personalitatea, ci să i-o desvoltăm.

Nu trebue să distrugem fantazia fragedă care dă copilului putinţa să trăiască basmul; nu trebue să-i nimicim lumea lui, cu gândul că facem din el un adult. Adultul e un copil degenerat.

Şcoala Froebeliană e cea mai nimerită, fiindcă dansul, ritmul, gimnastica, dezvoltă fantezia copilului.

In acest sens — al întăririi gustului estetic — d. Pillat a schiţat activitatea şcolară cu privire la îngrijirea tehnică şi ilustrarea cărţilor, la decoraţia claselor şi a întregului local cu privire la excursii, etc... Pe de altă parte, pregătirea estetică din şcoală e ajutată de educaţia fizică.

Construcţia şcoalei, iarăşi, trebue să îndrumeze spre frumos, iar curtea şcolii nu trebue să fie o grădină de legume.

Copilul trebue învăţat să iubească florile şi arta decorativă. In Japonia elevul e obligat să aducă în clasă buchete de flori şi sunt ore speciale în care li se predă aranjarea lor artistică în glastre. Nici plimbările nu trebuesc neglijate.

Educaţia fizică creiază un suflet şi un trup frumos. Ellada e o pildă strălucită de prosperitate artistică bazată pe frumuseţea fizică.

Noi trebue să dăm tipul românesc de frumuseţă umană. Epocile însemnate din istorie: Egipetul, Ellada, Renaşterea, Franţa clasicismului şi Germania romantică, coincid cu desăvârşită armonizare a vieţii cu arta.

In ceiace priveşte specificul naţional, noi trebue să devenim un cinstit sat românesc nu o pretenţioasă mahala a Parisului.

Să importăm instrumente, nu cultură gata făcută. Cultura să fie opera noastră şi peste hotare să trimitem artă proprie care nu trebue să lipsească din monumentul civilizaţiei europene.

Specificul naţional trebue să reiasă puternic din înfăţişarea oraşelor şi satelor, din obiceiuri, tradiţii, mobilier, industrii casnice. La clădirea caselor pridvorul trebue păstrat.

Trebue să luăm măsuri de apărare împotriva invaziei străine şi să protejăm prin legi peisagiul românesc. Canada şi Statele Unite au oprit zone de 160.000 şi 800.000 hectare în care natura creşte în toată sălbătăcia ei. In aceste refugii, cetăţeanul modern găseşte liniştea necesară destinderii nervilor încordaţi de viaţa febrilă din epoca noastră a maşinismului.

Menirea statului nu e aceia de a uniformiza cultura noastră şi a minorităţilor, ci aceia de a veghea la nestânjenita ei desvoltare.

Educaţia artistică nu exclude interesul pentru estetica minoritară; avem multe de învăţat de la organizarea lor estetică, pe care suntem datori s'o respectăm.

Concluzia este că statul şi societatea au rol nu numai în ce priveşte educaţia şi pregătirea artistică; creaţia are taine ce nu se pot impune prin aparat etatist.

Prejudiciul

Şerbu Fieroiu, fecioru dă mijloc al lui Ghiocel Fieroiu, acsizar la tutunuri, în Procopoaia, e şef de echipă în atelierele de reparaţii din căile ferate.

Acsizarul e mândru de poziţia dela oraş a copilului, dar e necăjit amar de zădărnicia tămbălăului celor două logodne din care nu s'a prins nici una pentru fecioru-su!

Logodnicele şi mamele s'ar fi împăcat ele chip cu ginerele, dar numai soacra dinspre însurăţel, lelea Bălaşa, femeia socrului ăl mare, a cam strâmbat din nas în spatele amândoror fecioare, aşa că lumea invitată la logodnă, s'a ospătat pe veresie, rând pe rând, la amândouă schimburi de verighete.

La a dântâi soacra Bălaşa s'a împotrivit, după zvonurile mahalalei cari şoşoteau cum că jupânul salonului unde a avut loc banchetul, i-ar fi fost ţiitor logodnicei, şi acum ca să astupe gurile clevetitorilor, i-ar fi făcut o foaie de zestre, oferindu-i năşia şi toate cheltuelile nunţii.

Pe cea de a doua nu prea a mistuit-o pentru că era tunsă ca băeţii!

Aşa că lumea a plecat pleoştită dela amândouă banchetele şi ginerile, pentru a doua oară văduv, şi-a pierdut urma încercând o a treia şi cea din urmă logodnă, de data asta pe seama lui singur!

Dar nici loviturile lui nu au avut o ursită mai şimandicoasă.

La Băldana, pe linia Ciocăneştilor, îşi pripăşise omul o mireasă.

Duminicile îşi lua permisul de cheferist şi cu câte o cutie de un sfert de kilogram de bomboane diverse, într'o mână, şi un buchet de moţul curcanului combinat cu coada vacii, într'alta, sărea „prompt" pe scara din dreapta a vagonului, poticnindu-se ţanţoş în peronul haltei unde îl aştepta logodnica îmbrăcată de Duminică, şi socrul, fructar în gară, proaspăt ras.

La una din plimbările de după masă, la o ţuicăreală mai îndârjită, în chioşcul cârciumei lui Claponea din marginea străjuită de salcâmi a Băldanei, unde se încrucişează misterios în ascunzişul verde al prăvăliei toate zvonurile false ale cătunului, din ţoi în ţoi, ginerele ar fi aflat că fata nu ar fi fată, şi că ar fi avut chiar un copil născut în spital la Mavrogheni, la Bucureşti!

Şi reparatorul de trenuri, Şerbu Fieroiu, a schimbat grabnic acul macazului îndreptându-şi cofeturile şi florile, din Duminică în Duminică, spre Găeşti.

Despre noua mireasă din Găeşti, nimic de zis, cu toate ţuicile schimbate ca şi în prispa lui Claponea, rând pe rând, din gură în gură, la popice „LA PANDUR", doar să iasă şi pentru logodnica de a doua ca şi pentru cea dintâi, vreun ponos de necuminţenie.

Aci lucrurile însă s'au schimbat. Crăiesei Găeştilor nu-i cam plăcea pretendentul — degetul cel mic dela mâna dreaptă a lui Şerbu Fieroiu retezat de panglica de oţel a unei transmisiuni, îi înjumătăţea speranţele, umplându-i sufletul de prevestiri proaste pentru viitor:

— Taică, bun o fi băiatu, n'am ce zice, că la urma urmelor meşteşugu e brăţară de aur, dar să ştiu de bine că beau chibrituri şi cu un ciung tot nu mă mărit!

Şi răslogoditul Şerbu Fieroiu, ca să se răcorească pentru un refuz pe motivul unui beteşug de care nu era el de vină, a dat sfoară printre neamurile şi ale unuia şi ale altuia dintre miri, că nici cu Olguţa din Găeşti n'a fost să fie, pentru că fata îşi avea în horă, amant asigurat, — Ghimiş ungător şi lucrător sub el în atelierele de reparaţii şi care i-a jurat lui la beţie la „Răcaru" în bodegă, pă Griviţii, după ce a scuipat în palma stângă şi a pleznit scuipatu cu latu mâinei drepte în semn ca să-i sară ochii aşa cum a sărit şi scuipatul din palmă, pă cum că el **a avut-o** pe Olguţa, într'o seară după închiderea bufetului din gară, unde fata vindea lapte bătut cu pahare de carton.

* * *

Mâniat până la sacrificarea fiului pe rugul însurătoarei, acsizaru Ghiocel Fieroiu s'a încumentat, de data asta, el să-şi gospodărească odrasla cu orice chip, pe răspunderea lui!

Chiriaca, fata tot dă mijloc ca şi reparatorul de trenuri, a domnului Vintilă Grumeş revizor tot la tutunuri în Procopoaia, nu prea era de lepădat!

Pe de altă parte, Şerbu Fieroiu ca să se răzbune pe ingratitudinea cerurilor care îl momise cu nişte neveste de paie, nehiritisindu-l nici cu frumuseţea, nici cu urâţenia şi nici cu bogăţia, sau sărăcia nici uneia din ele, lucra, fără ştirea părintelui, aci la centru la Bucureşti, pentru însurătoare adevărată, dar în comun cu acsisarul Ghiocel Fieroiu care de asemenea închelberea şi el la rândul lui în sat în Procopoaia, aceiaşi însurătoare, fără însă ca unul sau celalt să ştie, care anume nevastă era în joc!

Şerbu Fieroiu se topea, în Bucureşti, după Valerica, tot o fată de mijloc a domnului Eromnimond Vlasopol, tâmplar subţire în uliţa Sabinelor, cu multe acarete statornicite pentru fiecare fată care îşi aştepta rândul la măritiş şi cu atelier propriu în care se adăposteau cu masă, casă şi cu câte un rând de îmbrăcăminte pe an, paisprezece ucenici plini de clei pe şorţuri, pe unghii, pe sfârcul obrajilor, în vreme ce în Procopoaia, acsizarul Ghiocel Fieroiu, da târcoale ulucilor domnului Vintilă Grumeş, înămolite în umbra unor nuci seculari ale căror frunze ascundeau discret, ulcelele cu galben ale revizorului dela tutunuri şi urâţenia Chiriacăi, ciupită de vărsat şi cam năucă dintr'o lingoare din copilărie!

In schimb, Valerica se înfigea la măritiş.

Tâmplarul dăduse fetei o spoială de civilizaţie, în vederea căreia renunţase deocamdată la tencuiala caselor din faţă, lăsându-le, pentru moment, numai de roşu pentru ca astfel cu paralele prisosite, să poată pune pe fată pe picior de gospodărit: câteva toalete de rigoare, încropite din nimica toată şi mai pe eftin, la M-me Schöenfeld, cupeuză cu diplomă dela Viena, în Dealul Spirei, câteva luni de lecţiuni la domnul Goldoni, vechi profesor de piano pe Schitul Maicelor, alte câteva seri de franţuzească la Duployen şi în sfârşit: o serie de şedinţe la vestitul maestru coreograf Macri, din **„Intrarea Zalomit"**.

Osebit de asta, M-me Vasiliadi Bartolomeu, născută Recoletti, o soră de a lui Şerbu Fieroiu, avea foarte dese neplăceri şi foarte aprinse ciorovăeli cu domnul Vasiliade Bartolomeu, inspector în **„Hala de Peşte"**, cu privire la interminabila găzduire a fratelui — logodnic şi pentru care, la început fusese vorba numai de o adăpostire temporară, până la o apropiată mutare care o întârzia, ceeace dela un timp, indispunea profund chiar pe domnul Georgel Dugăeşescu, plutonier major în arsenal, proprietarul caselor, ca şi pe soţii Bartolomeu cari nu concepeau, ca mica lor odăiţă cu sală şi o magazie plină de guzgani din **„Fundătura Lupiţii"**, să fie împărţită cu anasâna, pe aceiaşi chirioară de râs, cu şeful de echipă din atelierele de reparaţiuni ale căilor ferate!

Astfel că răbdarea, atât dela centru cât şi aceia din Procopoaia, devenind cu vârf şi îndesat, evenimentele se precipitară!

Şerbu Fieroiu grăbea tocmeala la Bucureşti. Ghiocel Fieroiu — în Procopoaia.

S'a întâmplat însă ca să sosească vremea vederii.

Şerbu Fieroiu trăgea spre Valerica, Ghiocel Fieroiu — spre Chiriaca.

In cele din urmă, învoiala a rămas ca, atât ginerele cât şi socrul, să vadă fetele pe rând şi, care li s'or părea mai cu moţ, aia să le fie şi mireasă şi nurоră.

Şerbu Fieroiu, nu a plăcut pe Chiriaca, pentrucă nu voia să-şi lege viaţa cu o ţoapă dela ţară!

Ghiocel Fieroiu nu a plăcut pe Valerica, pentru că nu înţelegea să dea bunătate de meseriaş unei mitocance dela oraş!

Tocmeala a rămas atunci ca pretext, asupra zestrei.

Zestrele, amândouă la fel!

Dar s'a mai ivit un clenciu: Valerica ţinea în ruptul capului să facă bairamul nunţii în bătătura socrului cel mare din Procopoaia — era visătoare şi ţinea mult să petreacă la verdeaţă — Chiriaca, tot în ruptul capului, ţinea să facă şi ea nuntă la oraş ca să se grozăvească că a luat bărbat cu... carte!

Valerica cerea lăutari la nuntă ca să-i tragă măcar un lanseu până i-o pune beteala pe cap — Chiriaca avea oroare de lăutarii cari cântase la toate horele satului, — vrea orchestra lui Dârcă, primul viorist de pe Sabine, în Bucureşti.

Cu chiu, cu vai, tocmeala a ajuns acolo că sorţii au căzut tot spre partea Valericăi — gustul ginerelui, de!

La rândul lui, Ghiocel Fieroiu nu a avut încotro şi i-a făcut băiatului pe plac.

A tăcut chitic, a rupt vizitele cu domnul Vintilă Grumeş şi s'a furişat într'un înserat, în Palanga, ca să tocmească lăutari.

Artiştii au pretins arvună ca să fie siguri de angajament, au prevenit pe domnul Petrică, cârciumarul în bătătura căruia se încingea hora, ca să-şi caute alţi lăutari în Duminica nunţii, şi au băut cu toţii adălmaşu.

Tocmeala a fost pentru opt mii de lei, pentru trei zile şi trei nopţi de cântat, cu arvună de două mii şi restul şease mii.

Zis şi făcut. Plimbări, târgueli şi pregătiri de nuntă mare, cu bal la salon, cu temei şi cu cântăreţi în lege, de primul rang, în **„Duminica Tomii"** îndată după înviere.

Intre timp, s'au mai ivit însă ciorovăeli între neamuri.

Ginerele cerea tâmplarului un avans pentru nişte haine de nuntă, mai nemţeşti — tâmplarul a refuzat, fiind de părere că un rând de haine de dimie putea foarte bine să meargă la ţară, drept costum de ginere, iar în schimb, cu paralele lor, să tencuiască casele mari din poartă, isprăvite numai dă roşu.

Din avans, din haine sau din niscaiva intrigi despre partea domnului Vintilă Grumeş, rămas moflus cu Chiriaca, s'a spart târgul! Valerica a rămas să-şi plângă zodia printre muşcatele din fereastra iatacului ei de fecioară, din Sabine; Şerbu s'a mutat la gazdă, la M-me Ştefu, cărturăreasă pe Uranus şi socrul cel mare, Ghiocel Fieroiu, s'a dat d'afundili, dă ruşine faţă de domnul Vintilă Grumeş

* * *

Dar în Sâmbăta spre Dumineca Tomii, Filipache Fonfu, capul bandei lăutarilor tocmiţi pentru nuntă, a bătut în uluca socrului mare Ghiocel, ca să dea marşul.

— Stai, măi rumâne, nu mai cânta degeaba!

— Păi cum degeaba? N'am primitără două mii şi mai avem şease de primit?

— Oţi fi primit voi ce oţi fi primit, dar banii ăia vi-i dăruesc, şi dă cântat nu mai aveţi ce cânta din cauză că s'a spart nunta!

— S'o fi spart, nu s'o fi spart, asta nu ne importă! Noi avem să cântăm şi d-ta ai să ne plăteşti, aşa cum ne-a fost învoiala, chiar şi fără nuntă!

— Cum adică, nu e destul de mare ocara pe capul meu? să-mi mai faceţi şi ruşinea cu cântarea? Atunci barem dacă cântaţi, cântaţi dă mort!

— Ba o să cântăm de nuntă!

— Atunci să vie jandaru!

— Să vie!

Şi domnul Dobrin Bulbucatu, şeful de post din Procopoaia, a eşit ca din pământ:

— Nene Ghiocele, n'ai încotro! Nuntă, ne nuntă, oamenii au rămas fără horă în Palanga!

— Păi or fi rămas, dar acum cui să cânte ăştia, dacă eu n'am nici o nuntă în bătătură?

— Cântă nu cântă, d-ta ai să le plăteşti, — **„prejudiţ"**!

— Ba e vorbă, luăm cele şase mii şi cântăm în toată regula lui domnu Ghiocel, aşa cum a fost târgu, trei zile şi trei nopţi în cap dearândul, măcar la stele — domnul Ghiocel e al nostru că doar tot socru mare se cheamă că a rămas; ce importă că s'a stricat nunta?!

Şi carabina domnului Dobrin Bulbucatu dispăru dreaptă printre salcâmii liniei satului şi Ghiocel Fieroiu scoase cele şase mii din piatră seacă:

— Plecaţi cu Dumnezeu!

— Plecăm, da' noi tot o să cântăm dacă aşa a fost învoiala!

* * *

Făgăduiala lăutarilor s'a împlinit întocmai.

Trei zile şi trei nopţi dearândul, văile Procopoaiei au răsunat de aghioasele **„maestrului"** Filipache Fonfu, primul cap de bandă din toată Palanga.

Şi lumea a jucat, a jucat dă foc, tot trei zile şi trei nopţi d'arândul, cu mic cu mare, tânăr şi bătrân, pe unde se brodeau, pe unde se întâlneau, pe unde se răzneau văicărelile lui Filipache Fonfu şi a bandei de artişti hămesită de umblet şi de foame, înălţând praful în ceruri şi scoţând dulăii din minţi — a jucat bine, fără invitaţii şi fasoane, a jucat şi fără mireasă şi fără ginere şi fără nun mare, că de, chip s'a cununat... Chiriaca, fata mijloacă a domnului Vintilă Grumeş, revizor la tutunurile statului, cu domnul Şerbu Fieroiu, fabricant la drumul de fier în Bucureşti, feciorul de mijloc al domnului Ghiocel Fieroiu, acsizar la regie, în Procopoaia — cum nu era să joace?

Aşa a mers cel puţin vorba!

SĂRMANUL KLOPŞTOCK

FABRICA DE TRICOTAJE ŞI CIORAPI
„LA TONI"
EXECUTĂ ORI-CE LUCRĂRI ÎN ACEASTĂ RAMURA
EN-GROS — EN-DETAIL
REMAIAZĂ CIORAPI DE MĂTASE ŞI
ÎNCĂPUTEAZĂ CIORAPI DE ORI-CE FEL
PRIMEŞTE COMENZI DUPĂ MĂSURA
MICHEL COHEN
BUCUREŞTI - PASAGIUL ROMÂN No. 14

Despre critica rentabilă

de **PAUL ZARIFOPOL**

Sub titlul *Greutăţile criticii estetice*, d. Ibrăileanu spune „câteva cuvinte despre micul diferend dintre d. Zarifopol şi d. Ralea" (Viaţa Românească, Ianuar 1928, pag. 143 şi următoarele).

Zice d. Ibrăileanu mai întâi, că am avut dreptate să numesc notiţa d-lui Ralea „ o glumă"; dar mă face atent numaidecât, că această glumă implica „admiraţie serioasă din partea d-sale pentru d. Zarifopol". Faţă cu această lămurire a d-lui Ibrăileanu eu amintesc următoarele: d. Ralea dezvoltase în gluma d-sale singura ideie că d. Zarifopol, prin activitatea d-sale critică, este pe cale să ajungă regele literar al unor specii de oameni pentru care d. Ralea n'are nici o consideraţiune. Nu mă îndoesc că d. Ralea are o foarte bună părere despre mine. Ştiu asta de altă dată. Constat numai că, în gluma de care vorbim, d-sa n'a spus, în privinţa mea, decât ceea ce am rezumat mai sus. D. Ibrăileanu explică însă, că „a considera pe cineva cauza, în cazul acesta auxiliară, a unui fenomen mai general, fie politic, fie social, fie literar, înseamnă să-i recunoşti în grad înalt şi talent şi autoritate". D-sa crede, prin urmare, de bună seamă, că a declara pe cineva „cauză"— „auxiliară" zice d-sa, pe când d. Ralea mă proclama Rege—a unor atitudini literare întrupate în nişte persoane sau grupe care pentru d. Ralea sunt deplorabil caraghioase, înseamnă a recunoaşte acelei „cauze" talent şi autoritate în grad înalt. Nu înţeleg. Tot astfel nu am înţeles de ce d. Ralea a semnalat cu atâta vioiciune existenţa acelor grupe şi persoane care, după logica mea, ar trebui, înainte de toate, să-i apară radical neglijabile, — în general, ca şi în ce priveşte raporturile speciale pe care d-sa le descopere între ele şi mine.

Dar despre această din urmă obscuritate pare că se întrevăd oarecare lămuriri în notiţa d-lui Ibrăileanu. Să cercetăm acum subiectul propriu fixat de d-sa.

* * *

D. Ibrăileanu întreabă despre d. Zarifopol: „Cine vrea d-sa să facă psihologia artistului? Cine să explice cauzal opera?" şi această întrebare o numeşte d-sa: obiecţie de principiu.

Nu cred că am pretins vreodată să decid care persoane sau instituţii au a face aceste operaţiuni. La întrebarea d-lui Ibrăileanu de sigur nu pot răspunde decât atât: cine o vrea. Cred însă c'am avut ocazie să semnalez ca o greşeală frequentă confuzia între psihologia cetăţeanului, considerat ca persoană politică, socială, morală, religioasă, şi psihologia producătorului de artă.

Insă d. Ibrăileanu explică: „Cine, dacă nu critica literară?"— Iar eu cred că epitetul **literar**, aplicat astfel, întreţine abundent confuzia de care am pomenit. Confuzia e masivă, şi destul de veche. De loc nu mă pot gândi să insist a lumina massele în privinţa ei. E destul că acei care se interesează de viaţa artistică recunosc această confuzie ca atare; de ceilalţi ne putem dezinteresa. Obiecţia d-lui Ibrăileanu nu-mi pare a fi „de principiu": e cel mult terminologică. Şi nu-mi dă în gând nici de cum să fac mare ceartă, dacă cineva, analizând **Predoslovia** d-lui Brătescu-Voineşti pentru a extrage de acolo sentimentele acestui scriitor către ofiţerii de administraţie şi clasa socială corespunzătoare, va intitula asemenea analiză: critică **literară**.

D. Ibrăileanu cunoaşte, cel puţin atât de bine cât mine, mulţimea foiletoanelor de exasperantă banalitate, care se fabrică hebdomadar sau mensual în toată lumea, sub pretext de „psihologie a artistului", şi altele. De sigur mi s'a întâmplat să fac aluzie la această nesfârşită literatură, dar nu cu mai puţin drept, cred, decât d. Ralea, când a vorbit de esteticismul repetenţilor dela Academiile de dans.

Se întreabă pe urmă d. Ibrăileanu, dacă este „inutil" sau poate chiar „dăunător", „să releve" cineva „atitudinea lui Creangă faţă de erarhia socială, faţă de religie, faţă de femei şi faţă de natură", sau dacă Chesterton „ a făcut o faptă rea" când a definit ideologia lui Dickens şi a explicat-o ca un reflex al ideologiei Revoluţiei franceze", sau când Stephan Zweig, într'un admirabil studiu, a dezvoltat ideia că acelaş romancier „este exponentul sufletului micii burghezii engleze". In adevăr: de ce ar fi inutil sau dăunător să se facă asemenea operaţiuni, şi încă în studii admirabile? Şi de ce îmi pune mie d. Ibrăileanu aceste întrebări? Am condamnat eu cândva nobila curiozitate care inspiră astfel de studii?

Mi se întâmplă însă, aproape zilnic, lucruri ca aceste: de exemplu, un om, cărui îi spuneam despre Dickens că, adese ori, acest scriitor zugrăveşte cu un simplism supărător îngeri şi diavoli—sau, cum zice d. Ibrăileanu: „nu vede realitatea în toată complexitatea ei"— îmi obiectează scurt şi impacient: ce are a face! Dickens e un scriitor mare; romanele lui au făcut să se modifice legislaţia englezească.— Tăgădueşte d. Ibrăileanu că aceasta e logica pe care o întâlnim zilnic în judecăţile publicului despre literatură? Şi, în mare parte, critica **literară** în presa periodică rareori se liberează suficient de această logică, pentrucă această critică se face doar pentru public. — Hotărât nu-i inutil, şi încă mai puţin: dăunător, să te întrebi ce sentimente avea Creangă pentru femei. Dickens pentru uzurari. Ca şi diverşi alţi cetăţeni, Creangă şi Dickens aveau anumite sentimente şi convingeri despre anumite lucruri care interesează simţitor viaţa practică. Arta povestirii la Creangă şi la Dickens interesează pe artişti şi pe amatorii de amănunte propriu artistice: sentimentele şi convingerile celor doui scriitori în privinţa femeii, a religiei, a familiei, a naturii interesează pe toţi cetăţenii. Disproporţia este covârşitoare. Şi, profund judicios, îmi strigă d. Ibrăileanu: „D-le Zarifopol, critica estetică nu rentează". Cât priveşte popularitatea mai ales, sigur să nu. Dar şi în general. Insă nu cred să fi dat vreodată dovadă că mă îndoesc de aceasta, sau că aştept să se răstoarne proporţia.... Şi de ce insistă oare d. Ibrăileanu asupra „lansărilor" în literatură? Fireşte că Gherea a „lansat" pe Coşbuc pe temă socială, fireşte că Byron s'a „lansat" prin byronism, şi nu prin talentul său literar. Dar cercetările de artă sunt una, „lansările" sunt alta. Pe mine mă interesează cu deosebire cele dintâi; prea puţin cele din urmă. Aceasta e, în definitiv, o întâmplare de ordine patriculară. Dar pentrucă nu cred că sunt singur să mă interesez astfel, scriu călăuzit de acest interes. Câţi oameni se interesează de unele, câţi de altele, nu este în chestiune,—e problemă de popularitate, adică problemă politică. Dar, în afară de chestiune, d. Ibrăileanu are dreptate fără restricţie: critica estetică nu rentează. Este impopulară. Mi se pare că de mai multe ori am lăsat să se înţeleagă că sunt, aici, cu totul de părerea domniei sale.

Pe când d. Ibrăileanu mă prevenea despre nerentabilitatea criticii estetice, o revistă literară din Capitală îmi anunţa că arta este „inutilă". Amândouă avertismentele îmi par tot atât de bine intenţionate cât de tardive: dacă n'aş fi cunoscut din vreme aceste preţioase amănunte, sigur că astăzi aş fi lovit de o gravă perplexitate şi de o incurabilă deprimare.

Mai zice d. Ibrăileanu şi aşa (cum înţeleg, pentru a întări formula despre nerentabilitatea criticii estetice): reducerea întregii critici literare la singura critică tehnică ar fi sărăcirea criticii, deoarece: „critica tehnică e **scurtă"**.

Critica tehnici e scurtă!

Să înţelegem aceasta absolut şi naiv? Adică: această critică dă ocazie de prea puţin text criticului?... Eu cred că „scurtimea" atârnă de obiectul cercetat. Despre estetica şi tehnica lui Flaubert s'a scris o carte de peste trei sute de pagini lexicon-octav. Să mai înşir pentru d. Ibrăileanu alte studii de analiză pur tehnică, nemţeşti, italiene, engleze şi franceze? D. Ibrăileanu ştie că această literatură nu-i „scurtă". Nu-mi pare nici inferioară analizelor psihologice, morale, etc., însă e—nerentabilă. Se poate că la Vlahuţă, de ex., critica estetică şi tehnică să nu dea, procedând strict, decât zece rânduri. Dar ce are a face? In general—şi în treacăt observat—îmi pare curioasă obiecţiunea aceasta împotriva unei discipline: că **e scurtă!**— presupunând că întâmpinarea ar fi obiectiv fundată. E drept că prejudiţiul volumului este un simptom ciudat al vieţii intelectuale moderne.

„Critica **literară** aşa cum s'a constituit de o sută de ani încoace, este un tot" (l. c. pag. 144).

Totul de care vorbeşte aici d. Ibrăileanu este, cum înţeleg, determinat de persoana şi viaţa omului pe care-l studiezi în mod psihologic, sociologic, moralistic, etnografic, — şi adaogi la urmă o bucată, inevitabil **scurtă**, de critică „tehnică". Un asemene **tot** îl numeşte d. Ibrăileanu: critică **literară** (sublinierea este a d-sale). — Formarea unor asemene **toturi** este o problemă de metodologie. Judecând după intenţia, care se întrevede în expunerea d-lui Ibrăileanu, **totul** de care vorbeşte d-sa s'ar numi mai exact **biografic.** Dar sunt, evident, posibile, diverse toturi: romanul european este un tot, cel francez alt tot; asemenea cel romantic, cel realist, cel impresionist, şi oricum altfel.

Epoca aşa numitei arte pentru artă formează în istoria literaturii franceze un tot în care se combină pictorii, sculptorii, literaţii, criticii de artă, — şi există despre acest tot din urmă o voluminoasă şi substanţială teză de doctorat. Despre nici unul din asemenea **toturi** nu se poate zice, cred, că e mai justificat decât altul, sau superior celorlalte. Fiecare din ele e format şi funcţionează după scopul cercetării. Arta antică forma împreună cu religia, morala, filosofia, viaţa publică, privată, economică şi tehnică, în aşa numita ştiinţă a anticităţii, un tot. Dar arta antică formează un tot şi cu arta orientală veche, şi cu cea medievală europeană, cu acea a Renaşterii, şi aşa mai încolo, şi un învăţat a scris o istorie a impresionismului începând de la anticitatea clasică. Din întâmplare, astăzi pare mai interesant totul format de arta greacă cu alte arte, decât cu religia şi cultul, cu economia politică, cu luptele civile din cetăţile eline. Sau cel puţin se consideră ca elementară obligaţie metodologică, să se lămurească prealabil fiecare domeniu de viaţă în el însuşi, şi apoi să se facă loc interpretărilor mai îndepărtate în legătură cu alte feluri de activităţi.

Brunetière a scris odată că, în definitiv, ceia ce-i hotărîtor în istoria literară este influenţa cărţilor asupra cărţilor. Este un fel de a zice empiric, pentru a spune adevărul că fiecare fel de activitate trebue studiat mai întâi în el însuşi. De exemplu, trebue obţinute mai întâi amănuntele vieţii artistice propriu zise, intenţiile artistice, gustul publicului şi gustul artiştilor ,conflictele şi compromisele lor în tehnica corespunzătoare, — ele formează doar obiectul care logic se impune istoricului şi criticului de artă. Amănuntele acestui obiect pot fi foarte secundare pentru istoricul politic, şi încă mai secundare pentru criticul care face foileton de artă cu tendinţă politică, şi ele sunt perfect neglijabile pentru mulţimea profanilor: — aceasta nu este în chestiune. Studiarea acestor amănunte este sarcina proprie a istoricului şi a criticului de artă. Rezultatele acestui studiu pot fi uneori **lungi,** alte dăţi **scurte.** Nu importă. D. Ibrăileanu va fi de acord cu mine că studiul acesta merită să fie făcut fără nici o consideraţie de rentabilitate, vreau să zic: de şansele de popularitate.

Asemenea studii nu se fac de prea multă vreme, şi fiecare generaţie le face cu material nou şi cu probleme noui. Cât priveşte critica din presa periodică, singura pe care o ştie publicul şi care mai ales pentru el se face, ea este dela Saint-Beuve până la Thibaudet aproape exclusiv psihologică, sociologică şi moralistică, după cum aminteşte şi d. Ibrăileanu. Nu crede însă d-sa că, tocmai la francezi, preocupările de artă şi tehnică literară au pătruns în conştiinţa artiştilor şi a cunoscătorilor, de lungă vreme, până într'atât, încât sunt acolo, cum se zice, de la sine înţelese, pe când la noi acele preocupări trebue semnalate, explicate şi învăţate încă oarecare vreme de acum încolo?

In adevăr d. Ibrăileanu mă trimite să mă lupt cu Francezii. Mă revolt împotriva acestei exilări. Trebue să lucrăm toţi aici, pentru naţiune.

D. Ibrăileanu, după d. Ralea, vrea să mă sperie că la noi lumea se îneacă în estetică, şi pentru a mă teroriza se ocupă, din nou şi stăruitor, de doi vechi cunoscuţi ai d-sale, d. profesor Dragomirescu şi d. E. Lovinescu. Numai doi, — la care d. Ralea adaogă o foarte imprecisă armată de anonimi, speciali iritanţi pentru d-sa. E frumos, dar mie nu-mi ajunge. D-lor Ibrăileanu şi Ralea li se pare şi aceasta prea mult.

Aici neînţelegerea dintre noi rămâne ireductibilă.

* * *

N'am pomenit până acum nimic de acuzarea cea mai grea adusă de d. Ibrăileanu criticii estetice: o numeşte „act de obscurantism, act împotriva culturii unui popor".

De loc. Nu poate fi act de obscurantism nici primejdios culturii, când încerci să deprinzi oamenii a deosebi scrupulos lucrurile, a înţelege diversitatea valorilor şi relativa lor independenţă. Dar acuz critica noastră psihologică-sociologică de a fi ajutat în chip pernicios monomania politică, una din mizeriile istorice care alterează cu deosebire urât cultura românească. Nu fără

(Continuarea în pag. 10-a)

mare părere de rău am văzut pe un om, și fin și înțelept ca d. Ibrăileanu, afirmând serios că, la Caragiale, și copiii și câinii antipatici, sunt antipatici pentru că autorul i-a imaginat ca „liberali", și fiindcă se înverșunează asupra acestora ca asupra tuturor liberalilor.

Ar fi salutar pentru cultura noastră ca, cel puțin în materie de artă, să ne certăm o bucată de vreme măcar, pe teme nerentabile: clasic-romantic, impresionist-expresionist, și altele pe care le va mai aduce viitorul, elemente care, chiar, în ceartă, rămân odihnitoare și limpezitoare pentru niște spirite constant amenințate de confuziile pătimașe ale exceselor de practică politică.

D. Ibrăileanu pomenește de câteva ori acoperit despre o revistă umilă și modestă de provincie. Acest fel de a vorbi mă întărește în credința mea veche, că modestia este o monedă totdeauna falșă. Vrea d. Ibrăileanu să cred că modesta revistă de provincie este mai puțin reprezentativă pentru cultura literară română decât **Contemporanul** sau revista expresionistă născută și dispărută acum câțiva ani și al cărei nume l-au uitat poate și redactorii ei? Sau reprezintă poeziile domnului Vinea, poeziile și povestirile domnului Aderca, o concurentă simțitoare — vorbesc, se înțelege, de piața culturală — pentru d. Sadoveanu sau pentru **La Medeleni?**

De altfel, acum în urmă, o revistă literară din capitală îmi face exact aceleași întâmpinări cași d-nii Ralea și Ibrăileanu. Este clar, prin urmare, că România a scăpat de tirania furioasă a esteticei. Situația prezentată de domniile lor nu mai corespunde realității, dacă cumva a corespuns vreodată. In esență, cele „câteva cuvinte liniștite" ale domnului Ibrăileanu sunt, și ele, o glumă. — Redacția va râde, văzând și acum, cât îmi este de inevitabil să ajung la constatări de stil.

PAUL ZARIFOPOL

Cronica muzicală

Simfonicul de Duminică al Filarmonicei, interesant în ceiace privește programul, n'a fost lipsit de oarecare emoție pentru cunoscători, întrucât cuprindea lucrări a căror dificultate technică nu scapă niciunui meloman.

Incepând cu „Simfonia I-a" a lui George Enescu și sfârșind cu „Uvertura la *Egmont*" de Beethoven, programul a încadrat „Concertul în Mi bemol pentru vioară și orchestră" de Mozart și „Concertul în Mi bemol" de Lizst.

Simfonia I-a a lui Enescu — prima compoziție mare a celui ce întrupează cea mai proeminentă personalitate muzicală a țării noastre — a încătușat dela început auditoriul, care, după ce s'au încheiat cele din urmă acorduri ale finalului, a rămas încă sub impresia acestei monumentale opere. Partea a doua, în deosebi, plină de culoare, de lirism și bogată în inspirații melodice, a fost mai ușor înțeleasă și simțită de publicul nostru, care a răsplătit cu îndelungi aplauze, atât pe compozitor cât și pe executanți.

Concertul de Mozart, interpretat de domnișoara Clementina Cristescu, este o compoziție în așa numitul stil Rococo, un model de stil grațios, înflorit și spiritual.

D-ra Cristescu a executat acest concert așa cum îi permit mijloacele d-sale, cu o technică relativ precisă, dar fără culoarea și gingășia care dau acestei compoziții farmecul expresiv și deosebită valoare muzicală.

Intr'un simfonic anterior, am auzit pe d-ra Cristescu interpretând Concertul de Beethoven și — socotind că solista e o diletantă, de incontestabil talent — am aplaudat-o, ca o încurajare și ca un îndemn serios la desăvârșirea studiilor.

Concertul de Mozart, însă, mult mai ușor ca technică și ca interpretare, așa cum a fost executat, a fost o realizare satisfăcătoare pentru o diletantă, dar cu totul insuficientă pentru o concertistă.

Numai cu răbdare și cu sârguință modestă, d-ra Clementina Cristescu va isbuti să ajungă o adevărată maestră a violinei.

„Concertul pentru pian și ochestră" de Liszt, s'a bucurat de o execuție din cele mai fericite. Doamna Sylvia Chelaru-Șerbescu are o technică minunată, mult temperament și multă siguranță în tușeu. Intr'un recital, desigur, ne-am putea da mai bine seamă de calitățile d-sale, care ni s'au părut cu totul excepționale. Avem o singură rezervă — se înțelege, de măruntă însemnătate — în privința ținutei în timpul execuției.

Credem, deasemeni, necesară o mică observațiune. Doamna Chelaru-Șerbescu a frazat concertul, uitând în unele momente că e acompaniată de orchestră; astfel, o întreagă serie din pianissimele atât de minunat executate, s'au pierdut, fiind acoperite de instrumentele de coarde și de cele de metal. O frazare mai amplă, în linii mai largi și mai puțin minuțioase, ar fi fost mai nimerită.

La pupitru, domnul Nonna Ottescu, pentru a scoate efecte mici — ca de obicei — a întrebuințat mișcări multe și gesturi mari.

* * *

Opera a reprezentat „Werther" de Massenet și baletul „Nippes" de Bayer și Cavalerul Pantazi.

Muzica lui Massenet a fost slab interpretată de d-nii Lupescu și Georgewsky, iar baletul s'a remarcat prin săriturile domnului Romanowsky.

Cu artiștii buni pe care-i avem, cu însușirile neutilizate pe care le întrezărim adesea la corpul de balet și cu minunata orchestră a Operei, s'ar cuveni să ni se dea spectacole mai îngrijite.

CRON.

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC
pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbați
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC
pentru varice și subțiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei și cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuție prefectă — Prețuri sub concurență

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria a reprezentat piesa lui Yves Mirande „Chasseurul dela Maxim" într'o versiune care, păstrând defectele textului original, le amplifică prin trivialitate.

Un teatru subvenționat nu trebue să practice reabilitarea pieselor compromise, nici chiar atunci când ispita unei creații excepționale ar îndemna pe un protagonist să o facă.

Dar în cazul „Chasseurului dela Maxim", ni se pare că domnul Maximilian nu prea avea de ce să fie ispitit. Și cu atât mai puțin domnul Iancovescu.

E drept, rolurile oferă actorilor multe posibilități de amuzament scenic. Noi, însă, socoteam că, la teatru, publi-

I. Iancovescu

cul trebue să petreacă — nu actorii.

Au fost totuși plini de vervă cei doi protagoniști, care, s'au întâlnit pentru întâia oară pe aceiaș scenă; — a avut o apariție seducătoare și flexibilă domnișoara Leny Caller, — a jucat desghețat, și a notat destul de bune accente, domnișoara Nora Piacentini.

* * *

„Secretarul General dela Interne" e titlul noului succes înregistrat în această stagiune de compania de comedii dela Teatrul Nostru.

D. Maximilian

Domnul Ion Livescu reia un vechiu succes în rolul titular și e secundat cu talent de doamnele Toto Ionescu, Virginia Theodoru, Stancovici și de domnii Virgil Vasilescu, un element de valoare împrumutat dela Teatrul Național din Cluj, Hociung, Brezeanu, Lică Rădulescu, etc...

H. LAZU

FILATELIA

Piața filateliștilor din Paris a înregistrat câteva emisiuni nouă: Port-Said 50 m. roșie-verde-albastră, 100 m. albastră-cărămizie, și 250 m. verde-roșie; prețul pentru tustrele mărcile, neștampilate — 80 franci; Sierra-Leone 7 p. violetă-portocalie, prețul 6 fr. 25 c.; Sudanul Egiptean 5 p. verde-cafenie, se vinde cu 11 franci.

Din 45 de state care existau în Europa pe la 1850-1860, numai 17 și-au prevăzut mărcile cu filigrame, când invențiunea mărcii poștale permisese tuturor statelor să procedeze la operațiile primelor emisiuni.

De atunci, harta politică a Europei a suferit mari schimbări. Un șir de state pierzându-și independența, au încetat să mai lanseze mărcile poștale proprii. Astăzi mărcile lor sunt foarte mult prețuite pe piață.

Acestea sunt: Baden, Bremen, Bavaria, Braunschweig, Toscana, Wuertemberg, Parma, Sardinia, Saxonia, Schleswig-Hollstein, Neapole, Sicilia, Hamburg, Hannower, Hellholland, Lombardo-Veneția, Lubeck, Mecklenburg-Strelitz și Modena. Colecțiunile care cuprind și mărcile statelor arătate mai sus, sunt cele mai interesante și de înaltă valoare.

Dela 1860 încoace s'au format, în schimb, 35 state noui, independente, care au lansat și mai lansează mărci proprii.

Numai 18 state care au existat în ziua invențiunii mărcilor poștale, mai există și astăzi, continuând să scoată emisiuni periodice de mărci. Din aceste 18, numai două până în prezent își imprimă mărcile pe hârtie cu filigrame: Anglia și Danemarca; iar alte trei, dimpotrivă, niciodată n'au întrebuințat filigrame: **Austria, Portugalia și Franța.**

Curiozități

300 de milionari noui

Rezultatul zarvei de trei săptămâni dela Bursa din New York s'a afirmat într'o formă cu totul originală: au apărut 300 de milionari noui. (Milionari **în dolari!**) Statisticile care constată acest fenomen, nu spun însă, câți anume milionari vechi și-au pierdut situația în ultimele trei săptămâni.

Restaurante ruinate

Agitațiunea dela Bursa din New-York a avut unele consecințe curioase în cursul ultimelor trei săptămâni când sute de milionari s'au ruinat cedându-și locul nouilor aventurieri norocoși. Anume: — toate restaurantele dela **Wall-Street** (aci sunt concentrate toate băncile) au suferit pierderi imense, fiindcă lumea financiară a încetat să mai mănânce normal la prânz și seara. Toți și toate, jucând la Bursă, nu mai au timp pentru masă. In schimb, această lume cuprinsă de zarvă și de grabă, nimicește, stând în picioare sau fugind, cantități neverosimile de sandviciuri. Or, patronii restaurantelor n'au dela vânzarea sandviciurilor vre-un venit care să le compenseze pierderile. Dacă nebunia agiotajului va mai dura, restaurantele vor suferi un faliment general.

Moravurile polițiilor americane

Ziarul „World" din New-York află din Chicago că în acest din urmă oraș, un funcționar al „poliției de control anti-alcoolic" a împușcat pe un polițist comunal care era în acelaș timp și funcționar al tribunalului local. Atunci șeful poliției comunale a publicat o declarație prin care acuză poliția anti-alcoolică, atribuindu-i înmulțirea crimelor și creșterea nemaiauzită a corupției. Anunțându-și astfel motivele, șeful poliției indignat, a însărcinat 500 de subalterni să aresteze pe toți polițiștii anti-alcoolici din Chicago. In acest scop, cei 500 au pornit în 100 de automobile, înarmați cu bombe și cu mitraliere, ridicând pretutindeni pe cei acuzați și internându-i la închisoare.

Nostimada acestor moravuri mai rezidă în faptul că poliția anti-alcoolică e o instituție pan-americană, a Uniunii Statelor Americei de Nord, iar poliția comunală din Chicago e numai... o poliție comunală limitată în operațiile ei prin granițele municipiului Chicago.

Sinuciderile în Europa

Din statisticele publicate la Geneva se vede că în total, pe tot întinsul Europei, se întâmplă anual circa 50.000 de sinucideri. Primul loc e ocupat de Ungaria și Cehoslovacia unde se numără câte 26 de sinucigași la fiecare 100.000 de locuitori. Apoi urmează: Germania 23, Austria 22, Franța 17, Estonia 15, Suedia și Danemarca 14, Finlanda 11, Anglia 10, Italia 8, Olanda 6, Norvegia 5 și Spania 4.

Artist fără mâni

In ziua de 10 Aprilie cor. a fost sărbătorit la Berlin artistul Untahn — unul dintre cei mai originali oameni din Germania. Untahn a împlinit în acea zi 80 de ani. El s'a născut fără mâni și s'a obicinuit să se folosească numai de picioarele lui, extrem de desvoltate. Untahn desinează, scrie și cântă la vioară. El e absolvent al conservatorului de muzică din Lipsca, ca violonist de forță. Timp de 50 ani apărea regulat prin cele mai mari varieteuri din Germania și America. Pe vremea inflației monetare pierzându-și toată averea a rămas lipsit de mijloace de trai.

Colțul Librăriei „Hasefer"

Oficiul de procurare de cărți, reviste și ziare străine.

Dela 1 Ianuarie 1928 am reorganizat serviciul nostru de comenzi de ziare, reviste și cărți franceze, germane, italiene, engleze și americane, făcându-l să funcționeze în mod regulat și foarte rapid. Suntem într'adevăr în măsură să procurăm repede și în condițiuni de *curs avantajos,* orice fel de ziare, reviste și cărți străine.

Pentru înlesnirea clientelei din provincie, am introdus abonamentele directe așa încât acei cari doresc primesc ziarele și revistele direct din străinătate deși plata se face la adresa noastră. Recomandăm următoarele:

Nouvelle Revue Française, L'Europe, Revue de philosophie, Le Crapouillot, Archives de philosophie, Mercure de France, Esprit nouveau, Fantasio, Feuilles libres, Grande Revue, Journal de psychologie, Lumen, Monde nouveau, Oeuvres libres, Revue d'Allemagne, Revue de France, Revue européenne, Revue de Genève, Nouvelle Revue, Revue de Paris, Revue historique, Revue universelle, Revue des vivants.

Abonăm la reviste technice; Antenne, Chauffage et ventilation, Ingenieur constructeur, Diverse reviste de drum de fer, telegraf, mine, poduri și șosele, păduri, reviste p. industriile textile, petrolifere, metalurgice etc., etc.

REVISTE FRANCEZE DE ARTĂ *(pictură, sculptură, archit.)*

Art. et dcéoration (lunar); Amour de l'Art (lunar); Cahiers d'Art; L'Art et les Artistes, L'art vivant, Artisan pratique, L'Architecture vivante, La construction moderne, Art et industrie.

Literare: Die Neue Rundschau, Die literarische Welt, Querschnitt, Die Literatur, Handbuch der Literaturwissenschaft, Stachelsschwein.

De artă și architectură: Deutsche Kunst und Dekoration, Innendekoration, Der Cicerone, Wasmuths Bauhefte, Moderne Bauformen, Städtebau, Der deutsche Tischlermeister.

Sociologie, Economie politică, politică etc.: Der Kampf, Die Fackel (Karl Kraus) Die Gesellschaft (Hilferding), Sozialistische Monatshefte, Die Arbeit, Deutsche Juristenzeitschrift, Europäische, Geschpräche Die Weltbühne, Europäische Revue, Pan Europa.

Reviste engleze: The Studio, The Commercial Art, The Ideal Home, The Queen, The Sphere etc., etc.

Prețurile noastre pentru reviste. Prețul original al editorilor, socotit cu un beneficiu de 10—15%. Revistele germane le dăm în prețul orginal. La toate socotim *cursul zilei:* francul 6,30—7 lei, marca 38 lei.

Nu răspundem decât când se anexează mărci sau c. p. pentru răspuns. Trimitem cărți numai în urma remiterei unui acont anticipat prin mandat Libräria „Hasefer" str. Karageorgevici, 7 București.

A apărut:
ȘALOM ALECHEM
POVESTIRI TRAGICOMICE
Un volum de 340 pagini, traducere datorită d-lui C. SĂTEANU, cu studiu critic asupra autorului de d. OCTAV BOTEZ, având următorul cuprins:
Un schimb de cuvinte.—Șah la Țar: De la o pălărie.—Trei călindare.—O istorie sugestivă.—Minunea din ziua aceea. Ghitla Purișchevici.—Intre oameni sălbateci.—Cu clasa treia.—Moșu Pini și mătușa Reiza.—Riviera. Cetitorii. Profetul Elie—La Băi.—Doctori!—Nu trebue să fii bun.
Comenzile se fac la tipografia „Albina" Iași str. Seulescu 1.
In București «Povestirile tragicomice» se găsesc la «Cartea Românească», «Librăria Nouă Segal», Calea Victoriei, «Socec». «Alcalay» etc.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 101

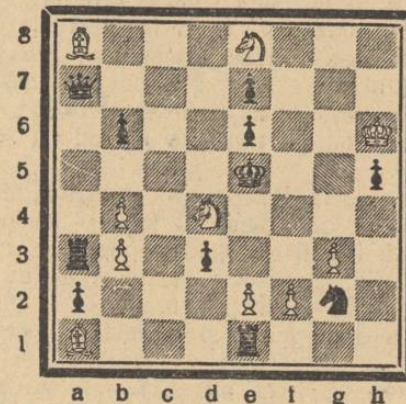
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Nazdar III"

(inedită)

Negru (11 figuri)

Ré5, Da7, Ta3 și é1, Cg2, Pa2, b6, d3, é6, é7 și h5.

Alb (10 figuri)

Rh6, Cd4 și é8, Na1 și a8, Pb3, b4, é2, f2 și g3.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 102

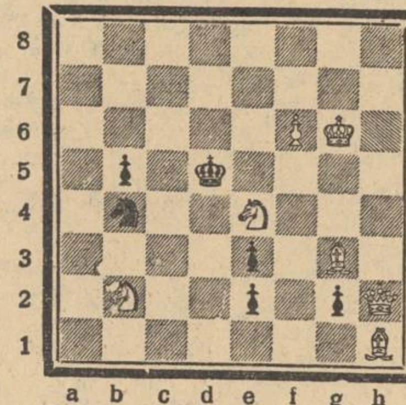
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Comuna rurală I»

(inedită)

Negru (6 figuri)

Rd5, Cb4, Pb5, é2, é3 și g2.

Alb. (7 figuri)

Rg6, Dh2, Cb2 și é4, Ng3 și h1, Pf6.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 103

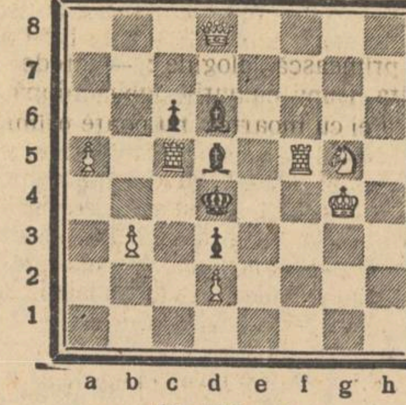
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Iași"

(inedită)

Negru: (5 figuri)

Rd4, Nd5 și d6, Pc6 și d3.

Alb (8 figuri)

Rg4, Dd8, Tc5 și f5, Cg5, Pa5, b3 și d2.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 46

Jucată la cercul de Șah „Sfatul Negustoresc" în ziua de 18 Martie 1928.

Alb: *M. Wechsler,* Negru: *I. Fichtner*

Partidă scoțiană.

1. é2—é4, é7—é5; 2. d2—d4, é5×d4; 3. Cg1—f3, c7—c5; apărarea pionului câștigat nu e bună și dă albului posibilitatea de a se desvolta repede. 4. Nf1—c4, Cb8—c6; 5. 0—0, d7—d6; 6. c2—c3, d4×c3; 7. Cb1×c3, Nf8—é7; 8. Dd1—b3, Cc6—a5; 9. Nc4—b5+, albul nu putea lua pionul f7 căci ar fi urmat Rf8; Dd5, Cf6! cu câștigarea nebunului. 9..., Ré8—f8; 10. Db3—d1, a7—a6; negru pierde timpul cu mutări fără rost; era mai bine desvoltarea C sau a N. 11. Nb5—d3, g7—g6; 12 Cc3—d5, Nc8—é6; 13. Tf1—é1, Né6×d5; 14. é4×d5, Né7—f6; 15. Ta1—b1, Rf8—g7; 16. Nc1—f4, c5—c4; 17. Nd3—c2, b7—b5; 18. Cf3—d4, Cf8—é7; această mutare constitue o greșeală gravă care compromite definitiv partida; dar în orice caz apărarea negrului este dificilă. 19. Té1—é6!, Ca5—b7; 20. Dd1—d2, h7—h6; 21. Té6×f6!, Rg7×f6; 22. Cd4—c6!, Cé7×c6; 23. d5×c6 Cb7—c5; 24. Dd2—d4+, Rf6—é7; 25. Tb1—é1+, Cc5—é6; 26. Nc2×g6!, Th8—g8; dacă lua nebunul urma Dg7+, Ré8; T×é6+ și mat în mutarea următoare. In situația aceasta alb anunță mat în 5 mutări. 27. Té1×é6+!, f7×é6; 28. Nf4×d6+, Dd8×d6; 29. Dd4—h4+, Ré7—f8; 30. Dh4—f6 mat. Dacă la 27. juca R×é6; ar fi urmat Dé4+, Rf6; Df5+, Rg7; D×f7+, Rh8; și Dh7 mat.

O frumoasă partidă a campionului Bucureștilor.

CORESPONDENȚA

MOTTO: *„Tot începutul e greu"* se rezolvă și prin 1. T×é2.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Cărţi şi Reviste

ŞTEFAN ZWEIG: Marceline Desbordes Valmore

Son ae [illegible] „La nouvelle revue critique" Paris 1928

Autorul profund cunoscător al eseurilor despre Balzac, Dickens, Dostoiewski, a publicat de curând un studiu asupra vieţii tragice a poetesei Marceline Desbordes-Valmore. Ediţia germană a studiului cuprinde şi o parte din poeziile şi scrisorile acestei poetese, traduse cu măestrie de Zweig.

Acea care a fost îngropată, în 23 Iulie 1859, în cimitirul din Montmartre, aproape de mormântul lui Heine, a fost slăvită de cei mai mari poeţi ai Franţei: Baudelaire, Samain, Victor Hugo, Verlaine, Anatole France. In zilele noastre gloria ei sporeşte. Volume noui, consacrate vieţii şi operei sale, dovedesc că nici cea mai obscură şi mai modestă existenţă nu scapă curiozităţii literare şi omagiului, deseori tardiv, al recunoştinţei.

Marceline Desbordes-Valmore n'a avut copilărie. Dela 14 ani, când a pierdut pe mama ei, a cunoscut goana pentru pâine. A jucat pe scenele teatrelor din provincie şi din Paris, rătăcind dintr'un oraş într'altul, în luptă necurmată cu destinul ei nemilos. A îndurat toate suferinţele omeneşti: nu numai grijile zilnice, mizeria şi boala. A fost sedusă de un om „care a pus la încercare naivitatea ei", — a fost părăsită de acel pe care l-a iubit ca o întruchipare a idealului; a pierdut copilul, rod al primei sale iubiri; soţul ei, Valmore, actor mediocru însă suflet bun, i-a prilejuit sacrificii neîncetate: — i-a ascuns toate sforţările ei disperate, pentru a-i arăta un surâs şi a-i da un refugiu după mizeriile cumplite îndurate între culisele teatrelor; a trebuit să ajute şi pe tatăl ei şi pe fratele ei; şi-a crescut copiii, născuţi în căsnicia ei cu Valmore, cu un devotament nemăsurat, ca să-i vadă apoi murind unul după altul (din cinci, a pierdut patru). Loviturile destinului cădeau mereu — şi totuşi Marceline Desbordes-Valmore a ajuns să facă, din lacrimile suferinţelor, comori de poezie.

Nimeni nu era mai departe de literatură ca dânsa. Nu avea cultură serioasă şi nici nu ştia să scrie corect. Avea însă un simţ muzical, care îşi găsea expresia în versuri, în mod firesc — aproape inconştient. Şi astfel a scris acele poezii în care sufletul unei femei se arată cu toată sinceritatea; prea puţine femei au scris despre ele cu simplicitatea şi cu naturaleţa care desvălue tainele sufleteşti. Marceline Desbordes-Valmore a scris pentru ea însăşi. Dorurile ei, suferinţele ei, nădejdile ei erau însemnate pe hârtie fără gândul de a fi publicate vreodată. „Arta ei e fără artă". Rime sărace, imagini comune. Insă toată poezia ei e o muzică pură, cântecul aceleia care îşi revarsă suferinţele, care îşi leagă sufletul martirizat în armoniile unei spovedanii rareori întâlnită în literatura universală.

Când, pe la sfârşitul vieţii sale, un Sainte-Beuve, un Lamartine, un Victor Hugo aduc omagiile lor acestei poezii cu profunde rezonanţe, Marceline-Desbordes-Valmore nu vrea să primească elogiile: — crede mai degrabă că nu le merită. După chinurile iubirii, după tortura mizeriei, după lupta ei cu moartea, nu poate primi gloria. Ii este teamă de ea, caşi de fericire. Toată viaţa ei a fost speranţă şi renunţare. A trăit pentru alţii; şi-a dăruit viaţa, clipă cu clipă — şi a cântat în versuri numai pentru ca să-şi uşureze sufletul. Chiar după ce a publicat primele volume, a urmat a scrie, caşicum n'ar avea nici un martor al inimii, afară de Dumnezeu. De aceia, poeziile ei au valoarea pură a vieţii nealterată de calcule literare. Iar calvarul ei, din copilărie până la singurătatea bătrâneţei care aşteaptă moartea ca o eliberare, rămâne o pildă pentru cabotinii artei. — Ştefan Zweig, povestind viaţa poetesei, analizează în acelaş timp opera ei cu o înţelegere înduioşată şi cu acea compasiune atenuată de consolările pe care le poate da numai adevărata poezie.

EUGEN RELGIS

Teatrul lui Jules Romains

De numele lui Jules Romains, Franţa literară contemporană leagă nădejdi din cele mai frumoase. In ultimul număr al „Vieţii Româneşti" d. Aureliu Weiss publică un extrem de important studiu cu titlul de mai sus, în care defineşte personalitatea literară a lui Jules Romains.

După ce arată felul scrierilor lui Romains, d. Aureliu Weiss face următoarele aprecieri: „Lirismul „obiectiv de esenţă spirituală", pe care Romains îl desfăşurase în **La vie unanime,** nu e potrivit naturii intime a dramei. Stăpânirea expansiunilor sentimentului, în care Gide vede un semn al clasicismului, poate înălţa, cel mult, valoarea poeziei sau a romanului. Drama cere expansiune în momentele de culminare a conflictului, pentrucă efectul ei e bazat pe contagiune. Inhibiţia sentimentului distruge forţa necesară suggestiei şi stabilirii acelei însufleţiri unanime pe care o evoacă Jules Romains atât de impresionant în poezia amintită. Pentru producerea efectului voit, dramaturgul trebuie să descopere, fără rezerve, sufletul personajului. Momentul culminant al dramei aruncă scânteia în materialul sufletesc explosibil şi dărâmă hotarul convenţiunilor. Zgândărind cu abilitate dragostea triumfătoare a Chimenei pentru Don Rodrigue, Corneille n'a încetat de a se servi de mijloacele cele mai elementar inspirate de cerinţele imperioase ale scenei".

După ce analizează elementele de psihologie din comedia **Căsătoria lui Trouhadec,** d. Aureliu Weiss se opreşte la **D-rul Knock sau Triumful medicinei.** „Romains a ştiut să vadă cu o fineţe remarcabilă", — scrie d. Aureliu Weiss, „partea de irezistibil şi de pasiune neînfrântă, care mână un asemenea personaj spre atingerea ţelurilor sale. Inteligenţa şi imaginaţia, care ar părea că au rolul determinant în producerea actului caracteristic, nu sunt decât armele de care se serveşte imboldul ascuns, în realizarea ţintei inconştient urmărite. Inbolnăvind imaginar pe toată lumea cu simţul său covârşitor de diagnosticare, Knock ajunge să-şi ferească figura de oglindă, spre a nu cădea victima propriei lui tendinţi de născocire a unei boli şi puterii de sugestie „medicală" pe care o emană".

Trecând la analiza dramelor lui Roumanis, d. Aureliu Weiss scrie despre **Jean le Maufranc:**

„Drama trebuie să evoace sau să creeze viaţa. Când dramaturgul sintetizează, într'un tip unitar, caracterele unei categorii sociale, morale sau pasionale existente, este imposibil să nu dea impresia unei figuri întâlnită în trecut, de care ne leagă văzul, auzul, sau memoria unui complex de împrejurări trăite. Valoarea scriitorului dramatic se înalţă însă până la acea a unui demiurg al vieţii, atunci când, adunând valori morale, sociale sau pasionale, le potenţează într'un grad neobişnuit şi crează cu ele expresia unei vieţi imaginare, pe care, cu puterea sugestiei şi a gândirii sale frământate, o integrează în preocuparea cotidiană a omenirii, în lupta şi în zbuciumul existenţii ei. Romains nu e din prima categorie decât cu **Jean le Maufrane".**

D. Weiss încheie studiul său astfel: „Pornind în teatru dela râsul uşor al satirei bufe, verva dramaturgului francez s'a oprit o clipă în contracţiunea sarcasmului amar. Să fie oare, această emoţie, semnul prevestitor al unor mari creaţii? In orice caz, de intensitatea manifestării ei depinde valoarea operei viitoare a lui Jules Romains".

Buletinul eugenic şi biopolitic

In ultima vreme, în Apus, ideia suprimării individului care din pricina defectelor organice, este dăunător societăţii îşi face tot mai mult loc. Primită cu proteste şi revolte, eugenia are azi susţinători fanatici, între cari trebue citată scriitoarea Karin Michaelis, care nu s'a sfiit să afirme că şi-ar ucide mama dacă vre-o nenorocire ar face-o periculoasă pentru sănătatea celor din jurul ei.

Evident, este o exagerare. Nici o fiinţă cu judecată întreagă n'ar avea curajul înfiorător de a răpi viaţa mamei sale. Am menţionat această afirmaţie numai ca să arătăm progresul pe care l-a făcut această idee, necesară pentru viitorul omenirii, dar destul de crudă în esenţa ei.

Ţi-e îngăduit să faci ce vrei, dar nimeni n'are dreptul să ridice viaţa altuia, oricât ar fi ea de mizerabilă şi nefolositoare societăţii.

Dar şi societatea vrea să trăiască, şi atunci se pune în discuţie dreptul ei de a suprima pe cel ce-i este vătămător. Trebue să recunoaştem, că, aşa cum au fost formulate, unele deziderate sunt acceptabile. Monştrii, şi bolnavii incurabili trebuesc eliminaţi din organismul social, şi fiindcă ei nu pot fi trataţi după obiceiul spartan, trebue să fie împiedicaţi să se perpetueze. E o formulă căreia nu-i găsim nici un neajuns, deoarece individul se poate bucura de viaţă, deşi se contestă acest drept urmaşilor săi.

Buletinul „Astrei" mai aduce în discuţie „capitalul nostru naţional" primejduit din cauza bolilor sociale, alcoolismului şi lipsei de higienă. Toţi cei ce au trecut prin satele noastre — nu în goana automobilului — s'au putut încredinţa uşor că, din punct de vedere biologic, ţăranul decade. Sunt sate întregi decimate de sifilis, tuberculoză, alcoolism. Copiii care se nasc sunt răpuşi uşor de condiţiile de trai improprii, iar cei ce trăesc, n'au decât o valoare statistică. Desigur, numărul n'are nici o importanţă când calitatea biologică a individului e inexistentă.

Nu ştim dacă este exact, dar am cetit că în Banat — din cauza asprimii traiului — ţăranii au adoptat sistemul familiei cu un singur copil. E o veste care trebue să dea de gândit tuturor.

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

Mehedinţi S. Către noua generaţie (Biserica-Şcoala-Armata-Tineretul) Lei 100.—
Mehedinţi S. Politica de vorbe şi omul de stat „ 80.—
Agârbiceanu I. Legea minţii (Roman) „ 160.—
Mihail Negru. Străbătând Oceanul Atlantic spre America de Sud „ 50.—
Al. Lascarov-Moldovanu. Domnul Preşedinte (Nuvele şi schiţe) „ 60.—
Demetrius V. Tinereţea Casandrei (Roman) „ 60.—
Preotul C. N. Găiculescu. Creştinismul doctrină utopică? Studii „ 40.—
Ivela L. A. Dicţionar muzical ilustrat „ 175.—
Segall S. Credinţe, datini şi superstiţii din viaţa poporului evreu „ 60.—
Nic. Antonescu. Noţiuni introductive în ştiinţa dreptului. Part. I. „ 200.—
Popescu Petre. Magistrat. Călăuza generală în materie de pensiuni „ 200.—
Titu Maiorescu. Critice vol. I Publicate sub îngrijirea d-lui I. Rădulescu-Pogoneanu „ 80.—
Titu Maiorescu. Critice vol. II. „ 80.—
Nic. I. Rădulescu. Acţiunile posesorii în dreptul României Intregite „ 200.—
Demostene Botez. Roman Perpetuu (Nuvele) „ 54.—
Cereţi cataloagele editurei gratuit.

Din librăria cărţilor franceze:

Smirnoff. — Autor de l'Assassinat des grand Ducs Lei 175.—
Mermeix. — Histoire du Franc „ 105.—
A. Rappaport. — Au pays des martyrs en Macédoine „ 175.—
Samsonovici. — Huit langues à la fois méthode facile pour apprendre „ 300.—
Lipman. — Jésus a-t-il vecu „ 5250.—
A. Martimé. — La sculpture „ 105.—
Tchekhov. — Le moine noir „ 78.—
Fonteigne. — Orientation proffessionelle, détermination des aptitudes „ 270.—
Bull. — La cinematographe „ 63.—
Cloché. — La civilisation athénienne „ 63.—
Palante. — Précis de sociologie „ 70.—
Billy. Litterature francaise contemporaine „ 63.—
Bertrand. — Nouvelle education sentimentale „ 78.—
Pieron. — Psichologie éxpérimentale „ 63.—
Giraud. — L'Ecole romantique „ 63.—
A. Modis. — De la connaissance à l'action „ 175.—
Augier. — Une psychologie objective est-elle possible „ 210.—
E. Evrard. — Le monde des abeille „ 140.—
Van Den Bergh. — La littérature chretienne primitive „ 73.50
A. Aulard. — Le Christianisme „ 63.—
G. Papini. — Histoire du Christ „ 105.—
A. Loisy. — La Consolation d'Israel „ 63.—
M. Halevy. — Moise „ 73.50
A. Loisy. — Les actes des apôtres „ 84.—
Comenzile din provincie se expediază contra ramburs

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

INVĂŢAŢI LIMBI STRĂINE CU AJUTORUL GRAMOFONULUI!"
PRIN ACEŞTA METODĂ INVĂŢAŢI LIMBI STRĂINE FARĂ PROFESOR
AT. MAUR & Co
THE LINGUAPHONE INSTITUTE
REPREZENTANŢA GENERALĂ PENTRU ROMÂNIA:
BUCUREŞTI.— STIRBEY VODĂ 75-79
DEMONSTRAŢII ZILNICE SE DAU
LA MAGAZINUL „EDISON"
Calea Victoriei 46

DIN CATALOGUL
Editurii „ANCORA"
S. Benvenisti & Co.
Bucureşti-Str. Emigratului No. 4 şi 6-colţ cu Str. Antim

Sperantia Th. Din lumea lui Spulberă vânt Lei 50.—
Sorbul M. Patima roşie „ 50.—
Stănescu D. Dr. Minunile Maicii Domnului „ 50.—
Stănescu D. Dr. Cultul Maicii Domnului la Români „ 90.—
Stănescu D. Dr. Vechile Episcopii la Români „ 37.—
Sterian Eraclie Dr. Spre noaptea nunţii „ 75.—
Trafneac Dr. Humorul Evreesc. „ 75.—
Vasilescu-Nottara I. Străbătând China, — dela Shanghai la Peking — note de călătorie cu 68 fotografii originale „ 160.—
Vladimir Sonia. Jurnalul unei femei gravide „ 40.—
Voiculeţ N. D. Teatru şcolar, (Paiaţele satelor, Sgripţoroaica) „ 20.—
Voiculeţ N. D. şi Brătilă I. De râs şi plâns (teatru şcolar) „ 15.—
Zavergiu-Teodoru M. Dr. Noţiuni de higienă specială (Puericultură, Medicină şi Farmacie domestică) „ 43.—
Se pot procura de la toate librăriile din capitală şi provincie

BIBLIOGRAFIE

I. Agârbiceanu: „Legea minţii", Edit. Libr. „Universala", Alcalay & Co., Bucureşti, Lei 160.

Scriitorii ruşi în Franţa

„Noi, Diaspora rusă — noi suntem critica incarnată a Rusiei, gândirea şi conştiinţa ei, ca şi cum acestea s'ar fi desfăcut de ea, judecata asupra Ei în starea actuală, profeţia a ceiace Ea va fi".

Aceste cuvinte ale lui Merejkowsky, extrase dintr'o scrisoare, exprimă sentimentul celor mai mulţi oameni de litere ruşi risipiţi în străinătate. Căci problema cea mai gravă pentru un scriitor ale cărui relaţii cu patria sunt efemere, e aceia de a defini şi justifica opera personală prin participare la opera naţională în ritmul unei epoci.

De două veacuri, o seamă de scriitori ruşi au trăit în exil, dar îndepărtarea lor n'a însemnat niciodată *o ruptură* cu viaţa literară a ţării natale. Inţelegem aceasta ca o aspiraţie esenţială a vieţei comune a naturii pe care poetul o concretizează şi o face să trăiască în opera sa, făcând legătura cu o anumită tradiţie artistică.

O astfel de ruptură nu e numai o revoltă împotriva unei puteri inacceptabile, dar o *sciziune* în domeniul propriu al artei, adică la baza chiar a culturii. Şi această sciziune e cu atât mai gravă cu cât literatura rusă fusese totdeauna expresia cea mai intuitiv mistică a fiinţei poporului. Verbul lui Puşkin şi Dostoewsky, atât de des profetic, se ridică din adâncul unei conştiinţe alterate de o ştiinţă inaccesibilă şi inexprimabilă altfel decât prin artă. Pe culmea atinsă de poeţii ruşi, deosebirile politice şi ideologice n'au nici o importanţă. Cauzele sciziunii sunt aiurea — în părăsirea tradiţiei esenţiale de către acei care au cuvântul în Rusia, în dezacordul adânc cu privire la concepţia literară.

Lupta — căci există o luptă — datează din 1910, epocă în care *viitorismul* adus din Italia, atacase în Rusia unele şcoli şi tendinţe în stare de ostilitate, dar al căror ansamblu alcătuia o unitate de la Lomonossoff la Block. Pentru întâia oară literatura rusă se află în faţa unui adversar străin, inadmisibil în sânul familiei. Se simţise din primul ceas că viitorismul găsea în Rusia un teren mult mai priincios decât în Apus, că nega însăşi origina artei — esenţa divină a verbului — că repudia, materialist şi formalist, nu numai vechile manifestaţii organice, dar orice structură, orice sens, orice suflet animator. Viitorismul nu era o mişcare împotriva tiraniei formelor vechi, ci o rupere a continuităţii, o deslănţuire extremă a inepţiei bestiale şi destructive.

Nu exista niciun mijloc de acţiune directă împotriva acestei molime. Ce puteai face împotriva unei boli, care nu poate fi exterminată fără ajutorul unei erupţii. Trebuia provocată această erupţie — şi ea se va produce odată.

Viitorismul învingător, culminează în şcoala zisă *formală,* singura recunoscută în imperiul Sovietelor. Totuşi bolşevismul are încă idei, deci esenţă spirituală incompatibilă cu suveranitatea materiei pure. Numai ansamblul mecanic, mijlocul şi felul construcţiei interesează pe autorii critici formalişti, incapabili de a vedea în operele lui Dostoiewsky altceva decât proceduri technice.

Supravieţuitorii marei familii de scriitori ruşi, tac — precum Achmatoff, Sologub şi alţii — sau pleacă departe.

* * *

De timpuriu Dimitri Merejkowsky a luat parte la luptele literare, cu multă pasiune, creând simbolismul rus de la 1880. De-atunci nu i-a mai rămas nimic străin din viaţa filosofică, literară şi istorică a Europei. El a înţeles că rezolvarea problemelor celor mai neliniştitoare şi crude ale epocei noastre putea fi uşurată de studiul istoriei — cercetând culturile dispărute, spre a vedea felul în care s'a făcut acordul între concepţiile morale şi religioase. Deatunci s'a străduit de a scoate din istorie elementele de împăcare a credinţelor şi libertăţilor omeneşti şi seria de romane şi studii critice din care e alcătuită azi opera lui, e închinată în întregime apologiei religiei creştine — europeană şi rusă — prin justificarea pe care i-o oferă èrele precedente.

El continuă să inspire viaţa intelectuală din juru-i; nu e problemă de crâncenă actualitate, morală şi filosofică, pe care să n'o discute, atent, până la fanatism.

Printre lucrările pe care le-a isprăvit, se pot cita: Mesia, roman istoric, în care sunt desvoltate originile mesianismului şi ale creştinismului, cu priceperea dobândită din studiul adânc al religiei şi vieţii vechiului Egipt; *Napoleon,* în două volume, primul tratând despre omul „destinului" al doilea fiind o biografie a „îmblânzitorului de haos".

Anumite concluzii ale lui Merejkowsky, dovedind că cucerirea Rusiei în 1812 ar fi cruţat lumea întreagă de oroarea ultimelor evenimente, au provocat riposte violente din partea ultra-naţionaliştilor. Dar ideia esenţială a operei, nevoia unei intervenţii spirituale după înfrângerea cu armele — împotriva nihilismului şi distrugerii culturei în Rusia, periculoasă pentru toată Europa — are o importanţă primordială pentru triumful libertăţii şi demnităţii umane.

* * *

Opera critică uriaşă a doamnei Zenaida Hippius e de multă vreme intim legată cu opera lui Merejkowsky. Ele se sprijină reciproc prin spiritul care le însufleţeşte şi alcătuesc un ansamblu literar, cu toate opoziţiile individuale.

Ca sub acţiunea celei mai mici picături de esenţă incoruptibilă şi violentă, viciul, boala, aberaţia, sunt divulgate în atingere cu acest creer extraordinar, dotat cu precizie şi vigoare, cu fineţă şi imaginaţie poetică.

Critica doamnei Hippius e nemiloasă, ea zmulge vălurile pentru a da pe faţă minciuna, ignoranţa, neantul sau plină de graţie afirmă un „da" interior, pentru a încuraja pe cei tineri şi a deschide calea operelor noui. Poeta Hippius când ne vorbeşte în versuri sau în proză de ceiace o doare sau o încântă, posedă de asemenea o artă admirabilă, limpede şi adâncă.

A apărut până acum în limba franceză (Bossard, Paris) numai *Păpuşa diavolului,* o culegere de nuvele. In curând vor apare două romane în care autoarea studiază anumite probleme sexuale în toată acuitatea lor. — *A.*

MAGAZINUL de MUZICA
La MIGNON
Bucureşti, Pasagiul Vilagros No. 5
peste drum de Prefectura Poliţiei
în vederea Sft. Sărbători de Paşte
MARE REDUCERE DE PREŢURI

Gramofon de Voiaj	Lei 2200	Note Muzicale
„ „ voiaj mare	„ 3000	Viori dela 350 în sus
„ „ Masă	„ 4500	Mandoline, Coarde
„ „ Mare de masă	„ 6000	Reprezentanţa Pianelor
„ „ de Salon Dulap	„ 9000	Fr. Liehr Lignitz
APARATE (Columbia Polidor		
şi PLACI (Dulceto Parlophon		

Inlesniri de plată

ÎNSEMNĂRI

Albrecht Dürer

S'a comemorat al patrulea centenar al lui Albrecht Dürer, acela care, după cum afirmă Elie Faure, a fost cel dintâi dintre Germani, expresiunea complectă și cea mai înaltă a vieții și a secolului german.

Nicăeri aiurea, nici în Franța, nici în Flandra, nici în Italia nu e cu putință să se găsească un reprezentant mai tipic de artist erudit, în vremea lui, care să fi încercat studiul tuturor fenomenelor în acelaș timp și să fi acumulat cu o înfrigurare tot atât de dezordonată rezultatele cercetărilor sale.

Albrecht Dürer, fiul giuvaergiului cizelator de metale prețioase, a uimit din cea mai fragedă copilărie prin surprinzătorul său talent la desen. Tatăl lui l-a trimis să învețe la cel mai de seamă meșter de pe atunci, la pictorul Wolgemut.

Era pe la începutul secolului al cincisprezecelea. Pretutindeni artele plastice erau în floare.

Albrecht Dürer — Autoportret

Pictor, gravor, ilustrator, Albrecht Dürer și-a închinat întreaga viață artei.

El închide în opera lui credința evului-mediu, simbolismul obscur și bogat, — nelinișțea Renașterii, simțul perspectivelor nesfârșite care se deschid înaintea spiritelor superioare, voința neobosită de a ști.

O curiozitate arzătoare face dintr'însul ca și din Leonardo da Vinci — pe care îl amintește prin atâtea laturi comune, dar care a încercat cu mai multă luciditate să-și creeze o metodă — un fel de geniu de labirint, un fel de geniu universal, aproape bizar, în fața căruia toate drumurile cugetării se înfățișază în acelaș timp.

E, după cum spune Elie Faure, un fel de Crist savant, care caută mântuirea lumii prin studiul îndârjit al aspectelor ei.

Albrecht Dürer a străbătut toate lumile, urmărind o iluzie pe care n'a putut niciodată s'o prindă... — *B.*

Poezii de cafenea

Cităm din „Universul Literar“ primele două strofe dintr'o „poezie“:

In pădurea de pini, cu greeri ce cântă pe ramuri,
Străluce prin vrejuri în marmoră albă și nouă,
— Cu fine coloane săpate în insula Paros,
Altarul zeiței, ce scutură norii și plouă.

E Maia, cu pletele negre și ude de rouă,
Ce-ascunsă prin tufe de ismă, c'o trestie în mâini,
Isbește în broaștele pline de aur, ce sună,
In nopțile limpezi, când ceru-i topit în fântâni.

„Poetul“ — cu toată libertatea-i de divagare — are, totuși, unele limite fixate de realitate.

Astfel nu se poate susține că sculptorii elini s'au instalat în insula Paros, de unde se extrage marmora... și-au făcut acolo ateliere... au sculptat statui și „coloane fine“, pe cari le-au transportat apoi în toate părțile.

Nu se poate susține nici că „greerii cântă pe ramuri“. Nici experiența proprie de pescar și vânător, nici ancheta făcută printre oamenii dela țară, nici studierea enciclopediilor și a tratatelor de specialitate — nu ne-au făcut să descoperim greeri pe copaci. Am găsit greeri în iarbă, în pământ, după sobă... oriunde, domnule autor, numai pe ramuri nu! Poate „poetul“ i-a auzit și pe ramuri. Constatarea d-sale îmbogățește știința, nu însă și literatura cu poezia de mai sus.

Și nu se poate susține nici că o persoană, și încă cu o trestie în mână, s'ar putea ascunde „prin tufe de ismă“. Persoana în chestie s'ar vedea dela pulpe în sus, plus trestia. Ascunsul nu i-ar servi la nimic. Iar isma nu-i prielnică nici pentru vânatul de broaște...

Poeziile cu natură nu pot fi făcute la cafenea, după o viață de asfalt. E nevoe să fi gîdilit cu un pai greerul la subsuoară și să fi luat o steblă de ismă de pe câmp — nu dela vânzătoarele de pe Calea Victoriei.

Iar când te atingi de chestii istorice, nu poți să le descifrezi în fundul ceștei de cafea neagră — ci numai în bibliotecă.

Și — după toate acestea — mai ai nevoe și de talent.

Progres

„Universul Literar“ are o secțiune de poezie, împărțită în două: compartimentul poeților consacrați și compartimentul „începătorilor“...

Ultimul număr al acestei reviste săptămânale n'are nici un „începător“, ci numai scriitori vechi și buni, — și anume: Andrei Tudor, Const. Argeșanu, V. Fl. Lăzărescu și Ioan C. Georgescu...

Sântem cei dintâiu care să recunoaștem progresul.

Remediu

„Căci nu se poate tăgădui, — spune undeva d. Camil Petrescu, — că teatrul românesc a ajuns azi într'un grad de decădere care trebue să ne îngrijoreze pe toți“.

Propunem drept remediu: să se mai joace „Mioara“ d-sale...

Subversiv

In „Țara Noastră“ (revista dela Cluj cu un soldat crăcănat pe coperți) d. Oct. Goga, — care până mai eri confisca și cenzura ziare, făcea percheziții, aresta și punea la închisoare pe cei învinuiți de acțiune „subversivă“, — a fost și d-sa... **cenzurat**, bine-înțeles în virtutea acelorași principii patriotice.

După această cenzurare, ne-a intrat un ghimpe în inimă: vra-să-zică și d. Goga e puțin „subversiv“, ceva „anumit“ și oleacă „bolșevic“...

Nu mai știm ce să credem despre țara asta.

Dacă nici pe d. Goga nu se poate conta...

O problemă

D. Oct. Goga a pus cu „Meșterul Manole“, — cum spune chiar d-sa în „Țara Noastră“, — „o reală problemă de gândire în societatea românească“.

Oricât am căutat să ne ridicăm până la simbol, n'am putut să ne alungăm din minte personagiile care rezolvă în piesa d-lui Goga o chestie reală de inimă: un sculptor — pentru artă — își nimicește dragostea, alungă o femee iubită (înșelată și compromisă de dânsul), răspunzând cu baliverne de ceai literar la suferințele ei omenești.

Am făcut asupra acestei „probleme“ o anchetă.

Am întrebat pe mai mulți dintre cei mai mari scriitori ai noștri (a căror operă dacă ne-ar lipsi, — am fi împuținați sufletește): ce-ar face ei într'un caz similar? Și-ar călca în picioare ființa iubită? Ar lăsa-o să li se svârcolească la picioare? Și-ar sacrifica copilul, nevasta, mama — pentru artă?

Scriitorii chestionați — scriitori autentici — ne-au răspuns în acelaș fel: — N'am șovăi o clipă. Am renunța la artă. Am zvârli în foc tot ce am scris și n'am mai scrie un rând!

Iar un scriitor, vorbindu-ne de o boală în familie, ne-a spus: — Am trecut prin frigurile sinuciderii...

Dar acestea-s realități brutale, jurnal intim de familie — nu simbol, nu foc sacru, nu drepturile imprescriptibile ale artei, nu „țâțâșoara“ nevestei „Meșterului Manole“.

Către colaboratori

Primim ades dela colaboratori indicații asupra locului de dat operelor d-lor: pagina I, coloana I...

Ținem să declarăm cu acest prilej că, pentru noi, toate paginile sânt deopotrivă de onorabile (de pildă chiar redactorul foii scrie mai totdeauna pe ultima pagină!).

Dacă numai pagina I ar fi loc de cinste, și numai coloana I, — cum în fiecare număr avem vre-o 16 colaboratori, — ar însemna că jignim la fiecare număr vre-o 15 persoane.

Paginația o facem după necesitățile technice, cu sfoara în mână și priviți peste umăr de d. *Vasile Dumitrescu*, șeful secțiunii tipografice care se ocupă cu „Adevărul Literar“ și care potrivește operele cu o riglă de fier. Operele ce nu-i vin la măsură, d-sa le respinge de pe pagina întâia — chiar dacă ar fi vorba de d. M. Sadoveanu: — *Trece-l în pagina a cincea!* (Astfel, dintre colaboratori d. Sadoveanu, din pricina proporțiilor bucăților d-sale, a fost plasat veșnic spre „coadă“. Ar însemna — nu-i așa? — că nu-l apreciem).

Astfel stând lucrurile, rugăm pe colaboratori să se consoleze: nu încap toți într'o coloană pe prima pagină!

Și luând pilda d-lui Sadoveanu, cum și zicala: „omul sfințește locul“ — îi rugăm să ne trimită mai departe materie. Ii vom publica unde vom putea. Pentru noi însă, toți sânt de pagina întâia, coloana întâia...

M. SEVASTOS

Citatele

La exemplul adus de noi, din versurile lui Gheorghe din Moldova, pentru a arăta d-lui dr. Calistrat Șotropa, că forma *buzunări* are aceleași drepturi cași *buzunare*, — d. D. V. B. aduce, în numărul trecut al „Adevĕrului literar“, o nouă pildă, convingătoare, și câteva considerațiuni pornite dintr'o mică neînțelegere:

1. NEINȚELEGEREA: d-sa caracterizează drept „licență“ ceeace noi numeam *libertatea* ce și-o ia poetul nu față de limbă, ci față de fixitatea unora dintre regulele gramaticelor, — libertate de care (spuneam) scriitorii consacrați se folosesc ajutorați fiind *„de mlădioșia și varietatea limbii vorbite“.*

2. PILDA: Domnul *D. V. B.* citează, în sprijinul formei „buzunări“, niște versuri populare moldovenești:

Logofete brânză 'n brâu,
Lapte acru 'n călimări
Foc și amar în buzunări.

Exemplul e, în adevăr, concludent. Dar întrucât ar fi fost mai puțin probant dacă, în rândurile amintite, s'ar fi petrecut următoarele *remanieri:*

Cui în loc de „brâu“
Chiu în loc de „foc“
Vai în loc de „amar“
Prin în loc de „în“,

astfel ca versurile să sune:

Logofete brânză 'n cui
Lapte acru 'n călimări
Chiu și vai prin buzunări?

Trecută prin pana lui Creangă, zicătoarea poporană a câștigat, credem noi, în popularitate; și, odată cu dânsa exemplul cu *„buzunări“* a devenit și mai doveditor.

Să facem, însă, o presupunere suplimentară. Să ne închipuim că noi am fi alcătuit un manual de gramatică și că drept plural al cuvântului *buzunar* am fi dat *numai* forma *„buzunări“;* iar d. Calistrat Șotropa sfios și rugător, ni-ar fi propus și forma *„buzunare“*. Oare dacă această rugăminte, d-sa ar fi sprijinit-o prinntr'un citat din Anton Pann, îl puteam învinui de „neconcludență“? Uit'te, de o pildă ce frumos și elegiac proverb îi vine într'ajutor formei „buzunare“ în *Povestea vorbei:*

Când nu-ți sună'n buzunare
Pătimești de gălbinare
Și de friguri grele'n pungă
Cu scuturătură lungă.

Unde mai pui că termenul *gălbinare*, Anton Pann îl tălmăcește prin jocul de cuvinte: *„galbeni n'are“.*

Dece i-am spus d-lui D. V. B. toate acestea? Ca să-i arătăm că exemplele bune din bunii autori *pot* fi mărturii, vrednice de luat în seamă, în chestiuni de controverse gramaticale.

Pentru amândouă

Fiindcă vorbirăm de Gh. din Moldova, nu credeți că volumul acestui poet — volum scos acum aproape două decenii de „Viața Românească“ — s'ar cuveni să fie retipărit?

Această retipărire am dori-o cu note, cu compararea diverselor variante etc.

Iată o pildă:

„In Românulu literar“ din 1891,—no. 5 dela 11 Februar (23 Febr. st. n.) v. pag. 36, — dăm peste acea minune de slobodă și mucalită „galanterie“ intitulată *Floarea:*

Vine lelea din Vaslui
Pe spinarea murgului,

Colo 'n vale moș bătrân
Pune lelei mâna 'n sân.

— Dela târg ce-ai târguit
Floareo, bun de vămuit?

— Două ploște mărunțele
Lapte dulce-aduc în ele.

— Sparte's, Floareo, ploștele
Uit'te, cură laptele...

— Ba nu curge, nici nu pică,
Ci șezi bine, moșulică,
Că-s cu roș pecetluite
Dela mama dăruite!

In volumul editat de „Viața Românească“ aceeaș poesie (cu titlul: Vamă) are următoarea înfățișare:

Vine Lica din Vaslui,
Dela spartul târgului,
Pe spinarea murgului.

Colo 'n vale, moș bătrân
Fetei vâră mâna 'n sân.

— Dela târg ce-ai târguit,
Lico, bun de vămuit?

— Ia, și eu, niscai ulcèle,
Lape dulce-aduc în ele!

— Da's dogite, fato, rău...
Curge laptele părău!

Vorba moșul n'o gâtea,
Lica ici, Lica colea,
Valea 'n urma-i chicotea.

Pentru care din două — pentru „Floarea“ sau pentru Lica — optați D-voastră?

Noi optăm pentru amândouă. — B. LAZAREANU

MĂRUNTE

IN ȚARĂ. — Sâmbătă 7 Aprilie 1928, s'a inaugurat la șosea expoziția anuală obicinuită a Salonului oficial.

Au vorbit domnii Ion Minulescu și I. Theodorescu-Sion, arătând însemnătatea și rostul expoziției.

— Adevărul Literar va începe publicarea unei serii de note, impresiuni și amintiri ale d-lui Liviu Rebreanu.

— In cursul acestei săptămâni va apărea lucrarea d-lui R. Cioflec „Pe urmele Basarabiei“. (Note și impresii din revoluția rusească), Edit. „Cultura Românească“.

In străinătate. — „Săptămâna sfântă la Sevilla“ e titlul ultimei lucrări a fraților Tharaud. De astă dată, scriitorii aceștia, a căror odisee multiplă ne-a dat atâtea surprize și emoții necontenit împrospătate, ne oferă un tablou plin de strălucire al Spaniei, în care viziunea pitorească a lucrurilor face și mai luminoasă cugetarea, menită să sugereze o puternică impresie de culoare și de adevăr.

Editura „CUGETAREA“ București, Mătăsari 23

Director — Proprietar:
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Ultime noutăți apărute:

Pierre Louis:	Afrodita	60.—
M. Artzibașew:	Sanin	58.—
Delafras:	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki:	Mama (Ed. II-a)	38.—
Maurice Dekobra	Cu Inima Intristată (Ed. II-a)	55.—
	Madona din Tren	58.—
	Gondola cu Himere	58.—
Marcel Prevost	Scrisori de Femei	48.—
Iules Verne:	Ocolul Pământului (Ed. II-a)	25.—
Raymonda Machard:	Cucerirea (La Rossession)	sub presă

PIANELE și PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume
mondial,
fiind cele mai
perfecționate
LARGI
INLESNIRI
DE PLATĂ
Depozitul general
pentru România
BUCUREȘTI
Calea Victoriei, No. 77

Telefonul

Intre Europa și America se vorbește la telefon.

— Mă întreb: de ce se încăpățânează oamenii să treacă Atlanticul... când se poate foarte bine telefona.

(L'Oeuvre)

Cel mai bun mijloc

— Du panerul cu fructe la adresa asta. Nu ți se pare prea greu?

— De-ocamdată...

(The Humorist)

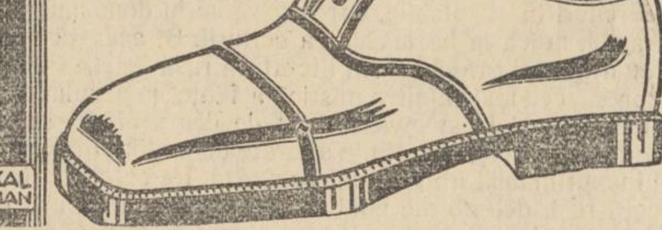
Idee

Ea. — Nu înțeleg cum ți-a venit ideia s'o iei de nevastă.

El. — N'am avut eu ideia... ci ea!

ÎNCĂLȚĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43

TIP. „ADEVERUL“ S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No 385

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 22 Aprilie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Despre stil, şi nu despre altele

Despre nişte note ale mele asupra problemei stilului scrie o revistă literară din Bucureşti câteva scurte observaţii care, după judecata mea, sunt deosebit de interesante pentru toţi cei de meseria noastră. Recenzentul are credinţe literare altele decât ale mele, şi totuşi se ocupă de mine cu atât de îngăduitoare inteligenţă, încât ajunge până la elogiu. Nu pentru mulţumirea mea, care numai pe mine mă priveşte, pomenesc aici această particularitate, ci fiindcă este, în general, un simptom de preţioasă sănătate a spiritului, când oameni tineri dovedesc puterea de a distinge până la nuanţe părerile şi persoanele, apărându-şi cu stricteţe claritatea gândirii de confuziile perfide sau grosolane ale sentimentului.

* * *

Din această recenzie aflu că, „cea mai tânără emisiune de scriitori români renunţă la inutila îndeletnicire de a aranja cuvinte simetric şi muzical."

Condamnarea rostită aici păcătuieşte, mi se pare, prin generalizare exagerată. De ce şi din care punct de vedere putem numi *inutilă* aranjarea simetrică şi muzicală a cuvintelor? Aranjarea simetrică şi muzicală a cuvintelor se numeşte obişnuit vers, câteodată şi proză ritmică. E drept că, în afară de funcţiunea lui mnemotehnică (din ce în ce mai părăsită, de altfel) versul poate să fie declarat *inutil*. Ar fi însă temerar să facem aici profeţii, să afirmăm, de exemplu, că versul va trăi veşnic printre acele inutilităţi în care inevitabil se risipeşte o anumită parte din activitatea noastră mintală. In secolul trecut, pozitivişti fanatici au profetizat, mi se pare, moartea apropiată a versului; astăzi versul e tânăr şi verde ca şi cum s'ar fi născut în zilele noastre... Insă nu cred că recenzentul s'a gândit chiar să condamne în total poezia în versuri. Mai probabil este că va fi vrut să declare inutilă, între altele sau poate chiar în primul rând, proza lui Flaubert. Dar şi aici nu pot să nu repet întrebarea: de ce şi din care punct de vedere o astfel de proză poate fi declarată *inutilă*? Şi acum putem complecta întâmpinarea: cum se justifică, considerată ca obiecţie, ideia de *inutilitate* în domeniul în care ne găsim?

Şi de loc nu e o ceartă pe cuvinte.

Recenzentul meu vorbeşte despre o „literatură de explorare în viaţă şi în mişcare." Prea abstract pentru mine. Anchetă psihologică sau socială, cu scop doctrinar, costumată într'o fabulă cu nume proprii închipuite şi dialog stilizat caracteristic? Care-i scopul şi *utilitatea* unui asemenea carnaval? Nu-i o asemenea suplimentară „aranjare" a „explorărilor în viaţă" o *inutilitate* patentă? Şi nu face o absolută greşală de formă — şi prin urmare de sinceritate — Monsieur Beyle, când recurge la roman şi nuvelă numai pentru a face oarecum cu ochiul unor persoane cunoscute, sau, mai special uneori, pentru a trezi remuşcări în sânul unor graţioase doamne care au avut frivolitatea de a fi crude sau ingrate cu Monsieur Beyle? Nu era indicat şi de estetică şi de eleganţa vieţii, într'un caz ca acesta de pur „egotism", să scrie Monsieur Beyle direct memorii în numele său propriu, sau, dacă şi aceasta i s'ar fi părut artificial, să scrie scrisori persoanelor care-l interesează şi pe care vrea să le intereseze?

In prefaţa la *„Chérie"* Edmond de Goncourt a dezvoltat programul unei literaturi care, dacă am înţeles bine textul recenzentului meu, s'ar putea exact numi „literatură de explorare în viaţă şi mişcare". Această prefaţă arată, fără să vrea, contrazicerea ireductibilă în care se prind artiştii cu intenţii ştiinţifice. Este o poziţie radical falsă, în care cade orcine aranjează fabule, iar în fond face pe informatorul social ori psihologic, sau pe memorialistul la persoana întâi; omul îşi deformează vederea prin asemenea optică şaşie, iar efectul expresiv nu poate fi decât esenţial hibrid.

Flaubert afirma că o frază fonetic urîtă e şi lăuntric falsă. Acest om avea adesea vorba exagerată; şi se va zice că între sonorităţi şi înţelesuri o asemenea legătură aproape misterios fatală nu se poate constata. Dar aici este vorba de falsitate *artistică*. Frază *urîtă*, muzical *falsă* este aceia care face să se poticnească atenţia cetitorului, şi impresia de artă este o stare de atenţie eminent armonică în toată complexitatea amănuntelor psihice şi fizice cu care suntem solicitaţi.

Cu totul alt lucru este, că Flaubert a practicat câteodată „caligrafia", cum se exprimă recenzentul. Din nota mea, de care se ocupă, a văzut, îmi închipui, că sunt de acord cu D-sa asupra „caligrafiei"; şi, dacă nu greşesc, am dat acolo, din Stendhal, exemple de „scris frumos" de o calitate la care nu cred să fi căzut Flaubert vreodată. Poate felul cum am întrebuinţat eu cuvântul „stil frumos" a fost pe alocuri defectuos şi pricinuitor de confuzie. Insă ceiace am scris mai demult despre „caligrafiile" lui Renan poate face, cred, deplină claritate între noi.

Tinerii artişti francezi condamnă pe Flaubert pentru câteva linii de „caligrafie", şi închid cu energie curioasă ochii la mormanele de melodramă „caligrafiată" din Balzac, care fac desperarea oricui ştie să admire capacităţile geniale ale artistului acestuia fără noroc. Aceşti artişti spun ce vor, şi lucrează aşa cum îi duce natura proprie şi tradiţia artistică franceză. Dacă Valéry ar vrea să proclame că socoteşte arta lui identică acelei a lui Boileau, dacă Gide vrea să creadă că *„Prométhée mal enchaîné"*. *„Paludes"*, *„les Faux Monnayeurs"* sunt balzaciene, sau stendhaliene, iar Cocteau, făcând pe profetul lui Balzac şi al lui Beyle, scrie totuşi *„Thomas l'Imposteur"*, o compoziţie care strălučeşte de îngrijire clasică, — accesele lor teoretice ne amuză, iar practica lor, eminent artistică, ne încântă. Mie cel puţin îmi pare o simplă glumă, când astfel de oameni vorbesc, caşi cum pentru dânşii n'ar fi existat mult batjocorita şi adesea atât de prost înţeleasa artă pentru artă, n'ar fi existat simboliştii, sau amănuntul care s'a numit „l'écriture artiste".

* * *

„Cea mai tânără emisiune de scriitori români" vrea oare să adopte, cu doctrinară gravitate şi fără rezervă critică, un stendhalism sau un balzacism pe care artiştii francezi actuali de care vorbim îl afişează ocazional în teorie? — Cred că aceasta ar dovedi, înainte de orice, că încă ne ţinem cu o frică puţin elegantă de orice ni se pare a fi ultimul *article de Paris*. Aici îmi iau voe să corectez pe recenzent: în vagonul de dormit, în Palace şi în cluburile sportive se ceteşte Paul Morand, Kessel, du Gard, şi chiar — mă întreb îngrijorat: de ce? — *„Corydon"*, *„l'Immoraliste"*, *„Si le grain ne meurt"*, şi, în general, *la Nouvelle Revue française*, dar nici decum Flaubert sau Chateaubriand. — Şi, în treacăt: când d. de Chateaubriand face peizaj şi lirism în faţa naturii sălbatice, cum ar putea să scrie altfel decât colorat şi sonor? Urât, adică fals, e stilul acestui domn, atunci când întrebuinţează mecanic aceiaşi vorbire pentru stări sufleteşti, pe care nu le-a încercat vreodată în intimă cunoaştere, ci se trudeşte numai să şi le atribue prin poză, ca să-şi tămâeze în public propria persoană. Nu m'aşi fi aşteptat ca recenzentul meu să uite această deosebire, şi nici să creadă că eu aşi recomanda „stilul frumos" *à la Renan*, în general, şi încă mai puţin, în special, stilul frumos al lui Alecsandri şi al lui Duiliu Zamfirescu.

Sporadicele preferinţe pe care Gide şi Cocteau le dedică memoriei literare a lui Balzac şi Stendhal sunt un fel deghizat de a condamna acel stil frumos; astfel înţelese, preferinţele acestea sunt bune astăzi pentru toată lumea.

Insă, dela Paris, pachetele de cărţi aduc la Bucureşti şi admiraţiile Stendhal-Clubului sau prelungirile lor actuale... Francezii au pentru un anumit fel de admiraţie epitetul *niaise*. Probabil că nu ştiu de ajuns româneşte, ca să găsesc cuvântul potrivit din limba noastră — *prostănac* are un accent brutal căruia îi lipseşte nuanţa corespunzătoare în francezul *niais*. — Cu Balzac se practică o analoagă tămâere nedesluşit emoţionată; figura artistului dispare într'un foc bengal gras de biografie sentimentală.

E nevoe să reamintesc recenzentului meu că, pentru criticul şi istoricul artei literare, nu omul, ci pagina, capitolul, cartea deosebită, nu extaze ridicate din vagi idei despre genialitate şi din naivă curiozitate pentru „vieţi" interesante, ci impresia preciză a detaliului de artă constitue obiectul şi hotărăşte planul intelectual în care acest obiect trebue să fie considerat.

In adevăr, nu se teme recenzentul că în aceste două modele, problematice prin însăşi complexitatea lor, stă un pernicios îndemn la diletantism cu pretenţie de artă, şi nici decum în Flaubert, pe care d-sa îl numeşte „factice şi uşor"? In adevăr crede d-sa că pentru literatura noastră e bine sau chiar de grabnică nevoe să treacă, peste problemele fundamental artistice, la ceiace pare a fi ultima ordine de zi a Parizienilor secular şi extrem disciplinaţi, şi probabil obosiţi de atâta disciplină estetică? Şi nu bănueşte că asemenea fricoasă ţinere de pas cu Parisul ar putea să dea, la noi, sub pretextul unei „literaturi de explorare în viaţă şi mişcare", nişte regretabile mofturi de autobiografie foarte grosolan „caligrafiată"?

* * *

Intocmai ca tînărul şi răutăciosul meu amic Ralea, recenzentul meu din Bucureşti îmi proroceşte că voiu sluji de călăuză unor elevi din academiile de dans şi alte academii serale.

— Se poate. — Consecinţele faptelor omeneşti sunt incalculabile.

Lipsca, Martie 1928.

PAUL ZARIFOPOL

Traian Cornescu — *Portret*

„Album zoologic"

Simfonie 'n alb

Iarna cu unelte ce le-a strâns grămadă:
Ace reci de ghiaţă, aţă de zăpadă,
Coase'n depărtare mătăsosu-i tiv;
Şi în zări cu falduri albe de cearceaf,
Stând în şir pe fire lungi de telegraf,
Vrăbiile-s note pe un portativ.

In decorul vremii aspru, îngheţat,
Cu luciri sticloase — orizont ciudat
De cristal, hermină şi fîşii de ger —
Iarna cimentează lespezi de cavou;
Corbii bruni — mătănii — risipiţi pe cer,
Orhestrează ritmic un strident ecou:
— Stropi de nostalgie şi dieji ce curg —
Aducând pe-aripe
Clipe
De amurg...

Seara cade calmă cu vestmânt de ceaţă,
Intinzând în zare straniul său dig,
Pe când luna care a 'ngheţat de frig,
E pe cer sculptată ca un bloc de ghiaţă...

ALEXANDRU BILCIURESCU

G. Petraşcu — *Natură moartă*

INEDITĂ

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

de RADU ROSETTI

Hascal Haimovici ţinea la 1842, orânda rateşului mare al moşiei Păstrăveni, care se află în târguşorul cu acelaş nume, aşezat precum se ştie pe malurile Tazlăului Sarat, în ţinutul Bacăului. Ţinea acea orândă numai de puţină vreme, după ce scosese dintr'însa pe Lazăr Herşcovici, *alias* Lăzărică, iar acesta o avea de la înfiinţarea târgului, cu vre-o şaisprezece ani mai înainte. Lăzărică ţinuse acea orândă pe preţ de nimica, din bunăvoinţa vechilului moşiei, căminariul Ienacache Clocitu, bunăvoinţă câştigată prin darea unei frumoase filodorme. Hascal Haimovici, pus de rude şi prieteni în cunoştinţa marilor câştiguri ce le realiza Lăzărică din Rateş cu care umbla şi otcupul (accesul) târguşorului se dusese la Ieşi, la hatmanul Iancu Trotuşanu, stăpânul moşiei, şi-i oferise, pentru orânda ce expira peste câteva luni, un preţ care, dacă era împătrit cât acel ce-l plătea Lăzărică, îi lăsa totuş o foarte frumoasă margine de câştig. Hatmanul se grăbise să primească acest spor, nu tocmai mic, de venit, spre marea ciudă a căminariului şi mai ales a lui Lăzărică care, fără a pierde timp, a tras pe Hascal în judecată înaintea rabinului de la Buhuşi. Dar Hascal era bărbat deştept, ştiind să se descurce în toate împrejurările vieţii, în stare să câştige nu numai bunavoinţa unui judecător moldovan din vremea lui Mihai Vodă Sturdza, dar şi acea a unui rabin. A scăpat cu o neînsemnată despăgubirie bănească către Lăzărică şi o foarte mică amendă în folosul sinagogei din Păstrăveni.

Hascal, în momentul când începe povestirea mea, era un Evreu de douăzeci şi opt de ani, înalt, bine făcut, cu o faţă având trăsături regulate, chiar frumoase, luminată de ochi mari, negri şi sclipitori de deşteptăciune, încadrată cu păr negru ca pana corbului şi cu o barbă mătăsoasă de aceeaş coloare, totdeauna curat îmbrăcat, chiar cu îngrijire.

El se născuse în târguşorul Telineştii din ţinutul Orheiului, în Basarabia şi fusese recrutat în oastea împărătească. Fusese incorporat într'o formaţiune sanitară şi ajunsese destul de repede subofiţer. In urma unei afaceri de furnituri farmaceutice, în care superiorul său direct găsise că şi-a făcut o parte prea mare, micşorând în chip simţitor câştigul la care acel superior se credea îndreptăţit, a fost trimes drept pedeapsă ca soldat de rând, într'un regiment în garnizoană la Cameniţa, de unde s'a grăbit să fugă în Bucovina, iar de acolo să treacă în Moldova.

Hascal era un bărbat deosebit de ager şi de deştept, apoi avea la dânsul două mii şi câteva sute de carboave adunate în armată şi, lucru încă mai de preţ, o caldă recomandaţie dela un zaraf din Chişinău, rudă cu dânsul, către o casă mare din Ieşi. Aceste două însuşiri l'au pus în stare să se căsătorească cu fata unui negustor din Bacău care, pe lângă o zestre de cinci sute de galbeni austriaci, zimţi şi fără bortă, număraţi în ziua căsătoriei, mai era de o frumuseţe cu totul neobişnuită: Sara avea un cap de femeie din biblie pe un trup de zeiţă. Apoi Sara mai era o femeie cinstită, blândă, bună şi gospodină harnică care iubea din suflet pe frumosu-i bărbat.

Dar dacă Hascal iubia şi el pe Sara şi doară cum era să nu iubească pe o asemenea minune de frumuseţe şi de bunătate, era departe să-i păstreze aceiaş credinţă. Hascal luase în armată în această privinţă, nişte obiceiuri cu totul *cazone*. Fiind bărbat frumos şi „fercheş", care mai câştiga bani buni, era totdeauna bine văzut de sexul frumos din garnizoanele prin cari trecea, nu numai de Evreice dar şi de creştine. Şi, dela venirea lui în Moldova, rămăsese credincios obiceiurilor luate în serviciul pravoslavnicului împărat, iar căsătoria, cu toată frumuseţea strălucitoare şi cu toate bunele însuşiri ale tinerei soţii, nu izbutise să schimbe, decât pe scurtă vreme, acele deplorabile obiceiuri.

După două luni de căsătorie, soţia îl surprindea într'o seară, în ceairul din dosul casei, în tovărăşia unei neveste a cărei reputaţie n'ar fi putut să lase Sarei nici o îndoială despre necredinţa lui Hascal, chiar dacă atitudinea în care îi surprinsese n'ar fi fost de natură să nu-i mai permită vr'o iluzie. Foarte nenorocită simţitu-s'a când s'a încredinţat cu ochii că Hascal, cel frumos şi bun de gură se iubeşte şi cu altele, dar fiind femeie blândă şi iubitoare, în urma făgăduinţelor lui că asemenea lucru nu i se va mai întâmpla, l'a iertat. Dar în curând l'a prins cu alta, iar prin Ruhăla o fată a lui Lăzărică, mai aflat-a că mai sunt multe cari au parte de desmierdările lui, pe scurt, chiar în ziua în care se împlinia anul de la căsătorie, Sara prindea pentru a noua oară pe Hascal asupra faptului necredinţii. Bună era ea şi cinsită, dar de astă dată uitatu-s'au la el nu cu jale, dar cu mânie şi i-a spus:

— Ia seama, dacă te mai prind, fac şi eu la fel ca tine!

Dar el, încredinţat de firea ei cinstită, n'a crezut-o.

Indată după aşezarea lui în rateş, Hascal se apucase de negustorie în stil mare. Dugheana rateşului, care în vremea lui Lăzărică era sărăcăcios aprovizionată, a fost umplută de noul orândar cu feliu de feliu de mărfuri, cumpărate în câtimi mari ceiace, deoarece le cumpăra mai ieftin, îi permitea să le şi desfacă cu preţ mai mic. In curând toate satele de pe împrejur se învăţase să cumpere cele de trebuinţă numai la Păstrăveni, la giupânu Hascal, unde le găsea tot atât de ieftine şi de bune ca la Bacău sau la Târgul Ocnei, fără a mai fi siliţi să piardă două zile cu dusul la acele oraşe şi cu întorsul. Apoi, folosindu-se de ajutorul ce i-l dădea socru-său, om cu credit în străinătate, a adăugit la vânzarea cu amăruntul, în dugheană,

(Continuarea în pag. II-a)

şi aprovizionarea cu *toptanul a* dughenelor dela crâşmele de pe împrejur. Aceste afaceri, bine conduse, au fost însoţite de speculaţii asupra vinului şi a rachiului. Dispunând de credit, atât prin legăturile lui cât şi prin ajutorul socru-său, cumpăra orice lucru era susceptibil să fie vândut cu folos: cherestea, draniţă, şindrilă, păcură şi câte altele.

Lăzărică se usca de ciudă văzând frumoasele foloase realizate de urmaşul lui, vrednicia acestuia şi prostia lui proprie.

Trecut-au doi ani dela căsătoria lor şi cerul nu le hărăzise decât o fată, lucru care tare-i supăra pe amândoi şi era privit, nu numai de ei, dar de toate cunoştinţele şi prietenii lor, ca un semn de supărare a lui Iahve.

Şi în acest timp faptele de necredinţă ale lui Hascal se ţineau lanţ.

Precum am arătat mai sus, stăpânul moşiei Păstrăvenii era hatmanul Iancu Trotuşanu, un urmaş direct al vechiului hatman Trotuşanu, al acelui din vremea lui Ştefăniţă Vodă, fiul marelui logofăt Alecu Trotuşanu, care se ştie că a jucat un rol atât de însemnat la începutul veacului trecut. Iancu era singur copil la părinţi şi din această pricină, răsfăţat din copilărie era deprins să-şi vadă împlinite toate voile. Cu mare nevoe izbutit-au profesorii ce logofătul Alecu îi ţinea în casă: abatele Trémond şi *lidascalul* chir Elefterie, să-i inculce, cel dintâi principii, dealtmintrelea destul de superficiale, de gramatică şi de ortografie franceză, cu rudimente de istorie, de geografie şi de aritmetică, iar cel de al doilea principii de *apla,* adică de grecească modernă, împreună cu foarte vagi noţiuni de literatură elină. Mai mult n'a putut pătrunde în capul urmaşului acestui neam strălucit care avea să moştenească o avere domnească. In schimb însă era bun la inimă, sincer şi generos. Apoi, la douăzeci de ani era o frumuseţe de tânăr, nalt, subţire, dar având totodată o înfăţişare plină de vigoare.

In timpul bejeniei familiei la Cernăuţi, Iancu, care la plecarea din Iaşi împlinea şasesprezece ani, a avut două aventuri galante cu nişte nemţoicuţe dela care învăţase o nemţească în care se putea exprima cu destulă uşurinţă şi, pentru pretinsa cinste pierdută a cărora, logofătul fusese silit să scoată din pungă nişte sumi de galbeni nu tocmai mici.

La descoperirea celui al doilea din aceste romane, logofătul Alecu şi logofeteasa Casandra, găsind că educaţia fiului lor este isprăvită, au congediat pe cei doi profesori cari au plecat, fiecare în ţara lui. In schimb au angajat, cu voia colonelului său, pe un subofiţer de ulani, spre a da tânărului Iancu excelente lecţii de călărie, de care a profitat foarte mult, trecând mai târziu drept unul din cei mai eleganţi şi mai îndrăzneţi călăreţi ai Ieşului.

Curând după întoarcerea familiei în oraşul de pe malurile Bahluiului, părinţii lui Iancu au vrut să-l căsătorească, dar tânărul s'a opus acestui pas cu hotărîre: Ii plăceau mult femeile, dar nu-i plăcea de loc căsătoria. Plăcea şi el sexului frumos şi numele lui începuse să figureze în cronica scandaloasă a timpului.

Intrarea Ruşilor în ţară la 1828, priveliştea uniformelor şi a armelor strălucitoare, mişcările acelor trupe cari aveau pretenţia, nu tocmai neîndreptăţită, că ştiu să manevreze cu o preciziune tot atât de mare ca şi acele prusiane, au avut darul să trezească instincte ostăşeşti cari se vede că dormiau în inimile Trotuşănilor încă din vremea lui Petru Rareş. A declarat părinţilor că este hotărît să se facă oştean şi să intre în oastea împărătească. Dar, de astă dată, pentru întâia oară, Iancu, nu numai că nu s'a putut folosi de ajutorul logofetesei pentru a-şi îndeplini voinţa, dar a găsit într'însa cel mai înverşunat potrivnic al veleităţilor sale războinice. Ea s'a opus cu cea mai desăvârşită hotărîre unui pas care avea s'o facă să tremure în fiecare clipă pentru zilele odorului ei.

Iancu s'a văzut deci silit să renunţe la uniforma de oştean al lui Neculai Pavlovici. Dar în curând holera şi ciuma i-au răpit pe amândoi părinţii: Logofătul a fost una din cele dintâi victime ale molimii, logofeteasa l'a urmat cu două luni mai târziu.

Durerea lui Iancu fost sinceră, căci ei îi fuseseră nişte părinţi iubitori şi blânzi, a cărora grije de căpetenie era să-l vadă bine dispus şi mulţămit de viaţa ce se căzneau să i-o facă cât puteau mai plăcută.

Acuma însă devenise liber să-şi croiască soarta către care îl trăgea inima. Războiul se isprăvise, dar steagurile *polcurilor* împărăteşti tot mândre fâlfâiau, uniformele tot strălucitoare erau, şirurile oştenilor se mişcau cu aceiaşi preciziune la comenzile sonore. Iancu a intrat deci ca *iunker* într'un regiment de husari. Dar, după câteva luni, înfiinţându-se miliţia moldovenească, tânărul urmaş al Trotuşănilor n'a stat măcar o clipă la îndoială pentru a cere însumarea lui în unicul escadron de cavalerie ce-l cuprindea acel sâmbure de oştire, în care a fost primit cu gradul de *praporcic* (enseigne, Fähnrich). Când Mihai Sturdza s'a întors dela Ţarigrad spre a lua în mână frânele ocârmuirii Moldovei, a găsit pe Iancu Trotuşanu *leitenant.* Deoarece îi era rudă de aproape, l'a înaintat repede la gradul de căpitan, după un an l'a făcut maior, după altul polcovnic, iar la 1838, hatman, *gheneral inspector al miliţiei.* Aşa mergeau atunci înaintările şi aceia a lui Trotuşanu a fost departe de a fi excepţional de grabnică.

Dar puţine luni după ce a ajuns la gradul cel mai înalt la care putea s'ajungă un ofiţer moldovan, Iancu Trotuşanu, nu ştiu din ce împrejurare a pierdut favoarea domnească şi s'a văzut înlocuit prin altul în slujba hătmăniei, care atunci era contopită cu aceea de ministru de război.

L'a costat mult eşirea din hătmănie: iubea mult pompa militară, uniforma şi prestigiul ce aceasta i-o dădea în ochii femeilor, căci devenise şi mai înfocat iubitor al sexului frumos decât înainte de îmbrăţoşarea carierii armelor. Se bucurase de deosebite succese pe lângă o întreagă categorie de fiice ale Evei, unele din lume mare, altele, mai numeroase, din lumi mai mici, dar cari, şi unele şi altele, nu puteau rezista farmecului epoleţilor şi al galoanelor, zângănitului pintenilor şi târâitului săbiei. Şi hatmanul nostru, lăudăros din fire, povestea bucuros că, până atunci, nu se'ntâlnise cu fiinţă femeiască pentru inima căreia nu găsise accente care s'o facă să se'ndure în curând de suferinţele ce i le mărturisea. Dacă era lăudăros, mai era şi foarte vanitos, ca aproape toţi semenii lui; când nu găsea cine să-l laude, se lăuda însuşi. (Acuma, ajuns la bătrâneţe, când nu mai există boeri mari, mi-am putut da seama că nu numai ei erau vanitoşi, şi că boerii de fabricaţie nouă şi plebeiană nu lasă absolut nimica de dorit în această privinţă. Insă dacă Iancu Trotuşanu era vanitos, lăudăros şi iubitor pătimaş al sexului frumos, mai era bun la inimă, generos, desinteresat, o fire francă şi deschisă. Dar să mă întorc la povestea mea).

Precum am arătat mai sus, scoaterea lui din hătmănie îl jignise adânc şi supărarea l-a împins să rostească, faţă de lume, cuvinte mai mult decât nerespectuoase asupra domnului; răuvoitori s'au grăbit să le repete la curte, exagerându-le. Mihai Sturdza era deprins cu asemenea critici din partea boerilor nemulţumiţi, pe drept sau pe nedrept, pentru vr'o faptă a sa şi, de obiceiu, se arăta nepăsător faţă de cuvintele de ocară rostite asupra persoanei sau a faptelor sale. Dar de astădată cuvintele lui Trotuşanu îi fusese repetate într'un moment în care era cu deosebire rău dispus: a doua zi Iancu primea poruncă să părăsească Ieşul spre a merge să stee, până la nou ordin la moşia lui Păstrăvenii. Hatmanul s'a supus şi, după câteva săptămâni, Vodă i-a trimis răspuns că îl iartă dacă îşi exprimă, prin scris, părerea de rău pentru purtarea nerecunoscătoare avută faţă de el, care-i făcuse atâta bine. Lui Iancu îi era grozav de urît la Păstrăveni unde, ca distracţie n'avea decât vânatul, deosebit de îmbelşugat în munţii dela hotarul unguresc. Cu dragă inimă ar fi lăsat urşii, râşii, cerbii şi cucoşii de munte în pace, dar pasul umilitor de care era legată scăparea din acel surgun îi părea nesuferit. A răspuns printr'o viguroasă sudalmă naţională, însoţită de încredinţarea că:

— Să tot aştepte tâlharul de domn scuze din partea lui! Mai bine rămâne la Păstrăveni până la moarte!

Acest răspuns dat privighitoriului însărcinat de ispravnicul ţinutului să ducă hatmanului propunerea lui Vodă, a fost transmis acestuia în aceleaşi cuvinte în cari fusese rostit, fără ca nici măcar sudalma să fi fost omisă. Un moment domnul era gata să schimbe surgunul lui Trotuşanu la moşie în surgun la vr'o mănăstire depărtată, ca Slatina, Secul sau Soveja, dar el nu era omul asprimelor zadarnice: cunoscând pe văru-său, îşi zise că acesta nu are să poată răbda vreme îndelungată depărtarea de Ieşi şi de plăcerile lui.

Dar cât de înţelept şi de bun cunoscător de oameni era Mihaiu Sturdza de astădată se înşălă. Iancu Trotuşanu a rămas la ţară fără a face pasul cerut de vodă, deşi şederea acolo îi era grozav de plictisitoare, atât de plictisitoare încât, într'o bună dimineaţă, s'a auzit în Capitală şi la curte că acel duşman cumplit al căsătoriei s'a căsătorit cu Irina, fata postelnicului Costache Abaza, un boer de ţară, de neam vechiu dar sărac. Fata era o fiinţă frumoasă, blândă, bună şi bine crescută de o mătuşă, (căci era orfană de mamă), care-i dăduse aceiaşi creştere ca fiicelor sale, încredinţată unei minunate guvernante franceze. Această căsătorie a hatmanului Trotuşanu a avut loc cam un an după aceea a orândariului său, Hascal.

Iancu Trotuşanu a rămas credincios soţiei sale cinci luni întregi, după trecerea cărora a reînceput să frecventeze ţigăncuşele mai frumuşele din curte, fetele şi nevestele mai plăcute din satele învecinate. Aceste fapte de necredinţă le săvârşea, nu pentrucă hătmăneasa nu-i mai era dragă, sau pentrucă nu o mai găsea frumoasă, ci numai fiindcă-i trebuia omului schimbare, din obiceiu rău, din pricina unei creşteri care se resimţea de starea de barbarie în care zăcea încă ţara. (Mă tem că încă n'a eşit cu desăvârşire dintr'ânsa nici până astăzi.

Intâmplarea făcuse ca el să nu fi dat încă până atunci cu ochii de Sara lui Hascal Haimovici. Când, pentru întâia oară a văzut-o, a rămas absolut uimit de frumuseţea ei căci, dela căsătorie până atunci, bobocul de abia deschis se făcuse floare şi floare strălucitoare. Hascal nu suferise ca nevestei lui să i se taie frumosul păr castaniu deschis, potrivit unui obiceiu şi Sara nu purta deci oribila perucă obişnuită până mai deunăzi de Evreicile din Moldova — ci, numai de ochii lumii, când eşea din casă sau venea în dugheană, îl acoperea cu un tulpan foarte cochet legat. Acest fapt a dat belşug de ocupaţie familiei lui Lăzărică, dându-i chiar prilej să facă un denunţ rabinului, denunţ de urmărirea căruia Hascal din nou a ştiut să scape.

Pentru un bărbat cu firea lui Iancu Trotuşanu, mai ales când el este foarte bogat şi boer mare moldovan din vremea lui Mihalache Sturdza, a găsi că o femee este foarte frumoasă, însemna a dori s'o ţie în braţe şi a face îndată tot ce-i stă în putinţă pentru a-şi aduce pofta la îndeplinire.

Deabia ajuns acasă, a trimes să-i cheme pe baba Catrina, ţiganca care de obiceiu îi servea de curier de dragoste şi i-a poruncit să facă ce va şti, dar să-i aducă cât mai curând, în foişorul de lângă florărie, pe nevasta lui Hascal, Orândariul. La auzul acestei porunci, ţiganca, scărpinându-se în cap, a răspuns hatmanului:

— Ştii, cucoane, cu câtă grabă, cu câtă sfinţenie totdeauna m'am grăbit să-ţi împlinesc poruncile şi că, din mila domnului, până astăzi, n'o rămas nici una neîmplinită. Dar, de astă dată, mă tem să nu pot izbuti. Giupâneasa lui Hascal Orândariu îi jidoavcă cinstită şi celelalte jidoavce zic că ea se usucă după giupânul ei, cu toate că el umblă după toate fetele şi nevestele cărora nu li se pare păcat să umble cu dânsul. Apoi Hascal mai este negustor bogat. El o înşeală, dar n'o lasă să ducă lipsă de nimică. Dacă n'oi putea să izbutesc, te rog, cuconaşule, să nu mă ţii de rău, să nu te superi pe mine.

— Ba am să te ţin de rău şi am să mă mânii tare. Dacă până într'o săptămână nu mi-i fi adus-o în foişor, să ştii că te ridic de aici şi te trimăt tocmai la Iezureni, la turmele mele de porci, ca să faci mâncare porcarilor!

— Vai de sărăcuţa de mine! Nu-ţi face păcat să mă desparţi de copii şi nu mă înlătura dela slujba dumitale pentru a mă trimete tocmai la porci!

Şi ţiganca căzu în genunchi.

— Dacă vrei să rămâi aici nu este alt chip decât să-mi aduci, înainte de trecerea unei săptămâni pe nevasta Orândariului în foişor, înştiinţându-mă în dimineaţa acelei zile. Dar să ştii că dacă, la sfârşitul sorocului ce ţi-l dau, nu mi-ai făcut pe voe, a doua zi de dimineaţă pleci la Iezureni.

Şi, zicând aceste cuvinte, hatmanul a eşit din odae, lăsând ţiganca tot în genunchi şi bocindu-se.

RADU ROSETTI

(Urmează)

Proteza „Dentară“
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338/27

Amintiri vînătoreşti

Cei duşi

Ghemuiţi sub căruţă la umbră ori în vre-o colibă, vînătorii se odihnesc. Aşteptând răcoarea înserării, glumesc şi destramă firul amintirilor. Imaginile tovarăşilor duşi pe vecie, care au hălăduit cândva pe-aceleaşi meleaguri, apar clare în amintiri. Vînătorii vechi se înfăţoşează aşa cum erau ei, cu obiceiurile lor şi cu firea lor de puşcaşi. Amintiri pline de duioşie despre acei bătrâni vînători veseli şi cu inimile deschise, pe urmele cărora cei ce pomenesc vor călca cândva aceiaşi cale reintoarsă, făcând loc la rândul lor, tot pe aceleaşi meleaguri, altor vînători tineri.

Iată-l pe Ghiţă Perdeş. Scurtuţ de stat şi răpezit la vorbă. Umbla la vînat cu puşcă cu vargă şi cu torba lungă până sub genunchi. La brâu îi atârnau câteva pungi de pânză pline cu alice de toate mărimile: dela ploaie de prepeliţe până la poşte de cele mari. Când mergea, pungile acestea i se băteau mereu de pântece. Iar la atâta amar de plumb avea... o cutiuţă de praf.

Tăşulcele acestea grele îl trăgeau de brâu şi-l trânteau jos ori de câte ori i se'ncurcau sforile dela opinci în rugurile de prin lanuri şi de prin pârloage; căci Perdeş mergea la vînat totdeauna încălţat cu opinci ca să-i fie mai uşor la mers.

Focuri da puţine, dar mai toate greşuri. Sara, când se înturnau dela vînat, se opreau cu toţii la crâşma lui Ulcică, cea din marginea târgului, să se hodinească şi să-şi potolească setea cu vin bun şi eftin. Ş'aşa era obiceiul: fiecare puşcaş îşi scotea din torbă prepeliţele împuşcate, le netezea frumos penele şi le-aşeza binişor una lângă alta, cap la cap pe-o laiţă, — şi le numărau. Iar de fiecare puegan împuşcat, puşcaşul cu pricina trebuia să plătească o ocă de vin pedeapsa stângăciei lui. Perdeş plătea totdeauna.

Costache Dubă, cu faţa cât pumnul şi boţită ca de babă. Purta ochelari cu „hlobe”, ce-i făceau ochii mari şi sperioşi — de-ţi era frică să te uiţi la dânsul. Pătimaş de beţie, umbla cu sticluţa cu romuşor în torbă şi tot mereu gusta ca să-i tae setea.

Scotea cânii la învăţătură dela vrâsta de patru-cinci luni, tăbărcindu-i în braţe, căci zicea el: „Cât de mititeluţ, să-l iei la purtat — că mai bine se'nvaţă”. Ş'apoi îi dresa chipurile în nemţeşte, „limbă ce-o 'nţăleg tare bine dobitoacele”. Dar ce nemţească! Căci Dubă habar n'avea de limba aceasta abraşă. Invăţase câteva vorbe de'a maşiniştii de pe moşia unde-şi făcuse vacul de învăţător de ţară. Numai ce-l auzeai strigând cam peltic şi fâlfâit, cu ifos şi serios, la câne: „Medor! cuşîn mita hir, tu bestio cherlă!” Ori: „Zurih-napoi dumăr şarlă!” Şi câte alte parascovenii de-acestea cu convingerea de mare dresor.

Ahtiat de vînat cutreera şi iarna şi vara meleagurile; umbla prin stufurile iazurilor îngheţate după vulpi lunecând prin produhturi scobite în gheaţă. In nopţi reci cu lună sclipitoare pândea pe la girezi de paie codanele flămânde. Vara pe la iazuri cufundat până'n gât în ape liniştite aştepta după perdele de trestii ivirea bobocilor de gâscă proşti şi nesburători.

Se pricepea la multe: îşi făcea singur ciubote de vînat şi-şi alcătuise pat de puşcă în talpa căruia ascunsese document cu data întocmirii şi iscălitura lui, — c'atunci când întâmplarea va scoate la lumină petecul acela de hârtie, amintirea de fiinţa lui să răsară plină de mister în închipuirea descoperitorului.

* * *

In lung şirag se strecoară unul câte unul din bătrânii vînători duşi, care-au purtat faima lor pe aceleaşi meleaguri pe care alţii şi-o poartă la rândul lor. Sub oblăduirea lor, cei tineri şi-au făcut ucenicia de vânător, ducându-le genţile şi vînatul împuşcat, învăţând dela dânşii să cunoască locurile, să caute vînatul şi să împuşte frumos. Dela ei au deprins să cunoască chemarea scârţâitoare a potârnichilor împrăştiate în amurg, gâlgâitul delicat al sitarului la pânda de sară, cârligele şi minciunile epurelui înainte de culcare, aţânerea la potecă la purtatul copoiului în stuf.

In seri de iarnă la căldură ca şi în popasuri vînătoreşti, ei răsar şi trăesc în mijlocul puşcaşilor prin amintirile şi znoavele rămase de la dânşii.

GH. D. HARALAMB

Anecdote

Triboulet, bufonul lui François I a fost ameninţat cu bătaia de un nobil despre care bufonul vorbise cam îndrăzneţ. Speriat, bufonul se plânse regelui care-i spuse să nu se teamă de nimic: dacă va îndrăzni cineva să-i facă cel mai mic rău, acela va fi spânzurat nu mai târziu decât un sfert de oră după faptă.

— Ah! Sire, zise Triboulet, ce-ar fi dacă Majestatea Voastă l'ar spânzura un sfert de oră *înainte* de faptă?...

* * *

Un general persan a scris lui Lysandru, comandantul Lacedemonienilor:

— Dacă voi pătrunde în Grecia, voi trece totul prin foc şi sabie.

La care comandantul grec a răspuns doar atât.

— *Dacă.*

* * *

Henri Etienne, memorialistul, vorbeşte de un judecător din vremea lui, care avea o singură formulă pentru toate crimele: Dacă inculpatul era bătrân: — „Spânzurătoarea! A făcut destule crime!...“ Dacă inculpatul era tânăr: — „Spânzurătoarea! Să nu mai facă şi alte crime!...“.

* * *

Tribunalul care a osândit pe cugetătorul Moreau a auzit şi vocea unui judecător care a făcut opinie separată:

— Dacă îl vom osândi pe Moreau, unde credeţi că se va găsi un tribunal care să ne achite pe noi?...

* * *

Doamna de Murville întrebată ce vârstă are mama ei, doamna Sophie Arnoult, răspunse:

— Nici eu nu mai ştiu! In fiecare an mama se crede mai tânără cu un an! Dacă o mai ţine aşa, în curând am să fiu mai în vârstă decât ea... — A.

FABRICA DE TRICOTAJE ŞI CIORAPI
„LA TONE“
EXECUTĂ ORI-CE LUCRĂRI ÎN ACEASTĂ RAMURA
EN-GROS — EN-DETAIL
REMAIAZĂ CIORAPI DE MĂTASE ŞI
INCĂPUTEAZĂ CIORAPI DE ORI-CE FEL
PRIMEŞTE COMENZI DUPĂ MĂSURA
MICHEL COHEN
BUCUREŞTI PASAGIUL ROMÂN No 14

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA“ Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

Lew. Tolstoi — Doui Husari. Nuvele şi povestiri Lei 80.—
Lew. Tolstoi. — Ana Karenin. Operă completă 2 volume „ 180.—
Furtună Enric. — Privelişti şi impresii din fuga trenului (Paris, Coasta Mânecei, Coasta de azur, Veneţia). „ 40.—
Agârbiceanu. — Legea minţii Roman. „ 160.—
Immanuel Kant. — Analitica frumosului „ 40.—
Renard G. — Este omul liber? „ 50.—
Alexianu G. — Răspunderea puterii publice „ 40.—
Mehedinţi S. — Către noua generaţie. (Biserica-Şcoala-Armata-Tineretul) „ 100.—
Mehedinţi S. — Politica de vorbe şi omul de Stat „ 80.—
Adam I. — Sybaris (Roman) „ 50.—
Adam I. — Aripi tăiate (Nuvele) „ 30.—
Demetrius V. — Domnul colonel (Roman) „ 50.—
Demetrius V. — Fecioarele (versuri) „ 35.—
Demetrius V. — Norocul cucoanei Frosa (Nuvele) „ 40.—

Ultimele numere apărute în Biblioteca Pentru toţi:

Victor Anestin. — Viaţa anecdotică a învăţaţilor iluştri Lei 12.—
Rebreanu Liviu. — Cântecul iubirii „ 12.—
Gr. Trancu-Iaşi. — Regele Ferdinand şi problemele sociale „ 12.—
Kiriţescu Const. — Războiul nostru de întregire 1916—1918 „ 12.—
Dr. S. Bainglass. — Telegrafia fără fir şi radiofonia pe înţelesul tuturor cu 37 clişee „ 12.—
H. Beecher Stomc. — Coliba lui Moş Toma „ 18.—

Cereţi cataloagele editurei gratuit.

Din cărţile franceze:

Lavignac. — La musique et les musiciens Lei 112.—
C. Flammarion. — La mort et son mystère 3 vol. „ 252.—
I. Vibert. — La science de la peinture „ 84.—
A. Rézanov. — Le travail secret des agents bolchévistes „ 63.—
Ch. Diehl. — Figures byzantines 2 séries „ 196.—
Dr. Duhan. — La diathermie et ses applications médicales „ 70.—
Stigliano. — Dialogues contradictoires sur la destinée et la douleur humaines „ 210.—
L. Romier. — Idées très simples pour les français „ 53.—
A. Billy. — La littérature française contemporaine „ 54.—
Ch. Bonnefon. — Histoire d'Allemagne „ 105.—
E. Henriot. — L'art de former une bibliothèque „ 53.—
P. Vulliaud. — La Kabbale Juive, histoire et doctrine 2 vol. „ 840.—
F. Senn. — De la justice et du droit „ 112.—
Ch. Fabry. — Eléments de thermodynamique „ 54.—
A. Coeurov. — Panorama de la musique contimporaine „ 126.—

Comenzile din provincie contra ramburs.

PĂZIŢI
Copiii şi familia de griji şi de nevoi
făcând o
Asigurare
asupra vieţei
la

cu o plată mică lunară vă asiguraţi **UN CAPITAL** *copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte*

ROMÂNIA SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI BUCUREŞTI CAPITAL LEI 15.000.000

O RENTA *de bătrâneţe începând dela 45 de ani*
PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară
Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Representanţa Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
toate reirşia pezentanţele şi agenţiile din ţară

In Editura LIBRARIEI SOCEC & Co. S. A.
BUCUREŞTI
Au apărut pentru centenarul lui
LEW N. TOLSTOI
Ana Karenin operă completă în două volume, preţul ambelor volume Lei 180.—
Doi Huzari . . . . . „ 80.—
Polikuska . . . . . „ 50,—
Invierea . . . . . „ 90.—
In ce constă credinţa mea „ 35.—
De vânzare la toate librăriile din ţară

Intâmpinarea lui Gorki

Revista umoristică „Proectorul" din Moscova, publicând caricatura de mai sus cu titlul: **„Intâmpinarea lui Gorki"**, — ne dă astfel, pentru prima oară, tot Olympul autentic al literaturii rusești din Rusia sovietică: nume și figuri.

Vedem aci, dela stânga spre dreapta, pe următorii scriitori:

Maxim Gorki; Lunacearschi, care îi citește adresa de salutare; Serafimovici, care îi oferă pâne și sare; Veresaev — cu o cunună de lauri; apoi Demian Bednîi; mai sus de aceștia doi din urmă — Trenev, Prișvin și Maiacovschi; cu un aparat fotografic — Tretiacov, după care vin Aseev și Zozulea; cu flori — Babel și Leonov; deasupra lor — Pilneac și Vsevolod Ivanov; jos, cu un jurnal — Averbach; după el — Colțov, A. Tolstoi, I. Lebedinschi, Seifulina, Fadeev, Podiacev, Deev-Homeacovschi, Gladcov, Leașco și Nichiforov și cu ramuri — P. Romanov; deasupra lor: Casatchin și Selvinschi cu Vera Inber; în colțul de sus — Evdochimov; cu note muzicale: P. Cohan, Efros, Frice, Rascolnicov.

ȚIGANII

In „Epoca" dela 4 Iunie 1897, Caragiale — pe atunci îngrijitorul părții literare a gazetei lui Nicu Filipescu — publica în coloana V a primei pagini următorul pastel:

Tresar din somn... Ce vuet mare?
Țigani cu șatra, ce mai vrei!
In car, sub rogojina spartă,
Fumează, cântă, râd femei.

O groază de copii în zdrențe
Fac roata și se bat, și sar.
Dulăi bătrâni, cu limba scoasă,
Merg serioși pe lângă car.

Se depărtează caravana.
De praf abia o mai zăresc.
Natura ațipește iarăși,
Doar greerii mai țârâesc

Cele trei strofe erau semnate **M. Pătru** și ele aveau, câțiva ani după aceea, să facă parte din ciclul „Pasteluri" al volumului „Patriarhale" de St. O. Iosif.

Dar nu pentru a pune pe bibliografii noștri pe urmele unor poezii pitite în ziare politice și pe urma unor pseudonime ale poetului mai puțin cunoscute, — scriu rândurile acestea.

Am pornit întru căutarea „Convoiului de vară" al lui M. Pătru, îndemnat fiind de apariția unei cărți nouă despre Țigani.

Cartea, intitulată „Robii",, are 16 capitole (72 pagini format in-octavo, București 1928, Tip. Rom.-Unite). Autorul spune, în prefață, că „scheletul lucrării l'a reținut dintr'o conferință pe care în anul 1883 a ținut-o în Amfiteatrul Facultății de drept din București". Se și cunoaște după stil. Un stil nu arhaic, ci oarecum vetust și prolix, stilul vremii când „Junimea" — biruitoare pe tărâmul poeziei — nu izbutise încă să impue concizia frazei în publicistica neliterară.

Dacă nu dai multă atențiune negligențelor și mai ales unei serii de pleonasme și tautologii („Starea lor de barbarism și sălbăticie". „Apariția lor îți inspiră groază, erau înspăimântători, lumea îngrozită îi ocolea") găsești — în cartea d-lui I. C. Panaitescu — pasagii interesante și citabile, în capitolele: „Țiganii șătrași", „Țiganii de vatră", „Porecla în renume", „Lăutarii", ,,Tacâmul Buruiană", „Sandu bucătaru", „Copiii robilor în serviciile gospodărești", „Meșteșugul ghicitului"...

Iată un fragment din capitolul rezervat țiganilor „de laie" :

„Spoitori. Spoitul vaselor de aramă, un articol foarte indispensabil gospodăriei și care necesită curățirea lor prin spoire, acest meșteșug este specialitatea țiganilor, care au rămas brevetați în această specialitate, căci nu au fost întrecuți de nimeni, nici până în prezent și de aceea, cu mare ifos strigă: „spoim tingiri, spoim tingiri".

„Unii din țigani au încercat a lucra articole mai fine în argintărie; în această privință ne vorbește un document reprodus de Hașdeu în Columna lui Traian, că în anul 1518, Neagoe comandă meșterilor argintari dela Sibiu, să-i facă un ornament de argint în forma turnului dela Sibiu. Piesa însă n'a fost bine executată, așa că n'a reușit să fie după gustul domnitorului. Acesta, furios, a zis acestor meșteri, că dacă ar fi făcut-o țiganii ori făurarii de sub domnia sa, ar fi reușit-o mai bine.

„Zlătari domnești se numeau țiganii cari strângeau aurul din nisipul râurilor, însă din cauză că nu mai puteau plăti birul către stăpânire, au trecut robi la domnie și pe la începutul secolului al XVI-lea ei erau așezați pe locul unde în urmă s'a clădit biserica Zlătari, care și-a luat și numele.

„Parte din țigani erau cărămidari, zidari și salahori. Multe din clădirile frumoase ale boerilor dela țară și chiar din orașe, au fost lucrate cu ajutorul robilor, care drept plată, de multe ori nu le dădea nici mâncarea necesară.

„Ciurari. Acești meseriași au dispărut, căci ei nu lucrau decât ciure mici și ciure mari: cele mici pentru cernutul făinei, iar cele mari pentru ciuruitul grânelor; însă astăzi fabricele procurând articole perfecționate, ale lor nu au mai avut trecere. Cu toate acestea, meseria lor a fost de mare interes pe acele timpuri pentru populație, căci până la ei făina nu se **cernea, iar grânele se vânturau cu lopețile".**

Deși documentele nu's totdeauna de „prima mână", cartea d-lui I. C. Panaitescu are, pentru subscris, un merit deosebit: ea l'a făcut să răsfoiască **Jurnalurile ce s'au încheiat în Obșteasca extraordinară Adunare de Revizie a Regulamentului Organic**, adunare „deschisă în București de Președintele Deplin împuternicit al Divanurilor Moldovei și Valahiei, general Pavel D. Kisseleff, la 10 Martie 1831".

In una din zilele acelei Adunări, și anume în 11 Aprilie, la 9 ceasuri evropenești, „de față cu Excelența Sa Domnul Viț-President i cu 38 mădulări" s'a citit un raport prin care se chibzuiau mijloacele pentru îmbunătățirea vieții țiganilor și asupra chipului de a-i îndemna la lucrarea pământului.

Tagmele de țigani descrise acolo merită o mai de aproape privire. Desprindem din acel Raport:

„Tagma Țiganilor lingurari. Aceștia se chivernisesc cu lucrarea lemnului, adică cu facerea de hălbii, copăi, fuse, linguri și altele, precum și — unii dintr'înșii — ulucă și parcea. Lăcuința lor este în apropiere de păduri, statornică prin bordee și case și sânt sub îngrijire de Vătași orânduiți din partea Ocârmuitorului lor...

„Tagma Țiganilor Ursari. Aceștia se chivernisesc cu jucarea Ursului prin Orașe și Sate, cu negoțul catârilor, cu lucrarea de ciure și alte hiare mărunte, cum adică dărace, undrele, herăstrae, burghie și altele asemenea. Sălășluirea lor prin corturi și nestatornică...

„Țiganii zavragii, la număr ca la 300 familii, ce sunt tot din tagma Ursarilor, dar cu osebire ale lor obiceiuri, cari se chivernisesc cu salahorlâcul pela binale, și rău nărăviți în furtișaguri, precum și nestatornici, plimbători cu corturile; aceștia firește, și-au meșteșugul herăriei; iar cu pricina salahorlâcului și-au părăsit acest meșteșug"

Am citat, pentru frumuseța limbii din acea epocă. Am făcut altfel decât nuntașul dela Helem (Holm) din epopeea comică evreească.

Nuntașul acesta merge să cumpere vin. Crâșmarul îi spune că are un vin limpede ca untdelemnul. Atunci omul își zice: se vede că untdelemnul e mai bun. — Hai deci, la băcan. Băcanul își laudă untdelemnul: e fără miros, ca apa. Atunci nuntașul din Helem cumpără un butoi cu apă.

Noi am pornit dela o carte (bună de altminteri), dar cu stilul apos; și am ajuns la „jurnalele" cu limba veche (oricâ la fel cu vinul vechiu), din vremea când alcătuitorii regulamentului pintru țigani erau Logofătu Scarlat Mihălescu, Vistieru Alexandru Nenciulescu, Postelnicu Filip Lenj, Cluceru Constantin Brăiloiu, iar „între Dumnealor aleșii dintre mădulari șease secretari" se aflau Barbu Știrbeiu și Gheorghe Filipescu, biv vel-vornici

BARBU LĂZĂREANU

Tristan Bernard

Paul Bernard, autor ajuns ilustru în literatură sub numele de Tristan Bernard, s'a născut la Besançon în 1866. Și-a luat licența în drept la Paris. Intre 1887 și 1890 a fost administrator al uzinei de aluminium din Creil. Intre 1894-96 a fost directorul sportiv al velodromului Buffalo. Ciudate ocoluri pentru viitorul mare literat!

In 1892 ia oarecare contact cu cariera scrisului, dar tot pe o cale destul de ocolită, devenind redactorul-șef al „Jurnalului velocipediștilor", și dând și câteva fantazii prin ziare.

In 1894 scoate prima carte și în 1896 i se joacă și prima piesă: **„Picioarele nichelate".**

De atunci producția lui e inepuizabilă și succesul tot mai mare. Volumele lui de romane și nuvele sunt numeroase, iar teatrului i-a dat unele drame și mai ales multe și nespus de savuroase comedii, cari au făcut deliciul publicului teatral din toate țările. Fantazie și spirit, când fin, când burlesc, țâșnesc bogat din toate lucrările lui. In lucrările serioase, romane și nuvele, e un bun observator realist, și știe să încordeze o situație emoționantă, cu o măestrie care arată pe omul de teatru. O dovadă convingătoare cititorul o poate găsi în ciclul de nuvele apărut în românește în ultimul număr al **„Lecturii"**, sub titlul: **„Pumnalul malaez".**

Revolta Ingerilor

Stăteam cu toții în atelierul lui N., plin de lumina soarelui, și-i admiram ultima operă: „Răscoala Ingerilor", destinată expoziției. Beam vin negru și-l ascultam pe pictorul care ne explica detaliile tabloului și-și mijea ochii cenușii ca o mamă ce-și privește cu mulțumire copilul.

In cer, undeva între constelații, legiunile de Ingeri s'au răsculat și, ridicându-și săbiile și sulițele, cer să li se facă după dorința lor. Sunt frumoși în mânia lor, pasionați și scârbiți, furioși și înlăcrămați de atâtea strigăte și dureri. Simțirile lor sunt exprimate violent în gesturi, în întorsătura capetelor, în zigzagul sprincenelor ca și în convulsiva strângere a armelor.

— Semi-demoni, semi-îngeri, — zise unul dintre noi — ce paradox colorat și inspirat! Aproape genial!

— De ce — „aproape"? — întrebă altul.

N. explică:

— Ei văd Golgotha. Departe, dincolo de negură, pe pământ, abia se schițează cele trei cruci. Cupa suferinței lui Crist s'a umplut. El geme: — Părintele Meu, de ce m'ai părăsit?" — Ințelegeți? — O parte din legiunile cerești se revoltă. Aceștia... vedeți? Ei cer, cer Domnului să oprească execuția.

— E o răscoală împotriva Domnului? — întrebă cel dintâi: — A... a... a!... ce ideie!...

N. pronunță cu glas întrerupt de emoție:

— Pricepeți, totuși?

— Cum ai putut pătrunde împletirea celor de sus cu cele de jos, binele și răul, mânia și scârba?...

— Am văzut acest Inger aci, la portieră, l-am schițat după natură, mai-mai l-am pipăit, cuprins fiind parcă de o nebunie...

— După natură? făcu ochii mari cel dintâi.

Palid și extenuat par'că, N. adăugă:

— Da, pe fondul acestei draperii roșii, el se schițase ca pe o lumină de foc a unui incendiu. A fost o clipă de uluire, în viața mea!

— Ai avut halucinație, desigur!

— Era ziua sau noaptea?

— Era într'un amurg. Halucinație? Nu știu. Insă l-am văzut așa de clar! Stăteam aci, chinuit de mai multe zile și nopți. Nu găseam pentru îngerii mei — gesturi, poze, mișcări potrivite. Gemeam de neputință, scrâșneam din dinți... Și deodată...

— Ce, deodată?

— Imi întorsei capul și-l văzui aci. — N. arătă cu mâna.

Schimbarăm câteva priviri. Pictorul era palid și ochii lui clipeau de groază. Nu-i ardea, evident, de glume... Amintirea îl făcea să tremure, să aiureze. Și i-am crezut fiecare cuvânt.

— Atunci, — urmă N., — văzându-l, eram să strig, să fug. Dar curiozitatea de pictor mă biruise. Rămăsei locului și-l pipăii cu ochii. Apoi îi zisei:

— Nu ești ceia ce-mi trebue. Ești un Demon...

Dar gura-i strâmbată se deschise, și auzii:

— Sunt Inger. Sunt unul dintre aceia despre care s'a spus: „Și atunci va trimite El pe Ingerii lui și va aduna pe aleșii lui din toate cele patru vânturi". Sunt Inger. Nu l-ai citit pe Marcu?

Il priveam stăpânindu-mi groaza:

— Nu, ești Demon!

El răcni atunci:

— Sunt Inger. Demonul ispitise pe Domnul în pustiu, iar eu împreună cu ceilalți cântam în noaptea luminoasă a Crăciunului: — „Slavă'n ceruri Domnului, și pe pământ pace, între oameni voie bună!" Și n'am trădat niciodată visul meu. Cum îndrăznești să mă numești Demon? Tu!

El mă privea cu o nesfârșită durere și indignare. Flacăra săbiei lui arunca în juru-i cercuri verzui de lumină — ca un fulger căzut într'o noapte de furtună.

— Dacă ești Inger, de ce odăjdiile și aripile tale sunt întunecate? Unde-i seninătatea neprihănită a ochilor tăi plini de groază, scârbă și de mânie?

— Seninătatea ochilor mei am înapoiat-o Domnului în acea noapte neuitată!..

— Care noapte?

— In noaptea aceea seninătatea ochilor mei îmi păru o jucărie de prisos. Am înapoiat-o Atotputernicului. Mă pricepi?

Emoționat, începui să-l înțeleg. Iar el se schița în fața mea, frumos în mânia lui și strălucit în indignarea lui! Și-mi zise:

— Am socotit că e mai drept să renunț la beatitudinea mea, decât să stau fără să mă mișc și să mă lupt, în zilele marilor pângăriri ale Iubirii... Și ție îți mai trebue seninătatea mea? Pentru ce?

Mă privi cu dispreț. Inima mi se aprinse sub focul privirii lui. Toate adâncurile și toate tainele mi se luminară. Mă sculai din fotoliu și făcui un pas spre pânza mea. O vedeți acolo!

— In noaptea aceia, — urmă îngerul, — știi ce se petrecea în fața Tronului? Toate legiunile nenumărate de Ingeri erau gata să cadă în fiece clipă pe pământ. Și când gemătul dragostei Istovite atinse cerul și noi auzirăm: — „Părintele Meu, de ce M'ai părăsit?" — atunci păduri întregi de sulițe fulgere și de săbii, se cutremurară împreună cu stelele. Gravitatea și inerția Creațiunii Universului se clătină ca în haosul primitiv, și o suflare de moarte, de ghiață, trecu în fața Tronului.

— Răscoala Ingerilor!?...

— Da. Insă legiunile lor n'au fost în stare să urmeze răscoala. Au căzut cu fața în jos înaintea Tronului ca strivite de un călcâiu de fier sau de o singură privire a Atotputernicului. Și cutremurându-se de chinuri, scoteau drept răcnete de tortură, cuvinte sfinte; cântau:

— Binevoitorule și milostivule Dumnezeu, carele încerci inimile și pântecele, și carele singur știi tainele omenești".

— Astfel cântau Ingerii și lacrimile cădeau din ochii lor ca niște fulgere. Iar eu, împreună cu alți zece rămaserăm credincioși ideii noastre... Și căzurăm jos pe pământ, pentru ca să ne facem... ghici, ce anume?...

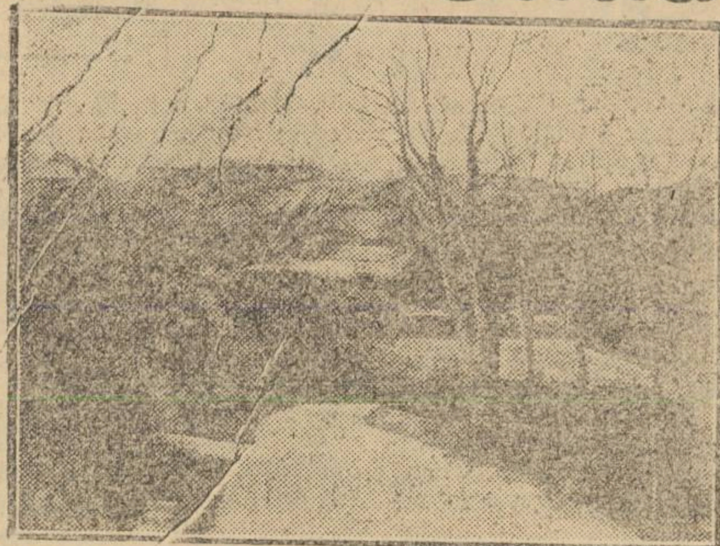
Ingerul tăcu și se întunecă. Iar eu mă repezii la pânză și, după natură — să mă credeți! — după natură începui să-i prind și să-i fixez frânturi și curbe de pe sprâncene, buze, întorsul capului, conturul figurii, forma sabiei... Și apoi... Ați aflat-o și voi... două luni am stat în clinica de nevropați... mai simplu — de nebuni... Ați auzit?

Pictorul tăcu și se lăsă în fotoliu, slab ca un moșneag Din ochii lui alunecară încet două picături...

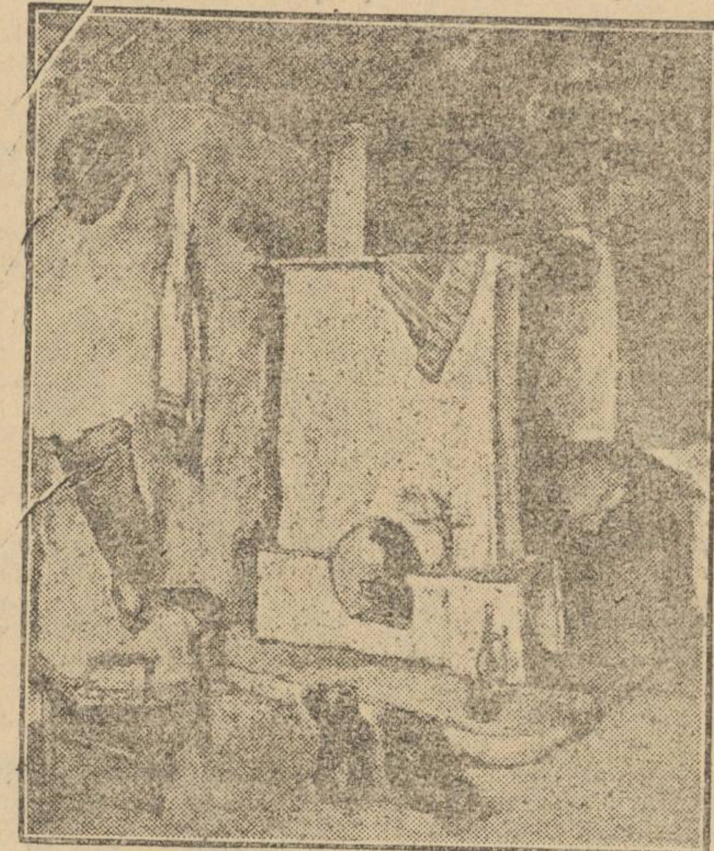
Noi, totuși, am mai privit un ceas întreg tabloul. Apoi, recunoscători și înduioșați, i-am strâns mâna magică, și, calmi, am părăsit acest atelier și templu.

A. N.

Salonul Oficial

Lucian Grigorescu — *Pictură*

P. Iorgulescu Y-or — *Interior*

I. Theodorescu-Sion — *Priveliște*

Camil Ressu — *Nud*

STEJAR IONESCU

Domnul dela Murano

Editura „Viața Românească"

PREȚUL 60 LEI

Gardistul Ciobotă

Gardistul Ciobotă din Ialta [1]) primi o înaltă însărcinare de sus, plină de încredere în inteligența și tactul acestui slujbaș : să-și inspecteze sectorul și să controleze pe toți evreii, — să vadă dacă fiecare se ocupă numai de meseria declarată, căci numai așa se acordă unui evreu prețiosul și șubredul drept de a trăi în mijlocul minunatei naturi din Ialta.

Pentru controlul șireților semiți, Ciobotă primi ordin să procedeze așa: fiecare semit să facă pe loc, în prezența lui Ciobotă, sub ochii lui, vre-un lucru din specialitatea meseriei și să dovedească prin aceasta că neadormita supraveghere a *nacialstvei* n'a fost indusă în eroare și nedemnă înșelăciune.

— Dar să fii cu ochii în patru, — îl preveni subcomisarul; — nici n'ai prins de veste când te-au și tras pe sfoară.

— Jidanii? Pe mine? O, Doamne!

Și Ciobotă plecă.

* * *

— Bună ziua, — zise Ciobotă, intrând la tânărul Abram Goldin. — Tu... asta... meseria ta, cum îi zice... ți-o faci ?

— Și de ce n'aşi face-o? — se miră Abram Goldin. — De ce să nu mănânc o bucățică de pâine cu unt ? Fotografia, știți, se înțelege, este așa un lucru că, dacă îl faci, poți mânca pâine cu unt. He-he ! Să fiți sănătoși...

— Aș-șa, — rosti Ciobotă nehotărât, lăsându-se când pe un picior, când pe altul. — Dar tu... iată ce, dragă... Dovedește! Ordin de sus să vă controlăm.

— Poftim, — zise Abram Goldin grăbit, noi îndată facem din dumneavoastră așa o fotografie, că singuri o să vă amorezați de dumneavoastră. Poftim, ședeți... Iaca așa Capul puțin într'o parte, ochii mă rog, puțin mai inteligenți... gura se poate închide. Inchideți gura! Nu faceți parcă v'ar durea dinții. Nasul, dacă vă e indiferent, lăsați-l în pace. Pe urmă, când eu voi sfârși, îl puteți atinge, deocamdată țineți mâinile pe piept. Vă rog acuma să nu vă mișcați : acuma aveți o înfățișare extraordinar de cultă ! Nu mișcați! Gata. Mulțumesc! Acuma puteți face cu nasul d-voastră ce poftiți.

Ciobotă se sculă, cu deliciu își dezmorți puternicu-i trup, și cu nespusă mulțumire se apropie de aparat.

— Hai, scoate-o!.

— Ce... să scot?

— Ce a eșit acolo? Arată!...

— Dar știți... Acuma nu se poate. Acuma încă nu-i nimic. Trebue să intru în odaia întunecoasă, să dezvolt negativul.

Ciobotă amenință pe Goldin cu degetul și zâmbi:

— He-he! Șmecherie veche! Nu, dragă, mie să mi-o arăți îndată! Așa oricine poate...

— Ce vorbiți? — răspunse fotograful, îngrijat. — Cum să v'o arăt dacă nu-i dezvoltată? Trebuie în odaia întunecoasă, cu lumina roșie, trebue...

— Da, da... — făcu Ciobotă din cap, uitându-se la Goldin cu ironie. — Culoare roșie, se înțelege... odaie întunecoasă. — Ce mai pehlivănie jidovească!... Doar de o învățați undeva... Ori așa, singuri?... Cică dă-mi o odaie întunecoasă... Ha-ha-ha!... Scoate-o îndată!

— Bine, o scot, numai că clișeul are să fie alb cu totul!... Și la lumină se pierde îndată!...

Ciobotă era încântat.

— Și de unde le luați voi toate astea?... Cât meșteșug! Cică o odaie întunecoasă... Da-a. Ha-ha ! Și câte le mai faci tu acolo, în odaia ta!... Știm noi. Scoate-o!

— Bine, —oftă Goldin, și scoase din aparat clișeul alb. — Uitați-vă! Iată-l!

Ciobotă luă clișeul, se uită și simți în pieptu-i o groaznică jignire, o jignire grea, amară.

— Aș-șa... Va să zică așa-s eu? Bun fotograf. Am înțeles!...

— Ce-ați înțeles? — se sperie Goldin.

Ciobotă se uită întunecos la evreu...

— Ce-am înțeles ? Că ești un om viclean. Mâine primești banii de drum. In douăzeci și patru de ceasuri.

* * *

Ciobotă stă în atelierul de litografie al lui David Șepșelevici, și ochii lui aleargă bănuitori pe scândurile și pietrele ciudate, aruncate în dezordine prin toate ungherele.

— Bonjur, — zise Șepșelevici politicos. — Ce mai faceți?

—Așa și așa. Ești meseriaș? Și ce meserie?

— Tipograf. Fac etichete de tot felul, bilete de invitație... Fac cărți de vizită.

— Iaca astea să mi le arăți, — zise Ciobotă, — închizând dintr'un ochiu.

— Cât poftiți. Noi, excelența voastră, îndată vă scoatem cartea de vizită ! Cum e respectatul d-voastră nume ? Ciobotă? Pavel Maximâci Ciobotă? O clipă! Scrim drept pe piatră!

— Incotro ? — zise Ciobotă neliniștit. S'o scrii în fața mea !

— D'apoi în fața dumneavoastră! Iaca, pe piatra asta!

Se aplecă deasupra pietrei, iar Ciobotă se uita de după umărul lui.

— D'apoi... așa se scrie?

— Nu-i nimic, — zise Șepșelevici. — Eu pe piatră scriu dindărăt înainte, dar pe carton imprimatul ese bine.

Ciobotă începu să sufle greu și lăsă mâna pe umărul litografului.

— Nu, nu așa. Nu vreau. Fără șmecherii, drăguță. scrie rusește!

— Tocmai rusește și ese! Numai că trebue dindărăt înainte.

Ciobotă începu să râdă cu hohot.

— Trebue, da? Nu, drăguță, nu trebue. Scrie cum se cade. Dela stânga la dreapta!

— Doamne! Ce vorbiți dumneavoastră? Dar atunci imprimatul ese deandoaselea!

—Scrie cum se cade! — zise Ciobotă cu asprime. Nu face pe prostu!

Litograful strânse din umeri și se aplecă deasupra pietrei.

Peste cinci minute Ciobotă, cu aer încruntat, învârtea în mână o carte de vizită și citea:

Atoboic Icâmixam Levap.

Simțea o greutate la inimă..

— Așa... Va să zică eu sânt ? Atoboic... Am înțeles. Să vă bateți joc de nacealstvo — la asta sânteți meșteri! Am înțeles! Bravo, meseriaș. O să vă însemnăm! Mâine, în douăzeci și patru de ceasuri!

Pe când se depărta fața-i naivă și blajină era trasă. Amărăciunea unei jigniri nemeritate lăsase urme.

— Atoboic, — se gândea, suflând greu, — Icâmixam Levap...

* * *

Bătrânul Leiba Buțcus, stând în colțul scvarului, își câștiga viața, exploatând minunata invenție, care stârnea uimirea tuturor copiilor din împrejurime... Era o minunăție de aparat cu două găuri, dintre care în una se arunca o monedă de cinci copeici, iar din alta cădea o bucată de ciocolată, cu o învelitură împestrițată. Mulți copii știau că asemenea ciocolată se poate cumpăra în orice prăvălioară, fără nici un aparat, dar tocmai aparatul atrăgea tinerele și curioasele lor minți...

Ciobotă se apropie de bătrânul Leiba și-l întrebă laconic.

— Mă, tu! Meseriaș... Tu ce faci?

Bătrânul ridică spre gardist ochii săi roșii și răspunse liniștit:

— Fac ciocolată.

— Și cum o faci? — întrebă Ciobotă, uitându-se la aparat cu o privire neîncrezătoare și piezișă.

— Ce va să zică — cum? Așa. Aici arunci gologanul, de ici ese ciocolata.

— Minți, — zise Ciobotă. — Asta nu se poate!

— De ce nu se poate? Se poate. O să vedeți îndată.

Bătrânul scoase din buzunar un pitac și-l lăsă să cadă în gaură. Când din cealaltă gaură sări o bucată de ciocolată, Ciobotă se îndoi din mijloc, de râs, și exclamă încântat.

— Dar cum așa? Doamne, Doamne!... Bravo bătrâne! Ei, și cum se face?

Privirea-i nedumerită era țintuită de aparat.

— Mașină, — strânse din umeri bătrânul apatic. — Nu vedeți?

— Că-i mașină, e mașină, — întâmpină Ciobotă. — Dar cum ese așa? Doar pitacul e de aramă, vârtos, și ciocolata dulce, moale... Cum poate să iasă dintr'un pitac vârtos un lucru așa de dulce?

Cu ochii roși, bătrânul se uită cu luare aminte la Ciobotă și lăsă încet pleoapele în jos.

— Electricitatea și acidul. Acidul moaie, electricitatea prelucrează, și resortul aruncă.

— Hm! — făcu din cap Ciobotă. — Câte mai născocesc oamenii! Lucrează, bătrâne. Asta-i bună

— D'apoi și lucrez! — zise bătrânul.

— Lucrează. Meșteșug, dragă! Nu oricui e dat! Fii sănătos.

Și ceiace făcu Ciobotă îndată după această vorbă, s'a putut explica numai prin uimirea și închinarea în fața tainelor naturii și adâncimelor cugetării omenești: cu un gest prietenos Ciobotă întinse mâna bătrânului fabricant de ciocolată.

* * *

A doua zi Șepșelici și Goldin, cu ai lor, plecau cu cel dintâi vapor care părăsea Ialta.

După datoria slujbei, Ciobotă veni să-i petreacă.

— Pe voi n'am supărare, — zise, făcându-le semne prietenoase din cap. — Sânt jidani și jidani: altu-i cum se cade, fără înșelăciune; se găsește și alt soiu, hoțesc. Dacă tu lucrezi de bună seamă la ciocolată, ori alta, nu te ating! Nu. Dar dacă... Atoboic... asta la ce?

A. AVERCENCO

(Trad. din rusește de A. FRUNZĂ)

1) Una din cele mai frumoase stațiuni balneo-climaterice din Crimeea (N. trad.).

ANATOLE FRANCE

Din „Grădina lui Epicur"

Suntem încredințați că omenirea a avut întotdeauna de cheltuit aceiași sumă de nebunie și de prostie.

E un capital ce trebue să fructifice într'un chip oarecare. Totul este, la urma urmei, să știm dacă insanitățile consacrate de vremuri nu alcătuesc cea mai bună întrebuințare pe care o poate da omul prostiei sale.

Departe de a ne bucura când vedem dispărând o greșală veche, ne gândim la greșala cea nouă care va veni să-i ia locul, și ne întrebăm cu neliniște dacă nu va fi cumva mai incomodă și mai vătămătoare decât cealaltă.

Chibzuind însă bine, constatăm că vechile prejudecăți sunt mai puțin funeste decât cele nouă: timpul, șlefuindu-le, le-a lustruit și le-a făcut aproape inocente.

* * *

Cei ce au sentimentul și gustul acțiunii, îndeplinesc, în planurile lor cele mai bine chibzuite, rolul întâmplării, întrucât știm că toate marile întreprinderi omenești sunt șubrede.

Războiul și jocul ne învață calculul acesta al probabilităților, deprinzându-ne să ne mulțumim cu norocul, fără să ne irosim energia pentru a-l dobândi în întregime.

* * *

Când se spune că viața e bună, sau când se spune că e rea, spunem un lucru care n'are nici-un sens. Ar trebui să spunem că e bună și că e rea în acelaș timp, pentrucă prin ea și numai prin ea putem înțelege binele și răul.

Adevărul este că viața e delicioasă, groaznică, încântătoare, absurdă, dulce, amară, într'un cuvânt, că ea e totul pe pământ. Se întâmplă cu ea ceiace se întâmplă și cu paiața bunului Florian : unul o vede roșie, altul o vede albastră, și totuși, amândoi o văd așa cum e, fiindcă ea e în acelaș timp și roșie, și albastră, și de orice altă culoare voiți.

Iată de ce trebue să cădem cu toții de acord și de ce trebue să se împace și filosofii care se sfâșie între dânșii.

Dar, așa suntem noi făcuți, să vrem să silim pe alții să simtă și să cugete ca noi, și să nu îngăduim cu nici un chip vecinului să fie vesel când noi suntem triști... — *b.*

Adeverul Literar și Artistic

PREȚUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

În străinătate dublu

Dr. CABANES

INDISCREȚIILE ISTORIEI

Ce citeau regii și favoritele lor?

Nu umblăm după cărți cu legătura scumpă. Suntem foarte mulțumiți când găsim o carte care să evoace o amintire, să lumineze o fizionomie, să fixeze un punct al istoriei, să satisfacă o curiozitate pururi de veghe.

Din acest punct de vedere cărțile care au stat în rafturile unei biblioteci princiare sunt, pentru cei care știu să le cerceteze, pline de confidente neprevăzute.

Iată, bunăoară, un volum mic, foarte folositor, cum anunță titlul, „medicilor și farmaciștilor". Tratează probleme de fizică și chimie și mai conține o seamă de rețete de leacuri secrete. Volumul a fost citit de o regină : Caterina de Medicis ; a avut locul lui într'o bibliotecă intimă, în care se mai aflau : *La consolation sur la mort du feu roy Henry,* care-i amintea soțul defunct; *les propheties des sibylles,* care convenea atât de bine spiritului ei superstițios. Se mai aflau cărți de geografie, de navigație, de arhitectură, un tratat de șah (în manuscris) care o distrau dela grijile politice.

Caterina de Medicis ținea la cărțile frumos legate ; era, de altfel, un gust ereditar. Avea toate cărțile mai de seamă care apăruseră, în toate domeniile cunoștinței omenești. Această colecție celebră face parte azi din Biblioteca Națională a Franței și cuprindea șapte sute șaptezeci și șase de volume catalogate sub titlurile : *Teologie, Filosofie, Poezie, Retorică, Matematică, Istorie, Medicină, Drept,* în latină, greacă și ebraică. Regina cumpărase și câteva manuscrise, unele de cea mai mare raritate.

In *librăria* (citește biblioteca) reginei Caterina de Medicis se aflau nu mai puțin de cincizeci și opt de lucrări medicale în limba greacă și unsprezece în limba latină. Două au ajuns până la noi ; vom cita numai cartea următoare : *Istoria oamenilor ilustri ai casei de Medicis,* dedicată Caterinei de Medicis, mama regelui Franței, de *Jean Nestor, medic,* împodobită cu ciudate figuri alegorice și grațioase litere inițiale gravate în lemn.

Caterina, dezolată de o situație care se prelungea, căuta în băuturi misterioase leacul împotriva sterilității la care părea osândită. „Serinisima doamnă, scria venețianul Matteo Dandolo (pe la 1540) e bine făcută, cu excepția calităților fizice care ar face-o femee cu copii. Nu numai că n'a făcut, dar nu cred să aibă vreodată deși înghite toate medicamentele prescrise în acest scop.

Nu este ușor să ghicim graba înfrigurată cu care trebiue să fi citit cartea cu privire la materia care o preocupa, de Guillaume Chrestien, „medic al Regelui și a Domniilor lor, copiii", și a cărei întâe parte, închinată regelui Henri II era intitulată : *„Cartea nașterei ;* cartea doua, moștenitorului : *Cartea lui Hippocrat ;* a treia, *lunile Femeilor,* adresată „prea ilustrei și prevăzătoarei doamne Diane de Poitiers, ducesă de Valentinois".

In dedicația ultimei cărți se află expusă amănunțit intimitatea care unea pe regina Caterina de Medicis cu Diane de Poitiers. Moravurile burgheze ale vremei noastre s'ar împăca greu cu alianța celor două regine, una de mâna dreaptă, alta nu mai puțin puternică de mâna stângă, unind eforturile lor pentru asigurarea fericirii Regelui. Dar pe vremea aceia mirarea nu era la locul ei : frumoasa Agnes Sorel nu fusese oare *procurată* lui Carol VII de Regina Maria de Anjou ?

Azi nu mai e o taină că soția lui Henri II avea cu Diana de Poitiers cele mai afectuoase relații. Fosta metrsă a lui Henri II, abdicând de la privilegiile tinereții, primise curajoasă toate consecințele vârstei : Se făcuse garde-malade, procura medici și doici în casa Reginei, soția legitimă.

Diana pătrunsese atât de mult în intimitatea perechei auguste, că alcătuia vârful triunghiului conjugal. Acțiunea ei se întindea până la alcov, al cărui arbitru suveran devenise cu vremea ; regele prin ea iubește pe regină ; prin îndemnul ei își împlinește datoriile conjugale. Din scrisorile inedite ale Dianei de Poitiers reese că ea îl împingea spre culcușul legitim unde nu-l atrăgea nici o plăcere. Curtezana, pe de altă parte, va face Reginei servicii la orice prilej, cu o grijă fără margini. Favorita ajută Reginei la nașteri : ea hotărăște alegerea doicilor ; ea fixează vremea înțărcatului și înlocuește doicile la nevoe.

* * *

Cași Regina, ducesa de Valentinois era una din marile bibliofile ale timpului. Avea cărți ciudate : bunăoară aceasta : *Palfyn Jean, Descripția anatomică a părților femeii slujind la naștere, cu un tratat asupra monștrilor.* Tot astfel o carte a lui *Thierry de Héry* pe care a citit-o, desigur, fără martori : „Metoda de vindecare a boalei venerice și diversitatea simptomelor ei". Frumoasele din vremea noastră ar șovăi să primească un asemenea dar ; prea puțin casta Diana l-a primit grațios și l-a pus în biblioteca ei.

Trebue să se fi interesat mult de medicină, dacă ținem seamă de numărul lucrărilor medicale aflate cu insignele ei. Metresa lui Henri II citise și „Disecarea în părți a corpului omenesc, cu figuri" de Estienne de Rivière.

Pe vremea aceia, o doamnă, chiar din lumea cea mai bună, nu se formaliza dacă primea o carte puțin... scabroasă. Laurent Joubert, medicul lui Henri III, cancelar al Universității din Montpellier, etc. și-a dedicat tratatul *greșelilor populare,* „excelentei și studioasei prințese Marguerite de France, prea ilustră Regină de Navarra, fiică, soră și soție de regi". Dedicația poartă data 1 Ianuar 1578 ; era deci un adevărat dar de sărbători ! Anumite capitole asupra concepției și nașterii vor fi făcut pe prințesă să roșească, dacă nu cumva au scandalizat-o.

Nu știm ce medic, spune Freron în 1770, a dedicat un tratat de boli venerice, unei starițe din Caen. Freron n'avea de ce să se mire : într'un tratat tipărit la Roma și care avea acest titlu străveziu, *De morbo foedo et occulto his temporibus affligente,* medicul spaniol Petrus Pintor, dedicând cartea papei Alexandru VI (Borgia) îi ura Sfinției Sale să fie ocrotit de acea urîtă boală. Un anume Candidus (ce nume potrivit !) a dedicat unui abate tratatul său *de genitura hominis,* tipărit la 1486 la Augsburg.

Sunt totuși și excepții. Bethencourt scriind cartea *le Carême de pénitence,* spunea formal că nu o dedică nimănuia, de teamă să nu cadă asupra cuiva bănuiala că ar suferi de boalele descrise în carte. E cazul să amintim raționamentul, naiv sau prudent, al medicului spaniol Jean Almenar care în tratatul *Morbo gallico,* nu poate crede că maladia galică (sifilisul) de care sufăr unii prelați să fi venit pe aceiași cale ca la ceilalți muritori. De vină trebue să fie corupția aerului !...

Nu trebue să ne mirăm deci că Mazarin a primit fără obiecție omagiul volumului *Callipédie* sau *Arta de a face copii frumoși,* al lui Claude Quillet, căruia de altfel i-a dăruit mai târziu o stăreție.

* * *

Sub domnia lui Ludovic XV se constată o adevărată modă în lumea bună, în citirea cărților de știință pură și în special de medicină.

Abatele Terray, controlor financiar, se delectează parcurgând un *tratat de maladiile femeilor lehuze și metoda de vindecare.* Exemplul pleacă de sus : Maria Leczinska se consolează de soțul ei regal care a părăsit-o, citind : *Tratat despre afecțiunile vaporoase ale ambelor sexe de* Pomme fils (1705) în timp ce Ludovic XV căuta să se instruiască în ascuns, citind și meditând *Noua metodă de a trata maladiile venerice prin fumigație* de Pierre Lalouette (1776). In 1768 d. Raullin, medicul Regelui, oferă lui Ludovic XV un *Tratat de conservare a copiilor.* La ce va fi servit amantului doamnei du Barry cartea : *Scurt tratat asupra artei moșitului* de d-na Le Boursier (1777) cu figuri imprimate în culori ? Doamna Boursier era într'adevăr una din moașele cele mai distinse ale timpului ei. In 1709 ea dedicase Reginei o lucrare cu acest titlu explicativ : *Observații diverse asupra sterilității, lăpădatului, fecundității, nașterii și boalelor femeii și noilor-născuți, scrise pe larg și tratate de Louise Bourgeois zisă Boursier, moașă a Reginei, carte folositoare ori și cui".*

Nu trebue să reproșăm curtezanelor că au căutat în lectură o uitare a ocupațiilor lor monotone deși absorbante. Pentru distracția blazaților moșnegi, spiritul lor n'ar fi fost îndestulător ; biblioteca a devenit un arsenal profesional.

Doamna de Pompadour, bunăoară, primise pe de-asupra o educație strălucită ; îi plăceau artele și proteja pe artiști. Ea însăși, în anumite ore artistă, picta și desena la perfecție.

Cu totul altfel era doamna du Barry, care nu se gândea decât cum să-și scoată în lumină farmecele, cheltuind toți banii pe rochii sau pe luxul odăilor. Doamna du Barry cheltuia puțin pe cărți ; dar înlocuia cantitatea prin calitate. Se pare că ținea mult la execuția tipografică. Toate cărțile dela Versailles sau dela Louveciennes, locuința ei particulară, sunt în perfectă stare. Cărțile științifice nu sunt în prea mare număr. O interesau mai mult romanele lui Crébillon fils, împodobite cu desene foarte libere.

S'a găsit în biblioteca Mariei-Antoinetta o carte cu dedicația sanguinarului Marat.

Marat, sălbatecul *amic al poporului,* sărutând mâna aceleia căreia mai târziu îi va tăia capul !... Și totuși explicația e foarte simplă : Marat, doctor în medicină, avusese legături profesionale cu familia regală.

E mai greu de înțeles ce putea face Maria-Antoinetta cu volumul de *Memorii și observații anatomice, fisiologice și fizice asupra ochiului.* Interesant e faptul că am găsit în biblioteca reginei și cartea unui medic englez, Abraham Joknson : *Lucina sine concubitu* sau *Lucina liberată de legile concursului,* urmată de *Concubitus sine Lucina* sau *Plăcerea fără durere.* Fără a face analiza amănunțită a acestei fantezii erotico-științifice, să amintim doar că autorul vrea să arate că femeia se poate lipsi de bărbat pentru reproducerea speciei grație animalculelor care plutesc în aer și care sunt îndestulătoare pentru fecundație

* * *

Parmentier, farmacistul, lupta pentru introducerea cartofului, și era sprijinit de Ludovic XVI, și mulțumită regelui, toată Curtea era de partea cartofului.

Prințesa de Lamballe, prietena cea mai bună a Mariei Antoinetta, avea în biblioteca ei și această carte : *Tratat de agricultură, cultivarea cartofilor* de Cavalerul de Saint-Blaise. N'am putea afirma că prințesa a citit cărțile lui Lavoisier pe care le poseda, sau *Dicționarul portativ al sănătății de Vandermonde.* In tot cazul se va fi interesat mai mult de *Anatomia părților generatoare la bărbat și femee,* de Gautier-Dagoty, cu vignete și desene.

Aceleași reflexii ne sugerează cărțile medicale ale contesei d'Artois, soția viitorului rege Carol X. Nu știm dacă va fi cetit *Vindecarea paraliziei prin electricitate* de Abatele Sans sau *Disertație fisico-medicală asupra cauzelor mai multor maladii periculoase,* dar jurăm că a citit cu atenție *Aviz important pentru sex* sau *Eseu asupra corpurilor balonate, pentru a forma și păstra talia femeilor tinere.*

Femeile distinse ale veacurilor trecute nu țineau atât să se instruiască citind tratate de anatomie, cât dintr'o curiozitate bolnăvicioasă. Cele mai multe, e adevărat, erau destul de instruite ca să nu mai aibă nimic de învățat, dar gravurile pline de suggestii prin exactitatea lor, făceau totdeauna plăcere unor spirite cărora li se cerea numai frivolitate.

Editura „CUGETAREA" București, Mătăsari 23

Director – Proprietar :

P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Ultime noutăți apărute :

Pierre Louis :	Afrodita	60.—
M. Artziba ew :	Sanin	58.—
Delafras :	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki :	Mama (Ed. II-a)	38.—
Maurice Dekobra	Cu inima întristată (Ed. II-a)	55.—
	Madona din Tren „	58.—
	Gondola cu Himere „	58.—
Marcel Prevost	Scrisori de Femei	48.—
Iules Verne :	Ocolul Pământului (Ed. II-a)	25.—
Raymonda Machard :	Cucerirea (La Possession) sub	presă

SILVIA STEVENSON

Bărbaţii pe care-i admiră o feministă

Se discută foarte mult, acum în urmă, prin presă, dacă mai trebue ca bărbaţii să-şi cedeze locurile, în trenurile şi autobusurile îmbulzite, acelora pe care odinioară le numeau „„sexul slab“.

Se pare că sunt mulţi bărbaţi cari au o părere energică în această chestiune. Deoarece femeia a cerut, cu atâta scandal, să fie egală cu bărbaţii şi-a perdut orice drept la orice fel de cavalerism din partea lui şi acum nu trebue să se razime decât pe propriile ei puteri spre a ieşi din încurcătură, întocmai ca bărbaţii. Dar ce concluzie nedreaptă şi nelogică!

Femeile doar n'au pretins niciodată să fie considerate egale cu bărbatul în *„forţă fizică“*. Iar când cer să aibă un loc să stea jos, după un drum lung sau o zi de muncă istovitoare nu poate fi vorba decât de forţa fizică.

Dar femeia numită modernă a dat numaidecât de rostul acestei greşeli de judecată pe care o fac cu ştiinţă bărbaţii ce vorbesc astfel. Ei îşi închipuie că femeia, care revendică egalitatea intelectuală şi plata egală la muncă egală, va fi silită să-şi recunoască greşala dacă va fi lăsată să steie în picioare, în îmbulzeală, până ce va cădea zdrobită de oboseală!

Alţi bărbaţi, din potrivă, crescuţi după vechile idei şi obiceiuri, de cavalerism, se cred obligaţi să-şi dea locul numai pentrucă se găsesc în faţa unei femei.

De aci o mulţime de anomalii şi absurdităţi.

Vom vedea deci bărbaţi voinici şi graşi stând jos, pe când vre-o fetiţă firavă şi anemică sau vre-o mamă cu copilul în braţe, în picioare alăturea de ei. Dacă le-a trebuit egalitate!?...

Sau dimpotrivă, vom vedea un tânăr uscat şi bolnăvicios sau un domn cu părul alb, sculându-se grăbit să dea locul unei cucoane rumenă şi bine zidită. Cum să se plece cineva în faţa slăbiciunii când e vorba de politeţa către femee? Orice bărbat, cât de bătrân, afară numai dacă nu e infirm, s'ar simţi jignit dacă o femee, în plină putere şi tinereţă, i-ar oferi locul ei. Tot astfel o femeie înăcrită în feminism, cum sunt unele, va respinge morocănos şi aspru o asemenea ofertă din partea unui bărbat.

Şi unii şi alţii se poartă după norme ce n'au nici un înţeles şi întocmai cum trebue ca să se întreţie o atmosferă de simţiminte nesănătoase între cele două sexe.

Acelaş lucru se petrece şi în alte împrejurări ale vieţii. De pildă o femee care trăeşte din muncă proprie şi a ajuns la o situaţie superioară, e stăpână pe ea însăşi şi nu depinde de nici un bărbat, are de luptat ori cu ostilitatea, ori cu această sterilă curtenie, care încurcă viaţa fără nici un rost. Chiar când şi-a afirmat strălucit drepturile la situaţia în care se găseşte, numai bărbaţi luminaţi o privesc ca pe o valoare. Toţi ceilalţi nu manifestă decât mirare şi încă o mirare duşmănoasă. In lupta aprigă pentru viaţa de astăzi, dealtfel nici nu e de mirare că lucrurile se petrec astfel pentrucă orice succes individual trezeşte o pornire de invidie. Dar femeia care trăeşte şi ajunge prin munca proprie, prin sine însăşi, nu trebue să îngăduie nici ostilitate şi nici indulgenţă în jurul ei. Lozinca purtării sale trebue să fie: „Nici favoruri, dar nici prigoană împotriva sexului meu“.

Este limpede deci că nici una dintre noi nu poate avea ca ideal „bărbatul protector“ în înţelesul de până acum şi din care se vede că acesta priveşte femeia neocrotită de bărbat ca pe o oaie rătăcită într'o haită de lupi. Aceştia vor fi crezând poate că la origina societăţii bărbatul s'a constituit ocrotitorul femeii în interesul ei şi nu în avantajul lui propriu! Cine se mai îndoeşte însă că a lua în stăpânire o femee sau chiar mai multe a însemnat pentru omul primitiv a-şi aşeza cum e mai bine interesele lui proprii, iar nu a lua sub scutul apărării pe acele slabe fiinţe ce sunt femeile. Iar azi, când lucrurile s'au schimbat, ar face bine imitaţiile noastre de *Sheici* să nu se prea laude cu nobleţa de care au dat dovadă în lunga perioadă de vreme cât au fost protectorii femeilor!...

Tipul cel mai izbutit al femeilor de azi nu se mai lasă impresionat de bărbatul protector, ale cărui brutalităţi sunt întrerupte cu dezmierdări; asemenea lucruri se mai petrec doar pe ecranul de la cinema! Bărbatul pe care femeia modernă îl admiră în adevăr şi de care se poate îndrăgosti, este acela care o priveşte ca pe o tovarăşă, o fiinţă omenească, şi o prietenă. Ea doreşte ca bărbatul ei să se intereseze de ea ca artistă, scriitoare, comerciantă sau funcţionară şi nu numai de ea ca femee. Doreşte ca el să împărtăşească ambiţiile ei tocmai după cum împărtăşeşte şi ea pe ale lui. Iar dacă îşi are cariera de „gospodină“ să se intereseze şi el de gospodărie. Seara, când se întâlnesc la cămin, să-i poată vorbi şi ea de grijile şi bucuriile activităţii sale casnice şi de sănătatea copiilor. Iar dacă el va lua parte cu toată simpatia la viaţa ei, ea se va devota cu entuziasm pentru a lui. Puţină simpatie prietenească serveşte mai mult la „ungerea roţilor“ carului pe care-l duc împreună, de cât „stăpânirea“ unuia sau a altuia în scurtul anotimp al dragostei.

Iar în împrejurările în care ea e mai slabă, — ca în trenurile îmbulzite în care trebuie să stea în picioare — bărbaţii trebuie să dea ajutor şi sprijin, fără să vorbească de inferioritatea ei, pentru ca şi ea la rândul ei să le facă aceleaşi servicii cât mai bine şi cu cea mai mare bunăvoinţă, când va fi în situaţia de a o face. Bine înţeles că serviciile nu trebuesc făcute cu gândul la o răsplată sigură sau chiar numai posibilă!

Cuvântul „ocrotire“ nu mai trebuie întrebuinţat în relaţiile dintre bărbat şi femee, cu nuanţa de „patronare“ în puterea unei superiorităţi înăscute. Ocrotirea nu poate fi decât o faţă a „ajutorului reciproc“, în înţelesul cel mai bun şi mai larg, între cele două sexe.

Traducere din englezeşte
de ISABELA SADOVEANU

O nouă teorie asupra Hysteriei şi Suggestiunii

Hysteria, ca şi nevrozele în genere, constitue şi astăzi una din principalele enigme ale medicinei. Intotdeauna au existat histerice şi histerici, însă, nu e mult de când histeria a început să fie realmente considerată ca boală.

In antichitate, manifestările hysterice, ca şi cele epileptice, erau considerate ca semne prin care zeii îşi exprimau voinţa lor. Misticismul evului mediu a văzut în histerice nişte posedate ale Diavolului. Demoniacele, purtând „sigilium diaboli“ erau arse pe rug spre a stârpi pe Isaacaron din lume. Cu deosebire extazul religios, în care trăiau călugăriţele medievale, constituia un mediu prielnic contagiunii mintale şi astfel, halucinaţiile şi visele erau mărturisite ca existând aevea, ca tentaţii ale Necuratului.

Astăzi, preocupările religioase sunt, fără îndoială, pe planul al doilea şi scrupulele de castitate nu turmentează prea mult sufletul femeii contimporane. Conflictele de ordin sexual, decepţiile prin abandonare, sunt, astăzi, cauzele obişnuite ce produc şocuri nervoase şi crize hysterice. Au evoluat motivele, dar manifestările au rămas aceleaşi.

Charcot a fost cel dintâi medic, care a încercat, cu o metodă riguros ştiinţifică, să studieze hysteria ca boală. Dar hysteria, ca şi femeia hysterică, cu cât o studiezi mai mult, cu cât îi dai mai multă atenţiune, cu atât turburările se exagerează şi crizele se înmulţesc. Aşa s'a întâmplat că la Salpetriere, celebritatea lui Charcot a creat o pepinieră de hysterice, o cultură artificială a manifestărilor acestei boale.

Nu e uşor de dat o definiţie a hysteriei. Ştiut este că ea poate simula toate boalele, că nu e organ şi nu e maladie, care să nu poată apărea în Pathologie, uneori cu substrat organic, iar alte ori să nu fie decât umbra acelor leziuni, adică nevroza hysterică: crize convulsive asemănătoare epilepsiei, paralizii ale membrelor sau anestezia lor, orbirea sau mutismul, turburări mintale, deliruri şi halucinaţiuni, catalepsie şi somnambulism, turburări ale organelor interne: stomac, inimă, plămâni, etc. etc.

S'a spus că hysteria este îndeobşte datorită suggestiunii, impresionabilităţii acestor bolnavi, că totul nu s'ar petrece decât în psihicul lor, că eul, adică personalitatea lor ar fi dezagregată, fărâmiţită, uneori dedublându-se net în două personalităţi distincte.

S'a mai spus că turburările hysterice au caracterul manifestărilor atavice, ancestrale, că crizele şi convulsiunile hysterice ar semăna cu reacţiunile animalelor în împrejurări dificile, când conservarea vieţii ar fi periclitată; că accesul de hysterie ar fi o manieră pe care în mod inconştient o folosesc anumite fiinţe slabe spre a eşi din încurcătură.

In sfârşit, Freud, părintele Psichanalizei, a arătat că la baza, sau îndărătul tuturor manifestărilor hysterice, se găsesc conflicte afective, care stau nelichidate în inconştientul nostru, ţâşnind ca lava vulcanică distrugătoare. Cu deosebire conflictele sexuale, erotice, întâmplate de mult, adesea chiar din copilărie, sunt molecule psihice, care închid în ele energie imensă, ce isbucneşte în anumite ocaziuni sub forma de crize hysterice.

Nimeni nu contestă astăzi că la baza turburărilor hysterice se află un dezechilibru sufletesc, că, deci, în perturbaţia funcţiunilor creerului trebue căutată cauza hysteriei.

Un pas mai departe în această direcţie îl constitue ipoteza pe care, împreună cu d. prof. G. Marinescu, am emis-o anul trecut asupra *dezintegraţiunii mintale în Hysterie*.

Studiul encefalitei epidemice (boala somnului), care a bântuit la noi în ţară în anii 1920 şi 1923, ne-a dat prilejul să urmărim manifestările tardive ale acestei infecţiuni, care atinge anumiţi centri din regiunile profunde ale creerului. Printre aceste manifestări, noi am descris, în colaborare cu d. prof. Marinescu, pentru prima oară unele aspecte, având multă asemănare cu cele hysterice: crizele convulsive, care apar sub forma de accese, provocate prin suggestiune şi dispar prin contra-suggestiune. Deasemenea, starea mintală, schimbarea caracterului, neliniştea, agitaţia, perversitatea morală, puerilitatea şi alte manifestări de aceeaşi categorie au multă asemănare cu starea psihică a hystericelor.

Infecţiunea encefalitică produce aceste turburări hysteri-forme distrugând anumite căi de comunicaţie sau centri din creer, iar uneori, intoxicaţiuni din afară pot opri, pe cale sanguină, şi numai în mod trecător, funcţionarea lor. Efectul e acelaş: apariţia unor turburări, fie în mişcările capului, ale membrelor, convulsiuni, tremurături sau spasme ce durează câtva timp şi apoi dispar, spre a reapărea într'o criză viitoare.

Noua teorie pe care o emitem, constitue o primă încercare de a da un substrat fiziologic deschilibrului sufletesc al hysteriei, şi e sprijinită pe cele mai recente investigaţii efectuate în domeniul funcţiunilor creerului.

Se credea până în vremea din urmă că numai scoarţa cenuşie a creerului ar avea un rol în funcţiunile mintale, căutându-se localizări din ce în ce mai precise în fiecare circumvoluţiune pentru anumite facultăţi psihice. Astăzi se atribue şi nucleilor cenuşii dela baza creerului funcţiuni tot atât de importante, cu deosebire în acele manifestări psihice care sunt expresia unor tendinţe afective. Din ce în ce mai mult importanţa acestor elementare funcţiuni sufleteşti, ce se îndeplinesc în profunzimea creerului, s'a dovedit a fi uneori covârşitoare, îndeplinindu-se fără, sau numai parţial sub controlul conştiinţei.

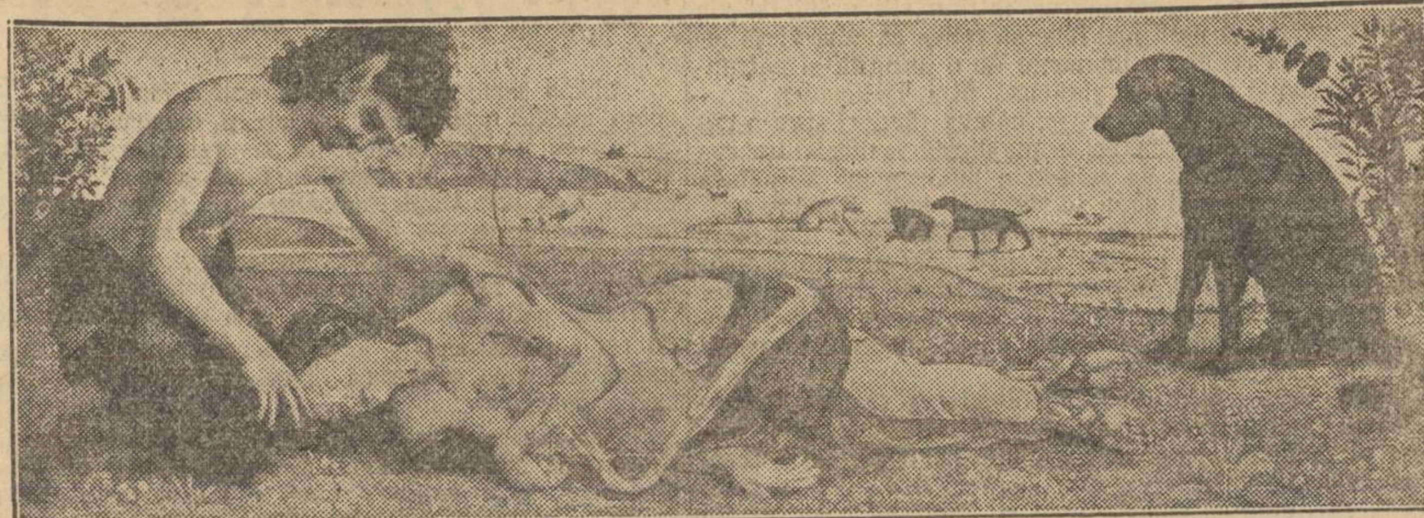
In creerul nostru cortical-conştient, se află inclavat un mare sâmbure cenuşiu, format din nucleii dela bază, care alcătuesc la rândul lor un creer automat sub-conştient.

Prin fibre nervoase de legătură, scoarţa cenuşie deţine putinţa de a declanşa sau opri activitatea automată a acestor nuclei. Alterarea, distrugerea sau oprirea trecătoare a funcţionării acestor căi cortico-nucleare, explică pe deoparte turburările studiate de noi în fazele tardive ale encefalitei şi ne dă pe de altă parte putinţa de a ne apropia de o interpretare fiziologică a turburărilor hysterice. In momentul crizei hysterice, legătura cu scoarţa fiind interceptată, se poate spune că individul e condus numai de creerul automat nuclear, din care cauză şi felul de a reacţiona e elementar, inconştient, având adesea aspectul manifestărilor atavic-ancestrale.

Deasemeni, dezintegrarea funcţională cortico-nucleară ne dă putinţa de a înţelege fenomenele de suggestiune în somnul hipnotic sau în mod spontan în nevroze. Când scoarţa creerului nu-şi mai exercită controlul, şi cu deosebire rolul de înfrânare, atunci impresiunile venite pe căile sensitive şi sensoriale în nucleii dela bază, se transformă în mod automat în acte, şi astfel ordinele sugerate se execută în mod inconştient.

Somnul hipnotic, somnambulismul spontan şi starea de suggestibilitate ce le însoţeşte, sunt manifestări ale creerului automat, liberat de sclavia scoarţei...

DR. A. RADOVICI
Docent universitar

Piero di Cosimo — Compoziţie

Literatura engleză actuală

De vorbă cu Miss Silvia Stevenson

Sunt invitată la cină la călăuza mea de la P. E. N. Club. Urc patru etaje până la homul surorilor Stevenson, Homul e un cuibuşor intim, prietenos şi confortabil, cum ştiu să fie homurile englezeşti. Mobile vechi, fotolii moi, şi adânci şi odihnitoare, focul arde în cămin, iar lumina lămpilor electrice e stânsă în cutele catifelate ale abat-joururilor roşii violete. In Leinster Garden e linişte şi tăcere. Te-ai crede în cine ştie ce colţ de suburbie depărtată a imensului oraş. Totuşi la câţiva paşi e bazarul Wythe larg, vast ca o cetate; pe frontispiciul lui curg în râuri, strălucitor colorate, reclamele luminoase: un jovial şi roşcovan moş Crăciun, care goneşte, sosind din veşnicie, într'o sanie trasă de un şir nesfârşit de cerbi şi căprioare. Sute de curioşi, de toate vârstele şi clasele sociale, staţionează pe trotuoare în umezeala crudă şi rece a cetăţii londoneze, privind cu ceasurile acelaş şi acelaş repetat spectacol.

Grădina în care e situată locuinţa lui Miss Stevenson e doar... o grădină de apartamente, iar cina e comandată cu telefonul şi soseşte cu automobilul. Totuşi o atmosferă patriarhală stăpâneşte...

— ?....

— Da, îmi spune Miss Stevenson, avem sonerie electrică la uşă, dar e alături şi vechiul ciocan medieval şi aceasta caracterizează întregul fel de a fi al Albionului.

— ?...

— De sigur, literatura nouă şi-a schimbat cu totul orizontul: când a început lumea noastră să se preocupe de chestii sociale, am avut romane sociale; acum când e la ordinea zilei psichanaliza, avem nuvele psichanalitice, Intreaga viaţă sufletească a vremii se oglindeşte în caracterul şi acţiunea ficţiunii literare. Dar vechiul fel de a scrie se mai resimte încă în cele mai îndrăzneţe şi mai revoluţionare atitudini. Se cunoaşte că înaintea celor de azi a scris Jane Austen, contimporana lui Walter Scott, şi toţi scriitorii din epoca mijlocie şi ultimă a erei victoriane. Astfel Archibald Marshall, deşi are mentalitatea vădită a vremurilor noastre, tratează subiectele sale, ultra moderne, după metoda veche şi tradiţională, scrierile sale sunt amuzante ca o rochie de stil într'un salon modern. Alţii ca Hudson, Kenneth, Grahame, Chesterton, James Stephens şi mai ales Samuel Butler, sunt admiraţi în romanele lor mai mult ca critici sociali şi teoreticiani de cât ca literaţi. Aceasta înseamnă că metodele lor de a trata viaţa, sunt tocmai ca acele ale Victorienilor, pe care-i atacă atât de violent în scrierile lor. *„Way of all Flesh“* a lui Butler, de pildă, care e o autobiografie şi o satiră muşcătoare în acelaş timp, îşi datorează marele său succes cruzimii cu care sfâşie tot ce-şi închipuie publicul că ar fi credinţa, concepţia de familie şi educaţie a epocii victoriene. Este totuşi aceiaşi atitudine ca a lui Thomas Hardy, Meredith şi alţii, pentru care ficţiunea romanului era preţuită mai mult ca expresia unei concepţii filosofice a vieţii decât ca o realizare literară.

Ar fi, însă, nedrept să nu scoatem în relief tranşanta diferenţă dintre scriitorii din ultimile decenii şi generaţia aşa zişilor victorieni.

— ? !...

— Fără îndoială influenţa celor vechi mai stăruie, dar câmpul ei de acţiune se reduce. Ciocanul medieval de la uşa de intrare şi-a mărginit şi el cu vremea atribuţiile; de el se servesc acum furnisorii şi factorii poştali! Dar e atât de scump sufletelor noastre, cu aparenţa lui din alte vremuri!...

— ?...

— Cei vechi erau povestitori adevăraţi. Ei ţineau să se ştie ce s'a întâmplat până la urmă cu eroii povestirii lor. Se preocupau de verosimilitate şi culoare locală şi sileau creaţiunea artistică să se modeleze după concepţia lor de viaţă... As'ăzi „povestirile acestea tari“ nu mai mulţumesc decât gusturile superficiale şi vulgare.

Scriitorii noi nu urmăresc decât redarea unui *„crâmpei de viaţă“*, nu au alt scop de cât „a se povesti pe ei înşişi“, cum zice Wells. Ei nu mai caută să desfăşure o povestire, să jaloneze o acţiune după anumite norme. Căci dacă Jane Austen a redat odinioară în romanele sale „viaţa noastră zi după zi“, scriitorii tineri vor să ne-o dea „clipă cu clipă“, şi adeseori devin ininteligibili.

De ce, zic ei, să căutăm a oglindi natura omenească? Ce este natura omenească? Care e realitatea eului? Crâmpeiul de viaţă singur *(the slice of life)* răsfrânge inconsistenţa şi discontinuitatea acestui eu.

„Trăim întocmai cum visăm“, zice Joseph Conrad cel mai mare artist romantic în ficţiunea modernă şi cel mai în vârstă din această serie de scriitori.

Conrad, aristocratul polonez născut departe de orizontul şi cântecul mării, care devine căpitan de vas în marina comercială engleză şi scriitor într'o limbă atât de grea şi de substanţial proprie unui popor ca acesta, este el însuşi poate cea mai măreaţă figură romantică a timpului. Viaţa lui proprie este o formidabilă aventură, „un vas în luptă cu valurile mării prin întunerecul nepătruns al nopţii“.

Figurile din romanele lui deşi atât de puternic desenate şi cu o coloratură pronunţată individuală, devin totuşi expresiunea tipică a concepţiunii sale despre lume: sufletul eroic al omului în luptă cu imensul şi tainicul univers duşmănos.

Povestirea lui e indirectă. Spectacolul vieţii omeneşti în scene fragmentate, pe care le culege autorul dintr'o conversaţie în sala unui hotel sau la un club de ofiţeri, şi a cărei pistă se urmăreşte pe ici şi pe colo în lunecoasa şi şerpuita ei strecurare printre evenimentele prozaice de toate zilele, creiază atmosfera de romantism şi mister, puterea halucinantă de evocare şi ascuţimea tragicului din romanele sale.

Cât despre Wells, el e fără îndoială una din figurile cele mai puternice şi mai impunătoare ale timpului nostru, deşi n'aşi putea să-l definesc. E fără îndoială un creator de geniu în literatură şi un izvor de energie a vieţii noastre intelectuale, deşi este un literat mediocru! Capod operele sale sunt, fără îndoială, în romanele lungi *„The Invisible man“* şi în cele scurte *„The Country of the Blind“*, iar *„Kipps“* şi *„The history of Mr. Polly“* dovada cunoaşterii clasei mijlocii a Angliei şi a puterei sale exuberante de creaţiune, precum şi a darului său de a oglindi întreaga Anglie modernă în tipurile şi aventurile acestor tipuri din scrierile sale. Dar revolta împotriva societăţii îl face adese să uite că e un povestitor şi spiritul său ştiinţific învinge din ce în ce mai mult darul lui de artist romantic.

Arnold Bennet e privit ca filosoful, istoricul cel mai credincios şi cântăreţul poeziei speciale a străzilor, hotelurilor şi vieţii de oraş în genere. Puterea lui de creaţie nu se poate compara cu a lui Wells, dar e mult mai artist, mult mai bun meşteşugar al formei. Deşi mult influenţat de şcoala naturalistă franceză, e totuşi englez autentic în calităţile sale fundamentale. Are humorul, încrederea în sine provocatoare a insularului şi acea candoare tinerească proprie poporului său, care ar fi masivă dacă nu ar fi însoţită de o ascuţită şi infailibilă fineţă. In *„The Regent“*, *„The Card“*, *„The Old Wiver's Tale“* şi mai ales în *„[illegible]hanger“* şi *„Riceman-Steps“* larga sa concepţie socială de bază, spiritul de milă înţelegătoare şi suflul epic, desenul ferm al figurilor, zugrăvirea mediului în imagini directe, scăldate însă într'o dulce şi scăzută lumină de sensibilitate dau o valoare şi un caracter deosebit acestui talent.

Galsworthy în „The Forsyte Saga“ evocă aceiaşi clasă mijlocie ca şi Bennett. Dar pe când acesta e un observator senin, un interpretator humoristic şi plin de simpatie al mulţimii pe care o zugrăveşte, Galsworthy nu rămâne nici odată rece faţă de lumea creată de el: o atacă, ori o apără. Sensibilitatea lui ascuţită se înfioară şi se revarsă cu patimă, în asprimea lui faţă de precautul, prozaicul şi nesăţiosul Forsyte sau în simpatia lui vădită pentru cei răzvrătiţi, pasionaţi de frumos şi dezinteresaţi neprevăzători, ridicându-se adese până la tonul unei crude şi tăioase ironii, o satiră fără de cruţare la adresa tuturor făţărniciilor şi minciunilor civilizaţiei. Iar ceeace face farmecul neîntrecut al literaturii sale este sugerarea visului nelămurit a dorului neprecis după frumos şi moral, care înfioară şi turbură îmbulzeala de oameni de afaceri, prozaici şi strâns legaţi de bunurile pământeşti, pe care-i zugrăveşte atât de bine în romanele lui.

— ?...

— Ai dreptate, aceşti autori sunt încă numai în aparenţă răzvrătiţi în potriva atitudinilor şi metodelor victoriene şi tocmai aceasta li se impută de către scriitorii cei mai tineri. Wells, Bennett, Galsworthy, sunt încă în genunchi în faţa idolilor vechi. Ei au încă tendinţa de a zugrăvi direct, prin imagini reale, materiale şi concrete, ceeace nu se poate cuprinde în expresiunea brutală a cuvântului. Ei nu urmăresc redarea credincioasă a sufletului în luptă cu universul acesta, a cărui taină ne va rămânea pururea nedezlegată. Ei cred în progres, au o doctrină socială şi în opera lor se simte spiritul de propagandă, deformarea vieţii în calapodul dialecticii şi cerinţii logicii lor proprii.

Scriitorii noi n'au doctrină socială sau morală, nu predică şi nu combat nimic direct. E. M. Forster este cel dintâi dintre tinerii scriitori în care diferenţa cu predecesorii se acuză şi se resimte.

La dânsul nu există nici o preocupare de a reda lumea în aparenţa ei exterioară, de a crea tipuri vii şi bine desemnate.

Subiectele nuvelelor sale sunt pline de incidente absurde şi neverosimile, tipurile sunt vagi şi abia schiţate, intelectualitatea lor e afectată, bizară şi nesănătoasă, dar există voinţă şi patimă în lumea evocată de el. Cele mai bune romane ale lui sunt: *„A Room with a View“*, *„[illegible]wards End“* şi *„A Passage to India“*. Nu are nimic din masivitatea construcţiei şi sobrietatea tratării predecesorilor lui. Stilul descusut şi forma neglijată nu dau nici odată descrieri, dar evocări, pete de lumină, care scot în relief pe neaşteptate aspecte din viaţa interioară în contrast cu lumea exterioară. Cu un detaliu sugerează atmosfera timpului şi a locului. Crâmpeiul de viaţă interioară evocat ast-fel, prin sugestii şi situaţii de fapt, se prelungeşte în sufletul cititorului printr'un monolog interior, îl asociază la creaţiunea scriitorului şi-i dă iluzia că urmăreşte cu autorul aspiraţia acestuia întinsă spre a prinde realitatea interioară, personalitatea profundă, în veşnica ei schimbare, eul, în turburătoarea sa discontinuitate, misterul vieţii interioare.

Aceiaşi metodă se observă şi în scrierile lui *James Joyce*, care are multă forţă şi originalitate, dar nu are subtilitatea drăcească a lui Forster, uşurinţa acestuia de a trece limitele realului şi a da drumul unei fantazii neînfrânate, care totuşi izbuteşte să ne dea tipuri mai reale de cât realitatea însăşi. In scrierile *„Portrait of the Artist as a Young Man“* şi *„Ulisse“*, pe lângă mari calităţi, Joyce e brutal şi pedant, pare că ar fi o minte necoaptă încă pentru starea de civilizaţie rafinată în care vrea să se introducă cu scrierile sale.

(Continuare în pagina VI-a)

Virginia Woolf cu maniera sa de a trata romanul în genul filmelor de cinematograf, într'un stil grăbit și viu colorat, izbutește mult mai bine să redea enigma vieții interioare și să realizeze momente de o ascuțită și pătrunzătoare emoție (To the highthouse, Mrs. Dallovay).

Dar ar trebui un volum, nu câteva rânduri spre a caracteriza toate direcțiile ce se manifestă în literatura cea mai nouă. Ceeace ni se pare mai limpede în atitudinea scriitorilor tineri este că ei se văd mai mult „comentatori" de cât „creatori" de viață în literatură. Cea mai mare parte din operele lor ne apar ca niște pasagii dintr'o amănunțită autobiografie, dar cu puține trăsături de caracter și aproape fără acțiune. Iar ca o reacțiune în potriva gustului englezesc pentru romanele lungi, succesul în opera lor îl au, mai ales, nuvelele scurte.

Generația din preziua războiului era realistă în tratarea fictiunii literare, tinerii sunt cu totul subiectivi și adeseori fantastici până la marginile nebuniei, ca o reacțiune violentă în potriva „plicticoasei" dialectici a celor vechi, cari cred că cunosc omul și, ignorând misterul său interior, prevăd și explică totul cu o siguranță jignitoare.

Viața pentru un Wells sau Galsworthy e un „tot de legi, tradiții, obiceiuri și idei ce se chiamă societate". Scriitorii din generația lui cred în progres, în triumful binelui asupra răului pe care-l consideră numai ca pe un element de armonie în acordul final desăvârșit când nu va mai fi nici rău nici nefericire.

Tineretul de azi crede în existența răului ca un element activ, cu existența proprie și autonomă și nu crede în perfectibilitate. Sunt investigatori conștiincioși și comentatori cinstiți ai vieții, dar interesul dramatic lipsește din opera lor. Lipsește ceiace făcea grandoarea operei marilor scriitori : o largă și generoasă simpatie pentru omenire și imaginația fierbinte și curagioasă, care să o întrupeze în fictiunea literară.

Sunt scriitori de talent foarte numeroși în literatura engleză actuală, atât de numeroși în cât și cel mai slab trebuie citat, căci și el încă are scrieri de valoare, dar... nu mai există nume de acele care să întrunească fără rezervă admirația opiniei publice și consacrarea lor cu stelele de mărimea întâi.

Scriitorii noștri mari în viață sunt încă Wells, Bernard Shaw, Galsworthy.

ISABELA SADOVEANU

FILATELIA

La Bursa filatelistă din Paris au apărut săptămâna trecută numeroși cumpărători din America, sosiți pentru scurtă vacanță de sărbătorile pascale. Ei au căutat mai ales mărcile primelor emisiuni ale Statelor-Unite, ale Canadei, ale Braziliei, și au plătit prețuri mari, preferând exemplarele neștampilate.

Au apărut și câteva noutăți interesante: Belgia, roșie, a 1 franc; Ceylon, violetă-azurie-cafenie, a 1 rupie cu prețul de catalog neștampilată — 16 franci; China, serie de 4 mărci cu portretul lui Cean-Tso-Lin, a 1 cent cafenie-portocalie, a 4 c. măslinie, a 10 c. albastră și a 1 dolar roșie; Tripolitania — o serie din 6 mărci, frumoase, cu vederi, a 30, 50, 1 liră și 25 centesime, 1 l. și 75 c., 2 l., și 50 c.; și o lire, — prețul după catalog, neștampilate, e 29 fr. 90 c. seria întreagă.

S'au scumpit: Lituania 1926, a 10 c. la 25 fr.; a 25 c. și 40 c., la 45 și 50 fr., atât ștampilate cât și neștampilate.

Colțul Librăriei „Hasefer"

Oficiul de procurare de cărți, reviste și ziare străine.

Dela 1 Ianuarie 1928 am reorganizat serviciul nostru de comenzi de ziare, reviste și cărți franceze, germane, italiene, engleze și americane, făcându-l să funcționeze în mod regulat și foarte rapid. Suntem într'adevăr în măsură să procurăm repede și în condițiuni de *curs avantajos,* orice fel de ziare, reviste și cărți străine.

Pentru înlesnirea clientelei din provincie, am introdus abonamentele directe așa încât acei cari doresc primesc ziarele și revistele direct din străinătate deși plata se face la adresa noastră. Recomandăm următoarele :

Nouvelle Revue Française, L'Europe, Revue de philosophie, Le Crapouillot, Archives de philosophie, Mercure de France, Esprit nouveau, Fantasio, Feuilles libres, Grande Revue, Journal de psychologie, Lumen, Monde nouveau, Oeuvres libres, Revue d'Allemagne, Revue de France, Revue européenne, Revue de Genève, Nouvelle Revue, Revue de Paris. Revue historique, Revue universelle, Revue des vivants.

Abonăm la reviste technice ; Antenne, Chauffage et ventilation, Ingenieur constructeur, Diverse reviste de drum de fer, telegraf, mine, poduri și șosele, păduri, reviste p. industriile textile, petrolifere, metalurgice etc., etc.

REVISTE FRANCEZE DE ARTĂ *(pictură, sculptură, archit.)*

Art. et décoration (lunar) ; Amour de l'Art (lunar) ; Cahiers d'Art ; L'Art et les Artistes, L'art vivant, Artisan pratique, L'Architecture vivante, La construction moderne, Art et industrie.

Literare : Die Neue Rundschau, Die literarische Welt, Querschnitt, Die Literatur. Handbuch der Literaturwissenschaft, Stachelsschwein.

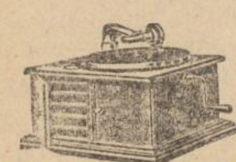
De artă și architectură: Deutsche Kunst und Dekoration, Innendekoration, Der Cicerone, Wasmuths Bauhefte, Moderne Bauformen, Städtebau, Der deutsche Tischlermeister.

Sociologie, Economie politică, politică etc.: Der Kampf, Die Fackel (Karl Kraus) Die Gesellschaft (Hilferding), Sozialistische Monatshefte, Die Arbeit, Deutsche Juristenzeitschrift, Europäische, Geschprăche Die Weltbühne, Europäische Revue, Pan Europa.

Reviste engleze: The Studio, The Commercial Art, The Ideal Home, The Queen, The Sphere etc., etc.

Prețurile noastre pentru reviste. Prețul original al editorilor, socotit cu un beneficiu de 10—15%. Revistele germane le dăm în prețul orginal. La toate socotim *cursul zilei:* francul 6,30—7 lei, marca 38 lei.

Nu răspundem decât când se anexează mărci sau c. p. pentru răspuns. Trimitem cărți numai în urma remiterei unui acont anticipat prin mandat Librăria „Hasefer" str. Karageorgevici. 7 București.

MAGAZINUL de MUZICA
La MIGNON
Bucuresti, Pasagiul Vilagros No. 5
peste drum de Prefectura Politiei

În vederea Sft. Sărbători de Paște
MARE REDUCERE DE PREȚURI

Gramofon de Voiaj	lei 2200	Note Muzicale
„ „ „ voiaj mare	„ 3000	Viori dela 350 în sus
„ „ „ Masă	„ 4500	Mandoline, Coarde
„ „ Mare de masă	„ 6000	Reprezentanța Pianelor
„ „ de Salon Dulap	„ 9000	Fr. Liehr Lignitz
APARATE (Columbia Polidor		
și PLACI (Dulceto Parlophon		

Inlesniri de plată

Desideriu Szabo

Ultima jumătate a secolului trecut a fost pentru Ungaria epoca marilor transformări sociale și economice. Țărănimea dornică de pământ începuse să se organizeze împotriva latifundiilor. Orașele se desvoltau rapid, industria luase mare avânt. S'au pus bazele industriei mari și în legătură cu aceste evenimente, s'a desvoltat noua clasă mijlocie. In pătura muncitorească a pătruns repede ideia socialistă și a dat directive noui și clasei de mijloc. Cu toate acestea, ideile sociale n'au găsit aproape nici un ecou în literatura maghiară. Cu tot poporanismul ei forțat, literatura maghiară a rămas străină de viața adevărată și de problemele arzătoare ale marilor masse.

Abia acum câțiva ani, înainte de războiul mondial, s'au strecurat în literatură chestiunile sociale. Critica oficială, care predomina toată critică literară, a ridicat glasul împotriva acestui „element străin", dar scriitorii tineri au acuzat-o de lipsă de patriotism.

Multă vreme s'a socotit drept literatură maghiară, o literatură complect străină de problemele vieții maghiare, — iar literatura nouă care a pătruns adâncul problemelor sociale era persecutată ca o literatură străină. Și astăzi o mare parte a criticei oficiale are această mentalitate.

Situația s'a schimbat foarte puțin chiar prin zguduirile anilor din urmă. Sbuciumările revoluționare n'au rezolvat nici una din problemele vieții maghiare, ci le-au complicat și mai mult. Mișcarea socialistă a dat loc la frământări sângeroase, fără să poată rezolva ceva. Nici clasa de mijloc nu s'a putut scutura de lanțurile grele. Din contra, situația ei a devenit cu mult mai gravă prin faptul că din teritoriile deslipite năvăliseră foarte mulți locuitori fără lucru. Țărănimea n'a căpătat pământ, și chestiunea agrară se agită din nou. Pe de altă parte aristocrația feudală, bancherii și clerul catolic au devenit și mai puternici și coaliția lor reacționară a împiedicat orice progres.

In vremea aceasta și-a dobândit reputația de mare scriitor, Desideriu Szabo, reprezentantul tendințelor maghiare de astăzi. In scrierile sale, punctul central îl formează problema vieții sociale maghiare. Principiile lui sunt, de bună seamă, pline de erori, dar chiar aceste erori au contribuit în mare măsură la cunoașterea problemei. Din pricina atitudinii sale, Szabo a trebuit să ducă o viață extrem de sbuciumată. In câțiva ani, el a fost mutat ca profesor din oraș în oraș, până ce părăsi catedra, pentru a se consacra definitiv publicisticei.

Evoluția prin care a trecut Desideriu Szabo e caracteristică nu numai pentru el, ci și pentru stările sociale din Ungaria. Cu vreo patrusprezece ani înainte el visa o renaștere a protestantismului maghiar. A vrut să pună internaționalismul reacționar al catolicismului în fața naționalismului și a democrației protestantismului renăscut. Intr'o scriere de pe atunci, el spunea: „Ar fi de o mare importanță pentru viitorul Ungariei, dacă protestantismul, această vastă solidaritate, ar deveni organul de luptă al social-democrației. In cazul acesta ideile progresive din Apus ar fi asimilate printr'o organizație, care în elementele sale este în cea mai mare parte maghiară și care are rădăcini desvoltate în viața noastră culturală". Concepția aceasta o găsim în multe din lucrările sale. In ciclul de articole intitulate „Spre o nouă ideologie maghiară", el privește socialismul ca o putere motrice a vieții istorice și susține că clasa de mijloc, este o clasă mizerabilă, inconștientă, care nici cu bazele ei de existență nu este în stare să aprecieze mai bine organizațiile muncitorești și formațiunile unui viitor mai bun și mai sănătos. In schimb dorește, ca și social-democrații maghiari să fie cu mai multă înțelegere față de psichologia specific maghiară. E convins că renașterea spirituală și socială a clasei de mijloc trebue să plece din social-democrație, fiindcă clasa aceasta dela sine nu are nici o energie vitală.

Și mai mult îl preocupă chestiunea țărănimii maghiare, pe care o descrie cu multă vervă în romanele sale „Sate prăbușite" și „Minunata viață". Cu culori negre desenează el situația teribilă a țărănimii. Drumul pe care-l arată, ne înfățișează realitatea maghiară, dar închipuirea socială e utopică. Are mai mult avânt literar decât vederi sociologice obiective. Ca scop principal fixează lepădarea dela civilizația falsă. „Afară din orașe, înapoi la sate la viața rurală..."

Dar el pierde din vedere că evoluția contrară, nu poate fi contrabalansată cu nici o forță ideologică, aceasta fiind o evoluție determinată. E lucru curios că acelaș Dezideriu Szabo, care crede în predestinația protestantă, nu poate să înțeleagă determinanțele sociologice... „Inapoi la pământ, la cultivarea pământului și din această muncă sănătoasă și productivă va naște ideia nouă, cultura nouă, care va ridica țărănimea maghiară exploatată, ca o nouă clasă istorică în locul claselor istorice ale celor aleși..." Cum s'ar putea rezolva în realitate această problemă, nu ne spune scriitorul. Câte odată, pare că ar vrea să convingă pe bogătașii pământului maghiar de puterea adevărului, vrea să-i convingă că sunt datori să împărțească pământ și bieților țărani, dar, în naivitatea lui, el uită de acea sângeroasă teroare albă, — groaznică și revoltătoare, cu care au oprit și opresc boerii maghiari mișcările țărănimii pentru pământ. Latifundiarii maghiari nu cunosc mila, când sunt în joc interesele lor.

Chiar și schița aceasta scurtă ne arată însemnătatea literară a lui Desideriu Szabo. Un ciclu de povestiri e intitulat: „Vai". Acest „Vai!" caracterizează toate scrierile sale. Un șir de tablouri groaznice, din realitatea maghiară, tablourile mizeriei, ale celei mai negre disperări, care nu dau nici o rază de lumină în realitatea viitorului. Unde îndreaptă totuși rereflectorul său spre mâine, acolo lumina sa se pierde în ceață, în chaos. Parcă inconștient el singur ar simți-o, și de aci se nasc nedumeririle sale. Această caracteristică fundamentală se oglindește perfect de bine în ciclul de studii întitulat „Plângeri".

In Ungaria de azi stau două tabere față în față. Ceata jefuitorilor, a netalentaților, — grupa bine organizată a hrăpăreților sterpi... Solidaritatea acestora e politica, știința falsă, șarlatanismul și morala mincinoasă... A lor e țara, puterea și gloria... In cealaltă grupă sunt chemații spiritului, blestemații talentului, care se prăpădesc de disperare... Ce înțeles poate avea voința în astfel de împrejurări?... Pentruce să ne clădim viața într'o comunitate bolnăvicioasă, ca să trăim roși de milioane de răni?... Oare glasul curat și voința cinstită vor sparge vreodată frontul de oțel al intereselor minuscule și anticulturale?...

Duplicitatea lui interesantă se manifestă și atunci când se ocupă cu problema raselor. In Ungaria dinainte de războiu predomina ideia asimilării, al cărei rezultat a fost că toate cadrele clasei de mijloc s'au umplut de massa asimilanților imbecili. In Ungaria nouă, predomină politica rassei și profetul cel mai fermentat al acestei politici este Desideriu Szabo. In ramura politicii impaciente de rassă vrea să creieze noua democrație maghiară printr'o legătură strânsă între păturile progresive ale clasei de mijloc și organizațiunile socialiste ale muncitorimii. Și toate acestea vrea să le înfăptuiască sub scutul protestantismului renăscut.

Cu toate tragicele lui devieri sociale, ori chiar prin acestea, talentul lui excepțional ne desenează tablourile clare ale nouii realități maghiare și aceasta explică și popularitatea lui deosebită. Desideriu Szabo este reprezentantul unei epoci de tranziție, pe care o caracterizează nu numai prin scrieri, dar chiar și prin viața lui.

VICTOR ARADI

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 104

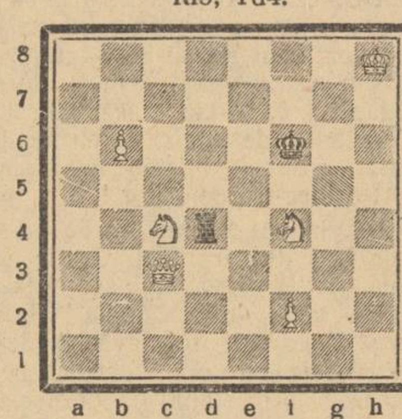
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Comuna rurală II"

(inedită)

Negru (2 figuri)

Rf6, Td4.

Alb (6 figuri)

Rh8, Dc3, Cc4 și f4, Pb6 și f2.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 105

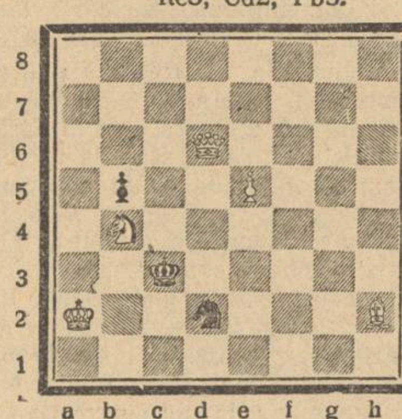
Din concursul nostru de probleme

Motto: «O idee»

(inedită)

Negru (3 figuri)

Rc3, Cd2, Pb5.

Alb. (5 figuri)

Ra2, Dd6, Cb4, Nh2, Pé5.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 106

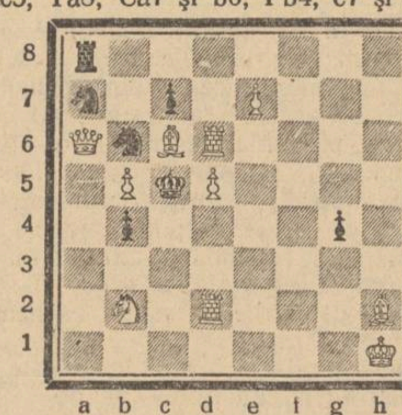
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Dr. Fr. Rduch"

(inedită)

Negru: (7 figuri)

Rc5, Ta8, Ca7 și b6, Pb4, c7 și g4.

Alb (10 figuri)

Rh1, Da6, Td2 și Td6, Cb2, Nc6 și h2, Pb5, d5 și é7.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 47

Jucată la concursul internațional din Berlin în Februarie 1928.

Alb: K. Helling, *Negru:* F. Sämisch

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3. d7—d5; 3. c2—c4; 4. Cb1—c3, intenționat, sau scăpare din vedere? Negrul poate acum lua pionul oferit fără ca alb să-l mai poată câștiga. 4..., d5×c4; 5. g2—g3, é7—é6; Negrul nu apără pionul c4, căci acum alb amenință prin Ng2, punctul slab c6. 6. Nf1—g2, Cb8—d7; 7. 0—0, Nf8—é7; 8. é2—é4, 0—0; 9. Nc1—é3, Dd8—a5; Cu Dc7 negru ar fi putut ușor să-și mențină pionul prin b7—b5. 10. Cf3—d2, Da5—a6; 11. a2—a4, Tf8—d8; 12. Dd1—é2, Cf6—é8; 13. d4—d5, c6×d5; 14. é4×d5, é6—é5; luarea pionului d5 era nefavorabilă căci toate figurile albe s'ar fi plasat direct spre atacul regelui. 15. Cc3—b5, Da6—g6; 16. Cd2×c4, a7—a6; 17. Cb5—c3, Cé8—d6; 18. f2—f4!, é5×f4; 19. Né3×f4, Né7—f8; 20. Cc4×d6, Nf8×d6; 21. Ng2—é4, Dg6—f6; 22. Né4×h7+!, Rg8×h7; 23. Dé2—h5+, Rh7—g8; 24. Nf4×d6!, mutarea aparent tare Ng5 este o greșeală căci ar fi urmat Dd4+; și f7—f6! cu o figură în plus pentru negru. 24..., Df6—d4+; Negrul nu poate lua Nd6 față de D×f7+, Rh8; Tf4! Acum alb are un pion în plus care liber fiind decide partida în favoarea sa; totuși câștigul e încă destul de greu de realizat. 25. Rg1—h1, Cd7—f6; 26. Nd6—é5, Dd4—g4; 27. Dh5×g4, Cf6×g4; 28. Né5—f4, Td8—é8; 29. Tf1—é1, Nc8—d7; 30. Rh1—g1, Cg4—f6; 31. Nf4—g5, Té8×é1+; 32. Ta1×é1; Ta8—é8; 33. Te1×é8+, Cf6×é8; 34. Ng5—é7, f7—f5; 35. Rg1—f2, Rg8—f7; 36. Né7—c5, Cé8—f6; 37. h2—h4, Nd7×a4; O mică combinație spre a simplifica jocul și a obține prin egalizarea pionilor mai multe șanse de remis; alb însă, după cum vom vedea, recâștigă pionul. 38. Cc3×a4, Cf6—é4+; 39. Rf2—f3, b7—b5; 40. Nc5—d4!, b5×a4; 41. Rf3—f4, Cé4—d6; 42. Nd4—é5, Cd6—c4; 43. Rf4×f5, a4—a3; 44. b2×a3, g7—g6+; 45. Rf5—é4, Cc4×a3; acum are și negrul un pion liber, dar alb își procură acum un al doilea. 46. g3—g4, Ca3—c4; 47. h4—h5, g6×h5; 48. g4×h5, a6—a5; 49. d5—d6, Cc4— b6; 50. Ré4—f5, Cb6—d7; 51. Né5—c3, a5—a4; 52. Nc3—b2, Rf7—g8; 53. Rf5—g6, Cd7—f8+; 54. Rg6—f6, Cf8—d7+; 55. Rf6—é7, Cd7—c5; 56. Nb2—a3, nu era bine să mute d7 căci ar fi urmat C×d7!; R×d7, Rh7 remis. 56....., Cc5—b7; 57. Ré7—f6, Rg8—h7; 58. Rf6—g5, Rh7—g7; 59. Na3—b2+, Rg7—h7; 60. d6—d7, Cb7—c5; 61. d7—d8C! singura mutare de câștig! 61..., Cc5—é4+; 62. Rg5—h4, Cé4—d2; 63. Cd8—é6, Cd2—c4; 64. Nb2—c3, a4—a3; 65. Rh4—g5, Cé4—d6; 66. Cé6—f8+, Rh7—g8; 67. Rg5—g6!!, Cd6—f7; Dacă R×f8; Nb4! câștigă imediat. 68. Cf8—é6, Cf7—h8+; 69. Rg6—f5, Ch8—f7; 70. Cé6—g5, Cf7—h6+; 71. Rf5—g6, Ch6—g4; 72. Nc3—g7!, a3—a2; 73. Cg5—é4! amenință h6, C×h6; Cf6 mat. 73..., a2—a1D; 74. Ng7×a1, Rg8—f8; 75. Rg6—g5 și negru abandonează.

O partidă bună, care face cinste tânărului jucător berlinez (care are numai 20 ani!).

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozități

Modă și... canal

S'ar părea că nu e nimic comun între modă și canal. Realitatea însă a vrut ca la Paris aceste două noțiuni să producă împreună un fenomen curios și anume: De când femeile au început să se tundă à la garçonne, în canal nu se mai găsesc nici piepteni rupți și nici ace de păr, cu care, mai înainte, se astupau adesea și tuburile cele mai mari ale canalului.

Grăsimi economice

Jurnalele din Paris anunță că la abatoarele comunale s'au descoperit mari furturi de grăsime: se fura grăsimea scursă din hoiturile vitelor tăiate. Slănina și grăsimea „se topeau" mereu, se dizolvau, intrau în pământ, sau erau aruncate „la gunoi". Cu această ocazie un ziar aduce următoarea anecdotă

Un comisar de poliție rus, mare amator de șperțuri, de mite și de bacșișuri, a devenit celebru prin arta cu care știa să scoată avantagii și venituri din orice situație. Deși permutat neîntrerupt din post în post, se acomoda numai decât cu noua lui poziție și găsea ingenioase mijloace de a profita de ocazie.

Țarul Nicolae I (1825—1856) aflând despre abilitatea acestui polițist, l-a luat la palat și l-a însărcinat cu... afumarea jamboanelor. Dar și aci talentatul profitor nu-și trădă vocațiunea: din cele câteva jamboane afumate zilnic la ferma palatului imperial, grăsimea topită se scurgea de obicei pe jos și intra în pământ. Noul comisar „afumător" a introdus însă aci o inovație: sub fiecare jambon a pus câte o țiglă în care aduna, picătură cu picătură, grăsimea topită; apoi — o vindea. Aflând despre aceasta, Țarul Nicolae I se dădu bătut: îi era rușine să răpească slujbașului atât de inventiv, picăturile de grăsime, care se pierdeau până la inovațiunea făcută de comisar...

Gură-cască la Paris

Trecătorii din Paris dovedesc la orice ocazie că au timp de pierdut. Orice întâmplare adună o mulțime de curioși. Se constată că cu toată graba manifestată de parizieni, un automobil sfărâmat de stâlpul unui felinar, adună sute de oameni care uită de interese, de nevastă, de prânz, și se uită curioși la șofeurul rănit, ori la pasagerii speriați și zguduiți.

Câte observații, sfaturi, expresii de indignare și simple murmure nu se aud în această mulțime care rămâne locului atâta timp, deși întâmplarea e clară din prima clipă! Acelaș lucru se întâmplă când alunecă un cal pe asfalt; și dacă după aceia, calul se ridică, figurile trecătorilor se lungesc nemulțumite, deziluzionate... Dar cea mai ridicolă impresie produc acei tipici „gură-cască" care urmăresc cu mare atențiune fiece mișcare a inginerului când lucrează la nivelarea străzilor. Fără să priceapă măcar rostul aparatelor nivelatoare, aceștia reprezintă tipul cel mai „dezinteresat" și mai „principial" de gură-cască universal.

Constatări originale

Din ce anume se vede clar că circulația de pe străzile Parisului s'a ameliorat și s'a aranjat într'adevăr? — Din următoarele constatări: mai înainte orice oprire a circulației vehiculelor de tot felul dura atâta cât trebuia unui șofeur să poată citi un articol întreg dintr'un jurnal.

Astăzi, odată cu noul regulament aplicat de controlorii circulației, nici un șofeur nu mai are timp să-și desfășoare jurnalul, decât atuncea când stă la rând, neangajat, în aș teptarea unui client.

Berlin—Paris cu droșca

Cel mai bătrân birjar din Berlin, Gustav Hartmann, de 68 ani, s'a hotărât să-și încheie cariera de birjar cu o călătorie la Paris cu vechea-i droșcă trasă de bătrânu-i cal. In ziua de 2 Aprilie cor., Hartmann a și pornit la drum, petrecut cu muzici de o imensă mulțime, după ce fusese fotografiat de mai mulți cino-operatori. Mijloacele pentru nevoile acestei călătorii, Hartmann și le va procura vânzând în drum, fotografiile sale cu birjă cu tot.

Acum câteva luni. Hartmann a promis celebrei amazoane franceze Daurange, sosită călare dela Paris la Berlin, că-i va întoarce vizita la Paris. Dacă Hartmann va reuși să ajungă la Paris, birjarii parizieni îl vor întâmpina cu mare fast.

Dragoste la 14 ani

La Peremîl (Galiția Polonă) s'a sinucis un elev, Srocovschi, de 14 ani, fiul Directorului Administrației Financiare. Băiatul s'a îndrăgostit de o frumoasă artistă dela Teatrul dramatic din localitate. Sentimentul acesta l'a făcut să nu-și mai învețe lecțiile. Profesorul de latină, Șved, i-a făcut o observație ironică, spunând că un licean trebue să învețe verbele neregulate latine, și nu să viseze la artiste. Srocovschi se aruncă asupra profesorului și-i aplică o pereche de palme. Eși apoi din școală, se duse la tatăl său și-i povesti despre cele întâmplate. Bătrânul Srocovschi răspunse băiatului că deacuma înainte ușa casei părintești îi e închisă pentru totdeauna.

Atunci liceanul se aruncă sub tren. La înmormântarea lui au venit toți școlarii orașului — circa cinci mii de copii. Nici-o școală n'a ținut lecții în ziua aceia, nici măcar școlile primare. Tragedia lui Srocovschi a zguduit și pe elevii „hederilor" evreești — băeți de 4—5 ani, care au alergat și ei la înmormântare. Apariția bătrânului Srocovschi a fost întâmpinată cu huidueli și cu șuerături asurzitoare. Apoi copiii au distrus liceul unde învăța Srocovschi, și locuința profesorului Șved. Acesta din urmă abia avuse timp să fugă cu familia lui din oraș. Localul Administrației Financiare ar fi căzut și el prada copiilor devastatori, însă puțina poliție locală a reușit să-l înconjoare la timp. Nefiind forțe armate în Peremîșl, școlarii n'au întâmpinat vre-o rezistență mai serioasă. Acuma, toate școlile din Peremîșl sunt închise. O comisie specială de anchetă a sosit din Varșovia și a început să lucreze.

A apărut:

Colina Indrăgostiților

de N. BATZARIA

Un volum cuprinzând minunate schițe și nuvele din viața fermecătorului și misteriosului Orient, pe care autorul îl cunoaște și îi redă așa de bine.

Prețul Lei 60

De vânzare la toate librăriile

Cărţi şi Reviste

GOTHARD JEDLICKA: Albert Duerer (cu 60 planşe), col „Maîtres de L' Arţ. ancien", Rieder, Paris, 1928

Studiul d-lui Jedlicka a apărut în toiul comemorării celui de-al patrulea centenar al lui Albrecht Dürer, dar nu e o lucrare ocazională, ci o documentată înfăţişare a vieţii şi operei marelui pictor. Folosindu-se şi de scrierile teoretice pe cari Dürer le-a publicat pe la sfârşitul vieţii, autorul a putut desprinde în mod precis şi metoda de gândire şi de realizare artistică a acestuia.

In Dürer s'a înfăptuit o imensă sinteză. Pe la finele secolului al 15-lea, arta nordică este încă adânc despărţită de arta italiană. Arta nordică e dominată de un dinamism interior, de căutarea spirituală a unor probleme adânci; arta italiană e armonioasă şi calmă: frumuseţea ei este spontană şi naturală. Aceste două arte se contopesc progresiv în Dürer. Marea lui operă: „Apostolii", e o consacrare a acestei uniuni intime. Această sinteză corespunde ritmului Renaşterii luminoasă şi generoasă. Dürer a pătruns secretul ei.

Tatăl său, făurar de giuvaeruri, l-a învăţat să dispreţuiască ornamentul rigid şi superficial; el i-a dat gustul pentru motive organice, lăuntrice. Personalitatea lui Dürer e bogată în contraste; e pozitiv şi liric, creator pasionat şi cercetător prudent. Ca şi opera lui, personalitatea lui este plămădită de toate tendinţele epocei sale. Tipul uman care rezumă opera lui Dürer este deosebit de al lui Grünewald, ultimul mare maestru al artei gotice germane. Pe când acesta din urmă e refractar noilor tendinţe, Dürer le asimilează şi realizează cele dintâi opere de seamă ale Renaşterii germane.

„In el (încheie Gothard Jedlicka studiul său), toată evoluţia viitorilor pictori germani este deja schiţată, uneori cu o uimitoare preciziune. Arta lui e o luptă neîncetată, plină de pasiune înăbuşită, de stăruinţă ascuţită: este veşnica luptă a artiştilor nordici, pentru a ajunge la forma limpede, armonioasă, a celor sudici. El e întâiul artist german care s'a ocupat adânc de arta italiană. E şi cel dintâi care a arătat artei germane calea de exteriorizare... In tot ce a creat el, s'a dovedit cel mai mare pictor german; dar când vrea să înfăţişeze o frumuseţe clasică, în mod fatal străină rasei sale, el dibueşte, adunând cu greu frânturi din aceste frumuseţi deosebite de orice concepţie nordică — şi atunci el eşuează. Ceeace rămâne însă, e elanul emoţionant spre această frumuseţe; e acel elan niciodată potolit, care se regăseşte, până în zilele noastre, sub forme puternice, atenuate sau şterse, în toate operele artei germane". — P.

GUSTAVE COHEN: Le théâtre en France, au Moyen Age (cu 130 ilustraţii), „Bibliothèque générale illustrée' edit. Rieder, Paris, 1928

In acest volum, Gustave Cohen, conferenţiar la Sorbona, se ocupă de originile teatrului în Franţa, în special de teatrul religios.

Primele aspecte ale teatrului sunt în legătură cu o tehnică utilitară, tributară magiei primitive. La început teatrul era expresia directă a vieţii religioase: divinităţile erau invocate, constrânse, implorate. Primul actor a fost un oficiant care imita gesturile zeilor. In ceremoniile religioase primitive, găsim mimică, monolog, dialog, cor, muzică de vrajă — într'un cuvânt, elementele principale ale dramei.

Ritmul de evoluţie care a dus cultul lui Dionysos şi Bacchus la tragedia greacă, este acelaş care a dus la teatrul religios al Evului-mediu. Teatrul clasic francez a fost influenţat în bine de teatrul religios medieval. Recea tragedie a Renaşterii n'a ajuns la tragedia corneliană atât de profundă şi de arzătoare, decât atunci când a fost galvanizată prin contact cu teatrul religios medieval.

Asupra acestui teatru, plin de poezie şi de emoţiune religioasă, cuprinzând în el seminţele teatrului clasic, Gustave Cohen a dat un fel de frescă — o vedere generală, bine documentată. El a descris calităţile spirituale şi literare ale acestui teatru, precum şi metodele sale specifice de realizare.

A arătat apoi cum au invadat şi au înflorit, în cadrele teatrului religios, elementele laice şi chiar comice. In această privinţă, autorul distinge trei perioade: drama liturgică, semiliturgică şi misterele. Fiecare din aceste perioade e analizată amănunţit, cu citaţii şi pilde. Studiul e admirabil ajutat de 60 de planşe în heliogravură, cu reproduceri după manuscrisele originale. Astfel, pentru întâia oară sunt reproduse ilustraţiile din celebrul manuscris dela Arras. Aceste ilustraţii vădesc marele efort al teatrului din Evul-mediu. E o tentativă emoţionantă de a reprezenta pe eşafodagiile din pieţele publice, sub cerul Domnului, întreaga creaţiune, aşa cum o cunoaştem din Vechiul şi Noul Testament. Acest efort de sinteză s'a dovedit imposibil; amploarea teatrului medieval era prea grandioasă; au rămas însă ruini imposante pe care iubitorii teatrului ar trebui să le cunoască mai bine. — P.

Scriitorii şi Alegerile

Trebue oare ca scriitorii să se grupeze şi să se organizeze în vederea alegerilor pentru ca viitorii deputaţi, eşiţi din sânul acestui grup să se ocupe de interesele lor?

In Franţa, **„Candide"** a pus această întrebare scriitorilor şi a primit răspunsuri ca cele de mai jos.

Bătrânii sunt favorabili acestei idei. Dar cei mai mulţi, n'o împărtăşesc.

„Fernand Vanderem, spune Marcel Prévost, este un excelent animator de idei. Personal, eu cred că Societatea Scriitorilor şi acea a Autorilor dramatici sunt organizaţiuni prea puternice pentru a obţinea în mod practic reforme ca orice altă grupare nouă".

Tristan Bernard e sceptic:

„Eu, nu sunt contra, dar sunt încredinţat că aceasta nu va putea face nimic".

D-l Galtier-Boissière, activul director al revistei „Crapouillot", desaprobă acest proect:

„Arta şi politica n'au nimic comun. Mai mult, nu văd ce-ar avea scriitorii să reclame. Niciodată nu s'au publicat mai multe cărţi ca acum. Dacă meseria ar fi rea, crede-mă, ar fi mult mai puţine. Nu se mai pune azi problema încurajării scriitorilor, ci, din contră, trebuesc chiar descurajaţi. Avem prea mulţi. Dealtfel sunt convins că toţi cei ce au talent, pot trăi de pe urma scrisului lor. Ceilalţi nu există...

Pentruce să creiaţi o asociaţie, un comitet, un sindicat mai mult? Nu găsiţi că sunt prea multe şi aşa?"

Pesimismul lui Byron

D-l André Maurois începe, în **„Revue hebdomadaire"**, publicarea unui mare studiu asupra lui Byron, în care explică, deocamdată, cu preciziuni curioase, formarea pesimismului poetului. Ceiace a contribuit în primul rând la această particularitate spirituală a poetului a fost însuşi caracterul tragic al familiei, al cărei şef îşi ucise vecinii în duel, încercase să-şi înece soţia în lacul din parcul castelului, iar, altădată, după ce ucise cu un foc de pistol vizitiul, aruncă leşul în trăsură, lângă Lady Byron, se sui pe capră şi mână singur, mai multe zeci de kilometri. De aci, la tânărul Byron, ideia că destinul, în sensul antic, însemnase familia lui cu semnul măreţiei şi al ororii.

Dar nu numai strămoşul, ci şi tatăl poetului, căpitanul John Byron, manifestă acelaş spirit tragic. Era şi acesta un om bizar, încât amicii şi cunoscuţii l-au poreclit „Jack nebunul". El fugi cu Lady Camarthun, o făcu să divorţeze de soţul ei, o luă în căsătorie, o ruină şi o făcu să moară de supărare, numai după cinci ani de căsătorie. Se căsători apoi cu miss Catherine Gordon, pe care deasemenea o ruină şi de care se despărţi după naşterea fiului lor George, stabilindu-se la Valenciennes, unde muri, la 1791, în vârstă de treizeci şi şase de ani.

Doamna Byron, care era moştenitoarea unei mari familii, deveni astfel o văduvă declasată, nevoită să-şi trimită fiul într'o biată şcoală primară din Aberdeen. Ea suferea mai ales atunci când, în certurile cu fiul ei, trebuia să-i amintească infirmitatea. (Avea piciorul sucit).

Tânărul Byron încercă o dureroasă ruşine văzându-se altfel decât ceilalţi copii şi într'o zi, pe când două vecine vorbeau în stradă de infirmitatea lui, el se repezi cu furie între ele, strigând: „Nu vă dau voe să vorbiţi de asta!"

Când în 1794 prin moartea unuia din verii lui, ajunse moştenitor al titlului, şi, în 1798, prin moartea unchiului său, deveni George Gordon, al şaselea Lord Byron, el alergă la mama lui, întrebând-o dacă vede ceva schimbat la el decând este lord. Când merse la şcoală şi când numele lui fu strigat pentru prima oară, adăogându-i-se titlul de **Dominus**, el fu aşa de mişcat încât fu incapabil să răspundă: **Adsum**, şi izbucni în lacrimi. Mirarea lui de a trece deodată dela o condiţie mizerabilă la o stare de proeminenţă socială, era atât de mare, încât nu-i venea să creadă. „El nu putu să înlăture dintr'însul pe copilul sărac din Aberdeen, care privea cu admiraţie pe noul Lord Byron, fără să ajungă să creadă că acest domn puternic, era chiar el" — constată d. André Maurois. — **g. b.**

Teatrul în Rusia sovietică

Cartea lui Lunacearsky „Teatrul de astăzi", este o lucrare extrem de interesantă şi cu deosebire caracteristică pentru mentalitatea sovietică.

Teatrul rusesc a suferit, în timpul revoluţiei, soarta comună tuturor teatrelor în perioada revoluţionară.

Vechiul repertoriu s'a trezit deodată atât de străin de evenimente, atât de mult depăşit de ele, încât nu mai prezinta nici-un interes, şi autorii dramatici încep să scrie piese care să corespundă nouilor stări de lucruri, explorând subiecte până acum interzise de cenzură, şi aducând în scenă pe fostul ţar, familia imperială, pe marii demnitari, pe Rasputin, etc...

Apoi, ca 'ntotdeauna, se recurge la lucruri extreme; autorii improvizaţi nu urmăresc alt scop decât să impresioneze publicul prin cele mai mari excentricităţi şi prin subiectele cele mai extravagante.

Puţin câte puţin, însă, producţia teatrală se cuminţeşte, revine la normal, păstrând totuşi, cum remarcă şi J. W. Bienstock, semnul epocii; teatrul cu ideologie revoluţionară.

In străinătate, în timpul acesta, se caută foarte mult piesele care se ocupă cu marile chestiuni sociale, şi care alcătuesc, împreună cu noua producţie rusească, „Teatrul Revoluţiei".

Cartea lui Lunacearsky e formată din articole scrise în legătură cu diferite evenimente ale vieţii teatrale.

E de ajuns să indicăm titlurile capitolelor, pentru ca cetitorul să-şi dea seama de interesul care-l prezintă această lucrare: Despre teatrul marxist; Teatrul pentru ţărani; Despre cenzura teatrală; Teatrul lui Maeyerhold; Teatrul social, etc.

Intr'un articol foarte interesant, intitulat „Adevăratul *Boris Godunov*", Lunacearsky dă câteva amănunte asupra remanierilor şi tăeturilor făcute de Rimsky Korsakov în opera lui Mussorgsky.

„Fără îndoială, spune Lunacearsky, Rimsky Korsakov a dat operei lui Mussorgsky o formă mai elegantă, dar i-a micşorat mult puterea emotivă...

„Suntem, astăzi, în căutarea unei opere revoluţionare, pe care însă n'o vom putea găsi.

„Nici opera franţuzească din timpul Revoluţiei franceze nici cele din perioada Wagneriană, nici opera noastră populară nu s'au hazardat să exprime prin cântec ceeace au izbutit să exprime romanul şi drama...

„Cu toate acestea, „Boris Gudonov" al lui Mussorgsky e tocmai opera revoluţionară pe care o căutăm..."

Şi Lunacearsky cere cu stăruinţă ca „Boris Godunov", să fie reprezentată în Rusia aşa cum a conceput-o Mussorgsky. —*h. b.*

Anatomia melancoliei

Robert Burton, cunoscutul scriitor englez, printre alte lucrări a lăsat un studiu extrem de interesant, la care a lucrat timp de douăzeci de ani. Această lucrare, intitulată „Anatomia melancoliei" — o operă în care reminiscenţele şi citatele abundă — a făcut ca autorul ei să fie supranumit un Montaigne al Angliei.

„Anatomia melancoliei" îşi merită, într'adevăr, titlul. Burton face o adevărată disecţie ştiinţifică a sufletului, un aspru rechizitoriu împotriva slăbiciunilor omeneşti, a prejudecăţilor, a prostiei, a brutalităţii, a ambiţiei, a falşei culturi şi chiar împotriva amorului.

Burton e un mizantrop şi un misogin. Cea mai mare parte a remediilor pe care le preconizează împotriva melancoliei, sunt remediile empirice.

Transcriem aci un fragment caracteristic al acestei lucrări:

Printre cauzele posibile ale melancoliei, educaţiei îi revine un loc de frunte, — căci, dacă un individ a scăpat teafăr dela sânul unei doici nesănătoase, el poate totuşi să aibă destule de suferit de pe urma unei educaţii proaste.

Jason Pratensis dă acestui lucru o mare importanţă: Părinţii stricaţi, mamele vitrege, tutorii, stăpânii, profesorii de-o asprime prea riguroasă sau de o îngăduinţă uşuratecă, sunt adesea cauza principală a boalei.

Părinţii şi cei ce sunt însărcinaţi cu educaţia sau cu supravegherea copiilor, păcătuesc adesea prin excese de severitate, ameninţându-i, dojenindu-i, ţipând la dânşii sau bătându-i.

Din această pricină, copiii lor sunt descurajaţi şi abrutizaţi într'atâta încât rămân incapabili de-a mai gusta vre-o plăcere sau de-a avea vre-o clipă de bucurie în toată viaţa lor.

Trebue să fim cu mare băgare de seamă în această privinţă şi mai ales, să fim moderaţi în aplicarea pedepselor.

Unii sperie copiii cu poveşti cu bandiţi, cu vârcolaci şi cu stafii, când plâng sau sunt neascultători. Dar nici acest obiceiu nu este recomandabil. Căci după cum spune Lavater, spaima îi poate îmbolnăvi, îi face să plângă în somn, şi aceste dispoziţiuni se agravează pe măsură ce cresc.

Copiii cari se văd mustraţi, bătuţi, şi persecutaţi mereu, sfârşesc prin a-şi zdruncina sănătatea şi caracterul; dar ceeace este tot atât de grav, sunt foarte repede desgustaţi de viaţă.

Insă Burton recunoaşte la cealaltă extremă un alt sistem, care duce la acelaş rezultat:

Sunt părinţi cari fac o mare greşală nedând copiilor nici un fel de educaţie, neînvăţându-i nimic, neîndreptându-le paşii în viaţă şi ertându-le toate greşelile. Copiii acestora se pierd în mulţimea nesfârşită a beţivilor, a jucătorilor, a desfrânaţilor şi, în cele din urmă, îşi nesocotesc chiar părinţii şi alunecă mereu, fără nădejde de scăpare.

Sunt părinţi care îngădue totul copiilor, satisfăcându-le toate capriciile, lăsându-i de capul lor. Insă bunătatea aceasta îi duce la ruină... — **b.**

INSTITUT DE BEAUTÉ — SALON DE COAFURA
LOUIS & LEON
Bucureşti—Calea Victoriei No. 4'-Tel. 308|88
Postiche de artă. Aplicaţiuni cu HENNÉ veritabil
Parfumuri originale franceze şi articole de înfrumuseţare
voale, beteală, ornamente de lămâiţă se dau cu chirie
„PILOCARPINA"
Unic remediu contra căderii părului şi distrugeri mătreţei.

Atelier de Pălării Bărbăteşti
Instalaţie Modernă
Pălăriile bărbăteşti cât de vechi se curăţă, se întorc şi se modernizează
LA
Marin Drăgănescu
Str. Regală 10
Execuţie ireproşabilă, material de prima calitate.

Bolnavi
CITIŢI!
A apărut de curând o scriere explicativă! In aceasta se vorbeşte de experienţele de mulţi ani asupra cauzelor, mersului şi vindecărei boliior de nervi. Trimit tuturor absolut gratuit această evanghelie a sănătăţei, dacă îmi vor scrie lor adresa de mai jos.
Mii de scrisori de mulţumire dovedesc unicul succes existent a acestei lucrări ştiinţifice pentru binele omenirei suferinde. Cine aparţine
Marei armate a bolnavilor de nervi
cine suferă de melancolie, temeri, slăbirea memoriei dureri de cap nervoase, insomnie, deranjări de stomac, suprasensibilitate, dureri la încheeturi slăbire totală sau parţială a corpului, sau de alte nenumărate simptome
trebue să-şi aducă cartea mea aducătoare de mângâere
Cine o va citi cu atenţiune va căpăta convingerea că există o cale simplă spre sănătate şi bucuria de viaţă. Nu aşteptaţi şi scrieţi încă astăzi
Ernst Pasternack, Berlin S. O. Michaelkirchplatz 13, Abt: 11.

Reviste germane în Ardeal

— Klingsor-Ostland-Deutsche Politische Hefte —

Inainte de răsboiu Saşii din Ardeal aveau o singură revistă literară-culturală: „Die Karpathen", condusă de scriitorul Adolf Meschendörfer, profesor în Braşov. Revista aceasta a avut un rol însemnat în timpul ei de apariţie dela 1907—1914, prin faptul, că prin ea s'a pus pentru prima dată problema literaturii locale a poporului săsesc din Ardeal. D. Meschendörfer e, pe lângă scriitor, şi un apreciat critic literar şi prin criticile sale a reuşit să curete literatura săsească de diletantismul provincial şi să-i dea o îndrumare spre un nivel mai ridicat. Prin aceste critici se punea problema interesantă, dacă peste tot s'ar putea creia în condiţiunile de traiu ale poporului săsesc din Ardeal o literatură care să se ridice la un nivel literar superior. Răspunsul la această întrebare avea să-l dea epoca de după războiu, care a adus săsimii ardelene câteva talente viguroase şi mai multe realizări literare, cari se ridică peste nivelul redus al diletantismului provincial din trecut. Impreјurările de după războiu au făcut ca contactul cultural şi literar ce-l aveau mai înainte saşii cu Germania să fie aproape cu totul întrerupt, ceeace avu ca urmare o concentrare şi o sforţare a energiilor locale, cari au dat naştere unei mişcări literare apreciabile.

Cea mai importantă manifestare literară este înfiinţarea revistei „Klingsor", care apare la Braşov sub îngrijirea d-lui Heinrich Zillich şi a intrat la 1 Ianuarie a. c. în al cincilea an de apariţie. Revista aceasta urmăreşte realizarea problemelor puse şi desbătute de d. Meschendörfer în revista sa „Die Karpthen",

In jurul lui „Klingsor" („Clopoţelul") s'au grupat tinerii scriitori şi poeţi saşi, cari au început lupta pe toate terenurile vieţii publice împotriva spiritului învechit, conservator şi sectar, care caracterizează poporul săsesc din Ardeal. In fruntea acestor tineri luptători stă însuşi întemeietorul şi conducătorul revistei, d. H. Zillich, care ca poet s'a smuls din preocupările înguste ale vieţii reduse a poporului săsesc, îndrumându-şi năzuinţele de realizare spre culmile poeziei germane generale, iar ca scriitor şi critic şi-a ales arma sigură a satirei, prin care caută să stârpească din viaţa poporului căruia îi aparţine spiritul de burghez îmbâcsit (Spiess burgertum), care înăbuşe virtuţile de rasă ale poporului săsesc.

Cu spiritul acesta combativ şi cu selecţionarea şi marea variaţiune a materialului ce-l publică în fiecare număr, revista aceasta e totdeauna interesantă, fiindcă trăeşte în realitatea şi în actualitatea vieţii din care a luat fiinţă şi pentru care vrea să fie folositoare. Din punctul nostru de vedere regretăm, că nu se ocupă aproape de loc şi cu problemele şi chestiunile literare şi culturale româneşti. Dacă şi-ar întregi programul şi cu această parte de activitate ar face un bun serviciu apropierei sufleteşti dintre poporul săsesc şi cel românesc, care ar trebui să fie promovată de scriitorii din amândouă taberele.

* * *

O altă revistă cu caracter mai mult cultural şi politic este „Ostland" („Ţara dela răsărit"). Apare la Sibiu sub conducerea d-lui Richard Csaki şi e acum în al treilea an de apariţie. Preocupările principale ale revistei sunt îndreptate spre ideea pangermanismului, având tendinţa vădită de-a strânge cât mai mult legăturile între diversele grupuri germane aşezate în diferitele state de pe globul pământului. Din cauza aceasta întreaga revistă are ceva din atmosfera unui laborator. Majoritatea materialului, ce se publică aci, are un caracter mai mult ştiinţific, cu conţinut cultural şi politic. Partea beletristică ca şi problemele proprii ale poporului săsesc sunt puţin cultivate, din cauza aceasta credem, că „Ostland" nu va pătrunde în massele populare săseşti, ci tot „Klingsor" va rămânea revista principală şi dătătoare de ton atât pentru germanii din ţara noastră cât şi pentru cercurile literare din Germania, cari arată tot mai mult interes faţă de manifestările spirituale ale Saşilor din Ardeal.

* * *

A treia revistă germană din Ardeal, care merită să fie menţionată aci, e „Deutsche Politische Hefte" („Caiete politice germane"). Infiinţată de d. Rudolf Brandsch, unul dintre politicianii de seamă ai poporului săsesc şi deputat în Parlamentul român, această revistă avea menirea iniţială de-a informa germanismul din străinătate asupra vieţii şi problemelor germanilor din România. Programul acesta, care corespundea foarte bine situaţiei şi împrejurărilor din timpul când a luat fiinţă revista, cu opt ani în urmă, n'a fost respectat decât scurtă vreme la început, căci după aceea chestiunile şi problemele din ţară au fost înlocuite cu material cu totul străin de scopul iniţial. In ultimul timp, de când conducerea efectivă a revistei a trecut în mâinile d-lui Rudolf Spek, s'a dat iarăşi mai multă atenţiune vieţii politice sociale şi culturale din ţară şi putem spune, că sub noua ei conducere, este singura revistă minoritară din România, care se ocupă în mod sistematic şi de mişcarea spirituală a poporului român. E interesant de relevat, că în această revistă s'au publicat cele mai complecte dări de seamă, pe baze strict statistice, asupra alegerilor parlamentare dela noi din anii 1926—1927. Dar mai interesant e faptul, că aceste dări de seamă s'au făcut de către biroul internaţional al minorităţilor etnice care funcţionează la Viena.

Un bogat material statistic şi istoric s'a publicat de către d. Spek asupra germanilor din România.

Toate trei revistele au apărut lunar. Ultima anunţă însă în ultimul său număr, că în viitor va apare numai din trei în trei luni, deoarece o parte din programul ei, politica minoritară în general, va fi realizat printr'o revistă specială, care apare la Viena şi din a cărei conducere face parte şi d. Brandsch. In forma ei redusă revista va reveni la scopul ei iniţial şi se va ocupa numai de chestiuni şi probleme interne.

ION BAILA

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbaţi
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGE
CIORAPI de CAUCIUC pentru varice şi subţiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei şi cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuţie prefectă — Preţuri sub concurenţă

INSEMNĂRI

Hippolyte Taine

Anumite spirite se desvoltă, prin toate vicisitudinile destinului, cu statornicia unei forțe a naturii; ele au înfățișarea unei puteri armonice care-și găsește în sine secretul echilibrului și legea efortului; în fața desfășurării lor mărețe și senine, cugeți la copacul de pe munți care întrebuințează în creșterea lui chiar ostilitatea elementelor; generații vin apoi de se adăpostesc sub el.

Iată imaginea care se ivește spontan sub condeiul lui Paul Bourget, când vorbește de Hippolyte Taine ; ea domină ultimul studiu apărut în *Revue des Deux Mondes* închinat filosofului care a fost pentru a doua jumătate a veacului 19, călăuză a spiritului și director de conștiință. Asemenea copacului din pădurea natală, acest fiu din Ardennes și-a „desfășurat toată vigoarea, explică Paul Bourget, acceptând toate condițiile solului și atmosfera în care trebue să crească". Discipol instinctiv al stoicilor, el nu discută datele exterioare ale acțiunii pe care i-o impune destinul : pentru el are valoare numai „domeniul interior", unde se desfășură independența gândirii. Adolescent, acceptă crunta disciplină care dă mai multă înălțime și noblețe vieței, părând că o strivește pe nedrept.

Desfășurarea gândirii îl duce la un conflict cu mediul în care a intrat. Vederile lui filosofice îl fac să piardă examenul de agregație. Nu se revoltă. Primește un post umil la liceul din Nevers, apoi la Poitiers. Câștigul e mic, clasele penibile, și din pricina programului și din pricina mediocrității elevilor. Nici o tânguire, în scrisorile lui, în ce privește existența materială. Și când e amenințat să-și vadă refuzată teza de doctorat, ce scrie prietenului Edouard de Luckan ? „Mă consolez însumi cu gândul că teza îmi rămâne. E începutul unui sistem la care cuget și pe care-l găsesc serios și nou. Imi uit de necazuri lucrând la o teorie asupra inteligenții. Planez în spațiu, Pământul e atât de meschin, că trebue să zbori".

La bătrânețe, cu aceiași demnitate își ascundea personalitatea înapoia ideilor lui, și nu voia să arate publicului— în ziarul sau revista la care colabora — decât chipul abstract al inteligenții lui. Paul Bourget face declarații patetice :

„Imi amintesc de vizitele pe care i-le făceam la diferitele adrese unde a locuit. Maurice Barrès știa de la mine aceste vizite pe care le-a întrebuințat în *Les Deracinés* unde a evocat pe Taine stând de vorbă cu un tânăr. De la mine a luat și expresia pe care o pune în gura lui Taine : „Voi lucra, cred, până la urmă!" Barrès adaogă acest comentar, atât de exact pentru toți cei care l'au cunoscut pe Taine personal. „Ce superbă expresie de unitate a vieții, alcătuită astfel ca omul să se consacre adevărului ! Și deodată legat de acest om străin de un sentiment sfânt, tânărul simți în toate vinele lui un sânge cald pe care i-l trimetea inima bătrânului".

Acest sânge arzător și regenerator, Taine îl trimetea în inima veacului său. Cât a mai rămas din el în inima noastră ? La această delicată întrebare, Paul Bourget dă două răspunsuri substanțiale. Ca și Taine, noi avem azi cultul spiritului științific ; dar acest cult e pentru științe, pe când el îl voia pentru Știință, pe care o opunea Credinței.

El socotea Știința ca o reprezentare a universului, în timp ce noi nu mai privim științele decît ca o utilizare a acestui univers. Nu e mai la îndemână, dar a rămas de nepriceput. Ca să putem ajunge la această concepție, a fost nevoe ca predecesorii noștri să urmărească în toate domeniile explicația totală prin Știință, marea ambiție a veacului 19, precum explicația raționalistă a lumii fusese ambiția, deasemenea părăsită și învechită, a veacului 18".

Mulțumită iluziei generoase a lui Taine avem putința să vedem mai limpede, dar cu cât mai multă smerenie, într'un univers din care științele nu vor alunga niciodată întreg misterul... Nu mai primim deci principiul prim al filosofiei lui ; dar conservăm câteva principii secundare și fecunde ale învățământului său. In domeniul criticei literare, suntem discipolii lui. El ne-a învățat să căutăm în toate manifestațiile spiritului, ceeace el numea „generatoarele". Orice operă de artă, pictură, sculptură sau arhitectură, dramă, roman sau poemă, e efectul unor cauze adânci cari depășesc pe artist manifestându-se prin el. Semnificația unei piese de Shakespeare, a unei tragedii de Racine, a unei sculpturi de Michel-Angelo sau a unui tablou de Vinci, dobândește un caracter revelator pentru vremea lor.

In istorie domină deasemenea spiritul lui Taine care a definit principiile adevăratului positivism istoric și a liberat spiritele de mistica dominatoare. Mai e nevoe să amintim că aceste principii au fost propagate de scriitori ca Lamartine, Michelet, Victor Hugo? Căci cu ajutorul documentelor, cu exactitatea scrupuloasă a unui grefier, Taine a arătat că Revoluția Franceză, la adăpostul unei ideologii, a fost o dezlănțuire de patimi îngrozitoare.

De la acest pozitivism realist, să se fi ridicat Taine până la acel pozitivism creștin, pe care-l manifestă unii din elevii lui ? Paul Bourget nu e departe de a crede acest lucru.

„Scrisoarea pe care mi-a trimis-o cu prilejul *Discipolului*, dovedește că problema morală îl interesa până la neliniște. Incăpățânat în susținerea „identității dintre responsabilitate și determinism", el adăoga : „Poate că drumul pe care ai pornit, ideea unui *numen*, a unei lumi transcendente, te va conduce la un port mistic, la o formă a creștinismului. Dacă în acest port vei afla sănătatea sufletească și forța, te voi saluta tot atât de prietenește ca și azi..." A rămas Taine pe poziția lui ? E sigur că dacă ar fi *crezut*, n'ar fi șovăit să mărturisească și scrisoarea de mai sus dovedește că admitea ca fiind perfect logică evoluția religioasă a celora care crescură la școala lui".

Astfel Taine apare nu numai ca un întemeetor de sistem, logic, sigur și bine susținut, dar și ca un deschizător de noui perspective. — *A.*

Stilul oficial

Transcriem mai jos raportul unui ministru al nostru, raport adresat forurilor superioare și prin care se propune amânarea unor alegeri pentru o dată mai propice. Il transcriem de hatârul frumoasei fraze care ocupă întreg aliniatul al doilea, și din care aflăm: când erau să fie acele alegeri, ce importanță are pentru poporul român Joia Paștilor, pregătirile sufletești care premerg ziua Invierii, greutățile de deplasare ale alegătorilor, data noilor alegeri, conținutul art. 10 din legea Camerelor de agricultură, etc. etc.

„Lucrările pregătitoare în vederea alegerilor ce urmau să aibă loc în ziua de 12 Aprilie 1928 la Camera de agricultură a județului Severin, nefiind terminate;

Având în vedere că la data de 12 Aprilie 1928, la care au fost fixate alegerile la această Cameră cade în Joia Paștelui, zi de mare importanță pentru poporul român când toată lumea se îngrijește de pregătirea sufletească pentru ziua Invierii, va îngreuna alegerea, alegătorii deplasându-se cu greu la sediul judecătoriilor spre a lua parte la votare, cu adânc respect supun Inaltei Regențe, spre semnare alăturatul decret pentru amânarea convocării colegiului electoral al acestui județ potrivit art. 10 din legea și regulamentul Camerelor de agricultură, pentru ziua de 12 Iunie 1928".

O singură nedumerire: nu vedem în ce raport stă articolul de lege citat, cu ziua de 12 Iunie...

Claude Debussy

S'au împlinit, săptămâna trecută, zece ani dela moartea compozitorului francez, Claude Debussy, autorul acelei minunate compoziții muzicale, care este *„Pelléas et Mélisande"*. Cu această ocazie s'au executat, la Paris, mai multe din bucățile sale, într'o întreagă serie de concerte comemoratoare, printre care și ultima lui lucrare : *„Ode à la France"*, încă inedită, compusă în 1916.

Claude Debussy este reprezentantul tipic al temperamentului francez. Nu s'a mulțumit numai cu adunarea și armonizarea divină a sunetelor, ci a scris și o frumoasă sumă de articole asupra artei muzicale, cât și asupra artei sale, în special, oferind rarul exemplu când un compozitor reflectează asupra artei sale. Dintre toate formele artistice muzica este aceia a cărei mea mai mare parte este rezervată inspirațiunii, acestui soiu de beție dionisiacă, din care opera pare că ia naștere ca un produs natural al sensibilității, în afară de controlul rațiunii. Nu acesta a fost, însă, cazul lui Debussy. Un critic înzestrat cu bune calități, Léon Vallas, inspiratorul așa numitei „Musique vivante", a putut scrie o carte întreagă, foarte atrăgătoare, asupra „Ideilor lui Claude Debussy".

Lucru curios: orice artist care reflectează asupra artei sale este imediat bănuit de a nu fi original. Se crede că facultățile critice diminuează prospețimea invenției și ucid spontaneitatea. Pentru Debussy, fie că înseamnă „cuvinte" sau „note", își păstrează totdeauna libertatea întreagă și sinceritatea emoției. Dezertând o clipă din domeniul muzicei pure, nu este pentru el decât ocazia de a vedea mai limpede drumul lui de compozitor.

Ceiace au interesant, în ele, articolele muzicale ale lui Debussy, sunt prețioasele informații pe cari ni le dă asupra genezei compozițiunilor sale. „Pentru mine, scrie el, a te specializa înseamnă ați îngusta orizontul". Aiurea, el indică drept izvoare de inspirație „ritmul etern al mării, vântul șoșotind între frunze și miile de sgomote ușoare", pe care le întâlnești în orizonturile toate, în universul întreg și pe care le ascultă cu grijă.

Rândurile acestea revelatoare dau cheia întregei muzici a lui Debussy, transparentă și fluidă ca unda, prețioasă și neprevăzută ca un arabesc, sensibilă ca o litanie omenească.

Acel care compuse, în Decembrie 1915, lucrarea atât de emoționantă, care se intitulează „Noël des enfants qui n'ont plus de maison", merită toate onorurile ce i se aduc cu ocazia acestei a zecea aniversări a morții lui.

După moartea lui Thomas Hardy

Moartea lui Thomas Hardy pune la locul lui adevărat pe marele scriitor a cărui operă de înaltă ținută literară domină întreaga producție literară engleză, de vre-o cincizeci de ani încoace. Hardy are totuși în țara lui câți-va detractori de marcă, ca scriitorul irlandez George Moore și G. K. Cherston. Intr'un articol din *La Revue Hebdomadaire* d. John Middleton Mury aruncă o lance în favoarea lui Hardy, arătând că tocmai aceste atacuri probează soliditatea renumelui său:

„„Hardy a devenit, în sensul cel mai curat al cuvântului, scritorul național al Angliei; dela moartea lui Dickens nu se mai poate spune astfel de altcineva. A cucerit popularitatea, bucată cu bucată; a smuls-o, ca să zicem așa, dela un public căruia nu-i era pe plac. Căci în Anglia publicul este profund optimist; Hardy n'a fost optimist. Publicul are oroare de suferință; Hardy i-a înfipt-o în preferințele lui obișnuite... Critica a preferat pe alți idoli: Meredith, Stevenson, Henry James, Kipling, Wels, Shaw, Conrad. In comparație cu acești aștri strălucitori și „metropolitani" — Hardy a fost totdeauna considerat ca provincial obscur... Hardy este în mod real provincial, mai mult încă decât Shakespeare. Dar din această juxtapunere a numelui său cu acel al marelui Shakespeare, Hardy fără a fi diminuat, iese din această comparație ridicat până la valoarea artistică a dramaturgului".

Primele neliniști ale lui Renan

Ernest Renan, la seminarul din Issy găsise fără a prinde de veste principiul critic care-l va scoate afară din căile credinței. E unul din cele mai curioase capitole de istorie intelectuală.

In Octombrie 1841, Ernest Renan inaugurase anii de seminar urmând un curs de filosofie; până'n Ianuar 1842 cursul i se pare limpede și par'că prea simplu, când deodată studiul problemei certitudinei îi scoase înainte două feluri de dificultăți.

Nu spune că problema n'are nici un fel de soluție. Dar vede o seamă de argumente ridicându-se împotriva tuturor soluțiilor propuse, atât din punct de vedere sceptic, cât și din punct de vedere dogmatic. E spiritul omenesc capabil de cunoaștere sigură ? sau e silit să se mulțumească doar cu ceva probabil ? Dacă e capabil de cunoaștere sigură, după ce semn, după ce caracter, se distinge siguranța, de probabil, de îndoelnic, de fals ? Care să fie, cu alte cuvinte, criteriul certitudinei ? Acest criteriu să fie unic ? Să fie mai multe ? Și acest criteriu, destinat să garanteze totul, pe el cine-l garantează ?

Toate aceste întrebări se agitau tumultos în spiritul tânărului seminarist, de la cea dintâi întâlnire cu filosofia ; își da bine seama de imensitatea lor. Era înspăimântat de faptul că „pretutindeni, cum scria prietenul său Liart, dau peste obiecții și dificultăți". Aceluiaș confident mărturisea că îndoiala îl cuprindea și în privința problemei capitale care e mărturia oamenilor.

„Siguranța mărturiei oamenilor asupra faptelor contemporane, scria Renan, e tot ce poate fi mai limpede pe lume. Ași fi râs în fața celui care ar fi pretins că nu trebue să credem în siguranța unui fapt, pe depunerea a o mie de martori; azi, deși n'ași putea susține contrariul, văd totuși în acest simplu fapt dificultăți de nebiruit".

In jurul acestei îndoeli primordiale, se vor aduna toate celelalte îndoeli și neliniști. Adevărul e că teoria siguranței în istorie, așa cum o prezenta învățământul seminarist, nu putea mulțumi mintea lui Renan.

Nu e de ajuns istoricului să fie asigurat de autenticitatea documentelor; trebue să mai știe în ce măsură epoca de unde provin avea mijloacele să verifice tot ce se spunea și spre a înlătura erorile de fapt care se iveau în chestiunile de interes public. I se vorbea lui Renan de mărturie, cum i se vorbea de proprietățile patratului, fără a ține seamă de extrema varietate a împrejurărilor psihologice și sociale în care se va fi produs, care-i modifică semnificația și valoarea. Acest turn al abstracției, fără contact cu obiectul real și viu, e făcut să indispue pe tânărul seminarist care se distinge printr'o rară finețe în perceperea realităților morale și a nuanțelor lor.

Astfel în primele zile ale anului 1842 au început să se clatine în sufletul tânărului seminarist breton, credințele tradiționale împotriva cărora se ridicau atâtea îndoeli; în acelaș timp în spiritul lui se iveau ideile adevărului mobil și nuanțat care vor străluci în operele lui de mai târziu. — *A.*

Debuturile lui Ibsen

Se știe că numai după publicarea operei sale **Brand**, poemă dramatică nedestinată scenei, își găsi marele norvegian adevărata sa cale, drama filozofică și socială. Ibsen tipări această carte la editorul Hegel, în Copenhaga. Tirajul fusese fixat la 1300 exemplare, din care, editorul era aproape convins că trebue să reducă jumătate. Numai după insistențele lui Ibsen tirajul rămase tot la 1300 exemplare.

La sfârșitul anului, după multe întâmplări și socoteli, se constată că noua operă a lui Ibsen se vânduse în 135.000 exemplare.

Se putea un succes mai mare, pentru acea vreme?

Balzac și femeile

A apărut de curând al cincilea volum de **„Scrisori de femei adresate lui Balzac"**, publicat de eruditul cercetător francez, d. Marcel Bouterou și cuprinde a doua serie de scrisori adresate romancierului, între anii 1837 și 1840, de către admiratoarele sau cititoarele lui. Cele mai multe sunt anonime sau semnate cu nume de împrumut. Unele cer o recomandație, altele își exprimă admirația lor explozivă. O tânără de 17 ani, Léonic Lescourt, îl roagă să intervină spre a fi primită în conservator, ca să devină artistă dramatică. O alta, Irma, stă cu el de vorbă asupra „Fiziologiei căsătoriei": „Aș veni la dv. și v'aș spune: sunt soția ta, iată-mă gata oricând să împart cu tine bucuriile și necazurile! Și m'aș bucura să vă văd într'o zi arzând tămâe pe altarul căsniciei, pe care a-ți profanat-o".

Mărunte

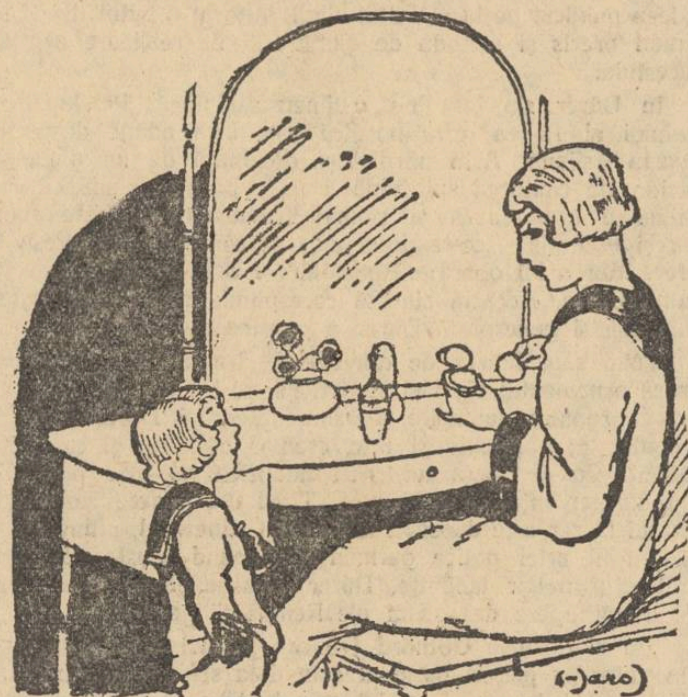
— A murit Savina, una din cele mai mari artiste dramatice ale Rusiei. Talentul ei se apropia mult de cel al admirabilei Réjane. Memoriile pe care i le publică acuma casa de editură oficială din Leningrad, dovedesc că ea poseda și un remarcabil talent de scriitoare. Limba și stilul ei amintesc pe Turgheniev, care, dealtminteri, a fost multă vreme îndrăgostit de dânsa.

— Sindicatul editorilor din Paris, cu concursul Cercului librăriilor și al Camerei sindicale a librarilor din Franța organizează cursuri profesionale gratuite, tratând despre confecționarea cărților și vânzarea lor în detail, despre publicitate, despre organizarea comerțului general de librărie, etc.

PIANELE și PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial,
fiind cele mai perfecționate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREȘTI
Calea Victoriei, No. 77

Cititi azi :
„LECTURA" No. 167
Floarea literaturilor străine
TRISTAN BERNARD
PUMNALUL MALAEZ
Scrierea complecta. a Librari și chioșcari Lei »

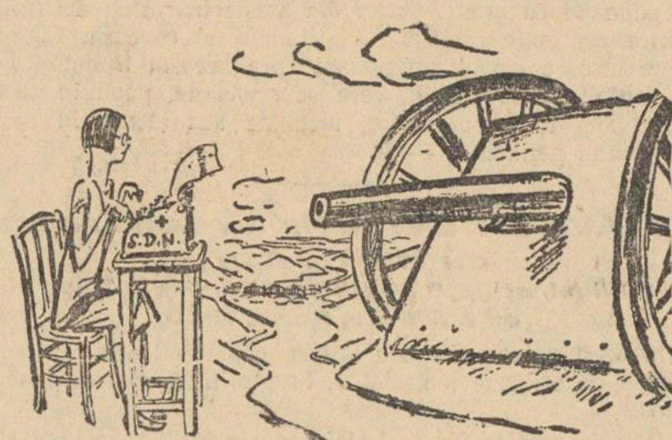
Copiii de azi

— Jean, fiindcă n'ai fost cuminte, n'am să te sărut azi.
— Nu de asta... te-ai dat cu roș pe buze.

(Le Matin)

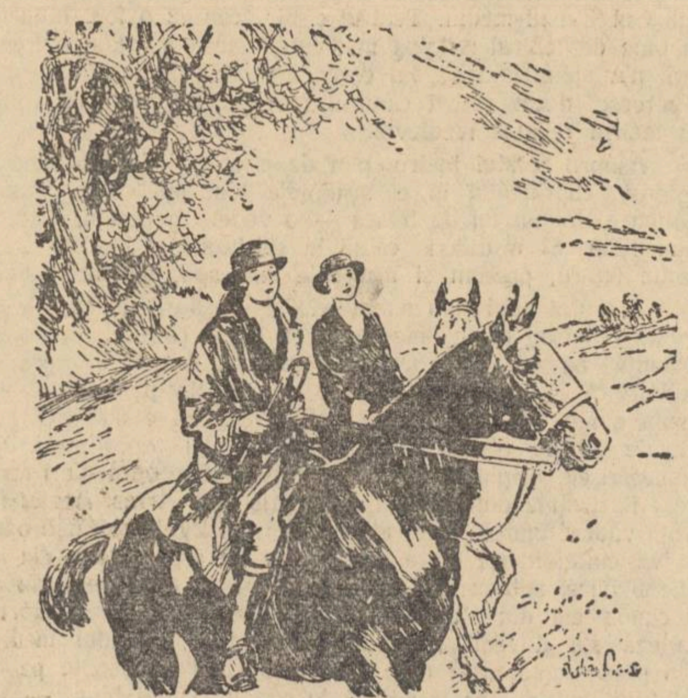
La Liga Națiunilor

Dactilografa (copiind discursuri) : Partidele, într'adevăr, nu-s egale !

(Le Journal)

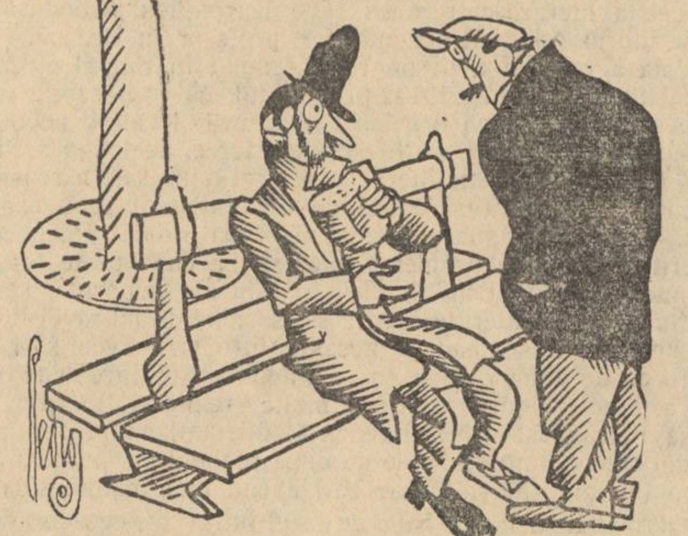
Intre prietene

— Credeam că ești certată cu Jeanette.
— Eram. Dar m'am împăcat... ca să aflu ce-a spus Mary despre mine.

(London Opinion)

Sacrificii necesare

— Mînînci pîine?
— Ce să faci? Trebue să încurajăm agricultura.

(L'Oeuvre)

ANUL IX. — No. 387

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 29 Aprilie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

De vorbă cu Maurice Bedel

Maurice Bedel : nişte ochi albaştri, o musteaţă blondă care pare că ezită între colţurile buzelor ; şi zâmbetul, amestec de ironie acidă şi de blândeţă tinerească. Inalt şi subţire, are aerul că se apleacă uşor, că-şi îndoae umerii pentru a urmări fuga diversă a unor imagini familiare. Il privesc în tăcere. Imi aruncă din când în când priviri fugare. Când spune lucruri serioase, o lumină sglobie în ochi pare că le desminte.

Francezii şi Norvegienii

„Jerôme? Norvegienii nu vor să-l recunoască drept francez ; pentru ei, un Francez care refuză să împărtească patul cu o femee e o legendă, un mit, o utopie. Francezul are o înfăţişare neschimbată : păr lins, lipit de cap cu rigurozitate, pantaloni charleston, haină impecabil croită, batistă de mătase, floare la butonieră, şi nasul... urmărind vecinic un parfum de femee — nici odată aceiaş. Dar, sub haina croită după ultima modă, şi în ciuda pantalonilor charleston, trăeşte un vechi sentiment al onoarei, într'o inimă care nu e departe de epoca romantică. Sentiment arhaic, antic, anacronic, stupid — poate — dar indestructibil. Acelaş lucru pentru femee. In fiecare Franţuzoaică doarme o *Princesse de Clèves*. Doarme poate adânc, foarte adânc... Dar trebue atât de puţin lucru pentru a îndepărta vălul somnului !

Norvegienii — şi lucrul acesta e caracteristic — poartă într'înşii o frăgezime de sentiment care aminteşte, în ceiace priveşte dragostea, idila lui Longus : *Daphnis şi Chloe*. Sunt candizi şi senini, nu cunosc minciuna nici ipocrizia. In dragoste, atitudinea lor e aceia a unor exploratori, exploratori la tropice, dar care nu-şi uită niciodată casca şi nu se expun, prin urmare, la insolaţie.

Feminismul norvegian

Femeia, în Norvegia, nu e o îndrăgostită. E în acelaş timp o cerebrală şi o sensuală. Cerebralele nu-şi pierd timpul şi nu au vreme să iubească. Feminismul e una din armele cele mai perfecţionate pe care le-au inventat femeile (trădarea vine totdeauna dinăuntru nu din afară) pentru a ucide dragostea.

Norvegia, de aproape 50 de ani, caută să impună ideile sale feministe în Franţa şi în celelalte ţări latine. Nu va reuşi. Cel puţin în sensul pe care Norvegia îl acordă acestui cuvânt.

Femei consilieri-municipali, teologi, pastori, medici-legişti, vor pune zâmbetul lor bine modelat de *rouge guerlain* pe monotonia raporturilor meseriei lor, îşi vor răspândi parfumul în austerele cabinete de lucru, vor înveseli tristeţea in-folio-urilor cu picioarele arătate fără sgârcenie în trasparenta teacă quarante-quatre... dar nu vor voi şi nu vor şti să iubească. Pentru-că, în ele, creerul va fi întotdeauna mai puternic decât inima, judecata se va opune nebuniei. Şi unde nu e sădită sămânţa genială a nebuniei, nu va înflori corola bogată şi grea a dragostei.

Dragostea, căsătoria şi divorţul

— Preferaţi dragostea care trăeşte din minciună, trădare şi asasinate spune d-na Krag lui Jerôme.

— Ei şi! răspunde Jerôme în chipul cel mai firesc, — asta-i dragostea !

Definiţia e poate excesivă, totuşi e o definiţie — romantică — a dragostei în ţările de origină latină.

Gelozia, din nefericire, dispare din ţările nordice. Ii ia locul... divorţul prin consimţământ mutual, atunci când unul din amanţi — care sunt totdeauna soţi, sau logodnici cel puţin — încetează de a iubi.

Iată şi cifre luate din statistica Norvegiei : în 1926, la Oslo, s'au înregistrat 1983 de căsătorii şi 443 de divorţuri şi separaţiuni. E recordul în această materie, dar sfârşitul dragostei.

Adulterul

Franţa, în ciuda tuturor legendelor, ţară de vechi tradiţii catolice, ia încă în serios căsătoria şi logodna, şi nu le consideră drept legalizarea unei fantezii.

Nu vreau să spun prin aceasta că adulterul nu înfloreşte în Franţa, ca pretutindeni — şi încă cu oarecare fecunditate — dar el nu e decât un accident în viaţa conjugală : familia nu se îmbucătăţeşte, copiii rămân în jurul căminului.

Socotesc sistemul acesta infinit preferabil desmembrării familiei, în ţările unde domneşte divorţul.

Scrisori dela cetitoare

Am primit nenumărate scrisori din Norvegia. Două categorii : scrisori pe patru pagini minimum, dela fete tinere, care încep prin a-mi spune că sunt un zăpăcit bătrân — şi asta fără nici un fel de menajament — şi închee cu un foarte familiar: „Dragul meu Jérôme", — şi scrisori dela femei trecute de prima tinereţe, chiar de a doua uneori, şi care sunt construite cu mici nuanţe, cam pe acest calapod:

„Domnule, m'ai descris sub trăsăturile D-nei Krag. Eşti un impertinent şi un mojic!"

Urmează iscălitura, numele, pronumele şi — mister — adresa exactă.

Norvegienii şi „Jerome"

Trebue să mărturisesc că aşteptam cu oarecare teamă reacţiunea Norvegienilor faţă de Jerôme. Credeam că-l vor interpreta greşit, că vor vedea în el altceva decât antiteza a două mentalităţi absolut impermeabile. Spre mirarea şi bucuria mea, Jérôme a fost foarte bine primit — a fost chiar tradus — şi, lucru curios, am fost de multe ori apărat de prieteni Norvegieni împotriva atacurilor compatrioţilor mei.

Ii amintesc lui Bedel de protestul scriitorilor francezi, semnat şi de André Gide, care se ridicase împotriva aşa ziselor acuzaţii aduse fetelor norvegiene.

— De altfel, Gide nici nu citise romanul atunci când a semnat protestul — lucru pe care nici nu l-a ascuns. I-am trimis prin „Nouvelles Littéraires" o scrisoare deschisă care a amuzat tot Parisul. Răspunsul a fost o fotografie cu dedicaţia scrisă deandoaselea.

Bedel surâde: Totul e invertit la acest om.

Puţină biografie

Inainte de a scrie, am trăit... E un sistem care a reuşit destul de bine, înaintea mea, lui Montaigne, lui Flaubert, lui Anatole France şi lui Maupassant, pentru a nu cita decât pe cei mai celebri dintre maeştrii mei.

La douăzeci de ani, capacitatea de expresie se mărgineşte la un domeniu deajuns de restrâns: cel al sufletului. E vârsta lui Musset şi a poeziei... vârsta primelor mele poeme, apărute în *Sherezade,* revista editată de Bernouard şi dirijată de Jean Cocteau, dar la patruzeci de ani, cred că poţi câştiga dreptul de a vorbi nu de tine însuţi, ci despre ceilalţi.

Am început deci să culeg cunoştinţe despre semenii mei prin studii de medicină; în special m'au interesat bolile nervoase care, de altfel, mi-au servit drept subiect de teză. Am urmat cursurile de istorie şi de literatură la Sorbona, cursurile de filosofie, printre care şi cel al lui Bergson, la Collège de France. In urmă, cu acest bagaj ştiinţific şi literar, am cutreerat Europa, Anglia, Suedia, Norvegia, Danemarca, Germania, Spania. Deasemenea, am cercetat Tunisul, Marocul, Sahara — şi pretutindeni, am făcut tot posibilul pentru a locui la indigeni — nu la hotel, după sistemul obişnuit al turiştilor.

Incărcat cu aceste date omeneşti, am început să scriu. Bine-înţeles, mă interesează în chip deosebit pătura intelectuală a ţărilor unde călătoresc... şi mai ales reacţiunea ei faţă de străini. Francezul care călătoreşte e totdeauna într'o oarecare măsură un Jérôme.

Francezii şi Geografia

S'a spus despre Francezi că nu prea duc trai bun cu Geografia. E fals. Francezul o cunoaşte; însă poartă în el o geografie sentimentală care îi dă o falsă idee anticipată despre ţările unde debarcă.

Anglia: cotage-uri, succesiune de livezi înflorite, succesiune de fete blonde şi trandafirii.

România: ţara celor mai frumoase femei din Europa, sensuale, de un sensualism care se amestecă întotdeauna cu sentimentul muzical ce ni-l sugerează această ţară.

Femeile în literatură

Cred că literatura va fi regenerată de femei.

Dovadă: cel mai bun roman francez e „La Princesse de Clèves"; cele mai frumoase scrisori de dragoste sunt cele ale d-rei de Lespinasse şi cele ale Călugăriţei portugheze; şi, ca să nu mergem atât de departe, cea mai frumoasă proză, cele mai minunate versuri din acest hulit secol al XX-lea, sunt cele scrise de Colette şi de Contesa de Noailles...

Proecte de viitor

Arunc o privire indiscretă pe masa de lucru cu foile împrăştiate de adierea primăverii.

— Viitorul meu roman? *Molinoff, Indre et Loire.* Acţiunea se va desfăşura în molateca şi luminoasa Tourraine, şi va pune din nou faţă în faţă o mentalitate indigenă — cea franceză — cu una străină — cea rusă. Dealtminteri, acest antagonism...

Maurice Bedel

O rază de soare pătrunde pe fereastra deschisă şi alunecă uşor dealungul zidului. Maurice Bedel îi urmăreşte aurul cu un zâmbet care parcă mulţumeşte. Rămâne în echilibru un moment, pe jumătatea de frază întreruptă. Ar vrea parcă să o ducă la capăt,... dar raza de soare, târzie, îi alunecă printre degete, ca un zâmbet uşor de dispreţ pentru tot ce nu e viaţă, mişcare, lumină...

Optimism...

— *Carpe diem...* şopteşte ceasul. Viaţa e bogată ca o pădure tropicală; frunzişul dantelat al senzaţiilor ne înconjoară de pretutindeni. Intinde numai mâna şi toate roadele ţi se vor strivi în palmă. Lasă soarele să-ţi bronzeze pielea şi ploaia să ţi-o răcorească. Alunecă în zăpadă şi muşcă albul fărămicios, întinde-te în verdeaţă şi deschide nările pentru a sorbi parfumul primăverii. Priveşte numai, şi vei fi bogat. Zâmbeşte mai ales... Mai bine un egoist vesel, decât un apostol trist...

Paris, 1928. ZOE GARTÈNE

Iser **Turcoaică**

Cărvunarii

— Scene istorice —
1825
(Fragment dintr'un volum în curs de tipărire)

ŢIGANII

CODRII IAŞILOR : POIANA ŞĂRPOAEI.

Şatra Bulibaşii Răzvan Şărpoiu este poposită aici — capitala rătăcirilor ei. Mai departe, la celalt capăt al poienii, peste o râpă, se văd printre copaci, chiar semne de aşezare temeinică, dar învederat mereu părăsită : câteva bordee vechi şi parcă pustii.

Toamnă. Seara. La lumina câtorva focuri strălucesc frunzele îngrămădite de vânt la rădăcina unor uriaşe trunchiuri de stejari falnici...

Linişte. Din când în când sunet de cimpoi şi glas de doină.

Fruntaşii şatrei.

MARIA *(ţigancă minunată, cu păr scânteetor de aramă, îmbrăcată aproape ca o jupâniţă, stă în picioare, răzemată de o căruţă mai bună decât toate celelalte, cu poclit de piele, iar înăuntru cu scoarţe şi blănuri frumoase. Un băeţel îi aduce un mic ulcior cu apă, pe care Maria îl ia repede şi toarnă într'însul cuprinsul unei sticluţe pe care a scos-o din sân. Apoi, cu un arcan ce avea pe braţul stâng prinde, din fugă, pe ţigănuşul ce-i adusese ulciorul, dar îl lasă să se desfacă din laţ, văzându-l cam speriat de şaga ei, făcută oarecum mecanic, fără veselie).*

Te-ai spăriat Vlăduţule ? — Hai ! Iute unde ţi-am spus şi ochii în patru. Auzitu-m'ai? *(Preocupată, nelinişţită, strângându-şi frânghia, se apropie de marginea poenei, scrutează o cărăruşă ce se afundă în pădure, trage cu urechea şi parcă întovărăşeşte cu tot sufletul pe micul Vlad, care a apucat repede pe acest drum).*

RĂZVAN, bulibaşa, *(Bătrân impunător, în bogat costum tradiţional, bând dintr'o lulea mare încrustată cu argint şi mărgăritare, stă într'un cot pe o blană de urs lângă un copac cam în mijlocul poenii. Către Maria cu voce răsunătoare) :*

Mario, tu care ştii toate, trebue să ştii ce caută în pădure atâta boerime, înesară...

BARBU *(cimpoierul, de lângă unul din focuri.* — Zamfira, care cum se înoptează începe să se rătăcească în codru când cu unul, când cu altul, spunea că...

ZAMFIRA. — Minţi, hodoroagă!... S'apoi, doar nu m'oi rătăci cu tine...

BARBU *(urmând).* — Spunea că a şi cunoscut pe doi, pe mazilul din lunca Bârnovei şi pe Bi-Vel-Pitarul Botez.

RĂZVAN. — Se cloceşte iară vre-o rezmeriţă?

MARIA. — Nu ştiu!

(Se sileşte tot mai mult să vadă în pădure).

RĂZVAN *(cam necăjit).* — Tu parcă n'ai hi de-ale noastre, fă! Ce? Dacă eşti fata unui Mare-Logofăt, nu eşti tot ţigancă ? De-ar hi pe asta... Doară mai toţi ţiganii avem în noi sânge boeresc...

BARBU. — Şi mulţi Veliţi au sânge ţigănesc. Mamele lor, grecoaicele mai ales, se cam dau la carne de ţigan frumos...

(Şatra râde).

RĂZVAN *(urmând).* — Care dintre noi poate spune că i-a fost mama frumoasă, a şi dovedit — ba chiar mai neîndoelnic decât prohii cu terfeloagele lor — că-i de viţă boierească...

MARIA *(întorcându-se puţin spre el, şi jumătate serios, jumătate glumind).* — Da... Dară eu îs dintr'un lung şir de mame frumoase... Nu mai am ţigănesc în mine decât tăria sufletului...

RĂZVAN. — E drept; vrăjitoare ca tine n'a mai fost dela Şărpoaia care a întors din fugă oastea spăriată a lui Dumitraşcu-Vodă, prefăcându-i cârdul de epuri în ceată de lei-paralei, de s'a năruit păgânitatea mai mult de groază decât de sabie... Straşnică muere... Aceia, de bună seamă, nu era om curat... Când avea 70 de ani a îndrăgit un cucon al unui Constantin-Vodă, frumos ca un soare şi aprig ca un zmeu... Ei ce crezi? Câteva zile Şărpoaia a tot descântat o fată, până ce i-a furat tinereţa, trecându-i în loc bătrâneţele ei... Şi, frumoasă ca o zână, a ieşit în calea Voevodului, la o vânătoare, tocmai prin coclaurile aestea... Se zice că o săptămână întreagă a rămas Voevodul în peştera Ţâncului *(la auzul acestui nume toată şatra se înfiorează — unii îşi fac cruce),* unde Şărpoaia avea un etac împărătesc din vremea dragostelor ei... După şapte luni numai, o făcut un băiet, mândru cum nu s'a mai pomenit... Din acest os domnesc şi rod de vrajă mă trag şi eu şi mâni-ta...

ZAMFIRA. — Adevărat că-i înfricoşat afurisită peştera Ţâncului?...

TOATA ŞATRA *(speriată).* — Taci, fă!

(Continuarea în pag. II-a)

RĂZVAN. — A afurisit-o Şărpoaia când i-a plecat Voevodul. Toţi cari au îndrăznit s'o cerceteze, au căzut ca trăzniţi îndată ce, întorcându-se la lumină, îi păşeau pragul... Numai o femeie din sângele Şărpoaiei ar putea dezlega peştera de blestem, dac'ar preface-o iarăşi în cuib de dragoste.

ZAMFIRA. — Se poate !... Dară boerii pe cari i-am întâlnit adineaoarea, pe drumul pe care mergeau, nu puteau să se ducă decât acolo...

RĂZVAN *(se ridică nervos; merge repede spre Maria, care, la începutul convorbirei cu el nu-şi va întoarce de loc ochii dela cărăruşa pe care o va scruta cu nelinişte din ce în ce mai mare.* — Mario, numai tu ai putut face una ca asta. Trebue să hie cetele Comisului Ionică, cărora stăpânirea mereu le sparge gaşca dela o vreme încoace. Anul trecut, abea au scăpat teferi din palatul cel pustiu dela Holboca, făcând pe stahiile. Se vede că răzvrătiţii iară au luat calea pădurii ca sub domnia lui Moruz-Vodă...

Hai, grăeşte ! Ce-ai făcut ? Peştera Ţâncului îi doară şi tainiţa agonisârilor noastre... Sântem numai între noi, fruntaşii, grăeşte !..

MARIA. — Dacă ştiu o taină boerească trebue numai decât s'o vând ? Oare dacă ţiganul trăeşte din minciună şi furtişag el nu mai are nimica sfânt ?

RĂZVAN. — Dacă n'ar hi taina comisului Ionică, nu ţi-ar mai fi aşa de sfântă...

MARIA *(cu aprindere).* — Da ; am făcut din peşteră iarăşi cuib de dragoste... o dragoste mai aprigă de cât toate... Am deschis-o dragostei de ţară a câtorva sute de boeri inimoşi... Cât despre Comis *(face schimă de resemnare).*

RĂZVAN *(înduioşat).* — Tot ţi-i drag ?

MARIA *(cu patimă).* — Mi-a fost drag de când eram amândoi copii şi ne giucam laolaltă... In zăvoi, îl feream de crengi să nu-l zgârie... Când treceam prin sat, mă lăsam muşcată de câini ca să scape el... Luam asupra mea toate poznele lui ca să nu afle măsa... Am învăţat carte ca să fiu mai aproape de dânsul... Apoi, când a început să-i miroase a catrinţă, i-am aţinut mereu calea, deşi încă nici nu desluşeam bine ce-i dragostea, şi m'am dat lui ca mirelui din poveste, toată, cu tot sufletul şi pentru vesnicie. *(După o pauză, potolită şi cu amărăciune).* După puţină vreme mi l-au furat când una când alta, cucoane, jupâniţe... Dar *(mai însufleţită)* eu i-am rămas dragă chiar şi după ce l-au logodit... până 'ntr'o zi *(oftează)* până când Domniţa Ana s'a întors din străinătăţi şi-a venit în casa Vel-Logofătului de lângă noi... De cum a văzut-o, s'a isprăvit !... L-a fermecat... Ca un câine se ţinea după dânsa şi ea pusese stăpânire pe el ca pe un rob.... Logodnica, fata Logofătului, ajunsese perdeaua dragostei lor şi se prăpădea de inimă rea. Domniţa, fără pic de milă pentru verişoara ei, făcea tot ce putea ca să-l zăpăcească cu desăvârşire... După ce i s'a dat, nu-l mai primea la ea de cât ca să i să arate îmbrăcându-se, dezbrăcându-se, ori chiar în scăldătoare... Il înebunsie... iară pe fată... a vârât-o cu zile, în groapă sărmănica...

Ce scorpie ! Şi de-atunci, tot nu s'a mai săturat, se joacă cu sufletul lui ca mâţa cu şoarecele...

Am suferit caznele iadului, până ce n'am mai putut ; dară eu n'aş fi murit de jale ca copila ceia, eu *(cu cruzime)* a-şi fi ucis năpârca... Şi de aceia am fugit dela curte... *(cu amărăciune) aici* unde mi-i locul...

RĂZVAN *(blând).* — Ai zăcut trei luni... Abea acuma pricep eu aiurelile tale când te apuca fierbinţeala... Cu greu te-ai întors la viaţă... Vai de sufletul tău!... *(Se întoarce spre locul său şi se aşează abătut. Maria îl urmează vorbind şi apoi în tot timpul intriguratului monolog se va mişca între Răzvan şi capătul cărăruşii pe care nu va înceta să-l supravegheze cu atenţie încordată).*

MARIA *(vajnic).* — Dar după ce mama Safta — Dumnezeu s'o ierte — mi-a făgăduit să-mi treacă mie rostul ei în şatră şi să mă înveţe tainele de vrajă ale Şărpoaei, mi-am adunat toate puterile ca să trăesc, şi ca să-mi însutesc puterile !

Şi trăiesc numai pentru răzbunare !... *(Urmează liniştit şi visătoare)* Sânt patru ani de atunci... Nu fac altă ceva decât să scrîşnesc de ură şi să plâng de drag... Imi scrie... Il slujesc în uneltirile lui politiceşti... Nu l-am văzut de vre-o doi ani... iar pe ea *(inviorându-se)* pe ea de când am fugit dela curte... Dar *(izbucnind pătimaş)* ne vom vedea din nou în noaptea asta !... In sfârşit, se va plini ursita... Te răzbun şi pe tine Ionică şi pe mine, scap şi lumea de un balaur... Asta de-ar mai trăi ar putea să aibă plozi spre nenorocirea Moldovei... Cu un înger să se împreuneze şi n'ar putea să iasă din pântecele ei decât un cuib de năpârci... A !, de ce n'o pot ucide de o mie de ori... Dacă aşi închide-o în peşteră s'o căznesc zilnic ?... S'o pun în lanţ ca pe o căţea ce este şi cu biciu s'o fac să uite a mai cuvânta ; s'o silesc să nu-şi mai ceară mămăliga şi apa decât lătrând... *(Apoi, înfiorată de voluptate crudă).* N'are să mai umble decât în patru labe şi are să-mi lingă picioarele când am să trec pe lângă culcuşul ei...

(la capătul cărăruşei apare micul Vlad, gâfâind şi făcând semn Mariei)

MARIA *(către şatră cu violenţă şi autoritate, arătând cu capul peste râpă, spre bordee).* — Plecaţi, cu toţii !... Şi fără zăbavă !...

RĂZVAN *(ridicându-se şi înfruntând-o).* — Dela o vreme te prea întreci cu şaga, Mario !... Au tu eşti starostele ? Cine poruncetşe aicea ?

MARIA. — Aşa este. Tu porunceşti.

(Merge asupra lui cu paşii îmblânzitorului când intră în cuşcă... La un pas de dânsul se opreşte, îl priveşte drept în ochi, îl atinge cu mâna pe frunte şi îi spune apăsat şi răspicat) :

Porunceşte-le să plece. Acuma. Pleacă în urma lor. Dă cu harapnicul în cei cari se codesc.

RĂZVAN *(cu mişcări şi glas de hipnotizat).* — Plecaţi cu toţii !

(Apropiindu-se când de unul când de altul, îi priveşte crunt şi-i ghionteşte).

Căraţi-vă ! piste râpă — la bordee !

(Toţi iese grăbiţi. Răzvan ridică braţul. Biciul cade pe cei din urmă).

Maria, care în timp ce ţiganii plecau, se afundase în codru prin cărarea pe care venise Vlad, apare urmată de un şir de sărăcăcioase căruţe ţigăneşti şi de catâri împovăraţi cu desagi mari. Oamenii acestui convoi par a fi ţigani şi ţărani săraci după îmbrăcăminte, dar nu după ţinută. Acel care a intrat întâi trăgând de dârlogi un catâr rătăcit şi vorbind însufleţit cu Maria, se lasă ostenit pe un scăunel lângă un car al şătrii, apoi îşi desface sumanul sub care se văd strae şi arme boiereşti.

MARIA *(curmându-şi vorba).* — Nu-i chip cucoane Mihai... Vă prinde... Descărcaţi aicia...

BOERII CĂRĂUŞI. — Da... Da... Sântem şi prea osteniţi să mai mergem...

BANUL BOSSIE. — Ho, ţară !... Cum ? De zece zile trăim ca lotrii încolţiţi de potiră, iar azi dela amează n'am mâncat şi n'am băut, tupilaţi în râpa de colea, numai şi numai ca să împărţim în noaptea asta „bunilor noştri veri" armele dreptăţii şi ale răzbunării, şi să ne oprim la gura peşterii ? Să ne înecăm la mal ?

MARIA. — S'ar chema aşa, dacă v'ar prinde acuma ; dar dacă ascundem legăturile (arată spre desagi) prin carele noastre, şi d-voastră duceţi la adunare buna veste că v'aţi făcut cu noroc cărăuşia până aici, atunci totul se sfârşeşte cu bine... De puşti să n'aveţi grijă ; mâne dimineaţă vor fi în tainiţă ; Răzvan va face cum am să-i spun eu ; aveţi doară printre noi câţiva oameni de toată credinţa...

STOLNICU SĂVESCU. — Ce ziciţi ? Ce zici Teodorene ? Ce moşmoneşti acolo cu Zipa ? Să te-auzim şi noi... Spătarul Krupenschi măcar mărie... El voia să ţie cadelniţa vlădicăi Gherasim la sfeştania armelor.

SETRARUL COROI *(incepând să descarce).* — Fie şi aşa !... Dar de unde, naiba, ne-au aflat duşmanii şi acest nou loc de adunare...

JITNICERUL BRĂESCU. — Prea vă grăbiţi... Comisul are să se mânie rău. Alta-i să le spui că avem arme, şi alta-i să le împarţi la toţi de-odată, punându-i să jure pe ele sub binecuvântarea vlădicăi în odăjdii !... Să mai încercăm ; poate de-a lungul râpei... Ce zici Mario?

MARIA. — Cu nici un chip. Până la gura peşterii sânt neferi şi iscoade. Poate n'au poruncă să calce adunarea chiar de data asta ; dar dacă află şi de sâneţe atuncia îi şi mai rău.

SĂRDARUL SADOVEANU. — Şi să zicem că ajungem cu bine ; dacă însă stăpânirea şi-a întors cu totul faţa dela noi şi chiar dela întâia adunare vra să ne strâce rostul, apoi îi mai bine să ne găsească numai pe noi. Nouă, ca şi alte dăţi, până la urmă ne dă drumul ; dar de pun mâna pe sâneţe, înapoi nu le mai vedem şi după aceia prigoana are să fie cumplită...

BANUL BOSSIE. — Dacă şi Conu Mihalache socoteşte tot aşa... Fie...

TOŢI BOERII CĂRĂUŞI *(hotărîndu-se şi începând să descarce catârii).* — Da, da, îi mai cuminte...

MARIA *(dând ajutor).* — Şi acuma, să ne zorim ; dacă vreun boer fugărit vine aicea, trage după el primejdia...

D. V. BARNOSCHI

Din literatura Chineză

Datoria

Fiindcă Imperiul e ameninţat, am aruncat condeiul ! Toate iluziile mi s'au risipit, toate speranţele mi-au murit de mult, singură voinţa mi-e vie.

Am un băţ ca să urc munţii, un bici ca să-mi zoresc calul, şi am să mă dăruesc Fiului Cerului. Ii voiu aduce, legat cobză, pe capul răsculaţilor.

Când scriam versuri, sufletu-mi se apleca pe prăpăstiile care îl ameţeau. Acum, le văd într'adevăr, aceste prăpăstii, şi sufletu-mi nu se înfricoşează.

Cu-o inimă vitează, urc munţi unde sboară pasări sinistre, străbat câmpii unde ţipă maimuţe negre. Nu mai sunt decât un războinic a cărui voinţă e neclintită.

Scriitorii

Scriitorii trebue să aibă un suflet hotărât şi întreprinzător, căci misiunea lor e grea, şi lung drumul pe care trebue să-l străbată.

Soţia părăsită

O fereastră se deschide. O femee încântătoare apare. Cu ochii în lacrimi, ea priveşte câmpia care înverzeşte în faţa casei sale, priveşte râul mărginit de sălcii.

Altădată, la ora aceasta, ea cânta.

Când stăpâneşti o comoară, trebue să ştii s'o păstrezi. Amice, a ta are două frumoase picioare : ai grijă să nu fugă.

Nepăsătoarea

Din flautul meu de abanos, ţi-am cântat cântecul cel mai arzător pe care îl ştiam, dar tu priveai bujorii, fără să m'asculţi.

Ţi-am dat o poezie în care-ţi cântam frumuseţea, dar tu ai rupt-o şi bucăţelele le-ai aruncat în lac, fiindcă nu avea nuferi, mi-ai spus.

Voiam să-ţi dau un minunat safir, limpede şi rece ca o noapte de iarnă, dar l-am păstrat ca să-mi amintească de inima ta.

Poezia unui călător

Când adierea îţi umflă cele două rochii de mătasă, tu te asemeni cu-o zeiţă învesmântată în nori.

Când treci, florile de dud te respiră.

Când duci cu tine liliacul pe care l-ai cules, el tremură de bucurie.

Brăţări de aur îţi strâng glesnele. Pietre albastre strălucesc la centura ta. O pasăre de jad şi-a făcut cuibul în părul tău. Trandafirii obrajilor tăi se oglindesc în marile mărgăritare ale colierului tău.

Când mă priveşti, văd curgând fluviul Yuen.

Când îmi vorbeşti, aud muzica vântului prin pinii ţării mele.

Când un călăreţ te întâlneşte, în amurg, crede că a răsărit aurora, şi-şi opreşte de-odată calul.

Când un cerşetor te zăreşte, îşi uită de foame.

Veşti din sat

— „Vii din sat ? Spune-mi degrabă tot ce s'a întâmplat de la plecarea mea !"

— „Prunul tău a înflorit, şi-o capră ţi-a mâncat mica trestie pe care ai sădit-o pe marginea bazinului."

Ruinele

Arbuşti au crescut printre ruinele palatului. Acum, luna este singura dănţuitoare care pluteşte în sălile unde odinioară, sburau atâtea femei frumoase.

Sentinţă

Să ştii că ştii ceiace ştii şi să ştii că nu ştii ceeace nu ştii iată adevărata înţelepciune.

Tinerele fete de odinioară

Tinerele fete de odinioară stau într'un boschet.

Ele îşi spun: „Ni se pare c'am îmbătrânit, că părul ne-a albit, şi că ochii noştri nu mai au strălucirea lunei nouă, dar nimic nu e adevărat. Singurul vinovat e oglinda noastră, aburită de iarnă. Ea e aceia care ne pune zăpadă în păr, ea e aceia care ne diformează trăsăturile ! Iarna cea rea nu domneşte decât în oglinda noastră".

Darul

Iţi trimit acest evantaliu a cărui formă şi albeaţă îţi vor aminti poate luna plină care ne-a luminat ultima noastră plimbare. Să te însoţească totdeauna şi să-ţi împrospăteze amintirile.

Totuş, ştiu că odată cu sosirea toamnei îl vei părăsi ca şi pe aceia care ţi l-a dăruit.

Traduse de AL. T. STAMATIAD

PAUL ARENE

Vînătoare ciudată

— Aş vrea să fiu vânătorul cela !

— Care vînător ?

— Il ştii. Ii gras, tocmai bine. Obrazul prăjit ca un cozonac, ochiul drept, cu care ocheşte, deschis cât se poate, cel stâng pe jumătate închis, din obiceiu. Nasul, ca un pat de puşcă, adevărat nas de prepelicar. Sub nas, o pereche de mustăţi lăsate în jos, peste obraji, mustăţi de aur masiv, grele, dar grele, — să le trimiţi la Monetărie să le topească, într'o zi de mare nevoie. Poartă jambiere de piele galbenă, bine strânse pe muşchii piciorului, şi o şapcă de piele fiartă (pălăriile rămân agăţate de crengi). Pantalonul scurt de *piele-de-drac*, care nu se mai rupe şi habar n'are de ţepii spinilor. Ghetele, din piele de crocodil, cu nişte tălpi groase cât un trotuar şi late cât un bulevard. Vestă de catifea cafenie — culoarea blănii care va să zică, să nu se sperie fiara în pădure — are buzunări multe-multe închise cu nasturi săpaţi cu chipuri de mistreţi zbîrliţi şi de cerbi împungători. Pe urmă, tolba cu reţea de sfoară albă, sacul cu praf, punga cu halice şi o puşcă model nou, anume lucrată la New-York; — ia foc singură, şi nu se încarcă nici pe la gură nici pe la spate.

Aşa înţolit vine la cafenea şi se aşează pe scaun: — „Băete, un absint ! — Vine !" Inţelegi d-ta ? Plecase pentru deschiderea vînatului şi scăpase trenul. Tot aceia şi iar aceia !.... Ce să te mai miri ? Cu companiile astea de drum de fier ! Omul bombăne, toată lumea se învârteşte pe lângă dânsul, cafeneaua întreagă îl slăveşte... Cum aş vrea să fiu şi eu ca el !

Nu că m'ar istovi doar pofta crudă să turbur liniştea iepurilor care moţăie la rădăcina grozamelor, ori să iau la ochi posteriorul alb al unui iepure de casă ce se furişează în gaura lui nisipoasă, nici să împuşc vre-o potârniche care cântă între două brazde sau vreun sturz care, fără frică de filoxeră, se îmbată voios în umbra frunzelor de vie. Să omor dobitoace ? Mă ferească Dumnezeu ! Mai bine le-aş creşte.

Dar spun drept: mi-ar place să fiu îmbrăcat în vînător şi, când oiu scăpa trenul, să m'aşez aşa dinaintea cafenelei, cu luleaua în dinţi şi cu puşca răzimată de genunchiul stâng. Şi pufăind în răstimpuri nouraşii de fum albastru, cu faţa mândră şi mulţumită, v'aş zice aşa :

Le ştim noi, toate istoriile dv. de vînătoare. Dar am să vă spun eu una, să vă minunaţi. Istorie adevărată. Mi-a povestit-o bunicu-meu, om cum se cade şi mare vînător, care în viaţa lui n'a spus minciuni.

Să vedeţi cum se vîna pe la noi ursul, acum cincizeci de ani, pe vremea când erau încă urşi în Alpii Mici. Nu v'aşteptaţi la cine ştie ce lucruri grozave şi eroice. Nu vă spun nici cum era dihania păroasă, cu dinţi mari şi ghiare lungi, nici de trântă cu ursul, nici de jiletci de piele sfâşiate sau de cuţit care sclipeşte, de sânge care roşeşte zăpada, — mi-ar fi uşor, se'nţelege; dar bunicu-meu n'avea imaginaţie şi eu am să spun povestea întocmai cum o spunea el.

Curioasă vînătoare, ce-i dreptul, vînătoarea asta ţărănească, fără cuţit, fără ţeapă, fără puşcă, şi unde vânătorul se mulţumeşte să dea vânatului o frînghie şi-l roagă să se execute singur.

— Asta cam prea e prea !...

— Ba de loc ; e simplu cum nu se mai poate, dimpotrivă. Numai să nu mă întrerupeţi !.... Incep.

Era vorba de mers la vânătoare de urs. Bunicu-meu, poftit şi el, îşi adusese puşca, se'nţelege. Dar ţăranii i-au spus : „praful e scump şi plumbul strică blana; mai bine, dacă prinzi fiara fără marafeturi d'astea".

— Bine, dar cum aşa ?...

— Aşteaptă, omule, ce dracu!

Ţăranii ştiau bine ce au să facă. Blestemaţii de munteni provensali, oameni tare subţiri la minte, sub scurteica lor de pâslă groasă, ştiau din vechime două lucruri : întâi, că ursul e un dobitoc şi chibzuit şi îndărătnic; şi al doilea, că-i place cu deosebire să mănânce de dimineaţă pere coapte. Mănâncă el şi crude, de pe copac, când nu poate altfel; dar mai bine îi plac coapte în miere.

Aşa dar se făcuse, pentru ursul cu pricina, o strachină mare de pere cu miere, şi strachina se pusese, la înălţimea botului, în scorbura unui păr sălbatic, unde dobitocul avea obicei să vie în fiecare dimineaţă, la răsăritul soarelui, ca să-şi ascută foamea cu câteva pere verzi.

Un laţ atârna dinaintea scorburii.

— Un laţ? Asta era toată şiretenia!..

— Aveţi răbdare, o să vedeţi îndată de e şiretenie ori ba.

Zic: un laţ, şi capătul frânghiei prins de o buturugă zdravănă, destul de grea ca să-l încurce pe urs, când o avea-o de gât, dar nu aşa ca să-l zugrume.

După ce au aşezat lucrurile aşa, s'au lăsat toţi jos şi şi-au aprins lulelele.

Când se crăpa de ziuă, lucru hotărît ! ursul se arătă eşind dintr'o pădurice. Venea încet şi, din când în când, se întindea ca unul ce se sculase tocmai de pe somn. Ajuns la copac, se opri, se uită la crengi, mirosi scorbura ; se vedea că zice: — Cine naiba o fi avut grijă să-mi coacă perele ? Apoi, socotindu-se, negreşit, că perele coapte sunt mai bune decât cele crude, se hotărî să facă cinste, fără a mai sta la gânduri, mesei gustoase pe cari i-o dăruise dumnezeul urşilor.

Când isprăvi, îşi linse botul; apoi o luă la trap către pârâul care curgea pe acolo, ca să beie. Buturuga, negreşit porni în goană după dânsul, trasă de frânghie. Ursul se întoarse la buturugă şi mormăi. Adică în limba lui: „Mă plictiseşti!" Apoi, încredinţat că buturuga l'a înţeles, plecă iarăşi în trap. Buturuga, după dânsul. — „Ia stai tu, dacă-i aşa, să-ţi fac eu drum!" Şi schimbă atunci trapul pe un galop vesel. Buturuga ţinea urma, turtind tufele, secerând ierburile, isbindu-se de copaci, de pietre, făcând tumbe straşnice prin aer. Ursul iar se opri, îşi trase sufletul, vorbi cu buturuga, apoi se aşeză jos, gânditor şi plictisit, căutând ce-i de făcut ca să scape de un atât de supărător ipochimen.

In sfârşit, îşi frecă labele, caşicum ar fi zis: am găsit.

In adevăr, îi dăduse ceva în gând: gând de urs ! Să vedeţi.

Luă buturuga în braţe şi porni cu dânsa, păşind serios pe labele de dinapoi. Trecu aşa printr'o pădure, peste un câmp, peste o apă. Şi tot satul în urma lui. Ajungând la o fântână, se uită înăuntru şi trecu mai departe: nu era destul de adâncă pentru ce-i trebuia lui. Un mal lutos unde se sfârşia câmpul îi păru mai potrivit; dar dupăce se gândi, lăsă şi malul: coborâşul era prea moale, buturuga s'ar fi putut urca îndărăt.

In sfârşit a găsit un loc minunat pentru ucis buturuga.

O râpă prăpăstioasă, adâncă de o sută de coţi, şi în fund clocotea un pârău de munte.

Buturuga porni, laţul se strânse, şi ursul, plin de mirare, fireşte, se rostogoli cu capul în jos.

Apucându-mă bine cu mâna de un merişor zdravăn (bunicu-meu povesteşte), mă uitai în jos. Ursul nu murise; se suia îndărăt la deal printre pietre, şchiopătând puţintel, plin de sânge pe la nas, dar tot cu gândul lui şi ţinând în braţe buturuga ca s'o arunce din nou. De trei ori a asvârlit-o. Satul făcea un haz straşnic. A patra oară...

Dar ce să mai spun: bag seamă că râdeţi!

Când îşi spune istoriile vînătorul, nimeni nu râde. Se sfiesc oamenii când îl văd aşa, cărămiziu la faţă, cu un ochiu închis, cu nasul ca un pat de puşcă, cu mustaţa... Are sac cu halice, pungă cu praf şi puşcă; vestă de catifea cu nasturi ciopliţi, pantaloni de piele-de-drac, ghete de crocodil, tolbă şi jambiere. Bea absint, că şi-a pierdut trenul; casieriţa îi zâmbeşte, un câne vine să-l miroase, copiii patronului îl privesc scobindu-se în nas.

Ce n'aş da să fiu ca dânsul!

Din franţuzeşte de P. Z.

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

Lew. Tolstoi. Ana Karenin, Roman Operă complectă 2 vol. Lei 180.—
Lew. Tolstoi. Doui husari (nuvele şi povestiri) „ 80.—
Agârbiceanu. I. Legea minţii (roman) „ 160.—
Lovinescu E. Critice vol. VI Ediţia definitivă „ 60.—
N. M. Condiescu. Conu Enake „ 70.—
Luigi Pirandello. Omul, bestia şi virtutea. Teatru Trad. de Petre I. Sturdza „ 35.—
Şalom Alechem. Povestiri tragicomice. Trad. de C. Săteanu „ 68.—
I. Nisipeanu. Voluntarismul şi lumina ştiinţei actuale „ 100.—
Leopold Stern. Psihologia amorului contimporan „ 70.—
Mihail Negru. Spre Africa. Jurnal de bord „ 100.—
Mihail Negru. Străbătând Oceanul Atlantic spre America de Sud „ 50.—
Renard G. Este omul liber? „ 50.—
Mehedinţi S. Către noua generaţie (Biserica-şcoala-armata-tineretul) „ 100.—
Mehedinţi S. Politica de vorbe şi omul de stat „ 80.—
Dobrogeanu Gherea. Neoiobăgia „ 75.—
Gârleanu Emil. Din lumea celor cari nu cuvântă „ 40.—
Gârleanu Emil. O lacrimă pe o geană (Nuvele şi schiţe) „ 60.—
Gârleanu Emil. Intr'o noapte de Mai „ 45.—
Gârleanu Emil. Nucul lui Odobac „ 40.—
Gârleanu Emil. Privelişti din ţară (Schiţe şi însemnări) „ 55.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere.

Din cărţile franceze :

D. Massé — Initiation économique Lei 105.—
Dr. Weitz— Formulaire des médicaments nouveaux „ 105.—
G. Voisin — La naissance de l'Aéroplane „ 35.—
A. Arone — Comprendre „ 112.—
B. Lavergne — Les régies coopératives „ 112.—
D. Massé — Initiation juridique „ 70.—
Ed. Herriot — Esquises „ 84.—
S. Reinach — Sur l'histoire des philosophies 3 volume à „ 84.—
H. Gonhier — Notre ami Maurice Barrès „ 84.—
J. Mabit — La Restauration monétaire et les bilans „ 100.—
G. Politzer — Critique des fundaments de la psychologie „ 140.—
V. Basch. — L.Individualisme anarchiste „ 262.—
Maurer — L'Electricité à la portée de tout le monde „ 187.—
General Niessel — La maîtrisse de l'air „ 84.—
A. Pinni — Le Trade-Unioniste et ses rapports avec mouvement ouvrier anglais contemporain „ 225.—
Le Chatelier — Le Taylorisme „ 126.—
V. de Marce — Le contrôle des finances en France et à l'étranger „ 280.—
G. Bousquet — Cours d'Economie pure „ 140.—

Comenzile din provincie se efectuează contra ramburs.

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbaţi
PORTE JARTIERE
SOUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC pentru varice şi subţiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei şi cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuţie prefectă — Preţuri sub concurenţă

INCĂLŢĂMINTE
SCHUL
SMÂRDAN 43
KALMAN

MAURICE BEDEL

Jérôme 60° latitudine nordică

Jérôme, un tânăr autor dramatic, pleacă spre Norvegia să asiste la reprezentarea piesei sale „Literatură", tradusă de scriitoarea Clara Berg.

Pe bordul vaporului, Jérôme întâlneşte o tânără Norvegiană, Uni Hansen, de care se îndrăgosteşte şi care-i rezumă prin înfăţişarea ei, Norvegia ideală, visată de dânsul.

Intâmplător, Uni Hansen e însăşi fiica doamnei Berg.

Uni, studentă a unei facultăţi de astronomie, o admirabilă sportivă, sănătoasă, frumoasă şi voinică, trece cu nepăsare prin faţa timidităţii şi zăpăcelii Francezului Jérôme, ocolind discuţiile sentimentale, şi mărginindu-se la un flirt fără artificii, franc, cinstit şi rece.

O situaţie prielnică, şi Jérôme îi spune că o iubeşte. Uni nu răspunde imediat, ci a-doua-zi, prin telefon.

Se logodesc. Pornesc împreună spre Copenhaga.

Moravurile norvegiene înlesnesc logodnicilor asemenea evadări din cadrul moralei burgheze, — pentruca, prin această libertate totală, logodnicii să se cunoască complect înainte de a pune bazele familiei, prin căsătorie.

In tren, şi la hotel, asistăm la o serie de mici nedumeriri şi conflicte sufleteşti, dureroase pentru Jérôme, şi care pornesc din deosebirea totală ce există între educaţia celor doi logodnici.

Uni e surprinsă că Jérôme păstrează o distanţă între ei şi că refuză s'o primească în patul lui. O scenă frumoasă şi minunat scrisă, e aceia în care Uni încearcă pentru ultima oară să-l „iniţieze" oarecum pe Jérôme. Ii spune că ea a mai fost logodită, că „s'a iubit mult" cu fostu-i logodnic, cu care a plecat la Stockholm; şi, intr'o zi, logodnicul i-a dat cuvântul înapoi.

Acuma îl iubeşte pe el, pe Jérôme, şi probabil pentrucă Jérôme n'a mai fost niciodată logodit, de-aceia nu ştie nimic despre dragoste...

In dimineaţa următoare, Uni îşi strânge lucrurile şi pleacă. Se despart. Jérôme se întoarce îndurerat la Oslo, unde în tovărăşia doctoresei Lena Larsen, o Norvegiană cu vederi occidentale, află însfârşit ceiace el nu putea să creadă: Uni, ca şi celelalte, trece din logodnic în logodnic, se mărită la primul da *şi se divorsează la primul* nu. *Un fel de capriciu legal. Şi totul se sfârşeşte repede, fără scandal, fără revolver, şi fără păreri de rău.*

Dăm în traducere fragmentul cel mai caracteristic al cărţii, acela al nopţii de logodnă.

J. L.-B.

Străbătură oraşul care mirosea a umezeala şi a legume proaspete. Aerul era dulce, răcoros. Străzile erau îmbâcsite cu autobuze, cu taxiuri care uruiau pe asfalt. Vânzătorii de fructe întindeau coşuleţe cu pere de Angoulême şi cicoare de iarnă din Chambourcy. Trecătorii mergeau agale, fumând.

— Ciudată ţară!, — zise Jérôme, privind prin fereastra taxiului.

Coborîră în faţa Hotelului Angliei şi prima figură pe care o întâlni Jérôme fu a unui Francez.

José Germain, care se afla în turneu de conferinţe, îl îmbrăţişă, felicitându-l pentru marele succes dela Oslo şi întrebându-l ce caută în Copenhaga.

In timpul acesta, Uni se ocupă cu alegerea apartamentului, cu complectarea formularelor dela poliţie, apoi dispăru în ascensor.

— E Norvegiană?, — întrebă Germain pe un ton de discretă curiozitate.

— Da!, — răspunse Jérôme.

Era cât pe-aci să adauge: „Logodnica mea". Dar tăcu.

Ca orice Francez care se întâlneşte cu un compatriot, în călătorie, José Germain, simţea o bucurie deosebită să vorbească despre Franţa, despre Paris, despre prieteni.

— Ai vre-o veste dela Sarment?

— Dela cine?.. A! De la Sarment?.. Nu.

— Ştii pe cine am întâlnit la Stockholm?

— Nu.

— Pe Duhamel.

— Zău?

— Dar, să vorbim despre tine.

— Despre mine? Dar eu nu ştiu bine nici unde mă aflu.

— Cum e Norvegia?

— O ţară de ghiaţă.

— Dar locuitorii? Şi ei sunt de ghiaţă?

— Nu; nu pe cât se crede îndeobşte.

— Femeile?

Jérôme privi spre ascensor.

— Te zăpăcesc.

Păstra încă, în urechi, sonoritatea săruturilor logodnicei, şi'n trup îmbrăţişarea dureroasă a braţelor ei.

José Germain îşi strecură privirea lui ascuţită sub pleoapele plecate ale lui Jérôme.

— Schimbaţi rolurile. Zăpăciţi-le voi pe ele.

Il însoţi până la ascensor.

— Aşa-dar, — zise el, — în curând... la Paris.

— Poate!, — răspunse Jérôme.

— Apartamentele 212 şi 213!, — zise băiatul care-l conducea.

Bătu la 212.

— **Io!**, — răspunse o voce ca de departe.

Jérôme deschise uşa, intră, şi auzi zgomotul apei, dinspre odaia de bae. Uni întrebă:

— Tu eşti, Jérôme?

— Da, da.

— Sunt în bae.

Rămase locului, palpitând. Zgomotul apei înălţa parcă o formă, contura trupul fetei, precum, în pădure, freamătul unui pârâiaş nevăzut arată trecătorului obstacolele din calea lui. Fie că mişcările celei din bae erau repezi sau leneşe, fie că ridicau mici talazuri înăbuşite, Jérôme vedea mâinile storcând apa din burete peste umerii uzi, sau genunchii care se îndoiau şi se întindeau în căldura lichidă.

Se lipi de părete.

Şi brusc, i se preciză în ochi imaginea unei Uni pe care pân'atunci, refuzase să şi-o închipue: o Uni fără **sweater**, fără rochie, goală, pradă mângâerilor apei.

Cu aceiaş repeziciune, decorul rece al Norvegiei, cu vârfurile ei albe, cu căsuţele ei dantelate de ghiaţă, făcu loc unei odăi călduţe, în care soarele de dimineaţă pătrundea fără sfială. Dintr'un geamantan deschis, se împrăştiase o rufărie subţire. Aerul mirosea a covor încălzit şi a calorifer. De-a latul patului era aruncată rochia pe care o desbrăcase Uni, într'o mişcare molatecă de siestă.

— Jérôme, — strigă ea, — dă-mi te rog colonia; e într'o sticluţă în geamantanul meu.

— In geamantanul tău?, — întrebă el roşindu-se la auzul glasului acestei fete goale

— **Dă-mi-o, te rog.**

— Dar... Da ,îndată.

Era atât de tulburat, încât nu izbutea să deschidă trusa; şi, deschizând-o, nu îndrăznea să atingă flaconul.

„Totuş, nu pot să i-o dau eu", — îşi zise el.

Şi, fiindcă rămăsese pe gânduri ,tremurând, cu sufletul la gură, Uni, nerăbdătoare ceru din nou colonia.

— N'o găsesc!, — zise el închizând trusa.

Un plescăit de apă veni dinspre bae şi Uni apăru, după câteva clipe, înfăşurată într'un galat de eponge, cu un şervet înodat în jurul capului şi cu picioarele goale în sandale de pai de orez.

Deschise trusa, luă sticla şi o puse pe masă.

— Uite-o!, — zise ea.

Gleznele-i ude luceau în bătaia razelor de soare. Mirosea a abur, a boare de primăvară. Clipa era parcă pudrată cu picături de rouă. In acelaşi moment, muzica gărzii regale cu tobe şi trompete defila în piaţă. Jérôme se zăpăci.

— Şi-acum, — zise Uni, — o fricţie zdravănă, iar după aceia — puţină gimnastică.

Işi puse un fel de mănuşi de box pe care le scosese dintr'un cufăraş.

— Peter Christiansen m'a învăţat să mă fricţionez ca boxeurii. Mai întâi, picioarele, după aceia genunchii, apoi...

— Apoi?, — murmură Jérôme cu glasul stins.

— Apoi, repede, braţele, umerii, pentruca sângele să circule în tot trupul. E admirabil. Tu nu faci la fel?

Işi turnă apă de Colonia şi-şi desfăcu halatul.

Jérôme se'ntoarse spre fereastră, se lipi de geam ca o muscă şi-şi concentră toată atenţia asupra dolmanelor scorojite ale gărzii...

Mirosul coloniei se'mprăştie în cameră. Mai întâi, picioarele... Soldaţii danezi execută mişcările tot atât de frumos ca şi soldaţii de lemn ai lui Balieff. Apoi genunchii... Dar fluerele s'ar potrivi mai degrabă unei turme de capre decât pen-conducerea unei trupe de războinici. Şi, repede, braţele, umerii...

— Nu vrei să vezi cicatricea pe care o am în dreptul inimii şi de care ţi-am vorbit în tren?, — întrebă Uni.

— A!, — strigă Jérôme, cu nasul lipit de geam, — ce caraghios! Toboşarul e schiop.

Ar fi fost în stare să facă orice, pentruca să-şi salveze dragostea dintr'o primejdie de moarte. O tulburare nesuferită îl cuprinse. Dacă s'ar fi întors, s'ar fi isprăvit cu această dragoste pură ,cu acest templu de cristalizare romantică. Incepu o adevărată luptă între dolmanele roşii şi halatul alb.

— Nu-i chiar aşa de mare, — insistă Uni, — dar e chiar aci, în dreptul inimii.

— Nu schiopătează prea tare, — zise Jérôme, — dar oricum, pentru un toboşar...

Garda eşi învingătoare.

Uni voi şi ea să vadă ce anume pusese stăpânire pe atenţia logodnicului ei, încât se dezinteresa cu totul de urmele unei răni care ar fi putut să-i fie fatală; şi, pentruca să se apropie de fereastră, îşi legă iar cordonul halatului.

Jérôme trecu repede în cealaltă odae şi se aruncă într'un jilţ. Era emoţionat. Cu fruntea grea, cu pleoapele aprinse, simţea în sânge zvâcnirea unor noui fiori...

Când au isprăvit: el să se îmbrace, ea — gimnastica... au pornit fiecare la treburile lui; Uni la familia Gude, Jérôme spre Teatrul Dagmar.

Trecea pe străzi distrat, cu pălăria pe ochi. Ii plăcea liniştea acestui oraş fără zăpadă, fără poleiu. Trotuarul suna limpede sub paşii lui. Se oprea în faţa vitrinelor de tot felul. Fu foarte plăcut surprins zărind la Agenţia Bennett un afiş franţuzesc. Se uita stăruitor la femei. Erau elegante şi încălţate cu gust; multe erau frumoase, cu păr castaniu, cu ochi albaştri. Aruncau priviri furişe, repezi, scurte; şi el încerca o uşoară emoţie pe care vroia s'o împrospăteze în faţa tuturor trecătoarelor frumoase. Bău un pahar de Porto la o bodegă din Oestergade, întrebă pe chelner despre plăcerile pe care le oferă oraşul, află că acolo nu există plictiseală, că se găsesc destule femei îndatoritoare cu **dessous-uri** de mătase, cu obrajii sulemeniţi şi cu specialităţi tainice, ca la Paris...

Cu directorul teatrului Dagmar, stătu de vorbă asupra contractului, punct cu punct, şi pretinse în coroane ceiace directorul îi oferea în franci; îşi asigură un număr mai mare de reprezentaţii, cu decoruri a căror schiţă o făcu el însuşi şi cu o distribuţie aleasă. Ceru să i se arate fotografiile actriţelor care îi vor juca piesa, refuzând pe cea dintâi, fiindcă avea nasul „prea lung pentru un rol atât de scurt", făcu unele rezerve asupra vârstei celei de-a doua şi luă cu dânsul fotografia celei de-a treia, pe care o găsea încântătoare.

La ora dejunului regăsi pe Uni la familia Gude. Masa fu servită franţuzeşte, adică stridiile înainte de friptură şi desertul la urmă.

Jérôme fu spiritual, amabil, lăudă vinurile domnului Gude, iar pe doamna Gude o felicită pentru eleganţa Danezelor. Uni şi prietena ei Elena râdeau în hohote, amintindu-şi de timpul petrecut la Lausanne.

D. Gude locuise multă vreme la Paris.

— Cel mai frumos oraş din lume!, — zise el.

— Nu-i aşa?, — replică Jérôme.

— Am locuit în Montparnasse.

— Ca şi mine.

Evocară cartierul care le fusese atât de drag, strada Boulard, unde, primăvara, sunt grădini de pruni în floare, sărbătoarea Leului din Belfort, prăvălia vânzătorului de peştişori roşi din strada Rennes, acolo unde-l poţi întâlni pe Matisse.

Incântat, d. Gude ciocni cu Jérôme, făgăduindu-i să-l viziteze la Paris.

— Plecaţi curând?, — întrebă el.

— Da, — zise Jérôme, — peste câteva zile.

— După căsătorie?

— Da, da, după...

Nu se mai gândea la căsuţa albă, cu chenarele vopsite în roşu aprins.

Tot restul zilei vorbi cu Uni, cu entuziasm, despre domnul Gude. De mult nu mai întâlnise un om cu atâta gust. De-altminteri, Copenhaga e un oraş în care domneşte bunul gust şi manierele alese. „Uneori, — spunea el, — te crezi chiar la Paris".

Luară masa de seară într'un restaurant cu muzică şi flori, unde tinerii şi tovarăşele lor beau din acelaşi pahar şi-şi încolăceau picioarele pe sub mese. Uni nu era cea mai frumoasă, dar avea obrazul cel mai proaspăt şi ochii strălucitori din pricina şampaniei. Au dansat. Şi când muzica începu să cânte valsul acela, **„What I'll do?"**, care contopeşte şi încurcă parcă trupurile ca pe nişte panglici subţiri. Jérôme **zise, aşezându-se:**

— Nu există nici un exerciţiu mai plăcut pentru trup decât dansul.

— Nici chiar boxul?, — se miră Uni.

— Boxul? Dar nu m'a interesat niciodată.

— Ce spui? Credeam că eşti un boxeur pasionat!

— Da. Adică... însfârşit... Insă dansul!...

— Mie, — zise Uni, — îmi place mai mult boxul decât dansul.

„E adevărat, — gândi Jérôme, — că nu prea ştie să danseze".

Privi perechile care dansau tango. In acest salon, plăcerile vieţii păreau că nu au nici o valoare dacă nu porneau din combinaţiunile dansului: totul rezulta din mulţimea de mişcări grele şi minuţioase ale tangoului. Ii părea rău că nu se aruncă dela o masă la alta serpentine multicolore, pretexte de intrigi; îi părea rău că nici un dansator nu venea s'o invite pe Uni la dans, pentruca şi el să poată dansa, la rândul lui, cu bruneta în rochie cyclamen, dela masa vecină.

Se simţea fără avânt în faţa unui sentiment simplu. Uni, dimpotrivă, arăta o bucurie zgomotoasă, amuzându-se cu nimicuri. Şi, fiindcă nu putea amesteca, aşa cum era obicinuită, gustarea cu desertul, amestecă în paharul ei **Sainte-Estèphe** cu **Möet** şi **Chandon**.

— Peter Christiansen, — zise ea, — punea tabac în şampanie. Spunea că e cel mai bun mijloc să te ameţeşti.

Incepu să se joace: puse coatele pe masă şi Jérôme trebuia să-i dea jos când un cot, când altul. Desigur, nu izbutea niciodată să le dea pe amândouă. Uni era atât de mândră de victoria ei, încât scotea nişte ţipete de bucurie care distrau întreaga sală.

— Imi place să „petrec!", — zise ea.

Jérôme simţi între ei o primejdie. Il cuprinse acea nelinişte pe care o încearcă oamenii deşertului la apropierea simunului. Ii venea să plângă. Ar fi vrut să sfărâme totul, şi avea o poftă nebună să danseze cu rochia cyclamen. Se hotărî să-şi îndeplinească această din urmă dorinţă. Incepu să vorbească cu vecinul de masă. Acesta, se arătă încântat să întâlnească un parizian; îşi prezentă tovarăşa, şi vorbi de Montmartre. Tânăra, invitată, primi să danseze. Intr'o ţinută plină de graţie, cu ochii întredeschişi, cu talia mlădioasă, ea luneca uşor; ai fi zis că-şi lasă trupul ei fragil pradă unui îndrăgostit care o răpeşte. Răspundea cu timiditate complimentelor lui Jérôme. El o întrebă de toate; află că-i plac romanele sentimentale, muzica lui Massenet şi că nu practică nici un sport.

„E încântătoare!" — îşi spunea el.

Ii trecuse acuma pofta să mai spargă farfurii.

O conduse din nou la masa ei, şi tot restul serii o copleşi cu atenţiuni.

Se făcuse destul de târziu când Jérôme şi Uni s'au înnapoiat la hotel.

Uni intră prin camera lui Jérôme, ca să treacă la dânsa.

— Bună seara, Uni! — zise Jérôme.

— N'am poftă să dorm!, — răspunse ea.

Aruncă mantoul pe patul lui Jérôme, şi-şi aprinse o ţigară.

— Minunată seară!

Trecu dintr'o cameră într'alta; dispăru o clipă şi reveni cu picioarele goale în pantofii de casă. Fluera **What I'll do?**, dispăru din nou, tăcu. Jérôme nu mai auzi decât foşnetul uşor al rufelor,... jartiere aruncate... Apoi ea apăru într'o rochie de casă, albă, lungă până jos: semăna cu îngerul Bunei-Vestiri.

— Minunată seară! — repetă ea, — ne-am distrat admirabil.

Se aşeză pe pat.

— Nu te desbraci?, — întrebă Uni.

— Numaidecât...

Ea trecu dincolo, începu să facă pregătiri, intră în odaia de bae şi zăbovi mai mult acolo.

„Dumnezeule! — îşi zise Jérôme, — are să-mi ceară iar colonia?"

Nu. Dar ea reveni învăluită în acel parfum de boare caldă care părea că izvorăşte din propriul ei trup. Se pregătise pentru noapte. Şi se mira că Jérôme nu făcuse acelaşi lucru.

— Ai să te culci în smoking?, — zise ea, râzând.

Ii desfăcu cravata şi-i scoase butonii cămăşii.

Apoi, se aruncă pe pat, se întinse cu picioarele în afară, lăsând să-i cadă pantofii.

Jérôme nu mai avea nici un motiv să se uite pe fereastră şi plecă ochii, fixându-şi vârful escarpinilor, cu gândul aiurea.

Imaginile dispăreau una câte una în vârtejul minţii. Mai întâi, o văzu pe Uni sprijinită de balustrada unui vapor: o rază de lună îi mângâia părul; apoi, această imagine dispăru, pentruca Uni să reapară într'un culuar de tren, mâncând şocolată; venea dela şcoală cu degetele încă pline de cerneală; apoi, îşi prinse de tălpi nişte scândurele fermecate, sări peste munţi, înălţându-se până la stele, şi căzu fără zgomot într'o grădină de zăpadă; această ultimă imagine dispăru mai greu; reveni de câteva ori, ridică mâinile în aer şi dispăru de tot.

Alte imagini îşi făcură loc, repezi ca nişte umbre chinezeşti; una dansa pe parchetul de stejar al unei case bogate, alta se furişa în dosul vaselor de flori, alta aplauda într'un teatru. Cea din urmă care apăru, era întinsă pe divan, într'o cameră de fată, cu braţele întinse spre el, chemându-l.

— Jérôme, — şopti Uni, rezemându-se de pernă, — visezi?

Ridică ochii spre dânsa:

— Nu era deci decât un vis!?

Uni izbucni în râs, sări pe covor şi înlănţuindu-i gâtul cu braţele:

— Jérôme, — zise ea, — nu prea rezişti şampaniei.

Şi adăugă aproape aspru:

— Sărută-mă!

Jérôme o sărută pe obraz.

— Haide, bună seara, — zise el iritat.

— Vai! Jérôme, — murmură ea, lăsând să-i cadă braţele, — ce vorbeşti?

Inţelese că Jérôme nu glumea. Puse totul pe socoteala „chefului" şi trecu în camera ei fără să'nchidă uşa.

Vârindu-se în pat, Jérôme se lăsă copleşit de mulţumirea de-a fi singur. Se gândea la femeile Daneze, din insulele acelea verzi şi netede. Desigur, ele trebue să aibă graţia unor alge marine, şi glasul vântului de mare în scoicile seci. Avusese întotdeauna pentru ele o simpatie tainică...

Oftă, gândindu-se la toate femeile frumoase care se odihneau acum în Copenhaga adormită.

— **Eho!... eho!... eho!...** — strigă Uni din camera cealaltă, — nu dormi?

— Nu...

— E-atât de cald în ţara asta!...

— Nu-i aşa? E minunat.

Ea nu era de-aceiaşi părere.

Se'năbuşea. Azvârlise ouvertura, îşi scosese camaşa şi tot îi era cald.

Bău un pahar cu apă. Apoi tăcu. Jérôme îşi reluă firul gândurilor.

„...Sunt nişte sentimentale. De-alminteri, şi Ofelia... Ofelia era Daneză, o Daneză care-şi despletea părul, oglindindu-se în fântâni, care vorbea în versuri şi care a murit din dragoste. Şi ea, desigur, ar fi iubit muzica lui Massenet, romanele sentimentale...

— **Eho!... eho!... eho!...**

— Da...

— Jérôme, mă gândesc la ceva. Probabil tu n'ai mai fost logodit?

— Eu logodit? Nu, nu, desigur.

Dădu răspunsul cu atâta grabă, încât fu surprins el însuşi. Işi reveni, şi adăugă cu o căldură cu totul falsă pentru starea lui sufletească:

— Te-am aşteptat Uni, cum m'ai aşteptat şi tu pe mine.

Uni râse subţirel, ca un tril fluerat de-o pitulice.

— O! Dar eu am mai avut un logodnic.

Jérôme încetă brusc de-a se mai gândi la Ofelia

Se ridică în aşternut.

— Ce? ce spui? Ai mai fost logodită?

— Da, — zise ea, mirată de această exclamaţie, cu Peter.

— Cu Peter?

— Ei da! cu Peter Christiansen.

— Cum? Şi l-ai iubit?

— Desigur. Dar mai târziu, nu l-am mai iubit. S'a logodit apoi cu Gerda.

— Care Gerda?

— Gerda, logodnica lui Axel.

Vorbea cu o voce cristalină. Povestea logodna ei cu fiul pictorului, ca şi cum ar fi fost vorba de un transport de lemne pe apă. Aceasta se întâmplase înainte de plecarea ei la Lausanne. Au fost logodiţi numai câteva săptămâni; au fost destul de fericiţi. Au făcut împreună o călătorie la Stockholm, au vizitat Dalecarlia, apoi...

„Apoi, într'o zi, am luat masa în pădure, în anotimpul când Norvegia e înflorită. Eram împreună cu o mulţime de prieteni şi Gerda Iosefsen era cu noi. A glumit cu Peter. Au făcut amândoi o cursă de sky... Şi după aceia, Peter mi-a spus: „Iubesc pe Gerda, îţi dau cuvântul înapoi."

Se opri, ca-şi cum n'ar mai fi avut nimic de spus.

— Cum, — zise Jérôme, — asta-i tot?

— Bine înţeles. Nu mă mai iubea. I-am dat cuvântul înnapoi, dar...

— Dar?...

— Dar, înainte de Crăciun, el a dat cuvântul înapoi Gerdei şi a vrut să ne logodim din nou. Era chiar pe vremea când mi-ai cerut tu mâna, şi-atunci...

Urmă o clipă de tăcere în întunericul celor două camere. Apoi, ea continuă:

— Dar, dacă n'ai fost niciodată logodit, atunci nu ştii ce e dragostea?...

— Nu, — zise Jérôme furios, — te aşteptam pe tine să mă înveţi.

— O! da, asta vreau şi eu!, — zise Uni cu glasul ei limpede.

Jérôme o auzi ridicându-se.

Se repezi spre uşă, închizând-o cu zăvorul; căzu pe pat; şi, strângând în braţe haina pe care Uni o lăsase acolo, o acoperi de lacrimi ca pe trupul rece al unei logodnice moarte...

In româneşte de: JULIETA LUPAŞCU-BLAZIAN

Cugetări

Căsătoria e o instituţie desăvârşită; numai oamenii sunt nedesăvârşiţi.

* * *

Aşi sfătui pe cel ce s'ar apropia de un ministru să-i ceară ceva, să ia o figură tristă şi nu veselă. Ministrului nu-i place să vadă figuri mai surâzătoare decât a lui.

* * *

Nici nu ne dăm seama de cât spirit e nevoie ca să nu fii ridicol.

* * *

Arta parantezei, iată marele succes în societate.

* * *

Sunt mai mulţi înţelepţi decât nebuni şi chiar în înţelept, mai multă nebunie decât înţelepciune.

* * *

Iubire — plăcută nebunie; ambiţie — serioasă prostie.

* * *

Norocul e adesea asemenea femeilor bogate care ruinează casa în care au adus o zestre mare.

* * *

Lumea se împarte în două mari categorii: cei ce au mai multă hrană decât poftă şi cei ce au mai multă poftă decât hrană.

* * *

E mai uşor să legalizezi decât să legitimezi.

* * *

Cunosc un marchiz care a părăsit o dansatoare de Operă, pe motivul că era tot atât de falsă şi mincinoasă ca o femee cinstită.

* * *

O zi pierdută e numai ziua în care n'ai râs.

CHAMFORT

IN EDITURA

„Naţionala" S. Ciornei

BUCUREŞTI, Str. Decebal 8—10

AU APARUT:

Maurice Dekobra—FLĂCĂRI CATIFELATE trad. P. Ioanid Lei 60.—
Guy Chantepleure—PASAGERA trad. S. Leonard „ 65.—
Marcel Prevost—FECIOARELE NEBUNE trad. L. Rebreanu Lei 60.—
Pierre Benoit—KOENIGSMARK trad. Dr. N. Chiriac-Dimancea Profesor Lei 60.—

Pentru comemorarea a 100 de ani dela naşterea lui
LEON TOLSTOI
ANA KARENINA
într'o admirabilă traducere românească datorită cunoscuţilor publicişti
SARINA CASVAN şi ION PAS

IN CURS DE TIPARIRE

J. Kessel—NOPŢI PRINCIARE trad. Al. Iacobescu, Profesor

De vânzare la toate librăriile din ţară.

Primăvară

Preludiu

Ambasadorii
Limbuți ai primăverii — rândunele —
Harnic, taie în segmente norii
Și sboară pe cărările de stele...

Când dimineața-i cu obraz de var,
In zori,
Trec fluturi cu aripe care par
Palete mîsgălite de culori.

Și'n clara și lucioasa primăvară,
Cu soare, rândunele fac gargară...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Călătoare pasăre...

Tuturor copiilor

Călătoare pasăre și rară,
Zborul tău din veacuri, primăvară,
A plouat cu cântec de lumini
Peste toți copacii din grădini.

Cu amarul mugurilor verzi
Sufletele iar ni le dezmerzi
Și topești filtrând sub geana noastr.
Toată spuma zărilor, albastră.

Crengile ard ochi sfioși de floare
Și cu ele gângurim spre soare ;
In văzduhuri timpul s'a oprit
La un joc de zâmbet infinit...

Cine poate spune până când
Ne vei fi tu leagăn pentru gând?
Cui nu i-a menit cărarea vieții
Zâmbet alb în faptul dimineții?

G. BĂRGĂUANU

Trec grangurii

Primăvara a eșit pe stradă
Și-o 'ntâlnești în ochii tuturor.
Fug băeții după ea s'o vadă
In surîsul fetelor.

Primăvara trece pe trotuare
Unde sburdă vesele chivuțe,
Cu beteală 'n buclele murdare
Și cu rânjet de maimuțe...

O țigancă indecentă și sprințară
Iți întinde-un coș cu violete :
Ca să-i furi întreaga primăvară
Ce-a cules-o pe 'ndelete.

In grădină crapă muguri lucii
Și-și arată fața câte-o floare.
Vrăbiile-au ocupat ulucii
Răsfățându-se la soare...

Pe o bancă sub copacul gol
Doi adolescenți se înfioară
Peste ei trec grangurii în stol
Și le strigă : „Primăvară !"

ION SÂN-GIORGIU

Dimineață Periferică

(Din carnetul unui muncitor)

Din răsărit surâsul aurorii,
In valuri ruginite de mătase,
Cu vânzători de proaspete ziare
A 'năvălit pe uliți somnoroase.

Ca niște bunicuțe demodate
Ce-și amintesc de anii tinereții,
Cocioabe vechi, zâmbind de după garduri,
Și-au dat pe-obraji cu fardul dimineții.

Câțiva săteni fumând pe lângă care,
Opriți de bara unei căi ferate,
Nerăbdători așteaptă să se ducă
Cu rămuriș de raze în cetate.

Din câmp de unde văd că e mai multă,
Mai fragedă și mai de soare plină,
Un șir de plopi străbat o cărărue
Cu brațele 'ncărcate de lumină.

Răzleț, un turn cu două ciori pe cruce, —
Monah bătrân adus puțin din spate,
Se uită 'n jos de parc'ar ține predici
Poporului de case 'ngenunchiate

CRISTIAN SÂRBU

Leonida Andreiev

Leonida Andreiev s'a născut la 1871, la Orel. Azi, faima scrierilor lui umple lumea. Trebui să-și câștige cu anevoință existența, ca tânăr student, dând lecții cu tarif redus ; și în condițiile acestea grele întreprinse primele lui producțiuni literare. Nu reuși numaidecât și, după un eșec deosebit de dureros, era cât pe aci să se sinucidă. Dar, „Tăcerea" apărută într'o mare revistă din St. Petersburg, sili pe critici să se ocupe în sfârșit de dânsul.

Andreiev a căutat subiectul întregii sale opere aproape, în misterul vieții omenești : misterul ființelor care ne înconjoară ; misterul care se ascunde în noi înșine. Mister neliniștitor și aproape de nesuferit pentru cei prea conștienți, prea contemplativi ; mister ameților, când chiar inteligența care-l sondează, își întoarce asupra sa însăși privirea, — și se îndoește !

Această sumbră preocupare e pururea în fundul privirii cu care Andreiev privește existența ; ea nu are pentru el decât culori tragice.

Criticii, și însăși Contesa Leon Tolstoi, au făcut din acestea o învinuire lui Andreiev ; dar nota aceasta, în dureroasa ei sinceritate, face parte integrantă din marea originalitate a lui Andreiev, și opera sa de altmintrelea, e plină de robustime.

Două din cele mai impresionante nuvele ale autorului „Râsului roșu" au apărut în ultimul număr al „Lecturii".

Răzbunarea lui Hascal Haimovici

de RADU ROSETTI

Evreicele din târgușoarele Moldovei, mai ales atunci, erau femei care păstrau cu mare sfințenie credința către soți; rar se găsia vre-una care s'o calce.

Sara lui Hascal Orândariu, fată de negustori cuprinși, înrudiți cu rabini, fusese bineînțeles crescută în tradițiunile religioase evreești, și, în familie, avusese parte de pildele cele mai frumoase. Oricare ar fi fost soțul ce i l-ar fi dat părinții, i-ar fi rămas credincioasă, dar în cazul ei, credința către soț era lucru cu atât mai firesc cu cât acel ce i-l alesese părinții, era bărbat frumos și dela început, îi umpluse ochii.

Dar Sara și ea se știa frumoasă și era mândră de frumusețea ei : desele fapte de necredință ale lui Hascal, pe lângă că-i sfâșiase inima, îi mai rănise adânc amorul propriu. Apoi, ca la generalitatea femeilor din neamul ei, simțurile vorbeau într'însa cu putere și, mai ales de o bucată de vreme, Hascal părea să fi uitat că are nevastă tânără și frumoasă. In fiecare sară, la căderea nopții, dispărea pentru a nu se mai întoarce decât despre ziuă. Iar, la plângerile Sarei, răspundea că este silit să lipsească în cursul nopții — fiindcă, trebuia să privegheze foarte de aproape imașul luat în arendă împreună cu rateșul, deoarece constatase că oamenii puși de dânsul ca să încaseze banii dela cărăușii care desjugau pe acel imaș, îl prădau în chip nerușinat.

Frumoasa orândăriță era desnădăjduită, când însuși Malca, soția lui Lăzărică, a venit să-i destăinuiască că ceasurile din noapte în care Hascal lipsește de-acasă, le petrece cu Vârvara Cibotariu, o fată de țăran cuprins, vestită atât pentru marea ei frumusețe cât și pentru purtarea-i ticăloasă, atât de ticăloasă, încât tată-său o dăduse afară din casă.

S'a întâmplat ca, tocmai în ziua în care i-se făcuse Sarei această destăinuire, hatmanul să treacă călare dinaintea rateșului, tocmai în clipa când soția orândariului ieșia dintr'însul, pentru a se duce la o vecină; până atunci nu dăduse ochii unul cu altul.Amândoi au rămas uimiți, hatmanul de frumusețea Evreicei, ea de înfățoșarea lui bărbătească și impunătoare, de frumusețea lui, de chipul în care călărea, par'că era înfipt în șă.

Dacă această întâlnire a stârnit poftele boierului în gradul ce l'am descris mai sus, nici Sara n'a rămas cu totul neimpresionată de dânsa; în ziua și în noaptea următoare icoana hatmanului a trecut înaintea ochilor frumoasei Evreice, cu o stăruință ce nu și-o putea lămuri. Infățișarea mândrului călăreț o tulburase : dacă Hascal era fără îndoială bărbat frumos, cu înfățoșare bărbătească, mai ales pentru un Evreu din epoca regulamentară, dar ce șters părea el pe lângă boier !

A doua zi, după ce Hascal plecase de acasă, dragă doamne spre a priveghea încasarea banilor de pe imaș, a venit la rateș țiganca însărcinată de hatman să facă tinerei femei propunerile despre cari am vorbit mai sus. După multe vorbe menite să înlesnească intrarea în materie, a povestit și ea Sarei cum Hascal o înșală cu Vârvara Cibotariu și cum ar avea prilej să se răzbune făcând pe plac boierului care-i cu desăvârșire fermecat de frumusețea ei, mai căpătând pe deasupra bani cu ghiotura.

La acest cuvinte, firea cinstită a Sarei precum și creșterea ei în tradițiuni de strictă credință către soț, au făcut-o s'o dee pe Catrina afară din casă.

Apoi, îndată ce Hascal, ceva înainte de revărsatul zorilor, s'a întors acasă, i-a repetat din cuvânt în cuvânt rușinoasa propunere ce i-o făcuse baba. Orândariul s'a arătat surprins, dar nu a manifestat nici o indignare. Indată ce Sara și-a isprăvit povestirea, a pus-o să i-o mai repete odată, ascultând cu cea mai mare băgare de samă, iar după ce tânăra femeie a sfârșit, i-a spus că nu mai poate de somn și, cu cea mai mare liniște, a început să se desbrace, adăugând:

— Om mai vorbi mâni despre aceste lucruri, acuma îi târziu. M'am întârziet fiindcă necontenit au sosit pe imaș tabere noue de cărăuși: deabie isprăveam număratul unui rând de boi și iaca că venea altul.

S'a culcat lângă dânsa, a stâns lumânarea de său, s'a întors cu fața spre perete și, după câteva cuvinte a început să horăiască. Dar, după deosebite sămne, Sara a înțeles că nu doarme; degeaba a încercat să reînceapă convorbirea, orândariul n'a răspuns, ci a început să horăiască mai tare, ceiace văzând soția lui, a tăcut și a adormit dea-binelea și ea. Dormea încă când Hascal s'a sculat, s'a îmbrăcat fără sgomot și a plecat la un sat învecinat unde într'adevăr îl chiema o afacere grabnică.

In aceiași dimineață Trotușanu, căruia baba Catrina nu venise să-i spue rezultatul ce-l avuse întrevederea ei din ajun cu orândărița, nerăbdător să mai privească frumusețea care-i fermecase ochii, a poruncit să i se pue șaua pe Balan, cel mai frumos din caii lui de călărie și, îmbrăcat în mica ținută de hatman, pe care o purta de obiceiu când mergea călare și care știa că-i șăde de minune, s'a dus întins la rateș și a poruncit unor oameni ce erau în fața crâșmei să cheme pe orândar. Răspunzându-i-se că giupânul Hascal este dus de-acasă, ceiace hatmanul știa foarte bine, căci îl zărise trecând cu căruța cu un cal pe dinaintea porții deschise a curții, a spus să i se cheme pe giupâneasa lui.

Pe lângă că era stăpânul rateșului și a moșiei, Iancu Trotușanu era boier mare și puternic, un singur cuvânt al său putea să facă orândariului și familiei sale cel mai mare bine sau cel mai mare rău. A fi bine văzut de el era o condiție dela care atârna bunul sau răul mers al afacerilor orândariului. Dacă Sara a fost cuprinsă de o simțire de rușine la ideia să dee ochi cu acel care trimesese să i se facă o propunere atât de rușinoasă, era pe de altă parte prea pătrunsă de simțul răspunderii ce ar cădea asupra-i dacă printr'un refuz de a veni să-i dee lămuririle ce avea să i le ceară atrăgea asupra lor mânia puternicului stăpân al Păstrăvenilor.

S'a grăbit deci să iasă din casă și, apropiindu-se de boier, care rămăsese călare aproape de târnaț, i-a făcut o închinăciune adâncă.

— Bună ziua, giupâneasă, unde ți-e giupânul? întrebat-a hatmanul.

— Sărut mâinile, cuconașule, îi dus la Lăslăoani, după Iojă Butnariu care face niște poloboace pentru dânsul.

— Tocmai aveam de vorbit cu el pentru niște vin din anul trecut dela via mea dela Panciu, vin ce voiește să-l cumpere, dar nu-mi dă un preț mulțămitor. S'o ivit acuma alt mușteriu care se apropie de prețul ce l'am cerut și, dacă Hascal nu-mi dă cât vreu, am de gând să-l vând celuilalt cumpărător. Te rog dar să-l vestești îndată ce s'a întoarce și să-i spui că dacă este înțeles, să vie la curte cu arvona.

— Am să-i spun negreșit, răspunsa Sara, dar nu cred să s'întoarcă până despre sară.

— Cum de te lasă singură atâta vreme? Nu-i este oare teamă să te fure cineva în neființa lui?

Și, odată ajuns pe această cale, hatmanul a început să reverse asupra capului bietei femei un potop de complimente, însoțite de ochirile cele mai ucigătoare pentru inima ei.

A stat vorbind astfeliu cu dânsa mai bine de un ceas și, după ce a plecat, nu a uitat, pe când se întorcea spre curte, să se uite de repețite ori înapoi, iar Sarei convorbirea lor i-a părut scurtă.

Hascal, de astădată nu s'a întârziet ci s'a întors dela Lăslăoani înainte de toacă. S'a arătat cu deosebire de bine dispus și a sărutat de vr'o două ori pe Sara pe amândoi obrajii, lucru ce nu-l mai făcuse de mult. După masă a declarat că nu mai merge la imaș, că voiește să rămâe cu nevestica lui, căci este trudit și îi este dor de desmierdările ei. Dacă cei doi păzitori dela imaș îl vor fura cu câțiva lei, la urmă nu-i pasă, căci trebile i-au mers de minune în vremea din urmă și a mai câștigat o grămegioară bună de galbeni.

S'a grăbit să isprăvească socotelile cu crâșmariul și cu calfa din prăvălie pe ziua curentă și s'a dus mult mai de timpuriu de cât de obiceiu în odaia în care șădea cu nevastă-sa și cu copila. Sara tocmai adormise pe aceasta depe urmă.

Odaia era cu deosebire de bine mobilată, mai ales pentru vremea de atunci, cu mobile dăruite de părinții Sarei, printre care se afla un *crivat* de nuc, o canapea și două jilțuri de mahon, îmbrăcate cu reps precum și o oglindă în cadru aurit, lucru neauzit pe atunci într'un târgușor al Moldovei și care dăduse Evreimii din Păstrăveni nesfârșită materie de vorbă.

Hascal s'a dus de s'a așezat într'un colț al canapelei, făcând sămn Sarei să vie lângă el, iar când ea, fără mare tragere de inimă din parte-i, s'a pus lângă el, a cuprins-o de mijloc, a sărutat-o de repețite ori, i-a spus că-i frumoasă și dulce și are s'o pue la încercare spre a vedea dacă este tot atât de înțeleaptă pe cât de bună și de frumoasă. Apoi, când ea s'a uitat cu mirare la dânsul, i-a spus că scopul lor de căpetenie în viață trebuie să fie agonisirea unei averi cât mai mari, spre a o lăsa după înzestrarea frumoasă a fetei, băieților ce Iahve fără îndoială li va dărui. Trebile li-au mers toate în plin până atunci, capitalul de care dispuneau la începutul căsniciei se împătrise numai în doi ani. Dar acuma se înfățoșează prilejul să dee o lovitură mare. Să mai împătrească odată acel capital împătrit dela nuntă încoace, dar pentru aceasta are neapărată nevoie de ajutorul Sarei.

Aceasta crezând că este vorbă să ceară dela tată-său un împrumut pentru a întreprinde vr'o afacere mai mare, l'a întrerupt pentru a-i zice că tată-său are deplina încredere în vrednicia lui negustorească și-l va împrumuta fără îndoială, ca în alte rânduri și fără de mijlocirea ei. Dar Hascal scuturând capul, i-a răspuns că nu este aici vorbă să ceară ajutor bănesc dela socru și că dispune de bani destui pentru afacerea ce voiește s'o facă: ajutorul ce-l așteaptă dela ea este cu totul de altă natură, apoi a urmat :

— Știi că boierul a pus peste pădurile lui pe un neamț din Bucovina, numit Fritz Elsner, un bețiv de frunte, care de feliu nu se pricepe la acea treabă, dar fiind bun de gură a știut să capete toată încrederea stăpânului. M'am împrietenit cu acel neamț, împrumutându-l în deosebite rânduri cu câte ceva carboave și nu i-am cerut încă să mi le dee înapoi. Dela mai mulți șindilari din satul Boiștea am aflat că două pârae din fundul moșiei, despre țara Ungurească, pârăul Ursoaia și pârăul Cerboaica, sânt pline cu brazi mari din cari s'ar putea scoate o draniță minunată, dar nu s'o bagat încă nimene până acuma într'însele, fiindcă dranița și șindrila de două palme ce s'ar face acolo nu s'ar putea scoate dintr'însele, nefiind nici urmă de drum. Vorbind eu cu Fritz Elsner despre acești brazi și despre greutatea să ajungi până la ei, el a început să râdă și mi-o spus că greutate este numai pentru niște proști cum sânt hatmanul, Clocitu, țăranii și toți Moldovenii, dar că el se însărcinează, cu mult mai puțin de o sută de galbeni, să deschidă, prin alt pârău, numit al Preutesei, un drum bun de cară. Am fost nu de mult cu dânsul la acel loc și mi-am dat samă că Neamțul a vorbit numai adevărul. Dacă tai două pripoare, nu tocmai mari și arunci un pod peste o rîpă, ajungi tocmai la mijlocul pârăului Cerboaicei, iar deacolo drumul, până la gura Ursoaiei, este lesnicios, tot pe valea Cerboaicei ; n'ai avea decât să curăți valea de butucii căzuți cari putrezesc pe dânsa. M'aș însărcina să deschid întreg acest drum cu cincizeci până la șăizeci de galbeni. Dacă aș putea scoate dela boier, s'înțelege cu preț potrivit, dreptul să prefac brazii din Cerboaica și din Ursoaia în draniță și în șindrilă, în doi ani aș fi om bogat și ne-am putea muta la oraș unde m'aș apuca de negustorie mare.

Aici Hascal a tăcut și s'a uitat în ochii Sarei, dar n'a putut ceti într'înșii nimica.

— Ce zici tu, inima mea, adăugit-a el atunci, nu ți-ar plăcea să te muți de aici la oraș ?

— Zic că ar fi bine, răspuns-a Sara. Dacă ne-am muta la Bacău, aș fi aproape de părinți, pe cari nu i-am văzut de doi ani și de cari duc dor așa de mare.

— Ce Bacău, răspuns-a orîndariul, ne-am putea muta la Ieși, unde ai avea parte de feliu de feliu de petreceri. Dar pentru ca să ajung la îndeplinirea acestei dorinți trebuie să mă ajuți tu.

— In ce feliu să te ajut, zis-a atunci Sara, simțindu-și deodată inima strânsă de o presimțire rea și voind să se ridice în picioare.

Dar Hascal, strângând mai tare brațul cu care îi cuprinsese mijlocul, i-a zădărnicit încercarea de a se desprinde din îmbrățoșarea lui.

— Sara, zis-a el, tu ții soarta noastră în mână, tu ne poți pricopsi dintr'o dată.

— Dar cum? strigă ea, temându-se că înțelege unde voiește s'ajungă bărbatu-său și făcând încercări desnădăjduite pentru a scăpa din cleștele în care o strângea brațul lui.

— Saro, draga mea, urmat-a el făcându-se că nu-și dă samă de încercările ei să se depărteze de lângă el, eu te știu pe tine nu numai soție frumoasă, bună și iubitoare, dar și femeie înțeleaptă. Viitorul nostru întreg atârnă dela bunavoința boierului și el este sub stăpânirea poftei să se bucure de frumusețea ta. Ușor este să zici nu, să nu primești ca trupul tău să fie pângărit de desmierdările lui. Dar atunci nu mai este pentru noi traiu pe această moșie. Se va înfuria pe noi, ne va persecuta prin toate chipurile în putința lui, care sânt multe, va trebui să părăsim rateșul, toate afacerile, atât de pline de făgăduinți de folos ce le am înjghebat rămân baltă, poate chiar dau prilej de pagubă. Și totodată am pierde și prilejul să facem afacerea cu brazii de șindrilă din cele două pîrae dela fundul moșiei, afacere care ar face din noi, în mai puțin de doi ani, oameni bogați cu capital de mii de galbeni !

— Stăi ! adăugi el, nu răspunde încă. Mai întâiu cetește în Sfânta Toiră, în întâia carte a lui Moisi, la capetele XII și XX, ce a făcut în niște împrejurări asămănătoare, strămoașa noastră Sara.

Și sculându-se răpede de pe canapea, a scos dintr'un dulap biblia și a dat-o în mâna Sarei, rămasă nemișcată la locul ei. Apoi îndreptându-se spre ușă, i-a mai zis :

— Iaca eu mă duc afară pe un ceas, până atunci cetește, gândește-te și, când m-oiu întoarce, spune-mi hotărârea ta.

Și cu aceste cuvinte a ieșit din odaie.

Tânăra femeie, rămasă singură, a stat dintâiu o bucată bună de vreme adâncită în gânduri, apoi luînd cartea în mână și deschizând-o la locurile arătate de Hascal, a cetit ce urmează :

La capul XII :

„Și s'a făcut foamete în țară și Avraam s'a pogorît în Egipet ca să petreacă acolo, căci foametea era grea în țară. Și apropiindu-se el să intre în Egipet, zis-a cătră Sara, femeia sa : Iaca eu cunosc că tu ești femeie frumoasă la față. Și se poate întâmpla ca Egiptenii, văzându-te pre tine, să zică : Femeia lui este aceasta, și pre mine să mă omoare, și pre tine să te lese vie. Zi, te rog, că ești sora mea, ca pentru tine să-mi fie bine ; și din pricina ta să trăiască sufletul meu.

„Și venind Avram în Egipet, văzut-au Egiptenii că femeia era frumoasă foarte. Și văzând-o pre ea mai marii lui Faraon, au lăudat-o cătră Faraon, și femeia a fost dusă în casa lui Faraon. Acesta pentru dânsa a făcut bine lui Avraam, și el a dobândit oi și boi și asini, servi și serve, și asine și cămile.

„Și Iahve lovit-a pe Faraon și casa lui cu mari plăgi pentru Sara, femeia lui Avraam. Și Faraon chiemat-a pre Avraam și i-a zis : Pentruce făcutu-mi-ai mie aceasta ? Pentruce nu mi-ai spus că ea este femeia ta ? Pentruce zisu-mi-ai : Sora mea este ea. Și eu eram s'o ieu de femeie. Și acuma iată-ți femeia ta ! Ie-ți-o și te du ! Și Faraon a dat poruncă oamenilor lui pentru dânsul ; și ei l'au dus pre el și pre femeia lui și toate câte le avea el."

Apoi, la capul XX a cetit :

„Și Avraam plecat-a de acolo la țara despre miază-zi, și locuia între Kadeșu și Suru, și petrecea în Gherar. Și Avram zis-a despre Sara, femeia sa : Ea este sora mea ; și Abimelech, regele Gherarei trimes-a și luat-a pre Sara.

Și Domnul aratatu-s'au noaptea în vis lui Abimelech, și i-a zis : Iaca tu vei muri pentru femeia, pe care tu ai luat ; că ea este femeia unui bărbat. Și Abimelech nu se apropiase de dânsa, și a zis : Doamne ! Nu cumva ucide-vei și norodul cel drept ? Au nu el singur mi-a zis : Ea mi-este soră ; și ea încă mi-a zis : fratele meu este ! Eu aceasta am făcut-o în curățenia inimii mele, și cu curățenia mâinilor mele. Și Domnul zisu-i-au în vis : Și eu știu, că tu în curățenia inimii tale ai făcut aceasta, și de aceia te-am împiedecat să păcătuești împotriva mea și nu te-am îngăduit să te atingi de dânsa...

Și după ce a cetit textele sacre, tânăra femeie a rămas gânditoare, iar când Hascal s'a întors, ea, fără a mai aștepta ca el s'o întrebe, i-a zis :

— M'am hotărât ! Voiu face cum a făcut Sara.

Care fost-a oare pricina acestei hotărâri : dorința să urmeze o pildă păstrată de Cartea Sfântă a neamului ? Dorința să ajute pe bărbatu-său să ajungă cât mai curând la avere ? Dorința să se răsbune pentru necredința lui ? Sau simpla poftă să guste din cupa fermecată a plăcerilor dragostei în brațele frumosului creștin ? Las cititorului amator de analiză psihologică grija să se pronunțe, iar eu îmi urmez cursul povestirii.

(Va urma)

MAURICE DEKOBRĂ

Melci și pescăruși

Pasiunea mea pentru călătorii o datoresc, probabil, faptului că m'am născut în sala de așteptare pentru pasageri dela Gara de Est din Paris.

Mi-am format apoi o fermă convingere că fiecare om modern trebue să aibă cel puțin două „case": una oficială, unde să i se aducă citații, avize de plata impozitelor și alte acte similare; a doua locuință — oficioasă — să fie pusă pe roți, având și o denumire populară: „Vagon cu paturi".

Trăiască, deci, căile ferate ale Europei, care nu sunt încă prevăzute cu telegrafia fără fir!...

Printre contimporanii noștri există două specii: oamenimelci și oameni-pescăruși. Oamenii-pescăruși au vederi largi, ușor colorate cu scepticism binevoitor, care se desvoltă mai cu seamă în urma vizitării tot mai dese a diferitelor popoare și țări. Iar creerul oamenilor-melci are cercul de vederi limitat, golit, pătruns de spiritul unui sectarism ingust.

Cu oamenii-pescăruși e ușor să vă împrieteniți oricând și oriunde, fie ei Poloneji sau Români, Norvegieni sau Italieni. Dar nici-o apropiere de melci — nu e cu putință.

Dacă toți oamenii-pescăruși ar putea să-și întindă liber aripile deasupra spiritului fixat la Locarno, șovinismul s'ar evapora fără urmă, după cum dispare o boală ai cărei microbi s'au dizolvat; și n'ar mai fi loc nici pretexte pentru vre-un conflict între popoare.

* * *

Numai patru capitale mari există în lume: New-York, Londra, Berlin și Paris. Celelalte nu sunt, în fond, decât niște sate: ce-i drept — foarte bogate uneori în tezaure artistice și fermecătoare în simplitatea lor.

Totuși, în ultimă privire, acestea sunt sate mari, în care toți se cunosc între dânșii, și unde nici-un bărbat nu-și poate înșela nevasta fără ca tot orașul s'o afle numaidecât și în primul rând propria lui soție.

Aceste patru Capitale mondiale apar astăzi ca un veritabil paradis pământesc pentru îndrăgostiți.

In 1910 am cunoscut la Charlottenburg un violonist francez, care consola cu succes pe o admirabilă berlineză — soția unui bancher.

Bărbatul n'a bănuit nimic, un timp destul de îndelungat.

O aventură de acelaș gen, întâmplată la Roma, la Madrid sau la Budapesta, dacă ar fi fost descoperită, ar fi avut de epilog, fără îndoială, o păreche de zgârieturi cu spada sau un schimb de focuri de pistol.

La Berlin, însă, nu se poate întâmpla așa ceva: Schitel-Mark din Charlottenburg e, doar, separat de Kurfuerstendam prin două milioane de oameni!

Un filosof a spus odată: „Universul e o carte mare: oamenii care nu se duc nicăeri și nu es niciodată din orașul lor natal, n'au citit din cartea aceasta decât prima ei pagină".

Deși nu sunt filosof, aș adăuga la această expresie filosofică, următoarele: — „deasemeni, oamenii care, în cursul vieții lor, n'au iubit de cât femei dintr'una și aceiași rasă, n'au citit, deasemenea, din cartea Universului decât prima ei pagină".

BARCELONA

Zi de Duminecă... După un somn adânc, reparator, care mai că mi-a scos tot zdruncinul înmagazinat dela Genua şi mi-a alungat şi mai afund impresiile adunate două săptămâni, mă simt foarte plăcut surprins că mă trezesc în Barcelona... Se vede că toate visurile de peste noapte au fost fără legătură cu aceste locuri şi probabil fără legătură cu voiajul.

Imi fac toaleta cu sentimentul, dacă nu cu graba, cu care — certat de mama — mi-o făceam cândva de mult, când toate zilele îmi erau zile de joc şi fiecare dimineaţă ca un început de viaţă nouă.... Imi dau seamă că e exagerată această curiozitate, dar mă grăbesc... Cobor în restaurant şi — în vederea incursiunii în tumultul vieţii acestui mare oraş şi în lipsă de orice ghid — mă înarmez cu trei întrebări spaniole, pe cari mi le scrie simpaticul hotelier cu semnul de întrebare şi la început, răsturnat, cum e rânduiala limbei spaniole:

¿ Donde sencontra ? (Unde se găseşte ?)
¿ Quanto vale ? (Cât costă ?)
¿ Como se llama ? (Cum se chiamă ?)

Barcelona în lumină — în atâta lumină a primei dimineţi ! Un oraş modern, european, cel puţin în aceste părţi cu edificiile din preajma portului şi a gării dimpotrivă, în care intri printr'un chip de ogradă. Dealungul mării încă nevăzute dar anunţată de clădirile lungi, masive ale portului şi pe sub soarele suportabil al dimineţii simt că mă apropiu de centrele de animaţie. *Paseo dela Aduana, paseo Isabela secunda* şi *paseo Colon*, cu larga alee a pietonilor, umbrită pe de lături cu palmieri în două rânduri — colonade — mă poartă spre inima vechei Barcelone. Larga vedere asupra mării se deschide abia dela monumentul lui *Christobal Colon*, săltat la 56 metri deasupra pieţii *dela Paz* pe larg soclu încadrat bogat în baso-reliefuri şi statui. In această piaţă coboară, brăzdând vechiul oraş în două, cunoscutele ramblas (bulevarde) animate ale Barcelonei : *rambla de Sta Monica, del centro, rambla de las Flores*, unde se vând flori, şi *rambla de las Canarias*, unde dimineaţa se pot cumpăra canari şi alte păsări.

Prin aleea largă din mijloc, rezervată pietonilor şi bogat umbrită defilează lumea amestecată a Duminecii : public moderat în îmbrăcăminte, fără exagerările modei, fără lux; sunt tipuri brune cu tăietura gurii adesea îmbelşugată, cu liniile bogate ale sprâncenelor adesea uşor coborîte spre nas, cu un ten, care, din primul moment, ţi-l aminteşte pe al morţilor, — toţi rezumă însă un tip distinct, evocând vag pe Italieni, dar nu locvacitatea şi temperamentul lor. In gesturi, în mină, în psihologia convorbirii mai curând ar aminti pe Români. Clădiri mărete, fără multă variaţie în arhitectura lor, cu acoperişe abia vizibile când nu au fost înlocuite de terase, cu înguste balconaşe la ferestrele-uşi bine oblonite, se înşiră de cele două părţi ale acestei largi artere a vechiului oraş pe vatra vechiului Barcino antecreştin, trecut prin invazia cartagineză, prin colonizarea romană, prin invazia visigotă, francă, franceză, când într'o Catalonie independentă, când alipită Spaniei... Azi, fără prea multă viaţă în rada portului, a rămas mai mult cuib de sediţiuni, de pronunciamente şi semn de întrebare permanent pentru domniile şi cârmuirile tiranice. Cu greu poţi zări figuri străine, deosebite de tipul bine caracterizat al acestei lumi zăvorîte în dosul Pyrineilor, deşi la chioşcurile din marile bulevarde atârnă nenumărate publicaţii de alte limbi (străinii se arată prin Spania primăvara şi toamna).

Te isbeşte dintru început absenţa aproape totală a femeii din acest amestecat pubic de promenadă. Poate că în orele de dimineaţă e ocupată cu piaţa, cu bucătăria... Dar dintre atâtea câte se arată, rar vre-una cu pălărie, chiar şi atunci când, după toaletă, poate fi socotită între doamnele „cu drept la pălărie". Cele mai multe poartă *mantilla*, un voal negru, străveziu, aruncat simplu pe cap.

O altă, aş putea să zic „surpriză", — întrucât m'am aşteptat la mult mai puţin dela Spanioli — este politeţa şi amabilitatea lor neegalată pe nici unul din meleagurile europene călcate de mine. Cel puţin eu n'am izbutit, cu cele trei întrebări ale hotelierului meu mânuite cu abuz timp de câteva ceasuri, să trezesc nemulţumire la cineva. Şi am pus multă lume la încercare, ba pe bătrânii cari îşi fac plimbarea ori „signorii" foarte adânciţi în urmărirea afişelor şi ilustraţiilor taurine; acostez grupul care discută, pe domnul care-şi cumpără ţigări, mă adresez chioşcarului aglomerat de muşterii. Toţi deosebit de atenţi şi binevoitori. De poliţiştii comunali din „guardia civil" nu mai vorbesc... Dar mai ştii ?... Poate să fi fost o întâmplare fericită. Să mai vedem.

Parque Güell

Dar acestea şi, pe lângă acestea, moderaţia în toate a publicului, minele serioase fără alura şi fără poza frecventă în Europa jumătate copleşită de snobism, contribue să mă facă să mă simt după două ceasuri ca la mine acasă în metropola Cataloniei ; şi până aproape de prânz cutreer vechiul oraş ba pe jos, ba în tramvai, străbătând la întâmplare când printr'o piaţă când prin străzi mai înguste şi întortochiate, prin marile „Ronde" cari încing vechiul oraş şi te aduc pe larga *Calle Marques del Duero*, iarăşi la monumentul lui Columb, la vama (aduana) portului, la Mare, de unde ai plecat.

Dar, în sfârşit, iată un loc unde poţi vedea mai mult femei: am intrat în biserica ce mi-a eşit în cale, Sta Ana din apropierea marei şi frumoasei *plaza de Cataluna*. Acoperită în genere cu mantilla, — în cazul extrem purtând aruncată pe creştet o batistă. căci neacoperită nu e îngăduit — femeia aici predomină prin număr în chip covârşitor. La rugăciune fac semnul crucei germane — şi nu latine — adică trei cruci mărunte cu degetul gros al dreptei pe frunte, pe buze şi pe piept şi iau loc în amestec cu bărbaţii. Linişte adâncă, mişcările şi atitudinile dau impresie de mare religiozitate. Multe sunt în scurtă trecere cu târguelile din piaţă, şi-au aruncat ceva pe cap ca să-şi şoptească rugăciunea.

La mare, în prelungirea vechiului oraş, pe limba de pământ triunghiulară ce adăposteşte basinul portului spre nord-est, geme înghesuit cartierul mizer Barceloneta. Clădiri sumbre, toate cu un etaj, nişte mari cutii uniforme. cu ferestre la fel se înşiră una după alta, gata parcă de îmbarcare. Ograda lor e strada de pe amândouă laturile cu un balcon de o palmă la fiecare fereastră-uşă, unde în dosul storului-rogojină lăsat în faţa soarelui fierbinte, mişună „armata de rezervă" fără patrie, şi fără de busolă. de astăzi şi de mâine a marelui port. Pe o întindere de aproape un chilometru dealungul portului se aliniază în multe şiruri aceste tăinuite cuiburi de mizerie umană. La capătul sudic al Barcelonetei e plaja, o plajă închisă privirii publice. Nu rivalizează cu cele bune din Europa. Femeile îşi au despărţământul lor deosebit şi iată că şi în aceste ore post-meridiane sunt simţitor mai puţine decât bărbaţii, — chiar şi la cafeul-restaurant cu veranda spre plajă, de unde consumatorii se mulţumesc să privească la cei cari se hazardează printre valuri.

Cu taxa de două pesetas mă fac şi eu complice celor ce înfruntă valurile — mai mult la margine sub paza câtorva luntraşi puşi să pescuiască pe eventualii ghinionişti. Dar vântul pătrunzător, ce bate statornic din larg, mă face să invidiez situaţia celor din veranda restaurantului, cari, pentru „una cafè pura", se bucură şi de spectacolul plajei şi de goana spumată a valurilor spre oraş. Şi ies fără să mă opresc la restaurant, mi-e rece, simt trebuinţă de mişcare... Dar dincolo de restaurant continuă plaja deschisă, gratuită, a săracilor. E, adică, ţărmul în pantă uşoară, un fel de măidan cu o îngustă fâşie de nisip jos, în faţa căruia descind străzile înghesuite şi prăfuite ale Barcelonetei. Dar toată această „plajă" este tixită de o lume pestriţă, alcătuită din familii ori tovărăşii de familie, tăbărîte direct pe nisip cu merindea de acasă. Ca să scape de odaia, grea de mirosuri, de înghesuială şi lipsă, de carcera mucegăită din marele furnicar al Barcelonetei — pe care trebuie s'o cheme „cămin familiar" — au evadat în imediata apropiere, la ţărmul fără verdeaţă, la marea care lor n'are ce să le mai spuie.

Paseo de Colón

Bucătării improvizate în gherete ce n'ar putea rezista unui vânt mai serios, se înşiruie pe muchea coastei, aprovizionate cu ape gazoase, melci negri, scoici şi raci de mare — şi mai presus de toate cu peştele prăjit în untdelemnul îndoielnic. Anume bucătării minuscule prepară specialitatea spaniolă numită „patatas fritas". nişte „minciuni" seci, fără frăgezime. sărate şi râncede. provocătoare de sete avană, pe cari le strigă monoton femeile cum le scot calde din tingiri. Şi toată această lume cu sufletul arborat în aşteptarea unei bucurii, — această mare de oameni tăbărâţi pe maidan, printre cari greu găseşti loc să calci, — nu este exuberantă, nici chiar comunicativă. Cu mulţumirea întipărită pe faţă — ca şi cum ar pregăti un mare praznic familiar — gospodarul sau femeia amestecă cu oţet şi untdelemn într'un blid de pământ, un soi de salată neagră-cenuşie din raci, melci şi scoici, pentru o companie de 7—8 persoane. Popor căruia natura vitregă nu-i dă ghies să sburde, spaniolii sunt serioşi şi tăcuţi — şi prevăd că voiu întâlni în această ţară puţine exemplare din descreeraţii cu morgă şi monoclu.

Dar dacă vrea călătorul să privească Barcelona întreagă — poate cea mai frumoasă panoramă de oraş din lume, cu oraşul modern în cvartale ce se revarsă 7 chilometri pe pantă — să se urce cu funicularul pe muntele Tibidabo, la aproape 600 metri deasupra mării. Acolo, printre grădini şi alei, va găsi, dacă-i trebue, şi restaurante luxoase, spre cari năzuiesc pe înserate automobile, pe soseaua în zig-zag, ale muritorilor nebântuiţi de multe griji, va găsi distracţii sportive — chiar şi o mică grădină zoologică — şi, dacă nu se va simţi totuşi destul de sus deasupra mării şi furnicarului omenesc, va putea face uz de un dulap cu două aripi, care, printr'un mecanism electric, îl mai poate urca încă vre-o 50 de metri în plus deasupra mării. De-acolo îşi poate desfăta în voie ochii privind spre răsărit, între colinele **Montiuich** şi **Pelada** oraşul-port ce se revarsă spre marea înegurată ca nişte şuvoaie de lavă printre marile ramblas paralele — ori adânc, departe în apus conturele nedefinite din preajma văii Ebrului, călătorul prin Aragon.

ROMULUS CIOFLEC

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

La spovedanie

In cea din urmă zi, înainte de vacanţa Paştilor, se simţea în mare neastâmpăr toată nerăbdarea copiilor din şcoala rurală a satului Cozieni.

Soarele de primăvară şi ciripitul viu al păsărilor de pe copacii în muguri, păreau a fi părtaşii desordinei şi ai sgomotului pe care **Monitorii** nu le mai puteau stăpâni cu vorba şi nici chiar cu numele elevilor sgâriate pe hârtia, boţită şi grasă, ridicată în grabă de sub banca din fundul clasei.

Ceasul întârziat al sosirii învăţătorului şi colţul porţii, luminat de soare, măreau simţitor vuetul şi îndrăzneala şcolarilor în toate mişcările lor.

„Nu mai vine azi domnu; ia uitaţi-vă colo... S'a lăsat soarele drept pe colţul porţii ; a fi ca la unsprece" — spune, mulţumit, un copil al cărui glas se pierde în sgomot, ca un cântec slab de pasăre, în vijelia unei păduri.

Caşi puii, flămânzi, ce sboară afară dintr'un coteţ întunecos şi îndelung închis, pe uşa de stejar vechiu, cioplită şi sgâriată adânc în lemn, sbughesc copii, în curtea şcoalei şi cântă, se alungă şi se 'nvârt până ce, mergând pe două cărări, se lipesc ameţiţi de ziduri.

In capul cărării din deal, se zăreşte, pe deasupra gardului, vârful pălăriei învăţătorului şi copiii, într'un glas exclamă nemulţumiţi :

„Iaca, vine domnu !"

Apoi, caşi surprinşi de torentul unei ploi, grăbiţi şi cu capetele plecate, aleargă în clasă îmbrâncindu-se şi aşezându-se, care cum poate, în bănci.

Un „Bună ziua" rostit în sincope de glasuri ostenite şi false, odată cu sgomotul ce-l face şcoala ridicându-se, primesc pe învăţătorul întârziat, care, fără a se mai îndrepta, în dimineaţa aceia, spre catedră, rămâne în mijlocul clasei şi, sprijinindu-şi braţul de un scaun, spune răspicat :

„De azi, luăm vacanţă până Luni, după Duminica Tomei. Mâine dimineaţă, să veniţi, cu toţii, la spovedanie şi să aduceţi, fiecare, pentru părintele duhovnic, câte două ouă şi doi lei. Aţi înţeles ?

—N'ţăles, — răspunde, grăbit şi vesel, toată clasa, îmbrâncindu-se spre uşa deschisă 'n lături, pe când învăţătorul, neatent, iscăleşte în condica de prezenţă.

. . . .

Proaspăt spălaţi, cu părul înăclăiat de unt ales în aceiaşi dimineaţă şi îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, cu legăturele mici în mână sau pe braţ, străbat copiii, prin noroiul drumului, urcând apoi dealul, clisos, pe care unii lunecă şi cad, la rând, peste buccelele, albe şi colorate, pe a căror faţă se arată, cât ai clipi, pete închise ori gălbui...

Mâzgăliţi de ou şi de noroi, cu ochii mari şi cu gura căscată, şcolarii se opresc în loc, se uită, desnădăjduiţi, la legături şi spun, care de care mai înnecat :

„De acu nu mai am cu ce mă spovedi".

„Numai de doi lei şi un ou nu mă mai spovedeşte părintele şi iar are să mă bată domnu".

„Pe mine, are să mă omoare mama, că a zis să iau seama să nu stric ouăle, că-i mare păcat".

Clopotul de chemare la şcoală, taie, scurt, împărtăşirea grijei celor întârziaţi ce suie, în fugă, dealul, ţinându-se de garduri şi strângând cu putere, în mână, colţul basmalelor, ude, în care-s legaţi cei doi lei...

. . . .

Inşiraţi în bănci, copiii aşteaptă duhovnicul; unii vorbesc între ei şi alţii, uitându-se, jalnic, la legăturile ude şi ghemuite în bănci, tac, numărând iar banii, asudaţi, din pumn.

Cu ţinuta-i măreaţă şi cu chipu-i sever, părintele duhovnic intră în clasă, ca un vultur într'un staul de miei ; şi păşind, rar şi liniştit, spre catedră, se uită lung împrejur şi întreabă nerăbdător :

„De ce n'aţi adus un coş ?".

„Şcolarii se privesc între ei şi par a nu-i înţelege gândul, până când părintele duhovnic le spune limpede şi răspicat :

„Trebuia să aduceţi un coş, ori două căldări, pentru ouă; că dascălu are să vină îndată să le ia. Măi Ghiţă, a lui Buturugă, ia du-te, iute, pân'la leliţa Ileana, ici alături şi spune-i că am zis eu să-mi împrumute un coş, mare, ori două căldări. Şi, acum, ca să nu stăm degeaba şi nici să ne treacă prea mult timp, daţi-mi fiecare, partea voastră în bani ; şi ouăle s'or strânge după spovedanie, mai târziu.

Şcolarii se perindă prin faţa catedrei; unii aruncă banii pe masă şi alţii, deslipindu-i cu greu, din palma în care parcă's încrustaţi, îi adună în mâna duhovnicului, mare şi adusă ca o ghiară de uliu...

Grămada de bani, albi, se înnalţă, pe masă, ca o movilă de prundiş, pe care părintele, cu ochi pofticioşi, o adună într'una şi apoi o afundă, cu amândouă mânile, adânc în buzunarele rasei, cum se afundă ciutura fântânei dela răscruci.

— Dat-aţi cu toţii ? întreabă duhovnicul rotindu-şi ochii prin sală şi oprindu-i, ca într'o ţintă, la banca din fund, de unde i se pare că şcolarii nu s'ar fi mişcat.

— Hai, spuneţi, aţi dat cu toţii ? repetă părintele, nemutându-şi privirea.

— Dat. Spun, în cor, şcolarii pe când, ascuns de un coş ce-l acopere tot, Ghiţă a lui Buturugă intră, cu greu şi piezis, pe uşa clasei.

— Buun, foarte bun ! exclamă părintele sculându-se de pe catedră; şi, grăbindu-se spre uşă, scoate pe Buturugă din impas. Apoi, trimiţându-şi privirea spre fereastră, spune : „Şi, fiin'că suntem la treaba asta, s'o mântuim mai bine, ca să putem fi, pe urmă, cu mintea liniştită şi cugetul curat, că aşa a vrut Domnul nostru Isus Hristos"... Zice duhovnicul, aşezând, în faţa catedrei, coşul mare şi răzbuzat.

„Hai strângeţi aici toate ouăle şi tu, Buturugă, să le numeri încet, să nu cumva să greşeşti"...

Legăturile se desfac, cu greu, sub degetele neîndemânatice şi, în coş, bine socotite de monitor, se adună, iute, trei sute opt zeci de ouă.

— Ei, ai isprăvit numărătoarea ? întreabă părintele, care, până atunci, urmărind pe fiecare elev, dăduse drumul, la câte două boabe, din mătăniile sale de odobac.

— 'sprăvit, — răspunde, scurt, Buturugă, desmorţindu-şi genunchii şi scuturându-şi, de praf iţarii noui.

— Câte ouă s'au adunat ?

— Trei sute şi opt zeci.

— Şi voi, toţi şcolarii, câţi sunteţi ?

— Suntem două sute.

— Şi unde-s cele douăzeci de ouă ?

Copiii, vinovaţi, nu răspund şi roşindu-se, până 'n urechi, apleacă cu toţii, capul în piept.

— Tu, de colo, cum te chiamă, — întreabă părintele, pironindu-şi ochii în vârful capului unui şcolar care se uita departe sub bancă...

— Stan Vasile.

— Ai adus ouăle ?

— Adus, până colo 'n vale şi, la deal, am lunecat şi s'a făcut terciu în batistă...

— Rău, răăău, foarte rău !

Trebuia să fii cu băgare de seamă pentru lucru bisericesc.

„Pe cei zece care n'au adus ouăle şi n'au fost băgători de seamă, să-i însemni, Buturugă, şi fiecare este îndatorat să aducă patru ouă la spovedania de la Crăciun. Să ţineţi minte. Şi acum, ca să nu întârziem — că, Domnul Nostru Isus Hristos a zis : „Fiule, să nu-ţi pierzi timpul în deşert". — Să-mi răspunde-ţi, într'un glas, la întrebările pe care am să vi le pun; iar acei ce au făcut şi alte păcate, să mi le mărturisească : pentru că, altfel, nu-s vrednici să se împărtăşească din trupul şi din sângele Domnului Nostru Isus Hristos"..., — spune duhovnicul, se descopere, îşi trece capul, lăţos, prin gura epitrafilului şi, întorcându-şi privirea spre icoana din perete, murmură câteva cuvinte, între care, şcolarii, aiuriţi de solemnitatea momentului, desluşesc numai pe acelea ce nu se pierd în glasul său fornăit.

„Doooamne ajută-i şi fereşte-i şi nu-i duce pre ei în ispite şi apără-i de demoni"...

Intorcându-şi apoi faţa către copiii împărmuriţi de frică, îi întreabă rar şi aspru :

— Aţi păcătuit cu minciuna ?

— N'am păcătuit, — răspunde o parte din şcolari pe când unul se scoală, în bancă şi mărturiseşte încurcat:

— Eu am spus leliţei Ioana, că a zis mama s'o împrumute cu cei doi lei care i-am adus că mama nu vrea să ni-i dea".

— V'aţi însuşit bunul aproapelui, aţi furat ?

— Nu, — se aud iar câteva glasuri răzleţe, pe când altele par a fi amuţit.

— Hai, spuneţi tot, descărcaţi-vă sufletul de păcate, altfel focul Gheenei vă aşteaptă...

— Eu... Eu.., am furat cele două ouă de la vecina noastră, că mămuca n'are găini....

— Şi eu am furat, din brâul tatei, patru lei, ca să cumpăr ouăle dela cârciuma din deal, — mărturiseşte, inocent, un elev — pe când, duhovnicul, aprofundat par'că în citirea cărţii ce-i stă în faţă, pare a nu lua seama, a nu auzi...

— Aţi răspuns părinţilor, i-aţi supărat cu vorba ?

— Da, am răspuns că ne bate domnu', dacă n'om aduce banii şi ouăle; şi tătuca s'a supărat şi era să mă ajungă, cu răsteiul, drept în cap, — mai adăugă un elev.

Duhovnicul se scoală, deschide cartea şi citeşte desluşit :

„Şi eu, nevrednicul, cu puterea ce-mi este dată, vă iert şi vă desleg de toate păcatele voastre. In numele tatălui şi al fiului şi al sfântului duh, amin".

Intr'un capăt de bancă se tot ghemue un copil mic ; cu ochii aprinşi şi cu nasul roş din care spânzură două stalactite până deasupra buzei de jos ; pare a vrea să vorbească şi să se ascundă în acelaş timp.

— Măi, tu, de colo, care nu glăsui nimic, te-ai spovedit ?

— Baaa... nu.

— Făcut-ai alte păcate ?

— Am... am... fă-cut.

— Ei, hai, vino mai iute încoace şi mărturiseşte-le, să te aud.

Şcolarul îşi târşeşte iţarii groşi, pe scândura noduroasă a băncei, se scoală şi păşind încet, sprijinindu-se de capătul altor bănci, vine, şovăit, spre duhovnic.

— Spune, iute, ce-ai făcut,—îi porunceşte, aspru, părintele, strângându-şi cartea şi epitrafilul în traista cu dungi.

Şcolarul tace şi, satisit, îşi frământă degetele ; se uită în jos şi îşi mişcă buzele mut.

— Spune, că altfel nu te împărtăşeşti, m'ai înţeles ? se răsteşte duhovnicul, uitându-se la ceas.

Cu glas stins, ca un slab bâzâit de bondar, vinovatul îngână timid şi încurcat :

— Azi, când mă'mbrăca mămuca, de spovedanie, cu iţarii cei noui, a zis: „Să nu cumva să faci **păcatu** să-i murdăreşti".

— Ei şi ?

— Şi colo aşa... când numărai d-neta ouăle, am ridicat **deştu** de trei ori şi d'neta n'ai vrut să-mi dai voe afară şi acu iaca... n'ai să mă mai împărtăşeşti"—mărturiseşte copilul, alăturându-se strâns de bancă şi înnecându-se în plâns....

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Anecdote

— Unde, frate, ai găsit becaţinele astea ? Că de opt zile bat toate drumurile şi n'am dat de niciun vânat ! Şase becaţine — frumos vânat !

Şi tânărul căruia îi vorbea astfel un ministru de Interne, pasionat vânător, scoase din geantă şi un iepure minunat, cu păr roşcat :

— Şi pe ăsta unde l'ai mai găsit? făcu uimit şi încântat ministrul.

— Vă spun, domnule ministru, dar să nu mă amendaţi... O luaţi drept înainte pe poteca asta ; la un moment dat nimeriţi un drum, cu o tăblie pe care scrie: „Drum oprit ; feriţi-vă de curse". Urmaţi acest drum până daţi de un gard de-alungul căruia sunt tăblii pe care scrie : „Câini răi". Gardul e găurit. Intraţi prin gard. Nu vă temeţi, nu e niciun câine. Şi mergeţi înainte până daţi de un pârâu pe podul căruia stă scris : „Trecerea oprită". Treceţi podul şi nimeriţi în pădure. Aci sunt alte tăblii : „Vânatul oprit".

Şi vânaţi.

* * *

Cabassoul, fost căpitan de marină. povesteşte unui compatriot din Marsilia :

— Eu am curăţat insula Gabon de maimuţe !

— Cum ?

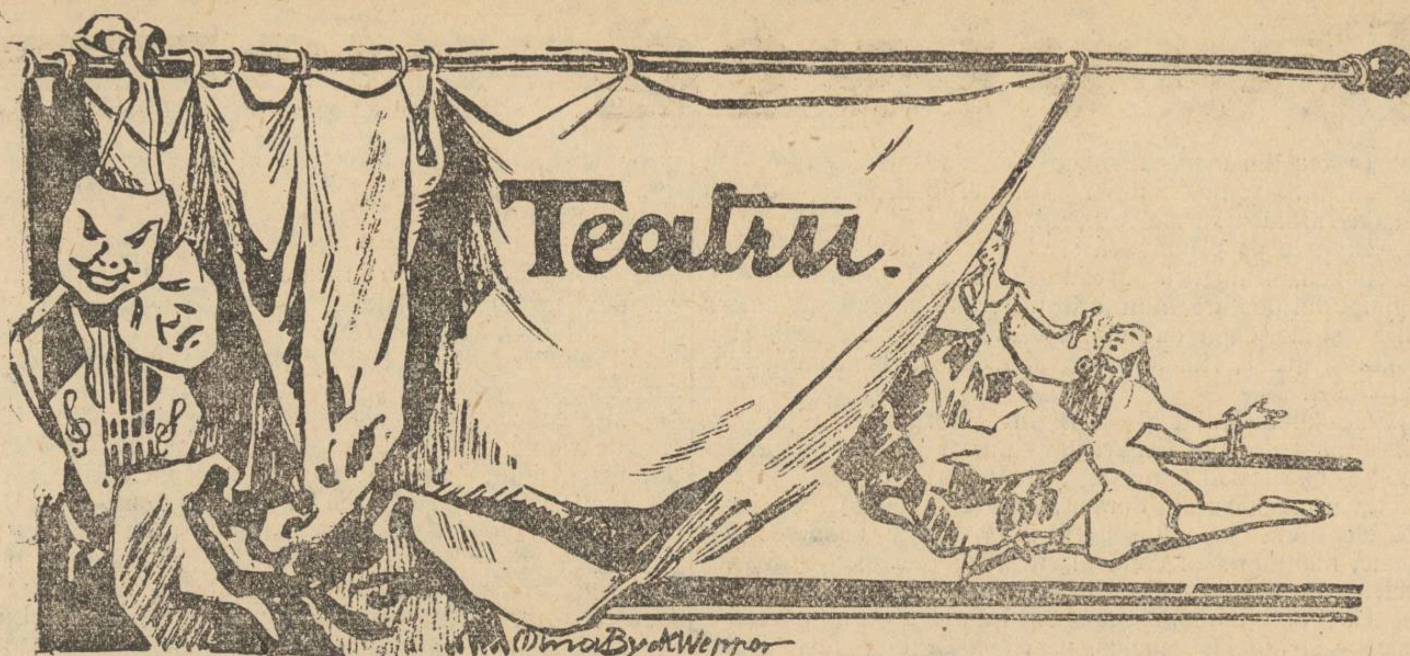
— Le-am ucis prin imitaţie.

— Nu'nţeleg.

— Foarte simplu. Aveam două revolvere. Cum se apropia maimuţa, îi aruncam un revolver. Era încărcat cu gloanţe. Celălalt era încărcat cu foarte puţin praf de puşcă. Apropiam ţeava revolverului de tâmplă şi trăgeam.

— Ei, şi pe urmă ?

— Maimuţa, ca să mă imite, făcea la fel — dar ea se împuşca !...

CRONICA TEATRALĂ

— SORANA ȚOPA —

Teatrul Național a reprezentat deunăzi „Dochia“, dramă istorică în trei acte (versuri) de d. Em. Antonescu.

Autorul, în orele de răgaz ale unei îndeletniciri serioase, se ocupă — ca amator — și cu literatura... Și, — trebue să recunoaștem — d-sa a făcut marț pe toți colegii săi întru piese istorice. De altfel și instrucția i-a servit foarte mult.

Sorana Țopa

Tolstoi spunea despre Shakespeare că piesele acestui autor de-abia se pot juca din pricina morților: oamenii de serviciu, din când în când, trebue să scoată de picioare cadavrele din scenă între culise — pentru ca acțiunea să poată continua...

D. Antonescu a rezolvat foarte practic problema: morții (vre-o douăzeci-treizeci), în capul oaselor, sunt așezați pe bănci de-alungul zidurilor. Mulțumită acestui dispozitiv cum morții nu stau orizontal, ci perpendicular — mijlocul scenei devine liber... gata să primească pentru sinucidere și omor pe orice artist.

Autorul „Dochiei“, cu toate grozăviile reprezentate, a reușit să nu scoată sufletul din noi, printr'un vers dulce — de serenadă primăvăratică...

In aceste condiții, sarcina actorilor era extrem de grea. Rolurile păreau niște baloane colorate, pe care actorii aveau îndatorirea să le umfle cu respirația lor.

Dintre artiști s'a remarcat mai cu seamă d-ra Sorana Țopa, care a interpretat rolul titular: Dochia.

Păcat că d-ra Sorana Țopa n'a jucat, pe scena Teatrului Național din București, vre-un rol de mari proporții într'o piesă de primul ordin.

Dar meritul unui actor este cu atât mai mare, cu cât cuvintele sunt mai sărace. Atunci *el* dă conținut tiparelor.

D-ra Sorana Țopa a găsit vagi indicații în rolul Dochiei pentru scara tuturor sentimentelor omenești, pe care d-sa le-a reconstituit când cu duioșie, când cu pasiune violentă.

A dat dovadă de un viguros temperament dramatic, care poate face cu ușurință față oricărei situațiuni tragice pe scenă : un omor, o sinucidere, o declarație de războiu... D-sa găsește oricând accentul tragic trebuitor și (ceiace-i un lucru foarte rar) solemnitate în momentul morții. Și, fără sforțare, dă comenzi de luptă sau, cu modulații moi, insinuiază o șoaptă de amor.

D-ra Sorana Țopa, făcând din fotografii — pictură... a colorat versurile d-lui Em. Antonescu, versuri înșirate ca niște articole și paragrafe de legi — gospodărește, dar fără avânt, răsunet și strălucire...

Versurile au căpătat și muzică, și înmlădiere de dans — dela o magică tamburină, care se agita parcă printre rânduri.

„Dochia“ acum înseamnă — nu o piesă... ci o artistă.

M. SEVASTOS

NELLY ROZIER, comedie în trei acte de HENNEQUIN și BILHAUD, la Teatrul Mic

Judecând fiecare spectacol în cadrul de intențiuni în care se realizează, nu vom învinui un teatru decât atunci când repertoriul afișat nu corespunde unui program mărturisit.

Când o trupă se înjghebează numai în scopul de a da publicului reprezentații așa numite „de siestă“, la care spectatorii râd din belșug și uneori se și amuză, — e o greșală să discutăm calitatea piesei, și nu trebue să ne oprim decât la conținutul ei.

E cazul comediei „Nelly Rozier“, de Hennequin și Bilhaud, pe care o reprezintă Teatrul Mic.

Avocatul Albert Lebrunois, căsătorit de trei ani și jumătate, își înșeală nevasta în fiecare zi. Vizitele pe care le pretextează, la procuror, la judecător, la președintele Curții de Casație, nu sunt decât tot atâtea întâlniri amoroase.

Doamna Lebrunois, o femee cinstită, modestă și încrezătoare, nu bănuește niciodată nimic.

Amanta lui Albert, Nelly Rozier, aflând că acesta vrea s'o părăsească pentru Valentine, o prietenă a doamnei Lebrunois, se angajează, fără știrea amantului ei, ca servitoare în casa lui. Nu-i e prea greu să convingă pe naiva soție a lui Albert că numai prin cochetărie și eleganță poate să mai păstreze dragostea bărbatului, care, altminteri, se va înstrăina cu totul de dânsa.

Intr'adevăr, această originală răzbunare reușește să trezească în Albert dragostea pentru o soție pe care n'o cunoscuse îndeajuns...

Interpretarea a subliniat cu ingeniozitate și talent situațiile comice.

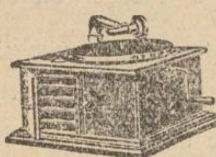

Mișu Fotino

Domnul Mișu Fotino, doamnele Annie Capustin, Renée Annie, Nutzi Stănescu, domnii Chamel și Stroe au susținut, cu bune mijloace, roluri destul de generoase.

H. LAZU

Vizitați magazinul „LUVRU“ Calea Victoriei 30
Expoziția de Covoare Orientale și Țesături Românești originale sub direcția BENLIAN
Atelier special pentru reparațiuni de covoare. — Telefonul Expoziției 365/30

MAGAZINUL de MUZICA
La MIGNON
București, Pasagiul Vilagros No. 5
peste drum de Prefectura Poliției
în vederea Sft. Sărbători de Paște
MARE REDUCERE DE PREȚURI
Gramofon de Voiaj lei 2200
„ „ „ voiaj mare „ 3000
„ „ „ Masă „ 4500
„ „ Mare de masă „ 6000
„ „ de Salon Dulap „ 9000
APARATE (Columbia Polidor
și PLACI (Dulceto Parlophon
Note Muzicale
Viori dela 350 în sus
Mandoline, Coarde
Reprezentanța Pianelor
Fr. Liehr Lignitz
Inlesniri de plată

INSTITUT DE BEAUTÉ

SALON DE COAFURA
LOUIS & LEON
București—Calea Victoriei No. 47-Tel. 308|88
Postiche de artă. Aplicațiuni cu HENNÉ veritabil
Parfumuri originale franceze și articole de înfrumusețare
voile, beteală, ornamente de lămâiță se dau cu chirie
„PILOCARPINA“
Unic remediu contra căderii părului și distrugerii mătreței.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 107

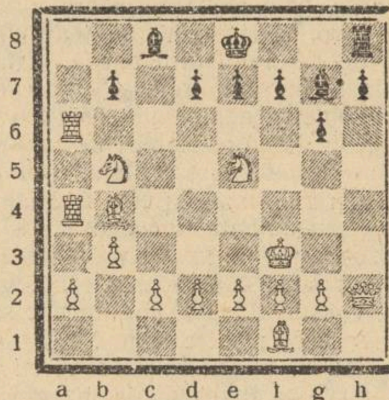
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Cugetare“

(inedită)

Negru (10 figuri)

Ré8, Th8, Nc8 și g7, Pb7, d7, é7, f7, g6 și h7

Alb. (15 figuri)

Rf3, Dh2, Ta4 și a6, Cb5 și é5, Nb4 și f1, Pa2, b3, c2, d2, é2, f2 și g2.

Alb joacă și face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 108

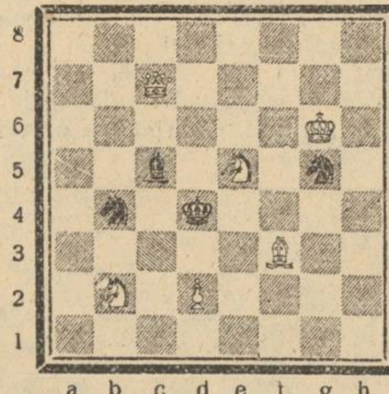
Din concursul nostru de probleme

Motto: «x = y = 6?»

(inedită)

Negru (4 figuri)

Rd4, Cb4 și g5, Nc5,

Alb (6 figuri)

Rg6, Dc7, Cb2 și é5, Nf3, Pd2.

Alb joacă și face mat în 2 mutări.

TABLOUL DESLEGĂTORILOR

			63	64	65	68	69	70	71	72	
S. Fruchtmann	Bârlad	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4
D. Isac I	Bivolari	2	2	2	—	3	3	—	—	—	12
L. Ianovici	„	20	2	2	—	3	3	—	—	—	32
A. Popovici I	Brașov	38	2	2	—	3	—	3	3	2	53
I. B. Florescu	București	30	2	2	—	3	3	3	—	2	45
N. Andrițoiu	„	49	2	2	—	—	—	3	3	—	59
Brottmann & Barber I	„	11	2	2	—	3	—	3	3	2	26
C. Gheorghiu	„	43	2	2	—	3	3	3	3	2	61
Sandu Ungureanu	„	25	2	2	—	—	—	3	3	2	37
Topsy	„	45	2	2	—	—	—	—	3	—	52
E. Dumitrescu	„	—	2	2	—	—	—	3	3	—	10
A. Argintaru	„	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Leibovici & Siegler	„	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
M. D. Critz	„	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4
P. M. Tomița	„	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4
G. Gaftonică	„	2	2	2	—	—	—	—	—	—	6
M. Pavelescu	„	—	2	2	—	—	—	—	—	—	4
E. & R. Sylvian	„	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
C. Radu	Brăila	–	2	2	—	—	—	—	3	2	9
V. Simu I	Caransebeș	56	2	2	—	3	3	3	3	2	74
Iuliu Weissman I	Câmpina	38	2	2	—	3	3	3	3	2	56
Ștefan Iliescu	C.-Lung	23	2	2	—	3	3	—	—	2	35
M. Schleicher	Dorohoi	59	2	2	—	—	—	—	—	—	63
S. Dulce	„	3	2	2	—	3	3	3	3	2	21
E. Colin	Focșani	—	—	2	—	—	—	—	—	2	4
I. Puscașu	„	–	2	2	—	—	—	3	3	2	12
A. Ciobanu	Gălășeni	—	—	—	—	—	—	3	3	2	8
P. Leibovici II	Iași	27	2	2	4	3	3	3	3	2	49
D. & M. Davidsohn I	„	23	2	2	—	3	3	3	3	2	41
M. Augutstein	„	—	—	—	—	3	3	3	3	2	14
V. Pirozynschi I	Pașcani	59	2	2	—	—	—	—	—	—	63
M. Segall	P.-Neamț	49	2	2	—	—	—	3	3	2	61
A. Potor	R.-Vâlcea	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2
J. Hascal	Roman	–	2	—	—	—	—	—	—	—	2
C. Lupașcu	„	–	—	2	—	3	—	—	—	—	3
R. Schwartz	Ștefănești	35	—	—	—	—	3	—	3	—	37
I. Leibovici	„	29	2	2	—	—	3	3	—	–	37
H. Colcher	Soroca	2	2	2	—	–	3	3	—	2	12
I. Porumb.	Timișoara	18	2	—	—	—	—	—	—	—	32
M. Stănescu	Toporu	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2

CORESPONDENȚA

IAȘI. — G. & M. D. — Problema No. 77 este: Alb — Rb7, Db6, Tf2, Nc4 și c7 — Negru — Ré4, Tf3 și g3, Cc2 și g5, Na1 și b1, Pb4 și g6. Mat în 3 mutări. Problema No. 78 este: Alb — Ra3, Dg7, Tc5 și é1, Cd3 și f4, Nc2 și f2, Pé2, f5, h2 și h5 — Negru — Ré4, Dé3, Cc6 și d1, Pc3 și h3. Mat în 2 mutări.

MOTTO: Mai prejos III se rezolvă și prin 1. N×C.
MOTTO: Mai prejos VI e insolubilă după 1..., Cg4—f6!
MOTTO: Mai prejos VII se rezolvă și prin 1. Dé7.
MOTTO: Mai prejos VIII se rezolvă și prin 1. Tf5.
MOTTO: Mai prejos X se rezolvă și prin 1. Dé1+.

BIBLIOGRAFIE

„Revista de Șah“ (anul IV Aprilie 1928) publică rezultatul primului concurs internațional de studii cu note detailate asupra lucrărilor premiate. Se mai găsesc încă în corpul revistei numeroase partide jucate în țară și în străinătate, probleme și studii inedite, reproducerile problemelor premiate la ultimele concursuri internaționale cum și „colțul începătorilor“ etc. etc.

Abonamente, se fac la redacția „Revistei de Șah“ Iași str. Arcu No. 3. Numere separate se pot obține la „Socec“ în București și la librăria „Șah“ în Chișinău.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Citiți azi:
„LECTURA“ No. 168
Floarea literaturilor străine
LEONIDA ANDREIEV
MINCIUNA
— Scrierea complectă. la Librari și chioșcari. Lei 5.

Curiozități

Licean la 70 de ani

Un învățător de școală primară din Estonia, Tomson, serbându-și jubileul de 70 ani, s'a gândit să-și desăvârșească instrucția urmând cursul secundar. Zis și făcut. Direcția liceului, însă, i-a respins înscrierea. Atunci Tomson a dat în judecată liceul. Procesul a trecut prin tribunal, Curtea de Apel și cea de Casație. Toate instanțele au refuzat să satisfacă dorința septuagenarului învățător de a sta pe bancă cu copiii de 14 ani (Tomson a cerut să fie înscris în clasa 5-a, având diploma de capacitate)...

Intre carnivori și vegetarieni

La ziua de 3 Aprilie cor., o casă destul de mare, dintr'o stradă foarte însuflețită din New-York, a fost pavoazată cu steagurile tuturor națiunilor, ceiace a atras o mulțime de curioși. Atunci, proprietarul casei, un oarecare Samuel Donevschi, emigrant din Rusia, se adresă, din balcon, mulțimei, anunțând că serbează în mod solemn ziua de mult dorită : din chiriașii casei a plecat și ultimul nevegetarian !

Donevschi jură că de-acum înainte nu va mai închiria apartamente decât celor mai riguroși vegetariani. Carnivorii nici să nu mai încerce să-i vadă apartamentele, chiar dacă ar fi toate goale !

— Jos carnivorii ! — isprăvi discursul acest fanatic vegetarian. Și adăugă :

— Jos femeile ! Nici-o femeie nu va mai trece pragul casei mele, fiindcă până și femeile care se declară vegetariane, mănâncă de fapt, pe furiș, foarte multă carne...

Donevschi n'a mai mâncat carne dela vârsta de șapte ani...

Cel mai mare trust financiar

In ziua de 12 Aprilie cor., la Londra, s'a anunțat oficial formarea unei organizațiuni financiare sub denumirea de *„Societatea Financiară pe acțiuni din Marea Britanie și America“*, cu un capital de bază de două milioane lire sterline.

Capitalurile bancherilor și băncilor care iau parte la noua societate, întrec însă suma de 500 milioane lire.

Activitatea industrială și comercială a acestei societăți se va întinde asupra tuturor țărilor lumii.

Sir Alfred Mond, președintele Consiliului Central al Societății, a declarat însă că nici-un shilling nu va fi întrebuințat pentru S. S. S. R. atâta vreme cât se va găsi el în fruntea noului trust.

Acționarii trustului sunt numai Englezi și Americani. Statutul prevede însă o strânsă colaborare cu capitaliștii Germani, Francezi, Italieni și Japonezi. Intre alte organizațiuni, au intrat în noul trust câteva uriașe întreprinderi mondiale : „General Motor Corporation“ (capital 500 mil. dolari), „Chase National Bank“ din New-York (1 *miliard* de dolari), „Bethlehem Steel“ (325 mil. dol.), etc.

Armată mecanică

Presa americană anunță o serie de manevre ale „armatei mecanice“, care vor avea loc în luna Iulie a anului în curs, într'o localitate care se va fixa ulterior.

Acuma se procedează la „extragerea“ și gruparea unităților care vor intra în „Armata Mecanică Experimentală“ a Statelor Unite.

Deocamdată a început instrucția pregătitoare a acestei armate, compusă din : 1 batalion de infanterie cu mitraliere, granate, aruncătoare, etc., plus un „pluton de tancuri“, un batalion de artilerie de câmp, o companie de pionieri cu mașini, o companie de semnalizare mecanică, fizică și automată ; o companie sanitară, cu aparate ; un detașament de motoare cu mașini de aprovizionare și comunicație, un batalion de tancuri grele, o unitate de cavalerie cu aparate de războiu speciale duse de călărași, un corp de aviație, etc. etc.

Acest grup e pus sub comanda generalului Sommerrad, inițiatorul și propagandistul „mecanizării“.

Sub conducerea lui s'a fabricat un tanc de 23 tone, viteză 12 mile pe oră, având cuirasa de 2 jum. centimetri, două mitraliere și un tun cu obuze de 2 jum. kgr.

Alte tancuri au 15 tone, fac 18 mile pe oră, cu doi oameni pe rază de 80 mile, înarmate fiind cu o mitralieră și cu un tun de 37 milimetri. „Șassiul“ acestui tanc poate trage și un tender sau alt vehicul cu oameni și materiale. Acest model are o viteză de 22 mile pe oră și la ultima probă a făcut un drum de 420 mile cu o singură oprire de 20 minute pentru o reparație neînsemnată.

Americanii cred că acest model e cel mai bun și mai avantajos din lumea întreagă.

„Transportul cu motoare“ e experimentat cu mare energie : în Octombrie trecut a reușit transportarea rapidă, pe camioane speciale, a unui detașament de cavalerie, la o distanță de 300 mile.

Pe drumuri naturale foarte grele, detașamentul a avut nevoe de 36 ore și caii au fost în stare să înceapă numaidecât serviciul, nefiind obosiți.

O baterie de artilerie de câmp a fost deplasată în acest mod la o distanță de 700 mile, în 9 jum. zile !

Generalul Allen, rezumând aceste pregătiri, a declarat că metodele acestea nouă de technică militară nu vor mai admite sistemul războiului de poziții, vor scurta durata războiului și vor aduce victoria unei infanterii care dispune de o armată mecanică complect echipată cu ultimele aparate, motoare și mașini-automate....

Editura „CUGETAREA“ București, Mătăsari 23

Director-Proprietar:
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Reamintim cititorilor noștri că ne-am făcut un titlu de merit din a tipări în românește aproape întreaga operă a lui

JULES VERNE

și anume: **Aventurile celor trei Ruși și trei Englezi; O călătorie spre centrul pământului; Un oraș plutitor; Deșertul de ghiață; Un căpitan de 15 ani; Interesantele aventuri ale unui chinez; Mihail Strogoff; Douăzeci mii leghe sub mări; Copiii căpitanului Gront; Mathias Sandorf; Ocolul pământului; Cinci săptămâni în balon, Dela pământ la lună; Imprejurul lunei; Castelul din Carpați, Steaua Sudului; Insula Misterioasă; Indiile negre, Uimitoarea aventură a misiunei Barsac; Testamentul unui excentric; 800 leghe dealungul Amazonei; Hector Servadac în lumea solară; Robur Cuceritorul; Comoara din Ostrov; Un bilet de loterie.**

Indemnăm pe toți, și fiecare e rugat să îndemne pe cei din jurul său, să citească aceste lucrări, cari sunt nespus de interesante și educative, și care dau o lectură extrem de plăcută.

Prețul unui volum Lei 22 și 25.

Cărţi şi Reviste

DAMIAN STĂNOIU: Călugări şi ispite
(Scene din viaţa mânăstirilor)
Edit. Cartea Românească, 1928

Meşteşugul cel mare la un scriitor este ca, zugrăvind personagii foarte speciale, să scoată efecte general umane; descriind, de pildă, mediul cazărmilor, sau al închisorilor, al tribunalelor, al culiselor, etc., etc. — să ne prezinte sentimente universal omeneşti.

Părintele Damian Stănoiu e dintre acei ce au isbutit într'o asemenea întreprindere.

In „Călugări şi ispite" avem mai multe nuvele din viaţa monahilor, mici şi mari. Căci o mânăstire, ca orice societate omenească, se desparte, natural, în două, în guvernanţi şi guvernaţi. Şi tocmai se pare că între aceste două tabere se sapă o prăpastie tot mai mare. Stareţul, împreună cu statul său major (economul, ecleziarhul, casierul, etc.) iau partea leului, în vreme ce „obştea" trăeşte în cea mai cumplită şi resemnată mizerie.

Dar nu-i vorba aci de „critică socială". E vorba de o carte de literatură. Părintele Damian Stănoiu a descris cu o ascuţime de observaţie rară „o anchetă" pe care un protopop împreună cu un defensor eclesiastic o fac la o mânăstire. Tertipurile întrebuinţate de către ambele părţi (judecători şi judecaţi) pentruca nu cumva să iasă vina de partea stareţului, felul savant cum toată lumea se înţelege din câte-o jumătate de cuvânt, mecanismul de ceasornic pe care îl au putinicile cu brânză, oalele cu unt şi damigenele cu vin, când în mod spontan vin, treptat-treptat, să garnisească trăsura cu care vor pleca mandatarii Mitropoliei, — toate acestea sunt descrise cu un humor de cea mai bună calitate, cu un humor care adesea aminteşte pe acel al lui Caragiale.

S'apoi descrierea meselor luate de cinstitele feţe ale bisericei în exerciţiul funcţiunei! Sunt aşa de profund româneşti aceste ospeţe! Şi totuşi, simţim în colţul gurei un zâmbet din acele îngăduitoare pe care le avem când contemplăm ceva — bun sau rău — care este foarte omenesc...

Alături de cei doi clerici, Mitropolia mai anexase şi un contabil laic, pe domnul Zamfirescu, funcţionar maniac în ce priveşte integritatea (în România a-ţi face datoria de funcţionar se traduce totdeauna cu adjectivul maniac).

Ce să se facă cinstiţii părinţi cu nebunul de domnul Zamfirescu? Foarte simplu. Il vor tâmpi cu frumuseţă şi alcool. Il vor plimba printre privelişti încântătoare, îl vor face să vadă spectacole ca din basme (lacul, mânăstirea pe deal scăldată în soarele roş al apusului cu razele multiplicate în luciul lacului, liniştea serii care se lasă, pofta de mâncare care începe, etc., etc.). Domnul Zamfirescu, cu toată integritatea lui, sfârşeşte prin a-şi vedea persoana sa fizică împărţită în două: jumătate în odaie, jumătate pe fereastră afară, unde îşi varsă remuşcările şi reflectează amar asupra neputinţei omeneşti.

La plecare, la o cotitură pe care o făcea trăsura încărcată cu bunătăţi — domnul Zamfirescu întreabă, crunt: „Mă rog, toate anchetele se sfârşesc aşa?" Ii răspunde un hohot dublu de râs, repede acoperit de corul câinilor din satul în care intrau...

Intr'o altă nuvelă ni se descrie cum „S'a certat maica Natalia cu maica Vitalia". Nimic mai interesant şi mai duios decât descrierea micilor viclenii a două suflete de tot bune. Căci lipsit complect de răutate nu-i nici-un om pe pământ. Deaceea Dracul e un personaj care nu poate fi nici odată scos la pensie. Şi poate că adevărata nevinovăţie stă tocmai într'o anumită naivitate cu care cădem uneori în păcat. Iată de ce sunt deosebit de înduioşătoare sufletele curate ale celor două maici care, odată, au căzut în ispita diavolului, şi au început a-i da lui ascultare.

Este atâta înălţime de privire din partea autorului în toate aceste descripţii încât abia ne vine să credem că omul acesta s'a născut în mediul nostru românesc.

Intr'o altă nuvelă, e vorba de peripeţiile unui călugăr căruia directorul Mitropoliei îi ordonă să-şi aleagă o parohie, în care să slujească el ca preot. Era mare lipsă de preoţi prin sate, şi de aceea se primeau şi de cei fără seminar.

Este imposibil de descris tot farmecul novelistic al tribulaţiilor părintelui Artemie în lungul şi latul ţării româneşti. Este atât simţ al ironiei situaţiilor, atâta bogăţie de invenţie, atât de reuşită frescă a meschinăriei şi răutăţei omeneşti, o analiză aşa de necruţătoare şi totuşi blajină a oamenilor, încât trebue, fără nici-o ezitare, să recunoaştem în preotul Damian Stănoiu unul din marile talente literare contemporane.

Acest autor are un talent **complect.** Este, mai întâi de toate, profund uman. Are acea atot-înţelegere în lucrurile sufletului care alcătueşte prima condiţie a bunului scriitor. Are apoi un remarcabil dar de observaţie. Detaliile prinse de el sunt totdeauna pitoresc caracteristice. Vorbeam de hazul şi ironia sa. Ironie în cuvinte, ironie în situaţii. Ironie iertătoare, de sigur, în cele din urmă. Necruţătoare totuşi, căci nimic nu îi scapă. Apoi stilul — este din acele care caracterizează pe marii scriitori. Este un stil simplu. Fără violenţe de adjectiv, fără vânătoare de formule rare. E curgător şi propriu. Şi în sfârşit, o ultimă calitate care le complectează pe toate celelalte: părintele Stănoiu nu este numai plin de haz, sau de dramatism, sau de ironie. Mai are şi un neobişnuit dar poetic. Descrierile naturii, ale naturii sublime şi nepăsătoare, ale naturii mari ca şi ale naturii celei mici, natura zgomotelor umile şi a priveliştelor mediocre — toate acestea părintele Stănoiu le percepe cu simţul unui autentic poet. Iată de ce spuneam că d-sa este un talent cu adevărat „complect" şi cartea sa nu credem a ne înşela spunând că va fi marele eveniment literar al anului.

D. I. SUCHIANU

L. LEFRANÇOIS-PILLION: Les Sculpteurs de Reims (cu 60 de planşe)
A.-H. MARTINIE: — La Sculpture (cu 24 planşe)
Edit. RIEDER, Paris, 1928

In colecţia „Maîtres de l'art ancien" studiile poartă ca titlu numele artistului: Dürer, Giotto, etc. Există însă o artă colectivă, care nu poate fi cuprinsă decât sub numele epocei sau a momentului principal. Până azi, nu s'a putut afla cine este autorul cutărei statui dela Notre Dame de Paris sau a scenelor biblice sculptate în catedrala dela Reims. D-na **L. Lefrançois-Pillion** a consacrat celebrei catedrale bombardată de artileria germană în războiul european, un studiu plin de fapte şi analize. In opera statuară dela Reims, gândirea religioasă şi-a găsit, în Franţa, cea mai deplină expresie. Lumea formelor pare epuisată în nenumăratele sculpturi ale acestei catedrale, ultima din marea familie a catedralelor gotice.

Autoarea arată continuitatea în realizarea catedralei din Reims, până în primii ani ai veacului al 14-lea. Ea distinge câteva familii de figuri şi personalitatea unor maeştrii rămaşi anonimi. A evocat viaţa unui şantier de catedrală, apoi influenţa „şefului" care reduce tendinţele diverse ale artiştilor la norme comune. Aceasta nu înseamnă că artiştii nu aveau nici-un fel de libertate. In cadrul unei concepţii unitare, ei au realizat o operă colectivă, nespus de variată în detalii.

Reproducerea în heliogravură a statuilor şi ornamentelor, ne ajută să urmărim studiul d-nei Lefrançois-Pillion cu un interes deosebit. Comorile de artă, ascunse într'un ungher, într'o nişă, sub un portal, într'o ramă de uşă ori pe un soclu, între coloane cizelate şi ele, apar în admirabile reproduceri fotografice mult mai clare şi mai amănunţite. De jos, catedrala apare majestoasă — un bloc gigantic, în care toate operele se confundă, ca o vegetaţie luxuriantă. „Turistul" n'are răgazul pe care îl poate avea cetitorul atent al studiului. Frumuseţile catedralei par menite numai „privirilor lui Dumnezeu şi a păsărilor". Cu ajutorul reproducerilor, descoperim, statuie cu statuie, întreaga epopeie biblică făurită de o confrerie artistică, pe care azi secolul individualităţilor, n'o mai crede posibilă.

Inadevăr, nu mai e posibilă. De aceasta ne-a convins studiul lui **A. H. Martinie,** consacrat sculpturii franceze, dela 1900 până în zilele noastre. Această perioadă este totuşi una din cele mai frumoase. Gloria imensă a lui Rodin, discuţiile stârnite de realizările sale îndrăsneţe („Balzac", de pildă), au făcut ca mulţi să se intereseze de sculptură, care în „statica" ei este totuşi cea mai pasionantă dintre arte. Tinere talente, încurajate de Rodin, se grupează în jurul lui: Bourdelle, Despiau, Dalou. Alte talente, progresează în singurătate: Maillol, Joseph Bernard. Fiecare dintre aceştia reprezintă anumite tendinţe ale artei statuare contimporane, pe cari A. H. Martinie le cercetează în capitole speciale. Astfel, autorul se ocupă de arta realistă a lui Meunier, Al. Charpentier, Bouchard, Landowski; de arta umanitară a lui Derré; de sentimentalismul social al lui Cordonnier şi Roger Bloche, de realismul local şi rustic al lui Niclausse, Cornu, ş. a.

Lupta dintre Academism şi Independenţi e expusă cu voiciune. „Institutul" se mândreşte cu Landowski, Bouchard, H. Lefebvre şi alţi posesori ai „premiului Romei". Un Lucien Schnegg dovedeşte însă o lciuditate admirabilă, tinzând să împace „sensibilitatea cu nevoile arhitecturale ale artei statuare". Cea mai interesantă fază a acestei lupte dintre arta oficială şi arta independentă, e caracterizată de Bartholomé, Bourdelle, P. Roche, Maillol, Pompon, Dejean, ş. a. Această luptă e repede complicată de factori noui. Cubismul propune plasticei motive estetice noui; alţii vreau să înoiască meşteşugul prin „la taille directe".

Autorul nu ajunge la concluzii definitive, căci el vede sculptura franceză în plină înflorire, cu toate erorile teoretice, cu toate piedicile sociale, şi cu toate rătăcirile reprezentate de „monumentele de războiu". Scrisă cu obiecctviitate, cartea lui A. H. Martinie e bogată în informaţie şi caldă în expunere. — **P.**

Artiştii Români în străinătate

„Le Figaro artistique" reproduce o lucrare recenta a compatrioatei noastre doamna Olga Greceanu, pe care o însoţeşte cu următoarea notiţă:

La „Paleta franceză" se pot cerceta operele foarte decorative şi pline de o frumoasă simţire, pe care Olga Greceanu le prezintă publicului. Printre cele mai remarcabile compoziţii trebue să menţionăm „Femeia cu cânele alb", „Femeia cu cartea galbenă, o „Maternitate", o încântătoare „Adoraţiune a ciobanilor" şi o impresionantă „Răstignire".

„L'Intransigeant" anunţă, deasemeni, expoziţia doamnei Greceanu, care, la Paris, a expus împreună cu doamna Maria Brateş-Pillat:

„Aceste două artiste romănce, sunt foarte cunoscute în ţara lor. Ele ne aduc mărturia a două sensibilităţi deosebite.

Maria Brateş-Pillat pictează peisagii şi portrete în aquarelă, puţin cam uscate poate, dar plăcut luminate.

Estetica doamnei Olga Greceanu pare mai interesantă. In compoziţiile sale religioase, artista tinde să asocieze hieratismul bizantin cu o grijă a compoziţiei şi a desenului cu totul moderne. Stilul d-sale e de-o ţinută cam rece, dar există. Şi, dacă-i dorim mai multă libertate, mai multă dezinvoltură în grafică, nu-i putem tăgădui intenţiunile de puritate adesea încântătoare..."

„L'Art Vivant" reproduce un tablou al doamnei Greceanu şi unul al doamnei Maria Brateş-Pillat (tabloul acesteia din urmă: „Portretul poetului V" a fost reprodus şi în „Adevĕrul literar").

O clasare a recentelor expoziţii din Paris i se pare un lucru destul de anevoios recenzentului acestei reviste. Astfel, la „Paleta franceză" — spune el — expun două încântătoare romănce: Olga Greceanu şi Maria Brateş-Pillat, amândouă extrem de interesante, deşi arta lor nu prezintă nici-o analogie.

Subjugată de stilizare şi de hieratism, doamna Greceanu impune unor subiecte de inspiraţie religioasă ritmuri cu totul personale.

Doamna Brateş-Pillat realizează o artă mai măsurată, dar de-un realism seducător".

Succesul acestor două pictoriţe romănce, într'o ţară de veche tradiţie artistică, măguleşte cu deosebire pe cei ce au ştiut să le aprecieze întotdeauna în ţara lor. — *h. b.*

Literatura în şcoală

Şcoala internaţională dela Geneva, care e frecventată astăzi de elevi de optsprezece naţionalităţi, şi care tinde să devină focarul de unde va iradia pacifismul internaţional, — printre alte reforme importante aduse învăţământului, a adus şi pe aceia pe care Paul Dupuy o numeşte în „Revue de Genève" *sacrificarea literaturii.* Dar aceasta însemnează că literatura este cu totul exclusă din această şcoală? Nicidecum...

„Anul trecut, spune Paul Dupuy, am jucat cu elevii mei de câteva ori din Molière. Dar a fost atât pentru mine cât şi pentru dânşii un prilej de recreaţie, nu o pedeapsă. Numai pedanţii au făcut din literatura pentru tineretul şcolar un canon şi o constrângere.

Operele care, atunci când au apărut, au fost o încântare şi o bucurie a oamenilor întregi, au ajuns, în mâinile celor pe care Anatole France i-a numit *răzuitori de cuvinte* materie de examen, adică instrument de tortură.

Altfel trebuesc înţelese şi iubite operele literare. Altfel trebuesc pregătiţi copiii noştri pentruca să le guste. Insă, mai cu seamă, nu trebue să-i desgustăm.

Trebue să ştim să alegem lucrările care le pot plăcea, şi care ne plac şi nouă, profesorilor.

Eu mă aflu încă sub emoţia puternică pe care am încercat-o, acum un an, cetind, printre comunicările făcute la congresul „*Şcoalelor noui*" în 1921, următoarele rânduri ale admirabilului pedagog Bakulé, din Praga:

„Am făcut din dragoste şi din artă cele două mari resorturi ale metodei mele didactice. Dragostea mea nu e numai îngăduinţa unui superior generos şi binevoitor; nu, e o camaraderie plăsmuită din sinceritate şi devotament.

Clasa mea e ca un izvor din care viaţa ţâşneşte necontenit cu *putere.*

După dragostea activă, arta e mijlocul cel mai eficace de care m'am slujit pentru a câştiga şi a înobila inima şi simţurile elevilor mei.

Am urmat poteci neumblate. Nu admit o artă specială pentru copii. Le fac accesibile arta şi frumuseţea, indiferent dacă au fost sau nu concepute pentru dânşii.

Da, ceteau cu mine. Căci a pune la îndemâna copiilor o serie de cărţi, nu însemnează numai să le ofer pur şi simplu cărţile. Datoria pedagogului este să vină în mijlocul copiilor, *vibrând încă de bucurie* sub impresiunea frumuseţilor literare, să le împărtăşească şi lor această bucurie şi această impresie, şi să deştepte într'înşii dorinţa de-a le cunoaşte şi de-a le încerca..."

Dacă, spune Paul Dupuy, urmând acest exemplu, vom face din frumuseţea literară, nu un obiect de studiu sistematic şi o materie de examen, ci un isvor de bucurie şi de entuziasm, o reculegere nobilă, sunt încredinţat că vom aduce un mai mare folos literaturii şi vom folosi mai ales elevilor, stimulându-le fără constrângere inteligenţa şi ascuţindu-le sensibilitatea.

Sacrificiul aparent, va fi în realitate un câştig...". — *b.*

PĂZIŢI
Copiii şi familia de griji şi de nevoi
făcând o
Asigurare asupra vieţei
la
ROMÂNIA
SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI BUCUREŞTI
CAPITAL LEI 15.000.000
cu o plată mică lunară vă asiguraţi
UN CAPITAL
copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte
O RENTA de bătrâneţe începând dela 45 de ani
PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară
Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Representanţa Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
toate relrşia pezentanţele şi agenţiile din ţară

Probleme de istorie ardeleană

Părintele Lupaş, profesor de Istorie la Universitatea din Cluj, a cules într'un volum mai multe studii ale sale — lecţii inaugurale, comunicări la Academie, etc. Proza acestui istoric este întotdeauna plăcută de cetit. E limpede, simplă, adesea pitorească, şi plină de o eleganţă sobră, făcută din cuviinţă şi modestie.

Unul din studii (lecţie inaugurală a semestrului de iarnă 1920) poartă titlul „Individualitatea istorică a Transilvaniei". Autorul ne schiţează, în trăsături mari, autonomia de care s'a bucurat Ardealul, autonomie atât în administraţia internă cât şi în politica externă.

Decând a existat un regat unguresc, — voevodul ardelean a fost „cel dintâi demnitar" al craiului maghiar. E interesant cum — contrar unei logici mai superficiale — autonomia voevodului a crescut tocmai în perioadele când Ungaria avea regi puternici şi capabili (ca bunăoară pe vremea lui Matei Corvinul) — şi invers, autonomia a fost contestată şi ameninţată tocmai pe vremea regilor slabi şi netrebnici. Explicaţia — spune părintele Lupaş — ţine de faptul că un rege capabil nu se putea speria de veleităţile autonomiste ale voevozilor transilvăneni, sigur fiind că atunci când va voi, le va reprima cu uşurinţă. Şi invers, un rege al Ungariei, de îndată ce se simţea slab, îşi îndrepta instinctiv temerile sale acolo de unde putea veni pericol mai mare, adică dinspre voevodatul — puternic întru toate — al Ardealului...

Ne face totdeauna plăcere să descoperim la câte un „istoric istorizant" explicaţii de natură sociologică, adică valabile nu numai pentru cutare speţă calitativ individualizată ci pentru orice „raport de forţe" asemănător, — indiferent de dată, loc şi personagii. „Raportul de forţă" dintre regele Ungariei şi prinţul Transilvaniei poate fi reprodus identic de orice alte state; şi, în cazul acesta, explicaţia aceasta, explicaţia dată de părintele Lupaş este egal de valabilă pentru toate epocile şi pentru toate meridianele.

Tot în spirit sociologic face autorul nostru următoarea remarcă: „Transilvania putea fi considerată nu numai ca ţară autonomă, ci ca ţara unui întreg complex de autonomii felurite"; căci „fiecare element etnic îşi avea autonomia sa politică şi administrativă, cum era a Saşilor, a Secuilor şi a nobililor din Comitate".

S'ar părea la prima vedere că aceste autonomii secundare înlăuntrul principatului ar urma să fie de natură a slăbi puterea principatului cu fiinţă unitară, De cât aci intervine iarăşi un mecanism social general. Intr'adevăr, tocmai faptul că voevodul transilvănean avea de împăcat trei factori (am putea spune patru, dacă adăogăm şi ţărănimea „valahă"), îi împuternicia impresia că principatul e o entitate distinctă. Căci unităţile nu sunt, în viaţa socială, la fel cu cele ale aritmeticei, nu sunt **primitive,** ci **derivate;** nu-s „date" dela început ci sunt **rezultante.** In Istorie nu se porneşte dela unităţi politice, ci se **ajunge** la ele; şi se ajunge pe o singură cale: aceea a luptelor, a frământărilor lăuntrice; chiar dacă acestea nu duc la compromisuri şi împăcări, ele au totuşi un rezultat inevitabil: trezirea unui sentiment general de solidaritate. Căci rivalitatea presupune solidaritate. Rivalitate însamnă luptă, şi lupta implică posibilitatea de pace, de înţelegere ulterioară. Rivalitatea presupune un obiect **comun** care se dispută. Iată de ce naţiunile ţâşnesc mai cu seamă tare de acolo unde sunt multe antagonisme etnice, sociale şi politice.

Şi Transilvania a cunoscut această situaţiune.

Mai departe, d-l profesor Lupaş analizează efectele, asupra autonomiei transilvănene a dezastrelor dela Mohaci. Căderea Ungariei sub Turci a însemnat, pentru Ardeal, că în loc de un singur stăpân, avea doi — sau mai precis că la cei doi stăpâni de mai înainte (Ungurii, Impăraţii) acum se mai adăoga unul — Turcii. Or, este iarăşi sociologiceşte dovedit că **immulţirea** cercurilor sociale de care cineva **depinde** are ca rezultat un spor final de autonomie. Simmel a arătat-o printr'o mulţime de exemple. Ba chiar apariţia în Istorie a acelui lucru minunat care este autonomia persoanei umane, — sociologii o explică tocmai prin immulţirea lanţurilor de atârnare a indivizilor faţă de societate...

Dar cel mai tipic exemplu îl oferă principatele moldovalahe. Ele au reuşit să nu fie înghiţite de Ruşi — pentrucă mai aveau ca stăpâni şi pe Turci; apoi n'au putut fi confiscate de austriaci, pentru că mai aveau stăpâni şi pe Ruşi.., etc. etc. Şi faptul că, încă dela descălecătoare, au beneficiat de o autonomie — ce-i drept, sui generis, dar totuşi reală — se datoreşte tocmai împrejurării că dela început se găseau încadrate între stăpâni de valoare şi putere aproximativ egală: Unguri, Poloni, Turci.

Ardealul verifică şi el această tendinţă inerentă societăţilor omeneşti. Niciodată autonomia sa n'a fost mai intensă decât pe vremea când Turci, Unguri şi Imperiali aveau puteri şi pretenţii egale asupra voevodatului. Atunci principii ardeleni joacă un rol diplomatic în adevăr european. Intreţin relaţii cu ţări depărtate ca „Olanda, Suedia, Anglia, Franţa"; „au un rol destul de important în războiul de treizeci de ani"; „în cursul secolului XVI şi XVII participă conştient şi stăruitor la acţiuni şi la curente cari au avut o importanţă decisivă în Istoria Universală, cum a fost curentul religios-cultural al reformaţiunei, şi curentul politic îndreptat în contra tendinţelor imperialiste atât de ameninţătoare ale Habsburgilor".

Şi invers: odată cu apusul semilunei, concomitent cu acel al Coroanei Sfântului Ştefan şi cu ridicarea la o nouă strălucire a pajurei bicefale a Habsburgilor — cu alte cuvinte odată cu înlocuirea Stăpânului multiplu printr'un stăpân unic — Ardealul decade, şi autonomia lui se stinge încetul cu încetul. „Istoricii unguri — scrie părintele Lupaş — sunt de părere că misiunea istorică a Transilvaniei s'ar fi încheiat la sfârşitul veacului al XVII-lea".

Dar — adaogă părintele Lupaş — „această părere poate fi adevărată numai cu privire la Transilvania nedreptei Constituţii dela 1437. Cele trei naţiuni privilegiate: Nobilii, Secuii şi Saşii, monopolizând toate domeniile vieţei publice ale acestei ţări, timp de peste patru secole, nu e de mirare dacă îşi recunosc încheiată misiunea lor istorică.." „Dar pentru elementul autohton, adevărata misiune istorică... abia în zilele noastre... etc. etc.".

Iată ce credem a putea socoti, cu mintea noastră de istorie „sociologizant", asupra acestui **distinguo** al profesorului Lupaş.

Cel de al patrulea element etnic al Ardealului, elementul valah, era un element esenţialmente ţărănesc şi deci proletar (vreau să spun sărac, neavut, neprivilegiat în nici vre-un fel).

Ridicarea lui la o importanţă crescândă denotă progresul curentului **democratic** în general, şi în special, al variantei **ţărăniste** a democraţiei, al variantei agricole (şi nu industriale sau comerciale), a egalitarismului juridic şi politic. Pe măsură ce, în Impărăţia habsburgică, ideile liberate crăştigau teren, profitau — indirect dar sigur — şi acei desmoşteniţi mulţi, zdrobitor de mulţi, care erau „Valahii" Ardealului. Aşa că ascensiunea în putere, a elementului românesc din Ardeal nu este o victorie de natură **naţională,** ci una de natură pur **socială.** E vorba de o clasă care, an cu an, se ridică tot mai sus. In sfârşit curentul ţărănist, cel mai impunător curent din Europa răsăriteană, curent care poate număra printre trofeele lui revoluţia agrară smulsă „à contre coeur" bolşevicilor, precum şi nenumăratele „reforme agrare" din ultimii ani, — curentul ţărănist a fost care în zilele noastre a contribuit în Ardeal să dea elementului valah agrar întâetate definitivă asupra celui sas şi secuesc" industrial şi comercial.

Aşadar, progresele elementului românesc al Ardealului alcătuesc o problemă de politică socială, de politică de clase nu una propriu zis de politică **naţională.**

Ideia unei naţiuni ardelene — ca şi ideia unei naţiuni, de exemplu, franceze — a fost opera oamenilor dinainte de revoluţia democratică. Regii Franţei, nobilii săi, apoi burghezii săi tot atât de plini de privilegii cât şi feudatarii; apoi luptele Franţei împotriva pretenţiilor acelora ce voiau să o stăpânească: Englezii celor două războaie de o sută de ani; apoi mai târziu Carol Quintul — iată împrejurările în care s'a „făcut" naţia franceză. Cât despre revoluţia dela 1789 — atât antecedentele ei cât şi urmările ei au fost fenomene de politică socială, de politică de clasă — nu de politică propriu zis naţională.

Aceste observaţii, valabile pentru Franţa, sunt valabile pentru oricare altă naţiune, bineînţeles, inclusiv cea ardelenească. Adevăraţii făuritori ai acesteia din urmă au fost marii săi voevozi. Ei au întreţinut Transilvaniei o fizionomie proprie. Ei au luptat pentru ca ea să-şi păstreze fiinţa sa distinctă de acea a puternicilor vecini. Că **naţiunea ardelenească** a devenit, odată cu progresele democraţiei, o naţiune în special românească, — aceasta e o altă chestiune. Se putea însă perfect întâmpla ca populaţia de limbă română să se mulţumească, în calitatea ei de pătură ţărănească asuprită ca atare, să-şi îndrepte toată ura împotriva stăpânilor pământului, a boierilor, întocmai ca şi alături de ţăranul ungur. Dacă totuşi ţăranul român nu s'a gândit să se solidarizeze cu ţăranul ungur, a fost pentru că, secole mai înainte, cineva lucrase la croirea unei autonomii specific ardelene. Şi aceşti lucrători au fost voevozii transilvăneni şi auxiliarii lor. Fără ei, simplul fapt al limbei n'ar fi fost un motiv suficient pentru deşteptarea unui simţimânt naţional. Belgienii oare simt aşa ceva faţă de acea treime de Elveţieni care grăesc la fel cu ei? Elementul **morfologic** este, în Istorie, mai important decât altele, mai important decât cel, bunăoară linguistic, O autonomie naţională a Ardealului a existat pentru că au existat anumite „raporturi de forţe" între grupuri şi subgrupuri, între grupul în chestiune şi grupurile din afara lui, etc. etc. — după cum am arătat-o mai sus.

Dar toate aceste sugestiuni şi comentarii învederează bine tot interesul pe care studiile d-lui profesor Lupaş sunt în stare să-l deştepte. Şi cu această ocazie trebue să fericim pe studenţii Universităţii din Cluj de a avea prilejul să asculte lecţiuni ca aceea al cărei conţinut l-am analizat aci.

Intr'o altă prelegere, reprodusă în acelaş volum, părintele Lupaş vorbeşte de „Sensul şi scopul Istoriei". Aş fi vrut să spun şi asupră-i câteva cuvinte. Dar spaţiul nu mi-o îngădue aci. O amânăm pentru altă dată. — **D. I. S**

INSEMNĂRI

Kernbach

e numele de familie al poetului care a cântat :

De ce te mieri, drăguţo,
Că sânt aşa copil ?
Brumar... şi dânsul are
Dulci zile de April !
Eu nu 'mi mai ştiu nici veacul
In care m'am născut,
Iar anii mei îi număr
De când te-am cunoscut.

Dar nu despre asta e vorba acuma. Şi nici despre faptul dacă poetul s'a închinat cumva şi altor perechi de ochi decât acelora despre cari zicea :

Dar eu ochii cei căprii
M'apucai de-i îndrăgii, —
Când le văd văpăile
Mi s'aprind călcăile.

E vorba de un lucru grav: stabilirea unei genealogii. Profesorul Ioan Tanoviceanu, care *nu* era lipsit de umor, devenia posomorît când trecea depe tărâmul juridic la cel genealogistic. Şi ce-ar fi zis el, bunăoară, despre seriozitatea cuiva care, în mijlocul unui atare studiu, se punea să citeze versuri, fie acestea chiar ale lui Gheorghe din Moldova şi aibă ele şi cuprinderea următoare :

Uite hora pe sub fagi
Când mai iute, când mai lin —
Mamă, mamă, ce de fragi
In cămeşile de in !

* * *

Aşa dar, răsfoiesc în venerabila secţiune de „Primiri şi Stampe" din Academia Română, numere de-ale *Naţiunii* din Cluj. Şi cercetez, bine înţeles, mai de aproape foiletonul ei care are drept supra-titlu : „Naţiunea literară îngrijită de G. Bogdan-Duică".

In numărul 93 din primul an al foii clujene (7 Mai 1927) dau peste un articol : *Unguri despre Români — Dela anul 1853.*

Acolo, d. G. B. D. pomeneşte, în treacăt, o carte pe care d-sa „de mult o caută şi n'o găseşte : Este cartea lui Paul Koernbach, *Studien über daco-romanische Sprache und Literatur*".

Şi urmează :

„Acest Koernbach fusese doctor (?) la Piatra, în Moldova, unde învăţase limba românească şi de unde se mută la Iaşi. A scris şi versuri nemţeşti despre Moldova, le-a pus sub tipar, dar eu nu le găsii până acum.

Kernbachii ieşeni sunt, mi se pare, urmaşii lui".

Să-i venim d-lui Duică într'ajutor, dacă nu pentru găsirea cărţii lui Paul Koernbach şi a stihurilor lui germane, în tot cazul pentru o mai cu de-amănuntul cercetare a câte unui ram din arborele genealogic al Kernbachilor.

„Monografia oraşului Botoşani" alcătuită de Artur Gorovei (Institutul de arte grafice „M. Saidmann" Folticeni) vorbeşte, între altele, de corpul didactic al pensionului „D-lui Iordachi Olivari care este derector şi profesor de gheografie şi istoria universală" (în 1842 noemvrie 5).

La pagina 376 a *Monografiei* vedem că pensionul are „profesor de limbă franţuzească pe D-lui *Pavăl Kernbach* din Lemberg".

De altă parte, în Biblioteca Academiei Române, sub cota „A 4006", se află tipărite niste *Tabele* ale *Israeliţilor* (1879).

Tabela I. — *Israeliţii cari au servit şi servă în armată.*
Tabela II. — *Israeliţii cari au obţinut diplome în ţară, de universitate sau de bacalaureat.*
Tabela III. — *Israeliţii cari au obţinut diplome în străinătate de universitate şi cari esercită profesiunea lor în ţară.*
Tabela IV. — *Israeliţii cari au oferit donaţiuni Statului sau cari au înfiinţat stabilimente de binefaceri sau de educaţiune.*
Tabela V. — *Israeliţii cari au stabilit şi posed stabilimente de comerciu sau de industrie.*
Tabela VI. — *Israeliţii cari au scris şi au tipărit opere în limba română.*

In tabela I a Israeliţilor cari au servit şi servă în armată, în subîmpărţirea *a)* „Oficerii israeliţi cari au servit în armată dela aplicarea Legii de recrutare din 1864 până azi" (1879), găsim la n-rele curente 1 şi 3 pe :

Kerembach Nicolae, *medic regiment cl. 2, a fost recrutat la Tecuci, felul serviciului: Crucea Roşie.*

Kerembach Pavel, *medic reg. cl. 2, a fost recrutat la Focşani (numire veche a cătunului Muceşti, comuna Buda) jud. Râmnicu-Sărat.*

Avem aface aici cu trei Paveli Kernbach ? Sau numai cu doi aparţinători aceleeaşi familii ?

N'ar fi exclus la urma urmei (o, dar asta e mai puţin probabil !), ca profesorul coleg cu dascălul „de limba nemţească Moris Orinştein din Galiţia" şi cu cel „de limba moldovenească Dumnealului Ioan Dimitriu din Botoşani" să fie autorul studiilor asupra limbii şi literaturii daco-romane, şi medic de reghiment câteva decenii mai târziu!

Dar prea e mare depărtarea de timp dela 1842 Noemvrie în 5 până la 1877. In orice caz, leat vechiu trebuie să fi fost „recrutul" dela Focşanii-Budei din Râmnicu-Sărat, admiţând chiar că l'ar fi încorporat la aplicarea Legii de recrutare în 1864.

BARBU LAZAREANU

Doamna de Stael şi Germania romantică

Doamna de Staël era celebră când a vizitat Prusia pentru întâia oară. Scrierile ei erau cunoscute, se aflase de elocinţa, de rolul ei politic din timpul Revoluţiei. Tot atât de bine era cunoscută viaţa-i particulară. Nimeni nu se supăra de moravurile doamnei Staël, în Germania unde Jean Paul propovăduia „amorul universal" şi unde moravurile afectau o libertate paradisiacă. La Cassel, landgravul Wilhelm I era la a treia metresă oficială... (avusese optsprezece copii), Dorothea Weid, născută Mendelssohn trăia într'un „graţios concubinaj", pe faţă, cu Frederic Schlegel, concubinaj binecuvântat de virtuosul Fichte. Prinţul Ludovic-Ferdinand apărea în faţa Regelui cu Paulina Wiesel, şi însuşi marele Goethe...

Toţi, în Prusia, vorbeau de muza de la Copet, Doamna de Staël era deci foarte bine cunoscută; ceeace nu se ştia era bunătatea ei largă, generoasă şi mai cu seamă sfera inteligenţei ei.

Doamna de Staël anunţată la Weimar, a sosit la 13 Decembrie 1803, la ora patru jumătate, descinzând la contesa Werthern şi începu numaidecât să pue nenumărate întrebări. Rapiditatea acestui spirit, doritor să afle tot, a uluit cercul mic al preoteselor lui Goethe. Zeul era în acel moment la Iena. Doamna de Staël l'a cunoscut întâi pe Schiller. S'a spus că poetul a fost plictisit cu întrebările absurde ale doamnei, dorind să scape cât mai curând. Dar se cunosc scrisorile lui Schiller către Goethe : „Doamna de Staël justifică pe deplin opinia bună pe care o ai *apriori* de ea : e dintr'o bucată, fără amestec, şi cu nimic penibil în ea. Reprezintă spiritul francez într'o lumină nouă şi foarte interesantă... Vrea să afle tot, să înţeleagă tot, să măsoare tot, şi ceeace rămâne în afară de flacăra inteligenţei ei, e ca şi cum n'ar exista. De-aci sila ei nemăsurată pentru filosofia idealistă: i se pare că e un drum care duce spre misticism şi superstiţie".

Un lucru îl înspăimântă pe Schiller: volubilitatea doamnei, „agilitatea puţin obicinuită a limbei ei". De altfel poetul pricepe prea puţin limba franceză ; doamna de Schardt, amica lui Herder, face pe tălmaciul. „Goethe se înţelege mai bine cu ea", scrie Ernest de Schardt şi mărturiseşte că Goethe răspunde întâi cu o glumă la întrebări, spre a avea apoi tot timpul să răspundă categoric.

* * *

Necker, tatăl doamnei de Staël, a murit la 9 April şi nimeni n'a voit să anunţe vestea fiicei. Doamna de Staël avusese pentru tatăl ei un adevărat cult ; n'a uitat niciodată cât îi datora; în *Memoriile* ei vorbeşte cu atâta emoţie de durerea aceea, că cititorul cel mai puţin sensibil, e contagiat. „Cât timp trăia tata, sufeream numai cu imaginaţia, căci între lucruri reale, găsea totdeauna mijlocul să-mi facă bine ; după moartea lui, am rămas singură în voia destinului. Dacă n'aşi fi crezut în viaţa viitoare, aşi fi înnebunit la ideea că o astfel de fiinţă nu mai există".

Doamna de Staël trebuia să se întoarcă în Prusia în 1808, de la Viena, unde văzuse pe prinţul de Ligne. Ea scrise doamnei de Récamier: „Prinţul de Ligne e într'adevăr simpatic, şi are o inimă foarte bună".

La Weimar, Schiller murise, lumea se schimbase mult. Doamna de Staël „se cuminţise" ; era mai puţin veselă, mai puţin vie. Văzuse pe O'Donnel la Viena şi suferise o nouă decepţie amoroasă. Cartea asupra Germaniei la care cugeta din 1800, a fost terminată în 1809, corecturile făcute şi arătate împăratului ; după două zile, exemplarele au fost confiscate şi casa de editură închisă din ordinul Poliţiei. Savary răspunse doamnei de Staël, care se tânguia: „Ultima dumitale lucrare nu e franceză. N'am ajuns încă acolo încât să luăm lecţie de la poporul pe care-l admiri".

Cartea a fost totuşi preţuită şi de Goethe şi, după o jumătate de veac, de Sainte-Beuve.

De l'Allemagne e o lucrare uriaşă care îmbrăţişează totul: etnografie, moravuri, filosofie, teatru, istorie, opere de imaginaţie, declamaţie, arte frumoase, morală, instituţii, Lessing, Klopstok, Kant, Herder... Doamna de Staël a studiat Germania din vremea naşterii romantismului. Cartea ei a cristalizat, în spiritul contemporanilor, imaginea unei Germanii romantice, nebuloase şi sentimentale. Sub influenţa acestei cărţi Michellet în 1848 plângea de înduioşare în faţa drapelelor germane. De atunci încoace, lucrurile s'au schimbat. Heine prevăzuse şi profetizase. — *A.*

Un roman celebru în America

Romanul se intitulează The Bridge of San Luis Rey şi autorul e un anume Thornton Wilder, fiul directorului unui ziar din Noua-Anglie. Nostim e faptul că succesul a fost provocat de un scriitor englez foarte cunoscut în Franţa, celebrul Arnold Bennett, care a declarat că e romanul cel mai de seamă al timpurilor moderne. Câţiva scriitori americani au dat din umeri întâi, au ironizat pe Bennett, dar acum aproape toată critica americană e de părerea lui ; un critic care la început osândise cartea, a revenit în chip public asupra opiniei lui dintâi.

Această carte totuşi nu e din cele destinate să atragă atenţia publică. E vorba de cinci persoane, dintre cari o fetiţă, care şi-au găsit moartea în Mexic într'un accident care s'a desfăşurat pe un pod şi autorul descrie *à rebours*, toate evenimentele care au condus pe fiecare din acele personagii spre acest sfârşit.

Romanul se vinde, cam zece mii de exemplare pe săptămână şi autorul, conferenţiar la o universitate, câştigă deodată de zece ori mai mult cu romanul decât cu pedagogia. Toate ziarele şi revistele îi cer colaborarea excesiv de bine plătită şi e poftit la Hollywood să compue scenarii de cinema.

Acest Wilder e de altfel un scriitor destul de ciudat. Când şi-a publicat întâiul roman *Cabala*, care descrie un mediu american în Italia, a cerut editorului să nu facă nicio reclamă cărţii, voind să ştie dacă va pătrunde singură. *Cabala* a avut doar un succes de stimă şi probabil că al doilea roman al d-lui Wider ar fi avut aceiaşi soartă dacă n'ar fi intervenit entuziasmul d-lui Bennett.

Dirctorii bibliotecilor ambulante de curând întemeiate în America regretă foarte mult că n'au luat-o înaintea d-lui Bennett. Aceste biblioteci ambulante sunt întemeiate de literaţi care şi-au propus să furnizeze toate cărţile, din chiar clipa apariţiei, care ar merita să fie citite. Aceşti directori luaseră cunoştinţă de cartea lui Wilder, înainte încă de a fi pusă în vânzare, dar au găsit-o anodină. — *A.*

O nouă piesă a lui Pirandello

Pe scena teatrului „Argentina" din Roma a avut loc premiera piesei lui Pirandello: „Noua Colonie", care aminteşte oarecum, prin prologul ei, „Azilul de Noapte" al lui Gorki, şi are următorul subiect:

Pe o insulă s'a organizat o comunitate din desmoşteniţii soartei, ocnaşi, evadaţi, etc., însufleţiţi de dorinţa de a trăi o viaţă cu totul nouă. Insula e vulcanică; cutremure şi furtuni o hărţuesc foarte des. Oamenii aceştia ajung la concluzia că nu se poate trăi aşa dela o zi la alta, într'o comunitate primitivă. E necesar, chiar în scopuri de autoconservare, să se treacă la o formă oarecare, superioară, a convieţuirii sociale. E nevoe de norme morale, de legi, — *ergo*, mai trebue să existe şi o putere, o autoritate care să vegheze şi să impună respectul legilor.

Din consimţământul tuturor se creiază câteva legi şi regulamente şi e ales un şef al insulei.

Singura femee ce se află pe insulă, o femee pierdută, astăzi mama unui copil, în urma legăturii cu un ocnaş, — devine simbolul maternităţii şi purităţii în această comunitate.

Toţi conlocuitorii insulei devin mai buni şi mai curaţi, în urma acestui eveniment.

Dar iată că vin zile negre. Pe insulă apar o sumă de noui veniţi, aducând cu dânşii mai multe femei.

Pasiuni rele, furioase se deslănţuesc acum pe insulă; certe şi rebeliuni duc la răsturnarea şefului comunităţii.

Intervine anarhia şi mulţimea de insulari răsculaţi porneşte să ia copilul dela mama lui şi să-i dea o educaţie obştească.

Femeia se întoarce spre cer implorând ajutorul divin.

Se produce o minune: insula e zguduită de un cutremur şi dispare în abisul mării. Nu rămâne deasupra apei decât o stâncă, pe care stă femeia cu copilul ei, în luminile fulgerelor.

Adică simbolul vieţii, semnul unui început bun şi sfânt rămâne neatins, susţinut de însăşi piatra stâncii — Natura.

Presa fascistă a lăudat „Noua Colonie" cu mult înainte de premieră, prezicându-i un formidabil succes. Primele două acte au plăcut într'adevăr publicului, însă restul a produs o treptată scădere a entuziasmului, — iar finalul, atât de banal şi de melodramatic a fost întâmpinat cu mare răceală.

Totuşi, presa continuă să vorbească despre „Noua Colonie" şi o socoteşte un mare eveniment artistic.

MĂRUNTE

— „Revue Bleue" reproduce după „Buchhändler-Börsenverein", organul comerţului de cărţi din Germania, următoarele date :

Librăria germană, după ultima statistică, numără 12.222 de case. In această cifră intră 4.457 case de editură, dintre care 354 specializate în tipărirea volumelor de lux şi 488 în lucrări muzicale.

Editorii germani au aproape toţi biurouri şi magazine de desfacere. La Berlin sunt circa 1028, la Leipzig sunt 708, la München 206, la Stuttgart 136, la Viena 108.

In sfârşit, aceste 12.222 librării sunt împrăştiate în număr de 9.635 pe teritoriul Reichului, 527 în Austria, 315 în Elveţia, 1561 în restul Europei şi 184 în alte continente.—

— A murit, la Moscova, Maria Nicolaevna Ermolina, decana de vârstă a artistelor Teatrului Mic din Moscova, născută în 1853 dintr'o familie de actori dramatici. Tatăl ei a fost sufleur. La vârsta de 9 ani Ermolina a intrat în şcoala de balet, apoi a trecut la cursurile de dramă, şi a început să apară pe scenă, în spectacole organizate de artişti-amatori, dela vârsta de 13 ani. In 1896, serbându-şi jubileul de 25 ani, Ermolina era o celebritate pan-rusă, ocupând cam locul al patrulea în rândul actriţelor de mare talent. A jucat până în 1923, când a împlinit 70 de ani.

Sub ţarism a avut titlul de „merituoasă artistă a teatrelor imperiale", iar în 1920 a fost numită „artista poporului republicii sovietice"...

— La sfârşitul acestei luni, teatrul „Chatelet" (Paris) începe o nouă serie de reprezentaţii cu „Bâlciul mireselor"; în rolul principal, Biscot.

Băi de soare la Bucureşti
PLAJA ARTIFICIALA
Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81
Instalaţie similară cu Institutul de Actinologie din Paris Săli Speciale pentru şedinţe colective şi individuale de raze ultraviolete şi infraroşii, pentru copii şi adulţi.
Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloşi), rachitici, debili. convalescenţi nedesvoltaţi astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici şi predispuşi la reumatism artritici, gutoşi, hypertensivi, lumbago, obesitate. fistule, pelada lupus, etc.
Rezultate mai grabnice şi mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare sau ***pe munţi***
Funcţionează zilnic, cu personal medical sub direcţiunea d-lui ***Dr. YGREC*** dela 9—1 dim. şi 4—7 seara. ***La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat*** Se fac şi tratamente la domiciliul
Copii se joacă în nisip ca la mare.

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial, fiind cele mai perfecţionate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

Unchiul din America

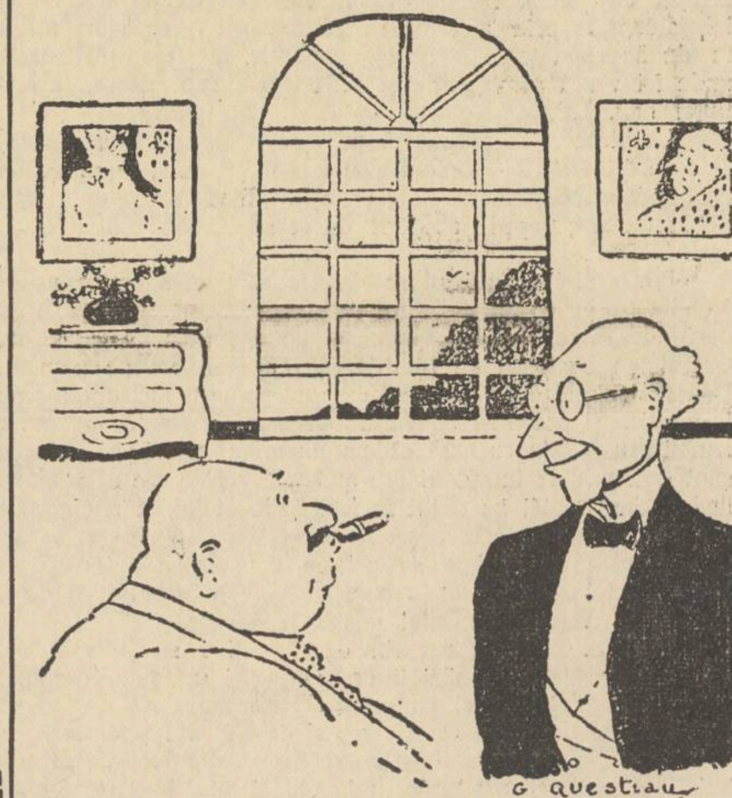
Se vorbeşte la telefon între Europa şi America.

VOCEA LA TELEFON.— Allo ! Aici unchiul tău din America. M'au însănătoşit. Doctorii îmi spun că am să trăesc o sută de ani...

(Le Petit Parisien)

Prevedere

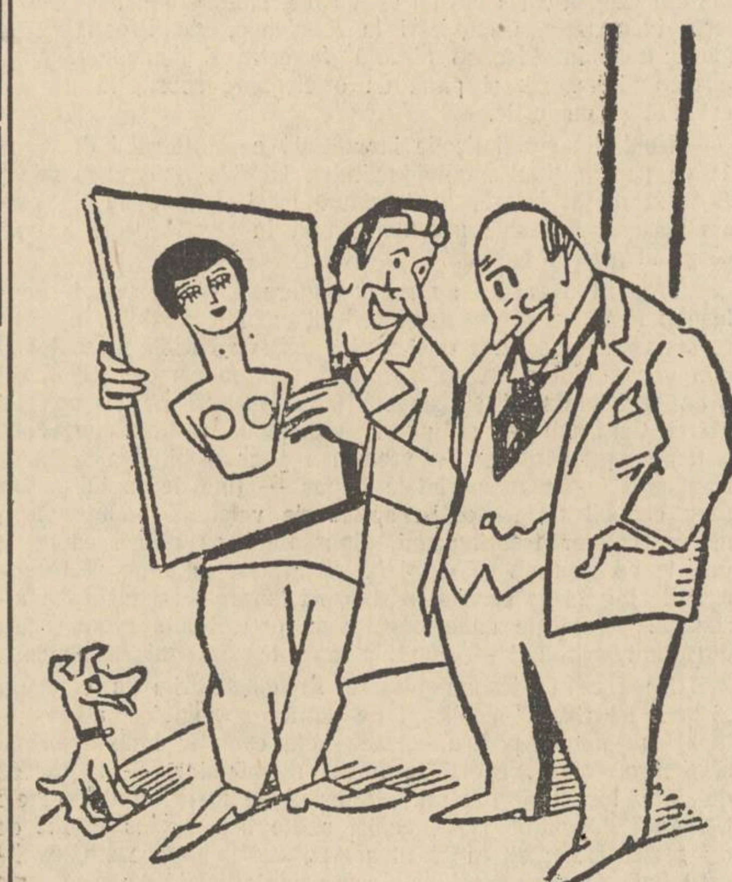

— Sunt om prevăzător: de-aceia, în fiecare seară, îmi pun portofelul subt pernă.

IMBOGAŢITUL DE RAZBOI. — Nu ţi-aş putea urma exemplul, fiindcă nu pot dormi cu capul ridicat...

(Le Matin)

Compensaţie

— Am făcut portretul nevesti-mi...
— Nu prea seamănă !
— Asta'i şi consolarea mea...

(Petit Parisien)